

เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจในประเทศไทย กรณีศึกษา:
บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ

นายพรศิลป์ พัชรินทร์ตนะกุล

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**POLITICAL ECONOMY ON BUSINESS INTEREST GROUPS IN THAILAND: A CASE
STUDY OF THE ROLE OF THE BOARD OF TRADE OF THAILAND IN
INTERNATIONAL TRADE AGREEMENTS**

Mr. Pornsil Patchrintanakul

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Economy**

Faculty of Economics

Chulaongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์
ทางธุรกิจในประเทศไทย กรณีศึกษา: บทบาทของ
สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาข้อตกลงการค้า
ระหว่างประเทศ

โดย

นายพรศิลป์ พัชรินทร์ตนะกุล

สาขาวิชา

เศรษฐศาสตร์การเมือง

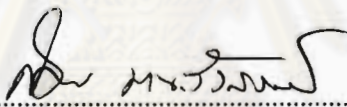
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

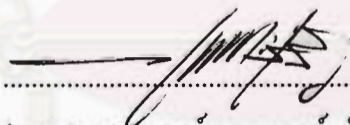
รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ตีรณ พงศ์มพัฒน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมภพ มานะรังสรรค์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ผาสุก พงษ์ไพจิตร)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. ศิริพล ขอดเมืองเจริญ)

พรศิลป์ พัชรินทร์ตะนกุล: เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ
ในประเทศไทย กรณีศึกษา: บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาข้อตกลง
การค้าระหว่างประเทศ (POLITICAL ECONOMY ON BUSINESS GROUPS IN THAILAND:
A CASE STUDY OF THE ROLE OF THE BOARD OF TRADE OF THAILAND IN
INTERNATIONAL TRADE AGREEMENTS)

อ. ที่ปรึกษา: รศ.ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 311 หน้า.

การทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทาง
ธุรกิจในประเทศไทย กรณีศึกษา: บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาข้อตกลงการค้า
ระหว่างประเทศ” นี้เป็นการศึกษาบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการมีส่วนร่วมจัดทำ
ข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศเพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคและวิธีการปรับปรุงในการดำเนินการเพื่อ
รักษาผลประโยชน์จากการเจรจาและชี้ให้เห็นถึงบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในอนาคตใน
การเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินการรักษาผลประโยชน์ด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศได้
มากขึ้น

ระยะเวลาของการศึกษาเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 จนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2551) ซึ่งจะเน้นการเจรจา
ข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศสำหรับสินค้าเกษตรเป็นส่วนใหญ่ใน 3 ระดับคือระดับพหุภาคีภายใต้
กรอบ WTO การเปิดการค้าเสรีในระดับภูมิภาค อาทิ อาเซียน-จีนและในระดับทวิภาคี ได้แก่
ไทย-ออสเตรเลีย เป็นต้น

การศึกษายจะใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ รวมทั้ง
ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคม (Corporatism) ทฤษฎีพาณิชยนิยมใหม่ (Neo
mercantilism) เพื่อวิเคราะห์วิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจในการดำเนินธุรกิจให้ได้ดุลการค้า และ
ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) เพื่อวิเคราะห์วิธีการดำเนินธุรกิจการค้าให้เสรีมากที่สุด รวมทั้งทฤษฎี
อำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) และส่วนประกอบ 6 เสาหลักที่มีผลกระทบต่อการค้าตัดสินใจของ
ประเทศไทยและคู่เจรจาข้อตกลงการค้าเสรี

ผลการศึกษาพบว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่มีบทบาทมากนักในการมีส่วนร่วมและ
กำหนดเงื่อนไขของการเจรจาเพราะมีจุดอ่อนหลายประการ เช่น บังคับเรื่องเงินทุน ทำให้ขาดงานวิจัยขาด
บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่ทำงานประจำ ทำให้ไม่สามารถทำงานในเชิงรุกและให้ความรู้ ตลอดจน
สร้างศักยภาพแก่สมาชิกเพื่อการแข่งขันในตลาดโลกภายใต้เงื่อนไขของการค้า การลงทุนที่ถูกกำหนดโดย
ประเทศพัฒนาแล้วที่ยังคงใช้นโยบายกีดกันการค้าภายใต้ข้อตกลงการค้าที่มีจุดประสงค์ให้เกิดระบบ
การค้าที่เสรีมากที่สุด สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงต้องเพิ่มค่าสมาชิกให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย
กรรมการต้องเพิ่มเวลาทำงาน เพิ่มนักวิชาการ เพื่อนำไปสู่ยุคใหม่ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยที่
เป็นมืออาชีพที่น่าเชื่อถือและเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีพลังในการกำหนดแนวทางเศรษฐกิจของประเทศ

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง.....

ปีการศึกษา 2551.....

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

4985704129: MAJOR POLITICAL ECONOMY

KEY WORDS: BOARD OF TRADE OF THAILAND/ BUSINESS INTEREST GROUPS IN THAILAND

PORNSIL PATCHRINTANAKUL: POLITICAL ECONOMY ON BUSINESS INTEREST GROUPS IN THAILAND: A CASE STUDY OF THE ROLE OF THE BOARD OF TRADE OF THAILAND IN INTERNATIONAL TRADE AGREEMENTS. ADVISOR: NARONG PETCHPRASERT, Ph.D., 311 pp.

The title of this thesis is Political Economy On Business Interest Groups In Thailand: A Case Study Of The Role Of The Board of Trade of Thailand In International Trade Agreements. The purpose is to study role of The Board of Trade of Thailand in participating in the making of International Trade Agreements, in order to identify the problems, obstacles, and means for improvement so that benefits of the country are served both at present and in the future.

The period of the study is from the year 1975 upto 2008. It focuses on agricultural products in the following three types of trade agreements: Multilateral, (World Trade Organization) Regional Free Trade Agreement (for example: ASEAN - China Free Trade Agreement) and Bilateral Free Trade Agreement (for example: Australia-Thailand Free Trade Agreement).

The study employs the following Theories namely: 1. Corporatism: The Relation between Public and Private Sectors, 2. Neomercantilism: The trade policy of a country of exporting more than importing resulting in gain in trade balance and 3. Neoliberalism that sets the rules for free trade liberalization. The study also includes theory of Relational Power and its 6 supportive powers directing the decision making process of Thai negotiators and its negotiating partners.

The study shows that The Board of Trade of Thailand has a non-significant role in setting conditions as well as in negotiation process which are due to the following shortfalls: funding, which results in the lack of research work, insufficiency of qualified personnel, which prevents it from working proactively as well as extending capacity building for its members to enable them to compete under the new global trade and investment environment. The thesis finds that international trade rules are set by developed countries who are still adopting the policy of gaining trade balance through creating trade barriers in the name of free trade agreements.

To tackle these problems successfully, this thesis proposes the following: 1. The Board of Trade of Thailand has to have more fund to support its international trade negotiations and related work, 2. all the Directors have to spend more time and effort to work for The Board of Trade of Thailand, and 3. The Board of Trade of Thailand has to increase technical staff so that this institution will gain confidence from the public and become more trustworthy and professional-like interest group with power to set and drive the economy of the country.

Field of study..... Political Economy.....
Academic year..... 2008.....

Student's signature.....
Advisor's signature.....

กิติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจในประเทศไทย กรณีศึกษา: บทบาทของสภาหอการค้าในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ” ฉบับนี้ ผู้จัดทำขอขอบพระคุณ รศ. ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จบริบูรณ์ ทำให้ผู้จัดทำได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์การจัดทำวิทยานิพนธ์มากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้จัดทำยังได้รับการสนับสนุนในด้านข้อมูลต่างๆจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก อาทิ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นายเกริกไกร จีระแพทย์ นายการุณ กิตติสถาพร นางอภิรดี ตันตราภรณ์ นางพวงรัตน์ อัสวพิสิทธิ์ นางสาวชุติมา บุญประภัสร์ นางสาววิบูลย์ลักษณ์ ร่วมรักษ์ นายปีติพงษ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา นายอำพน กิตติอำพล นายพินิจ กอศรีพร นางรังษิต ภูศิริภิญโญ นายโพธิพงษ์ ถ้ำซำ นายวิเชียร เตชะไพบูลย์ นายอาชวี เตกาลานนท์ นายประมนต์ สุธีวงศ์ และนายพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล ที่ให้โอกาสผู้จัดทำได้สัมภาษณ์อย่างละเอียด

ดังนั้น ผู้จัดทำจึงขอขอบพระคุณทุกสถาบันและทุกท่าน โดยเฉพาะนางสาวปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยาและนางสาวนพวรรณ ฉลองพันธรัตน์ ที่กรุณาให้ความร่วมมือและช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดีและอาจเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
คำอธิบายคำย่อ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ขอบเขตของการศึกษา.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.4 วิธีการศึกษา.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.6 รายงานผลการศึกษา.....	4
บทที่ 2 บริบทของการค้า แนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม.....	5
2.1 บริบทของการค้า.....	5
2.2 แนวคิดทฤษฎี.....	23
2.3 การทบทวนวรรณกรรม.....	35
บทที่ 3 กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย.....	41
3.1 ความหมายและลักษณะของกลุ่ม.....	41
3.2 วิวัฒนาการของกลุ่มผลประโยชน์ในการเมืองไทย.....	41
3.3 กำเนิดของสมาคมการค้าในประเทศไทย.....	44
3.4 จุดอ่อนและปัญหาของสมาคมการค้า.....	47
3.5 ขอบเขตการใช้อำนาจการผูกขาดของหน่วยธุรกิจ.....	50
3.6 การสนับสนุนของรัฐบาลไทยให้คนไทยเข้ามามีบทบาท ในกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ.....	53
บทที่ 4 บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยด้านเศรษฐกิจการค้า.....	57
4.1 บทบาทและความเป็นมาของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย.....	57

4.2	บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในคณะกรรมการร่วม สามสถาบันที่ประกอบด้วย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย.....	65
4.3	บทบาทของสมาคมการค้า หอการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ.....	67
4.4	บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสถาบัน (Institutional Change)	72
4.5	การเปรียบเทียบบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและ Keidanren ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ.....	73
บทที่ 5	บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยด้านการเจรจาข้อตกลง การค้าระหว่างประเทศ.....	79
5.1	วิวัฒนาการของบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยด้านการเจรจา ข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ.....	80
5.2	วัตถุประสงค์ของการเข้ามามีบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ ในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ.....	86
5.3	ประเภทกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย.....	89
5.4	การมีส่วนร่วมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาข้อตกลง (Free Trade Agreement: FTA) แบบพหุภาคี (Regional Trade Agreement: RTA) และทวิภาคี (Bilateral Trade Agreement).....	92
5.5	การใช้อำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) และการให้ความร่วมมือภาครัฐ ในการจัดทำข้อมูลและทำให้การเจรจาเปิดตลาดการค้าภายใต้กรอบการค้าเสรี.....	95
5.6	ตัวอย่างกิจกรรมสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาการค้า ระหว่างประเทศ.....	99
5.7	ตัวอย่าง กรณีศึกษาสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับการเจรจาการค้าสินค้า ในความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น.....	107
5.8	SWOT Analysis บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ด้านการเจรจา การค้าระหว่างประเทศ.....	137
บทที่ 6	สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	146
6.1	ประเทศไทยภายใต้บริบทของทฤษฎีพหุอำนาจนิยมใหม่.....	147

6.2 บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นผลมาจาก รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและเอกชน ภายใต้ทฤษฎี Corporatism.....	150
6.3 บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยภายใต้อำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power).....	152
6.4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานที่ผ่านมาของสภาหอการค้า แห่งประเทศไทย.....	153
6.5 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงบทบาทสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ราชการอ้างอิง.....	155 160
ภาคผนวก.....	165
ภาคผนวก ก. สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทยปี พ.ศ. 2535 – 2550 และปริมาณการค้าของ โลกปี พ.ศ. 2535-2550.....	166
ภาคผนวก ข. สรุปการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ...	169
ภาคผนวก ค. ความคืบหน้าการเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับคู่เจรจา.....	213
ภาคผนวก ง. แบบแสดงข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดรายการสินค้าอ่อนไหว	230
ภาคผนวก จ. สำเนาหนังสือเสนอแนวทางการลดภาษีสำหรับรายการสินค้าอุปโภค บริโภค 2301.20 ในการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-เปรู.....	238
ภาคผนวก ฉ. หน่วยงานหลักในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น	242
ภาคผนวก ช. สำเนาหนังสือเสนอท่าทีภาคเอกชนไทยสำหรับการเจรจาจัดทำ หุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น.....	251
ภาคผนวก ซ. เอกสารประกอบการแถลงข่าวร่วมระหว่างสภาหอการค้าแห่ง ประเทศไทยและสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เรื่อง การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น.....	277
ภาคผนวก ฅ. สำเนาหนังสือแจ้งความเห็นของผู้ประกอบการส่งออกเนื้อไก่ ต่อท่าทีการเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น.....	287
ภาคผนวก ฉ. ข่าวเกี่ยวกับการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น.....	293
ภาคผนวก ฎ. สำเนาประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง หนังสือรับรองมาตรฐานประกอบการนำเข้าอาหาร.....	295
ภาคผนวก ฏ. สำเนาหนังสือจากนายโรเบิร์ต บี. โซลิก ผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ถึง นายเทด สตีเวนส์ วุฒิสมาชิกสหรัฐฯ เรื่อง กรอบการเจรจา เขตการค้าเสรีของไทยและสหรัฐฯ.....	299
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	311

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
5.1 ตารางข้อเสนอการลดภาษีสินค้าเกษตรและอาหารของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เปรียบเทียบกับการลดภาษีตามกรอบความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น.....	110

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูปภาพ

รูปที่	หน้า
5.1 รูปภาพแสดงการประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อจัดทำทำที่ประเทศไทย สำหรับการเจรจาการค้า.....	96
6.1 รูปภาพแสดงการเปรียบเทียบขั้นตอนเตรียมการเจรจาระหว่างประเทศไทย กับต่างประเทศ.....	157

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำอธิบายคำย่อ

ITO (International Trade Organization)

: องค์การการค้าระหว่างประเทศ

มีหน้าที่ดำเนินงานเกี่ยวกับความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าระหว่างประเทศ วัตถุประสงค์สำคัญขององค์การนี้ คือ ต้องการขยายการค้าของโลกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อันจะเป็นการเอื้อให้มาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ขจัดการกีดกันการค้าหรือพยายามลดให้เหลือน้อยที่สุด เช่น การตั้งข้อจำกัดปริมาณการนำเข้า ตัดทอนภาษีศุลกากรทั่วโลกให้ต่ำลง ดูแลตลาดวัตถุดิบให้เป็นไปอย่างยุติธรรม และพยายามควบคุมด้านการค้าของการร่วมมือกันทางธุรกิจ (Cartels) จุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดคือ ป้องกันมิให้กลับไปสู่การดำเนินการทางการค้าที่ตัดราคาระหว่างกันอย่างสุดโต่งเหมือนเมื่อระยะปี ค.ศ. 1930 ถึงปี ค.ศ. 1939 ที่ผ่านมา

นับแต่มีการนำความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้ามาใช้จนถึงปัจจุบันซึ่งได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หลายประการ อาทิ ประเทศสมาชิกหลายสิบประเทศลดภาษีศุลกากรและรักษาระดับภาษีอย่างมีเสถียรภาพ แต่ละปี ประเทศสมาชิกจะรับฟังเสียงร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการค้าละเมิดกฎเกณฑ์ของความตกลงทั่วไป โดยเสียงร้องเรียนดังกล่าวได้รับการแก้ไขจนเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย เป็นต้น นอกจากนี้ ได้มีการปรับปรุงและดัดแปลงข้อกำหนดของความตกลงทั่วไปให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์การค้าระหว่างประเทศซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้านั้นก็ได้มีจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ

GATT (General Agreement on Tariffs and Trade)

: ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า

มีความหมาย 2 ประการดังนี้

1. หมายถึง ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าฉบับ พ.ศ.2490 เป็นความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศที่วางหลักเกณฑ์ให้ประเทศสมาชิกถือปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายการค้าสินค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้การค้าดำเนินไปโดยเสรีและเป็นธรรม ปัจจุบันความตกลงดังกล่าวได้รับการแก้ไขปรับปรุงใหม่ในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2529-2536 โดยมีการจัดทำเป็น "ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าฉบับปี พ.ศ. 2537" มาใช้แทน
2. หมายถึง องค์การความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าซึ่งจัดตั้งขึ้น โดยไม่มีกฎหมายรองรับ มีสำนักเลขาธิการตั้งอยู่ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อทำหน้าที่บริหารความตกลง GATT ปี พ.ศ.2480 และกำกับดูแลให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตาม

พันธกรณีต่าง ๆ ภายใต้ความตกลง ปัจจุบัน GATT ในความหมาย 2 ได้สิ้นสุดสภาพไป โดยมีองค์การการค้าโลกมาทำหน้าที่แทน

ปัจจุบัน GATT ในฐานะที่เป็นองค์การได้สิ้นสุดสภาพไป โดยมีองค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตาม "ความตกลงมาร์ราเกชจัดตั้งองค์การการค้าโลก" มาทำหน้าที่แทน โดยมีสำนักเลขาธิการอยู่ที่เดิมซึ่งเคยเป็นสำนักเลขาธิการของ GATT ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก GATT เมื่อปี พ.ศ. 2525 นับเป็นสมาชิกลำดับที่ 59

WTO (World Trade Organization)

: องค์การการค้าโลก

เป็นองค์การระหว่างประเทศที่จัดตั้งขึ้นตาม "ความตกลงมาร์ราเกช จัดตั้งองค์การการค้าโลก (Marakesh Agreement Establishing The World Trade Organization)" ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2538 มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารและกำกับดูแลให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามพันธกรณีและข้อผูกพันต่าง ๆ ภายใต้ความตกลงอันเกิดจากการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอูรุกวัยและความตกลงการค้าที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีสำนักเลขาธิการตั้งอยู่ที่ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ไทยเป็นสมาชิกอยู่ด้วย

FTA (Free Trade Area)

: เขตการค้าเสรี

เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่ง อันเกิดจากข้อตกลงระหว่างรัฐบาลตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป ซึ่งตกลงจะยกเลิกภาษีศุลกากรและมาตรการอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคทางการค้าให้แก่กันและกัน โดยประเทศภาคีข้อตกลงต่างมีอิสระในการเรียกเก็บภาษีศุลกากรและใช้มาตรการจำกัดทางการค้ากับประเทศอื่นที่มีได้เป็นภาคีได้โดยเสรี ตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในรูปแบบดังกล่าวในปัจจุบัน ได้แก่ AFTA (เขตการค้าเสรีอาเซียน) และ EFTA (สมาคมการค้าเสรียุโรป)

RTA (Regional Trade Arrangement)

: การตกลงทางการค้าในระดับภูมิภาค

เป็นการดำเนินการตกลงหรือข้อตกลงทางการค้าระดับภูมิภาคในรูปแบบต่าง ๆ กันในกลุ่มเศรษฐกิจซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาเป็นการเปิดเสรีในอนาคต เช่น ข้อตกลงการค้าให้สิทธิพิเศษทางศุลกากร สหภาพศุลกากรบางส่วน สหภาพศุลกากร ตลาดร่วม เป็นต้น

ACMECS (Ayeyawady' Chao Phraya' Mekong Economic Cooperation Strategy)

: ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว สหภาพพม่า ไทย และเวียดนาม

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว สหภาพพม่า ไทย และเวียดนาม โดยมีการพัฒนาความร่วมมือ 6 สาขา ประกอบด้วย การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน ความร่วมมือด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การเชื่อมโดยเส้นทางคมนาคมในภูมิภาค การท่องเที่ยว การพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ (HRD) และสาธารณสุข

GMS (Greater Mekong Subregion)

โครงการ GMS เป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และ จีน (ยูนนาน) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB: Asian Development Bank) เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก กลุ่มประเทศ GMS มีพื้นที่รวมกันประมาณ 2 ล้าน 3 แสน ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ พื้นที่ของยุโรปตะวันตก มีประชากรรวมกันประมาณ 250 ล้านคน และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงติดต่อระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โครงการ GMS มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถรวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก

สาขาความร่วมมือของ GMS มี 9 สาขา ได้แก่ คมนาคมขนส่ง โทรคมนาคม พลังงาน การค้า การลงทุน เกษตร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

IMT-GT (Indonesia - Malaysia - Thailand Growth Triangle)

: ความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ)

เป็นความร่วมมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย ซึ่งพื้นที่ในเขตความร่วมมือได้มีการขยายจนปัจจุบันครอบคลุมอินโดนีเซีย : จังหวัดสุมาตราเหนือ มณฑลพิเศษอาเจะห์ จังหวัดสุมาตราตะวันตก จังหวัดเรียว จังหวัดเบงกูลู และจัมบี จังหวัดสุมาตราใต้ มาเลเซีย : รัฐเกดะห์ เประ ปีนัง ปะลิส และสลังอร์ ไทย : จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี นราธิวาส ตรังและพัทลุง

มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่าง 3 ประเทศให้มีการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นความร่วมมือด้านการผลิต การส่งเสริมการลงทุน และการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

BIMSTEC (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation)

: ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ

BIMSTEC เป็นกรอบความร่วมมือระหว่าง 7 ประเทศในบริเวณอ่าวเบงกอล ได้แก่ บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย เมียนมาร์ เนปาล ศรีลังกาและไทย โดยเป็นกรอบความร่วมมือเดียวที่เชื่อมระหว่างอนุภูมิภาคเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2540 ภายใต้อิทธิพล

BIST-EC (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) โดยการริเริ่มและผลักดันของไทย และเปลี่ยนชื่อเป็น BIMST-EC เมื่อเมียนมาร์เข้าร่วมเป็นสมาชิกในปีเดียวกัน

จากนั้นในปลายปี พ.ศ.2546 เนปาลและภูฏาน ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกใหม่ สำหรับชื่อปัจจุบันของ BIMST-EC นั้น ที่ประชุมผู้นำครั้งแรกเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ.2547 ที่ประเทศไทย ได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อเพื่อสะท้อนคุณลักษณะของกรอบความร่วมมือ

ขณะนี้ประเทศสมาชิกเริ่มเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีเพื่อเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า การค้าการลงทุน และความร่วมมือต่าง ๆ

AFTA (ASEAN Free Trade Area)

: เขตการค้าเสรีอาเซียน

กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ จะร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมให้การค้าขายระหว่างกันในอาเซียนเป็นไปอย่างเสรีและจะดำเนินการลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่างกันลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 9 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2536 และสิ้นสุดวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2545 รวมทั้งยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษี เมื่อได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีระหว่างกัน ทั้งนี้ ยกเว้น เวียดนาม ลาว เมียนมาร์ และกัมพูชา ซึ่งเป็นสมาชิกอาเซียนช้ากว่าสมาชิกอื่น ๆ จึงได้รับการผ่อนผันโดยให้เวียดนามลดอัตราภาษีลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายในปี พ.ศ.2549 ส่วนลาวและเมียนมาร์ ภายในปี พ.ศ.2551 และกัมพูชาภายในปี พ.ศ.2553

TAFTA (Thailand - Australia Free Trade Agreement)

: ความตกลงเขตการค้าเสรีไทย - ออสเตรเลีย

เป็นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับออสเตรเลียโดยมีการเจรจาเปิดเสรีและความร่วมมือในสาขาต่างๆ เช่น ภาษี การลงทุน การค้าและบริการ แหล่งกำเนิดสินค้า ความร่วมมือสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชและมาตรฐานอาหาร ความร่วมมือเทคนิคที่เป็นอุปสรรคทางการค้า ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่ง ไทย-ออสเตรเลีย

ความตกลงมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548

TNZFTA (Thailand-New Zealand Free Trade Agreement: TNZFTA)

: ความตกลงการค้าเสรีไทย-นิวซีแลนด์

ความตกลงการค้าเสรีไทย-นิวซีแลนด์ (Thailand-New Zealand Free Trade Agreement: TNZFTA) เป็นความตกลงด้านการค้าระหว่างประเทศฉบับหนึ่งที่รัฐบาลไทยได้ลงนามร่วมกับนิวซีแลนด์ และจะมีผลบังคับใช้ ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2548

CER (Australia-New Zealand Closer Economic Relations and Trade Agreement)

: ข้อตกลงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดระหว่างออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ให้มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การขยายผลประโยชน์ร่วมกันจากการเปิดเสรีทางการค้าและ

การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การลดอุปสรรคและข้อกีดกันทางการค้าระหว่างกันในระยะเวลาที่กำหนด โดยการเปิดเสรีครอบคลุมการค้าสินค้าทั้งสินค้าเกษตรแปรรูปและไม่แปรรูป ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของออสเตรเลียหรือนิวซีแลนด์อย่างต่ำร้อยละ 50 การปรับประสานพิธีการทางศุลกากร การต่อต้านการทุ่มตลาดและการตอบโต้การอุดหนุน การจัดซื้อโดยรัฐ การระงับข้อพิพาททางการค้าและการค้าบริการ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ปีพ.ศ.2526

NAFTA (North American Free Trade Agreement)

: ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ

คือ ข้อตกลงในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างรัฐบาลสหรัฐอเมริกา แคนาดาและเม็กซิโก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้าสินค้าและบริการระหว่างประเทศภาคี ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม ขยายโอกาสการลงทุน ค้ำครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขข้อพิพาททางการค้าและส่งเสริมความร่วมมือไตรภาคี พหุภาคีและความร่วมมือในภูมิภาค มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม ปีพ.ศ.2537

OECD (Organization for Economic Cooperation):

องค์กรความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ

เป็นองค์กรที่มีความสำคัญระดับโลก สมาชิกกลุ่มแรกประกอบด้วยประเทศในยุโรปที่พัฒนาทางเศรษฐกิจต่อมาได้ขยายออกับสมาชิกซึ่งเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจดินนอกยุโรป

APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation):

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

เป็นกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างเขตเศรษฐกิจ (Economies) ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกสถาปนาเมื่อปี พ.ศ.2532 (ค.ศ.1989) เพื่อตอบสนองต่อภาวะการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ (Interdependence) ที่เพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นความเจริญเติบโตการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกและภูมิภาคสมาชิกภาพ: สหรัฐฯ แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์ ไทย จีน จีนไทเป ฮองกง ปาปัวนิวกินี เม็กซิโก ชิลี เปรู เวียดนาม และรัสเซีย (ณ ปีพ.ศ. 2541)

OTOP (ONE TAMBON ONE PRODUCT) หรือหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

เป็นนโยบายของรัฐบาลทักษิณ 1 ที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้สามารถคิดเอง ทำเองในการพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น (<http://www.otop5star.com/about-th.php>) [25 สิงหาคม ปีพ.ศ. 2551]

GSP (Generalized System of Preferences)

คือระบบการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไปที่ประเทศพัฒนาแล้วให้แก่สินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศที่กำลังพัฒนาโดยลดหย่อนหรือยกเว้นอากรขาเข้าแก่สินค้าที่มีอยู่ในข่ายได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าทั้งนี้ประเทศผู้ให้สิทธิพิเศษฯจะเป็นผู้ให้แต่เพียงฝ่ายเดียวไม่หวังผลตอบแทนใดๆ (<http://www.thaifactory.com/Manage/GSP.htm>) [25 สิงหาคม ปีพ.ศ. 2551]

CFR (Council for Foreign Relations)

เป็นองค์กรอิสระทางนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ตั้งขึ้นใน ค.ศ.1921 และเชื่อว่าเป็นองค์กรเอกชนที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในนโยบายและบทบาทของสหรัฐฯ ในเวทีโลก

(http://en.wikipedia.org/wiki/Council_on_Foreign_Relations) [25 สิงหาคม ปีพ.ศ.2551]

Keidanren (เดิม) หรือ Nippon Keidanren (ใหม่) หรือ Japan Business Federation

เป็นสมาพันธ์องค์กรเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของ Keidanren (Japan Federation of Economic Organization) และ Nikkeiren (Japan Federation of Employers' Association) ในปี ค.ศ.2002 โดยมีเป้าหมายเพื่อเร่งการขยายการเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นและของโลกตลอดจนทำให้เกิดความร่วมมือต่างๆ ให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น โดยการสนับสนุนภาคเอกชนและชุมชนให้เป็นองค์กรขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจที่ยั่งยืน

(<http://www.keidanren.or.jp/english/profile/pro001.html>) [25 สิงหาคม ปีพ.ศ.2551]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจเปิด จึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้มีศักยภาพการแข่งขันด้านการค้าสูงขึ้น เพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนของสถานการณ์ด้านการค้าของโลก และไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่เปิดประเทศให้กับการค้าโลก ประเทศอื่นๆ ก็ดำเนินนโยบายเช่นเดียวกับไทย แต่ด้วยความต่างของระดับด้านการพัฒนาและอำนาจทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่างๆ ที่ดำเนินนโยบายเปิดเสรีทางการค้าจึงเป็นเหตุให้ประเทศคู่ค้าพยายามปกป้องผลประโยชน์ของตน โดยการใช้มาตรการทุกรูปแบบที่ต้องการให้ประเทศคู่ค้าอื่นๆ เปิดตลาดมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะปิดกั้นตลาดของตนเพื่อให้สินค้าส่งออกจากประเทศอื่นๆ เข้ามาได้น้อยลง เช่น การใช้มาตรา 301 ของสหรัฐอเมริกา¹ เป็นต้น เพราะผลประโยชน์ของประเทศอาจจะไม่ได้อยู่ที่การเปิดเสรีทางการค้าเท่านั้นแต่อยู่ที่การบริหารจัดการการค้าให้ตัวเองได้ประโยชน์สูงสุดซึ่งอาจจะต้องใช้มาตรการปกป้องการค้าบางส่วนแต่ในขณะเดียวกันก็ผลักดันให้ประเทศอื่นๆ เปิดเสรีมากขึ้น ในภาวะเช่นนี้ประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจสูงและมีความได้เปรียบด้านการเจรจาต่อรองจึงพยายามผลักดันประเทศอื่นให้ลดการกีดกันการค้าในขณะที่ตัวเองขอสงวนความต่างเช่นมาตรา 301 ดังกล่าวนี้

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีกฎระเบียบทางการค้าระหว่างประเทศมาคอยกำกับดูแลให้มีการดำเนินไปอย่างมีระเบียบและเป็นธรรม ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของร่างความตกลงให้จัดตั้งองค์การการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Organization หรือ ITO) แต่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากกลุ่มธุรกิจ在美国ไม่ประสงค์ที่จะให้มีการจัดตั้ง ITO ใดๆก็ตาม ได้มีการยอมรับความตกลงแกตต์ 1947 เป็นการชั่วคราว

ในเวลาต่อมา ประเทศต่างๆ ก็ได้มีความตกลงแกตต์ (General Agreement on Tariffs and Trade : GATT) ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ปีพ.ศ. 2491 และมีการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) เป็นผลสำเร็จ ในวันที่ 1 มกราคม ปีค.ศ. 1995 โดยประเทศไทย ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกตั้งแต่ปี ค.ศ.1995 เป็นอันดับที่ 59 อีกทั้งยังเป็นสมาชิกขององค์การระดับภูมิภาค เช่น กลุ่มอาเซียน กลุ่มเอเปค เป็นต้น

* มาตรา 301 ของกฎหมายการค้า ปี ค.ศ. 1974 (Section 301 of the Trade Act of 1974) ได้ให้อำนาจผู้แทนการค้าสหรัฐฯ (United States Trade Representative: USTR) ในการใช้มาตรการต่างๆ ที่เหมาะสมต่อรัฐบาลต่างประเทศที่ละเมิดพันธกรณีภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศระดับทวิภาคีและพหุภาคี

เมื่อการค้าในยุคปัจจุบันมีภาวะเบียดจากภายนอกมากำกับดูแล ภาคเอกชนจึงจำเป็นต้องให้ความสนใจต่อการเจรจาจัดทำข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศของภาครัฐ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจของตน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นในสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (มีองค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง คือ หอการค้าไทย) เพื่อประสานความร่วมมือ กำหนดท่าทีขององค์การธุรกิจเกี่ยวกับภาวะเบียดการค้าต่างๆ เพื่อนำเสนอต่อภาครัฐสำหรับการใช้ในการเจรจา

วิทยานิพนธ์นี้จึงมุ่งประเด็นที่จะศึกษาบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในการดำเนินงานเพื่อรักษาผลประโยชน์จากการเจรจาจัดทำข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศให้กับสมาชิกองค์การว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยการศึกษาจะเน้นที่บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการมีส่วนร่วมจัดทำข้อตกลงฯ สมัยที่รัฐบาลได้เจรจาเปิดเสรีการค้าหลังจากรอบอุรุกวัยสิ้นสุดลงจนถึงการเจรจารอบโดฮา ตลอดจนการค้าเสรีในระดับทวิภาคี และภูมิภาค หรือที่เรียกกันว่า FTA (Free Trade Agreement)

1.2 ขอบเขตของการศึกษา

ระยะเวลาที่ต้องการศึกษา ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2538 ถึงปัจจุบัน โดยเน้นที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและศึกษาการค้าเสรีทั้งในกรอบ WTO และ FTA ที่ไทยมีส่วนร่วมทั้งชนิดสองฝ่าย (ทวิภาคี) เช่น Thai-Australia และเป็นกลุ่ม(พหุภาคี)เช่น ASEAN-Japan โดยเน้นประเด็นการเจรจาลินค้าเกษตร

1.2.1 การศึกษากลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ จะเน้นที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ด้วยเหตุผลสนับสนุนดังนี้ 1) สมาชิกของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกหอการค้าไทยอยู่แล้ว 2) สมาชิกและกรรมการบางส่วนของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในอดีต อยู่ในหอการค้าไทยหรือสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย หรืออยู่ในสมาคมการค้าอุตสาหกรรม ซึ่งต่อมาได้แยกตัวออกมาเป็นสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 3) สมาคมการค้าต่างๆ เช่น สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย สมาคมผู้ผลิตเนื้อไก่เพื่อส่งออกไทย ก็เป็นสมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย อยู่แล้ว

1.2.2 ระยะเวลาของการศึกษา จะเริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน (ปีพ.ศ. 2551) ซึ่งจะเน้นการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศสำหรับสินค้าเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ใน 3 ระดับด้วยกัน คือ ระดับพหุภาคีภายใต้กรอบ WTO การเปิดการค้าเสรีในระดับภูมิภาค อาทิ อาเซียน-จีน และในระดับทวิภาคีซึ่งไทยได้ลงนามแล้ว ได้แก่ ไทย-ออสเตรเลีย ไทย-ญี่ปุ่น ไทย-เปรู เป็นต้น

1.2.3 การศึกษาจะใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคม (Corporatism) ทฤษฎีพาณิชย์นิยมใหม่ (Neomercantilism) เพื่อวิเคราะห์วิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจในการดำเนินธุรกิจให้ได้ดุลการค้า ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่

(Neoliberalism) วิธีการดำเนินธุรกิจการค้าให้เสรีมากที่สุดและทฤษฎีอำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) คือ อำนาจที่บุคคลหนึ่งหรือรัฐหนึ่งสามารถกำหนดหรือชักนำให้อีกฝ่ายหนึ่งทำหรือไม่ทำในสิ่งที่ตนต้องการ

1.2.4 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาอุปสรรค และ โอกาส ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ

1.2.5 เสนอแนวทางแก้ไขเพื่อให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมในแนวทางที่ถูกต้อง

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อสำรวจบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในการเจรจาจัดทำข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ
- 2) เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค และวิธีปรับปรุงในการดำเนินงานเพื่อรักษาผลประโยชน์จากการเจรจาจัดทำข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมมีประสิทธิภาพ
- 3) เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในอนาคตในการเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินการรักษาผลประโยชน์ด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศได้ มากขึ้น

1.4 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เอกสารข้อมูลที่ใช้ในการค้นคว้ามี 2 ประเภทคือ

- 1) เอกสารชั้นต้น ได้แก่ บันทึกและรายงานการประชุมของหอการค้าไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กกร.) รายงานสถิติข้อมูลของหน่วยราชการ สถาบัน และเอกสารสรุปผลการสัมมนา หรือการประชุมทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง
- 2) เอกสารชั้นรอง ได้แก่ บทความ รายงานวิจัย ข่าว แถลงการณ์ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และสิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง
- 3) การเก็บข้อมูลเฉพาะเจาะจงในบางประเด็นที่จำเป็น จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยจะสัมภาษณ์ผู้บริหารของหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ตลอดจน หน่วยราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาจัดทำข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ

- 2) ทราบปัญหา อุปสรรค และวิธีการปรับปรุงในการดำเนินงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเพื่อรักษาประโยชน์ของสมาชิกจากการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศเพื่อให้การดำเนินงาน (กิจกรรม) มีประสิทธิภาพ
- 3) ทราบแนวโน้มของบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินการรักษาผลประโยชน์ด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ

1.6 รายงานผลการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้จะแบ่งออกเป็น 6 บท คือ

บทที่ 1	บทนำ เป็นการกล่าวถึงความสำคัญของปัญหา ขอบเขต วัตถุประสงค์ และวิธีการศึกษา
บทที่ 2	บริบทของการค้า แนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม
บทที่ 3	กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย
บทที่ 4	บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยด้านเศรษฐกิจการค้า
บทที่ 5	บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ
บทที่ 6	สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

บริบทของการค้า แนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

การเรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์ของการค้าระหว่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการวิเคราะห์บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิด วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการของการค้าระหว่างประเทศ การนำทฤษฎีไปใช้ในการเจรจาตลอดจนถึงโครงสร้างและปรัชญาการรวมกลุ่มของภาคธุรกิจ

2.1 บริบทของการค้า

2.1.1 การค้าระหว่างประเทศ

ความหมาย

การค้าระหว่างประเทศคือการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการข้ามเขตแดนของประเทศหรือดินแดนอื่นๆ การค้าระหว่างประเทศเป็นตัวสำคัญที่วัดระดับรายได้ประชาชาติ ธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศนี้มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและเพิ่มความสำคัญอย่างชัดเจน ในศตวรรษหลังๆนี้ การค้าระหว่างประเทศครอบคลุมนัยของเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง อุตสาหกรรม การขนส่ง อันทันสมัย โลกาภิวัตน์ บรรษัทข้ามชาติ และการจ้างผลิต (Outsourcing) ซึ่งมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อสังคมทั่วไป

การค้าระหว่างประเทศที่ขยายตัวขึ้นเรื่อยๆเป็นปัจจัยพื้นฐานอันนำไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ในเวลาต่อมา

การค้าระหว่างประเทศเป็นสาขาหนึ่งของเศรษฐศาสตร์และเมื่อรวมกับการเงินระหว่างประเทศแล้วจะเรียกว่าเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

ทฤษฎีที่สำคัญของการค้าระหว่างประเทศเริ่มตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 15 คือพาณิชย์นิยม (Mercantilism) จนถึงศตวรรษที่ 18 การค้าจึงเปลี่ยนรูปแบบไปเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีของ Adam Smith (ปีค.ศ.1723-1790)ในยุคเสรีนิยม(Liberalism) อดัม สมิทเป็นนักเศรษฐศาสตร์การเมืองเสรีนิยมเจ้าของทฤษฎีระบบตลาดเสรีโดยใช้กลไกราคาเป็นตัวกำหนดอุปสงค์และอุปทาน หรือเรียกว่า มือที่มองไม่เห็น (Invisible Hand) และการแบ่งงานกันทำ (Division of Labour) และ Ricardian Model ซึ่งเน้นเรื่องความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ว่าประเทศต่างๆ ควรผลิตในสินค้าที่ตนมีความถนัดที่สุด ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าประเทศต่างๆ ควรจะมีความชำนาญโดยการผลิตเฉพาะบางอย่าง (ไม่ใช่ผลิตสินค้าหลายประเภทมากเกินไป)

ความเป็นมา

ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าการค้าระหว่างประเทศอย่างกว้างขวางในโลกเริ่มต้นตั้งแต่ปีคริสต์ศักราชใดแต่การค้าระดับย่อม (ยังไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการค้าระหว่างประเทศ) นั้นน่าจะเริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1157 เมื่อกลุ่ม Hanseatic หรือ Hanseatic League ได้รับสิทธิพิเศษทาง

การค้าและตลาดในประเทศอังกฤษและในปี ค.ศ. 1498 เมื่อ Vasco da Gama เปิดตลาดการค้าเครื่องเทศซึ่งเป็นยุคเริ่มต้นของการค้าระหว่างประเทศอย่างแท้จริงที่มีการดำเนินธุรกรรมการค้าข้ามประเทศโดยใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นวิธีสำคัญเป็นตัวขับเคลื่อนขนส่งสินค้าเป็นจำนวนมากและเป็นจุดเริ่มต้นของระบบพาณิชย์นิยม (Mercantilism) ซึ่งยึดหลักการสร้างความมั่งคั่งให้ชาติพร้อมกับอำนาจโดยให้มีการส่งสินค้าออกให้มากและนำเข้าให้น้อยเพื่อให้ได้ดุลการค้าพร้อมกับการสะสมทองคำ นับแต่นั้นเป็นต้นมาก็มีปรากฏการณ์สำคัญมากมายเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศโดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกลุ่มประเทศในยุโรป เช่น โปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ สเปน อังกฤษ เป็นต้น สำหรับประเทศในเอเชียที่มีบันทึกในปี ค.ศ.1592 คือ ญี่ปุ่น ซึ่งได้นำระบบการออกใบอนุญาตนำเข้าเพื่อต้องการป้องกันการลักลอบและการโจรสลัด ช่วงระยะเวลาประมาณ 150 ปีหลังจากนี้บันทึกการค้าระหว่างประเทศยังคงมีเรื่องราวของอังกฤษและเนเธอร์แลนด์เป็นส่วนใหญ่เนื่องจากทั้งสองประเทศเป็นคู่แข่งที่สำคัญในเวลานี้ จวบจนกระทั่งปี ค.ศ.1751 Benjamin Franklin ได้เขียนเกี่ยวกับการแข่งขันของประเทศที่สามที่ทำให้อังกฤษไม่สามารถขายสินค้าอุตสาหกรรมในราคาสูงกว่าตลาดโลกให้แก่อเมริกา (ซึ่งเป็นรัฐในอาณานิคม) ได้ไว้ในหนังสือเรื่อง Observations Concerning the Increase of Mankind, Peopling of Countries, & etc. นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงกฎหมายพาณิชย์นิยม (Mercantile Laws) ที่สามารถสร้างความแข็งแกร่งให้กับประเทศอย่างทวีคูณ¹

จนกระทั่งในปี ค.ศ.1776 มีข้อโต้แย้งระบบ Mercantilism จาก Adam Smith ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎี มือที่มองไม่เห็น ที่ว่าต้องปล่อยให้การค้าเป็นไปโดยเสรีตามกลไกราคาโดยโจมตีว่าทฤษฎีพาณิชย์นิยมทำให้เกิดภาวะที่คนๆหนึ่งจะเป็นฝ่ายที่ได้มากกว่าคนอื่นคนหนึ่งเสมอ ซึ่งไม่น่าจะถูกต้อง แต่ความถูกต้องนั้นควรจะเป็นภาวะที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องได้ประโยชน์และพอใจด้วยกันทั้งคู่ เหตุผล คือ คนทุกคนเป็นคนเห็นแก่ตัว ดังนั้น ทุกคนจึงยอมแลกสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์น้อยแก่คนกับสิ่งที่ตนคิดว่าจะให้ประโยชน์มากกว่า ดังที่สมิทซ์เขียนไว้ว่า “ไม่ใช่เพราะความใจบุญสุนทานของผู้ค้าเนื้อ ผู้ต้มกลั่นเหล้า หรือคนทำขนมปังดอกที่เราหวังว่าเราจะได้อาหารเย็นมากิน แต่เป็นการเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนของคนเหล่านี้ต่างหาก เรามุ่งความสนใจไปที่ความรักตนเองของเขาเหล่านั้น มิใช่ไปที่ความมีมนุษยธรรมของเขา และเราจะไม่มีวันผูกพันเขาถึงความจำเป็นของเราเอง แต่จะผูกถึงความได้เปรียบที่เขาจะได้รับ² การแลกเปลี่ยนระหว่างกันจึงทำให้เกิดประโยชน์แก่คนทั้งสองดังกล่าว” ทฤษฎีนี้นำไปสู่การพยายามสร้างระบบการค้าเสรีและการเพิ่มผลิตภาพของการผลิตสินค้าและบริการเกิดจากความชำนาญเฉพาะทางในระบบการผลิตเพราะจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศและต่อกิจการ เนื่องจากการแบ่งงานกันทำตามความถนัดทำให้เกิดผลิตภาพสูงขึ้น การส่งเสริมการส่งออกและควบคุมนำเข้าทำให้เกิดความเสียหายกับเศรษฐกิจของ

¹ Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_International_trade [2008, August 8]

² แดเนียล อาร์ ฟิสเฟลด์, ยุคทองของนักเศรษฐศาสตร์, แปลโดย ภาวดี ทองอุไทย, วมิ น้อยเกียรติกุล และวันรักษ์ มิ่งมณีนาถิน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527) หน้า 56-67.

อีกประเทศหนึ่งเพราะในที่สุดจะมีประเทศหนึ่งที่ได้และอีกประเทศหนึ่งเสีย แนวคิดของการค้าเสรีได้เริ่มขึ้นตั้งแต่บัดนั้นแต่ในทางปฏิบัติประเทศต่างๆก็ยังไม่สามารถจะดำเนินนโยบายเช่นนั้นได้เนื่องจากผลประโยชน์ของประเทศยังต้องนำมาพิจารณา ก่อนว่าการค้าเสรีนั้นเป็นประโยชน์จริงดังเช่นที่ John Stuart Mill (ปี ค.ศ. 1806-1873) วิเคราะห์ว่าประเทศใดที่มีพลังอำนาจผูกขาดในการกำหนดราคาสินค้าในตลาดโลกย่อมสามารถกำหนดเงื่อนไขการค้า (Term of Trade) ได้โดยผ่านมาตรการด้านภาษี ดังนั้น ประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศควรจะได้รับนั้นควรจะมาจากการต่างตอบแทนกัน (Reciprocity) แทนที่จะมาจากระบบการค้าเสรีอย่างไม่มีขอบเขต และในปี ค.ศ.1848 John Stuart Mill ได้เสนอว่ารัฐจะต้องปกป้องอุตสาหกรรมเล็กที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งเป็นระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้ได้พัฒนาให้แข็งแกร่งซึ่งเป็นนโยบายที่ได้รับการตอบรับจากหลายๆประเทศในเวลาต่อมาที่ต้องการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อแข่งขันกับผู้ส่งออกจากอังกฤษ

อย่างไรก็ตาม ประเทศต่างๆ ก็ยังพยายามดำเนินนโยบายการค้าเสรีอย่างต่อเนื่องเช่น ข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1860 และการเปิดตลาดของญี่ปุ่นในสมัยเมจิในปีค.ศ.1868 สลับกับนโยบายปกป้องในประเทศเยอรมันและสหรัฐฯ และอีกหลายประเทศจวบจนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

2.1.2 การค้าเสรี (Free Trade)

การค้าเสรีหมายถึงรูปแบบของตลาดที่สินค้าและบริการระหว่างและภายในประเทศเคลื่อนไหลโดยปราศจากข้อจำกัดจากรัฐ ข้อจำกัดที่กล่าวนี้หมายรวมถึงภาษีและกฎหมายอื่นๆ เช่น ภาษีศุลกากรและมาตรการกีดกันการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร เช่น โควตานำเข้า โดยทฤษฎีการค้าต้องสร้างประโยชน์แก่คู่ค้าหรือการค้าจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้ค้าต้องหวังผลประโยชน์ โดยกฎของ Ricardo ที่ว่าด้วยความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) นั้นการค้าเสรีย่อมสร้างให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ สิ่งที่ตรงกันข้ามกับการค้าเสรี คือ การปกป้องหรือ Protectionism ที่ประเทศต่างๆ นำมาใช้เช่นอัตราภาษีศุลกากรที่สูง โควตานำเข้าและ กฏระเบียบอื่นของรัฐที่ไม่สนับสนุนการนำเข้าสินค้า เช่น กฎที่ว่าด้วยการทุ่มตลาด รัฐบาลสร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นเพราะกลัวการแข่งขัน แท้จริงแล้วสิ่งที่รัฐต่างๆ จัดทำข้อตกลงที่เรียกว่าการค้าเสรี (Free Trade) นั้นเป็นข้อตกลงที่ไม่เสรีจริง เนื่องจากยังมีบทบาทของภาครัฐเข้ามาจัดการ (Managed) อยู่ อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงเหล่านี้อาจนำมาซึ่งการค้าที่เสรีขึ้น (freer) เท่านั้น³

สำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการค้าเสรีในค่ายสังคมนิยมเช่น Karl Marx และ Engels นั้นได้เขียนไว้ใน The Communist Manifesto วิพากษ์ชนชั้นนายทุนและการค้าเสรีว่าเป็นการทุจริตที่ซ่อน

³ Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Free_trade [2007, August 11]

อยู่ในภาพลวงของศาสนาและการเมือง มันเป็นสิ่งทดแทนการชู้ตริคเดิมที่น่าอายและโหดร้าย นั่นเอง⁴

หลังสงครามโลกครั้งที่สองได้มีการจัดตั้งระบบ Bretton Woods ขึ้นในปี ค.ศ. 1946 กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การที่จะมากำกับดูแลเศรษฐกิจระหว่างประเทศเพื่อป้องกันการเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและสงคราม มีจุดประสงค์ที่จะป้องกันการสร้างข้อกีดกันทางการค้าเนื่องจากหลายฝ่ายมีความเชื่อว่าสาเหตุของสงครามนั้นเกิดมาจากการค้าที่ไม่เสรี นับแต่นั้นมาประเทศต่างๆ ก็เข้าร่วมในข้อตกลงที่หวังจะสร้างการค้าเสรีใหม่เรียกว่า General Agreement on Tariffs and Trade แม้โลกจะแบ่งออกเป็นสองค่ายแต่ประเทศในกลุ่มสังคมนิยมก็ยังมีจัดการการค้าระหว่างกันในรูปแบบคล้ายๆกันนี้เป็นกลุ่มการค้าภายใต้การรวมกลุ่ม (bloc) เรียกว่า Comecon (สภาแห่งความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยสหภาพโซเวียต) ในปี ค.ศ.1949 เพื่อตอบโต้แผน Marshall โดยมีจุดประสงค์เพื่อลดการพึ่งพิงทางการค้าต่อประเทศตะวันตกของกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์

อย่างไรก็ตาม การกีดกันและตอบโต้การค้าก็ยังมีอยู่ดังเช่นที่ John Stuart Mill ได้กล่าวไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ.1848 ที่ว่าการค้าจะต้องมีหลักการของการตอบแทนกัน (Reciprocity) ตัวอย่างเช่นประเทศในกลุ่มผู้ส่งออกน้ำมันลดปริมาณการผลิตน้ำมันและส่งออกในปี ค.ศ.1973 (การค้าน้ำมันเป็นธุรกิจผูกขาดระดับโลกจึงไม่อาจเรียกว่าเป็นการค้าเสรีและมีหลักการตอบแทนกันและกัน) ในระยะหลังก็มีการนำเสนอแนวทางการค้าในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้องกับสังคมนิยมและสิ่งแวดล้อมเช่นในปี ค.ศ.1988 มีการนำเสนอว่าการค้าต้อง Fair Trade โดย Solidaridad (องค์กรภาคสังคมนิยมของเนเธอร์แลนด์) เพื่อต่อต้านการอุดหนุนภาคการเกษตรของประเทศพัฒนา

จากประวัติศาสตร์ของการค้านับตั้งแต่ยุคพาณิชย์นิยม (Mercantilism) เรื่อยมาถึงยุคเสรีนิยม (Liberalism) ซึ่งมี Adam Smith เป็นผู้นำ ที่ว่าด้วยผลิตภาพโดยการแบ่งงานกันทำ (Division of Labour) และ การให้อุปสงค์และอุปทานเป็นตัวกำหนดราคาสินค้าหรือเรียกว่า “มือที่มองไม่เห็น” และของ David Ricardo ที่ว่าด้วยผลิตภาพและประโยชน์ที่เกิดแก่ผู้บริโภคจากข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) จวบจนกระทั่งยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่เป็นยุคก่อนกำเนิดการค้าเสรียุคใหม่โดยมีการพยายามจัดตั้งองค์การที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจคือ ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และ องค์การการค้าโลกโดยมีความเชื่อว่าสงครามที่เกิดขึ้นในอดีตนั้นเกิดจากสาเหตุการค้าระหว่างประเทศที่มีข้อจำกัดและปกป้องมากเกินไป จึงตั้งความหวังว่าองค์การเหล่านี้จะช่วยแก้ปัญหาได้ ดังนั้นรัฐต่างๆในส่วนข้างโลกเสรีจึงรวมตัวกันพยายามจัดตั้งองค์การดังกล่าวด้วยการเจรจาลดอุปสรรคการค้าทั้งด้านภาษีศุลกากรและที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรลงใน

⁴ David N. Balaam and Michael Veseth, Introduction to International Political Economy, Third Edition (New Jersey: Phoenix Book Technology 2005), p. 75.

⁵ Roger Scruton, A Dictionary of Political Thought, 2nd ed. (New York:Macmillan Publishing Company, 1996), p. 75.

การเจรจา “รอบ” ต่างๆของ General Agreement on Tariffs and Trade หรือ GATT และ ขณะเดียวกันทางฝ่ายของค่ายสังคมนิยมก็ได้มีการจัดการทางการค้าระหว่างกันในลักษณะ คล้ายคลึงกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศในค่ายเสรีจะพยายามลดอุปสรรคดังกล่าว แต่อุปสรรคการค้าก็ ไม่หมดไปตามปรัชญาการค้าเสรีเพราะถึงปัจจุบันนี้ก็ยังมีการเจรจาเรื่องอุปสรรคการค้าอยู่และไม่มี ทำที่ว่าจะลดจนหมดไปได้ในอนาคตอันใกล้ เช่น เรื่องการอุดหนุนภาคการเกษตรของประเทศ พัฒนาซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งในหลายๆประเด็นที่ทำให้การเจรจารอบล่าสุดที่เรียกว่า Doha Development Agenda ต้องล่าช้าจนถึงปัจจุบันนี้

เศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศหลังสงครามโลกที่สองเปลี่ยนแปลงไปจากยุคเสรี นิยม (Liberalism) มากขึ้นโดยมีความพยายามลดอุปสรรคด้วยการนำหลักการของฉันทามติ วอชิงตัน (Washington Consensus) หรือเรียกว่า “นโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่” (Neoliberal Economic Policy) ที่นำเสนอโดย John Williamson ในปี ค.ศ.1984 โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

1. การเปิดเสรี (Economic Liberalization) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดเสรีการค้า การเงิน และการลงทุน
2. การลดข้อจำกัดต่างๆ (Deregulation) ให้ลด ละ เลิก บทบาทของรัฐในการเข้าแทรกแซงตลาด จำกัดบทบาทของรัฐเป็นเพียงผู้ออกกฎ กติกา
3. การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (Privatization) ให้เอกชนเข้าเป็นเจ้าของสมบัติของสาธารณะ โดยการกระจายหุ้น
4. การรักษาเสถียรภาพของระดับราคาในระบบเศรษฐกิจ (Price Stabilization) โดยการชำระอัตราเงินเฟ้อในระดับต่ำและควบคุมได้โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน เช่น อัตราดอกเบี้ยนโยบาย

ชุดนโยบายเศรษฐกิจหลักนี้ได้ถูกนำไปใช้โดยผู้กำหนดนโยบายเศรษฐกิจทั่วโลกและยังเป็นกรอบความคิดเชิงนโยบายของนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่⁶

นายกรัฐมนตรีอังกฤษ มาร์กาเร็ต แทตเชอร์ และ ประธานาธิบดี โรนัลด์ รีแกนได้ใช้นโยบายดังกล่าวด้วยการพยายามลดอำนาจรัฐทางเศรษฐกิจลงและเปลี่ยนถ่ายไปให้เอกชน (ซึ่งเรียกยุคนี้ว่าเป็น Neoliberalism หรือเสรีนิยมใหม่) แต่การขจัดอุปสรรคทางการค้าก็ยังไม่หมดไปแม้จะมีความพยายามอย่างมากเช่นการเพิ่มการทำข้อตกลงการค้าเสรีของประเทศต่างๆแต่ก็เป็นที่น่าวิเคราะห์ต่อไปว่าการแก้ปัญหาโดยการเจรจาข้อตกลงเหล่านี้จะเป็นการลดหรือเพิ่มอุปสรรคทาง

⁶ ปกป้อง จันวิทย์:นโยบายเศรษฐกิจทางเลือกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่:กรณีศึกษาว่าด้วยมาตรการกำกับและจัดการทุนเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ (Capital Control) เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการเรื่อง “นโยบายเศรษฐกิจทางเลือกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่:บทสำรวจองค์ความรู้และประสบการณ์” คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 29 พฤษภาคม 2511

การค้า เช่น ข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) ที่จะต้องทำในทุกกรอบข้อตกลงที่แตกต่างกัน เป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตสินค้าตัวใดตัวหนึ่งโดยไม่จำเป็นหรือไม่ยกตัวอย่างเช่น ขบวนการผลิตสินค้า A อาจจะต้องถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับแต่ละตลาดเพื่อให้ได้สินค้าที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด หรืออีกนัยหนึ่งคือระบบการจัดการการผลิตของประเทศที่มีกรอบการค้าเสรี 5 กรอบต่อสินค้า A ควรจะเป็นอย่างไรจึงจะได้รับผลตอบแทนสูงสุดจากทุกข้อตกลงที่แตกต่างกัน

สรุปว่าอุปสรรคการค้าไม่ได้ลดลงไปแต่ในทางตรงกันข้ามจะเพิ่มมากขึ้นเช่น มาตรการด้านสุขอนามัย สิ่งแวดล้อม แรงงาน ที่ประเทศพัฒนานำมาใช้เป็นเงื่อนไขในการนำเข้าสินค้า ยกตัวอย่าง เช่น มาตรการการติดฉลากสินค้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หรือการที่ผู้นำเข้ากำหนดมาตรฐานสินค้าเองให้สูงกว่ามาตรฐานของประเทศตนโดยอ้างว่าเป็นความต้องการของผู้บริโภค เป็นเหตุให้ประเทศผู้ส่งออกต้องลงทุนเพิ่มในขบวนการผลิตโดยไม่จำเป็น

เป็นที่เข้าใจได้ว่าแม้เวลาจะผ่านไปจากช่วงการค้าแบบพาณิชย์นิยม (Mercantilism) แต่ระบบการปกป้องตลาด (Protectionism) ก็ยังไม่หมดไปแต่เป็นการเปลี่ยนรูปแบบไปเท่านั้นจึงอาจเรียกว่าปัจจุบันนี้เป็นระบบพาณิชย์นิยมใหม่ (Neo Mercantilism) หรือหากจะวิเคราะห์ตามทฤษฎีของ Marx * ก็ได้ว่าระบบทุนนิยมในปัจจุบันก็เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการชุดรีดจากระบบ Mercantilism มาเป็น Neoliberalism ภายใต้อิทธิพลของ Neomercantilism นั่นเอง ทำให้มองเห็นว่าโอกาสที่ระบบเศรษฐกิจและการค้าแนวใหม่ที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันจะนำกลับไปสู่ยุคเดิมนั้นมีโอกาสที่จะเป็นไปได้^{7 8}

* หลังปีค.ศ. 1989 เมื่อสังคมนิยมล่มสลายมีคนกล่าวว่า “มาร์กซ์ ดายแล้ว แต่แท้ที่จริง ‘มาร์กซ์’ อาจยังไม่ตาย มาร์กซ์เห็นว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (Economic Structuralism) มีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคม โครงสร้างทางการผลิตเป็นจุดที่สร้างกลุ่มคนและชนชั้นเนื่องจากผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตจะเป็นผู้สะสมความมั่งคั่งจากมูลค่าส่วนเกินที่ต้องชุดรีดจากแรงงานซึ่งนำไปสู่การต่อสู้ของชนชั้นจนเกิดวิกฤตและการปฏิวัติในที่สุด นอกจากนั้น มาร์กซ์ ยังเห็นว่าพลังตลาด (Market Forces) เป็นตัวขับเคลื่อนการชุดรีดทางชนชั้นอีกด้วย ในช่วงพาณิชย์นิยม (Mercantilism) นั้น รัฐมีอำนาจสูงและสนับสนุนการค้าพาณิชย์ แต่ในช่วงพาณิชย์ยุคเสรีนิยม (Liberalism) รัฐจะลดอำนาจลงและภาคเศรษฐกิจมีบทบาทเพิ่มขึ้น แต่ในความเห็นของมาร์กซ์นั้นทั้งพลังอำนาจของรัฐและทุนนั้นนอกจากรวมตัวกันอย่างแยกไม่ออกแล้วรัฐยังสนับสนุนและพร้อมปกป้องกลุ่มทุนอีกด้วย

⁷ David N. Balaam and Michael Veseth, Introduction to International Political Economy, 3:77.

⁸ Available from: [http://en.wikipedia.org/wiki/InternationalTrade,History of International Trade, Free Trade](http://en.wikipedia.org/wiki/InternationalTrade,History_of_International_Trade,Free_Trade) [2007, August 11].

2.1.3 ทฤษฎีพาณิชย์นิยมใหม่ (Neomercantilism)

นักเศรษฐศาสตร์ Harry Johnson ให้คำจำกัดความว่าเป็นทฤษฎีสมัยใหม่ที่ออกแบบขึ้นมาเพื่อทำให้การปกป้องตลาดภายใน โดยการควบคุมการนำเข้าและการอุดหนุนการส่งออกดูมีเหตุผล⁹

ความเป็นมาของทฤษฎีพาณิชย์นิยมใหม่

ทฤษฎีพาณิชย์นิยม (Mercantilism) เน้นที่ปัญหาของสามส่วนคือ ความมั่นคง บทบาทของรัฐ และ ตลาด ในการที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของรัฐ

พาณิชย์นิยมเป็นทฤษฎีที่เก่าแก่และสำคัญในแนวคิดของเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ (International Political Economy หรือ IPE)¹⁰

ทฤษฎีพาณิชย์นิยมเกิดขึ้นในยุโรปในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 ถึง 18 ซึ่งยึดหลักการสร้างความมั่งคั่งให้ชาติพร้อมกับอำนาจ หลักการของการค้าในยุคนี้คือการส่งออกให้มากและนำเข้าให้น้อยพร้อมทั้งสะสมทองคำ ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน โปรตุเกสซึ่งได้พัฒนาอุตสาหกรรมก้าวหน้ากว่าชาติอื่นจึงต้องขยายการส่งออกสินค้าในภาคอุตสาหกรรมและนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศอื่นที่ด้อยพัฒนาว่า นำมาซึ่งการได้ดุลการค้าและการสะสมความมั่งคั่ง ในยุคนี้อำนาจรัฐอยู่เบื้องหลังของการค้า มีการแพร่ขยายของลัทธิล่าอาณานิคมยึดครองประเทศอื่นพร้อมๆกับการสร้างอาณาจักรการค้าผ่านบริษัทเอกชน เช่น อีสต์อินเดียของอังกฤษ เป็นต้น

ระบบพาณิชย์นิยมนี้เป็นทฤษฎีที่รัฐใช้คือ อำนาจ และความมั่งคั่ง หรือเน้นที่ปัญหาสามส่วนคือ ความมั่นคง บทบาทของรัฐ และตลาด ภายใต้ระบบนี้ปฏิบัติการทางพาณิชย์จะนำมาซึ่งมีคนหนึ่งได้และอีกคนหนึ่งเสียหรือที่เรียกว่าเป็น Zero-Sum Game และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายประเทศที่มีอำนาจทางการค้าก็จะเข้ายึดประเทศที่ด้อยกว่าเรียกว่าการสร้างอาณานิคม (Colonialism) ในช่วงศตวรรษนี้ เนื่องจากเป็นยุคที่เกิดขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่งจึงถูกเรียกว่าเป็น Classical Mercantilism ด้วย

ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 18 นักเศรษฐศาสตร์การเมืองหลายท่านที่มีชื่อเสียง เช่น Adam Smith และ David Hume (ปีค.ศ. 1711 – 1776) ได้แสดงความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับระบบ Mercantilism ท่านเหล่านี้เห็นว่ามนุษย์ควรจะมีอิสระและสิทธิในการเลือกที่จะดำเนินชีวิตของตน และพลังของตลาดเสรีจะสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ

อิทธิพลของความคิดนี้นำไปสู่การยกเลิกระบบภาษีระหว่างรัฐของสหพันธ์รัฐเยอรมนีในวันที่ 31 ธันวาคม ปีค.ศ. 1833 และในปี ค.ศ.1839 Richard Cobden (ปีค.ศ. 1804-1865) และ John Bright (ปีค.ศ.1811-1889) แห่งประเทศอังกฤษได้เป็นผู้นำในการเรียกร้องให้ยกเลิกกฎหมายที่เรียกว่า Corn Laws ซึ่งเป็นกฎหมายกีดกันการนำเข้าข้าวสาลีซึ่งในที่สุดได้ถูกยกเลิกไปในวันที่ 4

⁹ Roger Scruton, *A Dictionary of Political Thought*, 2: 75.

¹⁰ David N. Balaam and Michael Veseth, *Introduction to International Political Economy*, 3:26.

กรกฎาคม ปีค.ศ.1846 เป็นสัญญาณกึ่งของการเริ่มต้นยุคเศรษฐกิจเสรีที่ประเทศอังกฤษตั้งแต่คริสต์ทศวรรษที่ 1850 เป็นต้นมา

อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ถึงแม้จะได้รับการตอบรับอย่างดีแต่ก็เผชิญปัญหาค่อนข้างมาก โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่สองเพราะโลกแบ่งออกเป็นสองส่วนในช่วงสงครามเย็นซึ่งเป็นการต่อสู้กันระหว่างระบอบเศรษฐกิจเสรีภายใต้พาณิชย์นิยมใหม่ (Neomercantilism) กับสังคมนิยม จวบจนกระทั่งปี ค.ศ.1989 ซึ่งเป็นปีที่ระบอบสังคมนิยมล่มสลายทำให้ระบอบเศรษฐกิจเสรีกลับมาผงาดเป็นอุดมการณ์นำเกือบจะหนึ่งเดียวอีกครั้ง

แต่ระบบพาณิชย์นิยมใหม่ก็มีจุดอ่อนอยู่ตามที่ Professor Hermann Levy¹¹ ได้กล่าวไว้เมื่อเกือบ 90 ปีก่อนว่าการกีดกันการค้ายังมีอยู่คาดคิดทำให้การเคลื่อนที่ของสินค้าไม่สะดวกและเสรี ค่าจ้างและราคาของหลายอุตสาหกรรมก็ยังถูกรัฐควบคุม รัฐบาลออกกฎหมายหรือข้อบังคับเพื่อควบคุมวิธีการผลิต รัฐใช้ภาษีรายธุรสนับสนุนธุรกิจบางกลุ่มบางสาขา ดูเหมือนว่าอำนาจรัฐยังมีอยู่ทั่วไปหมดทุกแห่ง

ความแตกต่างที่สำคัญของระบบพาณิชย์นิยมและพาณิชย์นิยมใหม่คือกลุ่มคนที่ได้รับประโยชน์จากรัฐที่แตกต่างกัน ในระบบพาณิชย์นิยมนั้นรัฐเอื้อสิทธิพิเศษและผลประโยชน์ให้แก่คนกลุ่มน้อยในสังคม แต่ระบบพาณิชย์นิยมใหม่¹¹ได้ทำให้ระบบนี้หมดไป รัฐไม่ได้เป็นผู้ให้หรือเจ้านายอีกต่อไปแต่กลับเป็นผู้รับใช้หรือให้บริการและประชาชนทุกคนได้รับการปกป้องโดยกฎหมายเท่าเทียมกัน สิทธิและผลประโยชน์ได้ถูกกระจายไปให้ทุกคนเท่าที่ทำได้

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เศรษฐกิจระหว่างประเทศนั้นมีความเชื่อมโยงและผูกพันกันมากขึ้นอย่างเป็นนัยสำคัญ (โดยเฉพาะหลังระบอบคอมมิวนิสต์ล่มสลายในปีค.ศ. 1989)

ประเทศที่ชนะสงคราม โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ พยายามจัดระเบียบการค้าระหว่างประเทศใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างประเทศที่เกิดจากระบบพาณิชย์นิยมและการล่าอาณานิคมเป็นเหตุด้วยการพยายามจัดตั้งองค์การการค้าระหว่างประเทศที่เรียกว่า International Trade Organization (ITO) แต่ไม่สำเร็จเนื่องจากรัฐสภาสหรัฐไม่รับรองจนต้องเปลี่ยนเป็นการเจรจาในรูปแบบของข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าที่เรียกว่า General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) และนำไปสู่การจัดตั้งองค์การการค้าโลกในปี ค.ศ. 1995 ซึ่งมีความเป็นมาโดยสังเขปดังนี้¹²

ผู้แทนจากธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และกระทรวงการคลังสหรัฐฯ ได้ประชุมที่โรงแรมแห่งหนึ่งในเมือง Bretton Woods มลรัฐ New Hampshire สหรัฐอเมริกาและเห็นว่า

¹¹ Richard M. Ebeling, February 1991 Democratized Privilege: The New Mercantilism Freedom Daily, Available from: <http://www.fff.org/freedom/0291b.asp> The Future of Freedom Foundation [2007, August 11]

¹² Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/World_Trade_Organization [2008, August 8].

ควรต้องมืองค์การสากลในด้านการค้าที่มีศักดิ์ศรีเทียบเท่าและเสริมองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาก่อนหน้านี้ คือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และ ธนาคารโลก ซึ่งภายหลังกำหนดชื่อว่า International Trade Organization (ITO)

แม้การเจรจาเตรียมการและจัดตั้ง ITO จะเสร็จในเดือนมีนาคมปีค.ศ. 1948 เรียกว่า Havana Charter ที่คิวบา แต่ก็ไม่ได้้นำออกมาใช้เนื่องจากประธานาธิบดีสหรัฐฯ ขณะนั้น คือ Harry Truman (ปีค.ศ.1884-1972) ไม่สามารถนำกฎบัตรนี้ผ่านการรับรองจากสภาสหรัฐฯ ได้ เนื่องจากเหตุผลว่ากฎบัตรนี้กระทบต่อการบริหารงานเศรษฐกิจภายในของสหรัฐฯ จนในที่สุดประธานาธิบดี Truman ต้องประกาศในวันที่ 6 ธันวาคม ปีค.ศ.1950ว่าจะไม่นำเข้าการรับรองจากรัฐสภา สหรัฐฯ อีก

เป็นที่ประจักษ์ว่าประเทศพัฒนาแล้วอย่างเช่นสหรัฐฯ ก็ยังต้องการปกป้องตลาดของตนต่อการเข้าถึงตลาดของสินค้าจากภายนอกประเทศด้วยการปิดตลาดภายในประเทศด้วยเหตุผลเดิมคือเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและของรัฐ แนวคิดนี้ก็ยังมีอิทธิพลต่อมาจนถึงปัจจุบันแม้การเปิดตลาดจะต้องเกิดขึ้นภายใต้ข้อตกลงของรอบอูรุกวัย ในปี ค.ศ.1994 แล้วก็ตาม เช่นประเด็นข้อตกลงในเรื่องการอุดหนุนสินค้าเกษตรด้วยเงินงบประมาณจำนวนมากต่อปี (จำนวนเงินเฉลี่ยที่อุดหนุนเกษตรของสหรัฐฯระหว่างปี ค.ศ.2002-2004 เท่ากับ 96,972 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯซึ่งเพิ่มขึ้นจากระดับเฉลี่ย 64,009 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯในช่วงปีค.ศ.1986-1988)¹³

อย่างไรก็ตาม ในเวลาเดียวกันนั้นการเจรจาข้อตกลงทั่วไปในเรื่องภาษีและการค้าภายใต้กรอบพหุภาคีที่เรียกว่า General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) ก็ดำเนินควบคู่ไปและในเดือนตุลาคม ค.ศ.1947 ก็บรรลุข้อตกลงได้ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

หลังจากที่ ITO ไม่ได้ถูกจัดตั้งขึ้น ประเทศต่างๆก็หันไปเจรจาเรื่องการค้าภายใต้กรอบพหุภาคีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ดังนั้นในทางปฏิบัติ GATT จึงกลายเป็นองค์กรสากลไปโดยปริยาย

การเจรจาใน GATT เรียกว่า “รอบ” (Round) ซึ่งมีการเจรจาทั้งหมด 7 รอบและในรอบที่ 8 ที่เรียกว่า Uruguay Round ซึ่งบรรลุในปี ค.ศ. 1994 เป็นรอบสุดท้ายก่อนการจัดตั้งองค์การการค้าโลก “World Trade Organization” (WTO) ขึ้นเป็นตัวแทนเพื่อการจัดการและบริหารหลักการและข้อตกลง GATT ต่อไป

เป้าประสงค์หลักในการจัดตั้ง GATT คือการลดอุปสรรคการค้าด้านภาษี ข้อจำกัดเรื่องจำนวนปริมาณ และการอุดหนุนการค้าโดยการเจรจาและทำข้อตกลงกัน

¹³ เอกสารOECD เรื่องAgricultural Policies in OECD Countries: Monitoring and Evaluation 2005 by OECD.

GATT เป็นข้อตกลงไม่ใช่เป็นองค์กร ประวัติของ GATT แบ่งออกเป็นสามระยะ คือ

1. ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 ถึงรอบการเจรจา Tokyo Round ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเจรจาเกี่ยวข้องกับสินค้าที่จะบรรจุในข้อตกลงและการคงไว้ของระดับภาษี (Freezing Existing Tariff Levels)

GATT 1947 เริ่มอุบัติขึ้นในปี ค.ศ.1947 ระหว่างการประชุม The United Nations Conference of Trade and Employment ที่กรุงฮาวานา คิวบา และในวันที่ 1 มกราคม ปีค.ศ. 1948 มี 23 ประเทศตกลงลงนามในข้อตกลงประกอบด้วย Australia, Belgium, Brazil, Burma, Canada, Ceylon, Chile, the Republic of China, Cuba, the Czechoslovak Republic, France, India, Lebanon, Luxembourg, Netherlands, New Zealand, Norway, Pakistan, Southern Rhodesia, Syria, South Africa, the United Kingdom, และ The United States of America ทำให้มีการลดภาษีนำเข้า 45,000 รายการซึ่งช่วยให้เกิดการค้าเพิ่มขึ้น 10,000 ล้านดอลลาร์หรือร้อยละ 20ของการค้าของโลกทั้งหมดในขณะนั้น

GATT 1949 เป็นการเจรจารอบสองในปี ค.ศ. 1949 ที่เมือง Annecy ประเทศฝรั่งเศสเพื่อการลดภาษีนำเข้าสินค้าให้มากขึ้นเป็นจำนวนประมาณ 5,000 รายการ

GATT 1951 เป็นการเจรจารอบที่สามในปี ค.ศ. 1951 ที่ Torquay ประเทศอังกฤษ ให้ลดภาษีนำเข้าอีก 8,700 รายการซึ่งเป็นสามในสี่ของรายการภาษีที่ใช้อยู่ในปี ค.ศ.1948

2. สามรอบของการเจรจาตั้งแต่ปี ค.ศ.1959 - 1979 เน้นการลดภาษี ได้แก่ GATT “DILLION” ปีค.ศ. 1960-1962 เป็นการเจรจารอบที่ห้าในนครเจนีวาระหว่างปี ค.ศ. 1960-1962 ตั้งตามชื่อของรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐผู้ซึ่งเป็นคนริเริ่มการเจรจา ภายในรอบนี้มีการเจรจาลดภาษีกำนวนเป็นเงินกว่า 4,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และนำไปสู่การก่อตั้งกลุ่มเศรษฐกิจสหภาพยุโรป (European Economic Community: EEC)

GATT “Kennedy” ปีค.ศ. 1964 - 1967 เป็นการเจรจารอบที่หกในเจนีวาโดยตั้งชื่อให้เป็นที่รำลึกต่อประธานาธิบดีเคนเนดี มีการลดภาษีคิดเป็นมูลค่า 40,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีการให้คำจำกัดความหมายของกฎการเจรจาใน GATT ให้ชัดเจนขึ้น

GATT 1973-1979 เป็นการเจรจารอบที่เจ็ดที่โตเกียวระหว่างปี ค.ศ.1973-1979 สามารถลดอุปสรรคการค้าหลายเรื่องทั้งการลดภาษีเป็นมูลค่า 300,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีการเจรจาเรื่องอื่นๆ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ การกำหนด

ค่าทางศุลกากร (Customs Valuation) การอุดหนุน มาตรการตอบโต้การอุดหนุนจากรัฐ มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด มาตรฐานและการอนุญาตนำเข้า

3. รอบ Uruguay ตั้งแต่ปี ค.ศ.1986 - 1994 ซึ่งขยายขอบเขตของข้อตกลงออกไป รวมถึงเรื่องใหม่ๆ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา บริการ การลงทุน และ เกษตร

Uruguay Round ปีค.ศ. 1986-1993 เริ่มการเจรจาในปี ค.ศ. 1986 นับเป็นรอบการเจรจาที่ตั้งเป้าหมายไว้สูงกว่ารอบอื่นๆคือพยายามเปิดพื้นที่ใหม่ เช่น สินค้าบริการ ทูน ทรัพย์สินทางปัญญา และเกษตร

หลังการเจรจารอบ Uruguay สำเร็จในปี ค.ศ.1994 มีการจัดตั้งองค์การการค้าโลก World Trade Organization ในปีต่อมา (1 มกราคม ปีค.ศ.1995) สมาชิกของ GATT 75 ประเทศรวมทั้งสหภาพยุโรปในเวลานั้นเป็นสมาชิกก่อตั้ง สองปีต่อมา อีก 52 ประเทศได้กลับมาเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นและนับถึงวันนี้สมาชิกมีทั้งสิ้น 153 ประเทศ (ณ วันที่ 23 กรกฎาคมปีพ.ศ. 2551) ประเทศไทยเป็นสมาชิกหมายเลข 59

หลังจากการจัดตั้ง WTO แล้วการเจรจาก็ยังมีต่อเนื่องทุกสองปีทีเรียกว่า Ministerial Conference คือในระหว่างวันที่ 9-13 ธันวาคม ปีค.ศ.1996 ที่ประเทศสิงคโปร์ระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายน ถึง 3 ธันวาคม ปีค.ศ. 1999 ที่นครซีแอตเทิล สหรัฐฯ, ระหว่างวันที่ 9-13 พฤศจิกายน ปีค.ศ. 2001 ที่กรุงโดฮา ประเทศการ์ตา ระหว่างวันที่ 10-14 กันยายน ปี ค.ศ. 2003 ที่เมืองแคนคูน ประเทศเม็กซิโก และสุดท้ายระหว่างวันที่ 13-18 ธันวาคม ปีค.ศ. 2005 ที่เขตเศรษฐกิจพิเศษฮ่องกง

การเจรจาของสมาชิก WTO ในระยะหลังได้รับการต่อต้านจากขบวนการภาคสังคมนหรือ Non-Governmental Organizations ทั่วโลกทั้งภาคการเกษตรที่เห็นว่าข้อตกลงการค้าเหล่านี้ไม่เป็นธรรมต่อประเทศกำลังพัฒนาอย่างมากเนื่องจากถูกรอบงาจากประเทศพัฒนาในกลุ่ม Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) เพราะประเทศเหล่านี้ยังมีการอุดหนุนทุกภาคของเศรษฐกิจซึ่งรวมทั้งภาคการเกษตรอย่างมากทั้งการอุดหนุนภายในและส่งออก (ตัวเลขประมาณ 400,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ทุกปี) นอกจากนี้ ยังมีเรื่องของการทำลายสิ่งแวดล้อม ปัญหาความยากจน อิทธิพลของบรรษัทข้ามชาติ ธนาคารโลก ไอเอ็มเอฟ จนทำให้การประชุมที่นครซีแอตเทิล สหรัฐอเมริกา ต้องยกเลิกไป นับเป็นความสำเร็จของขบวนการต่อต้านการค้าเสรีระดับโลกเป็นครั้งแรก อย่างไรก็ตามการประท้วงในรอบต่อๆมาก็ไม่ได้ทำให้การเจรจาต้องล้มเหมือนที่ซีแอตเทิล อีกแม้บางครั้งจะรุนแรงเช่นมีขบวนการเผาทำลายประท้วงที่เมืองแคนคูน ประเทศเม็กซิโกก็ตาม ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นเครื่องชี้ว่าระบบการค้าโลกภายในข้อตกลงใน WTO ยังมีปัญหาอยู่มาก โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และเป็นเครื่องเตือนสติให้ประเทศพัฒนาแล้วต้องพยายามหาทางประคับประคองระบบนี้ให้สมดุลเพื่อเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย

แนวคิดของการจัดตั้งองค์การนี้หรือในรูปแบบใกล้เคียงกันนี้เช่นการรวมเป็นกลุ่มเพื่อการเจรจาและตกลงทางการค้าที่เรียกว่า Asia Pacific Economics Conference (APEC) ซึ่งประกอบด้วยประเทศ 21 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย บรูไน ซิโน จีน ฮองกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย เม็กซิโก นิวซีแลนด์ ปาปัวนิวกินี เปรู ฟิลิปปินส์ รัสเซีย สิงคโปร์ จีนไทเป ไทย และ เวียดนาม ก็คือการผลักดันให้เกิดการค้าเสรี (Free Trade) และ การเปิดตลาดซึ่งเชื่อว่าจะสามารถหลีกเลี่ยงระบบพาณิชย์นิยมที่สร้างความขัดแย้งและนำไปสู่ผลกระทบรุนแรงต่อมนุษยชาติ เช่น สงคราม

อย่างไรก็ตาม การค้าเสรีและการเปิดตลาดดังกล่าวก็สร้างความกระอักกระอ่วน (Dilemma) ต่อรัฐตามที่ Robert Gilpin เขียนไว้ว่า “ดูเหมือนว่าพลังของตลาดสินค้า การเงิน และการลงทุนจะไม่มีเขตแดนและพยายามหลบหลีกการควบคุมโดยการทะลุทะลวงข้ามเขตแดนและข้ามประเทศก็ตาม แต่รัฐก็ยังต้องการที่จะจำกัดและบังคับให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นรับใช้กลุ่มอำนาจและผลประโยชน์แห่งรัฐไป ตรรกของการตลาดก็คือการได้มาซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจซึ่งทำให้เกิดผลผลิตที่เพิ่มขึ้นและเกิดผลกำไร ส่วนตรรกของรัฐก็คือการยึดและควบคุมกระบวนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการสะสมทุน”¹⁴

แนวคิดนี้นำไปสู่ทฤษฎีใหม่เรียกว่า พาณิชยนิยมใหม่ (Neomercantilism) ซึ่งดูเหมือนจะนุ่มนวลกว่าในเชิงการปกป้องตลาดภายในแต่ก็ยังไม่ทิ้งหลักการเดิมที่รักษาความมั่นคงแห่งรัฐทางเศรษฐกิจและอิสรภาพ

นโยบายของพาณิชยนิยมใหม่ก็คือการพยายามสร้างระบบเพื่อลดการปกป้องตลาดเช่นภานำเข้า (เหมือนในยุคของพาณิชยนิยม) หลายอย่างถูกสร้างขึ้นเป็นประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศและของเอกชนแต่มีหลายอย่างที่สร้างขึ้นเพื่อความสะดวกแก่อุตสาหกรรมภายในของตน ในภาพรวมก็คือการพยายามลดอุปสรรคการค้าระหว่างประเทศให้มากที่สุดทั้งในด้านภานำเข้าสินค้าและมาตรการที่ไม่ใช่ภานำเข้าอื่น เช่น โควตานำเข้าสินค้าหรือมาตรการการนำเข้าสินค้าเช่นระบบสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช แต่ในทางปฏิบัติประเทศพัฒนาใช้ความได้เปรียบสร้างกฎเกณฑ์การนำเข้าสินค้าที่เข้มงวดทำให้ประเทศกำลังพัฒนาไม่สามารถ “เข้าถึงตลาด” ได้อย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้

โดยสรุปแล้ว แม้ประเทศต่างๆจะพยายามแก้ไขข้อผิดพลาดจากระบบการค้าตามแนวทฤษฎีพาณิชยนิยมมาเป็นพาณิชยนิยมใหม่ก็ตามแต่ประเทศทั้งหลาย โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้วก็ยังยึดหลักการเดิมของด้านความมั่นคงและมั่นคงโดยการส่งเสริมการส่งออก หน่วงเหนี่ยวการนำเข้าควบคุมการเคลื่อนที่ของทุนและรวมศูนย์การตัดสินใจทางการเงินโดยรัฐ จึงเป็นที่น่าสงสัย

¹⁴ David N. Balaam and Michael Veseth, *Introduction to International Political Economy*, 3:26.

และเป็นหวังว่าระบอบการค้าที่เรียกว่าพหุขัณขิมใหม่นั้นแท้จริงแล้วส่งผลตามที่คาดหวังไว้ คือลดความขัดแย้งลงหรือไม่หรือจะสร้างความขัดแย้งมากขึ้น

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในฐานะตัวแทนของภาคธุรกิจที่มีสมาชิกทั่วประเทศซึ่งเป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่และเล็กจึงต้องศึกษาและเข้าใจทฤษฎีดังกล่าวว่าแท้จริงแล้วการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศของกลุ่มค้าทั้งหลายโดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากยุคศตวรรษที่ 15 และมีภาระที่จะต้องอธิบายให้สมาชิกทุกคนเข้าใจเนื่องจากความสามารถในการแข่งขันในทางธุรกิจโดยเฉพาะธุรกรรมการนำเข้าและส่งออกสินค้าในระดับสากลนั้นจะต้องรวมพลังกันทุกฝ่ายตั้งแต่ผู้ผลิตวัตถุดิบขั้นต้น ขั้นกลางและขั้นสุดท้ายเพื่อลดต้นทุนการผลิตและให้ได้มาตรฐานเพราะปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุค “โลกาภิวัตน์ซึ่งมีความหมายถึงความเชื่อมโยงข้ามพรมแดนที่พัฒนาขึ้นอย่างเข้มข้นในทุกปริมาตรของเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม”¹⁵ หากแปลความหมายตามนี้ก็ดูเหมือนว่าการค้าสากลไม่น่าจะมีปัญหาและอุปสรรคแต่ในความเป็นจริงแล้วประเทศต่างๆ ยังใช้นโยบายปกป้องในระดับสูง (แต่อาจจะยอมให้ขาดดุลการค้าได้บ้าง เช่น สหรัฐฯ แต่ประเทศนี้มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สามารถดูดเงินกลับเข้าประเทศได้ภายหลังดังนั้นถึงแม้จะเสียดุลการค้าแต่ภาคการเงินและลงทุนก็สามารถดึงเงินกลับเข้าประเทศได้ในที่สุด)

เพื่อเป็นการสนับสนุนว่าประเทศพัฒนาแล้วยังใช้ทฤษฎีพหุขัณขิมในการเจรจาและดำเนินธุรกิจแนวใหม่นี้จะเห็นได้จากการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นว่าในระหว่างการเจรจายุ่่นประเทศญี่ปุ่นก็ได้ประกาศรายชื่อของสารเคมีต้องห้ามในส่วนผสมของอาหารนำเข้าหลายร้อยรายการซึ่งไม่เคยถูกนำออกมาใช้ก่อนหน้านี้อย่างเป็นทางการยิ่งไปกว่านั้นมีสารหลายรายการที่ประกาศกำหนดมาตรฐานขั้นสูงไว้ก็ไม่สามารถปฏิบัติได้จริงสร้างแรงกดดันให้กับภาคการส่งออกของประเทศไทยอย่างมาก¹⁶ ประเทศคู่เจรจา FTA ของไทยโดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว มักจะไม่ให้ FTA มีข้อตกลงเรื่องสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures หรือ SPS) ที่ดีกว่าใน WTO หรือประเทศญี่ปุ่นไม่ยอมให้มีข้อตกลงเรื่อง SPS แต่ให้ใส่ไว้ในความร่วมมือ

นอกจากนั้น ประเทศพัฒนาแล้วยังมีการกำหนดประเด็นการเจรจาอย่างชัดเจนและผลักดันให้คู่เจรจาเช่นไทยต่อรองจากกรอบที่วางไว้โดยไทยเองก็ไม่เคยมีการวางกรอบการเจรจาเพื่อประเทศคู่เจรจาต่อรองเช่นกัน ยกตัวอย่าง กรอบการเจรจาของสหรัฐฯ ที่ใช้ในการเจรจากับไทย

¹⁵ กวีลชิต สิงห์, ถามทำโลกาภิวัตน์, แปลโดย พิภพ อุดมอิทธิพิงศ์ (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550) หน้า 27.

¹⁶ ประกาศ Positive List ของญี่ปุ่นตาม “Section A: Compositional Standards for Foods in General” of “Part I: Foods” of “MHW Notification No.370 (Specifications and Standards for Foods, Food Additives, etc), 1959”.

ในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องลิขสิทธิ์ (Patent) ยารักษาโรคโดยให้มีการคุ้มครองนานขึ้นจาก 20 ปี เป็น 25 ปี เป็นต้น¹⁷ เมื่อเป็นดังนี้ หากการเจรจาเป็นผลสำเร็จเป็นไปตามที่สหรัฐฯ กำหนดเป็นส่วนใหญ่ผลที่ตามมาก็คือ สหรัฐฯ ก็จะได้ประโยชน์จากข้อตกลงนี้มากกว่าไทย

การสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้กับสมาชิกดังกล่าวต้องเริ่มต้นที่การเจรจาเป็นอันดับที่หนึ่งเนื่องจากการเจรจาเป็นการสร้างกฎและระเบียบของการค้า การลงทุน ดังนั้นสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จึงต้องรวบรวมข้อเสนอจากสมาชิก ต้องประนีประนอมหาจุดยืนร่วมกัน และร่วมเจรจากับภาครัฐเพื่อให้ได้ข้อตกลงที่ดีที่สุด

2.1.4 ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism)

ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) คือทฤษฎีความมั่งคั่ง (Wealth) และวิธีการได้มาของความมั่งคั่ง ปัญหาของรัฐที่เกิดจากนโยบายสาธารณะที่ผิดพลาดประกอบกับการทุจริตคอร์รัปชันจะเป็นเรื่องซึ่งบอกว่าเหตุใดบางประเทศจึงมั่งคั่งและบางประเทศล่มจม อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นอย่างแรกหรืออย่างที่สอง ตัวปัญหานั้นเกิดจากรัฐทั้งสิ้น ดังนั้น จุดเน้นของนโยบายเสรีนิยมใหม่คือ ลดบทบาทรัฐและเพิ่มบทบาทของภาคเอกชน เพื่อไม่ให้เป็นปัญหาต่อประสิทธิภาพของตลาด นโยบายของเสรีนิยมใหม่จึงต้องการให้มีการลดเลิกระเบียบทางเศรษฐกิจ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ รักษาเงินเฟ้อให้ต่ำ รัฐบาลมีหนี้สาธารณะต่ำ และเปิดตลาดทั้งภายในและตลาดโลก สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการสร้างความมั่งคั่งทางวัตถุ (Material Prosperity)¹⁸

ความเป็นมาของทฤษฎีเสรีนิยม

Francois Quesnay (ปีค.ศ.1694-1774) ผู้นำกลุ่มนักปรัชญาฝรั่งเศสที่มีชื่อว่า Physiocrats or Les Economistes ได้ประณามการแทรกแซงของรัฐต่อระบบตลาดเนื่องจากการกระทำเหล่านี้สร้างความเสียหายต่อสังคมมากกว่าประโยชน์ ซึ่งตรงกับคตินของกลุ่มนี้ที่ว่า “Laissez-faire, laissez passer” (let be, let pass) หรือ “ปล่อยให้ไป”

เสรีนิยมอุบัติขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 18-19 และนักเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มีชื่อเสียงคือ Adam Smith, John Maynard Keynes (ปีค.ศ.1883-1946), David Ricardo , Friedrich Hayek ปีค.ศ. 1899-1992), และ Milton Friedman (ปีค.ศ.1912-2006)

เสรีนิยมเป็นปรัชญาที่มีแนวคิดเรื่องเสรีภาพภายใต้กฎหมาย สิทธิของบุคคล และ ตลาดเสรี (ตัวอย่างคือการยกเลิก Corn Laws ของประเทศอังกฤษในปี ค.ศ.1846) ปรัชญานี้เชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นแข่งขันกันโดยใช้เหตุและผล และยังคงเชื่อต่อไปว่าแม้มนุษย์จะเห็นแก่ตัวโดยธรรมชาติ

¹⁷ หนังสือจาก นายโรเบิร์ต บี. โซลิก ผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ถึงนายเทต สตีเวนส์ วุฒิสมาชิกสหรัฐฯ เรื่อง กรอบการเจรจาเขตการค้าเสรีของไทยและสหรัฐฯ กุมภาพันธ์ 2547.

¹⁸ David N. Balaam and Michael Veseth, *Introduction to International Political Economy*, 3:64.

แต่ผลประโยชน์ที่ขัดกันนั้นสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับทฤษฎีพาณิชย์นิยมซึ่งเชื่อว่าธรรมชาติมนุษย์จะต้องก้าวร้าว ขอบรุกรานและไม่เชื่อใจใครทั้งสิ้น

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเสรีนิยมมีลักษณะสองด้านคู่กันคือสนับสนุนสิทธิบุคคลแต่ก็ไม่เห็นด้วยกับการใช้อำนาจรัฐแบบเลยเถิดซึ่งปรากฏในคำพูดของ Adam Smith (ค.ศ.1723-1790)¹⁹ “ทุกคนย่อมจะต้องลงทุนในสิ่งที่คุ้มค่าที่สุดต่อตนเอง ไม่ใช่เพื่อสังคม แต่หากจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยก็เป็นสิ่งที่ดี รัฐบุรุษไม่ควรต้องสร้างภาระให้แก่ตนเองโดยการใช้ความพยายามในการชี้แนะการลงทุนของภาคเอกชน” และ ของอดีตนายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐเชก Vaclav Havel ซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 2 กุมภาพันธ์ ปีค.ศ.1993 ถึง 2 กุมภาพันธ์ ปีค.ศ.2003²⁰ “ข้าพเจ้าทราบดีว่าระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิผลนั้นคือระบบเศรษฐกิจตลาดซึ่งทุกคนมีกรรมสิทธิ์และนั่นหมายถึงทุกคนมีความรับผิดชอบ ระบบนี้นำมาซึ่งความอิสระและทำให้เศรษฐกิจที่หลากหลายอยู่ร่วมกันได้ในสังคม จึงไม่เป็นการสมควรที่คนหนึ่งคนจะฉลาดพอที่จะเข้ามาควบคุมดูแล”

นอกจากนั้นก็ยังมี John Stuart Mill ที่กล่าวว่าโดยสรุปว่ารัฐควรมีบทบาทจำกัดและเน้นเพียงบางเรื่องในการสนับสนุนภาคธุรกิจ และแก้ไขจุดอ่อนและความล้มเหลวของตลาดเพื่อนำไปสู่สังคมที่ดีขึ้น²¹

ในกรณีของเคนส์นั้นเห็นว่าปรัชญาของ Adam Smith ที่ว่า “มือที่มองไม่เห็น” (Invisible Hand) ซึ่งหมายถึงความเสรีของตลาดนั้นยังจะต้องมีบทบาทของรัฐเข้ามากำกับแต่ให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัดเท่านั้น²² ในบริบทของเสรีนิยมช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 และหลังสงครามโลกครั้งที่สอง แนวความคิดของเคนส์ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของรัฐบาลในการบริหารจัดการเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดการจ้างงาน (Full Employment) แต่นักเศรษฐศาสตร์จำนวนมากมองว่าให้รัฐเข้าแทรกแซงตลาดสูงและบางทีมากเกินไป

แนวคิดของทั้งสี่ท่านดังกล่าวข้างต้นมีอิทธิพลต่ออุดมการณ์เศรษฐกิจมุ่งไปที่การค้าเสรีที่สนับสนุนให้ตลาดเป็นตัวกำหนดราคาสินค้า ความเป็นอิสระของปัจเจกชน แต่กำหนดให้รัฐมีบทบาทจำกัด

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ปีค.ศ.1944) ผู้กำหนดนโยบายจากธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และกระทรวงการคลังจากสหรัฐฯ ได้ประชุมที่โรงแรมแห่งหนึ่งในเมือง Bretton Woods มลรัฐ New Hampshire สหรัฐอเมริกา เพื่อการจัดตั้งองค์การสากลในด้านการค้าที่มีศักดิ์ศรีเทียบเท่าและเสริมองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาก่อนหน้านี้คือ ธนาคารโลก และ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งภายหลังกำหนดชื่อว่า International Trade Organization (แต่การจัดตั้งประสบ

¹⁹ Ibid., p. 48.

²⁰ Ibid., p. 47.

²¹ Ibid., p. 54.

²² Ibid., p. 55.

ความล้มเหลว) โดยตั้งอยู่บนแนวคิดว่าจะต้องมีองค์การระดับสากลขึ้นมากำกับดูแลการค้า การลงทุนเป็นการทั่วไปโดยมีจุดประสงค์เพื่อลดความตึงเครียดของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เกิดความเหลื่อมล้ำกันมากระหว่างประเทศพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยกว่า

เหตุการณ์นี้เป็นจุดเริ่มต้นของวิวัฒนาการของทฤษฎีเสรีนิยมที่เห็นว่าสันติภาพจะนำไปสู่ตลาดเสรีซึ่งจะเงื่อนไขที่นำไปสู่การเมืองที่เป็นประชาธิปไตย เนื่องจากระบบตลาดที่เสรีย่อมต้องการการลดข้อบังคับและกฎระเบียบต่างๆ ในการดำเนินธุรกรรมและอุตสาหกรรม การลดบทบาทรัฐในด้านการค้าและอุตสาหกรรม (รัฐวิสาหกิจ) และการลดภาษีแก่ภาคธุรกิจและบุคคล

เสรีนิยมที่เน้นการถ่ายอำนาจจากรัฐไปสู่กลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจนี้โดดเด่นขึ้นอย่างชัดเจนหลังปี ค.ศ.1989 เมื่อระบอบคอมมิวนิสต์ล่มสลายและระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมล้มเหลวทำให้ระบบทุนนิยมเสรีการตลาดเป็นเพียงแนวคิดหนึ่งเดียว

จนกระทั่งในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1990 นักเศรษฐศาสตร์จากธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และการทรวงการคลังสหรัฐได้มีฉันทามติว่านโยบายเสรีนิยมใหม่นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นในประเทศด้อยพัฒนาและกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ ข้อกำหนดต่างๆที่เกิดจากฉันทามตินี้เรียกเป็นชื่อว่า ฉันทามติวอชิงตัน หรือ Washington Consensus ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ค้านกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในประเทศโลกที่สามหลังสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งมักเน้นความสำคัญของบทบาทรัฐในการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจโดยการปกป้องอุตสาหกรรม (เก็บภาษีขาเข้าสูงขึ้นไปภายใต้ยุทธศาสตร์ทดแทนการนำเข้า) การวางแผนเศรษฐกิจในดีกรีความเข้มข้นต่างๆ (ตั้งแต่การวางแผนจากส่วนกลางแบบสังคมนิยมไปจนถึงการวางแผนแบบ Indicative Planning ในบางประเทศ) อีกทั้งในสหรัฐฯ เองในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1960 ก็เริ่มมีกระแสด้าน Keynesianism ที่เฟื่องฟูในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1940 และ 1950 ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของรัฐในการแก้ปัญหาการว่างงานโดยการใช้นโยบาย Demand Management

ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่เป็นทฤษฎีทางเศรษฐกิจที่ใช้ในสมัยรัฐบาลอังกฤษภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีมาร์กาเร็ต แทตเชอร์ (Margaret Thatcher) ในช่วงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างวันที่ 4 พฤษภาคม ปีค.ศ. 1979 - 28 พฤศจิกายน ปีค.ศ.1990 และประธานาธิบดีสหรัฐฯ ยุคนายโรนัลด์ รีแกน (Ronald Reagan) เป็นประธานาธิบดีตั้งแต่วันที่ 20 มกราคม ปีค.ศ.1981 - 20 มกราคม ปีค.ศ.1989 เช่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจของอังกฤษ และในสหรัฐฯ ก็มีกรนำมาตรการลดภาษีตลอดจนการยกเลิกกฎระเบียบต่างๆ เพื่อให้ตลาดทำหน้าที่เต็มที่ขึ้น ดังในหนังสือของ Daniel Yergin and Joseph Stainslaw: The Commanding Heights²³

²³ Ibid., p. 55.

“ระบบเสรีเทรดนิยม คือ เน้นการโอนภาระความรับผิดชอบให้แก่เอกชนแทนรัฐในการสร้างความมั่งคั่ง แม้จะมีคนไม่เห็นด้วยกับระบบนี้ในระยะต้น แต่ภายในคริสต์ทศวรรษ 1980 วาระทางเศรษฐกิจของเสรีเทรดนี่ก็เป็นที่ยอมรับเป็นการทั่วไปของประเทศต่างๆ ทั่วโลก”

โดยทฤษฎีนี้ รัฐได้ลดบทบาทลงและพ่วงถ่ายไปยังธุรกิจเอกชนซึ่งเป็นการสร้างทฤษฎีความมั่งคั่งโดยไม่คำนึงถึงนัยสำคัญของอำนาจรัฐ ในบางครั้งก็มีการเรียกทฤษฎีนี้ว่า Market Fundamentalism หรือ Neoconservativism

ขณะเดียวกันในระบบเศรษฐกิจโลกก็มีการจัดระเบียบและทำการตกลงกันอย่างต่อเนื่องและคู่ขนานกันไปในเวทีที่เรียกว่าการเจรจาทั่วไปในเรื่องภาษีและการค้าหรือที่เรียกว่า General Agreement on Tariffs and Trade ซึ่งแปลงมาจาก International Trade Organization ที่กล่าวมาข้างต้น การดำเนินการดังกล่าวนี้ก็คือการนำไปสู่ยุคเศรษฐกิจที่เราเรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งตั้งอยู่บนทฤษฎีเสรีนิยมแนวใหม่²⁴

ขณะที่ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ กำลังแพร่กระจายอย่างรวดเร็วก็มีอุบัติการณ์ใหม่ขึ้นพร้อมกันสองสิ่งที่กระทบกับภาวะของระบบเศรษฐกิจโลกในเวลาต่อมาคืออันทามติวอชิงตันดังได้กล่าวมาข้างต้นและการเจรจารอบอุรุกวัยที่จบสิ้นลงและก่อให้เกิดองค์การการค้าโลกในปีต่อมา (ปีค.ศ. 1995)

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์นี้ทำให้เกิดคำถามขึ้นว่าประเทศกำลังพัฒนาและพัฒนาน้อยที่สุดจะมีความสามารถเท่าไรและอย่างไรในการปรับตัวให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจใหม่ที่มีสมาชิกที่เป็นทั้งประเทศพัฒนาแล้วอยู่ด้วยซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายให้ธุรกิจเอกชนเข้ามามีบทบาทและอำนาจมากขึ้นตามแนว Neoliberalism จึงเป็นที่น่าเป็นห่วงดังที่ John Kenneth Galbraith (ปีค.ศ.1908 - 2006) ให้ข้อคิดไว้ว่า

“แนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักเป็นการวิเคราะห์ที่ไม่มีมิติ “อำนาจ” เลย ในแนวคิดนี้ไม่มีเรื่องอำนาจของธุรกิจขนาดใหญ่ ไม่มีอำนาจของสหภาพแรงงาน ข้าราชการ หรืออำนาจรัฐ Galbraith เชื่อว่า ตลาดไม่ได้ควบคุมธุรกิจขนาดใหญ่หากแต่ถูกธุรกิจขนาดใหญ่ควบคุมมากกว่า การมองข้ามปัญหา “อำนาจ” ไป มีผลทำให้มีการวางนโยบายที่ผิดพลาด ตัวอย่างเช่น ในเรื่องการผูกขาด ธุรกิจขนาดใหญ่เป็นธุรกิจที่มีประสิทธิภาพที่สุด และสามารถกำหนดปริมาณการผลิตในจำนวนมากมายโดยการใช้ระบบโฆษณากระตุ้นให้ผู้บริโภคซื้อสินค้ามากขึ้น

ในโลกที่เป็นจริงเราไม่ได้มีกลไกตลาดอย่างเดียวเรายังมีกลไกการวางแผนด้วย กลไกวางแผนและระบบวางแผนนี้เป็นผลงานจากการจัดการของ “เทคโนโลยี” (ผู้ชำนาญการด้านต่างๆ) เช่น ผู้บริหาร ผู้จัดการ นักกฎหมาย นักบัญชี นักเศรษฐศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม ในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ย่อมมีการวางแผนกันทั้งนั้น ในทุนนิยมหรือสังคมนิยมต่างก็ใช้

²⁴ Ibid., pp. 46-66.

ระบบวางแผน ตัวการที่กระตุ้นให้มีการวางแผนไม่ใช่อุดมการณ์หากแต่เป็นความสลับซับซ้อนของระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่²⁵”

จากรายงานการประชุมคณะกรรมการธุรกิจเกษตรและอาหาร สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 4/2550 วันที่ 6 กันยายน ปีพ.ศ. 2550 ยืนยันได้ว่าบทบาทและอำนาจของธุรกิจขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นอย่างมากหลังการเจรจา GATT ล่มสลาย ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดว่าแม้อำนาจรัฐจะยังมีอยู่แต่ก็ได้ถูกลดลงเรื่อยๆ อย่างเช่นกรณีตัวอย่างของบริษัทเอกชนของสหภาพยุโรปและสหรัฐฯ ในธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ที่เริ่มกำหนดมาตรฐานสินค้านำเข้าเกษตรเอง โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเรียกว่า Consortium คือ British Retailers Consortium (BRC) หรือดำเนินการเป็นเอกเทศ เช่น Walmart สร้างมาตรฐานและระบบตรวจสอบนำเข้าสินค้าจากประเทศต่างๆ เข้มงวดกว่ามาตรฐานสากลหรือมาตรฐานของประเทศของตนเองโดยเรียกชื่อต่างๆ กันเช่น EurepGap (European Good Agricultural Practice) ซึ่งภายหลังเปลี่ยนเป็น GlobalGap เมื่อเดือนกันยายน ปีพ.ศ. 2550 ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้บริษัทผลิตส่งออกในประเทศกำลังพัฒนาที่ยังไม่มีความสามารถในการปรับตัวเนื่องจากขาดบุคลากรและเงินทุนจะต้องร่วมมือกับภาครัฐเพื่อให้ได้มาตรฐานการผลิตดังกล่าวจนประเทศกำลังพัฒนาเช่นอียิปต์ เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์²⁶ บาสามาต²⁷ คิวบา และบราซิลมีความเห็นว่า การเพิ่มจำนวนของมาตรฐานเอกชนที่กำหนดขึ้นโดยมิได้มีการปรึกษาหารือกันก่อนนั้นเป็นประเด็นท้าทายสำหรับประเทศเศรษฐกิจขนาดเล็ก มาตรฐานดังกล่าวมักจะขัดแย้งกับมาตรฐานซึ่งกำหนดโดยรัฐบาลหรือองค์การระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มภาระต้นทุนอีกด้วย²⁸

แต่ปฏิกริยาต่อเรื่องนี้จากประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปก็คือทางสหภาพมีความสงสัยในเจตนาของประเทศที่ต้องรับผิดชอบต่อมาตรฐานเอกชนเหล่านี้และก็ยังไม่เห็นว่ามีประเด็นโต้แย้งหรือเรียกร้องที่ต้องชี้แจงใดๆ ส่วนประเทศพัฒนาอื่นๆ ก็ยังไม่แสดงความเห็นแต่อย่างไร²⁹

²⁵ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, เศรษฐศาสตร์การเมือง โลกทัศน์กับการวิเคราะห์ระบบและการเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538) หน้า 21.

²⁶ G/SPS/GEN/766 , Private Industry Standards, Communication from Saint Vincent and the Grenadines, 28 February 2007

²⁷ G/SPS/GEN/764, Report by the Commonwealth of the Bahamas to the WTO-SPS Committee on Private Standards and the SPS Agreement : The Bahamas Experience, Communication from the Bahamas, 28 February 2007.

²⁸ WTO : 2007 News Items, Sanitary and Phytosanitary Measures, “Private standards are a mixed blessing, committee hears”, 28 February and 1 March 2007.

²⁹ Debate on Private Sectors Standard: Bridges Trade BioRes. Volume 7 Number 13 6th July 2007 <http://ictsd.net/i/news/biores/9123/> 9 August 2008.

นอกจากนั้นประเทศพัฒนาซึ่งปฏิบัติที่จะเข้าไปจัดระเบียบมาตรฐานเอกชนเนื่องจากยังเห็นว่าเป็นเรื่องของธุรกิจซึ่งเป็นไปตามกลไกของตลาดซึ่งก็หมายความว่าหากผู้ส่งออกผลิตสินค้าไม่ได้มาตรฐานเอกชนเหล่านี้ก็ไม่สามารถส่งออกไปได้โดยปริยายแม้ว่าจะได้มาตรฐานของประเทศนำเข้าเนื่องจากบริษัทนำเข้าเหล่านี้มีอำนาจในตลาดสูงอย่างมาก เหตุผลสำคัญที่ผู้นำเข้าเหล่านี้ต้องกำหนดมาตรฐานเองเพราะมีการเรียกร้องจากผู้บริโภคภายในประเทศ

ปรากฏการณ์เหล่านี้กำลังแพร่ขยายออกไปครอบคลุมสินค้าอุตสาหกรรมและบริการในเวลาไม่ช้าโดยอาจอ้างเหตุผลเพิ่มเติมเช่นเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม และแรงงาน จึงเห็นได้ชัดเจนว่าอำนาจของบริษัทขนาดใหญ่ได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆจนรัฐไม่สามารถจะบังคับได้หากประเทศทั้งหลายโดยเฉพาะประเทศกำลังและด้อยพัฒนาไม่ดำเนินการอะไรบางอย่างเพื่อสร้างความสมดุลในระบบเศรษฐกิจปัจจุบันให้เกิดขึ้น

จากกรณีต่างๆที่กล่าวมาจะเห็นว่าภายใต้บริบทของการอ้างถึงหลักการเสรีนิยมใหม่แต่ยังมีการใช้นโยบายการค้าแบบพหุขัณนิยมนำให้มีการสร้างมาตรการกีดกันการค้ารูปแบบใหม่ๆ ดังกล่าวที่เรียกว่ามาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs) ซึ่งกลายเป็นโจทย์ที่สำคัญของไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในอันที่จะต้องหาทางออกแก่ภาคธุรกิจทั้งการส่งออกและนำเข้าสินค้าเพราะหากไทยไม่สามารถสร้างศักยภาพในด้านมาตรฐานสินค้าได้ก็จะเป็นผลให้มีการนำเข้าสินค้ามากขึ้นแต่ขณะเดียวกันก็ส่งออกสินค้าได้น้อยลง (ถึงแม้จะมีการลดภาษีนำเข้าให้จากประเทศผู้นำเข้า) เพราะมาตรฐานสินค้าของไทยที่ด้อยกว่าจะถูกปฏิเสธจากผู้บริโภคในประเทศผู้นำเข้าแต่ขณะเดียวกันประเทศผู้ส่งออกสินค้ามายังไทยไม่จำเป็นต้องส่งสินค้าที่มาตรฐานสูงมากนักเพราะไทยยังไม่มีกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพหรือความต้องการของผู้บริโภคที่เรียกร้องให้สินค้านำเข้าต้องมีมาตรฐานสูง

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จึงมีบทบาทและหน้าที่ในการเข้าไปช่วยเหลือและจัดการให้สมาชิกมีความเข้าใจทฤษฎีนี้ซึ่งเน้นปัจเจกชน เช่น ผู้บริโภคแต่ละคนก็เข้ามาแทรกแซงในบางโอกาสและเข้าร่วมกับรัฐบาลในการเจรจาข้อตกลงการค้าเพื่อให้ลดอุปสรรคทั้งที่เป็นภาษีและไม่ใช่ภาษีพร้อมทั้งร่วมสร้างศักยภาพในขบวนการผลิตให้สินค้าได้มาตรฐานและพัฒนาความรู้ให้ผู้บริโภคได้เข้าใจเรื่องมาตรฐานและสุขอนามัยเพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้สินค้าจากไทย โดยเฉพาะสินค้าเกษตรและอาหารซึ่งเป็นกลุ่มสินค้าที่ทุกประเทศปกป้อง (ไม่ให้มีการนำเข้ามาก) เนื่องจากต้องการคุ้มครองเกษตรกรพร้อมกับสุขอนามัยของผู้บริโภคด้วยมาตรการการอุดหนุนด้านการเงินและมาตรการสุขอนามัยพืชและสัตว์ที่เรียกว่า Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS

2.2 แนวคิดทฤษฎี

ในส่วนนี้จะได้อธิบายถึงทฤษฎีที่นำมาใช้เพื่อวิเคราะห์บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในฐานะตัวแทนของสมาชิกในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศว่ามีข้อจำกัดในเรื่องของอำนาจการต่อรองทั้งในส่วนของตนเองและของ

ภาครัฐตลอดจนวิเคราะห์ว่าปรัชญาและต้นเหตุของการรวมตัวกันในการจัดตั้งองค์กรอย่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีประวัติและจุดอ่อนอย่างไรเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ประเทศไทยมีนโยบายเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ

2.2.1 ทฤษฎีอำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power)

ในการทำความเข้าใจกับกระบวนการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเราสามารถใช้อธิบายทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศอธิบายซึ่งหมายถึงการเชื่อมโยงของกลุ่มต่างๆ เช่นรัฐและธุรกิจในกระบวนการเจรจาต่อรองที่จะกำหนดรูปแบบของการผลิตสินค้า การแลกเปลี่ยน การกระจายรายได้ (ความมั่งคั่ง) และอำนาจ การเจรจาดังกล่าวเป็นได้ทั้งรูปแบบอย่างเป็นทางการซึ่งต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนเช่นต้องมีการลงนามร่วม การให้สัตยาบันและการบังคับใช้ หรือที่เป็นรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการเช่นการทำความเข้าใจระหว่างสองฝ่าย เป็นต้น

สิ่งที่สำคัญที่จะต้องคำนึงก็คือการเจรจาต่อรองในระดับนี้นั้นมีความซับซ้อนหรือมีหลากหลายมิติเช่นประเภทของอำนาจซึ่งหมายถึงอำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) และอำนาจเชิงโครงสร้าง (Structural Power) หรือระดับของความเกี่ยวข้องเช่นเกี่ยวกับปัจเจก รัฐ หรือระบบโครงสร้างของอำนาจระหว่างประเทศเช่นด้านความมั่นคง การผลิต การเงิน หรือระดับของแนวความคิดเช่นความเชื่อในระบบต่างๆ เช่น เศรษฐกิจการค้าแบบพหุขั้วนิยม เสรีนิยม หรือ โครงสร้างนิยม (มาร์กซ์) เป็นต้น³⁰

อย่างไรก็ตาม ในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศนั้นอำนาจที่ถูกใช้ระหว่างประเทศคู่เจรจานั้นจะเป็นอำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) ดังกล่าวเพื่อให้จุดยืนของตนได้รับการยอมรับและเกิดประโยชน์สูงสุดเป็นผลให้การเจรจาข้อตกลงนั้นมีตนเป็นฝ่ายได้ (หรือเรียกว่า Win-Lose) หรือมีการประนีประนอมร่วมมือกันให้ได้กันทั้งสองฝ่าย (Win-Win) ดังนั้นบทบาทและหน้าที่ของ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย คือ จะต้องเข้าใจทฤษฎีเหล่านี้เพื่อทำความเข้าใจกับรัฐเพื่อให้รัฐได้วางกลยุทธ์ที่ถูกต้องเพื่อนำไปสู่การเจรจาที่ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น หากญี่ปุ่นจะใช้ข้อต่อรองโดยเอาปริมาณเงินที่มาหรือจะมาลงทุนในไทยเพิ่มขึ้นแลกเปลี่ยนกับไทยโดยขอให้ไทยถอนรายการข้าวออกจากบัญชีสินค้าในกรอบเจรจาแล้วไทยจะวางกลยุทธ์อย่างไรเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด เป็นต้น หรือ หากเป็นกรณีขัดแย้งผลประโยชน์ระหว่างธุรกิจสองกลุ่มแล้ว สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องการวางตัว (Positioning) ให้เป็นกลางและใช้ความสามารถในการประนีประนอมระหว่างกลุ่มสินค้าและบริการเนื่องจากมีความขัดแย้งเช่นอัตราภาษีนำเข้าที่จะกระทบกับสินค้าที่ผลิตในประเทศ เป็นต้น

³⁰ David N. Balaam and Michael Veseth, *Introduction to International Political Economy*, 3:pp.17-18.

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ต้องพยายามใช้สรรพกำลังที่มีอยู่ตามทฤษฎีอำนาจเชิงสัมพันธ์ คือ การใช้ความสัมพันธ์ในการผลักดันภาครัฐให้ได้เป้าประสงค์ที่ต้องการและเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสให้มีความสำเร็จมากขึ้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องเข้าถึงผู้มีส่วนได้เสียในประเทศคู่เจรจาด้วยเพื่อหาผู้สนับสนุนในประเด็นต่างๆ เช่น ในประเด็นการเจรจาเปิดตลาดข้าวหรือสินค้าอื่น เช่น น้ำตาล เนื้อไก่สดแช่แข็งในประเทศญี่ปุ่นนั้นเกษตรกรย่อมไม่เห็นด้วยในการเปิดตลาดสินค้าเกษตรแต่ขณะเดียวกันก็มีผู้ประกอบการนำเข้าที่เห็นด้วยจึงเป็นหน้าที่ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ที่จะไป Lobby คนเหล่านี้ให้สนับสนุนประเด็นต่างๆ เช่น การลดภาษีนำเข้าโดยการนำคณะผู้ผลิตไปตกลงกับผู้นำเข้าให้ช่วย Lobby รัฐบาลญี่ปุ่นต่อไป ผู้ประกอบการสหรัฐฯ ปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ เช่น ในช่วงที่เจรจา FTA ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ นั้นกลุ่มผู้นำเข้าอะไหล่รถยนต์และรถยนต์ของสหรัฐฯ ได้มาพบและขอให้ผู้บริหารของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย แจ้งความประสงค์ให้ไทยเจรจาเปิดตลาดสินค้าทั้งสองชนิดนี้

อนึ่ง การสร้างศักยภาพในการเจรจาร่วมกับภาครัฐดังกล่าวยังไม่เพียงพอในการแข่งขัน ดังนั้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยยังต้องดำเนินการช่วยเหลือสมาชิกต่อไปโดยการร่วมกับภาครัฐในการพัฒนามาตรฐานการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานด้วยเพื่อจะได้ใช้ข้อตกลงต่างๆ ในสัญญาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อำนาจดังกล่าวข้างต้นนั้นจะเข้มแข็งมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขความเข้มแข็งของพลังหนุนดังต่อไปนี้

1. การค้าและการผลิต เป็นสองปัจจัยของระบบทุนนิยม ประเทศใดที่มีพลังของการค้าและการผลิตที่มีศักยภาพและการแข่งขันสูงย่อมจะได้เปรียบประเทศอื่น ๆ ในเชิงของการสร้างความมั่งคั่ง ประเทศที่พัฒนาแล้วทางทุนนิยม เช่น สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และญี่ปุ่น พยายามใช้อำนาจของตนทางกำลังเศรษฐกิจเข้าครอบงำประเทศที่ด้อยพัฒนาว่าในการค้าและการผลิตโดยผ่านกลไกการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences: GSP) ซึ่งเป็นการเก็บภาษีนำเข้าสินค้าต่ำเพื่อช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนาว่า แต่ขณะเดียวกันตนเองก็ได้ประโยชน์จากการนำเข้าสินค้าในราคาถูกและยังเป็นการช่วยธุรกิจของประเทศตนเองที่ไปลงทุนผลิตสินค้านั้นๆ ในประเทศผู้ส่งออกที่ได้รับสิทธิพิเศษนี้ เรียกว่ากระสุนนัดเดียวยิงนกได้ 2 ตัว หรือในอีกกรณีหนึ่งคือการผลักดันให้มีการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศด้อยพัฒนาว่าเพื่อให้เป็นโอกาสเพิ่มตลาดให้แก่สินค้าและบริการของตน

2. การเงิน ในปัจจุบันการเงินกลายเป็นสินค้าในตัวของมันเอง กลไกการบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพของประเทศพัฒนาแล้วสร้างความมั่งคั่งให้กับตนขณะเดียวกันก็ทำลายระบบการเงินของประเทศอื่นเช่นในกรณีเศรษฐกิจล่มสลายของไทยและบางประเทศในภูมิภาคในช่วงปีค.ศ. 1997

นอกจากนี้เงินยังกลายเป็นสินค้าที่เก็งกำไรได้เหมือนสินค้าทั่วไปเนื่องจากเงินมีพลังอำนาจสูงสามารถเคลื่อนที่ได้เร็วจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ดังนั้น เงินจึงถูกใช้ให้เป็นเครื่องมือในการลงทุนและเก็งกำไรได้ง่าย ดังเห็นได้จากประเทศพัฒนาแล้วผลักดันให้ทุกประเทศเปิดการค้าเสรีทางการเงิน ซึ่งหมายความว่าให้มีข้อตกลงการเคลื่อนย้ายทุนทางการเงินอย่างเสรี ประเทศที่ยังไม่มีความแข็งแกร่งทางด้านนี้ควรจะต้องระมัดระวังไม่ให้อำนาจทางการเงินถูกรอบงำเพราะจะทำให้ระบบเศรษฐกิจรวมทั้งการเมืองตกอยู่ในอำนาจของเอกชนที่ทรงพลังของต่างชาติ

3. ความรู้และเทคโนโลยี ประเทศที่ประชาชนมีความรู้สูงและมีเทคโนโลยีก้าวหน้าย่อมมีศักยภาพในการเป็นผู้นำ (Leader) อังกฤษปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นประเทศแรก มีสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องเช่น James Watt ผู้ค้นพบเครื่องจักรไอน้ำ

การพัฒนาเทคโนโลยีเกิดขึ้นตลอดเวลา ดังนั้น ประเทศใดที่มีนวัตกรรมก็จะมีพลังอำนาจสูงในเชิงของการค้า การลงทุน และทางการเมืองระหว่างประเทศด้วยโดยเฉพาะนวัตกรรมในด้านอาวุธยุทโธปกรณ์

4. วัฒนธรรม อำนาจการใช้วัฒนธรรมเข้าครอบงำประเทศอื่นกำลังเกิดขึ้น โดยที่ไม่ค่อยมีใครให้ความสนใจเท่าไรนัก ในสมัยพหุนิยมนั้นประเทศพัฒนาแล้วเข้ายึดครองประเทศด้อยพัฒนาเพื่อจุดประสงค์ของการดำเนินธุรกรรมทางการค้าและขณะเดียวกันก็เผยแพร่วัฒนธรรมของตนด้วยเช่นการศึกษา ธรรมเนียมของการบริโภค การแต่งกาย แม้กระทั่งการเปลี่ยนศาสนา ในปัจจุบันสื่อต่างๆ ถูกใช้เป็นเครื่องมือเผยแพร่วัฒนธรรมเช่นภาพยนตร์ ดนตรี การแต่งกาย การบริโภคและอาหาร เช่น อาหารจานด่วน หรือการใส่ชุดสากล ผูกเนคไท เป็นต้น

วัฒนธรรมถูกใช้ให้เป็นเครื่องมือของการค้าและการเมืองอย่างได้ผลและยั่งยืนเพราะเมื่อถูกเปลี่ยนไปแล้วโอกาสที่จะเปลี่ยนกลับมาอีกนั้นเป็นเรื่องที่ยาก ประเทศพัฒนาแล้วจึงใช้กลยุทธ์นี้เข้าครอบงำประเทศด้อยพัฒนาอย่างได้ผล

ประเทศด้อยพัฒนาจึงต้องฉลาดที่จะเลือกและแยกแยะวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชาติของตน การให้การศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งที่จะแก้ไขหรือยับยั้งการถูกรอบงำโดยเฉพาะการสร้างคามภูมิใจในชาติของตนเพื่อนำไปสู่ความเป็นชาตินิยม

5. การสื่อสารใครมีพลังอำนาจทางระบบสื่อสาร และ ข้อมูลถือว่าเป็นผู้มีพลังที่อาจครอบครองโลกได้เพราะข้อมูล คือ พลังและอำนาจอันยิ่งใหญ่ในทุกยุคสมัยดังคำกล่าวของซุนวูที่ว่า รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง ดังนั้นประเทศต่างๆ จึงพยายามสร้างกำลังด้านข้อมูลและการสื่อสาร ในปัจจุบันจะเห็นว่าประเทศพัฒนาแล้วจะเป็นเจ้าของเทคโนโลยีและปัจจัยในระบบข้อมูลและการสื่อสารโดยมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงเป็นคำถามที่น่าศึกษาต่อไปว่าประเทศด้อยพัฒนาจะหลีกเลี่ยงการถูกรอบงำอย่างไร ในบางประเทศรัฐบาลพยายามเข้าไปมีอิทธิพลครอบงำสื่อโดยการเข้าไปเป็นเจ้าของหรือปิดกิจการหรือห้ามเผยแพร่ข่าวสารที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อ

คน การใช้อำนาจเหล่านี้ก็เพื่อเข้าไปขยายอำนาจปกครองให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะนานได้เพราะต้องการใช้สื่อเป็นกระบอกเสียงของตน

6. การทหารหรือกองทัพ ทุกประเทศต้องมีกองทัพและความต้องการเครื่องมือยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยที่สุดเพราะยังมีการใช้กองทัพเข้ายึดครองประเทศอื่นเพื่อขยายอิทธิพลทางการเมืองและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประเทศ เช่น กรณีสหรัฐฯ เข้ายึดครองอิรักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจ กองทัพจึงเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาทันทีที่มีความตึงเครียดทางการเมืองส่งผลให้ธุรกิจค้าอาวุธได้ประโยชน์ในทันที

นอกจากจะมีความจำเป็นในการป้องกันประเทศแล้วกองทัพยังนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางการค้าให้แก่ประเทศอีกด้วย

การต่อรองต้องผ่านกระบวนการเจรจาซึ่งเกี่ยวข้องพันกับการใช้ “อำนาจ” ดังนั้น เราจึงต้องมีความตระหนักถึงลักษณะของอำนาจในระดับโลกเสมอ

หกเสาหลักแห่งอำนาจนี้จึงถูกใช้เพื่อนำไปสู่การมีศักยภาพของรัฐทุนนิยมในการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจกับรัฐอื่นๆ หากรัฐใดมีความแข็งแกร่งก็จะได้เปรียบทั้งการใช้อำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) และ อำนาจเชิงโครงสร้าง (Structural Power)³¹

Relational Power หรือ อำนาจเชิงสัมพันธ์ เป็นอำนาจที่บุคคลหนึ่งหรือรัฐหนึ่งสามารถกำหนดหรือชักนำให้อีกฝ่ายหนึ่งทำหรือไม่ทำในสิ่งที่ตนต้องการ³²

Structural Power หรืออำนาจเชิงโครงสร้าง ซึ่งน่าจะเป็นอำนาจที่สำคัญขึ้นเรื่อยๆ อำนาจนี้ใช้ในการกำหนดโครงสร้างของเศรษฐศาสตร์การเมืองโลกซึ่งเป็นพื้นที่ที่องค์กรรัฐอื่นๆ จะต้องถูกกำหนดให้เล่นตามนั้น³³

ทั้งสองอำนาจนี้จะเชื่อมโยงกับเสาหลักของอำนาจหกเสาหลักดังที่กล่าวมาแล้ว ตัวอย่างเช่น ภายหลังจากที่สหรัฐฯ ถูกผู้ก่อการร้ายใช้เครื่องบินถล่มตึก World Trade Center และ Pentagon เมื่อวันที่ 11 กันยายน ปีค.ศ. 2001 แล้วประเทศปากีสถานก็ได้เข้าช่วยเหลือสหรัฐฯ ในการให้ความสะดวกในเรื่องการดำเนินการแก้ปัญหาคือการก่อการร้ายและสงครามเช่นให้ความสะดวกในการใช้ฐานทัพซึ่งเกิดขึ้นหลังจากมีการดำเนินการทางด้านการทูต (Relational Power) โดยสหรัฐฯ ให้ผลตอบแทนโดยการใช้นโยบายการค้าคือลดภาษีนำเข้าสินค้าของปากีสถานโดยใช้ระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences) ซึ่งเป็นอำนาจหนึ่งในหกที่กล่าวมา และตัวอย่างของ Structural Power ก็คือหลังจากที่สหรัฐฯ ยึดอิรักได้แล้วก็ทำการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเดิมเป็นระบอบการเลือกตั้งซึ่งเป็นการเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจซึ่งมีสหรัฐฯ เป็นผู้กำหนดและดำเนินการ

³¹ David N. Balaam and Michael Veseth, Introduction to International Political Economy, 3:18.

³² Ibid., p. 18.

³³ Ibid., p. 18.

อำนาจเหล่านี้รวมทั้งเสาหลักของอำนาจจะเป็นสิ่งที่ถูกนำมาใช้โดยประเทศต่างๆในการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบของทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์นี้

2.2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคม (Corporatism)

ทฤษฎี Corporatism หรือ Corporativism คือ ทฤษฎีที่เรียกว่าภาครัฐ-สังคมเป็นการจัดตั้งตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์โดยรัฐ ระบบนี้ต้องการให้องค์กร (Corporations) อยู่ใต้รัฐ ระบบนี้จะทำให้ระบบตัวแทนทางการเมืองนั้นไม่จำเป็นอีกต่อไป โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจนี้จะถูกแบ่งออกเป็นหลายภาคส่วน เช่น ภาคแรงงาน นายจ้าง และผู้ประกอบการอาชีพเฉพาะ (Professionals) เรียกว่า Associations หรือ Syndicates ในทางกฎหมายนั้น Syndicates เป็นอิสระในตนเองแต่ในทางปฏิบัติรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการ

ทฤษฎีนี้อธิบายว่าผลประโยชน์ของปวงชนควรได้รับการดูแลผ่านสถาบันที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับอาชีพของพวกเขาเนื่องจากมีความอ่อนค้อยทางการเมือง (are not politically articulate) จึงควรที่จะให้ผู้นำหัวกระทิกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้บริหารจัดการสถาบันเหล่านี้ ซึ่งเขาเหล่านี้ก็จะทำหน้าที่นำทางและรับฟังความคิดเห็นจากปวงชน Gramsci (ปีค.ศ. 1891-1937) เรียกทฤษฎีนี้ว่า Corporativism เพื่อวิพากษ์ระบบฟาสซิสต์อิตาลีส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งคือเพื่ออธิบายว่าปรากฏการณ์นี้เป็นลักษณะทั่วไปของระบบสังคมนายทุนซึ่งทำให้กรรมกรมองผลประโยชน์ตนเองจำกัดเฉพาะอยู่ภายในบริษัทแทนที่จะมีมุมมองที่กว้างกว่านี้เพื่อนำไปสู่การเข้าใจการเมืองได้ดีขึ้น เขายังอธิบายต่อไปว่าการรับรู้ทางการเมืองของกลุ่มคนและชนชั้นนั้น ก็คือความสามารถในการมองไปไกลกว่าทฤษฎี Corporativism³⁴

แนวคิดสำคัญของ Corporatism คือ สังคมและเศรษฐกิจควรจะถูกจัดให้รวมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ขนาดใหญ่และตัวแทนของแต่ละภาคส่วนนั้นแก้ไขปัญหากัน โดยวิธีเจรจาต่อรองและการตกลงร่วมกัน

ตามแนวคิดนี้ฝ่ายบริหารและผู้ใช้แรงงานต่างรวมกันเป็นสมาชิกขององค์กรทางธุรกิจอุตสาหกรรมและกำหนดประเด็นเรื่องค่าจ้างโดยการเจรจา อย่างไรก็ตาม รัฐส่วนใหญ่ก็ยังคงใช้อำนาจเข้าตัดสินปัญหาเหล่านี้ซึ่งขัดกับทฤษฎีดังกล่าว Corporatism ถูกสร้างขึ้นให้เป็นระบบที่เน้นให้รัฐดูแลให้ภาคสังคมได้รับความยุติธรรม โดยป้องกันและปรามบุคคลที่เสาะแสวงหาแต่ผลประโยชน์ส่วนตน และที่สำคัญยิ่งภายใต้บริบทของปรัชญาเศรษฐศาสตร์การเมือง Corporatism มีความยืดหยุ่น คือ ยอมที่จะไม่เข้มงวดกับภาคธุรกิจเอกชนในระดับหนึ่งและขณะเดียวกันก็สร้างความชอบธรรมต่อโครงการของรัฐบาล บางครั้งระบบนี้ก็ถูกเรียกว่าเป็น Third Way หรือ Mixed Economy คือ ผสมระหว่างระบบทุนนิยมกับสังคมนิยมแต่ในความเป็นจริงแล้วมันคือระบบเศรษฐศาสตร์การเมืองที่แตกต่างและแปลกแยกมากกว่า

³⁴ Roger Scruton, *A Dictionary of Political Thought*, 2:99.

องค์ประกอบสำคัญของ Corporatism คือ รัฐบาลให้มีการผูกขาดกับสมาคมใหญ่ๆบางสมาคมทำหน้าที่เป็นตัวแทนเพื่อแลกเปลี่ยนความร่วมมือในการสนับสนุนและพัฒนานโยบายของรัฐ แต่กระนั้นรัฐก็ยังมีบทบาทในการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับนโยบายการเงินก็เพื่อจุดประสงค์ในการควบคุมเงินเฟ้อ โดยการเข้าไปมีบทบาทในเรื่องกำหนดเงินค่าจ้าง และราคาสินค้าและบริการ นโยบายเงินได้เป็นนโยบายหลักของระบบ Corporatism

แม้ว่าทฤษฎี Corporatism ไม่เป็นที่คุ้นเคยในสายตาและความรู้สึกรักของประชาชนแต่ระบบเศรษฐกิจในโลกนี้ส่วนใหญ่นั้นก็ใช้ระบบนี้ในทางปฏิบัติหรือเป็นไปได้โดยไม่รู้ตัว (โดยธรรมชาติ)³⁵

สำนักคิดแบบภาครัฐ-สังคมนิยม (Corporatism) จะมีมุมมองเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับรัฐที่แตกต่างออกไป แม้สำนักคิดนี้จะยอมรับว่ากลุ่มผลประโยชน์ต่างๆสามารถมีอิทธิพลต่อนโยบายมาตรการทางกฎหมายต่างๆของรัฐบาล แต่ก็เชื่อว่ารัฐเป็นตัวแสดงที่มีความเป็นอิสระอย่างมาก มีความสนใจและความคิดของตนเอง และที่สำคัญคือ รัฐยังอาจกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับภาคสังคมนิยม และจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆในภาคสังคมนิยม ในการนี้กลุ่มจะจัดตั้งกันอย่างเป็นลำดับขั้น แล้วจึงเชื่อมโยงต่อเข้ากับรัฐบาล ดังนั้นการแข่งขันระหว่างกลุ่มจึงมีอย่างจำกัดเนื่องจากการแก้ไขความขัดแย้งสำคัญ โดยองค์กรในระดับสูงของภาคสังคมนิยม หรือโดยเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ นอกจากนั้น สำนักคิดนี้ยังเห็นว่ากลุ่มมิได้เป็นผู้สนับสนุนนโยบาย แต่จะมีความรับผิดชอบต่อการกิจของส่วนรวมบางอย่าง และได้รับมอบหมายให้มียานาจหน้าที่ที่จำเป็นจากหน่วยงานของรัฐ³⁶

เหตุการณ์ที่อธิบายทฤษฎีภาครัฐ-สังคมนิยม คือ การเจรจาข้อตกลงการค้าที่มีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มต่างๆแต่ในที่สุดรัฐจะเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น ในเรื่องการตัดสินใจลดภาษีนำเข้าในสินค้าบางรายการในธุรกิจเครื่องไฟฟ้า หรือ เหล็ก โดยรัฐมอบภารกิจให้เอกชนไปปฏิบัติเช่นจัดประชุมเพื่อหาข้อสรุปแล้วนำเสนอไปยังรัฐเพื่อตัดสินใจครั้งสุดท้าย หรือ กรณีพรบ.ค้าปลีกค้าส่ง หรือ พรบ. อาชีพคนต่างด้าว รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ปีพ.ศ. 2550 หรือในช่วงรัฐบาลทักษิณหลังเข้ามาบริหารประเทศไม่นาน (ปีพ.ศ. 2544) นั้นได้เชิญตัวแทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสมาคมธนาคารไทยไปประชุมและมอบหมายให้นำเสนอปัญหาเพื่อพิจารณา เช่น ข้อเสนอของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในเรื่องการจัดตั้งหน่วยงานกลางเป็นจุดตรวจรับเอกสารส่งสินค้าออกนอกประเทศ (Export Document)

³⁵ Available from: www.sjsu.edu/faculty/watkins/corporatism.htm-The Economic System of Corporatism [2007, August 11]

³⁶ ดร. เอนก เหล่าธรรมทัศน์, มองเศรษฐกิจการเมืองไทยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ, 2539) หน้า 20.

เพื่อให้ประหยัดเวลาของผู้ส่งออกสินค้าเรียกว่า One Stop Service Center หรือข้อเสนอในเรื่องการส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางเมืองแฟชั่น เป็นต้น

คำจำกัดความอย่างย่อของ Corporatism คือ การผนวกสมาคมเข้าไปในกระบวนการของรัฐ ในตำแหน่งที่ปรึกษา คณะกรรมการ และการปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการ ดังตัวอย่างเหตุการณ์

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปีพ.ศ. 2475 รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม สนับสนุนให้พ่อค้าไทยตั้งสมาคมการค้าขึ้นมาเพื่อแข่งขันกับพ่อค้าจีนเพื่อไม่ให้พ่อค้าจีนมีอิทธิพลมากเกินไปกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนั้น และในปี พ.ศ. 2509 สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และหอการค้าไทยก็ได้จัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติหอการค้าไทย ปีพ.ศ. 2509 ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (มีแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2550) (ก่อนหน้านี้คือในวันที่ 28 มิถุนายน ปีพ.ศ. 2498 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. ได้ดำเนินการจัดทำข้อบังคับและจดทะเบียนในลักษณะของสมาคมตามกฎหมาย สภาการค้าจึงได้มีฐานะเป็นนิติบุคคลแต่นั้นมา)

เนื่องจากการจัดตั้งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมาจากนโยบายของรัฐจึงถูกควบคุมใกล้ชิดเช่นในหมวดที่ 3 การดำเนินกิจการของสมาคมการค้า ในมาตรา 21 วงเล็บ 6 “ร่วมมือกับรัฐบาลในการส่งเสริมการค้า อุตสาหกรรม การเงิน หรือธุรกิจอื่นใดในทางเศรษฐกิจอันอยู่ในวัตถุประสงค์” และมาตรา 23 “ห้ามมิให้สมาคมการค้าแบ่งผลกำไรหรือรายได้ให้แก่สมาชิก หรือดำเนินการในทางการเมือง” เหตุผลของการตรามาตรานี้อาจเป็นเพราะว่าในขณะนั้นรัฐบาลเป็นเผด็จการทหารและกลัวการแพร่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ตามทฤษฎีโดมิโนจึงไม่ต้องการให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองทั้งอย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ จึงกำหนดไม่ให้มีกิจกรรมทางการเมืองซึ่งในทางปฏิบัตินี้เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เพราะเรื่องของการปกครองและเศรษฐกิจนั้นเป็นเรื่องที่คู่ขนานกันและก็เป็นจริงเพราะในเวลาต่อมาผู้นำของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง เช่น ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีบ้าง สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติบ้าง ต่างกรมต่างวาระ และในหมวดที่ 4 เรื่องการควบคุมสมาคมการค้า มาตรา 28 “ให้สมาคมการค้าจัดทำรายงานประจำปีแสดงผลการดำเนินกิจการของสมาคมการค้าเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ในคราวที่เสนองบดุล และให้ส่งสำเนารายงานกับงบดุลไปยังนายทะเบียนภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่มิประชุมใหญ่” และมาตรา 30 “การตั้งกรรมการหรือการเปลี่ยนตัวกรรมการของสมาคมการค้า ต้องนำไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันตั้งหรือเปลี่ยนตัวกรรมการ ถ้านายทะเบียนเห็นว่าผู้ได้รับการตั้งให้เป็นกรรมการนั้นเป็นผู้ซึ่งไม่มีฐานะสมควรหรือมีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าอาจเป็นภัยต่อเศรษฐกิจความมั่นคงของประเทศ หรือต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน นายทะเบียนมีอำนาจจะไม่รับจดทะเบียนผู้นั้นเป็นกรรมการของสมาคมการค้า”

ลักษณะการจัดตั้งหอการค้าและสมาคมการค้านี้เป็นการจัดตั้งคล้ายกับรูปแบบของชาติยุโรปบางชาติเช่นเยอรมัน (Corporatism หรือ ภาคิรัฐ-สังคมนิยม) และอิตาลี (แบบเผด็จการ Fascist) ซึ่งหมายถึง การผนวกสมาคมเข้าไปในกระบวนการของรัฐ

คณะกรรมการชุดแรกนั้นได้แก่คณะรัฐมนตรีและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในสมัยนั้นได้เข้าไปบริหารงานให้แก่สภาการค้าเป็นการชั่วคราว หลังจากนั้นประมาณ 6 เดือน เมื่อสมาชิกมากพอสมควรจึงมีการประชุมเลือกกรรมการชุดถาวรขึ้นเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม ปีพ.ศ. 2498

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สภาการค้า เป็นองค์กรเศรษฐกิจเอกชนที่รัฐเป็นผู้จัดตั้ง และมีข้าราชการการเมืองข้าราชการพลเรือนเป็นผู้บริหารในตอนเริ่มจัดตั้ง ทั้งนี้เพื่อปูพื้นฐานการดำเนินงานให้เป็นที่น่าพอใจตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลยุคหนึ่ง และการที่สภาการค้าเป็นที่รวมของธุรกิจทุกอย่าง ก็หมายความว่ารัฐบาลยุคหนึ่งต้องการให้ธุรกิจเอกชนทุกแขนงดำเนินงานตามเจตนารมณ์ของรัฐ พิจารณาในแง่นี้แล้วระบบเศรษฐกิจของไทยตอนนั้นก็ยังมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจทุนนิยมบังคับ (Authoritarian Capitalism) หรือระบบเศรษฐกิจฟาสซิสต์ (the Fascist Economy) อยู่มาก³⁷

แม้ภายหลังมีการจัดตั้งสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยขึ้นในปี พ.ศ. 2530 ก็ตามแต่ก็ยังมีการควบคุมค่อนข้างมากดังปรากฏจากพระราชบัญญัติจัดตั้งสภาอุตสาหกรรมในหมวดที่ 4 การควบคุมของรัฐวงเล็บ 4 ตั้งเป็นหนังสือให้สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือกรรมการระดับหรือแก้ไขการกระทำใดๆที่ปรากฏว่าขัดต่อกฎหมาย นโยบายของรัฐบาลหรือมติคณะรัฐมนตรีหรือข้อบังคับ เมื่อสั่งการอย่างใดแล้วให้รายงานต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลครอบงำองค์กรของเอกชนตลอดมาและขณะเดียวกันเอกชนเองก็หวังพึ่งรัฐในหลายๆ เรื่องด้วยเช่นกัน เช่น การขอการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมซึ่งแต่ละปีก็เป็นจำนวนไม่น้อย (โครงการภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร ปีพ.ศ. 2549 จำนวน 5 ล้านบาท ปีพ.ศ. 2550 จำนวน 5 ล้านบาท , โครงการภายใต้กระทรวงอุตสาหกรรม ปีพ.ศ. 2549 จำนวน 5.3 ล้านบาท ปีพ.ศ. 2550 จำนวน 20 ล้านบาท และเงินกองทุนของกระทรวงพาณิชย์ ปีพ.ศ. 2548 จำนวน 26,388,200 บาท ปีพ.ศ. 2549 จำนวน 28,562,640 บาท และปี 2550 จำนวน 16,712,850 บาท)

หากรัฐไม่สนับสนุนเงินจำนวนดังกล่าวแล้วภาคเอกชนจะต้องหาวิธีทำกิจกรรมนั้นด้วยต้นทุนของสมาชิก (ความเป็นไปได้ก็น้อยมาก)หรือยกเลิกกิจกรรมเหล่านั้น แสดงว่าการรวมตัวกันเป็นองค์กรนั้นไม่มีเป้าหมายชัดเจนและไม่มีตัวขับเคลื่อนให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่แต่เป็นการ

³⁷ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2519), หน้า 24-25.

รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเท่าที่จำเป็นเท่านั้นซึ่งผิดไปจากภาพลักษณ์ที่ปรากฏภายนอกว่าองค์กรเหล่านี้จะมีความสามารถและประสิทธิภาพสูงเป็นที่พึงของภาครัฐกิจและเศรษฐกิจโดยรวม

ในสมัยรัฐบาลที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ทฤษฎี Corporatism ได้ลดความเข้มข้นลงเพราะภาคเอกชนมีส่วนร่วมดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมากขึ้น เพราะรัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลที่มาจากระบอบประชาธิปไตยเต็มใบ (มีนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง) และมีนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมโดยประกาศเปลี่ยนสนามรบ (ในอินโดจีน) เป็นสนามการค้า จึงเรียกในช่วงนี้ว่าเป็นภาครัฐ-สังคมแบบเสรี (Liberal หรือ Societal Corporatism)³⁸ แต่ในยุคของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร นั้นกลับมีพฤติกรรมที่ค่อนข้างขัดแย้งกัน คือ รัฐบาลยังรักษาระดับการมีส่วนร่วมของเอกชนอยู่แต่ในทางปฏิบัติก็ยังคงครอบงำเอกชนค่อนข้างมากโดยเฉพาะในกรณีการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีโดยมีรัฐบาลเป็นผู้กำหนดประเทศคู่เจรจา กำหนดเงื่อนไขหรือกรอบการเจรจาโดยที่องค์กรเศรษฐกิจเอกชนเช่นสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่ได้มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นใดๆ เช่นการเลือกประเทศบราซิลและเปรูเป็นคู่เจรจาโดยปราศจากเหตุผลเพียงพอว่าทั้งสองประเทศนี้มีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจอย่างไรต่อไทยเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของรัฐบาลที่มีการบริหารจัดการระบบราชการ โดยใช้รูปแบบการบริหารแบบธุรกิจเอกชนอย่างมาก ซึ่งทำให้เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่าภาคธุรกิจน่าจะมิบทบาทมากกว่าในอดีตแต่ในเรื่องการตัดสินใจเกี่ยวกับการเจรจาข้อตกลงการค้านั้นรัฐบาลก็ยังใช้อำนาจโดยไม่ได้หารือภาคธุรกิจก่อนจึงเห็นว่าในยุคนี้ระบบ Corporatism ได้ลดความเข้มข้นลงในภาพรวมเท่านั้นแต่ในเรื่องสำคัญๆแล้วรัฐบาลภายใต้ นายกรัฐมนตรีทักษิณก็ยังใช้อำนาจเช่นเดิมหรือในอีกนัยหนึ่งคือความเข้มข้นของระบบ Corporatism นั้นเปลี่ยนไปตามวิวัฒนาการของเงื่อนไขของระบบเศรษฐกิจโลกซึ่งอธิบายได้ตามลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทยในปี พ.ศ.2516 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า Nixon Shock (ประธานาธิบดีประกาศให้สหรัฐฯ ถอนตัวออกจากระบบ Bretton Woods ส่งผลให้ค่าเงินสหรัฐตกลงอย่างรวดเร็ว) ภาคเอกชนได้พัฒนาตนเองในรูปสถาบันเข้มแข็งขึ้นพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ช่วงนี้เป็นช่วงที่เกิดการพัฒนาธุรกิจขนาดใหญ่ การเมืองในช่วงนี้ซึ่งเป็นยุคประชาธิปไตยเบ่งบานเต็มที่แต่ภาคองค์กรธุรกิจกลับไม่ได้แสดงบทบาทมากแต่กลับเป็นยุคของบทบาทของสหภาพแรงงานต่างๆ ซึ่งมีการนัดหยุดงานและประท้วงมากมาย (ยุคนี้ประธานสภาหอการค้าคือนายออบ วสุรัตน์) การปฏิวัติในปลายปี พ.ศ.2519 ทำให้เกิดรัฐบาลที่ไม่ให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆรวมทั้งกลุ่มธุรกิจด้วย แต่ในช่วงนี้องค์กรธุรกิจสำคัญๆ คือสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสมาคมธนาคารไทยกลับรวมตัวการแน่นขึ้นและจัดตั้งคณะกรรมการร่วม 3 สถาบันที่มีชื่อย่อว่า กกร. ในเดือนมิถุนายนปี พ.ศ.2520 หลังการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเป็นยุคพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (ปีพ.ศ.2520-2523) เป็นยุคที่รัฐบาลเห็น

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

ความสำคัญของภาคธุรกิจมากขึ้น โดยเห็นได้จากที่มีบุคคลในภาคธุรกิจเข้าเป็นรัฐมนตรีมากขึ้นกว่าสมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

ปัญหาเศรษฐกิจเป็นประเด็นสำคัญที่พลเอกเกรียงศักดิ์ให้ความสนใจเนื่องจากประเทศขาดดุลการค้ามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2498 เป็นต้นมา ดังนั้นพลเอกเกรียงศักดิ์จึงตกลงยอมรับจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.) ตามที่คณะกรรมการร่วมเอกชน 3 สถาบันเสนอเดือนพฤษภาคม ปีพ.ศ.2521 แต่การดำเนินการก็ไม่ราบรื่นเนื่องจากภาคธุรกิจเห็นว่ารัฐบาลไม่ค่อยจริงจังในการแก้ปัญหา ขณะเดียวกันก็มีปัญหาทางเศรษฐกิจซ้อนขึ้นมาเพราะการประกาศขึ้นราคาน้ำมันของ OPEC ครั้งที่สองในปีพ.ศ.2523 เป็นเหตุให้รัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ต้องลาออก

ระบบภาครัฐสังคมได้ปรับเปลี่ยนไปในยุคของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (ปีพ.ศ.2523-2531) โดยเห็นได้จากจำนวนรัฐมนตรีที่มาจากภาคธุรกิจเพิ่มขึ้นมากกว่าสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ดังนี้ (เกรียงศักดิ์ 1 ปีพ.ศ.2521 จำนวน 2 คน เกรียงศักดิ์ 2 ปีพ.ศ.2522 จำนวน 9 คน และเกรียงศักดิ์ 3 ปีพ.ศ. 2523 จำนวน 5 คน เปรม 1 ปีพ.ศ. 2523 จำนวน 17 คน เปรม 2 ปีพ.ศ.2524 จำนวน 12 คน เปรม 3 ปีพ.ศ.2524 จำนวน 17 คน เปรม 4 ปีพ.ศ.2526 จำนวน 21 คน และ เปรม 5 ปีพ.ศ.2529 จำนวน 21 คน) เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันพลเอกเปรมก็ให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งคณะกรรมการชุดนี้โดยรับหน้าที่เป็นประธานเองและกำหนดให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอทุกเดือนโดยมีเป้าหมายให้ภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมกันในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นปัญหาต่อเนื่องมาโดยเฉพาะตั้งแต่หลังสมัย Plaza Accord ในที่สุด พลเอกเปรมต้องประกาศลดค่าเงินบาทในปีพ.ศ. 2524 ประมาณร้อยละ 8 และ ปีพ.ศ. 2527 ประมาณร้อยละ 15 ซึ่งการแก้ปัญหาส่วนใหญ่คือการเร่งรัดการส่งออก ฟื้นฟูการลงทุน เสริมสร้างบทบาทเศรษฐกิจภาคต่างประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพทางด้านเกษตร ปรับปรุงโครงสร้างด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งดูเหมือนว่าภาคเอกชนจะมีบทบาทสูงแต่ก็ไม่สูงมากจนมีอิทธิพลเหนือรัฐบาลคล้ายกับ Keidanren ของญี่ปุ่นแต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้นเพราะรัฐบาลยังสามารถปฏิเสธข้อเสนอของภาคธุรกิจเสมอ

ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเป็นรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญ “เต็มใบ” นโยบายการดำเนินการด้านเศรษฐกิจจึงเปิดกว้างขึ้นกว่ารัฐบาลพลเอกเปรม พลเอกชาติชายมีนโยบายเปิดการค้าของไทยให้เสรีมากขึ้นเมื่อประกาศเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้าในอินโดจีน การรับพันธะข้อแปดของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เป็นมาตรการเปิดเสรีทางการเงินของไทยและเป็นเครื่องยืนยันนโยบายค้าเสรีอย่างชัดเจน การประสานงานกับองค์กรธุรกิจเช่นสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็เปลี่ยนไปจากรูปแบบที่เป็นทางการแบบฉบับของ กรอ. เช่น สมัยพลเอกเปรมก็น้อยครั้งลงเปลี่ยนเป็นระบบติดต่อเข้าถึงตัวนักธุรกิจใหญ่ๆ โดยตรงมากขึ้น นอกจากนั้น ยังมีการจัดตั้งคณะที่ปรึกษาชุดใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ (เช่น นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย นายพันศักดิ์ วิญญรัตน์) เข้ามาช่วยทำงานด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะ จากนโยบายที่เกิดจากผลของกระแสการค้าเสรีดังกล่าวทำให้

ระบบภาครัฐ-สังคมอ่อนคลายลงมากเพราะภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล วางแผนผ่านช่องทางคณะที่ปรึกษาหรือร่วมรัฐบาล โดยเป็นรัฐมนตรีหรือที่ปรึกษาของรัฐมนตรีเศรษฐกิจทั้งหลาย

กระแสโลกาภิวัตน์เดินหน้าต่อไปและในปี พ.ศ.2532 ประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมก่อตั้งกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาของภูมิภาคและของโลก APEC มีสมาชิก 21 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น จีน บรูไน แคนาดา ชิลี ฮังการี อินโดนีเซีย เกาหลี มาเลเซีย เม็กซิโก นิวซีแลนด์ ปาปัวนิวกินี เปรู ฟิลิปปินส์ รัสเซีย สิงคโปร์ จีนไทเป ไทย และเวียดนาม การที่ประเทศไทยต้องเข้าไปร่วมกลุ่มกับประเทศต่างๆ ดังตัวอย่างนี้ (จะมีกรอบอื่นๆที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกและขยายบทบาทอีกซึ่งจะกล่าวภายหลัง) เนื่องจากต้องการผูกพันตัวเองกับระบอบทุนนิยมที่ขับเคลื่อนโดยเสรีนิยมใหม่เป็นต้นเหตุที่นำไปให้ภาคธุรกิจต้องเข้าไปมีส่วนร่วมซึ่งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการ APEC ขึ้นเพื่อทำงานร่วมกับรัฐมากขึ้นในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกันหรือเรียก ระบบ Corporatism ยุคนี้ว่า Liberal Corporatism

รัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุนเข้ารับหน้าที่ในปี พ.ศ.2534 หลังการรัฐประหารโดยการนำของพลเอกสุจินดา คราประยูร ยังคงนโยบายการค้าเสรีภายใต้ระบบเสรีนิยมใหม่ต่อไป รัฐบาลนี้มีส่วนร่วมในการก่อตั้งเขตการค้าเสรี ASEAN Free Trade Area (AFTA) เพื่อเสริมสร้างการขยายตัวทางการค้าโดยการเร่งลดภาษีสินค้าและยกเลิกมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีภายในอาเซียน ความร่วมมือนี้นำไปสู่การขยายขอบเขตออกไปและกำลังพัฒนาเป็น ASEAN Economic Community หรือ AEC ในเวลาต่อมาคือในปี พ.ศ.2545 โดยผู้นำอาเซียนเห็นชอบให้อาเซียนกำหนดทิศทางให้เป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนคล้ายกับ European Economic Community หรือ EEC ในตอนเริ่มต้น เป้าหมายของกรอบนี้ก็คืออาเซียนจะรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจภายในปี พ.ศ.2563 โดยจะมีตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Single Production Base)

นอกจากนั้นประเทศไทยยังเข้าเป็นสมาชิกของความร่วมมือเศรษฐกิจในกรอบ Asia-Europe Meeting หรือ ASEM และมีการประชุมครั้งแรกในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2539 ในสมัยของนายกรัฐมนตรีบรรหาร ศิลปอาชา ประเทศสมาชิกประกอบด้วย บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม จีน สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น ออสเตรีย เบลเยียม ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี ไอร์แลนด์ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน เดนมาร์ก สวีเดน อังกฤษ กรีซ มีเป้าหมายเพื่อให้เพิ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างสมาชิกเช่นการลงทุน การอำนวยความสะดวกทางการค้า เป็นต้น

ในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตรการขยายกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจผ่านการเจรจาข้อตกลงการค้าเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากเช่นมีการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย และร่วมกับประเทศในกลุ่มอาเซียนร่วมเจรจากับญี่ปุ่น อินเดีย จีน เกาหลี อีกด้วย

วิวัฒนาการของระบบภาคีรัฐ-สังคม ของไทยเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาของกลยุทธ์ และการจัดการระบบเศรษฐกิจของไทยภายใต้เสรีนิยมใหม่ เริ่มตั้งแต่สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งจัดตั้งกรอบความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน โดยมีรัฐบาลเป็นผู้นำและโดดเด่นแต่ความโดดเด่นของภาครัฐได้ลดระดับลงเรื่อยๆ หลังจากนั้นเพราะภาคธุรกิจได้เข้ามีส่วนร่วมมากขึ้นเนื่องจากภาคธุรกิจเริ่มตระหนักถึงความสำคัญประกอบกับการเจรจากรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆตามความจำเป็นบวกกับแรงกดดันของโลกเนื่องจากการเจรจาข้อตกลงการค้าในกรอบ WTO คืบหน้าไปอย่างเชื่องช้า

อย่างไรก็ตาม แม้ภาคธุรกิจรวมทั้งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะมีบทบาทและส่วนร่วมมากขึ้นในกรอบการเจรจาข้อตกลงการค้าดังได้กล่าวมาก็ตาม แต่รัฐก็ยังคงเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ เช่น การเลือกประเทศที่จะเจรจาด้วย เป็นต้น

2.3 การทบทวนวรรณกรรม

2.3.1 งานวรรณกรรมที่เกี่ยวกับบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

จุมพล หนิมพานิช (ปีพ.ศ. 2545) ได้ให้คำจำกัดความและสรุปบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ไว้ในงานเขียนชื่อ “กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองไทย”³⁹ ว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นกลุ่มผลประโยชน์ชนิดหนึ่ง คือ การรวมตัวของบุคคลทางสังคม มีการจัดลำดับตำแหน่งหรือสถานภาพบุคคลที่มารวมตัวกันมีการติดต่อระหว่างกันตามบรรทัดฐานมีความสนใจและค่านิยมทางสังคมร่วมกันเรียกว่า Associational Interest Group

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหอการค้า ปีพ.ศ. 2509 โดยทั่วไปสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนสมาชิกเจรจากับรัฐบาลในเรื่องผลประโยชน์ต่างๆ เช่น ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว หรือ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 322 ว่า ด้วยมาตรการควบคุมการทำงานของชาวต่างประเทศ เป็นต้น โดยรวมแล้วสามารถสรุปบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ออกเป็นสามลักษณะดังนี้

1. การส่งเสริมการค้าและเศรษฐกิจของชาติ
2. ร่วมมือและให้คำปรึกษาแนะนำแก่หน่วยงานของราชการ

³⁹ รศ.ดร. จุมพล หนิมพานิช, กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2545) หน้า 8-9.

3. เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่สร้างพลังพิทักษ์และพลังต่อรองกับรัฐบาลและกับบางประเทศ บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยด้านการเจรจาและติดต่อการค้ามีปรากฏอยู่เสมอและเป็นหลักฐานแน่ชัดเช่นในช่วงปี พ.ศ.2515 คณะผู้บริหารได้ร่วมกับคณะผู้แทนเข้าเจรจาระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ ณ กรุงไทเปและการเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนในวันที่ 13 ตุลาคม ปีพ.ศ. 2515 เพื่อหาโอกาสเริ่มต้นการค้าขายกันใหม่หลังจากที่ได้เลิกต่อค้าขายกันหลายสิบปี

บทบาททางด้านเสริมสร้างสัมพันธไมตรีทางการค้ากับต่างประเทศนั้นนับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญและมีความเด่นอยู่มาก คือ มีการต้อนรับคณะผู้แทนการค้าจากนานาประเทศอย่างสม่ำเสมอทั่วทุกภาคของโลก เช่น อินเดีย ญี่ปุ่น สเปน ฯลฯ ในกรณีของญี่ปุ่นนั้นได้มีการเจรจาการส่งออกสินค้าพืชไร่สำคัญคือข้าวโพดตั้งแต่ปีพ.ศ. 2505 และเนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญดังกล่าวจึงมีการเจรจาทำเป้าหมายการค้าระหว่างกันตั้งแต่วันที่ 6-7 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 เป็นปีแรก โดยเป็นการเจรจาผ่านคณะกรรมการที่เรียกว่า คณะกรรมการร่วมมือทางการค้าไทย-ญี่ปุ่น (Thai-Japan Joint Committee) ผู้แทนของฝ่ายญี่ปุ่นคือ ไคดันเรน (Keidanren) หรือ (Japan Federation of Economic Organization)

นอกจากงานเขียนของจุมพล หนีมนานิช แล้วยังมีงานเขียนที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่ง คือ “กลุ่มทุนผูกขาดในประเทศไทย” ของณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ซึ่งกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของสมาคมการค้า หอการค้า และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ตั้งแต่การจัดตั้งบทบาท หน้าที่ที่ระบุไว้อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเป็นจุดเด่นของวรรณกรรมชิ้นนี้ พฤติกรรมของกลุ่มพ่อค้าที่รวมตัวกันเป็นสมาคมการค้าในลักษณะผูกขาด รูปแบบการจัดตั้งของสมาคมที่มีอำนาจและอิทธิพลของรัฐเข้าครอบงำ ตลอดจนหน้าที่ของสมาคมการค้าต่อสมาชิกในช่วงเวลานั้นซึ่งระบบเศรษฐกิจของโลกยังแบ่งระหว่างสองขั้วคือเสรีนิยมและสังคมนิยม ภายใต้ระบบเศรษฐกิจสมัยนั้นระบบการค้าของประเทศไทยเน้นการส่งออกโดยพึ่งพาประเทศอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ซึ่งกำหนดระเบียบการค้าตามที่เห็นเหมาะสม ประเทศไทยจึงต้องเจรจาท่องกับประเทศคู่ค้าแบบทวิภาคีเป็นเรื่องๆ และเป็นรายๆ ไปเพราะข้อตกลงการค้าแบบพหุนิยมยังไม่เกิดขึ้น สมาคมการค้าจึงช่วยสมาชิกเจรจาข้อตกลงแบบทวิภาคีเช่นกัน เช่นกับญี่ปุ่นทุกปีเพื่อทำข้อตกลงซื้อขายข้าวโพดและสินค้าอื่นๆ แต่ปัจจุบันนี้สภาพการค้าเปลี่ยนแปลงไปมากเพราะถูกผลกระทบจากข้อตกลงการค้าพหุภาคีที่เรียกว่า General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) และ กรอบทวิภาคีต่างๆ บทบาทของสมาคมการค้าจึงต้องปรับเปลี่ยนไป เช่น ต้องให้บริการสมาชิกโดยการร่วมกับภาครัฐเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีต่างๆ และหาวิธีสนับสนุนสมาชิกปรับปรุงสมรรถภาพการแข่งขัน ซึ่งเรื่องเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจที่ต้องศึกษาว่าบทบาทใหม่นี้จะช่วยให้บริการสมาชิกได้มากหรือน้อยแค่ไหน อย่างไร

นอกจากบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในการเจรจาจัดทำข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญในสินค้าสองชนิดที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในสมัยนั้น คือ ข้าวโพดและ

การกำหนดเป้าหมายการค้าสินค้าดังกล่าวแล้วก็ยังมีการส่งออกข้าวด้วย ในกรณีของข้าวนั้น กระทรวงพาณิชย์ได้มอบอำนาจให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในการควบคุมการค้าข้าวกับต่างประเทศ⁴⁰

2.3.2 งานวรรณกรรมที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไว้ในหนังสือชื่อ “กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย” ในอันดับแรกคือ ประสิทธิภาพในการจัดเก็บและบริหารข้อมูลของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ยังล้าหลังอยู่มากเมื่อเทียบกับองค์กรชนิดเดียวกันของต่างประเทศซึ่งในส่วนนี้เรียกว่าบทบาทการส่งเสริมการค้า กล่าวคือ การศึกษา สำรวจ และวิจัยเกี่ยวกับสินค้าต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศซึ่งเป็นข้อมูลที่ดีและทันสมัยนำไปใช้เป็นประโยชน์ทางธุรกิจได้มากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานวิจัยอื่นๆ ของต่างประเทศแล้วก็ยังนับว่าล้าหลังอยู่มากเนื่องจากปัญหาด้านเครื่องอุปกรณ์และกำลังคนของประเทศอเมริกา หรือ ญี่ปุ่น

อันดับที่สองคือการร่วมมือกันระหว่างสององค์กรคือหอการค้าไทยและสมาคมอุตสาหกรรมไทยไม่ได้ปรากฏขึ้นดังที่ตั้งใจไว้ อนึ่ง ในสมัยที่นายอบ วสุรัตน์ เป็นประธานของหอการค้าไทย ได้มีการพยายามจัดตั้งศูนย์ธุรกิจอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเพื่อเป็นหน่วยงานทางด้านวิชาการเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการอุตสาหกรรม และมีความหวังว่าหน่วยงานดังกล่าวทั้งสองนี้รวมกันได้ก็จะทำให้หอการค้าและสมาคมอุตสาหกรรม มีบทบาทมากขึ้นในอนาคต แต่ในความเป็นจริงทั้งสองอย่างนี้ก็ไม่ปรากฏขึ้นดังที่ตั้งใจไว้

อันดับที่สาม เป้าประสงค์ของการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมนั้นเพื่อลดการแข่งขันที่ไม่จำเป็น เช่นการตัดราคาขายกันและกันทำให้เกิดการแข่งขันที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกเองคืออำนาจต่อรองน้อยลง และร่วมกันรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มเดียวกัน⁴¹ ว่า ข้อเสียก็อาจเกิดขึ้นได้หากสมาคมหรือกลุ่มนั้นใช้พลังที่ได้จากการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นธรรมต่อสังคมโดยรวมกันเช่นผูกขาดราคาหรือข้อมูลหรือการเจรจาต่อรองต่างๆ

นอกจากงานเขียนของณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ที่ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยแล้ว งานเขียนของสุชาติ ศรียรรณย์ ในหนังสือเรื่อง “กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไทย : ศึกษากรณีสมาคมการค้าส่งออกที่สำคัญกับบทบาทด้าน

⁴⁰ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2519), หน้า 53-201.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53-201.

การค้าระหว่างประเทศ” ยังได้นำเสนอ กรณีศึกษาสมาคมการค้าส่งออกที่สำคัญกับบทบาทด้านการค้าระหว่างประเทศ โดยนำเสนอสองประเด็นหลักคือบทบาทของสมาคมธุรกิจที่ส่งสินค้าออกเป็นหลักจำนวน 5 สมาคมคือ สมาคมการค้าสิ่งทอกับการส่งออกสิ่งทอไทย สมาคมผู้ค้าอัญมณีไทย และเครื่องประดับ สมาคมผู้ผลิตภัณฑาสัตว์น้ำและอาหารแช่เยือกแข็งไทย สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย และสมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศไทย และโครงสร้างห้าส่วน เช่น การจัดการองค์กรภายใน ผู้นำสมาคม ทรัพยากรการเงินของสมาคม กิจกรรมบริการสมาชิก ช่องทางและการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ สมาคมเหล่านี้เป็นสมาคมที่มีบทบาทและหน้าที่ในด้านต่างประเทศจึงได้เปรียบในด้านข้อมูลการเคลื่อนไหวของตลาดโลกทำให้การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การทำธุรกิจทำได้รวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ก็ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องของการต้อนรับและกลยุทธ์การปรับเปลี่ยนทางการค้าเพื่อต้อนรับกรอบการค้าเสรีต่างๆ ที่มีผลกระทบต่ออนาคตของธุรกิจของกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ อย่างมีนัยสำคัญ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและศึกษาว่าสมาคมการค้าเหล่านี้จะมีผลกระทบอย่างไรและการแก้ไขปัญหาผลกระทบควรจะเป็นอย่างไรต่อประเด็นศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้

2.3.3 งานวรรณกรรมที่เกี่ยวกับทฤษฎีภาคีรัฐ-สังคม (Corporatism) พาณิชยนิยมใหม่ (Neomercantilism) และเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

งานเขียนของ มนตรี เจนวิทย์การ เรื่อง “บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีต่อรัฐบาล ระบบราชการ ประชาชน และการพัฒนาประเทศ” นำเสนอประเด็นของการจัดตั้งสมาคมการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยที่มีอิทธิพลของรัฐเข้าแทรกแซง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.) ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในปัจจุบันคณะกรรมการนี้สลายตัวไปแล้ว ขณะเดียวกันอำนาจรัฐก็เข้าแทรกแซงน้อยลงเรื่อยๆ แต่ก็ยังมีอยู่ในรูปแบบที่ให้การสนับสนุนเช่นเรื่องการเงินแก่สมาคมการค้าตามความจำเป็นที่ร้องขอไป ซึ่งเป็นหัวข้อที่น่าศึกษาว่าการพึ่งพารัฐในรูปแบบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบใหม่ ซึ่งมีการแข่งขันสูงกว่าในอดีตหรือไม่

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ในงานเขียน “มองเศรษฐกิจการเมืองผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ” (ปีพ.ศ. 2539) ได้นำเสนอความเห็นที่แตกแยกของนักวิชาการที่มีสองฝ่ายของระบบการเมืองไทยหลังปี ค.ศ. 1977 คือฝ่ายที่เห็นว่าระบบอำมาตยาธิปไตยของไทยยังคงอยู่และทหารยังคงกลับมาคุมอำนาจทางการเมืองโดยตรงในลักษณะภาคีรัฐ-สังคม แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าระบบการเมืองไทยได้ก้าวพ้นจากระบบอำมาตยาธิปไตยไปแล้วและตั้งแต่ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมาชนชั้นกลาง (กระฎุมพี) ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเป็นผลให้การกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจไม่ได้มีเฉพาะแต่ผู้นำข้าราชการและทหารเท่านั้นแต่ยังมีนายทุนด้วย

รัฐมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยค่อนข้างสูงดังตัวอย่างของการอกระเบียบในการจัดการสินค้าเกษตรบางรายการ เช่น ข้าวโพดและข้าวที่เอื้อให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยผูกขาดในการดำเนินการ และจากข้อสรุปของณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ในหนังสือ “กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย” ว่าพฤติกรรมของสมาคมการค้าและหอการค้าในประเทศไทยเป็นองค์กรเศรษฐกิจเอกชนที่รัฐเป็นผู้จัดตั้งโดยมีตัวแทนของรัฐเป็นผู้บริหารในตอนเริ่มก่อตั้งหรือเรียกระบบเศรษฐกิจนี้ว่าเป็นเศรษฐกิจทุนนิยมบังคับ (Authoritarian Capitalism) หรือระบบเศรษฐกิจฟาสซิสต์ (Fascist Economy) ซึ่งเป็นการจัดการองค์กรเศรษฐกิจแบบบรรษัทนิยม (Corporativism) จำกัดจำนวนตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ และจัดลำดับขั้นไม่ให้แข่งขันกัน และแยกตามสาขาที่กำหนดไว้เป็นผลให้รัฐสามารถสั่งการหรือวางนโยบายให้พ่อค้านายทุนปฏิบัติโดยผ่านสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดการผูกขาดโดยกลุ่มธุรกิจการค้าได้ง่าย

งานเขียนของตระกูล มีชัย ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะกระทรวงพาณิชย์ ไว้ในหนังสือชื่อ “ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย”⁴² ว่า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยแปลงสภาพมาจากสภาการค้าซึ่งได้จดทะเบียนในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นองค์กรรวมของพ่อค้าไทยและต่างประเทศโดยมีคณะกรรมการชั่วคราวในช่วงแรกของการจัดตั้งเป็นผู้บริหารจากรัฐบาลเช่น ประธาน คือ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นสถาบันทางการค้าที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์รวมของธุรกิจภาคเอกชนและผู้ประสานงานด้านนโยบายกับทางรัฐบาล เจ้าหน้าที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยผู้หนึ่งกล่าวว่า “สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่ใช่สถาบันที่พ่อค้าตั้งขึ้นเอง เป็นสถาบันที่กระทรวงพาณิชย์ตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เป็นหูเป็นตาแก่รัฐบาลด้านการค้า...ความสัมพันธ์เฉพาะสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับกระทรวงพาณิชย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมาตลอดเพราะเขาเป็นผู้ให้กำเนิด...” ระบบนี้สร้างอุปสรรคให้แก่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการปรับตัวเข้ากับพลวัตทางธุรกิจของโลกที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เพราะวัฒนธรรมพึ่งพิงรัฐฝังแน่นอยู่ในสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยทำให้ขาดความคิดและการจัดการที่อิสระมีผลกระทบต่อการพัฒนาองค์กรอย่างยิ่ง

การค้าระหว่างประเทศมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 โดยมีประเทศพัฒนาแล้วเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการค้าตลอดมาเป็นผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่างๆ จนกระทั่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปีค.ศ. 1944 ประเทศพัฒนาแล้วได้จึงร่วมกันจัดตั้ง

⁴² ตระกูล มีชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 180 และ 187.

องค์การทางการค้าที่เรียกว่า International Trade Organization เพื่อเป็นองค์กรจัดการการค้าระหว่างประเทศให้เกิดความยุติธรรมและเสรีเช่นการขจัดอุปสรรคทางการค้าในเรื่องภาษี แต่ไม่สำเร็จ อย่างไรก็ตามการเจรจาเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าก็ดำเนินต่อมาภายใต้ข้อตกลงที่เรียกว่า General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) จนกระทั่งบรรลุผลในปีค.ศ. 1994 และจัดตั้งองค์การการค้าโลกหรือ World Trade Organization (WTO) ในปีต่อมา

แนวคิดเสรีนิยมและค้าเสรียุคใหม่นี้เน้นบทบาทของเอกชนมากขึ้นเพราะได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ John Williamson ที่เรียกว่า ฉันทามติวอชิงตัน (Washington Consensus) ดังนั้นบทบาทของสภากาการค้าแห่งประเทศไทยในฐานะตัวแทนของสมาชิกจึงต้องมีความเข้าใจในเหตุการณ์และแนวโน้มของการค้าระหว่างประเทศและการใช้อำนาจของประเทศพัฒนาแล้วในการเจรจาข้อตกลงการค้าตลอดจนต้องเข้าใจและปรับปรุงบทบาทของตนในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องและเกิดความแข็งแกร่งขึ้นเพื่อรองรับอุปสรรคใหม่ๆในบริบทของสิ่งแวดล้อมของการค้าระหว่างประเทศยุคใหม่นี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

กลุ่มผลประโยชน์เป็นกลไกที่สำคัญในการเจรจา ผลักดัน กดดันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับรัฐในกิจกรรมต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกและของประเทศ บทนี้จะอธิบายถึงความหมายและวิวัฒนาการของกลุ่มผลประโยชน์ในไทย กำเนิดของสมาคมการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

3.1 ความหมายและลักษณะของกลุ่ม

ในทางสังคมวิทยา เมื่อพูดถึงกลุ่มย่อมหมายถึง กลุ่มคนที่มีการกระทำต่อกันหรือมีปฏิสัมพันธ์กัน มีความรู้สึกผูกพันร่วมกัน เช่นมีความรู้สึกจงรักภักดี มีค่านิยมบางอย่างร่วมกัน กลุ่มที่เกิดขึ้นมักจะมี ความแตกต่างในเรื่องของขนาดและรูปร่าง โดยกลุ่มที่เล็กที่สุดอาจจะมีคนเพียงสองคนเท่านั้น

ในแง่ของโครงสร้างของกลุ่ม อาจจะเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไปจนกระทั่งมีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกอาจจะมี ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดไปจนกระทั่งอาจจะไม่ค่อยมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

นอกจากลักษณะของกลุ่มในความหมายที่กล่าวมาแล้ว ยังมีลักษณะอื่นของกลุ่มอีก เช่น กลุ่มต้องมีโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) ทุกกลุ่มจะต้องมีบรรทัดฐาน (Norm) ของการประพฤติปฏิบัติ สมาชิกของกลุ่มจะต้องมีความสนใจและมีค่านิยมบางอย่างร่วมกัน เช่น กลุ่มนักธุรกิจ โดยทั่วไปจะมีความสนใจในเรื่องการลงทุนและการแข่งขันกันเหมือนกัน หรือกลุ่มคนจีนจะมีค่านิยมร่วมกันในเรื่องความอดทนขยันหมั่นเพียรในการทำมาหากิน เป็นต้น กลุ่มจะต้องมีกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มจะต้องมีระยะเวลาในการอยู่ร่วมกันระยะหนึ่ง

จากลักษณะดังกล่าวของกลุ่มข้างต้น ถ้าพิจารณาความหมายของกลุ่มอีกครั้งหนึ่งสรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การรวมตัวของบุคคลทางสังคมที่บอกหรือพิสูจน์ได้ มีการจัดลำดับตำแหน่งหรือสถานภาพ บุคคลที่มารวมตัวกันมีการติดต่อระหว่างกันตามบรรทัดฐาน มีความสนใจตลอดจนมีค่านิยมทางสังคมร่วมกัน¹

กลุ่มผลประโยชน์มีหลายประเภทและการรวมตัวกันเป็นสมาคม (Associational Interest Group) ก็เป็นกลุ่มผลประโยชน์ชนิดหนึ่ง ตัวอย่างของกลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้ ได้แก่ องค์กร

¹ รศ. ดร. จุมพล หนิมพานิช, กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช, 2545) หน้า 8-9

ทางศาสนา องค์กรเอกชน สหภาพแรงงาน สมาคมพ่อค้า นักธุรกิจ

ในแง่ของหลักการ การเกิดขึ้นของกลุ่มผลประโยชน์สมัยใหม่เป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม การมีลัทธิที่ถือว่าอำนาจอยู่ที่ประชาชน และการยอมรับว่าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกผู้ปกครองหรือมีอำนาจในการเลือกรัฐบาล²

กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง กลุ่มของบุคคลที่เกี่ยวข้องกันบนผลประโยชน์เฉพาะอย่าง โดยมีความตระหนักในความเกี่ยวกันนี้ กลุ่มผลประโยชน์มีอยู่หลายชนิด ที่สำคัญๆ ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์เฉพาะอย่าง (Specific or Specialised Interest Group) หรือ กลุ่มสมาคม (Associational Interest Groups) หรือ กลุ่มกดดัน (Pressure Groups) ที่มีลักษณะของการรวมกลุ่มอย่างมีการจัดองค์กรที่มีระเบียบ มีเจ้าหน้าที่ทำงานประจำโดยเป็นตัวแทนของผลประโยชน์อันใดอันหนึ่งโดยเฉพาะ หรือเรียกร้องแทนประโยชน์ทั่วไปของประชาชนเฉพาะเรื่อง

คาร์วิน คาร์ทไรท์ (Darwin Cart-Wright) และอัลวิน เซนเดอร์ (Alwin Zender) ให้ความหมายของ “กลุ่ม” ว่าหมายถึง “การรวมตัวขององค์กรที่มีอยู่ในความสัมพันธ์เพื่อการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของแต่ละบุคคล กลุ่มจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะให้ได้มาซึ่งความต้องการ พื้นฐานของปัจเจกชน ส่วนอาร์เธอร์ เอฟ เบนท์ลีย์ (Arthur F. Bentley) ให้ความหมายว่า “กลุ่ม” หมายถึงมวลชนมนุษย์ที่มารวมกัน เพราะมีกิจกรรมที่มีจุดหมายร่วมกัน และปัจเจกชนแต่ละคนจะใช้กลุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ในทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ กลุ่มทุกกลุ่มจะมีผลประโยชน์ในทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ กลุ่มทุกกลุ่มจะมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ด้วยเหตุนี้กลุ่มกับผลประโยชน์จึงเป็นของคู่กัน³

3.2 วิวัฒนาการของกลุ่มผลประโยชน์ในเมืองไทย

การเกิดกลุ่มทางสังคมในรูปสถาบันเริ่มมีขึ้นในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งชาวจีนเป็นพวกแรกในสังคมไทยที่ได้จัดตั้งกลุ่มในรูปของสมาคมตามชื่อแซ่หรือตามกลุ่มชาวจีน เช่น สมาคมจีนแต้จิ๋ว ฯลฯ และ “สโมสรการค้า” เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของพวกตน และเพื่อดำเนินกิจการเกี่ยวกับการเมือง ได้ย้าแรงกดดันอีกหลายรูปแบบบีบบังคับให้รัฐบาลปฏิบัติตามข้อเรียกร้องหลายประการทำให้รัฐบาลสมัยนั้นรู้สึกว่าคุณภาพโดยกลุ่มกดดันเหล่านั้น กฎหมายเกี่ยวกับสมาคมภายหลังจึงสะท้อนถึงอิทธิพลทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐที่มองการรวมกลุ่มว่าเป็นการคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ ระบอบการเมืองไทยในอดีตที่ผ่านมาจึงไม่ต้องการให้มีกลุ่มที่จะมาเป็นคู่แข่งของกลุ่มผลประโยชน์ทางสถาบัน คือ กลุ่มข้าราชการ ทหาร และพลเรือน ระบบการเมืองไทยแบบ “อำนาจนิยมของข้าราชการ” นั้นถือว่า

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

³ ตระกูล มีชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 173.

การเกิดกลุ่มทางสังคมเป็นการคุกคามเสถียรภาพของกลุ่มที่ใช้อำนาจรัฐ ดังนั้น กลุ่มที่จะเกิดขึ้นได้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้กุมอำนาจรัฐ ดังนั้นกลุ่มต่างๆ จะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ

การรวมกลุ่มหรือการจัดตั้งกลุ่มเพื่อรักษาหรือแสวงหาผลประโยชน์ ผ่านสถาบันทางการเมืองและทางราชการที่เรียกว่า “กลุ่มผลประโยชน์” เป็นปรากฏการณ์ที่เด่นชัดมากในสังคมการเมืองไทยในช่วงหลังปีพ.ศ. 2515 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นช่วงที่การเมืองมีลักษณะเปิดมากขึ้น

ในช่วงก่อน พ.ศ. 2516 ความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจกับกลุ่มราชการทั้งทหารและพลเรือน โดยเฉพาะในสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ ซึ่งลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้สถานภาพของสมาชิกกลุ่มธุรกิจเอกชนกับกลุ่มราชการไม่ได้มีความเท่าเทียมกันโดยฝ่ายเอกชน มีการพึ่งพาและ“ขึ้น” ต่อกลุ่มราชการ การที่กลุ่มนักธุรกิจต้องมีความสัมพันธ์กับกลุ่มข้าราชการในลักษณะนี้เป็นเพราะว่าในช่วงดังกล่าวระบบการเมืองในช่วงนั้นเป็นระบบอำมาตยาธิปไตย เป็นระบบเผด็จการที่ไม่ได้เปิดโอกาสให้นักธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและที่สำคัญก็คือกลุ่มนักธุรกิจยังไม่ได้รวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น

ลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ในการเมืองไทยในระยะแรกๆ จะมีลักษณะเป็นกลุ่มที่มุ่งเชิดชูคนมีอำนาจ ขาดเอกภาพ เรียกร้องเลื่อนลอย และส่วนใหญ่มุ่งการบันเทิง นอกจากนี้กลุ่มที่เกิดขึ้นมายังมีลักษณะของการอิงหรือการมีความสัมพันธ์กับบุคคลหรือกับกลุ่มบุคคลเพราะความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือธุรกิจเกี่ยวข้องกันมากกว่าหลักการหรือผลประโยชน์ของกลุ่ม

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นช่วงที่กระแสสังคมนิยมค่อนข้างรุนแรง กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ พยายามสร้างบทบาทตนเองเพื่อให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการกำหนดนโยบายของรัฐ กลุ่มผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในช่วงดังกล่าวนี้มีทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยอิสระและกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจรัฐ อย่างไรก็ตาม กลุ่มต่างๆ ดังกล่าว นอกจากจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในเชิงพันธมิตรหรือในลักษณะเชิงอุปถัมภ์หรือเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาลยังเป็นกลไกช่วยรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมือง

ในปัจจุบัน มีปรากฏการณ์หลายประการที่สะท้อนว่าบทบาทของกลุ่มธุรกิจกำลังเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนสวนทางกับกลุ่มข้าราชการ โดยเฉพาะกลุ่มทหารกลับมีบทบาทที่ตกต่ำลง การที่กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการทางการเมือง โดยเฉพาะในการกำหนดนโยบายของรัฐและถึงขนาดมีบทบาทสำคัญในคณะรัฐบาลทำให้นักสังเกตการณ์และกลุ่มปัญญาชนจำนวนมากไม่น้อยต่างเชื่อกันว่าหลังตุลาคมปีพ.ศ. 2516 กลุ่มธุรกิจหรือกลุ่มนายทุนผูกขาดสามารถขยายบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองได้อย่างเต็มที่และกว้างขวาง โดยมีแนวโน้มว่าจะเข้ามามีบทบาทแทนที่กลุ่มข้าราชการ โดยเฉพาะกลุ่มทหารในอนาคตอันใกล้

อย่างไรก็ตาม นักการเมืองที่มาจากกลุ่มธุรกิจที่เข้าไปมีอำนาจทางการเมืองนั้นก็ยังไม่สามารถสร้างความแข็งแกร่งจนกระทั่งเป็นกำลังในการช่วยรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความขัดแย้งและการแบ่งปันผลประโยชน์ ปัญหาเรื่องทุจริต ทำให้อายุของรัฐบาลบริหารได้ในช่วงสั้นๆ เพราะถูกปฏิวัติรัฐประหารเป็นระยะจึงยังไม่ทราบได้ว่าจะต้องใช้เวลาอีกนานเท่าไรที่กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะสามารถบริหารประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในช่วงนี้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มราชการและกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจยังจะต้องอยู่ในลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันต่อไปโดยที่ภาครัฐก็ยังมีอำนาจเหนือกว่าอยู่เหมือนเดิม ดังที่รัฐบาล พลเอกเปรมได้ตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนซึ่งประกอบด้วยหอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมฯ และสมาคมธนาคารไทย เรียกโดยย่อว่า กรอ. เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ

3.3 กำเนิดของสมาคมการค้าในประเทศไทย

ปรัชญาและโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยเป็นระบบเปิดมาตั้งแต่โบราณดังที่เราเคยได้ยินคำว่า “ใครใคร่ค้าม้าค้า ใครใคร่ค้าช้างค้า” ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชสืบทอดกันมาตลอดจนถึงสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ แต่ในยุคต้นๆ นี้ไทยยังไม่มีธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศมากนัก จนกระทั่งถึงรัชกาลที่ 4 ภายหลังการเซ็นสัญญาเบาริ่งในปีพ.ศ. 2398 เป็นต้นมาไทยก็เข้าสู่ยุคการค้าเสรีระหว่างประเทศมากขึ้น เริ่มต้นจากการส่งออกสินค้าเกษตร โดยมีข้าวเป็นสินค้าหลัก

ข้าวเป็นผลิตผลเกษตรที่มีการเพิ่มการผลิตและส่งออกท่ามกลางสินค้าเกษตรอื่นๆ ของไทยตลอดมาจนถึงยุคเศรษฐกิจหลัง ปีพ.ศ.2475 (ปีที่เปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย) ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจโลกตกต่ำ (Great Depression)

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2475-2500 ระบบเศรษฐกิจไทยไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากโครงสร้างเดิมแม้จะมีภัยคุกคามจากระบอบคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้าน จอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้นโยบายชาตินิยมทางด้านเศรษฐกิจ มีการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจมากมายเพื่อประโยชน์ทางการเมือง โดยให้ทหารหรือผู้ใกล้ชิดเข้าไปเป็นผู้บริหาร แต่่นโยบายนี้ขัดกับนโยบายของสหรัฐอเมริกาซึ่งเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในสังคมโลกเพราะเป็นผู้ชนะสงครามโลกครั้งที่สองและมีความกลัวว่าระบอบคอมมิวนิสต์จะเข้าครอบงำไทยตามหลังประเทศในอินโดจีน (ทฤษฎี Domino) จึงสนับสนุนให้พลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม

หลังจากนั้นอิทธิพลของสหรัฐฯ ในด้านเศรษฐกิจก็เริ่มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เริ่มตั้งแต่การช่วยวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีการจัดตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและคณะกรรมการสำนักงานส่งเสริมการลงทุนเพื่อให้ไทยเข้าสู่ระบบทุนนิยมเสรีซึ่งเป็นสวนทางกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ในช่วงเวลานั้นภาคเอกชนยังมีบทบาทไม่มากแม้ว่าจะมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกและต่อรองกับรัฐบาลซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีน

กลุ่มที่มีบทบาททางการค้ามากที่สุดคือพ่อค้าชาวจีนดังเช่นในปี พ.ศ.2270 พ่อค้าจีนที่เมืองเอ๋อหมิงได้จัดตั้งหยางห้างหรือสมาคมการค้าโพ้นทะเลที่จะควบคุมการค้าระหว่างจีนและสยาม สมาคมการค้าแห่งนี้ก็เป็นสมาคมหนึ่งในหลายๆสมาคมที่พ่อค้าจีนตั้งขึ้นเพื่อควบคุมการค้าตามท่าเรือต่างๆ ในจีน

“องค์การธุรกิจเอกชนจีนในไทยมีการจัดตั้งขึ้นในรัชกาลที่ 3 (ปีพ.ศ. 2367-2394) เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์การค้าในรูปแบบอั้งยี่ แต่ถูกรวบให้สงบในสมัยรัชกาลที่ 4 (ปีพ.ศ. 2347-2411) ในเรื่องเกี่ยวกับการสูบฝิ่นและกลับมามีบทบาทอีกครั้งในปลายรัชสมัย ในสมัยรัชกาลที่ 5 (ปีพ.ศ. 2396-2453) มีการออกพระราชบัญญัติ (10 ตุลาคม ปีพ.ศ. 2440 หรือร.ศ. 116) ควบคุมอั้งยี่ อั้งยี่จึงสงบอีกครั้ง

ปี พ.ศ. 2451 พวกพ่อค้าจีนได้เริ่มการรวมกลุ่มอีกครั้งและได้จดทะเบียนเป็น “สโมสรจีนกรุงเทพ” ในลักษณะ “สโมสรการค้า” สำเร็จเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของพวกเขา

รัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2424-2468) ได้ตราพระราชบัญญัติสมาคมจีนและได้ระบุไว้ด้วยว่ารัฐอาจจะยกเลิกสมาคมได้ หากเห็นว่าเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ ทำให้สโมสรการค้าและพาณิชย์ต่างๆรวมตัวกันและจดทะเบียนเป็น “สมาคมพาณิชย์จีน” และในวันที่ 11 พฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2468 ได้มีประกาศตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 17 ปีพ.ศ. 2468 ให้สมาคมพาณิชย์จีนเป็นนิติบุคคลประเภทสมาคม⁴

ตามหลักฐานที่พบสมาคมการค้าของพ่อค้าชาวจีนในเมืองไทยที่เก่าแก่ที่สุดคือ สมาคมชัวเถาเถาแก๊งเก็ก หรือสมาคมการค้าแห่งท่าเรือชัวเถา ซึ่งกำเนิดในบริเวณสำเพ็งมีวัตถุประสงค์ ทำการค้าระหว่างกรุงเทพฯกับเมืองชัวเถา สมาคมนี้จัดตั้งในปลายสมัยราชวงศ์ชิงโดยไม่สามารถระบุวันและปีที่จัดตั้งได้แน่นอน ตามคำบอกเล่าสมาคมนี้ถูกจัดตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 50-60 ปีก่อนที่ ดร. ชุนยัดเซนจะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองของจีนสำเร็จ (ปีพ.ศ. 2454) คือ ประมาณปี พ.ศ. 2400 สมาคมแห่งนี้เป็นสมาคมของพ่อค้าแต้จิ๋วซึ่งเป็นกลุ่มชาวจีนที่อพยพมาเมืองไทยมากที่สุด

เนื่องจากสมาคมการค้าเป็นองค์กรอิสระของพ่อค้าชาวจีนเช่นเดียวกันกับในประเทศจีนคือพ่อค้าไม่สนใจที่จะนำองค์กรเหล่านี้มาโยงเกี่ยวกับรัฐ รัฐเองก็ไม่ได้สนใจองค์กรประเภทนี้ของชาวจีนด้วย หลักฐานเกี่ยวกับสมาคมเหล่านี้จึงหาได้ยาก แต่ที่มีหลักฐานที่มีอยู่และชัดเจนมากกว่ากลุ่มอื่นๆคือสมาคมโรงสีหรือกงสีกลไฟกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2439 เป็นการรวมตัวของพ่อค้าชาวจีนที่ทำธุรกิจโรงสีข้าว

⁴ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2519), หน้า 1-7.

จนถึงวันที่ 29 พฤษภาคม ปีพ.ศ. 2457 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสมาคมในราชกิจจานุเบกษา ทำให้มีการจัดตั้งสมาคมของพ่อค้าชาวจีนและจดทะเบียนกับรัฐเป็นจำนวนมาก ประมาณ 60-80 สมาคมทีเดียว⁵

จะเห็นว่าในระหว่างช่วงเริ่มต้นการเปิดเสรีทางการค้ายุคแรกๆ นั้นการรวมกลุ่มของพ่อค้าเป็นพวกชาวจีนในไทยซึ่งถือว่าเป็นกระแสมิถุนแรกของไทยซึ่งจะเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมต่อมาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปีพ.ศ. 2475

เหตุผลการจัดตั้งสมาคมของพ่อค้าชาวจีนนั้นนอกจากจะต้องการดูแลเกี่ยวกับการค้าแล้วยังถูกกระตุ้นจากการที่มีการจัดตั้งสมาคมการค้าของชาวยุโรปที่เข้ามาตั้งบริษัทค้าขายในไทย

เนื่องจากสมาคมการค้าก็คือ กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่รวมกลุ่มกันเพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของสมาชิก เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนระบบการค้าและนโยบายการค้ามาเป็นแบบการค้าเสรี การแข่งขัน การแข่งขันผลประโยชน์ทางการค้ามีมากขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การรวมกลุ่มกันเพื่อลดการแข่งขันกันเองและเพื่อให้มีอำนาจแข่งขันและต่อรองกับฝ่ายอื่นๆ จึงเกิดขึ้น

ก่อนพระราชบัญญัติสมาคมการค้าประกาศใช้ กลุ่มพ่อค้าชาวจีนซึ่งค้าขายในสินค้าเดียวกันได้รวมตัวกันในรูปของสมาคมการค้ามานานแล้ว โดยจดทะเบียนเป็น “สมาคม” ตามกฎหมาย เช่น สมาคมพ่อค้าเพชรและทอง สมาคมพ่อค้าสุรา สมาคมธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยว สมาคมพ่อค้าขายส่งน้ำแข็ง สมาคมพ่อค้ากาแฟ สมาคมพ่อค้ายาสูบ เป็นต้น ซึ่งกล่าวได้ว่าการจัดตั้งสมาคมในสินค้าทุกชนิด ส่วนใหญ่แล้วสมาคมการค้าเหล่านี้ก็เป็นสมาชิกของหอการค้าจีนอีกที่หนึ่ง ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติสมาคมการค้า ปีพ.ศ. 2509 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน ปีพ.ศ. 2509 กลุ่มสมาคมการค้าเหล่านี้ก็มีฐานะเป็นสมาคมการค้าตามพระราชบัญญัติ ปีพ.ศ. 2509

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติสมาคมการค้า ปีพ.ศ. 2509 ก็คือ “เนื่องจากในเวลาที่ยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยสมาคมการค้าโดยเฉพาะสมาคมการค้าต่างๆ ที่มีอยู่ได้จดทะเบียนเป็นสมาคมธรรมดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่วัตถุที่ประสงค์และวิธีดำเนินการของสมาคมการค้าย่อมแตกต่างกับสมาคมธรรมดาเป็นอันมากและสมาคมการค้าย่อมมีอิทธิพลสำคัญเกี่ยวกับการค้าและเศรษฐกิจของประเทศและอาจดำเนินการอันทำให้เกิดความปั่นป่วนแก่ตลาดการค้าหรือตลาดการเงินทั้งในประเทศและนอกประเทศหรือการกระทำใดๆ อันเป็นการ

⁵ พรรณี บัวเล็ก, ลักษณะของนายทุนไทยในช่วงระหว่าง 2457-2482: บทเรียนจากความรุ่งโรจน์สู่โศกนาฏกรรม, (กรุงเทพมหานคร: พันธกิจ, 2545), หน้า 242-252.

กระทบกระเทือนการครองชีพของประชาชนได้จึงเป็นการสมควรที่จะแยกสมาคมการค้าออกจากสมาคมธรรมดา⁶

จากเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติสมาคมการค้า จะเห็นได้ว่ารัฐบาลในขณะนั้นยังมีความระแวงอิทธิพลของสมาคมการค้าว่าจะนำมาซึ่งความปั่นป่วนต่อเศรษฐกิจ จึงต้องออกกฎหมายมาเพื่อควบคุมสมาคมการค้าโดยเฉพาะ

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นสถาบันทางการค้าที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางของธุรกิจภาคเอกชนและผู้ประสานงานด้านนโยบายกับทางรัฐบาล เจ้าหน้าที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ผู้หนึ่งกล่าวว่า “...สภาหอการค้าไทยไม่ใช่สถาบันที่พ่อค้าตั้งขึ้นมาเอง เป็นสถาบันที่กระทรวงพาณิชย์ตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เป็นหูเป็นตาแก่รัฐบาลด้านการค้า ให้คำแนะนำรัฐบาลทางด้านการค้า.....การค้าสมัยก่อนต่างชาติเยอะพ่อค้าไทยเป็นเพียงส่วนน้อยเป็นเรื่องลำบากที่รัฐบาลจะรู้ข้อเท็จจริงทางการค้า ก็ตั้งสภาหอการค้าขึ้นมา....ความสัมพันธ์เฉพาะสภาหอการค้ากับกระทรวงพาณิชย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมาตลอดเพราะเขาเป็นผู้ให้กำเนิด....”⁷

จำนวนสมาคมที่ได้มีการจัดตั้งรวมกันถึงขณะนี้ (ปีพ.ศ. 2550) มีจำนวน 512 สมาคมที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ทั้งที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพและในต่างจังหวัดเป็นตัวแทนของธุรกิจการผลิต เช่น สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย ทางการค้า เช่น สมาคมการค้าส่ง-ปลีกไทย และด้านบริการ เช่น สมาคมธนาคารไทย ซึ่งนับว่าครอบคลุมเกือบครบทุกสาขาธุรกิจและอาชีพ นอกจากนี้การรวมตัวของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจยังมีเป็นรูปแบบการจัดตั้งเป็นสมาคมนายจ้างจำนวน 408 สมาคม ณ วันที่ 1 พฤษภาคม ปีพ.ศ. 2550 ตามจังหวัดสำคัญทั่วประเทศ เช่น กรุงเทพฯ ลพบุรี ระยอง พังงา ภูเก็ต เชียงใหม่ พิษณุโลก เป็นต้น ซึ่งครอบคลุมหลากหลายธุรกิจเช่นเดียวกัน

โดยทฤษฎีแล้วจำนวนของทั้งสองประเภทรวมกันก็มากพอที่จะมีบทบาทได้มากในการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มแต่ในทางปฏิบัตินั้นก็เป็นเรื่องหนึ่งต่างหากว่าได้ผลมากน้อยเพียงไรเพราะยังไม่มีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบนอกจากที่ Terry M. Moe และ Montri Chenvidyakarn วิเคราะห์และวิจารณ์ไว้ซึ่งจะวิเคราะห์ต่อไป

3.4 จุดอ่อนและปัญหาของสมาคมการค้า

Terry M. Moe ได้เขียนวิจารณ์บทบาทของสมาคมการค้าทั่วไปโดยสรุปในหนังสือชื่อ The Organization of Interests ปี ค.ศ. 1980 โดย The University of Chicago Press ในหลายลักษณะดังตัวอย่างต่อไปนี้

⁶ ตรีศูณ มีชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 176.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 180 และ 187.

“เกือบร้อยละห้าสิบของค่าใช้จ่ายนั้นได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกบางส่วนที่เป็นส่วนน้อยของสมาคม”⁸

“การรวมตัวกันเป็นสมาคมการค้านั้นแม้สมาชิกจะไม่แสดงออกแต่ก็เป็นที่เข้าใจว่าเกิดจากเหตุผลทางการเมืองด้วย”⁹

“การรวมตัวกันเป็นสมาคมก็เพราะเหตุผลทางธุรกิจแต่ในหลายโอกาสก็ต้องเข้าไปมีบทบาททางการเมือง เช่นในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย หรือการพยายามผูกขาดตัดตอน.....”¹⁰

“จุดประสงค์ของการเข้าเป็นสมาชิกสมาคมของบางคนนั้นมีเหตุผลทางการเมืองแม้จะไม่แสดงออก อย่างไรก็ดีในกรณีของหอการค้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากคุณลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดแล้วจะเห็นว่าเป้าหมายของกลุ่มนั้น ไม่ใช่เพื่อต้องการสนับสนุนสมาชิก”¹¹

และจากบทความของมนตรี เชนวิทย์การ ใน Political Control and Economic Influence: A Study of Trade Associations in Thailand เขียนในลักษณะที่เสริมกับ Terry M. Moe เช่น

“State Corporatism คือ แนวทางการจัดตั้งกลุ่ม โดยรัฐเข้าไปมีบทบาทในการจัดตั้งสมาคมหรือสถาบันที่เป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ใหญ่ๆอย่างเป็นทางการโดยให้กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้มีบทบาทในการเข้าร่วมในการเสนอแนะนโยบายและช่วยเหลือในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐ โดยรัฐสนับสนุนการมีส่วนร่วมเข้าร่วมของนักธุรกิจผ่านสถาบันดังกล่าวพร้อมทั้งควบคุมไปด้วย ปกติกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่และกลุ่มสหภาพแรงงานขนาดใหญ่เท่านั้นจะได้รับเชิญเข้าร่วมในสถาบันแต่สำหรับประเทศไทยกลุ่มสหภาพแรงงานยังมิได้รับการยอมรับสูงเท่ากับกลุ่มธุรกิจและไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมใน กรอ.”

การเข้าสมาคม คนไทยไม่ชอบรวมกลุ่มเป็นสมาคมแม้คนที่อยู่ในเมืองก็ตาม สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าขาดบุคคลากรที่มีชำนาญเฉพาะทาง ไม่เกาะกลุ่มกัน และไม่มีความเป็นมิตรต่อกัน ซึ่งต่างจากคนเมืองในประเทศตะวันตก¹²

อย่างไรก็ตาม แม้คนเมืองจำนวนหนึ่งเริ่มมีความสนใจในการจัดตั้งสมาคมแต่ก็ยังมีที่เป็นลักษณะทางการเมืองน้อยมาก หากมีอยู่บ้างก็ถูกอำนาจรัฐเข้าแทรกโดยการให้การสนับสนุน หรือมี

⁸ Terry M. Moe, *The Organization of Interests* (Chicago: The University of Chicago Press, 1980) p. 192.

⁹ Ibid., p. 198.

¹⁰ Ibid., p. 198.

¹¹ Ibid., p. 199.

¹² Montri Chenvidyakarn, “Political Control and Economic Influence: A Study of Trade Associations in Thailand” Ph.D. dissertation, Department of Political Science, the University Chicago, 1979), p. 74.

ข้าราชการระดับสูงถูกเชิญเป็นผู้อุปการะ เช่นสมาคมที่เกี่ยวกับการศึกษา หรือ วัฒนธรรม ลักษณะเช่นนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป¹³

มนตรี เสนอประเด็นที่ต่างจาก Moe โดยมนตรีเสนอว่า ในกรณีไทย รัฐชกุงให้เกิดสมาคมเพื่อให้หน่วยงานรัฐและเพื่อให้ง่ายแก่การควบคุม แต่กลุ่มแรงงานไม่ได้รับการยอมรับสูงเท่าฝ่ายธุรกิจ ขณะที่ Moe เสนอเหตุผลที่แตกต่างกัน

สังคมไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั่นคือเห็นว่าพ่อค้าเป็นผู้สร้างปัญหาให้สังคมเสมือนเป็นบุคคลที่เป็นอันตรายต่อสังคม สาเหตุหนึ่งนั้นอาจมาจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ¹⁴

กลุ่มธุรกิจไทยไม่กล้าที่จะขัดแย้งกับราชการเนื่องจากเข้าใจถึงความอ่อนแอของสถาบันของตน ดังนั้น จึงต้องเป็นมิตรกับหน่วยงานรัฐเพื่อผลประโยชน์ในระยะยาว¹⁵

นอกจากนั้นระบบเศรษฐกิจที่มีรัฐเป็นผู้มีบทบาทกำหนดอุตสาหกรรมใหญ่ๆ ที่สำคัญทำให้สังคมเกิดความรู้สึกและเข้าใจไปในทางที่ว่าพ่อค้านั้นเป็นผู้ต้องการแต่กำไรเท่านั้น ระบบเศรษฐกิจชาตินิยมนี้ทำให้พ่อค้าถูกมองว่าเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจ ยกเว้นบางคนที่มีความใกล้ชิดกับผู้นำรัฐบาล¹⁶

ลักษณะเด่นประการหนึ่งของการมีส่วนร่วมของสมาคมการค้าคือถูกทำให้เป็น “สถาบัน” โดยผ่านสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย หมายถึงรัฐมีอิทธิพลครอบงำอยู่ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยถูกจัดเป็นองค์กรแบบภาคีรัฐ-สังคมชนิดหนึ่ง (Artificial Corporatism) ซึ่งมีความหมายว่าเป็นองค์กรเอกชนที่ได้รับการยอมรับจากรัฐว่าเป็นตัวแทนของภาคธุรกิจและจะสนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจของรัฐ¹⁷

พอสรุปได้ว่าภาพลักษณ์ของสมาคมการค้าไทยนั้นเป็นที่เด่นชัดว่าไม่มีลักษณะของการมีอิทธิพลมากแม้แต่สมาคมใหญ่ๆทั้งหลายเนื่องจากการเคลื่อนไหวต่างๆ ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไปจึงทำให้รัฐกีดกันในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญๆเนื่องจากขาดพลังหนุนเพราะมีสมาชิกจำนวนน้อยทำให้ขาดปัจจัยเรื่องการเงินและขาดผู้บริหารที่มีความสามารถ ยิ่งไปกว่านั้นสมาคมยังต้องแข่งขันกับผู้ที่มีอิทธิพลที่อยู่ภายนอกอีกด้วย

จุดอ่อนเหล่านี้เป็นเหตุให้สมาคมไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐในเรื่องนโยบายสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อสมาคม¹⁸

¹³ Ibid., p. 74.

¹⁴ Ibid., p. 88.

¹⁵ Ibid., pp. 88-89.

¹⁶ Ibid., pp. 88-89.

¹⁷ Ibid., pp. 88-89.

¹⁸ Ibid., p. 430.

จุดอ่อนต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นความจริงที่ต่อเนื่องมาจนทุกวันนี้เริ่มตั้งแต่เรื่องเงินซึ่งเป็นปัจจัยในการดำเนินงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในแต่ละปียังไม่สามารถเรียกเก็บจากสมาชิกได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดจึงต้องจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น สัมมนา การแข่งขันกอล์ฟ นอกจากนั้นยังต้องพึ่งเงินจากรัฐในโครงการเฉพาะกิจกรรม เช่น ค่าใช้จ่ายเดินทางไปประชุมในต่างประเทศเพื่อเจรจาทางการค้าในกรอบต่างๆทุกปี โครงสร้างการบริหารงานไม่ได้เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยยังไม่ได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาบริหารงานอย่างมืออาชีพ เช่น ประธานฯจะต้องเป็นผู้จัดหาผู้ช่วยในการบริหารและติดตามงานซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายจากบริษัทของตนเองซึ่งเป็นการไม่แน่นอนและต่อเนื่องเมื่อมีการเปลี่ยนประธานตามวาระ ประธานคนใหม่ก็จะต้องหาทีมใหม่มาเองอีกเป็นผลเสียต่อการจัดการเนื่องจากคนที่มีความสามารถที่จะเป็นประธานได้แต่ขาดปัจจัยเหล่านี้ก็อาจไม่เหมาะสมเป็นประธานได้ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือกรรมการส่วนใหญ่ยังมีความคิดว่าตนมา “เสียสละ” ในการมาเป็นกรรมการดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่จะหวังผลงานจากกรรมการเหล่านี้

นายเกริกไกร จีระแพทย์ อดีตรัฐมนตรีพาณิชย์ระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2551 ให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2551 สนับสนุนแนววิเคราะห์ดังกล่าวว่า “สิ่งที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหรือภาคเอกชนขาดไปคือผู้บริหารที่มีเวลาและวิชาการ จึงต้องตั้งหน่วยงานเฉพาะทางที่เป็นมืออาชีพเข้ามาช่วย.....”

ในประเด็นของความเชื่อถือของรัฐที่มีต่อสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยนั้นก็ยังมีน้อยอยู่เนื่องจากจำนวนสมาชิกในแต่ละองค์กรมีไม่มากเช่นสมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม ปีพ.ศ. 2550 ทั่วประเทศมี 26,859 บริษัทเท่านั้นซึ่งเป็นส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับบริษัทจดทะเบียนทั้งหมด ณ ปี พ.ศ. 2551 คือ 549,277 การมีส่วนร่วมกับรัฐก็ไม่มากพอที่จะทำให้รัฐเชื่อได้ว่าเป็นตัวแทนของภาคธุรกิจดังนั้นรัฐจึงต้องพึ่งบริษัทหรือสมาคมอื่นๆ ในเรื่องข้อมูลหรือความคิดเห็น ส่วนในเรื่องการเมืองนั้นแม้จะมีข้อห้ามไม่ให้มีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหลายท่านก็ได้เป็นรัฐมนตรี เช่น นายจรรย สิบญูเรือง นายอบ วสุรัตน์ นายโพธิพงษ์ ล่ำซำ เป็นต้น ทำให้ปฏิเสธไม่ได้ว่าองค์กรนี้ปราศจากการเมือง นายประมนต์ สุธีวงศ์ ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยคนปัจจุบันได้ให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2551 ว่า “กรรมการบางท่านไม่ได้เข้ามาเพื่อต้องการได้ตำแหน่งไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อกลับมาแก้ปัญหาให้ภาคธุรกิจแต่ในทางตรงกันข้ามต้องการเข้ามาเพื่อใช้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้เข้าสู่อำนาจทางการเมืองมากกว่า”

3.5 ขอบเขตการใช้อำนาจการผูกขาดของหน่วยธุรกิจ

การศึกษาถึงอำนาจทางเศรษฐกิจของหน่วยเศรษฐกิจที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าหน่วยธุรกิจหรือกลุ่มธุรกิจอาจจะใช้อำนาจทางเศรษฐกิจของตน โดยการควบคุมหรือทำการผูกขาดในแขนงธุรกิจที่ตนเองประกอบกิจการอยู่ หรือจะใช้อิทธิพลทางเศรษฐกิจของตนครอบงำนโยบาย

และการตัดสินใจของรัฐบาลให้ออกมาในลักษณะที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน ดังนั้นในการศึกษาการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจของธุรกิจขนาดใหญ่ เราจึงควรพิจารณาถึงขอบเขตในการใช้อำนาจของธุรกิจเหล่านั้นด้วย กล่าวคือ จะต้องพิจารณาว่าธุรกิจขนาดใหญ่นั้นใช้อำนาจทางเศรษฐกิจของตนอยู่แต่เฉพาะในแขนงธุรกิจของตนหรือใช้อำนาจทางเศรษฐกิจของตนเพื่อครอบงำนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาล ในที่นี้จะขอแบ่งแยกขอบเขตการใช้อำนาจของหน่วยธุรกิจดังนี้

3.5.1 การใช้อำนาจทางธุรกิจโดยตรง

การใช้อำนาจทางธุรกิจโดยตรงในที่นี้ หมายถึง หน่วยธุรกิจหรือกลุ่มธุรกิจที่กล่าวถึงนั้นใช้อำนาจทางเศรษฐกิจอยู่แต่เฉพาะในแขนงธุรกิจหรือส่วนธุรกิจที่ตนเกี่ยวข้องโดยตรง เช่น เป็นผู้ควบคุมตลาด หรือ ควบคุมการผลิตสินค้าหรือบริการส่วนใหญ่ไว้ แต่หน่วยธุรกิจหรือกลุ่มธุรกิจนั้นจะไม่สามารถใช้อิทธิพลทางเศรษฐกิจของตนครอบงำนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล

การใช้อำนาจทางธุรกิจโดยตรงนั้น เราสามารถทำการวิเคราะห์และแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมได้โดยใช้วิธีการทางสถิติและความรู้ทางเศรษฐศาสตร์เป็นเครื่องมือซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการวัดอำนาจทางธุรกิจโดยทั่วไปจะได้แก่ ทรัพย์สิน และยอดขายหรือรายรับของบริษัทที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อก่อนนั้น

3.5.2 การใช้อำนาจครอบงำทางเศรษฐกิจ

การใช้อำนาจครอบงำทางเศรษฐกิจในที่นี้ หมายถึง ในกรณีที่หน่วยธุรกิจหรือกลุ่มธุรกิจที่กล่าวถึงนั้น นอกจากจะใช้อำนาจทางธุรกิจโดยตรงในการควบคุมตลาดแล้วยังใช้อิทธิพลทางเศรษฐกิจที่ตนมีอยู่นั้นครอบงำนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาลอีกด้วยเพื่อให้การกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาลออกมาในลักษณะที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน ซึ่งการตัดสินใจของรัฐบาลดังกล่าวนี้จะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมมาก

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์การใช้อำนาจครอบงำทางเศรษฐกิจของหน่วยธุรกิจหรือของกลุ่มธุรกิจนั้น ไม่สามารถที่จะแสดงให้เห็นในลักษณะที่เป็นรูปธรรมได้เป็นแต่เพียงชี้ให้เห็นว่ากลุ่มธุรกิจนั้นอาจครอบงำนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาลได้อย่างไร และอาจจะเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมได้อย่างไร

การใช้อำนาจครอบงำทางเศรษฐกิจและการใช้อำนาจทางธุรกิจ โดยตรงของกลุ่มธุรกิจ มักจะมีความเกี่ยวข้องกัน โดยตรง การที่กลุ่มธุรกิจกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีอำนาจทางธุรกิจโดยตรงมากก็อาจจะใช้อำนาจทางธุรกิจของตนนั้นครอบงำทางเศรษฐกิจได้ เช่น กลุ่มธุรกิจที่เป็นผู้ควบคุมตลาดหรือควบคุมการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ กลุ่มธุรกิจนั้นก็มักจะมีอำนาจในการต่อรองกับรัฐบาลสูง และอาจครอบงำนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาลได้ ตัวอย่างเช่น กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาลและกลุ่มชาวไร่อ้อยในประเทศไทย สามารถใช้อำนาจทางธุรกิจของตนครอบงำการกำหนดราคาอ้อยและราคาน้ำตาลทรายภายในประเทศได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ถ้าพึง

อำนาจธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียวที่กลุ่มธุรกิจมีอยู่ไม่อาจใช้อธิบายถึงการใช้อำนาจครอบงำทางเศรษฐกิจของกลุ่มธุรกิจนั้นได้ แต่จะต้องดูลักษณะการประกอบธุรกิจอย่างอื่นของกลุ่มธุรกิจนั้นประกอบด้วย ตัวอย่างเช่น กลุ่มรัฐวิสาหกิจที่ทำการผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้าในประเทศไทย

ถ้าหากจะวัดถึงอำนาจทางธุรกิจโดยตรงแล้ว จะเห็นได้ว่ามีอำนาจการผูกขาดมาก แต่กลุ่มรัฐวิสาหกิจดังกล่าวจะไม่มีอำนาจครอบงำนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาลไทย แต่กลุ่มรัฐวิสาหกิจเหล่านั้นมีหน้าที่ที่จะต้องสนองตอบนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วในการวิเคราะห์การใช้อำนาจครอบงำทางเศรษฐกิจของกลุ่มธุรกิจ มักจะใช้จำนวนทรัพย์สิน หรือยอดขายของกลุ่มธุรกิจเหล่านั้นเป็นจุดเริ่มต้นในการวิเคราะห์ โดยจะต้องนำเอาลักษณะการประกอบธุรกิจอย่างอื่นเข้ามาประกอบด้วย เพื่อที่จะดูว่าการประกอบพฤติกรรมทางธุรกิจของหน่วยธุรกิจนั้นจะมีอำนาจในการต่อรองกับรัฐบาลมากน้อยแค่ไหน หรืออาจจะสามารถครอบงำนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาลได้อย่างไร สำหรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพฤติกรรมทางธุรกิจของกลุ่มธุรกิจที่มักจะถูกนำมาประกอบการวิเคราะห์การครอบงำของกลุ่มธุรกิจนั้นมีมากมาย โดยผู้เขียนขอนำเสนอรายละเอียดเฉพาะข้อ 5 เนื่องจากตรงกับประเด็นที่เกี่ยวกับวิธานิพนธ์นี้ เช่น¹⁹

1. ลักษณะของสินค้าและบริการที่ผลิต
2. ลักษณะการควบคุมของรัฐ
3. ความสัมพันธ์ทางการเมือง
4. ความสัมพันธ์กับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่
5. **การรวมกลุ่มของธุรกิจ ในธุรกิจที่มีการรวมตัวหรือการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เช่น ชมรม หรือสมาคมการค้า นั้น ธุรกิจขนาดใหญ่ย่อมจะสามารถใช้การรวมกลุ่มของตนนั้นเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับรัฐบาลได้มาก และอาจทำให้มีอำนาจการครอบงำทางเศรษฐกิจได้ด้วย**
6. ธุรกิจระหว่างประเทศ
7. การใช้ภัยด้านประชาสัมพันธ์
8. การว่าจ้างพนักงานบริหารในอัตราเงินเดือนที่สูงมาก

เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ค่อนข้างมากกว่าบริษัทใหญ่เข้าร่วมกลุ่มในองค์กรธุรกิจเอกชนเพื่อผลประโยชน์ของตนทางใดทางหนึ่ง ตัวอย่างเช่น บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ในปีพ.ศ. 2549 มีผู้บริหารเข้ามามีบทบาทในหอการค้าไทยและสภาหอการค้าไทยจำนวน 26 คน และมี

¹⁹ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, “วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย” เอกสารวิจัยหมายเลข 14 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ตำแหน่งประธานฯ และรองประธานในสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย นอกจากนั้น ยังมีผู้บริหารจำนวน 3 คนในสภาอุตสาหกรรมในตำแหน่งสูงเช่น รองประธานอาวุโส และเลขาธิการ บริษัท สหพัฒนพิบูลย์ จำกัด (มหาชน) มีจำนวนผู้บริหารในทั้งสองสภา 9 คน สังกัดสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย 2 คน นอกนั้นสังกัดสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เครือเจริญโภคภัณฑ์ มีผู้บริหารในทั้งสองสภา 4 คน สังกัดสภาละ 2 คน

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรเอกชนเหล่านี้ของธุรกิจขนาดใหญ่ก็เป็นผลดีเพราะมีกำลังทรัพยากรคน วิชาการ และเงินเข้ามาสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อสังเกตก็คือสมาชิกขององค์กรจะต้องมีการปรับตัวด้วยเนื่องจากความแข็งแกร่งจะต้องเกิดจากภายในองค์กรเองมิฉะนั้นก็จะต้องพึ่งพารัฐใหญ่ๆ ตลอดไป

แต่ในประเด็นการครอบงำทางเศรษฐกิจนั้นคงจะมีโอกาสที่เป็นไปได้ระดับหนึ่งแต่ได้ผลได้ยากโดยเฉพาะในกรณีของการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี เนื่องจากรัฐบาลจะต้องพิจารณาจากหลายปัจจัยและถ่วงดุลระหว่างผลประโยชน์โดยรวมด้วย โดยเฉพาะระยะหลังๆ นี้มีองค์กรภาคเอกชนออกมาแสดงความคิดเห็นมากเช่นในกรณีการทำข้อตกลงการค้าเสรีไทยกับญี่ปุ่น และไทยกับสหรัฐฯ ในกรณีของไทยกับญี่ปุ่นนั้นมีข้อเรียกร้องเกี่ยวกับความเสี่ยงในด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นการนำเข้าสินค้าที่เรียกว่ากาคสินค้าที่เป็นพิษและทรัพย์สินทางปัญญาในประเด็นจุลชีวะเป็นผลให้กระทรวงการต่างประเทศต้องมีหนังสือทำความเข้าใจและยืนยันกับรัฐบาลญี่ปุ่นในทั้งสองประเด็นว่าจะดำเนินการปกป้องสิ่งแวดล้อมและไม่เกินขอบเขตของข้อตกลงใน WTO²⁰

ในกรณีไทยกับสหรัฐฯ นั้นต้องหยุดการเจรจาเป็นพักๆ ที่เชียงใหม่ในช่วงการเจรจา ระหว่างวันที่ 9-13 มกราคม ปีพ.ศ. 2549 เนื่องจาก การเดินขบวนประท้วงจากกลุ่มองค์กรเอกชนในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาเรื่องยารักษาโรคเป็นเหตุให้หัวหน้าคณะเจรจาของไทยต้องลาออก อย่างไรก็ตามการเจรจาข้อตกลงนี้ต้องหยุดชะงักไปเนื่องจากสหรัฐฯ ขอหยุดการเจรจาเพราะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยในวันที่ 19 กันยายน ปีพ.ศ. 2549 โดยอ้างเหตุผลว่ารัฐบาลสหรัฐฯ ไม่มีนโยบายเจรจากรอบการค้าเสรีกับประเทศที่ไม่มีรัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง (non-elected government) แต่ก็เป็นที่สังเกตว่าในขณะที่เดียวกันสหรัฐฯ ยังคงมีการเจรจาทำข้อตกลงกับบางประเทศที่ไม่เคยมีการเลือกตั้งเลย เช่น มอริออคโค บาห์เรน โอมาน เป็นต้น

3.6 การสนับสนุนของรัฐบาลให้คนไทยเข้ามามีบทบาทในกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ

ในรัชกาลที่ 5 ขุนนางมีฐานะเป็นข้าราชการรับเงินเดือนจากรัฐบาล สมัยนั้นคนไทยประกอบอาชีพ 2 ประเภท คือ เป็นข้าราชการและทำนา ส่วนการเป็นกรรมกรและการค้าขายอยู่ใน

²⁰ Letter issued by Ministry of Foreign Affairs, the Royal Thai Government No.0200.7/18178, April 3, 2007

มือของชาวจีน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของไทยช่วงปี พ.ศ. 2353-2453 เป็นผลของการปฏิรูปครั้งใหญ่ (รัชการที่ 5) ที่เกี่ยวพันทั้งทางตรงและทางอ้อมกับผู้ประกอบการชาวจีน คือการพัฒนาของพ่อค้าชาวจีนในเขตเมืองซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจในเมืองในส่วนที่ชาวจีนมีบทบาทเกี่ยวข้องมาตลอดศตวรรษก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 กล่าวคือ การควบคุมการค้าปลีกของชาวจีนเติบโตขึ้นพร้อมๆ กับความก้าวหน้าและความสำคัญของพ่อค้าคนกลางและนายหน้าคนจีน นอกจากนี้ชาวจีนยังเข้าควบคุมกิจการด้านโรงเลื่อย โรงสีไฟ ควบคุมกิจการค้าส่งออก-สั่งเข้า และการเข้าสู่ระบบธนาคารสมัยใหม่ของชาวจีน

ปัญหาชาวจีนที่สะสมมาตั้งแต่อดีตได้ทวีความยุ่งยากมากขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลคณะราษฎรจึงได้หยิบยกปัญหานี้มาพิจารณาหาทางแก้ไข โดยจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาเรื่องคนจีนขึ้นมาคณะหนึ่ง คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้วางนโยบายการปฏิบัติเกี่ยวกับปัญหาชาวจีน 3 แนวทางคือ ทางโภคกิจ ทางการเมือง และทางการควบคุมแนวทางทั้ง 3 ประการนี้ รัฐบาลคณะราษฎรได้นำมาใช้แก้ปัญหากับชาวจีนตลอดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475-2481

รัฐบาลของคณะราษฎรได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจต่อชาวจีน 2 ลักษณะคือ²¹

1. นโยบายควบคุมบทบาทด้านเศรษฐกิจของชาวจีนโดยตรง และ
2. นโยบายส่งเสริมให้ชาวไทยมีบทบาททางเศรษฐกิจ มี 3 ประการคือ

(ก) การตั้งหอการค้าไทย รัฐบาลเห็นว่า การดำเนินงานของหอการค้าจีนทำให้ชาวจีนมีอำนาจทางเศรษฐกิจมาก จึงส่งเสริมให้พ่อค้าชาวไทยรวมตัวกันตั้ง **หอการค้าไทย ในวันที่ 8 มีนาคม ปีพ.ศ. 2476** หลังจากก่อตั้งก็ไม่มีบทบาทมากนักในกิจการค้า และการพาณิชย์เพราะพ่อค้าไทยรวมกันไม่คิดและทุนน้อย

(ข) การตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยรัฐบาลลงมติจัดตั้งเดือนสิงหาคมปี พ.ศ. 2476 มีหน้าที่สำคัญคือให้คนไทยเลื่อมใสในกสิกรรม อุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม โดยวิธีที่รัฐบาลให้ความสะดวกช่วยเหลือ แต่การดำเนินงานก็ไม่ประสบผลตามเป้าหมาย

(ค) การตั้งรัฐวิสาหกิจต่างๆ ธุรกิจการค้าของไทยในขณะนั้นตกอยู่ในกำมือของชาวจีนต่างด้าวมากกว่าร้อยละ 90 ของธุรกิจการค้าต่างๆทั้งหมด รัฐบาลจึงเข้ามามีบทบาทในทางธุรกิจการค้าต่างๆเอง เพื่อลดบทบาทพ่อค้าชาวจีน

²¹ ตระกูล มีชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 36-37.

นี่คือจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจอย่างเป็นทางการโดยมีรัฐบาลเป็นผู้เริ่มต้นและชี้นำซึ่งไม่เกินไป โดยธรรมชาติและตามความจำเป็นเหมือนกับการตั้งกลุ่มผลประโยชน์ของชาวจีนในไทย และจะเห็นว่าไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังเนื่องจากปัญหาวัฒนธรรมการรวมตัวเป็นปัจจัยหลักและทรัพยากรทางการเงินเป็นปัจจัยรองและด้วยเหตุผลคล้ายกันคือในวันที่ 28 มิถุนายน ปีพ.ศ. 2498 นั้นรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม กำหนดนโยบายที่จะลดบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนคือ²²

1. การส่งเสริมให้คนไทยมีบทบาททางเศรษฐกิจแทนคนจีนด้วยการส่งเสริมร้านค้าย่อยและสหกรณ์ของคนไทย ตรากฎหมายกำหนดอาชีพและวิชาชีพต่างๆเฉพาะคนไทย ตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ (พ.ศ.2493) ทำหน้าที่วางแผนการเศรษฐกิจให้รัฐบาลยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ จึงตั้ง**สภาหอการค้าไทย** เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2498 เพื่อเป็นองค์กรควบคุมสถาบันเศรษฐกิจเอกชนในประเทศไทย และทุ่มเทงบประมาณขยายรัฐวิสาหกิจเพื่อทำการค้าขายแข่งพ่อค้าชาวจีนให้สิทธิพิเศษแก่พ่อค้าคนไทยในการประมูลสิ่งของให้ทางราชการ
2. การแก้ปัญหาครอบครองที่ดินของชาวจีน และ
3. การควบคุมธุรกิจการค้าของชาวจีน

กลุ่มผลประโยชน์หมายถึงกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกันด้วยผลประโยชน์บางอย่างร่วมกัน ซึ่งมีหลายชนิดเช่นกลุ่มสมาคม กลุ่มกดดัน กลุ่มเหล่านี้มีการจัดตั้งและจัดการอย่างเป็นระเบียบ

วิทยานิพนธ์บทที่ 3 ได้ให้รายละเอียดของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย วิศวนาการของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจากเดิมที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์มาเป็นสภาการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยตลอดจนวิศวนาการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและกลุ่มผลประโยชน์โดยชี้ให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นทางสังคมไทยสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) กลุ่มเหล่านี้นอกจากตั้งขึ้นเพื่อพิทักษ์ธุรกิจของตนแล้วยังดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและใช้อิทธิพลบังคับรัฐบาลทำให้เกิดทัศนคติว่าการรวมกลุ่มอาจเป็นการคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศจึงเป็นต้นเหตุอันสำคัญที่กฎหมายเกี่ยวกับสมาคมสะท้อนถึงอำนาจรัฐ

สมัยรัชกาลที่ 6 (ปีพ.ศ.2424-2468)ได้ตราพระราชบัญญัติสมาคมโดยมีนัยสำคัญว่ารัฐอาจจะยกเลิกสมาคมได้หากเห็นว่าเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ และมีการประกาศตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 17 ให้สมาคมพาณิชย์เงินเป็นนิติบุคคลประเภทสมาคม สมาชิกของสมาคมเหล่านี้ไม่สนใจที่จะนำองค์กรเหล่านี้มาโยงเกี่ยวกับรัฐ อย่างไรก็ตาม

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 52-53.

ตามจำนวนสมาคมที่ได้รับการจัดตั้งก็เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากโดยแยกเป็นธุรกิจเฉพาะเช่นสมาคมพ่อค้ากาแฟ พ่อค้ายาสูบ เป็นต้น

ต่อมาในปี พ.ศ.2509 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติสมาคมการค้าด้วยเหตุผลสามข้อคือ

1. ยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับสมาคมการค้าโดยเฉพาะ
2. รัฐบาลเห็นว่าสมาคมการค้ามีอิทธิพลสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ
3. เพื่อที่รัฐบาลจะได้ดูแลใกล้ชิด

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีคณะผู้บริหารจากรัฐเป็นผู้ก่อตั้ง ลักษณะการจัดตั้งนี้เป็นการจัดตั้งแบบภาคีรัฐ-สังคมจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความอ่อนแอขององค์กรนี้เพราะไม่มีอำนาจและอิทธิพลต่อรัฐแต่จากวิวัฒนาการของระบบการค้าโลก โดยเฉพาะช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองเรื่อยมาสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงค่อยๆเพิ่มบทบาทและอำนาจต่อรองกับรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ ตามวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของโลกและนโยบายของรัฐในยุคต่างๆแม้จะมีปัญหาในด้านอื่นๆ มากมายเช่นความไม่พร้อมทางการเงิน บุคคลากร เป็นต้น ซึ่งจะได้วิเคราะห์และเสนอแนะในบทต่อไป

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยด้านเศรษฐกิจการค้า

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่วิद्यานิพนธ์นี้ต้องการศึกษาและวิเคราะห์ถึงบทบาทในการมีส่วนร่วมในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้น การรับรู้และทำความเข้าใจถึง ความเป็นมา ลักษณะของการทำกิจกรรมร่วมกับสถาบันที่คล้ายกัน ความเห็นของบุคคลในภาครัฐต่อสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ตลอดจนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกตลอดจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

4.1 บทบาทและความเป็นมาของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2509 รัฐบาลอนุญาตให้จัดตั้งสมาคมการค้าอย่างเป็นทางการตามกฎหมาย แต่วิธีการจัดตั้งตลอดจนการปฏิบัตินั้นเป็นแนวอุปถัมภ์เพราะระบบเศรษฐกิจถูกครอบงำโดยรัฐเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากการปกครองอยู่ภายใต้รัฐบาลทหารที่มาจากการปฏิวัติเป็นช่วงๆ แม้จะมีช่วงที่มีการปกครองจากรัฐบาลพลเรือนแต่ก็เพียงสั้นๆ ไม่สามารถกำหนดนโยบายระยะยาวได้

กลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจที่โดดเด่น มีสมาชิกมากและเป็นที่ยอมรับของรัฐบาลในระดับหนึ่งว่าสามารถเป็นตัวแทนของภาคเอกชนทางธุรกิจได้ คือ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยซึ่งมีสมาชิกจากทั่วประเทศโดยมีหอการค้าจังหวัดทุกจังหวัด นอกจากนี้ยังมีสมาชิกเป็นสมาคมการค้าทั้งไทยและต่างประเทศด้วย

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กำเนิดมาจาก "สภาการค้า" ซึ่งได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ปีพ.ศ.2498 ในสมัยรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ตามข้อเสนอแนะของกระทรวงเศรษฐกิจ (กระทรวงพาณิชย์ในปัจจุบัน) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้เป็นองค์กรรวมของพ่อค้าไทยและพ่อค้าต่างประเทศ ในประเทศไทย ในการส่งเสริม และจัดระเบียบเกี่ยวกับการค้า รวมทั้งให้คำปรึกษา และรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การค้าอุตสาหกรรม การขนส่ง การผลิต การคลัง และการเงินต่อรัฐบาล

เหตุผลในการจัดตั้ง "สภาการค้า" ขึ้น เนื่องจากรัฐบาลในขณะนั้น ได้พิจารณาเห็นว่า การค้าเป็นพลังสำคัญของเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อการค้าดีฐานะเศรษฐกิจของประเทศก็ดีตามไปด้วย แต่เศรษฐกิจของประเทศจะเจริญรุ่งเรืองได้ ก็ต่อเมื่อการค้าดำเนินธุรกิจต่าง ๆ อยู่ในระเบียบแบบแผนอันถูกต้อง แต่โดยที่ผู้ประกอบการค้าในประเทศไทยประกอบด้วยชนหลายชาติ หลายภาษาและการค้าดำเนินไปโดยไม่มีระเบียบแบบแผนที่ถูกต้อง หากปล่อยให้ดำเนินการอยู่ในลักษณะเช่นนี้ต่อไป

ก็จะเป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจของประเทศ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 29 กันยายน ปีพ.ศ. 2497 ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อดำเนินการจัดตั้ง "สภาการค้า" ดังนี้

1. พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์	ประธานกรรมการ
2. พลเอกมังกร พรหมโยธี	กรรมการ
3. พลโทเกา เพียรเลิศบริรักษ์ยุทธกิจ	กรรมการ
4. พลโทบัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา	กรรมการ
5. พลตรีศิริ ศิริโยธิน	กรรมการ
6. นายสุนทร หงส์ลดารมย์	กรรมการ
7. พันเอกช่วง เซวงศักดิ์สงคราม	กรรมการ
8. นายเกษม ศรีพยัคฆ์	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการฯ ดังกล่าวพิจารณาเห็นควรให้จัดตั้งสภาการค้าขึ้นในรูปสมาคม เพื่อให้เป็นสถาบันกลางของนักธุรกิจทุกชาติทุกภาษาที่ประกอบธุรกิจในการส่งสินค้าเข้า ส่งสินค้าออก ผู้ประกอบการผลิต การอุตสาหกรรม การธนาคาร การประกันภัย การขนส่ง และการค้าอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้สภาการค้าได้ทำหน้าที่ให้ความร่วมมือกับรัฐบาล ในการดำเนินการส่งเสริมและจัดระเบียบการค้า ตลอดจนให้ข้อคิดเห็น คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และคำแนะนำแก่รัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับการค้า ประสานงานระหว่างผู้ประกอบการค้ากับทางราชการ ประสานและส่งเสริมความสัมพันธ์ และระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ประกอบการค้าด้วยกัน

คณะกรรมการฯ ได้จัดทำระเบียบข้อบังคับของสภาการค้า และได้จดทะเบียนเป็นสมาคมภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ปีพ.ศ. 2498 สภาการค้าจึงมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ซึ่งภายหลังการจดทะเบียน ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชั่วคราวขึ้นดำเนินการในนามของสภาการค้าแห่งประเทศไทย รวมทั้งเพื่อเตรียมการจัดประชุมใหญ่สามัญ และเลือกตั้งคณะกรรมการสภาการค้าแห่งประเทศไทย ชุดแรกต่อไป คณะกรรมการชั่วคราวของสภาการค้าแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย กรรมการรวม 4 คน ดังนี้ คือ

1. ประธานหอการค้ากรุงเทพ (หอการค้าไทยในปัจจุบัน)
2. ประธานหอการค้าอังกฤษ
3. ประธานสมาคมนักธุรกิจจีนแห่งประเทศไทย
4. ประธานหอการค้าอินเดีย

คณะกรรมการชั่วคราวดังกล่าวข้างต้นได้บริหารงานในนามสภาการค้าแห่งประเทศไทย เป็นเวลาประมาณ 6 เดือน จากนั้น ในเดือนธันวาคม ปีพ.ศ. 2498 จึงได้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการของสภาการค้าแห่งประเทศไทยเป็นครั้งแรก โดยมีผู้ได้รับการเลือกตั้งรวม 13 คน

ซึ่งเมื่อมีการกำหนดหน้าที่กรรมการแล้วเป็นดังนี้

1. พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์	ประธานกรรมการ
2. พลตรีศิริ ศิริโยธิน	รองประธานกรรมการ
3. พลเอกมังกร พรหมโยธี	บรรณารักษ์
4. พลโทประยูร ภมรมนตรี	ปฏิคม
5. พันเอกช่วง เขวงศักดิ์สงคราม	เหรียญกษาปณ์
6. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์	นายทะเบียน
7. นายเกษม ศรีพยัคฆ์	เลขานุการ
8. พลโทเกา เพ็ชรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ	กรรมการ
9. พลโทบัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา	กรรมการ
10. ประธานหอการค้ากรุงเทพฯ (หอการค้าไทยในปัจจุบัน)	กรรมการ
11. ประธานหอการค้าอังกฤษ	กรรมการ
12. ประธานสมาคมนักธุรกิจเงินแห่งประเทศไทย	กรรมการ
13. ประธานสมาคมนักธุรกิจอินเดีย	กรรมการ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2509 ก่อนที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 จะประกาศใช้บังคับ (ระหว่างปี พ.ศ. 2510 - 2514) ในสมัยรัฐบาล ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของภาคเอกชน ที่มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น โดยพิจารณาเห็นว่า "หากจะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้บรรลุตามเป้าหมาย จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองและได้รับความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากภาคเอกชน" ฉะนั้น เพื่อให้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลกับเอกชนบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น จึงต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้าง และคำจำกัดความของ สถาบันการค้าของภาคเอกชน เสียใหม่รวมทั้งการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถาบันกลางนี้ใหม่ด้วย ทั้งนี้ โดยให้มีบทบาทหน้าที่แตกต่างไปจากสมาคมการค้า กฎหมายเดิม เพื่อให้การประสานงานกับภาครัฐบาล เป็นผลดีในระดับที่แตกต่างกัน และเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนร่วม รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติหอการค้า ปีพ.ศ. 2509 ขึ้น เป็นการเฉพาะ ขณะเดียวกันก็ได้ตราพระราชบัญญัติสมาคมการค้า ขึ้นเป็นการเฉพาะเช่นเดียวกัน ตามนัยแห่งเหตุผลดังกล่าวข้างต้น สภาการค้าจึงได้รับการเปลี่ยนชื่อใหม่ตามความในมาตรา 6 และ 16 แห่งพระราชบัญญัติหอการค้า ปีพ.ศ. 2509 เป็น "สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย" โดยมีหอการค้าอีก 3 ประเภท อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ด้วย คือหอการค้าไทย หอการค้าต่างประเทศ และหอการค้าจังหวัด¹

¹ ตระกูล มิซึซึ, "ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย," วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 180-181.

ทั้งนี้ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้จดทะเบียนกับนายทะเบียนหอการค้าประจำ จังหวัดพระนคร และธนบุรี เมื่อวันที่ 4 มกราคม ปีพ.ศ. 2511 ทะเบียนเลขที่ 4/2511 มีฐานะเป็น หอการค้า ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว มาจนถึงทุกวันนี้โดยมีหน้าที่ในด้านเศรษฐกิจตามที่ กฎหมายกำหนดดังนี้ มาตรา 28 ในพระราชบัญญัติหอการค้า ปีพ.ศ. 2509 กำหนดหน้าที่ของ หอการค้าดังนี้

1. ส่งเสริมการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงิน และเศรษฐกิจโดยทั่วไป เช่น รวบรวมสถิติ เผยแพร่ข่าวสารการค้า วิจัยเกี่ยวกับการค้าและการเศรษฐกิจ ส่งเสริมการ ท่องเที่ยว การออกไปรับรองแหล่งกำเนิดของสินค้า การวางมาตรฐานแห่งคุณภาพของ สินค้า การตรวจสอบมาตรฐานสินค้า จัดตั้งและดำเนินการสถานการศึกษาที่เกี่ยวกับการ การค้าและเศรษฐกิจ พิพิธภัณฑ์สินค้า การจัดงานแสดงสินค้า การเป็น อนุญาโตตุลาการชี้ขาดข้อพิพาททางการค้า
2. รับปรึกษาและให้ข้อแนะนำแก่สมาชิกเกี่ยวกับการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงินหรือเศรษฐกิจ และช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆในการดำเนินธุรกิจของ สมาชิก
3. ให้คำปรึกษาและเสนอข้อแนะนำแก่รัฐบาลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
4. ประสานงานในทางการค้าระหว่างผู้ประกอบการค้ากับทางราชการปฏิบัติกิจการอื่นๆ ตามแต่จะมีกฎหมายระบุให้เป็นหน้าที่ของหอการค้าหรือตามที่ราชการมอบหมาย

ข้อบังคับของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ปีพ.ศ. 2548

หมวดที่ 1 วัตถุประสงค์

ข้อ 3 วัตถุประสงค์ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีดังนี้

1. ร่วมมือกับหอการค้า สมาคมการค้า รัฐวิสาหกิจ และสหกรณ์ในการส่งเสริมและจัด ระเบียบการค้า
2. ให้คำปรึกษาข้อเท็จจริงและให้ความร่วมมือแก่รัฐบาลเกี่ยวกับการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงินภาษีอากร และอื่นๆที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ
3. เสริมสร้างสัมพันธไมตรีทางการค้ากับต่างประเทศ
4. ศึกษา สืบค้นและวิจัยเกี่ยวกับเรื่องต่างๆตามที่กล่าวใน (2) ข้างต้น ตลอดจนการ รวบรวมสถิติและเผยแพร่ข่าวสารการค้า
5. ให้การศึกษาอบรม ให้ความรู้และความชำนาญในด้านการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และอื่นๆตามที่กล่าวใน (2) ข้างต้น
6. กำหนดมาตรฐานสินค้า ตลอดจนการแสดงจำนวนปริมาณ น้ำหนัก บนหีบห่อหรือ ภาชนะที่ใช้บรรจุ

7. ประสานงาน ระหว่างผู้ประกอบการวิสาหกิจด้วยกันเองระหว่างผู้ประกอบการวิสาหกิจกับทางราชการและระหว่างผู้ประกอบการวิสาหกิจกับผู้บริโภค
8. ให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ความช่วยเหลือแก่พ่อค้า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และวิสาหกิจอื่นๆตามความสามารถและ โอกาสที่จะอำนวย
9. รักษาผลประโยชน์ในทางการค้า อุตสาหกรรม และเกษตรกรรมของบุคคลดังกล่าวในข้อ (8)
10. ทำหน้าที่อนุญาตใบอนุญาตเพื่อระงับข้อพิพาททางการค้า
11. ส่งเสริมฐานะและรักษาเกียรติของผู้ประกอบการวิสาหกิจในทางการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงินและเศรษฐกิจ
12. ส่งเสริมฐานะและรักษาเกียรติของผู้ประกอบการวิสาหกิจในทางการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงิน และเศรษฐกิจ
13. ปฏิบัติกิจการอื่นๆตามแต่จะมีกฎหมายระบุไว้เป็นหน้าที่ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหรือตามที่ราชการมอบหมายหรือตามที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเห็นสมควรและไม่ขัดต่อมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ.2509
14. ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

หมวด 3 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

ข้อ 12 สมาชิกทุกประเภทและทุกคนมีสิทธิจะได้รับความช่วยเหลือและการสงเคราะห์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการค้า อุตสาหกรรมและเกษตรกรรมจากสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเท่าที่จะอำนวยให้ได้ตามสมควรและไม่เป็นการต้องห้ามตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติหอการค้า ปีพ.ศ. 2509

ข้อ 14 สมาชิกทุกประเภทและทุกคนมีสิทธิจะเสนอความคิดเห็นหรือให้คำแนะนำต่อคณะกรรมการในเรื่องใดๆที่เกี่ยวกับกิจการและการปฏิบัติงานในหน้าที่ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเพื่อนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและเศรษฐกิจการค้าของประเทศได้

หากเปรียบเทียบข้อกำหนดของกฎหมายกับวัตถุประสงค์และสิทธิหน้าที่ของสมาชิกสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยแล้วจะเห็นว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดหมดทุกข้อหลักเช่นในเรื่องของการส่งเสริมการค้า เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้คำปรึกษา ประสานงานกับภาครัฐเพียงแต่ต่างกันในเรื่องรายละเอียดและความเข้มข้นของระดับปฏิบัติการตลอดจนการเป็นผู้นำหรือผู้ตามของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในแต่ละหัวข้อแต่เนื่องจากข้อจำกัดของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีมากเช่นวัฒนธรรมของการรวมตัวที่เป็นลักษณะหลวมๆ ฐานะทางการเงินที่ไม่แข็งแรง และความสามารถของบุคคลากร โดยเฉพาะข้อจำกัดที่สำคัญยิ่งคือการถูกรบงำจากรัฐทำให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่สามารถดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นอิสระอย่างแท้จริงเป็นผลให้การเจรจาข้อตกลงการค้าต่างๆมีปัญหาในส่วนของการรับรู้และมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งในตอนเริ่มต้นเช่นกรอบ GATT แต่ระยะถัดมาสภาหอการค้าแห่ง

ประเทศไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้มากขึ้นเพราะมีการพัฒนาความเข้มข้นของกระแสโลกาภิวัตน์ ด้านความรู้และความเข้าใจจึงทำให้ระดับของการเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐมากขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2531 หรือ สมัยรัฐบาลของพลเอกชาติชายเป็นต้นมา

รายนามประธาน "สภาการค้า" และ "สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย"

ประธานสภาการค้า

1. พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์	มิถุนายน - ธันวาคม พ.ศ.2498
2. พันเอกช่วง เขวงศักดิ์สงคราม	ระหว่างปี พ.ศ.2499 - 2501
3. นายจุลินทร์ ลำชา	ระหว่างปี พ.ศ.2501 - 2502
4. นายบรรเจ็ด ชลวิจารณ์	ระหว่างปี พ.ศ.2502 - 2508
5. นายสุรียน ไรวา	ระหว่างปี พ.ศ.2508 - 2512

ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2511 เป็นต้นมา)

6. นายจรูญ สิบบุญเรือง	ระหว่างปี พ.ศ.2512 - 2516
7. นายอบ วสุรัตน์	ระหว่างปี พ.ศ.2516 - 2522
8. นายกิจจา วัฒนสินธุ์	ระหว่าง มีนาคม-ธันวาคม ปีพ.ศ. 2522
9. นายแพทย์สมภพ สุสังกร์กาญจน์	ระหว่างปี พ.ศ.2523 - 2530
10. นายชุกต์ ณ ถลาง	ระหว่างปี พ.ศ.2530 - 2534
11. นายสุวิทย์ หวังหลี่	ระหว่างปี พ.ศ.2534 - 2537
12. นายโพธิพงษ์ ลำชา	ระหว่างปี พ.ศ.2537 - 2540
13. นายวิเชียร เตชะไพบูลย์	ระหว่างปี พ.ศ.2540 - 2544
14. ดร. อาชวี เตาลานนท์	ระหว่างปี พ.ศ.2544 - 2548
15. นายประมนต์ สุธีวงศ์	ระหว่างปี พ.ศ.2548 ถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการแต่ละชุดก็ได้กำหนดวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ได้ตามตัวอย่างต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ (ชุดปัจจุบัน ปีพ.ศ. 2550-2552)

1. เพื่อเป็นสถาบันกลางในการประสานงานทางการค้าและเศรษฐกิจ ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาล
2. เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล เกี่ยวกับนโยบายและมาตรการส่งเสริมพัฒนาและแก้ไขปัญหาการประกอบธุรกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าของประเทศ
3. เพื่อส่งเสริมการค้าของประเทศ ทั้งการค้าในประเทศ และการค้าต่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

4. เพื่อให้บริการข่าวสารและข้อเสนอแนะทางเศรษฐกิจ การค้า การตลาด ตลอดจนเผยแพร่งานวิชาการและงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนให้สมาชิก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

บทบาทหน้าที่

1. ความร่วมมือกับภาครัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย มีบทบาทหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการค้าภาคเอกชน ในการประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาล โดยการให้คำปรึกษาแก่ภาครัฐบาล และหน่วยงานราชการต่าง ๆ เกี่ยวกับนโยบายและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการส่งออกของประเทศร่วมกับภาครัฐบาลอีกด้วย
2. สนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจภาคเอกชน สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาในการประกอบธุรกิจ อันเกิดจากระบบและระเบียบราชการ ประสานงานและผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง และยังสนับสนุนให้ภาคธุรกิจเอกชนได้มีโอกาสเรียนรู้เทคนิคการประกอบธุรกิจให้ทันสมัย ด้วยการขอรับทุนการศึกษา/ฝึกอบรม ที่จัดขึ้นทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังจัดให้มีบริการระงับข้อพิพาททางการค้า โดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ และทำการประนีประนอมข้อพิพาททางการค้าเมื่อมีการร้องเรียน รวมทั้งการให้บริการออกเอกสารค้าประกันภาษีศุลกากรการนำเข้าของเข้าชั่วคราว (ATA Carnet) และออกหนังสือรับรองมาตรฐานสินค้าส่งออกอีกด้วย
3. การสนับสนุนการขยายการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ เสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านธุรกิจและการค้ากับประเทศต่าง ๆ เช่น สนับสนุนการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าและเศรษฐกิจ/สภาธุรกิจ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนระหว่างกัน รวมทั้งสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข่าวสาร การแลกเปลี่ยนคณะผู้แทนการค้า การแสดงและเผยแพร่สินค้า การอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือนักธุรกิจในการติดต่อธุรกิจระหว่างกัน อาทิ
 - ก. สภาธุรกิจ ACMECS สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านตามปฏิญญาพูกาม ที่ผู้นำประเทศได้ลงนามความร่วมมือไว้ และได้มีการจัดตั้งสำนักงานสภาธุรกิจ ACMECS ภาคเอกชนขึ้นที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
 - ข. โครงการพัฒนาเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นภาคเอกชนหลักในการเข้าร่วมการประชุม เพื่อเสนอประเด็นต่าง ๆ ให้กับภาครัฐนำไปพิจารณา โดยเอื้อเฟื้อสถานที่สำหรับ

สำนักเลขಾಯ่อยให้กับ GREATER MEKONG SUB-REGION Business Forum: GMS-BF และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการภายใต้กรอบ GMS เพื่อช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- ค. โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นภาคเอกชนที่เป็นกลไกนำการพัฒนา โดยมีสภาธุรกิจชายแดนภาคใต้ IMT-GT ย่อมาจาก Indonesia Malaysia Thailand Growth Triangle เป็นองค์กรในการเปิดเศรษฐกิจภาคใต้ไปสู่นานาชาติ เพื่อมุ่งกระจายเศรษฐกิจการค้าและการระดมทุนสู่ภาคใต้ให้มีการปรับโครงสร้างการผลิต เพิ่มการจ้างงาน ยกย่องรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น
- ง. ความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation: BIMSTEC) สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้เข้าร่วมการประชุม Business Forum เพื่อเสนอประเด็นต่างๆ ให้กับภาครัฐนำไปพิจารณาในการประชุม Economic Forum ซึ่งมีการจัดแบบ Back to Back โดยมุ่งเน้นให้มีการเพิ่มปริมาณทางการค้าการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิกให้มากยิ่งขึ้น และอยู่ระหว่างการพิจารณาร่วมกับภาครัฐในการจัดทำเขตการค้าเสรี BIMSTEC นอกจากนี้ยังมีการก่อตั้งหอการค้าและอุตสาหกรรม BIMSTEC ซึ่งมีสำนักงานเลขานุการชั่วคราวที่ศรีลังกา เพื่อเป็นอีกกลไกของการผลักดันความร่วมมือให้มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในอนาคต
4. สนับสนุนบทบาทหอการค้าและสมาคมการค้าในการส่งเสริมพัฒนาและแก้ไขปัญหาธุรกิจ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้รับเงินกองทุนส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ของกระทรวงพาณิชย์ เพื่อสนับสนุนสมาคมการค้าต่าง ๆ ให้ได้มีโอกาสเพิ่มกิจกรรม ซึ่งจะเป็ประโยชน์แก่การค้าเนินธุรกิจของสมาชิกส่วนรวม เช่น จัดให้มีการแสดงและเผยแพร่สินค้าในต่างประเทศ การเสริมสร้างความรับผิดชอบของธุรกิจต่อส่วนรวม เป็นต้น
5. การศึกษาติดตามการเจรจาเขตการค้าเสรี FTA สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ตระหนักถึงผลกระทบต่อธุรกิจไทย ในการเจรจาเขตการค้าเสรี จึงได้ตั้ง สำนักงาน FTA เพื่อศึกษาติดตามวิเคราะห์ผลประโยชน์และผลกระทบต่อสาขาธุรกิจต่าง ๆ ที่จะมีการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีการนำผลการศึกษานำเสนอต่อภาครัฐ และเผยแพร่ข้อมูลต่อสมาชิก

วัตถุประสงค์ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ดังกล่าวเป็นวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการชุดปัจจุบันซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกาลเวลาที่เปลี่ยนไปซึ่งมีการระบุเรื่องของการการค้าต่างๆ ตอนช่วงท้ายแสดงให้เห็นทราบว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้ให้ความสนใจในเรื่องเหล่านี้มากขึ้นกว่าในอดีต

4.2 บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในคณะกรรมการร่วมสามสถาบันที่ประกอบด้วย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และ สมาคมธนาคารไทย

ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เพิ่มบทบาทให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศอย่างจริงจังตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515 - 2519) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาสถาบันการเงิน อุตสาหกรรม และธุรกิจการเกษตร ในพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจที่สำคัญก็ได้กำหนดให้มีตัวแทนภาคเอกชนเข้าร่วมในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติและในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 4 และ 5 ได้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาล-เอกชน เพื่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่รู้จักกันในนามว่า กรอ. และในแผนพัฒนาที่ 5 ก็ได้ย้านโยบายที่จะส่งเสริมให้เอกชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสาขาต่างๆ มากขึ้น²

รัฐบาลและกลุ่มธุรกิจซึ่งประกอบด้วยสมาคมการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้ร่วมกันพัฒนาสถาบันธุรกิจขึ้นมาอีกระดับหนึ่งเมื่อไม่กี่ปีมานี้ โดยจัดตั้ง “คณะกรรมการร่วม ภาครัฐบาลเอกชนเพื่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ” ซึ่งมีชื่อเรียกย่อว่า กรอ. ซึ่งนับเป็นการตั้งองค์การ ในแบบ State Corporatism ที่สำคัญ

การจัดตั้ง กรอ. เป็นการที่รัฐบาลเปิดทางให้กลุ่มธุรกิจได้เข้าร่วมในการกำหนดนโยบาย และนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับสูงเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศ ช่วยระดมทุนเพื่อการพัฒนา เป็นการร่วมมือในรูปแบบสถาบันธุรกิจที่ทำให้ ภาคเอกชนมีบทบาทมากขึ้นในการเสนอแนะด้านนโยบายและแนวทางแก้ปัญหาอุปสรรคทาง เศรษฐกิจพร้อมไปกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ³

ในสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ภาคธุรกิจรู้สึกผิดหวังต่อการทำงานของคณะกรรมการ ร่วมที่จัดขึ้น กล่าวคือ แม้คณะกรรมการจะให้ความสนใจรับฟังปัญหาของพวกเขา แต่ไม่สามารถมี มาตรการในทางปฏิบัติใดๆ เป็นผลออกมา เนื่องจากสถานะของคณะกรรมการเป็นเพียงองค์การที่ ปรีกษามติต่างๆ จึงไม่มีผลผูกพันให้หน่วยงานของทางการที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติในบางครั้ง

ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ทรอ. ระดับชาติประกอบไปด้วยตัวแทนจากภาคธุรกิจและ รัฐมนตรีที่รับผิดชอบกิจการเศรษฐกิจแต่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างสำคัญก็คือการที่ นายกรัฐมนตรีเข้ามาเป็นประธานของคณะกรรมการนี้ และแต่งตั้งเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเข้ามาเป็นเลขานุการของคณะกรรมการ

² มนตรี เจนวิทย์การ, บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีต่อรัฐบาล ระบบราชการ ประชาชนและการ พัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 4-5.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

โดยหลักการ คณะกรรมการ กรอ. เป็นองค์กรร่วมของรัฐบาลและภาคธุรกิจที่มุ่งทำงานเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและธุรกิจที่สำคัญๆ โดยทั้งสองฝ่ายสามารถเสนอความต้องการและคำแนะนำให้แก่กัน แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการนี้กลายเป็นช่องทางให้ภาคธุรกิจเสนอปัญหาและความต้องการต่อรัฐบาลมากกว่าการที่รัฐบาลจะเสนอสิ่งใดต่อภาคธุรกิจ

ปัญหาและประเด็นที่ภาคธุรกิจนำเสนอเข้าสู่การพิจารณาของกรอ. นั้นสามารถแยกได้เป็น 3 ประเภทสำคัญๆ ประการแรก ขอให้ลดความล่าช้าของระบบราชการ ยกเลิกกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของภาคธุรกิจและปัญหาอัตราภาษีที่สูงเกินไป ส่วนเรื่องที่น่าเสนอโดยสำนักงานเลขานุการ กรอ. ได้แก่ การเสริมสร้างความสามารถของระบบเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก การทบทวนระบบภาษีทั้งหมดเพื่อมุ่งดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ การจัดการเดินทางเพื่อหาตลาดสินค้าโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะ⁴

ในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงที่มีการเจรจากรอบการค้าเสรีที่เรียกย่อเป็นภาษาอังกฤษว่า GATT แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่า คณะกรรมการร่วมสามสถาบันเอกชนและรัฐ (กรอ.) จะได้กล่าวถึงเหตุการณ์และปัญหานี้เลย

เหตุผลหนึ่งอาจจะมาจากวัตถุประสงค์หลักของ กรอ. ที่จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ต้นที่ว่าดังนี้คือ

- ก. พิจารณาปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของภาครัฐบาลและเอกชน และจัดระบบประสานงานเพื่อเร่งรัดแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงโดยเร็ว
- ข. ประสานงานการจัดทำแผนและโครงการร่วมระหว่างภาครัฐบาลและเอกชนในสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญ
- ค. พิจารณาส่งเสริมบทบาทของสถาบันภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

แต่พฤติกรรมหรือกิจกรรมที่ กรอ. มียังเป็นเพียงการประชุมเพื่อ “พิจารณาปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของภาครัฐบาลและเอกชนและจัดระบบประสานงานเพื่อเร่งรัดแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงโดยเร็ว” ตามวัตถุประสงค์ข้อแรกเป็นส่วนใหญ่ อาจกล่าวได้ว่าภาพพจน์ของ กรอ. นั้นได้ถูกมองและพิจารณาไปในด้านของการเป็น “องค์กรเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องในการดำเนินธุรกิจประจำวันของภาคเอกชน” เป็นจุดหลัก

การมองภาพของ กรอ. ก็มีปัญหาคือ มีปัญหาความแตกต่างในเชิงรับรู้หรือความเข้าใจต่อองค์กร กรอ. อยู่มากพอสมควร นอกจากนี้ในกลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดเห็นว่า กรอ. เป็นองค์กรเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องให้กับภาคเอกชน ก็ยังมีความเข้าใจต่อสถานภาพขององค์กรแตกต่างกัน อีก กล่าวคือคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงของ กรอ. มีความเข้าใจตรงกับวัตถุประสงค์เชิง

⁴ เอนก เหล่าธรรมทัศน์, มองเศรษฐกิจการเมืองไทยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2546), หน้า 89-91.

เอกสารว่า กรอ. เป็นเพียง “องค์กรประสานความร่วมมือ” หาได้เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการและบังคับบัญชาในลักษณะของ “มหากระทรวง” แต่ประการใดไม่ ซึ่งตรงกันข้ามกับความเข้าใจและความรู้สึกของเจ้าหน้าที่ระดับล่างและคณะกรรมการ กรอ. ในต่างจังหวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการจากภาคเอกชนในจังหวัดต่างๆดังนั้น ปัญหาหลักขององค์กร กรอ. จากการพิจารณาวัตถุประสงค์ 3 ด้านดังกล่าว จึงตกอยู่กับปัญหาเรื่อง “ความเข้าใจและความคาดหวังต่อกรอ.” เป็นจุดหลักที่สุด⁵

ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชายนั้นความสำคัญของ กรอ. ลดลงไป มีการประชุม กรอ. ระดับประเทศน้อยครั้งลง เมื่อเปรียบเทียบกับการประชุมในช่วงต้นของรัฐบาลเปรมที่กำหนดไว้เดือนละ 1 ครั้ง ในช่วงรัฐบาลชาติชายมีการประชุมกรอ. ระดับประเทศ 5 ครั้ง คือ ในปีพ.ศ. 2531 จำนวน 4 ครั้ง ในปีพ.ศ. 2532 และ ในปีพ.ศ. 2533⁶

หลังจากนั้นเป็นต้นมา กรอ. ก็ลดบทบาทลงเรื่อยๆ จนหมดสิ้นไปในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตรซึ่งเป็นรัฐบาลที่ริเริ่มและเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีมากที่สุดเปรียบเทียบกับรัฐบาลทุกชุดที่ผ่านมา ในทางปฏิบัติแล้วรัฐบาลทักษิณได้ยกเลิก กรอ. ไปเลยและเปลี่ยนการประชุมเป็นการพบกับภาคเอกชนซึ่งประกอบด้วยประธานและกรรมการบางท่านที่เกี่ยวข้องประเด็นปัญหาในขณะนั้นขององค์กรเอกชน 3 สถาบันคือ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และ สมาคมธนาคารไทย หรือจัดเป็นลักษณะที่เรียกว่า work shop คือมีองค์ประกอบของภาคธุรกิจมากขึ้น อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ไม่ได้เสนอเรื่องการเจรจาเขตการค้าเสรีอย่างเป็นทางการเป็นนัยสำคัญในการประชุมเหล่านี้ แต่มีการเสนอประเด็นปัญหาเฉพาะหน้าคล้ายๆ กับการประชุมกรอ. ที่ผ่านๆ มาในอดีต

กรอ. ได้สลายตัวไปตั้งแต่รัฐบาลทักษิณจนกระทั่งบัดนี้ โดยสรุปแล้วการมีส่วนร่วมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในภาคของ กรอ. นั้นไม่ได้มีบทบาทในการผลักดันประเด็นในเรื่องการเจรจาการค้าเสรีภายใต้ GATT หรือ FTAs เลย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากองค์กรนี้เป็นองค์กรที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์และเหมาะสมในการผลักดันประเด็นสำคัญเนื่องจากเป็นเวทีที่ผู้บริหารประเทศให้ความสนใจและมีส่วนร่วม

4.3 บทบาทของสมาคมการค้า หอการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

นโยบายของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมายังมีลักษณะของการควบคุม การดำเนินกิจกรรมของสมาคมต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมทางด้านการเมือง สมาคมต่างๆ ไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมใน

⁵ ดร. แสวง รัตนมงคลมาศ, “รายงานการศึกษาโครงการประเมินผล เรื่อง สถานภาพ บทบาท ปัญหา และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับความร่วมมือภาครัฐและเอกชน” นำเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2529 หน้า 12, 15-16

⁶ ดร. เอนก เหล่าธรรมทัศน์, มองเศรษฐกิจการเมืองผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ, หน้า 97.

การตัดสินใจของฝ่ายบริหารเลยแม้ในครั้งที่มีโอกาสนำเสนอนโยบายบริหารด้านการส่งออกสินค้าเพื่อลดต้นทุนการจัดการด้าน Logistics ที่คณะทำงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจัดทำขึ้นและนำเสนอในเดือน มีนาคม ปีพ.ศ. 2545 เรียกว่าศูนย์ส่งออกแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service Center) ที่มีเป้าหมายเพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านการจัดทำเอกสารส่งออกโดยการรวมหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในศูนย์เพียงแห่งเดียว เช่น กรมศุลกากร กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เป็นต้น เพื่อให้การจัดการศุนย์นี้อย่างมีประสิทธิภาพทางสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เสนอตนเป็นผู้บริหารเอง นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีพาณิชย์ยอมรับว่าเป็นโครงการที่ดีแต่รัฐบาลกลับไม่อนุมัติให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไปดำเนินการ รัฐบาลกลับ “ยึด” โครงการนี้ไปดำเนินการเอง โดยตั้งศูนย์แห่งนี้ที่กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ตั้งแต่นั้นมา เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่ารัฐยังคงใช้อำนาจภายใต้ระบบภาครัฐ-สังคมอย่างชัดเจน

ทัศนคติของบุคคลในภาครัฐบาลต่อภาคเอกชน

ในงานเขียนของตระกูลมิชชี เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย หน้า 134-135 ได้อ้างถึงงานวิจัยของ สุจิต บุญบงการเกี่ยวกับทัศนคติของข้าราชการที่มีต่อธุรกิจเอกชนพบว่าข้าราชการร้อยละ 78.41 มีทัศนคติว่าการดำเนินธุรกิจเอกชนส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการแสวงหาประโยชน์ให้กับตัวเองและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมน้อยมาก และร้อยละ 65.91 เห็นว่านักธุรกิจส่วนใหญ่เป็นพวกฉวยโอกาสเห็นแก่ได้

ข้าราชการร้อยละ 70.45 เห็นว่านักธุรกิจส่วนมากมักจะทำทุกวิถีทางที่จะบรรลุถึงจุดหมายของตน ไม่ว่าจะวิธีการนั้นจะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม และร้อยละ 61.36 เห็นว่านักธุรกิจเมื่อมาติดต่อกับราชการมักจะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ถ้าจะทำให้ตนเสียประโยชน์

ข้าราชการร้อยละ 93.18 เห็นว่าธุรกิจเอกชนจำเป็นต้องมีการควบคุมเพราะถ้าไม่ควบคุมแล้วธุรกิจเอกชนจะมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนมากจนกระทั่งเป็นผลเสียต่อส่วนรวมและผู้ตอบคำถามในการวิจัยของ สุจิต บุญบงการ ร้อยละ 72.72 เห็นว่ารัฐบาลควรที่จะควบคุมธุรกิจเอกชนเพิ่มมากขึ้นซึ่งสะท้อนว่าปัจจุบันธุรกิจเอกชนมีเสรีภาพมากเกินไปในการประกอบธุรกิจของตนและอาจไม่สอดคล้องกับประโยชน์ของสาธารณะได้

ข้าราชการร้อยละ 94.45 เห็นว่าธุรกิจเอกชนควรจะมีมารับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่ซึ่งร้อยละ 65.91 เห็นว่าธุรกิจขนาดใหญ่มีความรับผิดชอบมากกว่าธุรกิจขนาดเล็กและข้าราชการร้อยละ 78.41 ยอมรับว่าธุรกิจเอกชนมีประสิทธิภาพในการบริหารดีกว่าของทางราชการ

ทัศนคติของนักธุรกิจที่ถูกมองว่าเห็นแก่ได้นั้นก็เป็นเรื่องธรรมดาเนื่องจากธุรกิจมีเป้าหมายทำกำไรให้มากที่สุด ดังนั้น ราชการไม่ควรมองนักธุรกิจเป็นผู้ร้ายที่จะต้องควบคุมเพราะแนวคิดนี้จะทำให้มีการสร้างมาตรการควบคุมต่างๆนำมาซึ่งการทุจริตเนื่องจากรัฐไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมและโปร่งใสดังที่ประจักษ์อยู่ตลอดมา ปัจจุบันนี้ ฝ่ายราชการก็ยังมีแนวคิด

ชนิดนี้ยิ่งทำให้เป็นอุปสรรคมากในการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชน โดยเฉพาะในการเตรียมการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศเนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างไม่ไว้ใจซึ่งกันและกันจึงทำให้รัฐไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากภาคธุรกิจในการให้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาดังจะสังเกตได้ว่าบรรยากาศของการประชุมระหว่างราชการและเอกชนจะเป็นลักษณะ “ต่อรอง” กันแทนที่จะเป็นบรรยากาศที่สองฝ่ายร่วมมือกันในการวางแผนเพื่อการเจรจากับประเทศคู่เจรจา

ข้อมูลของตระกูล มีชัยข้างต้นจึงทำให้เห็นถึงอำนาจของรัฐที่มีอยู่เหนือกลุ่มธุรกิจเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าวัฒนธรรมนี้จะค่อยๆ แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและเงื่อนไขของการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันที่บทบาทของรัฐถูกลดทอนลงไปมาก โดยเฉพาะในประเทศพัฒนาแต่ในประเทศไทยบทบาทของรัฐก็ยังมีให้เห็นเด่นชัดเนื่องจากการปรับวัฒนธรรมของทั้งนักการเมืองข้าราชการ และเอกชนยังเป็นไปอย่างค่อนข้างช้าทำให้เป็นอุปสรรคในการสร้างศักยภาพในการแข่งขันเป็นอย่างมากตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา

รัฐบาลมีความไม่ไว้ใจนักต่อสมาคมการค้าต่างๆ เนื่องจากส่วนมากเป็นของชาวจีนและชาวต่างชาติที่ยังผูกขาดเศรษฐกิจของชาติอยู่ ลักษณะนี้ทำให้รัฐบาลยังมีความคิดที่จะต้องควบคุมการค้าเงินกิจกรรมของสมาคมการค้า และหอการค้าต่างๆ อยู่เนื่องจากข้าราชการยังมีความหวาดกลัวต่ออิทธิพลทางเศรษฐกิจของสมาคมต่างๆ ที่จะบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ ชนชั้นพ่อค้าของไทยเองยังมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมากและขาดทรัพยากรเพียงพอที่จะตอบสนองการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สมาคมการค้าต่างๆ ยังมีการจัดองค์กรที่ไม่เข้มแข็งเพียงพอ และยังมีสมาชิกอยู่น้อย มีปัญหาด้านการเงิน ขาดแคลนทรัพยากรอื่นๆ รวมทั้งผู้นำของสมาคมที่มีความสามารถอันเป็นผลทำให้สมาคมการค้าต่างๆ ขาดความกระตือรือร้นและขาดกิจกรรมที่จะป้องกันผลประโยชน์ของสมาชิกในสมาคมได้⁷

การจะหาความเป็นเอกภาพในสมาคมการค้าต่างๆ เพื่อผลักดันนโยบายต่อทางรัฐบาลนั้นยากที่จะกระทำได้อีกเนื่องจากในสมาคมการค้าต่างๆ เองก็ไม่สามารถจะตกลงกันได้หรือยอมรับมติของที่ประชุม ผู้สูญเสียผลประโยชน์ก็มักจะไม่พอใจ เช่นกรณีเรื่องนโยบายการค้าข้าวโพด ในสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นสถาบันสูงสุดทางการค้าที่มีหน้าที่ประสานร่วมมือกับทางราชการก็มีความเห็นแตกแยกเป็น 2 กลุ่มเกี่ยวกับเรื่องนโยบายทางการค้า กลุ่มหนึ่งต้องการให้มีการค้าโดยเสรีเพราะจะทำให้บริษัทของตนซึ่งยังไม่มีผลงานทางการค้าส่งออกมีโอกาสใช้ขีดความสามารถของตนค้าขายได้ ส่วนอีกกลุ่มก็ต้องการให้มีระบบโควต้าจะให้ประโยชน์แก่กลุ่มตนมาก ในสมัยที่นายอบ วสุรัตน์ เป็นประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยพยายามผลักดัน

⁷ ตระกูล มีชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 189-190

นโยบายการค้าแบบโควต้าในขณะที่ นายนาม พูนวัตถุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ซึ่งเห็นว่าควรจะให้การค้าเป็นเสรีและนโยบายรัฐบาลสมัยนั้นให้มีการค้าเสรี ผู้เป็นหัวเรือใหญ่ที่จะให้มีการค้าแบบเสรีคือนายกำจาย เอี่ยมสุรีย์ ซึ่งเป็นกรรมการในสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย นโยบายการค้าข้าวโพดในสมัยนายนาม พูนวัตถุจึงเปิดเสรีกับประเทศจีนและทำสัญญากับประเทศญี่ปุ่น ดังคำกล่าวที่ว่า

“ผมเห็นว่าตอนนั้นข้าวโพดเรามีมาก การหาตลาดเป็นสิ่งสำคัญ การค้าข้าวโพดจึงควรปล่อยให้ไปโดยเสรี จริงอยู่ผมเห็นว่าเราควรทำการค้ากับญี่ปุ่นเพราะญี่ปุ่นเป็นตลาดข้าวโพดรายใหญ่ของเรา แม้ว่าจะให้ราคาต่ำกว่าก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเมื่อทำข้อตกลงกับญี่ปุ่นจะไปห้ามไม่ให้ส่งไปที่อื่น.....แม้เราจะทำกับญี่ปุ่นก็ควรปล่อยให้ไปในด้านอื่นๆด้วย จนกว่าเมื่อใดเราเห็นว่าข้าวโพดเหลือน้อยไม่พอส่งญี่ปุ่น เราจึงมีการกำหนดโควต้าขึ้น ทางอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าจะกำหนดโควต้าแต่แรกเลย ซึ่งเป็นการช่วยเหลือพ่อค้า.....แต่ระหว่างพ่อค้ากับชาวไร่เราต้องเห็นใจชาวไร่มากกว่า การปล่อยให้มีการค้าเสรีทำให้มีการขยายตลาดออกไป ความต้องการข้าวโพดมีมากราคาในประเทศสูงขึ้น.....ตอนนั้นสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็มีความเห็นแตกแยกกัน.....เขาแบ่งเป็นสองกลุ่ม.....นายกำจาย เน้นการค้าเสรี.....”⁸

ความเป็นเอกภาพในสมาคมการค้าต่างๆหรือระหว่างสมาคมขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของสมาชิกแต่ละรายเป็นสิ่งสำคัญ นโยบายบางอย่างให้ประโยชน์แก่คนกลุ่มหนึ่งอีกกลุ่มก็เสียประโยชน์ก็จะร้องเรียนขึ้นบ้าง เช่น นโยบายค้าข้าวโพดเสรีทำให้ราคาข้าวโพดสูงขึ้นเรื่อยๆกลุ่มโรงงานอาหารสัตว์ก็ต้องเดือดร้อนจากนโยบายนี้เพราะว่าข้าวโพดเป็นวัตถุดิบหลัก เมื่อข้าวโพดแพงขึ้นอาหารสัตว์ก็ต้องแพงขึ้นด้วยแต่ราคาอาหารสัตว์จะสูงขึ้นไม่ได้เพราะมีการควบคุม ถ้าปล่อยให้ขึ้นราคาอาหารประเภทไข่ไก่ เนื้อสัตว์ต่างๆก็ต้องสูงขึ้นตามไปด้วย ในกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจแล้วสิ่งใดที่เป็นผลประโยชน์ตรงกันก็จะตกลงกันได้ ถ้าผลประโยชน์ขัดกันก็ต้องชนง่ากัน

สมาคมการค้า หอการค้า และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยนั้นไม่ได้มีบทบาทในการที่จะเข้าไปกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยตรงนัก การกำหนดนโยบายมักจะเป็นเรื่องของข้าราชการประจำเสียมากกว่า จุดอ่อนของสถาบันทางการค้าของภาคเอกชนคือไม่สามารถเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่สามารถรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นในการเจรจาต่อรองด้านนโยบายกับทางรัฐบาลด้วยเหตุถูกคุกคามทางกฎหมายจากทางรัฐบาล โดยกำหนดกิจกรรมที่จะกระทำได้ แม้รัฐบาลจะจัดตั้งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางของสถาบันทางการค้าต่างๆรัฐบาลก็มีได้ให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมพ่อค้าด้วยตนเองได้ จากคำบอกเล่าของนายฐาปนา บุญนาค เลขาธิการบริหารสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยว่า ความร่วมมือของข้าราชการและภาคเอกชนมีการร่วมมือกันมากขึ้นกว่าอดีตมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหลาย

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 194-195.

คณะโดยภาครัฐบาลแล้วเชิญเอกชนเข้าร่วมด้วยเป็นลักษณะของการให้ความร่วมมือปรึกษาหารือกัน ในระบบการค้าเสรีประเทศต่างๆ สถาบันของภาคเอกชนสามารถที่จะควบคุมกันเองได้ เช่น พ่อค้าจะค้าขายของสิ่งใดต้องเป็นสมาชิกสมาคมการค้า และให้สมาคมการค้าในสินค้าประเภทนั้นๆ รับรองให้หอการค้ารับรองและให้สำนักงานทนายความรับรอง จึงจะจดทะเบียนการค้าให้ ทำให้สมาคมการค้ามีอำนาจขึ้น แต่ของประเทศไทยอำนาจดังกล่าวยังอยู่ที่ข้าราชการ

รัฐบาลไม่ได้ให้อำนาจสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง พ่อค้ารายใดไม่ดีทำลายชื่อเสียงในวงการค้าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่มีอำนาจไล่ออก ซึ่งควรให้อำนาจต่อคณะกรรมการในการควบคุมพ่อค้าใครไม่ดีไล่ออก ทางราชการควรจะเชื่อ แต่ในปัจจุบันเมื่อทางสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยประกาศว่าพ่อค้ารายใดไม่ดีก็ไม่ยอมผลเพราะถึงไม่เป็นสมาชิกสมาคมการค้าก็ยังสามารถค้าขายได้

ในด้านขององค์กรของสถาบันทางการค้าเองก็ขาดเอกภาพไม่เข้มแข็งเพียงสมาชิกแต่ละรายยังห่างผลประโยชน์ในกิจการของตนมากกว่าสมาคม และจากสภาพของการต้องแข่งขันกันในการการค้าจึงทำให้มีความขัดแย้งระหว่างสมาชิกด้วยกันอำนาจในการผลักดันนโยบายจึงอ่อนลงไปด้วยเพราะมีการวิ่งติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์เฉพาะของตนด้วย⁹

จากโครงสร้างดังกล่าวของไทยยังเป็นผลให้การเจรจาข้อตกลงการค้าในกรอบอื่นๆ เช่น WTO ไทยกับออสเตรเลียตลอดจนในกรอบอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาอื่น ๆ นั้น ไม่ค่อยได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากภาครัฐก็เพราะรัฐยังทำตัวเป็นผู้นำและในขณะเดียวกันภาครัฐหรือสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ยังมีโครงสร้างและวัฒนธรรมที่ไม่แข็งแกร่งพอที่จะกลับบทบาทของตนให้มาเป็นผู้ร่วมกำหนดนโยบายและหากมองไปข้างหน้าแล้วจะเห็นว่าการกำหนดนโยบายในเรื่องการเจรจาข้อตกลงการค้าจะมีความยากยิ่งขึ้นเนื่องจากความยุ่งยากของข้อกำหนดในมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญฉบับ ปีพ.ศ. 2550 (จากมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ทำให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีความเชื่อว่าภาครัฐจะไม่เป็นผู้เริ่มต้นการเจรจาในกรอบใหม่ๆ ในลักษณะสองฝ่ายหรือ Bilateral นอกจากในกรอบอาเซียนเพราะในกรอบนี้รัฐให้เหตุผลว่าไทยจะต้องดำเนินการต่อไปเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน) ดังนั้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องเป็นองค์กรหลักในการริเริ่มและดำเนินการเองตั้งแต่ศึกษาข้อมูล เผยแพร่ข้อมูลและสร้างแรงสนับสนุนจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคสังคม (NGOs) การที่จะทำสิ่งนี้ให้เกิดขึ้นอย่างได้ผล สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กร (ซึ่งจะนำเสนอในบทที่ 6) ให้หลุดพ้นจากระบบภาครัฐ-สังคมให้ได้เพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลง

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 194-195.

ของระบบเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Platform) ที่มีจุดเริ่มต้นจากทฤษฎีเสรีนิยมใหม่นับแต่นี้ไป

4.4 บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต่อสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสถาบัน (Institutional Change)

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกมาหลายครั้งนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองที่มีการเจรจา GATT จนกระทั่งถึง WTO และถึงระบบข้อตกลงแบบ FTAs แต่บทบาทก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงทั้งๆที่ในยุคของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรีที่ได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ) สภาหอการค้าฯ น่าจะถือโอกาสนั้นแสดงบทบาทให้เห็นประจักษ์ว่าสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะได้แต่ก็ไม่สามารถทำได้ (ตามคำให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนของนายโพธิพงษ์ ถ้ำเช่าและอาชวี เตาลานนท์) และหากจะศึกษาความอ่อนแอของการเมืองของไทยเปรียบเทียบกับกรณีเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่ง Dynamic มากแล้วก็จะเห็นว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยน่าจะฉวยโอกาสทำตัวให้แข็งแกร่งและเป็นอิสระจากรัฐได้ง่ายแต่ก็ยังไม่ได้ ขณะนี้ (ปีพ.ศ.2551) จึงน่าจะเป็นช่วงเวลาที่ควรจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องคิดที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการบริหารใหม่เพื่อที่จะได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนและนำภาคธุรกิจเข้าสู่การแข่งขันในกรอบของเศรษฐกิจโลกยุคใหม่ที่ไร้พรมแดนเนื่องจากอำนาจรัฐได้ถูกลดทอนลงแต่ใช้ข้อตกลงทางการค้าเข้ามาแทนที่และ เป็นยุคที่ธุรกิจเปลี่ยนฐานใหม่ (Economic Platform) และมี Dynamism เป็นผลให้ธุรกิจต้องดำเนินการไปตามกฎระเบียบสากลและกฎระเบียบของเอกชนที่กำหนดขึ้นได้เอง โดยที่รัฐไม่สามารถขัดขวางได้

ในระหว่างการประชุมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและผู้แทนจากองค์กรธุรกิจจากประเทศในอาเซียน เช่น สิงคโปร์และฟิลิปปินส์ พบว่าผู้แทนเหล่านี้ก็ไม่ได้มีส่วนร่วมมากในระหว่างที่รัฐบาลของประเทศของตนกำลังเจรจาข้อตกลงการค้าซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่คล้ายๆกับของไทย จากการให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนของ Juliana Giam Deputy Director (ASEAN) Global Business Division จาก Singapore Business Federation ประเทศสิงคโปร์เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ.2551 ที่กรุงเทพฯ กล่าวว่า “สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของรัฐบาล ส่วนใหญ่เอกชนจะดำเนินธุรกิจของตนไปเรื่อยๆ” ต่อคำถามในเหตุการณ์ที่อัตราแลกเปลี่ยนเงินทั่วโลกได้รับผลกระทบจาก Nixon Shock และ Plaza Accord นั้น Juliana ก็ให้คำตอบเช่นเดียวกัน¹⁰ ผู้แทนจากฟิลิปปินส์ Ryan Patrick G. Evangellista, Deputy Secretary General Advocacy, Research and Corporate Communications ก็ได้ให้ความเห็นในลักษณะเดียวกันต่อการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการเจรจาข้อตกลงการค้าว่า

¹⁰ Letter issued by Ministry of Foreign Affairs, the Royal Thai Government No.0200.7/18178, April 3, 2007.

รัฐบาลจะเป็นผู้ดำเนินการและให้ตัวอย่างของ JPEPA (Japan Philippines Economic Partnership Agreement) ว่าขณะนี้ยังไม่ผ่านการรับรองของรัฐสภาเนื่องจากภาคเอกชนและสมาชิกรัฐสภาบางส่วนยังไม่เห็นชอบกับข้อตกลงที่ว่าด้วยขยะพิษ (คล้ายกับข้อตกลงการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นที่ได้ระบุข้อความนี้เช่นเดียวกันแต่มีการแก้ไขโดยรัฐมนตรีต่างประเทศของญี่ปุ่นยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรว่าญี่ปุ่นไม่มีความตั้งใจจะส่งขยะพิษมาไทย

ขณะที่ระบบเศรษฐกิจโลก (Economic Platform) กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนเกิดแรงกดดันให้ประเทศทั้งหลายต้องสร้างข้อตกลงการค้าและรวมตัวกันเป็นกลุ่มๆ มากขึ้นเรื่อยๆ ประเทศไทยได้เข้าร่วมกับกลุ่มประเทศในอาเซียนอีก 9 ประเทศในการขยับฐานะจากการร่วมมือกันในระดับการค้าที่เรียกว่า AFTA เป็น ASEAN Economic Community หรือ AEC ที่มีข้อตกลงที่หลากหลายมากกว่า เช่น การลงทุน การเคลื่อนย้ายคน เป็นต้น หรือ ASEAN กำลังสร้างกลุ่มที่คล้ายกับกลุ่ม EU ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรสนับสนุนแต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งก็คือความสามารถของไทยและสภาพการค้าแห่งประเทศไทยในการปรับตัวให้รองรับสถานการณ์นี้ได้อย่างไร ในเบื้องต้นสภาพการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องศึกษาวิวัฒนาการของ EU และกลุ่มผลประโยชน์ในยุโรปว่ามีการปรับตัวอย่างไรในการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอันยาวนานที่ผ่านมาจนกลายเป็น EU ในปัจจุบัน

4.5 การเปรียบเทียบบทบาทของสภาพการค้าแห่งประเทศไทยและ Keidanren ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

ตัวอย่างเปรียบเทียบบทบาทของสภาพการค้าแห่งประเทศไทยและสหพันธ์เศรษฐกิจญี่ปุ่น (Keidanren) ในการกำหนดนโยบายสาธารณะเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ประธานาธิบดีนิกสันของสหรัฐอเมริกาในวันที่ 15 สิงหาคม ปีค.ศ.1971 ยกเลิกการแลกเปลี่ยนเงินสกุลสหรัฐกับทองคำ (suspension of the convertibility of the U.S. dollar into gold and a float...และใช้มาตรการเก็บภาษีพิเศษ (surcharge) 10% กับสินค้านำเข้า¹¹ ดังนี้

เหตุการณ์ในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1971 เมื่อประธานาธิบดีนิกสันประกาศระงับการแลกเปลี่ยนเงินเหรียญสหรัฐกับทองคำซึ่งเป็นการยกเลิกข้อตกลง Bretton Woods System และกำหนดให้เก็บภาษีนำเข้าพิเศษ 10 % ต่อสินค้านำเข้าเป็นผลให้เงินสกุลอื่นในยุโรปและญี่ปุ่นเริ่มแข็งค่าขึ้นตามกันมา

การแข็งค่าของเงินเยนจาก 360 เยนต่อหนึ่งเหรียญสหรัฐฯ ที่ค่อนข้างรวดเร็วในเวลาอันสั้นนี้ทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้ประกอบการอย่างมาก โดยเฉพาะผู้ประกอบการต่อเรือซึ่งเป็นสมาชิกของสมาพันธ์ธุรกิจที่มีอิทธิพลสูงของญี่ปุ่น Keidanren ก็ได้ออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลชดเชยความ

¹¹ Robert C. Angel, Explaining Economic Policy Failure: Japan in the 1969-1971 International Monetary Crisis (New York: Columbia University Press, 1991.) pp. xiv, 80.

เสียหายที่ต้องขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนใหม่ Keidanren สนับสนุนการเรียกร้องนี้ด้วยแม้ว่าในตอนแรกท่าทีจะไม่แข็งกร้าวมากนัก

เมื่อวันที่ 11 กันยายน ปีค.ศ. 1971 Keidanren ได้ส่งข้อเรียกร้องอย่างเป็นทางการต่อรัฐบาลให้ผ่อนปรนการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินเนื่องจากการควบคุมมีผลกระทบต่อการส่งออกแต่ก็ไม่เป็นผลเพราะรัฐบาลญี่ปุ่นมีเป้าหมายจะช่วยบริษัทขนาดกลางและเล็ก โดยใช้นโยบายอื่นแต่ไม่ใช่อัตราแลกเปลี่ยน

ช่วงเวลาใกล้ๆกันนี้ Keidanren ได้ตั้งคณะทำงานขึ้นหนึ่งชุดเพื่อดำเนินการเดินสายติดต่อกับองค์กรธุรกิจของสหรัฐและยุโรปในการแก้ปัญหาวิกฤตเงินเยนที่เรียกว่า Businessmen's Diplomacy การดำเนินการนี้สร้างความเสียหายให้กับภาครัฐของญี่ปุ่นซึ่งเป็นองค์กรที่แข็งแกร่งและได้รับการเชื่อถือมากมาตลอด

นอกจากนั้น ในวันที่ 26 ตุลาคม ปีค.ศ. 1971 Keidanren ยังมีบทบาทในการให้ทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงระบบการจัดการของรัฐ แม้ว่าจะไม่เกิดผลให้รัฐเปลี่ยนแปลงอะไรมากแต่ก็ได้ทำให้รัฐได้รับรู้ว่าภาคธุรกิจไม่พอใจในวิธีการดำเนินการจัดการเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนของรัฐ¹²

ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ไม่ปรากฏหลักฐานใดๆว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการอะไรต่อการแข็งค่าของเงินบาทเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของ Keidanren

ในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์นี้ระหว่างปีพ.ศ. 2512-2516 ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย คือ นายจรูญ ศรีบุญเรือง เพียงแต่ให้ทัศนะไว้ในการให้สัมภาษณ์ว่า “การที่ญี่ปุ่นเพิ่มค่าเงินเยนนี้ ประเทศไทยต้องถูกกระทบกระเทือนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะสินค้าส่วนใหญ่โดยเฉพาะสินค้าประเภททุนยังจำเป็นต้องสั่งซื้อจากญี่ปุ่น แม้ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่การค้าจะถือเงินดอลลาร์เป็นหลักก็ตาม ญี่ปุ่นได้พยายามให้มีการตั้งราคาเป็นเงินเยนโดยเฉพาะสินค้าขนาดใหญ่ราคาสูง ซึ่งขายเกินกว่า 100,000 เหรียญสหรัฐฯ ขึ้นไป ทางญี่ปุ่นกำหนดให้ถือเงินเยนเป็นหลัก¹³

จากการให้สัมภาษณ์ของนายโพธิพงษ์ คำซ่า(ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2537-2540) แก่ผู้เขียนยืนยันว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่ได้มีมาตรการใดๆ โดยเฉพาะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมานานแล้ว

ข้อเปรียบเทียบข้างต้นได้แสดงถึงความแตกต่างของบทบาทและพลังขององค์กรเอกชนทั้งสองได้ดีและชัดเจน แม้ว่า Keidanren และ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะมีลักษณะคล้ายกันอยู่ประการหนึ่งคือไม่ใช่เป็นองค์กรเดียวที่เป็นตัวแทนของภาคธุรกิจทั้งหมดและไม่มีอำนาจจะบังคับสมาชิกให้ทำตามได้ (สมาชิกสามารถที่จะแสดงความเห็นและนำเสนอจุดยืนต่อรัฐอย่างอิสระ)

¹² Ibid., pp. 150, 161, 189, 193.

¹³ ผัน ปฏิทินทัศนะ, ภาวะการเงินของโลก-ค่าเงินบาท (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2514), หน้า 220.

แต่ Keidanren ก็ได้แสดงให้เห็นว่าเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมและจำเป็นแล้วตนเองก็ต้องแสดงบทบาทเป็นผู้นำ

เปรียบเทียบเหตุการณ์ที่สองคือหลังเหตุการณ์ “Plaza Accord” ปี ค.ศ. 1985 เงินเยนได้แข็งค่าขึ้นอย่างต่อเนื่องกระทบต่อศักยภาพการแข่งขันของบริษัทส่งออกขนาดกลางและเล็กเป็นแรงบีบบังคับให้รัฐบาลญี่ปุ่นออกมาตรการช่วยเหลือหลายอย่างเช่น โครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำซึ่งได้รับการประท้วงอย่างรุนแรงจากสหรัฐฯ โดยอ้างว่ามาตรการนี้เป็นการให้การอุดหนุนที่ไม่เป็นธรรมขัดกับกฎของ GATT รัฐบาลญี่ปุ่นจึงต้องเปลี่ยนวิธีการให้ความช่วยเหลือจากการช่วยบริษัทที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นการผลิตเพื่อสนองอุปสงค์ในประเทศแทน ขณะเดียวกันรัฐบาลก็สนับสนุนให้ผู้ประกอบการ ไปลงทุนในต่างประเทศโดยเฉพาะในสหรัฐฯ

ขณะที่เงินยัตต์ตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ กระทรวงการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรม (MITI) ได้ประกาศใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจแต่ได้รับการตอบรับอย่างเย็นชาจากสมาพันธ์เศรษฐกิจหรือ Keidanren เนื่องจากผู้นำสมาพันธ์สนับสนุนนโยบายปฏิรูปของนายกรัฐมนตรีนาคาโซเน¹⁴

นอกจากนั้น Keidanren ยังได้ส่งประธาน คือ นาย Takashi Ishihara เข้าเป็นคณะทำงานที่นายกรัฐมนตรีนาคาโซเนตั้งขึ้นในวันที่ 31 ตุลาคม ปีค.ศ. 1985 เพื่อศึกษามาตรการนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งระบบการจัดการเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของโลกโดยมีนาย Haruo Maekawa อดีตผู้ว่าการธนาคารญี่ปุ่นเป็นประธานกรรมการ ซึ่งมีการประชุมกันทั้งหมด 19 ครั้งในเวลา 5 เดือนและในวันที่ 7 เมษายน ปีค.ศ.1986 คณะทำงานก็ได้นำเสนอรายงานให้นายกรัฐมนตรี รายงานนี้บางครั้งก็ถูกเรียกว่า Maekawa Report¹⁵

ในเอกสารรายงานครบ 50 ปีของ Keidanren มีการบันทึกบทบาทและการดำเนินการหลายอย่างของตนต่อเหตุการณ์ทั้งสองไว้ตามลำดับเช่นในช่วงเกิด Nixon Shock นั้น Keidanren ได้ตรวจสอบกับอุตสาหกรรมบางแห่งถึงผลกระทบการลอยค่าเงินว่ามีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกรรมอย่างไร ส่วนในเหตุการณ์ Plaza Accord นั้น Keidanren นอกจากได้ส่งนาย Takashi Ishihara เข้าร่วมในการจัดทำรายงาน The Report of the Advisory Group on Economic Structural Adjustment ดังที่ได้กล่าวมาแล้วยังได้จัดตั้งคณะกรรมการ Economic Structure Adjustment เพื่อหาวิธีวิธีการต่างๆ และได้จัดทำเอกสาร “Our View on the Economic Structure Adjustment” ด้วย¹⁶

¹⁴ Yoichi Funabashi, *Managing The Dollar: From the Plaza to the Louvre*, 2nd ed. (Washington D.C.: Institute for International Economics, 1989), pp. 101-103.

¹⁵ The Report of The Advisory Group on Economic Structural Adjustment for International Harmony printed by Cabinet Secretariat in Tokyo on April 1986.

¹⁶ Keizaidantairengokai Gujunenshi : Editing and Publishing: Keidanren Japan, First Edition, Printer:Dai Nippon Printing Co., Ltd. Year of Print 1999.

ในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ปรากฏหลักฐานว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้มีการเสนอแนะข้อคิดเห็นต่อรัฐบาลต่อการแข็งค่าของเงินเยนแต่อย่างไรทั้งในนามของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเองตามที่นายโพธิพงษ์ ล่ำซำ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะดำเนินการตามที่รัฐมอบหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นหน้าที่ของรัฐแล้วสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะไม่มีส่วนที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยว และแม้แต่ในบันทึกของคณะกรรมการร่วมภาคีรัฐบาลและเอกชนเพื่อการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ฉบับครบรอบ 17 ปี ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการร่วมภาคีรัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เดือนกันยายน ปีพ.ศ. 2541 ก็ไม่มีการนำเสนอเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด

ดังนั้น บทบาทของภาคเอกชนในการที่จะเข้าไปมีส่วนกำหนดนโยบายสาธารณะโดยตรงในรูปของการใช้สถาบันทางการค้าเป็นเครื่องต่อรองจึงไม่เกิดขึ้น สำหรับในระบบการปกครองของไทยที่ข้าราชการยังมีอำนาจอยู่นั้นหนทางที่เป็นไปได้สำหรับการกำหนดนโยบายสาธารณะคงต้องออกมาในลักษณะของการร่วมมือปรึกษาหารือกันระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน ดังจะได้กล่าวต่อไป

ลำดับการจัดตั้งของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยตั้งแต่อดีตมาเป็นรูปแบบที่ เอนก เหล่าธรรมทัศน์และมนตรี เจนวิทย์การวิเคราะห์ไว้คือเป็นรูปแบบภาคีรัฐ-สังคม (Corporatism) ซึ่งรัฐมีอำนาจครอบงำตั้งแต่การจัดตั้งและเข้าแทรกแซงการบริหารแม้ในระยะหลังปี พ.ศ. 2516 จะมีการแทรกแซงน้อยลงก็ตาม แต่อำนาจของรัฐก็ยังคงอยู่เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงผู้เล่นเท่านั้น คือ จากทหารและขุนนางมาเป็นเอกชนมากขึ้นแต่วัฒนธรรมและแนวคิดของธุรกิจก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากการอิงอำนาจรัฐ การบริหารระบบเศรษฐกิจภายใต้โครงสร้างและแนวคิดนี้ทำให้ละเลยองค์ประกอบอีกสองส่วนที่สำคัญของสังคมไป คือ คนที่ด้อยโอกาสและสิ่งแวดล้อม เป็นผลให้เกิดผลกระทบที่ค่อนข้างรุนแรงเช่นความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่มากขึ้นเรื่อยๆ พร้อมทั้งสิ่งแวดล้อมที่ไม่ได้รับการดูแลพร้อมๆ ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรม ตัวอย่างก็คือความสามารถในการปรับตัวของแรงงานภาคอุตสาหกรรมหลังจากการที่ต้องแข่งขันกับจีนซึ่งมีต้นทุนทางแรงงานต่ำกว่า และจำนวนแรงงานที่มากกว่า และต้นทุนของไทยในการรักษาฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและน้ำที่กำลังจะเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคตอันใกล้

เหล่านี้จึงเป็นสิ่งท้าทายของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยว่าจะสามารถปรับตัวและนำพาสมาชิกให้พ้นฝ่ากระแสของโลกาภิวัตน์* ซึ่งเริ่มต้นอย่างช้าๆตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงและรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา ที่การเจรจาอนุกรมวิทย์เสร็จสิ้นลงทำให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทยที่เป็นระบบเศรษฐกิจเปิด หรือ เรียกว่า Market Economy ภายใต้โครงสร้างของเสรีนิยมใหม่ที่อำนาจรัฐถูกทอนลงแต่อำนาจของบริษัทข้ามชาติกลับเพิ่มมากขึ้น

หากเปรียบเทียบประวัติการก่อตั้งของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับหอการค้าญี่ปุ่นก็มีความเหมือนกันอยู่คือรัฐมีอิทธิพลในการจัดการแต่การพัฒนาของทั้งสองสถาบันต่างกัน เป็นผลให้การเจรจาข้อตกลงการค้ามีความได้เปรียบและเสียเปรียบต่างกัน ไปด้วยดังนี้

จุดเริ่มต้นของการก่อตั้งหอการค้าในญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการคือในปีค.ศ. 1877 เมื่อรัฐบาลเมจิเห็นว่าจะต้องแก้ไขสัญญาไมตรีและพาณิชย์ที่ไม่เป็นธรรมที่ได้ทำไว้ตั้งแต่ปีค.ศ. 1858 กับประเทศตะวันตกในเรื่องการจัดเก็บภาษี รัฐบาลเมจิเห็นความสำคัญว่าบทบาทของนักธุรกิจเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเป็นปากเสียงในเรื่องนี้ดังนั้นกฎหมายหอการค้า (Chambers of Commercial Law) จึงถูกประกาศใช้ในปี ค.ศ.1878 เนื่องจากการจัดตั้งหอการค้าเป็นความต้องการของรัฐบาล ดังนั้นรัฐจึงสนับสนุนทางการเงินเพื่อดำเนินกิจกรรมให้เข้าไปตามแนวทางของอำนาจทางการเมือง¹⁷

วิวัฒนาการของหอการค้าญี่ปุ่นเริ่มตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1880 เมื่อญี่ปุ่นเริ่มยุคของอุตสาหกรรมที่ทันสมัยโดยรัฐบาลได้เริ่มลดบทบาทลงเนื่องจากปัญหาทางการเงินของรัฐบาลแต่รัฐบาลก็อนุญาตให้สมาคมการค้าบังคับเก็บเงินค่าสมาชิกได้ (Compulsory Dues) และเป็นจุดเริ่มต้นที่สมาคมการค้าเริ่มมีอิสรภาพจากรัฐ¹⁸

หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นเริ่มเข้าสู่อุตสาหกรรมหนัก (Heavy Industry) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ที่เรียกว่า Zaibutsu บริษัทเหล่านี้ได้ก่อตั้ง Industry Club Of Japan (ICJ) ใน ค.ศ. 1917 เพราะมีความรู้สึกว่าการค้าไม่ได้ตอบสนองความต้องการของพวกตน

* โลกาภิวัตน์ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง การแผ่อำนาจ กล่าวคือ กลุ่มมหาอำนาจอุตสาหกรรมทั้งตะวันตกและญี่ปุ่นเป็นผู้กระทำการ โลกาภิวัตน์ โลกาภิวัตน์ (น). ตามพจนานุกรมฉบับมติชน หมายถึง ลักษณะการที่ดินแดนส่วนต่างๆ ของโลกซึ่งต่างมีลักษณะทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม เป็นแบบเฉพาะของตน ก้าวเข้ามามีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิดและค่อยๆ มีลักษณะร่วมกันตามแบบแผนอารยธรรมยุคใหม่ อาจสรุปได้ว่า โลกาภิวัตน์พร้อมกับการเชื่อมโยงของเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม แต่จะเกิดการครอบงำหรือไม่ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละประเทศที่มีส่วนร่วมอยู่ในทฤษฎีใหม่นี้

¹⁷ Hiroaki Yamazaki and Matao Miyamoto, Trade Associations In Business History, (University Of Tokyo Press, 1988), pp. 5-6.

¹⁸ Ibid., pp. 15-19.

ICJ เป็นองค์กรที่ทรงอิทธิพลซึ่งรัฐจะฟังความคิดเห็นก่อนที่จะนำเสนอกฎหมายใหม่ๆ ไปยังสภาผู้แทนราษฎร (Diet) และ ICJ นี้เองที่เป็นผู้ให้กำเนิดสมาพันธ์เศรษฐกิจ (Federation Of Economic Organizations) หรือที่เรารู้จักในชื่อ Keidanren ในปี ค.ศ.1941

Keidanren จึงเป็นองค์กรทางธุรกิจที่ทรงอิทธิพลหลังยุคสงครามครั้งที่สองเป็นต้นมา¹⁹

ญี่ปุ่นมีองค์กรทางธุรกิจก่อนไทยประมาณ 88 ปีโดยมีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกันในช่วงเริ่มต้นคือรัฐเป็นผู้ริเริ่มและมีอิทธิพลในการบริหารจัดการที่เรียกว่าระบบ Corporatism

ในกรณีของญี่ปุ่นอิทธิพลของรัฐจะค่อยๆ ลดลงไปตามการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และเมื่อองค์กรเอกชนเริ่มมีขนาดใหญ่ขึ้นจนแข็งแกร่งมากพอที่จะกลับมามีอิทธิพลต่อรัฐในการกำหนดนโยบายสาธารณะซึ่งยังต่างจากกรณีของไทยมากเพราะองค์กรเอกชนอย่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ยังไม่มามีอิทธิพลต่อรัฐคล้ายของ Keidanren แม้ประเทศไทยจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมแล้ว (เปรียบเทียบรายได้ประชาชาติระหว่างภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม 60:10) เนื่องด้วยสาเหตุหลักในเรื่องของวัฒนธรรมการรวมกลุ่มซึ่งได้วิเคราะห์และเสนอแนะในบทที่ 6 สาเหตุดังกล่าวทำให้การเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศของไทยโดยเฉพาะข้อตกลงการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมีความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจเป็นผลให้การยอมรับและประโยชน์จากข้อตกลงนี้แตกต่างกัน

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยถูกจัดตั้งขึ้นจากแนวคิดของรัฐเพื่อต้องการควบคุมดูแล รวมทั้งความต้องการความร่วมมือจากภาคธุรกิจ บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่โดดเด่นเป็นของตนเองนอกจากเข้ามีส่วนร่วมกับรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามที่ระบุในฉบับต่างๆ จนกระทั่งในช่วงปี.ศ. 2523-2531 สมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยมีปัญหาทางเศรษฐกิจสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.) ที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาล จากนั้นเป็นต้นมา บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็เพิ่มมากขึ้นเป็นไปตามภาวะทางเศรษฐกิจของโลกและของไทยที่อยู่ภายใต้กระแสเสรีนิยมหรือโลกาภิวัตน์ที่กำหนดให้ภาคธุรกิจเอกชนต้องมีบทบาทมากขึ้น อย่างไรก็ตามบทบาทเหล่านี้ก็ยังไม่มากพอที่จะมีอิทธิพลต่อรัฐในการกำหนดนโยบายหลักๆ ได้เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรที่คล้ายกันของญี่ปุ่นคือ Keidanren ซึ่งได้ถูกก่อตั้งขึ้นจากแนวคิดที่คล้ายคลึงกันแต่ได้พัฒนาบทบาทอย่างต่อเนื่องจนมีความแข็งแกร่งถึงจุดที่มีศักยภาพในการแสดงบทบาทเป็นที่ยอมรับของรัฐบาลญี่ปุ่น จึงอนุมานได้ว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีบทบาทและอิทธิพลต่อรัฐในกรอบการเจรจาข้อตกลงการค้าในกรอบ JTEPA น้อยกว่า Keidanren ดังจะได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจา JTEPA บทที่ 5 ต่อไป

¹⁹ Ibid., pp. 20, 26, 31, 33.

**บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
ด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ**

ในการดำเนินธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากการเจรจา (Negotiation) กันก่อนเสมอไปทุกครั้ง

การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมเมื่อมีการพัฒนาการคมนาคมทางทะเล ดังรายละเอียดในบทที่ 2

การเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศได้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเพราะประเทศต่างๆ มีความเห็นว่าการค้าระหว่างประเทศมีส่วนต่อความมั่นคงของประเทศด้วยและจำเป็นจะต้องมีการกำหนดประเด็นอย่างเป็นรูปธรรม และใช้บังคับได้ โดยตั้งอยู่บนหลักการสำคัญๆ เช่น ความโปร่งใส เสมอภาค เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม อำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) ดังที่กล่าวมาก็มีอิทธิพลต่อการค้าระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นกรณีของการค้าในระดับปกติที่ดำเนินอยู่ทุกวันหรือจากการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศแต่มีข้อแตกต่างที่มีนัยสำคัญในรายละเอียดและเทคนิคของการเจรจาก็คือผู้เจรจายังจะต้องคำนึงถึงทฤษฎีการต่อรองหรือที่เรียกว่า Negotiation Theory ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่จะต้องศึกษาอย่างละเอียดมากมายเพื่อวางแผนการเจรจาให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อประเทศโดยที่อีกฝ่ายหนึ่งเสียที่เรียกว่า Win-Loss หรือให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่ายที่เรียกว่า Win-Win (ซึ่งเป็นการเจรจาที่มีผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มหรือพื้นที่การค้าเพิ่มขึ้นเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสใช้มูลค่าที่เพิ่มขึ้นนั้น) เป็นต้น ปัจจัยหลักๆ ที่ผู้เจรจจะต้องคำนึงถึงก่อนและระหว่างการเจรจา คือระดับความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างคู่เจรจาที่มีต่อเราในการเจรจากับประเทศต่างๆ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐ เปรู บาห์เรน เกาหลี ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อาเซียน อินเดีย และจีน เหล่านี้เป็นต้น

ความสัมพันธ์ของไทยกับญี่ปุ่นย่อมต่างกับความสัมพันธ์ของไทยกับเปรู ดังนั้น การวางแผนหรือกลยุทธ์ของการเจรจาในกรอบ JTEPA ให้ได้ประโยชน์สูงสุดแก่ทั้งสองฝ่าย (ซึ่งเป็นเป้าหมายการเจรจาที่ดี) นั้น จึงต้องกำหนดให้ชัดเจนซึ่งกลยุทธ์ของไทยอาจจะต่างจากของฝ่ายญี่ปุ่นก็ได้ (เพราะญี่ปุ่นอาจจะให้ความสำคัญไทยน้อยกว่าที่ไทยให้แก่ญี่ปุ่น) ในกรณีนี้ไทยอาจจะใช้กลยุทธ์เชิงความร่วมมือที่ถ้อยอาศัยกันและกันให้มาก (Collaboration) แต่ญี่ปุ่นอาจจะใช้กลยุทธ์ที่ค่อนข้างเรียกร้องจากไทยค่อนข้างมาก (Competition) ซึ่งก็ปรากฏจากการเจรจาที่ผ่านมาว่าฝ่ายญี่ปุ่นเรียกร้องจากไทยอย่างมาก โดยเฉพาะการเจรจาเปิดตลาดสินค้าภาคเกษตร เช่น ในกรณีสินค้าข้าวที่ญี่ปุ่นยืนยันให้ไทยลดรายการนี้ออกจากการเจรจาและเมื่อทำได้สำเร็จแล้วญี่ปุ่นก็ยัง

เรียกร้องเพิ่มให้ไทยยอมลดสินค้าเนื้อไก่ น้ำตาล และแป้งมันสำปะหลังออกจากรายการเจรจาอีก แต่ในที่สุดไทยก็เจรจาสำเร็จจนญี่ปุ่นยอมให้รวมสินค้าสามรายการหลังเข้าในกระบวนการเจรจา

โดยทั่วไปการดำเนินธุรกรรมทางการค้าไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นจากผลของการเจรจาข้อตกลงระหว่างประเทศก่อนแต่เกิดขึ้นจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและปัจจัยอื่นเช่นการคมนาคม อย่างไรก็ตามพลังอำนาจเชิงสัมพันธที่ถูกนำมาใช้ในการเจรจาต่อรองนั้นมีนัยสำคัญยิ่งและเป็นตัวกำหนดผลการเจรจาว่าประเทศใดจะได้และประเทศใดจะเสีย

5.1. วิวัฒนาการของบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ

การเจรจาการค้าระหว่างประเทศในพุทธทศวรรษ 2510

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเริ่มมีบทบาทในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศในพุทธทศวรรษ 2510 โดยเจรจากับประเทศญี่ปุ่นในสินค้าเกษตรสำคัญในเวลานั้นคือข้าวโพดในปีการจำหน่าย ปีพ.ศ. 2511/12 เป็นต้นมา และเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยในเวลานั้น ประกอบกับประเทศไทยเสียดุลการค้าให้กับญี่ปุ่นตลอดมากระทรวงพาณิชย์ (กระทรวงเศรษฐกิจเดิม) ได้มอบหมายให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นตัวแทนของสถาบันธุรกิจเอกชนฝ่ายไทยเข้าร่วมการเจรจาตั้งเป้าหมายการส่งออกสินค้าไปยังประเทศญี่ปุ่นภายใต้คณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-ญี่ปุ่น (Thailand-Japan Joint Committee) โดยมีคณะผู้แทนของไคดันเรน (Keidanren) เป็นผู้แทนของฝ่ายญี่ปุ่นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 6-7 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 สินค้าส่วนใหญ่จะประกอบด้วยสินค้าเกษตรเช่นพืชอาหารสัตว์ และอาหารเช่นอาหารทะเล น้ำตาล เป็นต้น¹

เนื่องจากการเจรจาระดับนี้เป็นเพียงการตั้งเป้าหมายการส่งออกของไทยเท่านั้นซึ่งไม่มีผลในการบังคับเหมือนสัญญาซื้อขายจริงดังนั้นประโยชน์ที่ได้รับก็เพียงสร้างความสัมพันธ์และความตั้งใจของฝ่ายญี่ปุ่นในการที่จะช่วยซื้อสินค้าจากไทยเท่านั้น การเจรจาในลักษณะนี้ก็ได้ดำเนินต่อมาทุกปีจนกระทั่งโครงสร้างการผลิตของไทยเปลี่ยนไปเป็นสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น เช่น โรงงานอาหารสัตว์และการผลิตเนื้อสัตว์เพื่อการส่งออกเป็นผลให้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เริ่มลดจำนวนการส่งออกลงเรื่อยๆเนื่องจากถูกใช้เป็นที่ปลูกเพื่อผลิตอาหารสัตว์ในประเทศแต่การส่งออกเปลี่ยนเป็นเนื้อไก่แช่เย็นไปญี่ปุ่นแทน

การเจรจาตั้งเป้าหมายการส่งออกดังกล่าวจึงถูกยกเลิกไปในช่วงที่นายยุคค์ ณ ถลางเป็นประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ 2530-2534 และเปลี่ยนเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการหาโอกาสร่วมมือทางการค้าและการลงทุนแทนตั้งแต่นั้นมา

¹ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2519), หน้า 97, 104.

ช่วงการเจรจาเปิดเสรีการค้ารอบอุรุกวัย (พ.ศ. 2529-2537)

ไม่มีบันทึกว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้มีบทบาทอย่างไรในช่วงที่ประเทศไทยเจรจาข้อตกลงการค้าในกรอบ General Agreement on Tariffs and Trade หรือ GATT ซึ่งเริ่มตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองและเนื่องจากไม่มีบันทึกประวัติว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลติดตามและเข้าร่วมกับรัฐบาลในการเจรจาแต่อย่างใดซึ่งได้รับการยืนยันจากอดีตปลัดกระทรวงพาณิชย์นายการุณ กิตติสถาพร² ว่าในการเจรจารอบอุรุกวัย (ระหว่างปี ค.ศ. 1986-1993 — ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกแกตต์ในปีค.ศ. 1982) มีการประสานงานขอทำที่จากภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้แทนของภาคอุตสาหกรรมโดยรัฐบาลเรียกผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสินค้าเช่นสิ่งทอจะมีผู้แทนคือนายพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล นายวิโรจน์ อมตกุลชัยและสินค้าเคมีจะมีนายสุมิดา บุณศิริ ส่วนสินค้าเกษตรนั้นรัฐบาลเป็นผู้กำหนดทำที่มากกว่า* ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของนายอาชว์ เตาลานนท์ อดีตประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยปีพ.ศ. 2544-2548 ที่ให้สัมภาษณ์กับผู้เขียนเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ.2551 ว่า “ยุคนั้นเป็นช่วงที่นายแพทย์สมภพ สุตสังกรณ์กาญจน์ เป็นประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (ปีพ.ศ. 2523-2530) การเจรจา GATT เป็นเรื่องใหม่ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นเรื่องที่เราไม่รู้เรื่อง รัฐบาลเข้าไปร่วมโดยไม่ได้บอกภาคเอกชนภาครัฐให้เอกสารมาอ่านซึ่งผมอ่านแล้วก็ไม่รู้เรื่องเนื่องจากเป็นเรื่องเทคนิคมาก ไม่ใช่เรื่องค้าขาย...และรัฐบาลไม่เคยมาถามว่าต้องการให้รายการสินค้าเกษตรใดอยู่ในรายการที่จำกัดโควตานำเข้า” และนายเกริกไกร จิระแพทย์ (อดีตทูตประจำสำนักงานเพื่อการเจรจากรอบWTOในเจนีวาและรัฐมนตรีพาณิชย์ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2551) ได้ให้สัมภาษณ์กับผู้เขียนในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2551 ยืนยันเช่นเดียวกันว่าผู้แทนภาคเอกชนในเวลานั้นมีจากธุรกิจสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มคือนายพงษ์ศักดิ์ อัสสกุลและนายวิโรจน์ อมตกุลชัย เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนาของสหประชาชาติและข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (ยืนยันโดยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี วันที่ 25 ธันวาคม ปีพ.ศ. 2529) โดยมีรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการและมีผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการอยู่ด้วยในคณะที่ 6 ว่าด้วยระบบการทำงานของแกตต์ หลังจากนั้นคณะกรรมการชุดนี้ได้แต่งตั้งอนุกรรมการ ในการประชุมคณะกรรมการฯ ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ.2530 (คำสั่งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนาของสหประชาชาติและข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าที่1/2530) ขึ้นอีก 6 คณะแต่มีผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการอยู่เพียง 3 คณะคือคณะอนุกรรมการ

² สัมภาษณ์ การุณ กิตติสถาพร, อดีตปลัดกระทรวงพาณิชย์, 15 ตุลาคม 2550.

* ซึ่งตรงกับคำให้สัมภาษณ์ อภิรดี ตันตราภรณ์, อดีตอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 6 พฤศจิกายน 2550 “การเจรจาภาคเกษตรนั้นเอกชนยังมีส่วนร่วมน้อยจะมีผู้แทนที่ประสานงานกันบ้างคือ ดร อาชว์ เตาลานนท์ แต่ในภาพรวมการเจรจาสินค้าเกษตรจะอาศัยกระทรวงเกษตรฯมากกว่า...”.

ว่าด้วยการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมสินค้าเกษตร คณะอนุกรรมการว่าด้วยการเข้าสู่ตลาด และ คณะอนุกรรมการว่าด้วยการลงทุนที่เกี่ยวกับการค้าเท่านั้นส่วนอีก 3 คณะคือคณะอนุกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา คณะอนุฯว่าด้วยการค้าบริการและคณะอนุกรรมการว่าด้วยระบบและการทำงานของแกตต์นั้น ไม่มีผู้แทนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

หลังจบการเจรจาเปิดเสรีการค้ารอบอุรุกวัย

ในปี พ.ศ. 2538 (ซึ่งเป็นปีที่การเจรจารอบอุรุกวัยแล้วเสร็จและมีการจัดตั้งองค์การการค้าโลก หรือ World Trade Organization –WTO ซึ่งมีความคาดหวังว่าจะเป็นเวทีและกลไกในการเพิ่มปริมาณการค้าแก่ประเทศสมาชิก) มีบันทึกรายงานประจำปีของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยว่าได้จัดประชุมเพื่อหารือในแนวนโยบายการดำเนินงานของคณะกรรมการสาขาการเกษตรและพิจารณาจัดทำเรื่อง GATT โดยจัดทีมศึกษาเป็น 2 ทีมจำนวน 2 ครั้ง และร่วมกับคณะกรรมการสาขาการเงินและการลงทุน สาขาอุตสาหกรรม และสาขาอัญมณีและเครื่องประดับ จัดรายการ Luncheon Talk เรื่อง AFTA (ASEAN Free Trade Agreement) สถานภาพล่าสุด เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2537³

ในรายงานสรุปกิจกรรมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในรอบปี พ.ศ.2541⁴ มีระบุว่า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีกิจกรรมระหว่างประเทศเพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านองค์การการค้าโลก (WTO) อาเซียน (ASEAN) เอเปค (APEC) และอาเซม (ASEM) จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการธุรกิจต่างประเทศทั่วไป คณะกรรมการธุรกิจอาเซียน และพัฒนาเศรษฐกิจการภูมิภาคและคณะกรรมการด้าน WTO ขึ้น และมีกิจกรรมบรรยายพิเศษและออกจดหมายข่าวให้ความรู้แก่สมาชิกในเรื่ององค์การการค้าโลก (WTO) เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบการค้าและกฎระเบียบต่างๆ ให้สมาชิกทราบ เป็นการเตรียมตัวของภาคเอกชนไทยเชิงศักยภาพในการแข่งขันยุคโลกาภิวัตน์หลายครั้ง

เป็นครั้งแรกที่ปรากฏในรายงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยปี พ.ศ.2542⁵ ว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อภาครัฐบาลภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก (WTO) อาเซียน (ASEAN) เอเปค (APEC) และ อาเซม (ASEM) เพื่อเป็นการสนับสนุนแนวทางการเปิดเสรีด้านการค้าและการลงทุนภายในภูมิภาค ตลอดจนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของภาคเอกชนไทยต่อผลกระทบการเปิดเสรีดังกล่าว ในการนี้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะได้จัดทำจดหมายข่าว “การค้ายุคโลกาภิวัตน์” ขึ้นมาประมาณ 12 ฉบับในปี พ.ศ.2541 นี้เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบและข้อผูกพันต่างๆ ทางด้านการค้าซึ่ง

³ หนังสือเชิญประชุมใหญ่สมาชิกหอการค้าไทย ครั้งที่ 29 วันพฤหัสบดีที่ 23 มีนาคม ปีพ.ศ. 2538 ณ ห้องดุสิตธานีฮอลล์ โรงแรมดุสิตธานี หน้า 22.

⁴ รายงานสรุปกิจกรรมหอการค้าไทยในรอบปีพ.ศ.2541 หน้า 4.

⁵ รายงานของหอการค้าไทยปีพ.ศ. 2542.

ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีเหล่านั้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจของภาคธุรกิจ ในการนำมาใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการปรับตัวและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดระหว่าง ประเทศในอนาคต⁶

ในอีกหลายปีต่อมา กิจกรรมทางด้านนี้ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ยังคงอยู่ใน ลักษณะคล้ายกับปีก่อนคือ มีการจัดสัมมนาให้ความรู้แก่สมาชิกเพื่อเตรียมความพร้อมในกรอบ การค้าเสรีต่างๆซึ่งแยกได้เป็นสองลักษณะคือลักษณะแรกเป็นการจัดกิจกรรมโดยคณะกรรมการ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเองและอีกลักษณะหนึ่งคือเป็นการจัดโดยคณะกรรมการธุรกิจที่ เกี่ยวข้องเช่นคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารโทรคมนาคม หอการค้าไทย⁷

ตามรายงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในหลายปีให้หลัง ได้ปรากฏกิจกรรม ทางด้านนี้มากขึ้นและละเอียดขึ้น เช่น ตามรายงานประชุมใหญ่สมาชิกหอการค้าครั้งที่ 38 วันพุธที่ 31 มีนาคม ปีพ.ศ. 2547⁸ ระบุว่า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยตระหนักดีว่าในอนาคตธุรกิจของ คนไทยต้องแข่งขันในระดับสากลมากขึ้น ยิ่งเราต้องการเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้า FTA เราไม่ เพียงแต่ออกไปแข่งขันภายนอกประเทศเท่านั้น ยังมีนักธุรกิจต่างชาติเข้ามาแข่งขันภายในประเทศ เราอีกด้วย ดังนั้น คณะกรรมการหอการค้าไทยจึงได้ร่วมเดินทางกับคณะรัฐบาลไปเยือนประเทศ ต่างๆ เพื่อขยายช่องทางทางการค้าและการลงทุน สำหรับการเข้าร่วมประชุมการค้าระหว่างประเทศ ในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีเช่นในปี พ.ศ.2544 และ ปีพ.ศ. 2545 สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้แต่งตั้งตัวแทนเข้าร่วมประชุมในกรอบการเจรจารวมทั้งสิ้น 50 ครั้งในการประชุม ASEAN-CCI การประชุมสภาธุรกิจเอเปค การประชุมระดับรัฐมนตรีองค์การ การค้าโลก WTO การประชุม ASEM⁹

นอกจากนั้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยยังได้ร่วมกับอีกสองสถาบันทางธุรกิจ คือ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และ สมาคมธนาคารไทยจัดตั้งองค์การร่วมเรียกว่า คณะกรรมการร่วม WTO (Joint WTO Committee) เมื่อวันที่ 2 มีนาคม ปีพ.ศ. 2542 เพื่อประสาน ข้อมูลและแนวคิดตลอดจนจุดยืนของสาขาธุรกิจต่างๆให้เป็นเอกภาพในการการนำเสนอหรือเจรจากับภาครัฐฯ แต่การประชุมร่วมระหว่าง 3 สถาบันดังกล่าวนี้ไม่ได้ถูกกำหนดอย่างแน่นอนและเชิง

⁶ หนังสือเชิญประชุมใหญ่สมาชิกหอการค้าไทย ครั้งที่ 33 วันพฤหัสบดีที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2542 ณ ห้องบอลรูม BC ชั้น 6 โรงแรมอมารีวอเตอร์เกต (ประตูน้ำ), หน้า 18

⁷ หนังสือเชิญประชุมใหญ่สมาชิกหอการค้าไทยครั้งที่ 35 ในวันพฤหัสบดีที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2544 ณ ห้องบอลรูม B-C ชั้น 6 โรงแรมอมารีวอเตอร์เกต (ประตูน้ำ), หน้า 52.

⁸ รายงานประชุมใหญ่สมาชิกหอการค้าครั้งที่ 38 ในวันพุธที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2547 ณ ห้องเมจิก 2 โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชัน หน้า 6.

⁹ เรื่องเดียวกัน หน้า 7.

รูกจึงมีการประชุมกันน้อยมากทำให้ผลกระทบไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร ในทางปฏิบัติการดำเนินกิจกรรมทางด้านนี้ของทั้ง 3 สถาบันจึงยังเป็นลักษณะแยกส่วนอยู่

จะเห็นได้ว่า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (หอการค้าไทยเป็นส่วนหนึ่งของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติจัดตั้งหอการค้าไทยปีพ.ศ. 2509) ได้มีการดำเนินการทางด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมา แม้ว่าก่อนหน้านี้จะมีการกล่าวถึงและแต่งตั้งคณะกรรมการในเรื่องนี้แต่ก็ไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

ในระหว่างปีพ.ศ. 2548 - 2550 นับเป็นช่วงแรกที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการภาวะเบียดและการค้าระหว่างประเทศอย่างเป็นทางการ* และชัดเจนกว่าอดีตซึ่งมีองค์ประกอบของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเจรจา เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงการต่างประเทศเป็นที่ปรึกษา องค์ประกอบเอกชนมีสมาคมการค้าต่างๆ และเอกชนบางคนที่มิบทบาทในในเรื่องเหล่านี้เป็นกรรมการ เหตุผลที่เน้นสมาคมการค้าเป็นกรรมการก็คือต้องการให้มีการกระจายข้อมูลและข้อเสนอแนะจากเอกชนให้มากที่สุด

โครงสร้างของคณะกรรมการชุดนี้ค่อนข้างจะครอบคลุม เช่น มีรองประธานดูแลเรื่องสำคัญๆ เฉพาะเรื่องเช่นเรื่องของสินค้าเกษตร และแหล่งกำเนิดสินค้า เรื่องสินค้าอุตสาหกรรม เรื่องประเด็นที่ไม่ใช่ภาษี ตลอดจนมีรองประธานหนึ่งคนดูแลเรื่องการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้กับภาคธุรกิจหลังการเจรจาข้อตกลงสำเร็จแล้ว

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุดนี้มีดังนี้**

1. ให้คำปรึกษา ให้ข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหา ลดอุปสรรค และขยายการค้าและการลงทุนต่อคณะกรรมการสภาหอการค้าไทย เพื่อเจรจาหรือเสนอไปยังภาครัฐบาลให้ดำเนินการแก้ไข
2. รับพิจารณาข้อร้องเรียนในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาวะเบียดและการค้าระหว่างประเทศในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก เพื่อนำเสนอคณะกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อพิจารณาดำเนินการแก้ไข
3. ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ในด้านธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาวะเบียดข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศให้ทันกับสภาพาณิชย์ทางเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศ และเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจของสมาชิก

* อนึ่ง ในทางปฏิบัติแล้วบทบาทของคณะกรรมการชุดนี้ได้ปรากฏอยู่แล้วในสองปีก่อนหน้านี้แล้ว ภายใต้ชื่อคณะกรรมการนั้นเรียกว่า คณะกรรมการนำเข้าและส่งออกสินค้า

** อ้างถึงประกาศของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ที่ 015/2548 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการภาวะเบียดและการค้าระหว่างประเทศ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ประจำปี พ.ศ.2548-2550 ลงวันที่ 1 สิงหาคม ปีพ.ศ. 2548

4. ร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของสมาชิก และติดตามปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ WTO, FTA ของสมาชิก
5. ประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ
6. เชื่อมโยงกิจกรรมสาขาแต่ละสาขาให้สมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยใน ส่วนภูมิภาคได้รับประโยชน์ และร่วมมือกับหอการค้าจังหวัดอย่างใกล้ชิด
7. แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อช่วยปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น
8. ปฏิบัติงานอื่นๆตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

คณะกรรมการชุดนี้ได้มีการกำหนดการจัดประชุมอย่างต่อเนื่องทุกเดือนเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่กรรมการและสมาชิกโดยผ่านทาง website ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและมีการจัดทำข้อมูล โดยจ้างมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยจัดทำเป็นกรณีๆไปเพื่อใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการในการกำหนดจุดยืนของภาคเอกชนเพื่อนำไปให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องนำไปเจรจาต่อไป

นอกจากนั้น คณะกรรมการชุดนี้ยังได้จัดผู้บริหารที่มีความรู้และประสบการณ์เดินทางไปร่วมกับภาครัฐในการให้ความรู้แก่ภาคเอกชนอื่นๆในพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศในรูปแบบของการสัมมนาร่วมกับสมาชิกของหอการค้าในต่างจังหวัดด้วย

เหตุผลที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องสร้างความแข็งแกร่งในการเตรียมการเจรจา โดยการประชุมอย่างต่อเนื่องก็เพราะในสมัยรัฐบาลทักษิณนั้น มีนโยบายเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี หรือ FTA อย่างมากหลายกรอบ เช่น สหรัฐฯ ญี่ปุ่น เกาหลี จีน อินเดีย เปรู บาหลีเรน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ทั้งการเจรจาระดับทวิภาคีและเจรจาร่วมกับประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วย

แม้การมีส่วนร่วมกับภาครัฐจะได้พัฒนาขึ้นแต่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ยังมีข้อจำกัดในความสมบูรณ์ของข้อมูลที่แม่นยำและจุดยืนที่ลงตัวของผู้มีผลประโยชน์หรือกลุ่มธุรกิจที่มีผลประโยชน์ขัดกันทำให้ภาครัฐไม่ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ก่อนนำไปสู่การเจรจากับประเทศคู่เจรจา

เหตุผลที่สำคัญ คือ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยขาดหน่วยงานที่เป็นกลุ่มนักวิชาการเพื่อทำการศึกษาประเด็นต่างๆของตนเอง (นายเกริกไกร จีระแพทย์ได้ให้ความเห็นในทำนองเดียวกันนี้ในการให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2551) จึงต้องจ้างนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยซึ่งต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากตั้งแต่ 500,000 ถึง 2,000,000 บาทโดยประมาณต่อการศึกษาวิจัยหนึ่งครั้งซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งเนื่องจากสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่มีงบประมาณของตนเองจึงต้องขอรับจากภาครัฐซึ่งก็ยังไม่เพียงพอ ดังนั้น การศึกษาในบางเรื่องจึงไม่สมบูรณ์ ปัญหาของงบประมาณที่กล่าวนี้เกิดจากภาคเอกชนส่วนใหญ่ยังหวังพึ่งรัฐซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สืบเนื่องมาแต่อดีตตามทฤษฎี Corporatism

นอกจากนั้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่ไม่ได้รวมกลุ่มธุรกิจอื่นเช่น สมาคมการค้าต่างๆ เข้าด้วยกันทั้งหมด ดังนั้น ความเห็นและจุดยืนของสมาคมจึงอาจไม่ตรงกันกับ สมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ได้เป็นสาเหตุที่ทำให้อิทธิพลของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยอ่อนแอลงไปอีก และยิ่งอ่อนแอลงมากขึ้นหากมีสมาคมการค้าใดมีความเข้มแข็ง ขยันขันแข็งในการติดตามการเจรจากรอบการค้าเสรีและสามารถนำจุดยืนเสนอภาครัฐเองได้

เหตุผลที่ทำให้สมาคมการค้ามีศักยภาพมากก็คือสมาคมเหล่านี้เป็นสมาคมเฉพาะอาชีพหรือเฉพาะธุรกิจเช่นสมาคมอัญมณีและเครื่องประดับซึ่งรู้จักจริงในธุรกิจของตนจึงสามารถที่จะนำเสนอข้อมูลที่ละเอียดและลึกกว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ไม่มีกฎหมายบังคับห้ามไม่ให้ภาครัฐติดต่อสมาคมเหล่านี้โดยตรง ดังนั้น ในทางปฏิบัติหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่เจรจาก็จะเชิญสมาคมเหล่านี้เข้าร่วมด้วยเสมอ

สิ่งที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องคำนึงคือจะต้องกำหนดบทบาทให้ชัดเจนโดยไม่ให้ไปทำเรื่องซ้ำซ้อนกับสมาคมเหล่านี้ แต่ต้องสร้างบทบาทในประเด็น “ร่วม” อื่นๆ ที่สมาคมเหล่านี้หลายสมาคมมีส่วนเกี่ยวข้องของอยู่ด้วยกันและไม่สามารถหรือหาข้อสรุปได้โดยสมาคมใดสมาคมเดียว เช่น ประเด็นเรื่องแรงงาน สิ่งแวดล้อม สุขอนามัยพืชและสัตว์ หรือแหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งประเด็นเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับหลายๆ สินค้าซึ่งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยสามารถมีบทบาทได้ดีเนื่องจากมีสมาชิกจากหลากหลายธุรกิจ

5.2 วัตถุประสงค์ของการเข้ามามีบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ

5.2.1 กลุ่มครองอุตสาหกรรมในประเทศ การคุ้มครอง ในที่นี้ หมายถึง ไม่ต้องการให้มีการลดภาษีนำเข้าเป็นหลัก เนื่องจากการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีนั้นจะต้องมีการเจรจาเพื่อให้ประเทศคู่เจรจาทั้งสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายลดภาษีนำเข้าสินค้าของประเทศคู่เจรจาและของตนตามหลักการของ FTA และ WTO กล่าวคือ ทุกประเทศภาคีจะต้องพยายามลดมาตรการต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคทางการค้าลงให้มากที่สุดซึ่งหมายถึงภาษีนำเข้าให้กับสินค้าแข่งขันทำให้สินค้าของผู้ประกอบการถูกกระทบ เช่นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมผลิตเนื้อไก่ส่งออกจะไม่ยินยอมให้ลดภาษีนำเข้าของสินค้าเดียวกันนี้แก่ประเทศคู่เจรจา เช่น จีน¹⁰ หรือ ผู้ผลิตสินค้าเหล็กก็ต้องการให้รัฐคุ้มครองโดยไม่ให้ลด

¹⁰ แบบแสดงข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดรายการสินค้าอ่อนไหว (สินค้ากลุ่ม S) สำหรับจีน จัดทำโดยสมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทยเพื่อนำเสนอต่อสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (16 ก.ค. 2546) ให้ดูบัญชีท้ายประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรศุลกากรสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (อจ.) ฉบับที่ 2 (15 ส.ค. 2548) ด้วย

ภานีนำเข้าแก่ประเทศญี่ปุ่น¹¹ เป็นต้น

นอกจากเรื่องภานีแล้ว ยังมีกรเรียกร้องให้คุ้มครองสินค้าหรือบริการในเรื่องอื่นๆ เช่น เรื่องของสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช หมายถึง เรียกร้องให้รัฐตั้งมาตรการนำเข้าต่อสินค้าโดยให้รัฐตรวจสอบมาตรฐานการผลิตก่อนการนำเข้า เช่น ประกาศของสำนักงานอาหารและยาของ ไทย เรื่อง หนังสือรับรองมาตรฐานของอาหารที่นำเข้า¹² แต่เนื่องจากว่าประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาจึงไม่มีความสามารถสูงในการตั้งมาตรฐานนำเข้าสินค้าที่สูงมากได้ เพราะการตั้งมาตรฐานที่สูงนั้นจะใช้บังคับได้ต่อเมื่อมาตรฐานนั้นจะต้องใช้บังคับต่อสินค้าที่ผลิตในประเทศด้วย (ตามความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS)* ด้วยเหตุนี้ไทยจึงมีปัญหาค่อนข้างมากเมื่อประเทศพัฒนาแล้วนำมาตราการใหม่ๆ ออกมาใช้ย่อม่าเสมอ ขณะที่รัฐบาลไทยไม่สามารถตอบโต้ด้วยวิธีเดียวกันได้ อย่างไรก็ตาม ได้มีความพยายามที่จะปรับปรุงเรื่องนี้โดยการประชาสัมพันธุ์ให้มีการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการผลิตสินค้าให้สูงขึ้นตลอดเวลา โดยเฉพาะสินค้าเกษตร

ปัญหาที่ซ้ำเติมไทยเพิ่ม คือ สินค้าเกษตรที่นำเข้ามาจากประเทศชายแดนไทย เช่น ลาว พม่า กัมพูชา และจีน ซึ่งผลิตสินค้าเกษตรที่อาจจะไม่ได้มาตรฐานเท่าไทยแต่ก็มีการนำเข้าอย่างสม่ำเสมอโดยปราศจากการควบคุมเพียงพอ ขณะนี้องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกำลังเร่งกำหนดมาตรฐานสินค้านำเข้ากันอย่างแข็งขันเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและปกป้องสินค้าไทยจากการถูกกระทบจากสินค้านำเข้าที่ไม่ได้มาตรฐาน

¹¹ เอกสารประกอบการแถลงข่าวร่วมระหว่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย/สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเรื่องการจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น นำเสนอโดยกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (5 พ.ค. 2548) ให้ดู (ร่าง) คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ ความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น สำหรับความเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจ ภาคผนวก 1 การค้าสินค้า ตารางการลดภาษีของประเทศไทย หน้า 459-493 ด้วย

¹² ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง หนังสือรับรองมาตรฐานของอาหารที่นำเข้า ซึ่งอาศัยอำนาจตามความในข้อ 4/1 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2547) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร ปีพ.ศ. 2522.

* ความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ข้อ 2 วรรค 3 (สมาชิกต้องประกันว่ามาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชของตนจะต้องไม่ปฏิบัติตามอำเภอใจหรือเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่สามารถอธิบายได้อย่างมีเหตุผลกับสมาชิกซึ่งมีเงื่อนไขอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันอยู่ ทั้งนี้รวมถึงในอาณาเขตของตนและอาณาเขตของสมาชิกอื่น)

ในส่วนของสินค้าบริการนั้นการเจรจาส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงกับการลงทุน ภาคบริการในกรอบการเจรจาประกอบด้วย 4 หัวข้อดังนี้

1. ขยายบริการข้ามประเทศโดยผู้ขายไม่ต้องเดินทางข้ามประเทศมายังผู้ซื้อ เช่น การให้บริการที่ปรึกษางานหรือธุรกิจ
2. ขยายบริการโดยผู้ซื้อเดินทางเข้ามาที่ประเทศผู้ขาย เช่น รักษาพยาบาล หรือ ท่องเที่ยว
3. การลงทุนในประเทศคู่เจรจาในธุรกิจบริการและดำเนินการให้บริการหลังจากนั้น
4. การเคลื่อนย้ายคนให้บริการเข้ามาให้บริการในประเทศคู่เจรจา เช่น วิศวกร แพทย์ พยาบาล

การเจรจาของไทยในภาคบริการนี้จะเกี่ยวข้องกับธุรกิจการเงินเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งประเทศไทยไม่พร้อมที่จะเปิดตลาดให้อย่างเสรี ดังนั้น ธุรกิจนี้จึงพยายามเรียกร้องการคุ้มครองโดยไม่ยอมให้ไทยเปิดตลาดให้คู่แข่ง

นอกจากนั้น ก็มีการเจรจาในหัวข้อ “วิชาชีพ” หมายถึงแพทย์ วิศวกร สถาปนิกซึ่งเรียกร้องให้ผู้เจรจาคุ้มครองโดยให้ใส่เงื่อนไขให้ผู้ที่ต้องการเข้ามาประกอบการจะต้องสอบผ่านวิชาชีพเบื้องต้นเช่นความรู้ภาษาไทย

5.2.2 ต้องการสิทธิพิเศษ เช่น มาตรการพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalised System of Preferences: GSP) ประเทศที่พัฒนาแล้วมีมาตรการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาทางภาษีศุลกากรโดยการลดภาษีนำเข้าไว้ในสินค้าบางชนิดเพื่อให้ประเทศเหล่านี้สามารถเพิ่มยอดส่งออกแต่มีเงื่อนไข เช่น จะตัดสิทธินี้หากปรากฏว่าตัวเลขการส่งออกเพิ่มขึ้นถึงระดับหนึ่งตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า บริษัทที่ได้รับสิทธินี้มีโอกาสที่จะใช้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาผ่านกระทรวงพาณิชย์เพื่อขอผ่อนปรนได้

5.2.3 ต้องการรับการอุดหนุนจากภาครัฐ มีการเรียกร้องจากภาคธุรกิจให้รัฐทำการศึกษาความได้เปรียบและเสียเปรียบก่อนการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีเสียก่อนเพื่อภาคธุรกิจจะได้รับทราบและปรับตัวให้แข่งขันได้ (ความจริงแล้ว รัฐบาลมีการศึกษาผลดีผลเสียของการทำ FTA ระหว่างที่รัฐบาลเจรจา อาทิ การทำ FTA ระหว่างไทยและออสเตรเลีย FTA ระหว่างไทยและญี่ปุ่น FTA ระหว่างไทยและเปรูแล้ว แต่ภาคธุรกิจไม่ได้รับทราบ) ดังนั้น จึงมีการเรียกร้องให้รัฐหามาตรการช่วยเหลือภาคธุรกิจเพื่อการปรับตัวภายหลังการเจรจาลิ้นสุดลง การเรียกร้องเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างชัดเจนจนกระทั่งรัฐบาลภายใต้การนำของนายสุรยุทธ์ จุลานนท์ โดยกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดตั้งกองทุนขึ้นเพื่อช่วยเหลือแต่ก็มีเงื่อนไขที่ค่อนข้างละเอียดซึ่งยังไม่แน่ใจว่าจะช่วยบรรเทาได้มากน้อยเพียงใด เช่น มีเงื่อนไขว่ากองทุนนี้จะช่วยในส่วนของการศึกษาว่าสินค้าที่ถูกกระทบนั้นจะปรับตัวอย่างไร ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องหาแหล่งเงินทุนในการปรับปรุงเอง

5.2.4 ต้องการเปิดเสรีเพื่อเข้าสู่ตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น ในกรณีของข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับออสเตรเลียนั้น ผู้ประกอบการไทยที่จะได้ประโยชน์จากการลดภาษีนำเข้าของออสเตรเลียได้จัดคณะเดินทางไปออสเตรเลียเพื่อหาช่องทางเพิ่มส่งออกและลงทุน โดยมีภาครัฐสนับสนุนค่าใช้จ่ายการเดินทางในบางครั้งด้วย

5.2.5 ต้องการสร้างพันธมิตรทางการค้าด้วยการผนึกกำลังของกลุ่มธุรกิจเดียวกันในประเทศและต่างประเทศ เช่น ผู้ผลิตน้ำตาลทรายของไทยผนึกกำลังร่วมกับผู้ผลิตบราซิลเรียกว่า Sugar Alliance เพื่อเจรจากับประเทศผู้นำเข้าที่มีการปกป้องการนำเข้า เช่น สหภาพยุโรป และสหรัฐฯ ในช่วงเวลาการเจรจาระดับรัฐมนตรีภายใต้กรอบ WTO การทำเช่นนี้เป็นการฉวยโอกาสผลักดันเปิดตลาดสินค้ากลุ่มนี้ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีที่สินค้าและบริการอื่นของไทยน่าจะถือเป็นตัวอย่างเพื่อการเจรจาที่เกิดประโยชน์สูงสุด โอกาสการสร้างแรงกดดันในลักษณะนี้จะไม่ได้ผลหากไม่มีการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี

5.3 ประเภทกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

5.3.1 การให้คำปรึกษาแนะนำ

คณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศในสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่สมาชิกในทุกเรื่องที่สามารถทำได้ เช่น เรื่องรายละเอียดการลดภาษีนำเข้าของไทยและประเทศอื่นว่ามีขั้นตอนอย่างไร หรือ ในเรื่องของแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นการแจ้งให้สมาชิกทราบว่าเกณฑ์การผลิตเพื่อให้ได้แหล่งกำเนิดสินค้านั้นมีกี่เกณฑ์ที่นิยมใช้กันในเวทีระหว่างประเทศ ประเทศคู่เจรจาของไทยต้องการให้ใช้เกณฑ์การผลิตใดสำหรับสินค้านั้น เป็นต้น

การให้คำแนะนำนั้นเป็นไปในลักษณะไม่เป็นทางการ (หมายถึงไม่ได้ตั้งขึ้นเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา) ในบางกรณีคณะกรรมการจะจัดเป็นสัมมนาเพื่อให้ความรู้แก่สมาชิกและประชาชนทั่วไปโดยร่วมมือกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องและมหาวิทยาลัยต่างๆ การจัดสัมมนาครอบคลุมพื้นที่ไปถึงต่างจังหวัดด้วยโดยร่วมมือกับหอการค้าต่างจังหวัด เมื่อไม่นานมานี้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้สร้างเว็บไซต์ในเรื่องนี้ขึ้น โดยเฉพาะเพื่อให้สมาชิกได้ถามคำถามและดูรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องข้อตกลงการค้าเสรีตลอดจนเชื่อมข้อมูลกับเว็บไซต์ของภาครัฐด้วย อาทิ เว็บไซต์ของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (www.dtn.moc.go.th) กรมการค้าต่างประเทศ (www.dft.moc.go.th)

ประเด็นที่สมาชิกสนใจมากที่สุด คือ อัตราและระยะเวลาของการลดภาษีนำเข้า กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า และเรื่องสุขอนามัยพืชและสัตว์ ในกรณีที่เป็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องทางเทคนิคมากๆ เช่นรายละเอียดของมาตราในข้อตกลง ทางสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็จะหาข้อมูลจากรัฐบาลให้หรือแนะนำให้ผู้สนใจไปติดต่อกับองค์กรรัฐโดยตรง

ธุรกิจที่ถูกกระทบจากการเปิดตลาดจะเรียกร้องให้รัฐบาลให้การสนับสนุน เช่น จำกัดโควตานำเข้าสินค้าเหล่านั้นโดยกำหนดจำนวนนำเข้าต่อปีและเสียภาษีนำเข้าในอัตราพิเศษที่

กำหนดขึ้น เช่น ภายใต้กรอบความตกลง FTA ไทย-ออสเตรเลีย ได้กำหนดให้การนำเข้านมผงขาดมันเนยมีโควตานำเข้าหรือกำหนดให้ผู้ลงทุนการผลิตสินค้าใดจะต้องซื้อส่วนประกอบสินค้าที่ผลิตในประเทศจำนวนหนึ่ง เช่น 20% เรียกว่าการบังคับให้ผู้ลงทุนต้องผลิตโดยมี Local content 20%* เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจผู้ผลิตน้ำมันในประเทศและผู้ผลิตอะไหล่รถยนต์ในประเทศ

นอกจากนี้ก็ยังมีการเสนอให้รัฐบาลเจรจาข้อกำหนดที่ประเทศนำเข้าและส่งออกสินค้ามีมาตรการตรวจสอบสินค้าและรับรองสินค้าก่อนที่จะนำส่งออกไป (export) เรียกว่า Mutual Recognition Arrangement (MRA)** เมื่อประเทศคู่เจรจาดกกลงกันได้สินค้ากลุ่มที่มีข้อตกลงนี้จะได้รับการตรวจสอบก่อนการส่งออกและเมื่อเข้าถึงท่าเรือปลายทางก็สามารถผ่านแดนเข้าประเทศได้โดยไม่ต้องมีการตรวจสอบซ้ำ สร้างความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการทั้งสองฝ่าย

ในบางกรณี ผู้ประกอบการผลักดันให้รัฐออกระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างโดยกำหนดให้สัญญาการจัดซื้อทุกฉบับจะต้องพิจารณาสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยก่อน และหากคุณภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนดแล้วก็ให้ซื้อสินค้านั้นแม้ราคาจะสูงกว่าซื้อจากต่างประเทศ

5.3.2 การวิจัย/วิเคราะห์

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่ได้จัดหาทุนในการทำวิจัยเองแต่ทำโครงการร่วมกับมหาวิทยาลัยหอการค้าหรือมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในประเด็นที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเตรียมการเจรจาหรือปรับตัวหลังการเจรจาโดยได้รับทุนจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้จะเผยแพร่ให้กับสมาชิกโดยการสัมมนาและเอกสารเพื่อสมาชิกจะได้ไปศึกษาเพิ่มเติมหรือเผยแพร่ต่อไปเพื่อให้มีการเตรียมปรับตัวในการแข่งขันต่อไป

5.3.3 กิจกรรมร่วมกันระหว่างองค์กรธุรกิจอื่นๆ

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้ร่วมกับสมาคมธนาคารไทยและสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยหรือเรียกว่า คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน (กกร.) ในทุกโอกาสที่จำเป็นเพื่อการประสานข้อมูลและตกลงหาข้อสรุปร่วมกัน เนื่องจากมีผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้ารายการเดียวกันแต่เป็นสมาชิกต่างองค์กรกัน เช่น การกำหนดเกณฑ์การผลิตให้ได้แหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

ในกรณีของการลดภาษีปลาน้ำจืดให้กับปรุณันสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยประสานกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นการภายในและตกลงในหลักการเดียวกันโดยไม่ต้องมีการโหวตลงคะแนนเสียงแต่อย่างใด

* มาตรการ Local Content Requirement ได้ยกเลิกไปแล้ว ตามข้อตกลง GATT ในการเจรจารอบอุรุกวัย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังคงมีมาตรการดังกล่าวอยู่

** ภายใต้ความตกลง JTEPA ได้มีข้อบทรื่องการทำ MRA (Mutual Recognition Arrangement) โดยเฉพาะสำหรับสินค้าไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

5.3.4 กิจกรรมสาธารณะ

มีการให้ข่าวผ่านสื่อมวลชนทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ในเรื่องการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สมาชิกและสาธารณะทราบ ร่วมเดินทางกับภาครัฐไปยังจังหวัดต่างๆ เพื่อจัดสัมมนาเผยแพร่ข้อมูลดังที่ได้กล่าวมา ก่อนเหตุการณ์โรควัวบ้าระบาดที่ยุโรป และยุโรปกำลังจะกำหนดมาตรการอาหารปลอดภัยขึ้นกับสินค้าอาหารนำเข้าจากต่างประเทศ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยร่วมกับกรมการค้าต่างประเทศศึกษาข้อมูลและจัดบรรยายให้สมาชิกและเอกชนทั่วไปในหลายจังหวัดเพื่อสร้างกระแสการรับรู้ว่ามาตรการปกป้องของอียูในอนาคตต่อสินค้าอาหารนำเข้าจะเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังได้เดินทางไปยังประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และจีนเพื่อสร้างภาคีร่วมเตรียมการเจรจากับอียูหากมีข้อกำหนดใดที่เห็นว่าเป็นการกีดกันทางการค้า

5.3.5 กิจกรรมร่วมกับภาครัฐ

นอกจากกิจกรรมสัมมนาต่างๆและเรื่องอาหารปลอดภัยแล้ว ทางสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยยังได้ร่วมเดินทางไปกับภาครัฐเพื่อสนับสนุนและให้ข้อมูลการเจรจากรอบไทย-ญี่ปุ่น ไทย-สหรัฐฯ และ ไทย-ออสเตรเลียโดยการเข้าร่วมประชุมในบางประเด็นทั้งในห้องประชุมและนอกห้องประชุม (เนื่องจากไม่อนุญาตให้เอกชนเข้าร่วมได้) หากข้อมูลจากตัวแทนเอกชนไม่เพียงพอก็สามารถติดต่อกลับมายังภาคเอกชนในประเทศได้ ตัวอย่างในกรณีเจรจากับออสเตรเลียในเรื่องสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชเกี่ยวกับมาตรการการนำเข้าสินค้าไก่แช่เย็นแช่แข็ง ตัวแทนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ได้เข้าไปอธิบายศักยภาพของการผลิตสินค้าไก่ที่ได้สุขอนามัยและในที่สุดก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างไทยและออสเตรเลียเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

5.3.6 กิจกรรมพิเศษต่างๆเช่นสัมมนา ประชุม การระดมความคิดเห็น ฯลฯ

ตัวแทนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเดินทางไปร่วมการสัมมนาและประชุมกับผู้แทนภาครัฐและเอกชนจากประเทศต่างๆภายใต้การจัดการของ International Trade Commission (ITC) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้ UNCTAD มีจุดประสงค์เพื่อประสานกลุ่มผลประโยชน์จากประเทศต่างๆ โดยเน้นประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาให้มีโอกาสแสดงข้อคิดเห็นต่อการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ

5.3.7 การล็อบบี้

- (ก) ธุรกิจอุตสาหกรรมของไทยได้ร่วมตัวกันและประสานกับผู้ผลิตในประเทศ ผู้ส่งออกน้ำตาลร่วมกันเจรจากับประเทศผู้นำเข้าและปกป้องอุตสาหกรรมน้ำตาล
- (ข) ประเภทกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยร่วมกับกรมการค้าต่างประเทศเดินทางไปพบหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของหลายประเทศในอาเซียนคือ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม และจีนเพื่อขอความร่วมมือในการเจรจากับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปในเรื่อง

มาตรการนำเข้าที่เกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารที่ทางสหภาพฯจะออกกฎระเบียบใหม่ที่จะเป็นการกีดกันการค้าได้ และ

- (ค) สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้รับเชิญจากรัฐบาลจีนเดินทางไปนำสัมมนาในเรื่อง WTO การสัมมนาจะเน้นเรื่องประสบการณ์ของภาคธุรกิจในประเทศไทย

5.3.8 การตั้งคณะอนุกรรมการติดตามผลการเจรจา

ในเดือนกรกฎาคม ปีพ.ศ. 2550 คณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศได้ตั้งอนุกรรมการชุดดังกล่าวเพื่อสนับสนุนและติดตามผลการดำเนินการทางธุรกรรมของสมาชิกต่อข้อตกลงการค้าฯ ที่ได้จัดขึ้นแล้ว ทำการช่วยเหลือและให้คำแนะนำสมาชิกที่มีปัญหาในการปรับตัว โดยร่วมกันทำข้อเสนอให้กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์พิจารณาให้ความช่วยเหลือด้านการเงินในการปรับตัว เป็นต้น

5.4 การมีส่วนร่วมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) แบบพหุภาคี (Regional Trade Agreement: RTA และ ทวิภาคี (Bilateral Trade Agreement)

เหตุผลของไทยในการทำ FTA

การเจรจาในกรอบ WTO มีความยากลำบากที่จะหาข้อสรุปได้ง่ายด้วยเหตุผลต่อไปนี้

1. ระดับของการพัฒนาแตกต่างกันในหมู่สมาชิกและประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 75) เป็นประเทศกำลังพัฒนาส่งผลให้ข้อเรียกร้องที่สำคัญๆที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาไม่ได้รับการตอบสนองจากประเทศพัฒนา เช่น ประเด็นการลดภาษีและการอุดหนุนสินค้าเกษตรแต่ในทางกลับกันประเทศพัฒนาแล้วก็เรียกร้องให้เปิดตลาดสินค้าบริการและการลงทุน
2. รูปแบบการเจรจาในกรอบ WTO เป็นแบบ Single Undertaking หมายความว่าต้องมีข้อตกลงในทุกหัวข้อจึงจะมีผลใช้บังคับและเป็นการเจรจาที่ใช้การตัดสินใจด้วยความเห็นชอบของทุกประเทศ (Consensus) หมายความว่าทุกประเทศจะต้องเห็นชอบจึงจะมีผลบังคับเป็นผลให้การเจรจายืดเยื้อ

การเจรจาทำข้อตกลงในกรอบ FTA จึงเป็นทางออกเนื่องจากประเทศคู่เจรจาสามารถกำหนดประเทศคู่เจรจาเองได้และสามารถกำหนดว่าจะใช้กรอบเจรจาอย่างไรเช่น Comprehensive หรือ Framework Agreement (ดังรายละเอียดในหน้า 85) ทำให้เกิดผลกระทบต่อการเจรจาในกรอบ WTO มากแต่อย่างไรก็ตามหากประเทศใดมีข้อตกลง FTA มากก็มีผลกระทบเช่นกันเพราะแต่ละกรอบจะมีต้นทุนในการบริหาร เช่น เรื่องกฎระเบียบการนำเข้าและส่งออกสินค้าหรือการลงทุน เป็นต้น เนื่องจากข้อตกลงในตัวสินค้าเดียวกันแต่กำหนดภาษีนำเข้าหรือกฎแหล่งกำเนิดสินค้าต่างกัน

การเปลี่ยนแปลงวิธีการทำข้อตกลงเหล่านี้เป็นไปอย่างรวดเร็วและเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ เป็นผลให้สภาพการค้าแห่งประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการองค์กรเพราะมีปัญหาเชิงโครงสร้างและปัญหาเชิงเศรษฐศาสตร์สถาบันแนวใหม่ (New Institution Economy) ซึ่งหมายถึง ความเชื่อ ศรัทธา ความคิด จารีต ประเพณี กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ในสภาพการค้าแห่งประเทศไทยและตัวสมาชิกตลอดจนกรรมการส่วนใหญ่โดยมีเป้าหมายให้สมาชิกเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน แต่ยังไม่ทำได้เพราะระบบ Corporatism ยังมีอิทธิพลอย่างมากแต่ขณะเดียวกันการเมืองของไทยก็อ่อนแอจึงเป็นโอกาสเปิดให้สภาพการค้าแห่งประเทศไทยทำการเปลี่ยนแปลงตนเองโดยการสร้างความแข็งแกร่งให้เป็นสถาบันที่รัฐบาลจะต้องพึ่งพาเหมือนกับ Keidanren ของญี่ปุ่น

ตามข้อตกลง GATT ข้อที่ XXIV ได้อนุญาตให้ประเทศสมาชิกทำข้อตกลงการค้าในลักษณะสหภาพศุลกากรและเขตการค้าเสรีดังที่ได้ระบุไว้ในกรมสารสุทธท้าย¹³ ประเทศสมาชิกได้มีและกำลังทำข้อตกลงการค้าเสรีที่เป็นกลุ่มเรียกว่า Regional Trade Agreements และที่เป็นทวิภาคีหรือ Bilateral Trade Agreements มากมายและเป็นการทำประสานกันหลายประเทศและหลายกลุ่มในเวลาเดียวกันเช่นประเทศไทยได้ทำข้อตกลงระดับภูมิภาค (Regional) ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เรียกว่า ASEAN Free Trade Area หรือ AFTA ประกอบด้วย ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน และครอบคลุมอีก 4 ประเทศ คือ เวียดนาม ลาว กัมพูชา และพม่า แต่ขณะเดียวกันไทยก็ได้ทำข้อตกลงกับประเทศญี่ปุ่นด้วย ในทำนองเดียวกันญี่ปุ่นเองก็กำลังเจรจากับอาเซียนเพื่อจัดทำข้อตกลงการค้าเสรี นอกเหนือจากทำข้อตกลงแยกรายประเทศกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น เช่น JMEPA และ JPEPA

ปรัชญาของการเจรจาเขต (ข้อตกลง) การค้าเสรีก็เพื่อต้องการลดอุปสรรคการค้าในการนำเข้าสินค้าเช่นเรื่องภาษีและไม่ใช่ภาษีเช่นโควตานำเข้าหรือมาตรการอื่นๆ และเชื่อว่าข้อตกลงทั้งหลายนี้จะนำไปสู่การผนวกกันในระดับโลกได้ในที่สุดทำให้เป้าหมายของ WTO บรรลุเร็วขึ้น

ตัวเลขโดยประมาณของการทำข้อตกลงการค้าเสรีทั้งที่สำเร็จและยังกำลังเจรจายู่ทั้งหมดประมาณเกือบ 200 ข้อตกลงทั่วโลก

อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยต่อการจัดทำเขตการค้าเสรีเพราะเห็นว่าข้อตกลงบางข้ออาจจะทำให้ไทยเสียเปรียบคู่แข่งและทำให้สังคมและสิ่งแวดล้อมมีปัญหา เช่น กรณีทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องการให้การปกป้องสิทธิบัตรยารักษาโรคและเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพดังที่เกิดขึ้นในการเจรจากับสหรัฐและญี่ปุ่นจนเกิดการเดินขบวนประท้วงการเจรจาโดยการนำขององค์กรภาคสังคมที่มีบทบาทสำคัญที่ชื่อว่า FTA Watch (เว็บไซต์ ชื่อ www.ftawatch.org)

¹³ พาณิชย์, กระทรวง, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. คำแปลกรมสารสุทธท้ายรวบรวมผลการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, 2537), หน้า 42-43.

ณ ปีพ.ศ. 2551 ประเทศไทยได้เจรจากรอบการค้าเสรีแบบพหุภาคีแล้ว คือ อาเซียน เรียกว่า AFTA และ ทวิภาคีทั้งที่สำเร็จและใช้บังคับแล้วกับออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ข้อตกลงที่เจรจาเสร็จแล้วคือกับญี่ปุ่นซึ่งได้บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2550 ส่วนที่กำลังเจรจาทายได้กรอบอาเซียน คือ กับจีนและญี่ปุ่น

จนถึงปีพ.ศ. 2551 ไทยได้จัดทำความตกลงข้อตกลงการค้าเสรี (FTAs) ทั้งในระดับทวิภาคีและภูมิภาค ได้แก่ กรอบเจรจาข้อตกลงการค้าต่างๆ ไทย-อินเดีย ไทย-บาร์เรน ไทย-เปรู ไทย-ออสเตรเลีย ไทย-นิวซีแลนด์ ไทย-ญี่ปุ่น และการร่วมของไทยในกรอบอาเซียนเช่น อาเซียน-ญี่ปุ่น อาเซียน-อินเดีย อาเซียน-เกาหลี อาเซียน-จีน ที่เจรจาเสร็จสิ้นแล้ว และอยู่ในระหว่างการเจรจา (รายละเอียดในภาคผนวก)

รูปแบบของความตกลง FTA

การทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีของไทยขณะนี้ มีอยู่ 2 รูปแบบคือ

1. Comprehensive หรือ Full FTA คือ เป็นความตกลงเขตการค้าเสรีที่สมบูรณ์แบบ คือ เจรจาในทุกเรื่องให้เสร็จสิ้นก่อน แล้วจึงมีการลงนามกันเป็นแบบ single package ซึ่งการทำ ความตกลงเขตการค้าเสรีแบบนี้จะใช้เวลานานกว่า
2. Framework Agreement คือ เป็นการลงนามเพียงกรอบความตกลง ส่วนรายละเอียดจะมีการเจรจากันหลังจากมีการลงนามในกรอบความตกลงแล้ว Framework Agreement นี้ อาจให้มีการรวมถึงสินค้าบางรายการที่คู่สัญญามีความพร้อมที่จะลด/เลิกภาษีระหว่างกันได้ทันที เรียกว่า “Early Harvest Program” หรือ ไม่มีก็ได้ หากไม่มี “Early Harvest” กรอบความตกลงนั้นก็เปรียบเสมือนการประกาศเจตนารมณ์ระหว่างคู่เจรจาว่าจะมีการจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างกันต่อไปเท่านั้น การจัดทำในรูปของกรอบความตกลงนี้จะใช้เวลาที่สั้นกว่า ซึ่งส่วนใหญ่จะหวังผลทางด้านการเมืองหรือการประชาสัมพันธ์เอาไว้โฆษณาถึงความสำเร็จในระดับหนึ่งก่อน

การมีส่วนร่วมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

การมีส่วนร่วมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีของไทยกับประเทศคู่เจรจาประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. เข้าร่วมประชุมให้ความคิดเห็น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีการจัดองค์กรอย่างชัดเจนเพื่อติดตามเรื่องการเจรจาการค้าระหว่างประเทศเมื่อปีพ.ศ. 2546 โดยตั้งเป็นคณะกรรมการขึ้น 1 ชุด ทำหน้าที่ติดตาม รวบรวมข้อมูล ให้ความเห็นแก่ทางราชการในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง และประสานประโยชน์เพื่อหาข้อสรุปในหัวข้อที่กลุ่มผลประโยชน์มีความเห็นขัดแย้งกัน นอกจากนั้นคณะกรรมการชุดนี้ยังต้องประสานข้อมูลกับสถาบันธุรกิจอื่นเช่นสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเพื่อหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งในบางประเด็นเนื่องจากจุดยืนของภาคธุรกิจนั้นจะต้องตรงกัน

ก่อนนำเสนอแก่ภาครัฐ แต่จุดอ่อนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยนั้นก็ยังมีอยู่ เนื่องจากไม่สามารถครอบคลุมกลุ่มผลประโยชน์ได้หมดทั้งประเทศ ดังนั้นจึงมีบางโอกาสที่สมาคมการค้าหรือผู้ประกอบการอื่นๆที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยที่มีข้อขัดแย้งกับจุดยืนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในกรณีเช่นนี้ภาครัฐจะต้องเป็นผู้ตัดสินซึ่งเป็นเรื่องที่ยากลำบากพอสมควร จึงปรากฏเป็นข่าวบ่อยครั้งในสื่อต่างๆเกี่ยวกับข้อขัดแย้งเหล่านี้

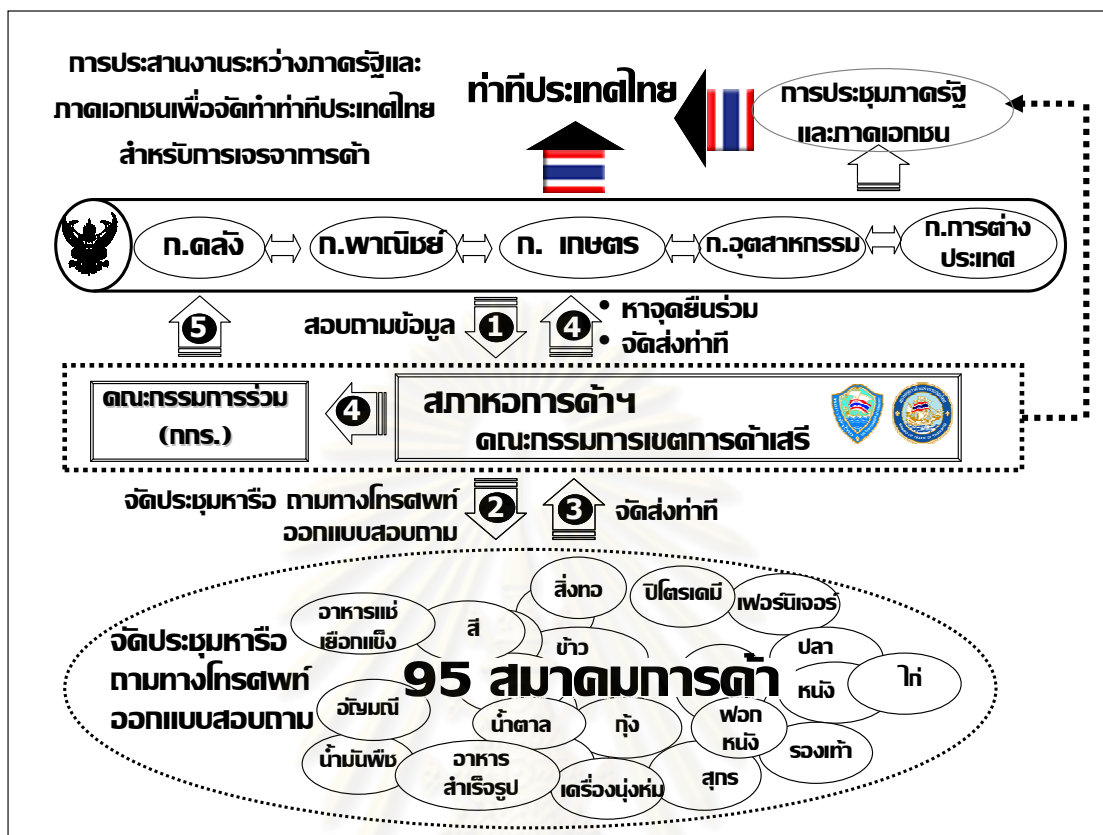
นอกจากการเข้าร่วมประชุมกับภาครัฐดังกล่าวแล้วหากมีเรื่องเร่งด่วนคณะกรรมการชุดนี้ยังเชิญผู้บริหารภาครัฐมาให้ข้อมูลและความเห็นต่างๆเพิ่มเติมที่สำนักงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยด้วย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างรัฐและเอกชนได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ดำเนินการของงบประมาณจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์เพื่อว่าจ้างมหาวิทยาลัยบางแห่งศึกษาเรื่องและประเด็นที่สำคัญในกรอบการเจรจาต่างๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกได้ทราบถึงข้อมูลที่สมบูรณ์ขึ้นก่อนจะกำหนดท่าทีการเจรจาเช่นการศึกษาเรื่อง มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด และมาตรการปกป้อง ของประเทศคู่เจรจาเขตการค้าเสรี เช่นในเดือนกันยายน พ.ศ.2548 การศึกษาความสามารถทางการแข่งขันการค้าบริการของไทยกับประเทศคู่ค้าเจรจา FTA ในเดือน ตุลาคม พ.ศ.2548 การศึกษาศักยภาพในการแข่งขันและผลกระทบของอุตสาหกรรมใหม่ไทยภายใต้กรอบเจรจาการค้าเสรีโดยมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เป็นต้น
3. เป็นวิทยากรร่วมกับกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศและกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ไปหลายสถานที่ในภาคต่างๆ คือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และได้ จัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ข้อมูลการเจรจากรอบการค้าเสรีทุกกรอบให้ภาคธุรกิจและประชาชนเข้าใจและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในเวลาเดียวกัน
4. มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเพื่อกำหนดเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการที่ไทยจัดทำความตกลง FTA โดยผู้แทนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และภายหลังจากที่มาตรการได้ประกาศแล้วก็ช่วยเผยแพร่ข้อมูลตลอดจนรวบรวมผู้ที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือเพื่อเสนอต่อกระทรวงพาณิชย์ต่อไป

5.5 การใช้อำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) และการให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการจัดทำข้อมูลและท่าทีการเจรจาเปิดตลาดการค้าภายใต้กรอบการค้าเสรี

การเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศเป็นการดำเนินการระหว่างรัฐกับรัฐ การมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจหรือสังคมต้องทำผ่านรัฐของประเทศตน สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะนำเสนอข้อเรียกร้องที่ได้สรุปร่วมกันแล้วระหว่างสมาชิกทั้งหลายแก่หัวหน้าคณะเจรจาหรือผู้แทน (ตามรูปภาพที่ 1) ซึ่งอธิบายดังนี้

รูปภาพที่ 1 รูปภาพแสดงการประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อจัดทำท่าที่ประเทศไทยสำหรับการเจรจาการค้า

วิธีที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยใช้ในการแก้ไขข้อพิพาทระหว่างสมาชิกที่มีข้อเรียกร้องไม่ตรงกันเนื่องจากผลประโยชน์ขัดกันนั้นในหลายโอกาสต้องใช้บารมีหรือความสามารถในการบริหารจัดการของประธานในที่ประชุมในการไกล่เกลี่ยเนื่องจากประธานจะเป็นผู้มีอาวุโสหรือมีตำแหน่งสูงในบริษัทใหญ่ๆที่อาจมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับคู่กรณีในทางใดทางหนึ่ง ดังเช่นกรณีตัวอย่างของการเจรจาการค้าเสรีระหว่างไทยกับเปรู เปรูเรียกร้องให้ไทยลดภาษีนำเข้าปลาป่นให้เป็นศูนย์แต่ผู้ประกอบการประมงและผู้ผลิตปลาป่นไทยไม่อาจจะรับข้อเสนอได้ซึ่งขัดแย้งกับผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทยซึ่งเห็นด้วยกับฝ่ายเปรูเพราะตนจะได้ประโยชน์จากต้นทุนวัตถุดิบในราคาถูก ผู้บริหารของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงต้องเรียกประชุมและหาข้อสรุปโดยวิธีไกล่เกลี่ยให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันคือให้ทยอยการลดภาษียนำเข้าได้ตั้งแต่ปีที่ 5 หลังการเซ็นสัญญาแต่มีข้อแม้ว่ากรมประมงของไทยจะต้องพัฒนาแหล่งปลาในอ่าวไทยให้เป็นแหล่งวัตถุดิบในการประมง¹⁴

¹⁴ หนังสือสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยส่งถึงสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เลขที่ ปสก/ส.299/2547 ลงวันที่ 3 สิงหาคม ปีพ.ศ. 2547.

กรณีนี้เป็นตัวอย่างให้เห็นว่าผู้แทนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (เป็นประธานในที่ประชุม) ที่เป็นผู้ซื้อปลาป่นรายใหญ่ที่สุดของประเทศไทยได้ใช้อำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) กับชาวประมงและผู้ผลิตปลาป่นไทยเพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกัน ในกรณีที่ผลประโยชน์ขัดกันรุนแรงจนไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็จะนำข้อเสนอของกลุ่มนี้ต่อภาครัฐเพื่อตัดสินใจต่อไป ในการเจรจาระหว่างไทยกับคู่เจรจานั้นรัฐจะต้องทำหน้าที่เต็มที่ในการเจรจาแต่ศักยภาพในการใช้อำนาจเชิงสัมพันธ์อาจจะน้อยกว่าประเทศคู่เจรจา เช่น การเจรจากรอบการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่นซึ่งไทยต้องการรวมข้าว (เมล็ด) เข้าไว้ในกรอบการเจรจาแต่ญี่ปุ่นไม่เห็นด้วยและในที่สุดรายการนี้ก็ถูกถอนออกไปจากรายการสินค้าเจรจาหลังจากนายกรัฐมนตรียุติ โคอิชูมิเจรจากับนายรัฐมนตรีไทย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

นายกญี่ปุ่นได้ใช้อำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) กับไทยโดยใช้อำนาจ “ด้านการค้าและการผลิต” คือ ปริมาณการลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นในไทยในธุรกิจการผลิตรถยนต์ ฯลฯ

แม้ว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะไม่ได้เป็นตัวแทนในการเจรจากับประเทศคู่เจรจา แต่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ยังต้อง “เจรจา” กับรัฐเพราะรัฐต้องการข้อมูลที่เอื้อให้การเจรจาง่ายที่สุดไปใช้กับประเทศคู่เจรจาเช่นรัฐต้องการตัวเลขภาษีที่ต่ำสุดซึ่งขัดแย้งกับเอกชนที่ไม่ต้องการให้ตัวเลขภาษีนำเข้าที่ต่ำสุด สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงต้องทำหน้าที่ “เจรจา” กับรัฐแทนสมาชิก

แนวปฏิบัติของภาครัฐในการ “เจรจา” กับภาคเอกชนนั้นเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องเพราะก่อให้เกิดความไม่เชื่อใจระหว่างกันแล้วยังเป็นผลให้บรรยากาศการประชุมเป็นไปอย่างอึดอัดและร้อนแรง นอกจากนี้ หัวหน้าคณะเจรจาซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารจากกระทรวงพาณิชย์ก็ยังคงต้อง “เจรจา” กับผู้แทนของหน่วยงานรัฐอื่นๆด้วย เช่น กระทรวงเกษตรฯจะเป็นผู้แทนของสินค้าเกษตร กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้แทนของสินค้าอุตสาหกรรม เป็นต้น รูปแบบและแนวทางการดำเนินการนี้ควรจะต้องได้รับการแก้ไขต่อไปให้เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนในการประสานข้อมูลกันแทนที่จะ “เจรจา” กัน แต่ข้อเสนอจะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อทั้งสองฝ่ายมีข้อมูลที่ใกล้เคียงกันล่วงหน้า ดังนั้น การศึกษารายละเอียดของกรอบการเจรจาจึงจำเป็นอย่างยิ่งก่อนที่รัฐจะตกลงเจรจากับประเทศใดประเทศหนึ่ง

ประเทศไทยมีการเจรจากรอบการค้าเสรีอยู่หลายกรอบทั้งในกรอบของทวิภาคีและพหุภาคี ดังนี้ 1) ประเทศในกลุ่มอาเซียน 2) ญี่ปุ่น 3) ออสเตรเลีย 4) นิวซีแลนด์ 5) อินเดีย 6) เปรู 7) บารเรน 8) สหรัฐอเมริกา 9) กลุ่ม BIMSTEC ประกอบด้วยอินเดีย บังคลาเทศ ศรีลังกา เนปาล ภูฏาน นอกจากนั้น ยังร่วมกับกลุ่มประเทศในอาเซียนเจรจากับ ญี่ปุ่น จีน อินเดีย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์อีกด้วย ในการเจรจาทุกกรอบดังกล่าวข้างต้นนั้น ทางสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้ส่งผู้แทนซึ่งทำงานภายใต้คณะกรรมการกฏระเบียบและการค้าระหว่างประเทศเข้าร่วมประชุม

ให้ข้อมูลตลอดจนเจรจากับภาครัฐ* บรรยายการประชุมเพื่อเก็บข้อมูลระหว่างรัฐและเอกชนนั้น เป็นบรรยากาศที่เป็นการเจรจากันดังที่กล่าวมาแล้วแทนที่จะปรึกษาข้อมูลระหว่างกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดเพื่อนำไปเจรจา ซึ่งแท้จริงแล้วคู่เจรจา คือ ประเทศฝ่ายตรงข้ามไม่ใช่ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในการประชุมเตรียมการเจรจาเฉพาะฝ่ายไทย ภาครัฐที่เป็นหัวหน้าเจรจาจะเป็นฝ่ายกำหนดประเด็นหรือกรอบการเจรจา (ก่อนรัฐธรรมนูญปีพ.ศ. 2550 รัฐสามารถกำหนดเองได้ แต่ภายใต้มาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญฉบับปีพ.ศ. 2550 รัฐสภาจะต้องให้ความเห็นชอบก่อน) เช่น การพิจารณาค่าภาษีสินค้า ภาครัฐก็จะพยายามโน้มน้าวให้เอกชนรับตัวเลขของการลดภาษีให้มากที่สุดไว้จะด้วยเหตุผลเพื่อเอาไว้ เป็น “Stock” เพื่อให้การเจรจาย่ขึ้นกับฝ่ายตรงข้ามก็เป็นเรื่องที่คาดเดาเท่านั้นเพราะภาครัฐไม่เคยเผยแพร่เคล็ดลับอันนี้ บรรยากาศแบบนี้ทำให้เอกชนมองว่าภาครัฐเข้าข้างฝ่ายตรงข้ามมากกว่าจะเจรจาเพื่อประโยชน์ของภาคธุรกิจ นอกจากนั้น การ “เจรจา” ก็เกิดขึ้นระหว่างภาครัฐกันเอง เช่น ระหว่างกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คือ กระทรวงพาณิชย์พยายามเจรจาให้กระทรวงเกษตรยอมรับเงื่อนไขของฝ่ายตรงข้ามข้าม หรือให้กำหนดเงื่อนไขที่ง่าย ๆ เข้าไว้ก่อน

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดบรรยากาศดังกล่าวเป็นเพราะประเทศไทยไม่เคยศึกษาล่วงหน้าถึงผลประโยชน์ได้และเสียพร้อมทั้งมาตรการแก้ไขก่อนการเจรจากับประเทศใด มีแต่เพียงการศึกษาในระหว่างการเจรจาทันที สาเหตุที่สองคือ ทั้งภาคเอกชนและหน่วยงานรัฐอื่นเช่นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ไม่เคยเตรียมเจ้าหน้าที่และทรัพยากรเพื่อการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศเหล่านี้ เพียงแต่เกลี้ยคนมาจากกองหรือกรมอื่นซึ่งมีหน้าที่ประจำอยู่แล้ว เช่นกรณีของกรมศุลกากรนั้น มีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ในการเจรจาในเรื่องแหล่งกำเนิดสินค้าบ่อยครั้งทำให้ไม่เกิดความชำนาญและขาดข้อมูลที่สำคัญๆ ซึ่งอาจเป็นผลให้เกิดความเสียเปรียบแก่ฝ่ายตรงข้ามโดยง่าย

ในกรณีที่ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องไม่สามารถจะตกลงกันได้ ทางภาคเอกชนจะต้องนำเรื่องกลับมาปรึกษากันใหม่เพื่อเสนอจุดยืนกลับไปให้รัฐใหม่ และหากไม่สามารถจะตกลงกันได้อีกทั้งสองฝ่ายก็ต้องยอมให้เป็นอำนาจและสิทธิของรัฐเป็นผู้ตัดสินใจต่อไป

ในระหว่างการเจรจานั้น ภาครัฐได้มีการจัดการศึกษาโดยจ้างมหาวิทยาลัยบางแห่งหรือมูลนิธิเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ สถาบันอื่นๆ ในส่วนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็มีการจ้างมหาวิทยาลัยศึกษาข้อมูลที่สำคัญๆอีกเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเช่นเดียวกันโดยได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ นอกจากนั้น สภา

* ข้อสังเกต: ในทางปฏิบัตินั้น กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นศูนย์กลางของการเจรจา ยกเว้นสองประเทศคือ ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาซึ่งผู้แทนของกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าทีมเจรจา

หอการค้าแห่งประเทศไทยยังประสานกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเพื่อหาจุดยืนร่วมในประเด็นบางประเด็นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งสองสถาบัน เช่น เรื่องการลดภาษีนำเข้าในสินค้าอะไหล่รถยนต์ หรือ รถยนต์ในช่วงที่เจรจากับญี่ปุ่น เป็นต้น

ในบางกรณีภาครัฐของไทยก็อนุญาตให้ตัวแทนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเข้าเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์และให้ข้อมูลในห้องเจรจาได้ เช่น ครั้งที่เจรจาประเด็นสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชกับออสเตรเลีย และกับญี่ปุ่น

นอกจากกิจกรรมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนดังกล่าวข้างต้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยยังได้เข้าร่วมกับภาครัฐอีกหลายกระทรวง คือ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กระทรวงการคลัง และ กระทรวงอุตสาหกรรม ในการสัมมนาในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้ภาคธุรกิจและเอกชนทั่วไปในเวลาเดียวกัน

5.6 ตัวอย่างกิจกรรมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

กิจกรรมของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับการให้ความร่วมมือกับภาครัฐด้านข้อมูล อาทิ การแจ้งทำที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการลดภาษีภายใต้กรอบการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีของไทยกับประเทศต่างๆ การเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมระดับรัฐมนตรีองค์การการค้าโลก โดยมีตัวอย่างดังนี้

5.6.1 การขึ้นภาษีนำเข้าเนื้อไก่ของสหภาพยุโรป สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในการแก้ไขปัญหามาตรการกีดกันทางการค้าด้านภาษีของประเทศผู้นำเข้า เช่น กรณีของอียูขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าเนื้อไก่แช่เย็นแช่แข็งเนื่องจากไทยได้ส่งสินค้านี้เข้าไปในอียูเป็นจำนวนที่อียูเห็นว่ามากเกินไปจึงนำมามาตรการปกป้อง (Safeguard) มาบังคับใช้โดยจะขึ้นภาษีนำเข้า ตัวแทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงได้เข้าร่วมกับกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศเจรจากำหนดโควตาภาษีกับอียูเพื่อลดความเสียหาย

5.6.2 การแก้ไขปัญหามาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ประเทศที่พัฒนาแล้วได้ออกกฎระเบียบการนำเข้าเข้มงวดขึ้นเริ่มตั้งแต่มาตรการอาหารปลอดภัยชื่อ White Paper On Food Safety (ดังที่กล่าวมาแล้ว) ยังมีมาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อมชื่อ Registration, Evaluation, and Authorization of Chemical (REACH) คือ การจดทะเบียน การประเมินความเสี่ยงและการอนุญาตการใช้สารเคมี หรือ Restriction of the Use of Certain Hazardous Substances in Electrical and Electronic Equipment (RoHs) เพื่อห้ามและจำกัดการใช้สารอันตราย 6 ชนิด ให้ผู้ผลิตต้องรายงานปริมาณการใช้สารเคมี สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยร่วมกับภาครัฐในการให้ข้อคิดเห็นและความรู้แก่ภาคเอกชนเพื่อเตรียมตัวปรับวิธีการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ คู่ค้ามาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อมอีกเรื่องหนึ่งคือปัญหาการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ CO₂ ในบรรยากาศจากการผลิตสินค้า (เกี่ยวกับเรื่องโลกร้อน) ซึ่งขณะนี้ (ปีพ.ศ. 2551) สภาหอการค้า

แห่งประเทศไทยได้ร่วมกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความรู้แก่สมาชิกเพื่อเตรียมรับมือกับมาตรการที่ผู้นำเข้าจะนำมาใช้ต่อไป

5.6.3 การกำหนดทำของไทยในการลดภาษีภายใต้กรอบ FTA ทุกรอบ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยร่วมกับกระทรวงการคลังในการกำหนดวิธีการพิจารณาอัตราภาษีแก่สินค้าที่มีความอ่อนไหวต่างกัน หมายถึง มีการตกลงกันในการจัดกลุ่มและรายการสินค้าที่สามารถจะนำมอลดภาษีนำเข้า กำหนดอัตราการลด และระยะเวลาการลดตามประเทศคู่เจรจา การกำหนดตารางเหล่านี้จะทำเป็นรหัสเช่น กลุ่มที่ 1 สามารถลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ให้แก่คู่เจรจาทันทีที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ เรียกว่า Early Harvest (ในบางกรอบการเจรจาจะไม่มีข้อตกลงนี้เช่นความตกลง JTEPA แต่สำหรับ FTA กรอบอาเซียน-จีน * และ FTA ไทย-อินเดีย ** แล้วจะมีข้อตกลงนี้) กลุ่มที่ 2 สามารถลดภาษีได้ภายในเวลา 1-5 ปี ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางการลดภาษีภายใต้ชื่อ Normal Track (NT), กลุ่มที่ 3 สามารถลดภาษีได้ภายในเวลา 5-10 ปี ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางการลดภาษีภายใต้ชื่อ Sensitive Track (ST), กลุ่มที่ 4 ให้ลดภาษีตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางการลดภาษีภายใต้ชื่อ Sensitive Track เช่นกัน แต่อาจจะกำหนดให้เป็น Sensitive Track 2 (ST2) และกลุ่มที่ 5 ให้ลดภาษีหลัง 15 ปีขึ้นไปเรียกว่า Highly Sensitive List ในหลักการแล้วประเทศคู่เจรจาสามารถกันสินค้าออกไปกลุ่มหนึ่งได้โดยมีจำนวนไม่มากเช่นมูลค่าจะต้องไม่เกิน ร้อยละ 10 ของมูลค่าการค้าของกลุ่มสินค้าทั้งหมด หรือรายการสินค้าไม่เกินร้อยละ X ของรายการทั้งหมดเรียกว่า Exclusion List ในทางปฏิบัติสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะสอบถามและประชุมกับสมาชิกในการเก็บข้อมูลเหล่านี้และรวบรวมนำเสนอต่อกระทรวงการคลัง หากจำเป็นก็จะประสานกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเพื่อจัดทำรายการสินค้านำเสนอต่อกระทรวงฯต่อไป ตามที่กล่าวมาแล้ว การดำเนินการเหล่านี้จะไม่มีข้อมูลเปรียบเทียบจากการศึกษาเชิงลึกเพียงแต่สอบถามจากผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกเท่านั้น หากกลุ่มสมาชิกที่มีผลประโยชน์แตกต่างกันและเห็นไม่ตรงกัน ผู้ที่ต้องตัดสินใจสุดท้ายคือภาครัฐ ยกตัวอย่าง สินค้าใหม่ และ สินค้าเหล็ก ฯลฯ

5.6.4 การเจรจาจัดทำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้กรอบ WTO และ FTA จากการที่รัฐบาลมีนโยบายจัดทำเขตการค้าเสรีหรือ FTA ระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ รวมถึงเวทีการเจรจาพหุภาคีหรือ WTO ที่ประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในการเจรจามาโดยตลอด ประเด็นหนึ่งที่สำคัญมากในการเจรจา คือ “กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า” ซึ่งบางครั้งการเจรจาที่ดูเหมือนใกล้จะบรรลุผลสำเร็จอยู่แล้ว แต่ก็ยังติดขัดเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ทำให้การเจรจาต้องยืดเยื้อออกไป เช่น การเจรจา FTA กับญี่ปุ่น เป็นต้น

* FTA กรอบอาเซียน-จีน การลดภาษี Early Harvest คือการลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ให้แก่ สินค้าเกษตร ตอนที่ 01 - 08

** FTA กรอบไทย-อินเดีย การลดภาษี Early Harvest คือการลดภาษีเหลือร้อยละสำหรับสินค้า 82 รายการ

การจัดทำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ไม่ว่าจะภายใต้กรอบ WTO หรือการค้าเสรี FTA นั้น บางครั้งถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า ภาครัฐและภาคเอกชน สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างมาก โดยเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดท่าที แหล่งกำเนิดสินค้าของประเทศไทยในการประชุมหารือกับภาครัฐในการนำเสนอข้อมูล ข้อเท็จจริง การผลิตสินค้าและเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้าที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง การผลิตในกลุ่มสินค้าเกษตร และอาหารกว่า 700 รายการ และสินค้าอุตสาหกรรมกว่า 1,400 รายการ ซึ่งจะทำให้สมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้รับประโยชน์สูงสุด ก่อนที่ภาครัฐจะนำท่าทีดังกล่าวเข้าสู่เวทีการเจรจา

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า คือ การที่จะบอกว่าสินค้าที่ผลิตแต่ละชนิดมีสัญชาติใด คล้ายๆ กับคนเราที่ต้องระบุว่าคนนี้มีสัญชาติไทยหรือคนนี้มีสัญชาติอเมริกันเป็นต้น โดยปกติแล้ววิธีการกำหนดเกณฑ์การได้แหล่งกำเนิดสินค้าจะมีด้วยกันอยู่ 2 เกณฑ์ใหญ่ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพิจารณาเสียภาษีนำเข้าที่ถูกต้องในประเทศปลายทางซึ่งอาจแบ่งการเก็บภาษีเป็นสองประเภทคือ

1. การเก็บภาษีศุลกากรประเภททั่วไป (Non-Preferential Tariff) สำหรับสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดมาจากสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) การเสียภาษีประเภทนี้ผู้ส่งออกไม่ต้องพิสูจน์ว่าสินค้าที่ส่งออกนั้นมีแหล่งกำเนิดจากประเทศของตนหรือไม่ เพียงแต่ดูว่าประเทศที่ส่งออกเป็นสมาชิก WTO หรือไม่เท่านั้น
2. การเก็บภาษีศุลกากรในลักษณะการให้สิทธิพิเศษเฉพาะ (Preferential Tariff) ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอัตราที่ต่ำกว่าอัตราทั่วไปที่เรียกเก็บจากสมาชิก WTO ภาษีพิเศษประเภทนี้ผู้ส่งออกจะต้องพิสูจน์ว่าสินค้าที่ตนผลิตนั้นมีแหล่งกำเนิดจากประเทศของตนจริงหรือไม่ เพื่อการได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีจากประเทศผู้นำเข้าในอัตราที่ต่ำกว่าประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ การจะได้มาซึ่งสิทธิพิเศษนี้ส่วนใหญ่จะมาจากการตกลงเป็นการเฉพาะระหว่าง 2 ประเทศ เช่น การเจรจาเปิดเขตการค้าเสรีระหว่าง 2 ประเทศ หรือระหว่างกลุ่มประเทศด้วยกัน เช่น อาเซียน เป็นต้น

เนื่องจากกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกอย่างแท้จริง สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดท่าทีร่วมกับภาครัฐทุกครั้งก่อนจะกำหนดเป็นท่าทีของประเทศไทยเพื่อจะไม่ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบต่อคู่แข่งการค้าในทุกเวที

5.6.5 การเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมระดับรัฐมนตรีภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก (WTO Ministerial Conference) สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้ส่งผู้แทนเดินทางไปร่วมสังเกตการณ์เมื่อมีการประชุมระดับรัฐมนตรีซึ่งจัดขึ้นทุกสองปีโดยครั้งแรกเดินทางไปที่นครซีแอตเทิล มลรัฐวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา แต่การเจรจารอบนี้มีปัญหาหากจนต้องยกเลิกไปเสียก่อนจะได้เริ่มต้น

เนื่องจากการเดินขบวนประท้วงต่อต้านจากองค์กรภาคเอกชน (NGOs) จากประเทศต่างๆ หลายประเทศทั่วโลก

จากนั้นเป็นต้นมา ตัวแทนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็เดินทางไปประชุมในลักษณะเดียวกันที่กรุง โดฮา ประเทศกาตาร์ ซึ่งเป็นประเทศเล็กและมีมาตรการรักษาความปลอดภัยเข้มงวด มีการจำกัดตัวแทนของภาคสังคมและเอกชนทำให้การประท้วงจากภาคสังคมไม่รุนแรงเท่ากับที่นครซีแอตเทิล ภาคธุรกิจเอกชนได้เข้าไปร่วมประชุมกับภาคสังคมซึ่งมีสถานที่ประชุมต่างหากแยกออกจากสถานที่ประชุมของทางการ และจะมีการรายงานประเด็นสำคัญที่กำลังเจรจาอยู่จากตัวแทนเจรจาของยุโรปหรือประเทศอื่นๆ เช่นนายปาสกาลป์ ลามี่ ซึ่งขณะนั้นเป็น EU Commission for Trade ในเรื่องการลดภาษีสินค้าเกษตร หรือการลดการให้เงินอุดหนุนภาคเกษตร เป็นต้น

ในเวลาเดียวกันผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ได้มีโอกาสรับฟังผลการเจรจาโดยสรุปวันต่อวันจากหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐในเวลาเย็นพร้อมกับรัฐมนตรีพาณิชย์ที่เดินทางไปประชุมร่วมและเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนนำเสนอข้อมูลหรือความเห็นได้ซึ่งก็เป็นประโยชน์ต่อการเจรจาระดับหนึ่ง

สองปีต่อมาตัวแทนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ได้ไปร่วมประชุมอีกที่ประเทศเม็กซิโก ซึ่งมีโครงสร้างการเจรจาก็คล้ายกันกับสองครั้งแรก แต่ที่มีการประท้วงการเจรจาจากองค์กรภาคสังคม (NGOs) และชาวนาเกาหลีหนึ่งคนได้ใช้มีดทำร้ายตัวเองจนถึงแก่ชีวิตด้วยการประชุมครั้งนี้ได้ถูกปิดรอบก่อนกำหนดเวลาของวันสุดท้ายเนื่องจากประธานของที่ประชุมเห็นว่าการเจรจาไม่มีโอกาสจะสำเร็จได้ทำให้ผู้แทนของประเทศต่างๆ แปลกใจและผิดหวังเพราะโดยปกติแล้วการเจรจาในวันสุดท้ายจะดำเนินจนกระทั่งถึงเที่ยงคืนแม้ผลการประชุมจะไม่ประสบผลสำเร็จก็ตาม

การประชุมครั้งล่าสุดจัดขึ้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ (ปีค.ศ. 2005) ซึ่งบรรยากาศก็คล้ายกับหลายครั้งที่ผ่านมามีผู้ประท้วงจากองค์กร NGOs เช่นเคย

5.6.6 การเจรจาเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรภายใต้กรอบ WTO การเจรจาการค้ารอบอุรุกวัยตามความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) ที่เสร็จสิ้นเมื่อปีพ.ศ. 2537 นั้นเรื่อง การค้าสินค้าเกษตรเป็นเรื่องหนึ่งที่ยังเจรจาไม่เสร็จสิ้นและต้องเจรจาต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการค้าสินค้าเกษตรของโลกให้เสรีและเป็นธรรม

สำหรับเงื่อนไขที่เข้าสู่การพิจารณาในการเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรจะต้องคำนึงถึงการปฏิบัติตามพันธกรณีในเรื่องต่างๆ ดังนี้ 1) การลดการอุดหนุนสินค้าเกษตร 2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการลดการอุดหนุนตามข้อผูกพันที่มีต่อการค้าสินค้าเกษตรของโลก 3) ข้อกังวลที่ไม่ใช่เรื่องการค้า (non-trade concerns) 4) การปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่างสำหรับประเทศกำลังพัฒนา ฯลฯ

ในช่วงเวลาก่อนการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย ภาคเอกชนในฐานะผู้แทนองค์กรธุรกิจ อาทิ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเจรจาเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตร (ยืนยันโดยนายเกริกไกร จีระแพทย์ในการให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2551) ว่าการกำหนดรายการสินค้าเกษตรที่อ่อนไหวของไทยทั้งหมด 23 รายการนั้นเป็นการกำหนดร่วมกันระหว่างกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยยึดหลักปกป้องการนำเข้าให้มากที่สุด ซึ่งยืนยันโดยนายปิณฑิพงษ์ ฝั่งบุญ ณ อยุธยาในการให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2551 เช่นกัน ดังนั้น จำนวนโควตาการนำเข้าจึงถูกกำหนดให้ต่ำทุกรายการ) อย่างไรก็ดี ในการประชุมระดับรัฐมนตรีองค์การการค้าโลก ครั้งที่ 3 (ปี ค.ศ.1999) ณ นครซีแอตเทิล สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ภาคเอกชนขององค์กรธุรกิจทั้ง 2 สถาบันได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ประชุมระดับรัฐมนตรีฯ และตั้งแต่นั้นมาภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำข้อเสนอหรือจุดยืนในการเจรจาสินค้าเกษตรรอบใหม่ตลอดมา อาทิ มีการระบุค่าสัมประสิทธิ์ที่ภาคเอกชนต้องการให้ประเทศพัฒนาแล้วลดภาษีให้ไทย เป็นต้น ตลอดจนติดตามผลการเจรจาการเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรรอบใหม่ด้วยการเดินทางร่วมกับคณะผู้เจรจาฝ่ายไทยในฐานะผู้สังเกตการณ์สำหรับการประชุมระดับรัฐมนตรีองค์การการค้าโลกทุกครั้ง ได้แก่ การประชุมครั้งที่ 4 ณ กรุงโคฮา ประเทศอาร์เจนตินา (พฤศจิกายน ปีค.ศ. 2001) การประชุมครั้งที่ 5 ณ เมืองแคนคูน ประเทศเม็กซิโก (กันยายน ปีค.ศ. 2003) และการประชุมครั้งที่ 6 ณ เขตปกครองพิเศษฮ่องกง (ธันวาคม ปีค.ศ. 2005)

การเจรจาเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรภายใต้กรอบ FTA แตกต่างจากกรอบ WTO กล่าวคือ การเจรจาภายใต้กรอบ FTA เป็นการเจรจาเปิดตลาด (การลดภาษีศุลกากร) ระหว่างประเทศคู่เจรจา โดยไม่เจรจาประเด็นการลดการอุดหนุนภายในและการยกเลิกการอุดหนุนส่งออกแต่อย่างใด ทั้งนี้ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีส่วนร่วมในการเจรจาเปิดตลาดสินค้าเกษตรภายใต้กรอบ FTA ทุกกรอบตั้งแต่ต้น เช่น การเจรจาระหว่างไทย-บาห์เรน ไทย-ออสเตรเลีย ไทย-นิวซีแลนด์ อาเซียน-จีน เป็นต้น

นอกจากนี้ องค์กรธุรกิจ อาทิ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยยังได้เข้าร่วมหารือกับหน่วยงานราชการเช่นกระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จัดทำแนวทางการลดภาษี (Modality) โดยที่ภาคเอกชนเป็นผู้ระบุนโยบายการค้าที่ต้องการลดภาษี (จากกรอบที่กระทรวงการคลังให้แนวทางไว้) ได้แก่ สินค้าที่สามารถลดภาษีให้ประเทศคู่เจรจาฝ่ายเดียวได้ (Unilateral) สินค้าลดภาษีแบบปกติ (Normal) สินค้าอ่อนไหว (Sensitive) สินค้าอ่อนไหวสูง (Sensitive) เป็นต้น

5.6.7 การผลักดันให้ภาครัฐขึ้นภาษีนำเข้าปลาจากร้อยละ 0 เป็นร้อยละ 5 ภาษีนำเข้าสินค้าปลาได้ถูกลดลงเหลือเพียงร้อยละ 5 ภายใต้กรอบ WTO แต่เพื่อให้ผู้ผลิตสินค้าสำเร็จรูปจากปลาได้วัตถุดิบที่ต้นทุนถูกกระทรวงการคลังจึงประกาศใช้อัตราภาษีนำเข้าร้อยละ 0 (ชั่วคราวหรือเรียกว่า

Applied Rate - อัตราภาษีที่เรียกเก็บจริง) แต่ภายหลังมีอุตสาหกรรมเลี้ยงปลาเกิดขึ้น ปลาเลี้ยงไม่สามารถแข่งขันกับปลานำเข้าที่มีต้นทุนที่ต่ำกว่า เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้เจรจากับกระทรวงการคลังให้ยกเลิกประกาศนั้นเสียจนประสบความสำเร็จ โดยรัฐประกาศขึ้นภาษีนำเข้ากลับขึ้นไปในอัตรา 5%เหมือนเดิม

5.6.8 การค้าภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-เมโขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) นโยบายนี้ ถูกกำหนดขึ้นในสมัยรัฐบาลทักษิณในวันที่ 9 กรกฎาคม ปีพ.ศ. 2546 จุดประสงค์ของนโยบายนี้ต้องการให้ไทยซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาว่าประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศ คือ ลาว พม่าและกัมพูชา ได้มีการค้าการลงทุนกับประเทศเหล่านี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในแถบจังหวัดชายแดนของ ไทยซึ่งเป็นเขตที่มีปัญหาทางการเมืองและชนกลุ่มน้อยที่อพยพข้ามเขตมายังไทยเป็นแรงงานรับจ้าง ผิดกฎหมายสร้างปัญหาสังคมให้ไทย

อุตสาหกรรมในโครงการนี้มีทั้งสินค้าอุตสาหกรรม เกษตร ท่องเที่ยว การก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการลงทุน ในส่วนของสินค้า เกษตรนั้นรัฐบาลกำหนดให้ใช้ระบบ “เกษตรพันธะ” (Contract Farming) หมายถึง ผู้ประกอบการ ไทยจะต้องทำโครงการลงทุนเพื่อปลูกและนำเข้าไปในพืชที่รัฐบาลอนุมัติกับเกษตรกรในประเทศภาคี โดยกำหนดขนาดและตำแหน่งของพื้นที่อย่างชัดเจน ภาษีนำเข้าของสินค้าจากเกษตรพันธะจะเป็น ศูนย์เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกิดการลงทุน ตัวอย่างพืชในโครงการนี้คือข้าวโพด ละหุ่ง ถั่วเหลือง เป็นต้น รัฐบาลไทยและเพื่อนบ้านมอบหมายให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ซึ่งรับผิดชอบการเจรจาและจัดการส่วนสินค้าเกษตร การค้า การท่องเที่ยว จึงร่วมกับสภา อุตสาหกรรมและสมาคมธนาคารไทยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของภาคธุรกิจ ในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว เรียกว่า Acmeccs Business Council ประเทศเวียดนามเข้าร่วมใน โครงการนี้ภายหลัง

5.6.9 การที่ไทยไม่ร่วมลงนามในการจัดทำ FTA ASEAN-KOREA ชื่อเรียกร้องของ เกาหลีคือต้องการให้ประเทศไทยยอมรับชื่อเรียกร้องของเกาหลีให้ยอมรับที่จะให้สิทธิพิเศษทาง ภาษีสำหรับสินค้าที่ผลิตจากเขตอุตสาหกรรมเกซอง (ซึ่งตั้งอยู่ในเกาหลีเหนือติดชายแดนเกาหลีใต้) เช่นเดียวกับสินค้าที่ผลิตในเกาหลีใต้ เนื่องจากผู้ประกอบการของเกาหลีใต้ได้ไปลงทุนในเขตนี้จึง ต้องการรวมสินค้าที่ผลิตจากเขตนี้เข้าไปในกรอบการเจรจา และชื่อเรียกร้องที่ 2 คือเกาหลี ต้องการให้ยกเว้นข้าวออกจากการเจรจาเช่นเดียวกับญี่ปุ่น ไทยเห็นว่าหากยอมเกาหลีแล้วไทยจะ ไม่ได้ประโยชน์อะไรจากการเจรจาข้อตกลงนี้โดยเฉพาะสินค้าเกษตรอุตสาหกรรมอื่นๆที่ไทยมี ศักยภาพในการแข่งขัน เช่น เนื้อไก่ถูกเกาหลีจัดอยู่ในสินค้าอ่อนไหวคือจะไม่ลดภาษีลงในอีก อย่างน้อย 15 ปี แต่ประเทศทั้ง 9 ที่เหลือในกลุ่มอาเซียนยอมรับเงื่อนไขของเกาหลีโดยลงนามจัดทำ ความตกลงเขตการค้าเสรีกับเกาหลีโดยปราศจากประเทศไทย

5.6.10 การประนีประนอมระหว่างสมาคมผู้ผลิตปลาป่นและสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย
เรื่องระยะเวลาในการลดภาษีสินค้าปลาป่นภายใต้กรอบ FTA ไทย-เปรู การเจรจากับเปรูนั้นมีสินค้าอยู่รายการหนึ่งที่เปรูมีศักยภาพในการส่งออกและได้ส่งออกมาเมืองไทยอยู่แล้วคือปลาป่น ดังนั้นเปรูจึงพยายามผลักดันให้ไทยลดภาษีปลาป่นจากร้อยละ 15 ให้เหลือร้อยละ 0 ให้เร็วที่สุด ส่วนภาคเอกชนไทยนั้นมีทั้งผู้ที่ต้องการให้ลดภาษีคือสมาคมอาหารสัตว์ไทยเนื่องจากต้องการวัตถุดิบราคาถูกลงเพื่อนำไปผลิตอาหารสัตว์แต่สมาคมผู้ผลิตปลาป่นนั้นเห็นว่าจะเกิดการแข่งขันมากขึ้นสภาพการค้าแห่งประเทศไทยจึงต้องทำหน้าที่หาข้อสรุปให้สองฝ่าย ซึ่งในที่สุดก็มีมาตรการเสนอภาครัฐว่าหากจะต้องลดภาษีให้กับเปรูในสินค้าปลาป่นแล้วขอให้เริ่มการลดอย่างมีเงื่อนไขให้เหลือศูนย์ในปีพ.ศ. 2552

5.6.11 การเจรจาจัดทำความตกลง JTEPA ชื่อเรียกเรื่องแต่แรกของผู้ปุ่นคือให้ยกเว้นข้าวออกจากการเจรจา สภาพการค้าแห่งประเทศไทยไม่เห็นด้วยกับชื่อเรียกเรื่องนี้มาตลอด แต่ในที่สุดนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรก็ยอมฝ่ายผู้ปุ่นให้ยกเว้นข้าวจากการเจรจาหลังจากได้พบกับนายกรัฐมนตรี โคอีซุมิของผู้ปุ่น

หลังจากที่ผู้ปุ่นได้รับความสำเร็จในการยกเว้นข้าวแล้วก็พยายามที่จะขอยกเว้นรายการสินค้าเพิ่ม คือ มันสำปะหลัง เนื้อไก่แช่เย็นแช่แข็ง และน้ำตาลด้วย แต่สภาพการค้าแห่งประเทศไทยไม่ยอมตกลงตามข้อเสนอนี้ ระหว่างนั้นผู้ปุ่นพยายาม lobby และถึงขั้นข่มขู่สมาคมผู้ผลิตเนื้อไก่เพื่อส่งออกให้ไป lobby รัฐบาลไทยให้ยกเว้นสินค้าไก่ออกจากรายการการลดภาษี เนื่องจากผู้ปุ่นเห็นว่าในขณะที่นั้นธุรกิจนี้ของไทยมีจุดอ่อนเนื่องจากเกิดไข้หวัดนกในไถ่ระบาดในไทยทำให้ไทยส่งออกได้เฉพาะสินค้าไก่ปรุงสุกเท่านั้น โดยมีเงื่อนไขว่าสินค้าต้องผลิตจากโรงงานที่ผู้ปุ่นให้การรับรอง ผู้ปุ่นใช้จุดอ่อนนี้ขู่ว่าหากสมาคมผู้ผลิตไก่เนื้อเพื่อส่งออกไม่ lobby ให้รัฐบาลไทยยกเว้นสินค้านี้แล้ว รัฐบาลผู้ปุ่นจะไม่เดินทางมาตรวจโรงงานส่งออกเนื้อไก่ให้ไทย มาตรการขู่นี้ได้ผลคือทำให้สมาคมผู้ผลิตเนื้อไก่ฯยอมทำตามและส่งจดหมายลงวันที่ 29 พฤศจิกายน ปีพ.ศ.2547 ให้นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ทำตามที่ผู้ปุ่นเรียกร้อง แต่สภาพการค้าแห่งประเทศไทยเห็นว่าสิ่งที่ผู้ปุ่นกระทำนั้นไม่ถูกต้องจึงได้เจรจาและเกลี้ยกล่อมให้สมาคมฯ เห็นว่าหากสมาคมฯ ยอมตามข้อเรียกร้องของผู้ปุ่นแล้วจะเกิดความเสียหายแก่สินค้าอีก 3 ชนิดแน่นอนเพราะผู้ปุ่นคงจะรุกคืบต่อไป ในที่สุดสมาคมฯ ก็เข้าใจในปัญหาที่จะเกิดขึ้นและยืนยันไม่ลดสินค้าไก่ออกจากกรเจรจา ในช่วงเวลาดังกล่าวสภาพการค้าแห่งประเทศไทยก็ได้นำข่าวเรื่องนี้ลงทางหนังสือพิมพ์บางฉบับประณามการใช้กลยุทธ์นี้ของผู้ปุ่นว่าเป็นการฉวยโอกาสที่ไทยเกิดไข้หวัดนกในไถ่ระบาดบีบบังคับสมาคมฯ ในที่สุดผู้ปุ่นก็ยอมยกเลิกข้อเรียกร้องและดำเนินการเจรจาต่อไป

หากเปรียบเทียบระยะเวลาและปรัชญาในการก่อตั้งของสมาคมการค้าของผู้ปุ่นที่ทรงอิทธิพลที่มีชื่อว่า Keidanren ซึ่งได้ถูกก่อตั้งขึ้นมาก่อนสภาพการค้าแห่งประเทศไทยเป็นเวลา 88 ปี โดยมีจุดประสงค์หลักเหมือนกันคือเป็นตัวแทนของธุรกิจเอกชนและก่อกำเนิดภายใต้อิทธิพลของ

รัฐ (State Corporatism) เหมือนกัน แต่การพัฒนาในด้านของการมีบทบาทในการเป็นปากเสียงให้แก่สมาชิกรุ่นนั้นแตกต่างกันอย่างมากมาย ตัวอย่างของเหตุการณ์ในช่วงที่เกิด Nixon Shock และ Plaza Accord ซึ่งเหตุการณ์ทั้งสองไม่ได้เพียงกระทบแต่ประเทศญี่ปุ่นเท่านั้นแต่กระทบไปทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่ญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนมากเป็นอันดับต้นๆ ในอาเซียน (รายละเอียดในบทที่ 4)

ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ของ Plaza Accord เป็นช่วงที่ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกของ GATT แต่บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ไม่ได้ตอบสนองทันทีว่าได้จัดการเตรียมการอย่างไรต่อภารกิจใหม่นี้มีเพียงแต่กิจกรรมทางด้านประชุมหรือสัมมนาหรือออกเป็นรายงานบ้างตามแต่โอกาสและเหตุการณ์จวบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2542 จึงได้เริ่มจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลเรื่องนี้ขึ้นแต่บทบาทและผลงานก็ไม่ชัดเจน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2545 จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหนึ่งชุดขึ้นมาทำหน้าที่ในเรื่องการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศอย่างจริงจังและในปี พ.ศ.2548 คณะกรรมการชุดนี้ก็เปลี่ยนชื่อเป็นคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ รวมระยะเวลาทั้งหมดประมาณ 7 ปี ถึงวันนี้ (ปีพ.ศ.2551) ที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวแทนสมาชิกในการเจรจาข้อตกลงการค้า ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก GATT คือ ปีพ.ศ.2525 เป็นเวลา 26 ปี นับถึงปี พ.ศ. 2551

อย่างไรก็ตาม แม้การก่อตั้งคณะกรรมการดังกล่าวเกิดขึ้นไม่นานแต่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ได้แสดงบทบาทอย่างแข็งขันในการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและเอกชนในสถาบันอื่น ๆ เข้าเจรจาข้อตกลงการค้าทุกกรอบที่มีอยู่ โดยเฉพาะในกรอบของการเจรจาระหว่างไทยกับญี่ปุ่น (JTEPA) ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้¹⁵

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁵ ต่างประเทศ, กระทรวง. เรื่อนำรู้เกี่ยวกับความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น. และ พาณิชย์, กระทรวง, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. 3 ปี FTA ไทย (พิมพ์ครั้งแรก:บริษัทเพจเมคเกอร์จำกัด, 2550).

5.7

ตัวอย่าง กรณีศึกษา

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับการเจรจาการค้าสินค้า

ในความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น

สำหรับการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้มีส่วนร่วมในการศึกษาความเป็นไปได้และขอบเขตที่จะเจรจา JTEPA ระหว่างกันตั้งแต่ปีพ.ศ. 2545¹⁶ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2546 ซึ่งการศึกษาได้ใช้เวลากว่า 14 เดือน จึงได้เริ่มอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2547 และหลังจากการเจรจา 9 รอบ รวมถึงการเจรจานอกรอบที่มีเป็นระยะๆ ไทยกับญี่ปุ่นสามารถบรรลุความตกลงในหลักการขององค์ประกอบที่สำคัญของ JTEPA ซึ่งนายกรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศได้ร่วมกันประกาศการบรรลุความตกลงในหลักการดังกล่าวที่กรุงโตเกียวเมื่อ 1 กันยายน ปีพ.ศ. 2548 ต่อมาได้มีการทำความตกลงฯ เมื่อวันที่ 3 เมษายน ปีพ.ศ. 2550 โดยนายกรัฐมนตรีของทั้ง 2 ประเทศ และความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2550 เป็นต้นไป

ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่นประกอบด้วยเจรจาหัวข้อต่างๆ รวม 21 หัวข้อ ได้แก่ (1) การค้าสินค้า (Trade in Goods) (2) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin: RoO) (3) ระบบศุลกากรของญี่ปุ่นและไทย (Customs Procedures) (4) การค้าไร้กระดาษ (Paperless Trading) (5) มาตรฐานเพื่อการยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition and Standard and Conformity Assessment, MRA) (6) นโยบายการแข่งขันทางการค้า (Competition Policy) (7) ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights; IPR) (8) การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ (Government Procurement) (9) การค้าบริการ (Trade in Services) (10) การลงทุน (Investment) (11) การเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา (Movement of Natural Person) (12) บริการการเงิน (Financial Services Cooperation) (13) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology) (14) วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี พลังงานและสิ่งแวดล้อม (Science, Technology, Energy and Environment) (15) การศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Education and Human Resources Development) (16) การท่องเที่ยว (Tourism) (17) อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises, SMEs) (18) การส่งเสริมการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Promotion) (19) ความร่วมมือทางด้านการเกษตร ป่าไม้ และประมง (Agriculture, Forestry and Fisheries Co-operation) (20) การปรับปรุงบรรยากาศทางธุรกิจ (Improvement on Business Environment) (21) กระบวนการหลีกเลี่ยงข้อพิพาท และระงับข้อพิพาท (Dispute Avoidance and Settlement)

¹⁶ เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ, 2549) หน้า 72-73.

ในกรณีศึกษาส่วนนี้จะเน้นบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยใน 2 ประเด็น คือ ในหัวข้อ 5.7.1 และ 5.7.2

5.7.1 การเจรจาลดภาษีในการค้าสินค้า

การลดภาษีสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาการค้าสินค้า ซึ่งเป็นหัวข้อสำคัญในการเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี โดยความตกลงการค้าเสรีของไทยก่อนหน้านี้ อาทิ ความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย ความตกลงการค้าเสรีไทย-นิวซีแลนด์ เป็นความตกลงที่มีขอบเขตกว้างขวาง (Comprehensive) ครอบคลุมการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า บริการและลงทุนและความร่วมมือทางเศรษฐกิจในสาขาต่างๆ ที่มีความสนใจร่วมกัน เช่น พาณิชยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ และนโยบายการแข่งขัน

เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกลำดับต้นๆ ของไทยรองจากตลาดอาเซียน หัวข้อการค้าสินค้าหรือการลดภาษีเป็นหัวข้อที่ไทยให้ความสำคัญ นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังมีท่าทีปกป้องสินค้าเกษตรอย่างมากทำให้การเจรจาลดภาษีสินค้าเกษตรต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามการรวมการลดภาษี สินค้าที่ไทยและญี่ปุ่นนำมาลดหรือยกเลิกหรือกำหนดโควตาพิเศษให้แก่กันภายใต้กรอบการเจรจาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่นคิดเป็นกว่าร้อยละ 90 ของรายการสินค้าทั้งหมดที่มีการค้าระหว่างกัน หรือกว่าร้อยละ 95 ของมูลค่าการนำเข้าจากอีกประเทศหนึ่งตามสถิติปี พ.ศ.2548

สำหรับแนวทางการลดภาษีในกรอบการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่นแบ่งสินค้าออกเป็นกลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ทันทีที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ (2) กลุ่มลดภาษีแบบมีเงื่อนไข (ภาษีสุดท้ายไม่ถึงร้อยละ 0) (3) กลุ่มโควตาภาษี (4) กลุ่มไม่นำมาเจรจา (5) กลุ่มเจรจาใหม่ (5 ปี หรือมากกว่า) ตัวอย่างกลุ่มสินค้าที่ญี่ปุ่นไม่ยอมเจรจา อาทิ ข้าวและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากข้าว สินค้าที่มีส่วนผสมของแป้งและน้ำตาลในอัตราส่วนที่สูง สินค้าที่จำหน่ายโดยรัฐบาล เช่น ข้าว ข้าวสาลี และข้าวบาร์เลย์ ในขณะที่ไทยไม่มีรายการสินค้าในกลุ่มดังกล่าว

ดังนั้น เพื่อให้การเจรจาลดภาษีสินค้าเกษตรเป็นไปตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาครัฐ โดยกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลังและสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบด้านการเจรจาเปิดตลาดจึงได้จัดการประชุมเพื่อหารือท่าทีการลดภาษี โดยมีสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในฐานะภาคเอกชน ส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุมหารืออย่างสม่ำเสมอ และภายหลังการประชุมมักจะมีประเด็นสอบถามภาคเอกชนเกี่ยวกับท่าทีการลดภาษีในสินค้าต่างๆ ทั้งนี้ กระบวนการทำงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย คือ การส่งแบบสอบถามไปยังสมาคมการค้าต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอข้อมูลความต้องการของผู้ผลิตในกลุ่มสินค้านั้น จากนั้น จะได้ทำการรวบรวมเป็นข้อเสนอต่อไป ทั้งนี้ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จะได้ระบุที่มาของข้อมูลดังกล่าวเพื่อเป็นเอกสารอ้างอิงให้กับภาครัฐต่อไป

อนึ่ง มุมมองเกี่ยวกับการลดภาษีของหน่วยงานภาครัฐมักแตกต่างกัน ยกตัวอย่าง เช่น หากสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานจัดประชุมหารือ มุมมองจะเป็นไปในลักษณะที่ภาคเอกชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้กำหนดว่า สินค้าของตนเองควรจะอยู่ในประเภทใด ตามแนวทางที่สำนักงานเศรษฐกิจการคลังกำหนดไว้¹⁷ อาทิ สินค้าลดภาษีแบบฝ่ายเดียว (Unilateral: U) สินค้าลดภาษีแบบต่างตอบแทน (Reciprocal) สินค้าลดภาษีแบบปกติ (Normal) สินค้าอ่อนไหว (Sensitive) สินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive) และ สินค้าไม่นำมาลดภาษี (Exclusion) โดยใช้พิกัดอัตราศุลกากร 6 หลัก ทั้งนี้ ภาคเอกชนต้องระบุว่าเพราะเหตุใดสินค้าของตนจึงต้องอยู่ในรายการสินค้าอ่อนไหวในแบบแสดงข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดรายการสินค้าอ่อนไหว¹⁸

สำหรับมุมมองของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์เกี่ยวกับการลดภาษีหรือการเปิดตลาดประเทศคู่เจรจา มักเป็นไปในเชิงรุก โดยพิจารณาจากตัวเลขการส่งออกสินค้าของไทยจากนั้นจึงกำหนดสินค้าที่ไทยควรจะรุกเข้าไปยังตลาดญี่ปุ่นให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำหนดสินค้าที่น่าจะมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นในอนาคต¹⁹

นอกจากนี้ หน่วยงานสำคัญอีกหน่วยงานหนึ่งที่จัดประชุมหารือเพื่อกำหนดท่าทีการลดภาษีสินค้าเกษตร คือ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และเนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารสุทธิ มุมมองของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเกี่ยวกับการลดภาษีหรือการเปิดตลาดกับญี่ปุ่น จึงเป็นไปเชิงรุก และต้องการให้ญี่ปุ่นลดภาษีสินค้าเกษตรให้ไทยมากที่สุดและไม่ต้องการให้มีกลุ่มสินค้าที่ไม่นำมาเจรจา (Exclusion) หรือหากมีก็ขอให้มัน้อยที่สุด²⁰

ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ท่าทีการลดภาษีสินค้าเกษตรและอาหารของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยที่ได้รวบรวมจากสมาคมการค้า เพื่อนำเสนอต่อภาครัฐปรากฏตามตารางข้างล่าง ข้อเสนอการลดภาษีสินค้าเกษตรและอาหารของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเปรียบเทียบกับ การลดภาษีตามกรอบความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น

¹⁷ รายงานการประชุมการจัดทำแผนการลดภาษีภายใต้เขตการค้าเสรี วันอังคารที่ 29 เมษายน พ.ศ.2546 ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 3 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง หน้า 4-6.

¹⁸ แบบแสดงข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดรายการสินค้าอ่อนไหว (สินค้ากลุ่ม S และกลุ่ม X) เพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานของคณะทำงานจัดทำแผนการปรับปรุงภาษีศุลกากรเพื่อเปิดเสรีทางการค้า (ผลค.) กระทรวงการคลัง มิถุนายน ปีพ.ศ. 2546.

¹⁹ เอกสารการประชุมหารือกลุ่มย่อย เพื่อพิจารณาจัดทำท่าทีสำหรับการเจรจา JTEPA สำหรับกลุ่มสินค้าเกษตรและอาหารแปรรูป, ระหว่างวันที่ 14-19 มกราคม ปีพ.ศ.2548 จัดโดยกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สำนักเอเชียตะวันออก กระทรวงพาณิชย์.

²⁰ หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน หน้าที่ 17 วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2548 ปีที่ 28 ฉบับที่ 9822.

**ตารางที่ 5.1 ตารางข้อเสนอการลดภาษีสินค้าเกษตรและอาหารของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
เปรียบเทียบกับ การลดภาษีตามกรอบความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น***

สินค้า	ข้อเสนอการลดภาษี ของสภาหอการค้า แห่งประเทศไทย	ผลการเจรจา	หมายเหตุ
1. กุ้งแช่เย็น แช่แข็ง	ลดภาษีทันที	ยกเลิกภาษีทันที (ภาษี 5 %)	ญี่ปุ่นยกเลิกภาษีสินค้ากุ้งแช่เย็น แช่แข็ง และกุ้ง แปรรูปอาจมีสาเหตุมาจาก** (1) ญี่ปุ่นยกเลิกภาษีสินค้าสัตว์น้ำจำพวกครัสเตตา เซีย (ประเภท 03.06 ทั้งหมด) ให้เม็กซิโกแล้ว ตามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจญี่ปุ่น-เม็กซิโก ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 17 กันยายน ปีพ.ศ. 2547*** จึงเป็นการง่ายขึ้นที่ญี่ปุ่นจะลดภาษีให้ไทย (2) เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นผู้นำเข้าสินค้ากุ้งจากไทยใน
2. กุ้งแปรรูป	ลดภาษีทันที	ยกเลิกภาษีทันที (ภาษี 5 %)	

* ตัวอักษรสีเข้ม: ผลการเจรจาเป็นไปตามที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องการ ตัวอักษรอ่อน: ผลการเจรจาไม่เป็นไปตามที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เสนอในเรื่องระยะเวลา
การลดภาษี แต่มีการลดภาษีลงบ้าง ตัวอักษรปกติ: ผลการเจรจาไม่เป็นไปตามที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เสนอ ญี่ปุ่นไม่ต้องการเปิดเสรี โดยเสนอว่าให้นำกลับมาเจรจาใหม่

** ข้อมูลจากการสัมภาษณ์รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คุณพินิจ กอศรีพร และ ดร. รังษิต ภูศิริกัญญา

*** ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจญี่ปุ่น-เม็กซิโก ANNEX A: JMEXPA

สินค้า	ข้อเสนอการลดภาษี ของสภาหอการค้า แห่งประเทศไทย	ผลการเจรจา	หมายเหตุ
			ปริมาณมาก ดังนั้น จึงเป็นความตั้งใจของคณะ เจรจาฝ่ายไทยที่ระบุว่า การเจรจากงดำเนินต่อไป ไม่ได้หากญี่ปุ่นไม่เปิดตลาดกุ้งให้ไทย
3. ปลาทูน่า สคิปแจ็ค และ โบนีโตแปรรูป	ลดภาษีทันที	ยกเลิกภาษีใน 5 ปี (ภาษี 9.6 %)	
4. ปลา ปู หอยแช่เย็น แช่แข็ง เนื้อปลาฟิลเล	ลดภาษีทันที	ยกเลิกภาษีใน 5-10 ปี (ภาษี 3.5-10 %)	
5. ปลาหมึกกล้วยแช่เย็น แช่แข็ง	ลดภาษีเป็น 0 ภายใน 3 ปี	ยกเลิกภาษีใน 5 ปี (ภาษี 3.5 %)	
6. ไก่สดแช่เย็น แช่แข็ง	ขอปรับลดภาษี เหลือ 0% ภายใน 3 ปี	ลดภาษีเหลือ 8.5 % ใน 5 ปี (ภาษี 11.9 %)	ไก่สดแช่เย็น แช่แข็ง และ ไก่ปรุงสุก เป็นสินค้า อ่อนไหว โดยญี่ปุ่นอ้างว่าราคาต้นทุนไก่ในญี่ปุ่นสูง กว่าประเทศคู่ค้า เช่น สหรัฐฯ บราซิลและไทยมาก การขอมลภาษีให้แก่ประเทศดังกล่าวยอมทำให้ ผลผลิตไก่ในประเทศแข่งขันไม่ได้ ส่งผลกระทบต่อ ผู้เลี้ยงไก่จำนวนมาก
7. ไก่ปรุงสุก	ลดภาษีเหลือ 0% ภายใน ระยะเวลา 3 ปี	ลดภาษีเหลือ 3 % ใน 5 ปี (ภาษี 6 %)	

สินค้า	ข้อเสนอการลดภาษี ของสภาหอการค้า แห่งประเทศไทย	ผลการเจรจา	หมายเหตุ
8. เนื้อสุกรแปรรูป	ขอปรับลดภาษีเหลือ 0% ภายใน 5 ปี หรือ ลดภาษีลง 50% จากเดิมที่เก็บจริง ภายใน 5 ปี และลดเหลือ 0 % ใน 7-10 ปี	ลดภาษีเหลือ 17.7% ใน 5 ปี แล้ว คงไว้ตลอดไป (ภาษี 20.6%)	
8. น้ำตาลทรายดิบ	- เสนอให้ลดภาษีเหลือ 0% และฝ่ายไทยพร้อมที่จะลด ภาษี เป็น 0 ทันทีเช่นกัน - ขอให้ญี่ปุ่นเปิดโควตา พิเศษ กรณีที่ญี่ปุ่นไม่ยอม ลดภาษี	นำกลับมาเจรจาใหม่ในอีก 5 ปี หรือน้อยกว่า	น้ำตาลเป็นสินค้าอ่อนไหว ญี่ปุ่นมีโรงงานผลิต น้ำตาลจากหัวบีทและอ้อยจำนวน 21 โรงและเกี่ยว ข้องกับเกษตรกรราว 40,000 ครัวเรือน น้ำตาลเป็น สินค้าผูกขาดโดยรัฐบาลซึ่งต้องการรักษาเสถียรภาพ ด้านราคา ญี่ปุ่นมีนโยบายปกป้องเกษตรกรปลูกอ้อย ในโอกินาวาซึ่งมีรายได้หลักจากการปลูกอ้อย
9. แป้งมันสำปะหลังดิบ	- ขอเพิ่มปริมาณการนำเข้า รวมเป็น 250,000 ตัน ทันที จากเดิม 150,000 ตัน และ ขอให้ยกเลิกโควตาภายใน 7 ปี	นำกลับมาเจรจาใหม่ในอีก 5 ปี หรือน้อยกว่า	แป้งมันสำปะหลังดิบและแป้งมันสำปะหลังแปรรูป เป็นสินค้าอ่อนไหว เนื่องจากญี่ปุ่นต้องการปกป้อง โรงงานแปรรูปแป้ง (ที่ผลิตจากมันฝรั่งหวาน) ราว 60 โรง และมีเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งหวานเกี่ยวข้อง จำนวนมาก นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังมีข้อผูกพันนำเข้า

สินค้า	ข้อเสนอการลดภาษี ของสภาหอการค้า แห่งประเทศไทย	ผลการเจรจา	หมายเหตุ
	- ลดภาษีนำเข้าลงเหลือ 10 % แทนที่ และลดเหลือ 0% ภายใน 7 ปี แป้งมันสำปะหลังแปรรูป		เมล็ดข้าวโพดอัตรารภาษี 0% เพื่อป้อนโรงงาน หากอนุญาตให้นำเข้าแป้งมันในจำนวนมากจากไทย จะทำให้โรงงานต้องปิดกิจการและกระทบเกษตรกร มันฝรั่งหวาน อย่างไรก็ตาม มีเหตุผลที่สำคัญอีกหนึ่งเหตุผลคือแป้งมันเป็นวัตถุดิบที่สามารถแปลงสภาพเป็นน้ำตาลได้ซึ่งจะกระทบกับอุตสาหกรรมน้ำตาลของญี่ปุ่น*
10. แป้งมันสำปะหลังแปรรูป	- ลดภาษีเหลือ 0% ภายใต้ ภาษ้นำเข้าผูกพัน WTO ภายใน 7 ปี - ขอให้ยกเลิกข้อ กำหนดการนำเข้าต่อ 1 ประเทศ ไม่เกิน 20% ภายใต้สิทธิพิเศษภายใต้ GSP แทนที่	ให้โควตาปลอดภาษี 200,000ตัน	

* ข้อมูลจากการสัมภาษณ์รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คุณพินิจ กอศรีพร และ ดร. รังษิต ภูศิริภิญโญ

สินค้า	ข้อเสนอการลดภาษี ของสภาหอการค้า แห่งประเทศไทย	ผลการเจรจา	หมายเหตุ
11. ทูเรียน มะละกอ เงาะ มังคุด มะพร้าว ฝรั่ง ลิ้นจี่ เสาวรส	ลดภาษีทันที	ยกเลิกภาษีทันที (ภาษี 2.5-32%)	ก่อนหน้าการเจรจา JTEPA ไทยส่งผลไม้แช่แข็งไปญี่ปุ่นได้อยู่แล้ว ต่อมาได้นำเทคนิค VHT: Vapor Heat Treatment มาใช้ (เทคนิคของฝ่ายญี่ปุ่น) ไทยใช้เวลาเจรจาเกือบสิบปี ไทยต้องเจรจาทันทีไทยควบคุม/กำจัดแมลงวันผลไม้ก่อนการส่งออกได้อย่างไร เป็นเวลาเกือบสิบปีก่อนมี JTEPA ไทยก็เจรจาเรื่องส่งออกมะม่วง/มังคุดอยู่แล้ว ดังนั้น JTEPA จึงไม่ได้ทำให้ผลไม้ไทยส่งออกไปญี่ปุ่นได้ เนื่องจากมีการเจรจาอยู่แล้วก่อนหน้านี้
12. กัญชง	ลดภาษีทันที	ให้โควตาปลอดภาษี 4,000 ตันในปีแรก และทยอยเพิ่มจนเป็น 8,000 ตันในปีที่ 5	
13. สับปะรดแห้ง แดงโม ส้ม	ลดภาษีทันที	ยกเลิกภาษีใน 5-15 ปี (ภาษี 2.5-32%)	

สินค้า	ข้อเสนอการลดภาษี ของสภาหอการค้า แห่งประเทศไทย	ผลการเจรจา	หมายเหตุ
14. สับประรดสด	ลดภาษีทันที	ให้โควตาปลอดภาษี 100 ตัน ในปีที่ 1 และทยอยเพิ่มเป็น 500 ตัน ในปีที่ 5 (ภาษี 17%)	
15. หอมหัวแดง กะหล่ำดอก ถั่วต่างๆ	ลดภาษีทันที	ยกเลิกภาษีทันที (ภาษี 2.5-12%)	เหตุผลที่ญี่ปุ่นขอมยกเลิกภาษีสินค้าหอมหัวแดง กะหล่ำดอก ถั่วต่างๆ ²¹ อาจเป็นญี่ปุ่นนำเข้าน้อยกว่าหรือไทยไม่เคยส่งออกหรือไม่มีศักยภาพในการส่งออก นอกจากนี้ แม้ญี่ปุ่นอนุญาตให้นำเข้าที่อัตราภาษี 0% แต่ยังคงติดปัญหาสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช
16. กระเทียม หอมหัวใหญ่ กะหล่ำปลี ผักกาด แครอท แดงกวา	ลดภาษีทันที	ยกเลิกภาษีใน 5-10 ปี (ภาษี 2.5-12%)	
17. เห็ดปรุงแต่ง มะเขือเทศปรุงแต่ง ถั่วปรุงแต่ง	ลดภาษีทันที	ยกเลิกภาษีใน 5-15 ปี	

²¹ หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คุณพินิจ กอสีพร และ ดร. รังษิต อ่านเอกสารแนบฯ เพิ่มเติม

สินค้า	ข้อเสนอการลดภาษี ของสภาหอการค้า แห่งประเทศไทย	ผลการเจรจา	หมายเหตุ
18. ข้าวและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากข้าว	ลดภาษีทันที	ยกออกจากการเจรจา (สามารถ นำมาเจรจาใหม่ได้ในเวลา 10 ปี)	
19. สับประรดกระป๋อง	ลดภาษีทันที	นำกลับมาเจรจาใหม่ในอีก 5 ปี หรือน้อยกว่า	

ที่มา: สำนักประสานงานการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ธันวาคม ปีพ.ศ. 2549

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องจากญี่ปุ่นทราบดีว่าประเทศไทยต้องการผลักดันให้เปิดตลาดสินค้าเกษตรแต่ญี่ปุ่นต้องการให้ไทยเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรม แต่เป้าประสงค์ของญี่ปุ่นคือปกป้องสินค้าเกษตร ขณะเดียวกันก็ต้องการให้ไทยเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรม ดังนั้น ญี่ปุ่นจึงเสนอให้แยกการเจรจา สินค้าเกษตรออกจากการเจรจาสินค้าอุตสาหกรรม เนื่องจากเล็งเห็นว่าจะเกิดประโยชน์แก่ญี่ปุ่น มากกว่าเพราะเมื่อแยกสินค้าสองกลุ่มนี้ออกจากกันแล้วการแลกเปลี่ยนระหว่างสองกลุ่มสินค้าจะ ทำไม่ได้และถ้าหากจะแลกเปลี่ยนกันก็จะเป็นการแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มเดียวกันยกตัวอย่างการ เจรจาสินค้า 19 รายการดังกล่าวนี้การเจรจาจะเปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นสลับสินค้าลดภาษีให้ไทยใน กลุ่มนี้เท่านั้นและจากกลยุทธ์ในการเจรจาและการเตรียมข้อมูลญี่ปุ่นก็เชื่อว่าจะมีการลดภาษีในแต่ ละสินค้าให้ไทยน้อยที่สุดแต่ในขณะเดียวกันเมื่อเจรจากลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมญี่ปุ่นก็สามารถ กดดันให้ไทยลดสินค้าในกลุ่มนี้ซึ่งญี่ปุ่นก็เชื่ออีกเช่นกันว่าสามารถที่จะเจรจาให้ไทยลดภาษีให้มาก ได้เพราะอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาการลงทุนจากญี่ปุ่นแต่ไทยไม่รับข้อเสนอ การเจรจาจึง มีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างเกษตรและอุตสาหกรรมบางรายการสลับกับการเสนอให้มีข้อตกลง อื่นในรูปแบบของกรอบความร่วมมือเพื่อให้ไทยมีโอกาสพัฒนาสินค้าให้มีมาตรฐานต่อไป (คำให้ สัมภาษณ์ของนายพินิจ กอศรีพร รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แก่ผู้เขียนเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน ปีพ.ศ. 2551) ดังนั้น ในระหว่างการเจรจาญี่ปุ่นจึงมีท่าทีที่จะไม่นำสินค้าข้าว มัน ลำปะหลัง น้ำตาล และ ไข่เข้าสู่การเจรจา ความเห็นของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต่อข้อเสนอ ดังกล่าวของญี่ปุ่น เรียงตามลำดับเหตุการณ์ ดังนี้

ในเบื้องต้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เห็นว่า การจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น จะก่อประโยชน์ทางการค้าซึ่งกันและกันมากที่สุด ควรจะครอบคลุมสินค้าเกษตรที่ไทยมีศักยภาพ และโอกาสในการส่งออกซึ่งตรงกับแนวคิดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าไทยเน้นกลุ่มสินค้า เกษตรที่ไทยมีศักยภาพส่งออก เช่น กุ้งแช่เย็นแช่แข็ง สินค้าไก่แช่เย็นแช่แข็ง ข้าวและผลิตภัณฑ์ มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ น้ำตาล ทุ่นการป้องกันและสับปะรดกระป๋องและสด เป็นต้น (สัมภาษณ์นายพินิจ กอศรีพรแก่ผู้เขียนในวันเดียวกัน) ดังนั้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จึงได้ จัดทำข้อเสนอของภาคเอกชนในจัดทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น²²

ต้นเดือนตุลาคม ปีพ.ศ. 2547 ภาคเอกชนได้จัดประชุมหารือท่าทีของภาคเอกชนสำหรับ แนวทางเจรจาสินค้าอ่อนไหวในกรอบการเจรจาจัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-

²² หนังสือสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ที่ 184/2546 ลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2546 ถึง ปลัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์การเกษตรและอธิบดีกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เรื่อง ขอเสนอ ท่าทีภาคเอกชนไทยสำหรับการเจรจาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) และเอกสารท่าทีภาคเอกชน ไทยสำหรับการเจรจาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA).

ญี่ปุ่น ซึ่งทำที่ของสมาคมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรสำคัญยังคงยืนยันให้มีรายการสินค้าข้าว มันสำปะหลัง น้ำตาล และ ไข่ อยู่ในการเจรจา²³

ต่อมาเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2547 นายพิศาล มาตวพัฒนา รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ หัวหน้าคณะเจรจาฝ่ายไทย และ นายวินิจชัย แจ่มแจ้ง รองอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อหารือแนวทางการเจรจาสินค้าอ่อนไหว ณ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ซึ่งในการประชุมดังกล่าว สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ระบุว่าไม่เป็นทางการจากรองปลัดฯ ว่านายกรัฐมนตรีไทยยอมยกสินค้าข้าวออกจากการเจรจา สำหรับทำที่ของสมาคมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร 4 รายการนั้น สินค้าไข่ มีทำที่ยินยอมให้ญี่ปุ่นยกสินค้าเนื้อไก่ ออกจากการเจรจาได้ หากญี่ปุ่นยอมผ่อนปรนในการตรวจรับรองโรงงานเนื้อไก่ปรุงสุกเพิ่มเติม โดยที่สมาคมฯ เห็นว่าจะเป็นประโยชน์โดยรวมต่อไทยมากกว่า²⁴ นอกเหนือจากสินค้าไก่ที่สมาคมฯ ยินยอมให้ญี่ปุ่นยกออกจากการเจรจาได้แล้ว สินค้าอ่อนไหว 3 รายการได้แก่ น้ำตาล มันสำปะหลัง และ ข้าว ก็ยังต้องการให้อยู่ในการเจรจาต่อไป

อย่างไรก็ดี สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในฐานะภาคเอกชนเห็นว่า การที่สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทยมีทำที่เช่นนั้น ไม่เป็นผลดีกับทำที่ของประเทศไทยโดยรวม สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่เห็นด้วยกับการที่สมาคมฯ มีทำที่ดังกล่าว แม้ว่าสมาคมฯ จะได้ทำหนังสือแจ้งความคิดเห็นในเรื่องนี้ไปยังนายกรัฐมนตรีโดยตรง

การเจรจาสินค้าเกษตรแม้จะมีการหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนในหลายวาระเพื่อรับฟังความเห็น/ข้อเสนอแนะจากภาคเอกชนในหลายระดับตั้งแต่ระดับหัวหน้าคณะเจรจาถึงข้าราชการผู้ทำหน้าที่เจรจา การตัดสินใจขั้นสูงสุดอยู่ที่ผู้มีอำนาจในการเจรจา/ต่อรองสูงสุด ซึ่งก็คือนายกรัฐมนตรี เห็นได้จากกรณีที่นายกรัฐมนตรีตัดสินใจยินยอมให้ญี่ปุ่นยกสินค้าข้าวออกจากการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจเพื่อให้การเจรจาดำเนินต่อไปได้โดยที่เอกชนก็ยอมรับแต่โดยดี

ผลการเจรจาญี่ปุ่นลดภาษีให้ไทยเพียง 4 รายการคือ 1) กุ้งแช่เย็นแช่แข็ง 2) กุ้งแปรรูป 3) ทูเรียน มะละกอ เงาะ มังคุด มะพร้าว ฝรั่ง ลิ้นจี่ เสาวรส และ 4) หอมหัวแดง กะหล่ำดอก ถั่วต่างๆ ด้วยเหตุผลดังนี้ กลุ่มที่ 1 และ 2 เป็นกลุ่มที่ไทยมีความตั้งใจอย่างสูงในการต้องผลักดันให้ญี่ปุ่นลดภาษีนำเข้าเพราะเป็นอุตสาหกรรมอาหารส่งออกหลักของไทยไปทั่วโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นกลุ่มสินค้าที่ญี่ปุ่นนำเข้าอยู่แล้วเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ส่วนสินค้าในกลุ่มที่ 3 และ 4 นั้นเป็นกลุ่มที่ไม่มีผลกระทบต่อสินค้าของญี่ปุ่นเพราะเป็นสินค้าต่างชนิดกันเนื่องจากเป็นผลิตผลจาก

²³ สรุปผลการประชุมหารือทำที่ของภาคเอกชนในแนวทางการเจรจาสินค้าอ่อนไหว เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น โดย ศูนย์ข้อมูลธุรกิจ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย 5 ตุลาคม 2547 ณ ห้องประชุม 2303 ชั้น 3 อาคารจตุรวิสิญญ์เรื่อง สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย.

²⁴ หนังสือสมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย ที่ 159/2547 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2547 ถึง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี เรื่อง ความเห็นของผู้ประกอบการส่งออกเนื้อไก่ต่อทำที่การเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น.

เขตร้อนแต่สินค้าที่ผลิตในญี่ปุ่นเป็นสินค้าเกษตรเมืองหนาว นอกจากนี้ สินค้าทั้งสองกลุ่มนี้เป็นสินค้าที่มีความต้องการน้อยเพราะผู้บริโภคยังไม่คุ้นเคยกับสินค้ากลุ่มดังกล่าว (สัมภาษณ์นายพินิจ กอศรีพรแก่ผู้เขียน)

ข้อสังเกตเรื่องข้อได้เปรียบเสียเปรียบเกี่ยวกับ พิกัดอัตราศุลกากรในระดับ 6 หลัก และ 8 หลัก

ในการเจรจาลดภาษีสินค้าเกษตรในกรอบความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น ภาครัฐมักระบุว่าสินค้าเกษตรสำคัญของไทยหลายรายการได้รับประโยชน์จากการลดภาษีของญี่ปุ่น ยกตัวอย่าง เช่น กุ้งแช่เย็น แช่แข็งและกุ้งแปรรูป ยกเลิกภาษีทันที (จากเดิมภาษีร้อยละ 5) ไข่ปรุงสุก ลดภาษีเหลือร้อยละ 3 ในเวลา 5 ปี แป้งมันสำปะหลังแปรรูป ให้โควตาปลอดภาษี 200,000 ตัน ผลไม้สด (ทุเรียน มะละกอ เงาะ มังคุด มะพร้าว ฝรั่ง ลิ้นจี่ เสาวรส) ยกเลิกภาษีทันที (จากเดิมภาษีร้อยละ 2.5 – 32) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาลงในรายละเอียด ภาคเอกชนพบว่ารายการสินค้าที่เข้าสู่กระบวนการเจรจาอยู่บนพื้นฐานแตกต่างกัน ญี่ปุ่นใช้พิกัดในระดับ 8 หลัก ซึ่งเป็นการจัดรายการสินค้าตามหลักเกณฑ์ภายในประเทศของญี่ปุ่น ในขณะที่ไทยใช้พิกัดในระดับ 6 หลักตามหลักสากล ทำให้สินค้าของญี่ปุ่นที่พิกัด 8 หลักมีระยะเวลาในการลดภาษีที่แตกต่างกัน แต่สินค้าเกือบทุกชนิดในพิกัด 6 หลักของไทยมีระยะเวลาการลดภาษีเท่ากัน ทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบอย่างสำคัญในการเจรจา เพราะญี่ปุ่นเลือกที่จะลดหรือไม่ลดภาษีสินค้าภายใต้พิกัด 6 หลักได้ ยกตัวอย่าง เช่น สินค้าไข่แปรรูป พิกัด 6 หลัก (HS 1602.32) ญี่ปุ่นแบ่งเป็น 3 พิกัดย่อย ได้แก่ ไข่ต้มสุก (1 รายการ) ไข่แปรรูปที่มีส่วนผสมของเนื้อโคหรือสุกร (1 รายการ) ไข่แปรรูปอื่นๆ (1 รายการ) ญี่ปุ่นลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ทันทีเฉพาะรายการไข่ต้มสุกเพียงรายการเดียว ส่วนสินค้าไข่แปรรูปอื่นซึ่งครอบคลุมรายการสินค้าหลายรายการ ญี่ปุ่นกำหนดให้เป็นสินค้าที่ต้องเจรจาใหม่ใน 5 ปี (Re-negotiate) (1 รายการ) เป็นสินค้าที่ลดภาษีเหลือร้อยละ 3 ในปี 5 และคงภาษีร้อยละ 3 ต่อไปจนถึงปีที่ 16 (1 รายการ) แต่สินค้าตามพิกัด 6 หลักของไทยครอบคลุมไข่แปรรูปทุกรายการ ไทยจึงลดภาษีสินค้าทุกรายการในพิกัด 6 หลักให้กับญี่ปุ่น แต่ญี่ปุ่นลดภาษีสินค้าไข่เพียงรายการเดียวให้ไทยเท่านั้น

ความร่วมมือ ด้านเกษตร ป่าไม้ และ ประมง

นอกจากประโยชน์จากการลดภาษีสินค้าเกษตรแล้ว ไทยยังได้รับประโยชน์จากความร่วมมือระหว่างไทยและญี่ปุ่นภายใต้กรอบความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่นอีกด้วยจากความร่วมมือเกษตร ป่าไม้และประมง ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ญี่ปุ่นยอมตกลงที่จะมีความร่วมมือในสาขานี้กับประเทศอื่น โดยทั้งสองฝ่ายจะร่วมมือกันใน 2 ด้านหลัก ได้แก่ ความปลอดภัยอาหาร (Food Safety)

ความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น (Local-to-Local Linkage)²⁵ ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ไทยมีความตกลงกับ ญี่ปุ่นในระดับข้อตกลงระหว่างประเทศต่างจากความร่วมมือก่อนหน้านี้ที่มีความร่วมมือในกรอบ ต่างๆเช่นภายใต้ Japan International Cooperation Agency หรือ JICAซึ่งมีระดับความสำคัญที่น้อย กว่า

สินค้าเกษตรที่มีความร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่นก่อนข้อตกลง JTEPA ได้แก่ กัญชงหอม ทองที่บ้านลาดและท่ายางและเมื่อมีการเจรจา JTEPA รัฐบาลไทยก็นำสินค้านี้เข้าไปเจรจาด้วย เนื่องจากเกิดการเรียกร้องจากผู้ประกอบการญี่ปุ่น (รายการที่ 12 ในตารางที่ 5.1)

1. ความร่วมมือด้านความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกระดับ มาตรฐานสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Standards: SPS) นับเป็นความตกลงฉบับแรกที่ญี่ปุ่นทำกับประเทศที่ส่งออกสินค้าเกษตร สำคัญ ของความร่วมมือครอบคลุมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของไทยอย่างครบวงจร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีใหม่ๆ ระบบการควบคุม ตรวจสอบและรับรองคุณภาพและการทำวิเคราะห์ความเสี่ยง โดยมีรูปแบบของความ ร่วมมือ อาทิ การแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อคิดเห็นทางเทคนิค การแลกเปลี่ยน ผู้เชี่ยวชาญ การจัดสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการและฝึกอบรม การหารือร่วมกันบนท ี่พื้นฐานของวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับประเด็นที่เกิดจากการใช้มาตรการ SPS เพื่อหาทาง ออกที่ทั้งสองฝ่ายรับได้ การส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในการตั้งห้องปฏิบัติการ ทดสอบอาหาร การเสริมสร้างระบบควบคุม ตรวจสอบและรับรอง การพัฒนาเครือข่าย ระหว่างห้องปฏิบัติการในทั้งสองประเทศและการทบทวนและประเมินการใช้การ วิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Analysis) ทั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายจะจัดตั้งกลไกร่วมที่จะนำ ผู้เชี่ยวชาญทั้งจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงสาธารณสุขญี่ปุ่นมา ทำงานร่วมกับไทย ซึ่งน่าจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสุขอนามัยพืชและสัตว์ รวดเร็วทันเวลายิ่งขึ้น

โดยสรุป ความร่วมมือด้านความปลอดภัยอาหาร คือ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อแก้ไข ปัญหา SPS พัฒนาความสามารถด้าน SPS ของไทย คณะทำงานฯ ประกอบด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ มีการประชุมทุกปี

2. ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Local-to-Local-Linkage) มีสาระครอบคลุมความ ร่วมมือในด้านการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรและสหกรณ์ ของสองประเทศ การปรับปรุงคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เกษตร การ

²⁵ สรุปความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น ด้านการเกษตร (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจ การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรกฎาคม 2550) หน้า 11.

ส่งเสริมการตลาดและการซื้อระหว่างสหกรณ์ รวมถึง OTOP การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาและส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้และการส่งเสริมการลงทุนร่วม โดยมีรูปแบบความร่วมมือ อาทิ การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและข้อมูล การแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญ การสัมมนา ประชุมปฏิบัติการ และฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาสหกรณ์ การเชื่อมโยงศูนย์ข้อมูล เพื่อรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสหกรณ์ การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์และ OTOP ในศูนย์แสดงสินค้า การส่งเสริมการวิจัยร่วมด้านการตลาดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์ และการส่งเสริมธุรกิจระหว่างสหกรณ์ในทั้งสองประเทศ ทั้งสองฝ่ายจะจัดตั้งกลไกร่วมเพื่อดำเนินความร่วมมือระหว่างกันต่อไป

โดยสรุปความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ คือ ตั้งคณะทำงานเพื่อเชื่อมโยงสหกรณ์ พัฒนาสินค้าเกษตรของสหกรณ์ ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดพัฒนาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ดำเนินการโดยสหกรณ์ พัฒนาศูนย์บริการด้านสหกรณ์ทั้งจากภาครัฐและเอกชน และส่งเสริมธุรกิจระหว่างสหกรณ์ของญี่ปุ่นและไทย²⁶

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ไม่ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนข้อมูลแก่รัฐบาลในการเจรจาจัดทำความร่วมมือเกษตร ป่าไม้และประมง อย่างไรก็ตาม สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้จัดทำทำที่เบื้องต้นของภาคเอกชนในการเจรจา JTEPA ในประเด็นความร่วมมือด้านต่างๆ อาทิ เช่น

- ก. ความร่วมมือด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เสนอให้ 1) ญี่ปุ่นมีระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning) เกี่ยวกับวิธีการตรวจสอบปริมาณสารตกค้างในสินค้าเกษตรและอาหาร และการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ที่มีเทคโนโลยีที่ล้ำหน้า 2) การกำหนดมาตรการสุขอนามัย ควรอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และต้องเท่ากับมาตรฐานสากล หรือ เทียบเท่ามาตรฐานของประเทศอื่นๆ ที่ประเทศไทยและญี่ปุ่นส่งออกได้
- ข. ความร่วมมือด้านเทคนิค เสนอให้ญี่ปุ่นสนับสนุนในการจัดตั้งห้องปฏิบัติการทดสอบเครื่องใช้ไฟฟ้า (Test Laboratory) ให้เพียงพอกับความต้องการและลดต้นทุนของไทย²⁷

²⁶ คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ ร่างความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่นสำหรับความเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจ (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ, 2550), หน้า 878 – 883.

²⁷ ทำที่เบื้องต้นของภาคเอกชนในการเจรจา JTEPA , มติชน, 8 เมษายน 2547.

การเจรจาให้ญี่ปุ่นลดภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารได้ผลค่อนข้างน้อยเนื่องจาก ญี่ปุ่นมีนโยบายปกป้องตลาดแต่ไทยก็ได้ข้อตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือด้านพัฒนาคุณภาพซึ่งจะใช้เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชต่อไป

5.7.2 กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นหัวข้อสำคัญของการเจรจาเปิดเสรีการค้า ซึ่งประเทศคู่เจรจาจำเป็นต้องใช้ในการพิสูจน์แหล่งกำเนิดสินค้าเพื่อรับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ดังนั้น กฎเกณฑ์ดังกล่าวจึงเป็นหนึ่งในมาตรการที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกีดกันสินค้านำเข้าจากประเทศคู่เจรจา โดยเฉพาะกับสินค้าหรืออุตสาหกรรมที่แต่ละประเทศต้องการมีนโยบายที่จะปกป้องหรือคุ้มครองไม่ว่าจะด้วยเหตุผลในเรื่องของการเป็นอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลัก หรือสินค้าที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเกษตรกรก็ตาม

กรณีสินค้าไม่ผ่านเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้าที่ตกลงกัน ผู้ผลิตยังคงส่งออกไปยังประเทศคู่เจรจาได้ แต่ผู้นำเข้าจะต้องเสียภาษีในอัตราเท่ากับประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ได้ทำ FTA ด้วยกัน ซึ่งอาจจะทำให้ได้ว่าประเทศผู้ส่งออกไม่สามารถลดความได้เปรียบของช่องว่างภาษีที่ได้จากการตกลงกันได้

โดยทั่วไป การเจรจากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้กรอบการเจรจาการค้าต่างๆ ทั้งองค์การการค้าโลก (WTO) หรือการเจรจาเขตการค้าเสรี (FTA) จะต้องครอบคลุมทุกสินค้าซึ่งมีจำนวนสินค้า 5,224 รายการ แบ่งตามประเภทพิศด้อย 6 หลัก ของระบบ Harmonized System ปี ค.ศ. 2002 *ไม่ว่าจะเป็นรายการสินค้านำเข้าที่ลดภาษีแล้ว สินค้าที่ต้องนำกลับมาเจรจาใหม่ในช่วงเวลาที่กำหนด หรือแม้แต่เป็นสินค้าที่ยกออกจากการเจรจา กล่าวโดยสรุปว่าทุกรายการสินค้าจะต้องมีเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้านำเข้าไว้เสมอ

การเจรจากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านี้มี 2 แนวทางหลักๆ ได้แก่

1. การเจรจาให้มีกฎทั่วไป (General Rule) โดยบังคับให้ใช้กับทุกสินค้า แต่อย่างไรก็ตาม คู่เจรจาสามารถเจรจาตกลงเพื่อกำหนดเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้าที่แตกต่างจากกฎทั่วไปได้ในกรณีที่สินค้านั้นๆ มีกระบวนการผลิตที่ต้องการกฎเฉพาะที่ต่างออกไป หรือที่เราเรียกว่า Product Specific Rules (PSRs) ตัวอย่างเช่น FTA อาเซียน-จีน ที่มีการกำหนดกฎทั่วไปคือ Local Content 40% และกำหนดให้มีกฎเฉพาะสินค้าได้ในบางรายการ หรือ การเจรจา FTA ไทย-อินเดีย ที่คาดว่ากำลังจะมีการลงนามภายในปี พ.ศ. 2551 นี้ ได้มีการกำหนดกฎทั่วไปคือ CTH (พิศด 6 หลัก)+35% และมีรายการที่สามารถใช้ PSRs ได้ 200 รายการ เป็นต้น

* ส่วนโครงสร้างอัตราอากร สำนักแผนและการต่างประเทศ กลุ่มมาตรฐานพิธีการและราคา กรมศุลกากร , กันยายน ปีพ.ศ. 2549.

2. การเจรจาเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดเป็นรายสินค้า สำหรับกรณีนี้จะไม่มีการกำหนดกฎทั่วไปแต่อย่างใด แต่จะเจรจาเกณฑ์กันเป็นรายพิกัดตั้งแต่ตอนที่ 01-97 ตัวอย่างเช่น FTA ไทย-ออสเตรเลีย และไทย-นิวซีแลนด์ สำหรับการเจรจาหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ภาครัฐทั้ง 2 ประเทศตกลงที่จะใช้วิธีนี้เพื่อกำหนดเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้า ภาครัฐฝ่ายไทยโดยการนำของกรมศุลกากรจะร่วมกันหารือเพื่อกำหนดท่าทีของประเทศไทยกับภาคเอกชน ทั้งจากสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ต้องการปกป้องภาคเกษตรของตนเองเป็นอย่างมาก พิจารณาได้จากการกำหนดแนวทางการลดภาษี ซึ่งรายการสินค้าเกษตรที่อยู่ในพิกัดตอนที่ 01-24 ส่วนใหญ่จะมีช่วงระยะเวลาการลดภาษีที่ยาวนานกว่า หรือบางรายการถูกยกออกจากการเจรจา ดังนั้น ข้อเสนอเบื้องต้นของญี่ปุ่นในการกำหนดกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจะสอดคล้องหรือมีแนวทางการเจรจาไปในทิศทางเดียวกันกับการเจรจาลดภาษีสินค้า กล่าวคือ ญี่ปุ่นจะกำหนดเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับสินค้าเกษตรและอาหารที่ค่อนข้างมีความเข้มงวดนั่นเอง

ข้อเสนอเบื้องต้นของญี่ปุ่นเรื่องการกำหนดกฎแหล่งกำเนิดสินค้าในภาพรวมคือ 1) เกณฑ์ Wholly Obtained (WO)* 2) เกณฑ์การเปลี่ยนพิกัดศุลกากร (Change in Tariff Classification: CTC) ** 3) เกณฑ์สัดส่วนมูลค่า (Local Content: LC หรือบางครั้งจะถูกเรียกว่า Value Added: VA) *** อย่างไรก็ตาม บางรายการสินค้าสามารถใช้เกณฑ์ผสมกันได้คือ เกณฑ์ CTC ควบคู่กับ Local Content หรือ สามารถเลือกใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งได้ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ข้อเสนอเบื้องต้นของญี่ปุ่นเป็นแนวทางที่หลากหลาย เวทีเจรจาใช้เช่นกัน

เมื่อวันที่ 1 เมษายน ปีพ.ศ. 2547 สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้จัดทำทำที่ภาพรวมสำหรับการเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น ในทุกๆ ประเด็น และต่อมาทำที่ดังกล่าว ได้ถูกตีพิมพ์สู่สาธารณะในหนังสือพิมพ์มติชนฉบับวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2547 สำหรับประเด็นเรื่องกฎว่าด้วย

* WO หมายถึง สินค้าที่ผลิตโดยใช้วัตถุดิบทั้งหมดในประเทศ สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ไข่หมู น้ำมันดิบ พลอย ฯลฯ สัตว์มีชีวิตที่เกิดและโตในประเทศ เช่น ไก่ที่เกิดและถูกเลี้ยงในประเทศ พืชที่ปลูกและถูกเก็บเกี่ยวในประเทศ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง รวมถึงแร่ที่ได้จากการขุดในประเทศ เป็นต้น

** เกณฑ์การเปลี่ยนพิกัดศุลกากร หรือ CTC มีหลายวิธีดังต่อไปนี้ 1) CC (Change of Chapter) ตัวอย่างเช่น ไก่มีชีวิต (พิกัดตอนที่ 01) นำเข้ามาฆ่าและผ่านกระบวนการแช่แข็งเป็น ไก่แช่แข็ง (พิกัดตอนที่ 02) 2) CTH (Change of Tariff Heading) เช่น การนำเข้าเมล็ดโกโก้ พิกัด 1801 มาบด กระเทาะเปลือก คั่ว และเข้าเครื่องบดจนได้ผงโกโก้ พิกัด 1805 3) CTS (Change of Tariff Sub-heading) เช่น การนำเข้าส่วนประกอบเฟอร์นิเจอร์ พิกัด 9403.90 มาประกอบ เป็นเฟอร์นิเจอร์สำนักงาน พิกัด 9403.30

*** เป็นการพิจารณาสัดส่วนวัตถุดิบในประเทศและวัตถุดิบนำเข้า หมายความว่า การผลิตสินค้า 1 ชิ้นสามารถนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศได้กี่เปอร์เซ็นต์เทียบกับราคาขาย FOB โดยมีสูตรในการคำนวณทั่วไป คือ $100 - (\text{ราคาวัตถุดิบนำเข้า} / \text{ราคาขาย FOB} * 100)$

แหล่งกำเนิดสินค้า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย มีจุดยืนเบื้องต้น คือ ต้องการให้จัดทำเกณฑ์ เฉพาะสำหรับแต่ละรายสินค้า (Product Specific Rules: PSR) โดยมีรายละเอียดแบ่งเป็น 3 ข้อ ได้แก่ 1) เกณฑ์การผลิตโดยใช้วัตถุดิบทั้งหมดในประเทศ (WO) 2) เกณฑ์การแปรสภาพอย่าง เพียงพอ (Substantial Transformation: ST) โดยวิธีการเปลี่ยนพิกัดอัตราศุลกากร (CTC) สำหรับ สินค้าที่ต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบ และต้องไม่กำหนดเงื่อนไข Local Content 3) เกณฑ์การกำหนด Local Content ไม่ควรเกิน 40%

เมื่อเปรียบเทียบข้อเสนอเบื้องต้นของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และฝ่ายญี่ปุ่นพบว่า มีความแตกต่างกันบ้างในบางประเด็น อาทิ ญี่ปุ่นเสนอให้บางสินค้าสามารถกำหนดใช้เกณฑ์ผสม ได้ (CTC ควบคู่กับ Local Content) ซึ่งเป็นท่าทีที่ค่อนข้างเข้มงวด แต่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เห็นว่าให้ควรเลือกใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเท่านั้น แต่ประเด็นที่น่าเป็นห่วงคือ ข้อเสนอเกณฑ์ ของญี่ปุ่นสำหรับสินค้าเกษตรและอาหารจะที่เข้มงวดมาก เกือบทุกสินค้าถูกบังคับให้ต้องใช้วัตถุดิบ ในประเทศหรือนำเข้าจากญี่ปุ่นได้เท่านั้น หลายสินค้าที่มีความอ่อนไหวมากและถูกใช้เป็นวัตถุดิบ อาทิ ข้าว มันสำปะหลัง หรือน้ำตาล จะถูกกำหนดให้เป็นวัตถุดิบที่ต้องมีในประเทศเท่านั้น อาทิ ผลิตภัณฑ์จากธัญพืชในพิกัด 11 น้ำมันรำข้าวใน พิกัด 15 หรือของปรุงแต่งจากธัญพืช แป้ง สตาร์ช ในพิกัด 19 เป็นการสนับสนุนว่าการกำหนดเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้าของญี่ปุ่นจะสอดคล้องกับการ แนวทางการลดภาษีเป็นอย่างมาก

ถ้าเป็นการกำหนดเกณฑ์เข้มงวดกับสินค้าเกษตรขั้นพื้นฐาน ในเบื้องต้นภาคเอกชนไทยจะ ไม่ประสบปัญหาเนื่องจากเรามีวัตถุดิบในประเทศ แต่สำหรับอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องอาศัยวัตถุดิบนำเข้า เนื่องจากปริมาณวัตถุดิบที่มีอยู่ในประเทศไม่เพียงพอ หรือวัตถุดิบบางชนิดไม่มีในประเทศไทย การยอมรับข้อเสนอเกณฑ์ของญี่ปุ่นจะทำให้ ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถผลิตสินค้าผ่านเกณฑ์ฯ ดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้ไม่สามารถใช้สิทธิ ประโยชน์ทางภาษีที่ตกลงกันได้ ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ถึงแม้ว่าญี่ปุ่นลดภาษีในภาคเกษตรให้ ไทยไม่มาก แต่สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ได้จะเป็นโอกาสและข้อได้เปรียบของผู้ประกอบการไทยที่ มีต่อคู่แข่งในตลาดญี่ปุ่นได้

ในทำนองเดียวกัน สินค้าอุตสาหกรรมหลายประเภทที่ญี่ปุ่นมีศักยภาพ เกณฑ์ที่เสนอจะไม่ เข้มงวดมาก เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ส่งออกของญี่ปุ่น แต่อุตสาหกรรมดังกล่าวกลับเป็น สินค้าที่ฝ่ายไทยเองต้องการคุ้มครองเช่นกัน ด้วยเหตุนี้การเจรจาว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจึงเป็น ประเด็นทางการค้าที่เจรจาแล้วเสร็จในช่วงท้ายของการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีเสมอ

สำหรับการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการเจรจาจัดทำว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านั้น สามารถกล่าวได้ว่า ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับ การเจรจาเปิดเสรี การค้าในประเด็นอื่นๆ โดยภาคเอกชนเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์การผลิตในแต่ละรายการสินค้าเอง แล้วส่งข้อมูลให้ภาครัฐนำไปเจรจาต่อรอง ทั้งนี้ เนื่องจากภาคเอกชนเป็นผู้ที่รู้ดีในสินค้าของตน ไม่

ว่าจะเป็นวิธีการจัดการกับวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่ม ฯลฯ คณะเจรจาฝ่ายไทย จึงทำหน้าที่ตอบสนองข้อเสนอของภาคเอกชนและเจรจาต่อรองให้บรรลุผลสำเร็จให้มากที่สุดเท่าที่

สามารถทำได้ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในฐานะเป็นหนึ่งในองค์กรหลักของภาคเอกชน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับสมาชิกสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในเรื่องของการเปิดตลาดสินค้า จึงได้แต่งตั้งผู้แทนให้รับผิดชอบดูแลเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเวทีการเจรจาเป็นการเฉพาะ ตั้งแต่สมัยประเทศไทยเข้าสู่การเจรจาขององค์การการค้าโลกหรือ WTO จนถึงในปัจจุบัน คณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศได้ตั้งคณะอนุกรรมการ ด้านการค้าสินค้าเกษตรและกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าขึ้นเพื่อดูแลผลประโยชน์ของสมาชิกทั้งเรื่องภาษีและกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

สำหรับการเจรจาหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้มีส่วนสำคัญยิ่งในการพิจารณาข้อเสนอของญี่ปุ่นในทุกๆ ช่วงเวลาที่มีการเจรจาต่อรองดำเนินไป โดยได้รับเชิญจากภาครัฐให้เป็นตัวแทนของภาคเอกชนเข้าร่วมประชุมกับภาครัฐซึ่งมีกรมศุลกากรเป็นหน่วยงานหลักจำนวนกว่า 10 ครั้ง ตลอดระยะเวลากว่า 1 ปีเศษ

ความเห็นและท่าทีของผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จะมาจากข้อมูลที่ได้รับจากสมาชิกซึ่งประกอบด้วยสมาคมการค้าต่างๆ อาทิเช่น สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป สมาคมผู้ผลิตน้ำมันถั่วเหลือง สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย สมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย ด้วยวิธีการจัดทำท่าทีเบื้องต้นโดยอ้างอิงจากข้อเท็จจริงการผลิตที่เคยได้สอบถามไว้ พร้อมกับข้อมูลประกอบการพิจารณาอื่นๆ และออกแบบสอบถามไปยังสมาชิก เพื่อให้ยืนยันท่าทีเดิมที่เคยแจ้งไว้แล้ว หรือแสดงความเห็นเพิ่มเติมกรณีต้องการปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมในแง่ของการค้ากับประเทศญี่ปุ่น²⁸ นอกจากนี้ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ยังใช้วิธีโทรศัพท์สอบถามโดยตรงไปยังบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนของแต่ละอุตสาหกรรม เช่น นายกสมาคมฯ หรือผู้จัดการสมาคมฯ อีกทางหนึ่ง

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย โดยคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ ยังได้จัดประชุมร่วมกับสมาชิก 2 ครั้ง ในวันที่ 31 พฤษภาคม ปีพ.ศ. 2548 และ วันที่ 3 มิถุนายน ปี ค.ศ. 2548 เพื่อหารือและสอบถามท่าทีเฉพาะประเด็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ก่อนจัดทำ

²⁸ หนังสือสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยส่งถึงนายกสมาคมการค้า เลขที่ ปสก.3/ส.243/2548 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2548 และเลขที่ ปสก.3/ส.190/2548 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548.

เป็นจุดยืนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เสนอต่อภาครัฐอย่างเป็นทางการ ทั้งในเวทีการประชุมร่วม 2 ฝ่าย หรือการออกเป็นหนังสือไปยังภาครัฐ²⁹

สรุปทำที่สำหรับสินค้าเกษตรและอาหาร พิกัด 01-24 ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ที่รวบรวมจากการประชุมและแบบสอบถามที่ได้รับจากสมาชิกฯ ซึ่งพอจะสรุปโดยสังเขปในสินค้าหลักๆ ได้ดังนี้

1. กลุ่มสินค้าเกษตรและอาหารที่สามารถรับข้อเสนอเบื้องต้นของญี่ปุ่นได้ ถึงแม้ว่าญี่ปุ่นจะกำหนดเกณฑ์ให้ใช้วัตถุดิบทั้งหมดในประเทศ (Wholly Obtained: WO) เนื่องจากผู้ผลิตส่งออกส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในประเทศได้แก่ กลุ่มสินค้าปศุสัตว์ อาทิ สุกรสด แช่เย็น แช่แข็ง พิกัด 0203 ไก่สด แช่เย็น แช่แข็ง พิกัด 0207 สุกรและไก่แปรรูป พิกัด 1602 เป็นต้น หรือ กรณีที่เป็นสินค้าเกษตรหรือประมงขั้นพื้นฐาน อาทิ ข้าว พิกัด 10 ปลาสดหรือแช่เย็น พิกัด 0302 0303 เป็นต้น
2. กลุ่มสินค้าเกษตรและอาหารที่ข้อเสนอเบื้องต้นของญี่ปุ่นไม่ปฏิบัติตามข้อเท็จจริงการผลิตของไทยหรือบางสินค้าถูกมองว่าไม่ปฏิบัติตามกระบวนการผลิตทั่วไป

ก. สินค้าปลาหมึกแช่แข็ง พิกัด 0307.49

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC (Change of Chapter) หมายความว่า การจะได้แหล่งกำเนิดสินค้าปลาหมึกแช่แข็งจะต้องจับปลาหมึกเองหรือซื้อปลาหมึกแช่เย็นจากญี่ปุ่นเท่านั้น

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : ภาคเอกชนไม่สามารถรับข้อเสนอCC เป็นเกณฑ์ในการผลิตได้ เนื่องจาก ไทยไม่มีปลาหมึกแช่เย็นในประเทศมากพอ บางฤดูกาลขาดแคลน จึงต้องนำเข้าปลาหมึกจากที่อื่น³⁰ ดังนั้นภาคเอกชนจึงต้องการให้กำหนดกฎเกณฑ์ที่เอื้อต่อการนำเข้าปลาหมึกแช่เย็นจากแหล่งใดก็ได้ในโลก โดยให้เหตุผลเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การนำเข้าปลาหมึกแช่เย็น พิกัด 0307.41 มาผ่านกระบวนการ ซึ่งมีใช้เพียงการนำเอาปลาหมึกแช่เย็นมาแช่แข็งและส่งออกไปเท่านั้น แต่จะครอบคลุมถึงกระบวนการการละลาย การเอาหัวออก การล้าง เป็นต้น ซึ่งกระบวนการทั้งหมดจะมีการควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสมตลอดเวลา การผลิตจึงไม่ควรจัดเป็นการผลิตอย่างง่าย ดังนั้นสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้เสนอเกณฑ์ CTSH เป็นทางเลือกแรก

²⁹ หนังสือสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยส่งถึงหัวหน้าคณะเจรจาจากภูวามหาด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าไทย-ญี่ปุ่น กรมศุลกากร เลขที่ ปสท.3/ส.287/2548 ลงวันที่ 2 มิถุนายน 2548 และเลขที่ ปสท.3 / ส. 627 / 2548 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2548.

³⁰ สัมภาษณ์ ผู้จัดการสมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย, กันยายน 2548.

ทั้งนี้ เกณฑ์ CTSH จะตรงกับข้อเท็จจริงการผลิตของผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่และไม่น่าจะเป็นการผลิตอย่างง่ายตามเหตุผลที่ได้กล่าวไปแล้ว แต่ถ้าญี่ปุ่นไม่ยอมตามข้อเสนอ ฝ่ายไทยได้เสนอทางเลือกให้ใช้ Local Content 40% หมายความว่าสามารถใช้วัตถุดิบผสมกันได้ หรืออย่างน้อยที่สุด เราได้เสนอให้สามารถนำวัตถุดิบจากประเทศสมาชิกอาเซียนมาผสมได้ เนื่องจากเราเห็นว่าหลายประเทศในอาเซียนได้ทำ FTA แบบทวิภาคีกับญี่ปุ่นอยู่แล้ว แต่ข้อเสนอนี้กลับไม่ได้รับการตอบสนองจากญี่ปุ่น ทั้งๆที่หลายสินค้าที่ตกลงกันสามารถสะสมวัตถุดิบจากอาเซียนได้

เกณฑ์ที่ตกลง : CC ซึ่งหมายความว่า ญี่ปุ่นไม่ยอมตามข้อเสนอของฝ่ายไทย ทั้ง 3 ทางเลือก ผู้ผลิตไม่สามารถนำเข้าปลาหมึกแช่เย็นมาผ่านกระบวนการผลิตได้

วิเคราะห์ผลกระทบ : อุตสาหกรรมของไทยจะสูญเสียโอกาสอย่างมาก เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกสำคัญที่สุด สัดส่วนเกือบ 50% แต่ผู้ประกอบการไม่สามารถผลิตได้ แหล่งกำเนิดสินค้าจึงไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีได้

ข. สินค้านมและผลิตภัณฑ์นม พิกัด 0402-0406

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC except from chapter 17, 18, 19, 21 หมายความว่า ผลิตภัณฑ์นมที่ผลิตห้ามนำเข้าวัตถุดิบนมในตอน 04 นำตาลในตอน 17 โกโก้และผลิตภัณฑ์ในตอน 18 ของปรุงแต่งจากพืชหรือนมในตอน 19 รวมถึงของปรุงแต่งเบ็ดเตล็ดในตอน 21

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : เนื่องจากเราต้องอาศัยวัตถุดิบนำเข้าในตอน 04 ซึ่งต้องนำเข้าจากทั่วโลก ดังนั้น เกณฑ์ที่เหมาะสมกับข้อเท็จจริงการผลิตของไทยคือ CTH

เกณฑ์ที่ตกลง : มีเกณฑ์ CTH อยู่เพียง 2 พิกัด คือ หางนม พิกัด 0404 และ เนยแข็ง พิกัด 0406 ส่วนพิกัดอื่นๆ ตกลงที่เกณฑ์ CC หมายความว่า ญี่ปุ่นไม่ยอมตามข้อเสนอไทย โดยยังคงห้ามนำเข้าวัตถุดิบนมในตอน 04 ซึ่งเป็นวัตถุดิบหนึ่งในกระบวนการผลิตของไทย

วิเคราะห์ผลกระทบ : ข้อสรุปเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้าในตอน 04 นมและผลิตภัณฑ์นม ที่แม้ว่าเกณฑ์สำหรับสินค้าส่วนใหญ่จะไม่เป็นไปตามที่เราต้องการ แต่ญี่ปุ่นไม่ได้เป็นตลาดคู่ค้าของไทยจึงไม่น่ากระทบกับอุตสาหกรรมของไทยมากนัก

ค. ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไม้สีจากเมล็ดธัญพืช พิกัด 11

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC except 7, 8, 10 หมายความว่า การจะผลิตแป้งหรือผลิตภัณฑ์จากเมล็ดธัญพืช เราต้องมีพืชหรือเมล็ดธัญพืชเองในประเทศ หรือนำเข้าจากญี่ปุ่นเท่านั้น

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : พืชหรือเมล็ดพืชบางชนิดที่เป็นวัตถุดิบในการโม่สี เราไม่มีในประเทศหรือมีไม่เพียงพอ จำเป็นต้องนำเข้า ดังนั้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ไม่สามารถรับเกณฑ์ของญี่ปุ่นได้ โดยได้เสนอเกณฑ์ CC ซึ่งเปิดกว้างให้มีการนำเข้าวัตถุดิบพืช หรือเมล็ดพืชเข้ามาได้

เกณฑ์ที่ตกลง : อนุญาตให้นำเข้าเมล็ดพืชเข้ามาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์พืชหรือแป้งตามที่ฝ่ายไทยเสนอได้ แต่พืชบางชนิดยังคงสงวนห้ามนำเข้า อาทิ มันฝรั่ง มันสำปะหลัง หรือ วัตถุดิบที่เป็นผลไม้ในตอน 08 เพื่อนำมาผลิตเป็นแป้ง

วิเคราะห์ผลกระทบ : จากข้อตกลงพบว่า บางสินค้าเราจะผลิตผ่านเกณฑ์ได้ เช่น แป้งข้าวสาลี เราสามารถนำเข้าเมล็ดข้าวสาลีได้ ซึ่งตรงกับข้อเท็จจริงการผลิตของไทย ส่วนการห้ามนำเข้ามันสำปะหลัง ไม่น่าจะกระทบกับผู้ผลิตไทย เพราะเรามีวัตถุดิบมากมายในประเทศ แต่สำหรับบางผลิตภัณฑ์ เราจะไม่สามารถผ่านเกณฑ์ที่ตกลงได้ อาทิ สตาร์ชจากมันฝรั่ง เนื่องจากข้อเท็จจริงผู้ประกอบการต้องนำเข้ามันฝรั่งเข้ามาผลิต

ง. ไบโอมัน น้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช พิกัด 15

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC except 10, 11, 12, 23 หมายความว่า การจะผลิตน้ำมันพืช เราต้องใช้เมล็ดพืชเองในประเทศ หรือนำเข้าจากญี่ปุ่นเท่านั้น

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : เมล็ดพืชบางชนิดที่เป็นวัตถุดิบในการผลิต เราไม่มีในประเทศหรือมีไม่เพียงพอ จำเป็นต้องนำเข้า อาทิ ถั่วเหลือง เป็นต้น ดังนั้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ไม่สามารถรับเกณฑ์ของญี่ปุ่นได้ โดยได้เสนอเกณฑ์ CC ซึ่งเปิดกว้างให้มีการนำเข้าวัตถุดิบเมล็ดพืชเข้ามาได้³¹

เกณฑ์ที่ตกลง : CC อนุญาตให้นำเข้าเมล็ดพืชเข้ามาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันพืชตามที่ฝ่ายไทยเสนอได้ แต่สำหรับน้ำมันรำข้าวที่ต้องใช้ข้าวเป็นวัตถุดิบ ไม่สามารถนำเข้าข้าวได้

วิเคราะห์ผลกระทบ : เป็นโอกาสของผู้ผลิตและส่งออกที่จะใช้สิทธิพิเศษทางภาษีที่ได้ เนื่องจากผลการเจรจาสอดคล้องกับการผลิตของไทย ส่วนกรณีของน้ำมันรำข้าว ไม่น่าจะกระทบ เนื่องจากเรามีวัตถุดิบในประเทศเพียงพอ

สินค้าปลาทุ่นำกระป๋อง พิกัด 1604.14 นับว่าเป็นสินค้าที่มีศักยภาพของประเทศไทย ข้อเท็จจริงการผลิตทั่วไปคือ การนำวัตถุดิบปลาทุ่นำแช่เย็น แช่แข็งซึ่งอาจจะอยู่ในพิกัด 0303.41, 0303.42, 0303.43 หรือ 0303.49 เข้ามาผ่านกระบวนการแปรรูป แต่

³¹ สัมภาษณ์ กรรมการสมาคมผู้ผลิตน้ำมันถั่วเหลือง, กันยายน พ.ศ.2548.

ประเด็นที่สำคัญคือ วัตถุประสงค์ปลาทูน่าที่จะถูกนำมาใช้ในกระบวนการผลิตนั้นสามารถนำเข้ามาจากเรือประมงของประเทศอื่นๆ ที่ไม่ใช่ประเทศไทย (สำหรับการเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น ประเทศภาคีคือ ไทยกับญี่ปุ่นเท่านั้น) ได้หรือไม่

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC except 03 หมายความว่า ผู้ผลิตของไทยไม่สามารถนำเข้าวัตถุดิบปลาทูน่าแช่เย็นแช่แข็งจากประเทศอื่นได้ นอกจากซื้อจากญี่ปุ่นหรือจับปลาทูน่าเองเท่านั้น

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : จำเป็นต้องนำเข้าวัตถุดิบทูน่าจากต่างประเทศ ซึ่งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้ประสานไปยังสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปซึ่งเป็นสมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย พบว่า ญี่ปุ่นไม่สามารถขายวัตถุดิบให้กับไทยได้เพียงพอกับปริมาณความต้องการซื้อในญี่ปุ่น ซึ่งเป็นสาเหตุให้เราต้องนำเข้าปลาจากแหล่งอื่น³² ดังนั้น **เกณฑ์ CC จะตรงกับการผลิตของไทยคือ ต้องเปิดกว้างให้นำเข้าวัตถุดิบจากแหล่งใดก็ได้ เป็นทางเลือกแรก หรือการกำหนด Local Content ไม่เกิน 30% เป็นทางเลือกที่ 2**

เมื่อการเจรจาดำเนินต่อไป ฝ่ายไทยยังคงยืนยันท่าเดิม ทำให้ภาครัฐทั้ง 2 ฝ่ายเริ่มหันมาหาทำที่ที่ยืดหยุ่นมากขึ้น โดยมีการนำประเด็นเรื่องปลาทูน่าจากประเทศสมาชิก IOTC (Indian Ocean Tuna Commission หรือคณะกรรมการทูน่ามหาสมุทรอินเดีย) ขึ้นมาบนเวทีเจรจา โดยญี่ปุ่นเสนอว่าขอให้เป็นวัตถุดิบที่จับโดยเรือประมงที่จดทะเบียนกับ IOTC ซึ่งฝ่ายไทยคิดว่าญี่ปุ่นเพียงไม่ต้องการให้เรานำเข้าวัตถุดิบจากไต้หวันเท่านั้น เนื่องจากญี่ปุ่นเห็นว่าไต้หวันใช้วิธีการจับปลาผิดกฎหมาย จึงทำให้จับปลาได้ในปริมาณที่มากเกินไป การกำหนดเงื่อนไขสมาชิก IOTC เป็นการตัดแหล่งนำเข้าปลาทูน่าจากไต้หวันได้ เบื้องต้นภาคเอกชนทั้งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปเข้าใจว่า ไม่เห็นด้วยกับเงื่อนไขดังกล่าว เนื่องจากเรามีการนำเข้าวัตถุดิบทูน่าครึ่งหนึ่งจากไต้หวันกว่าร้อยละ 20³³

เกณฑ์ที่ตกลง : เพื่อให้การเจรจาดำเนินต่อไปได้ ภาคเอกชนได้ตกลงยอมรับข้อเสนอดังกล่าว โดยเข้าใจว่าสามารถนำเข้าวัตถุดิบปลาทูน่าจากเรือประมงของประเทศสมาชิก IOTC ได้

³² หนังสือสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปส่งถึงผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมศุลกากร เลขที่ 373/2548 ลงวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ.2548 โดยสำเนาเรียนมายังสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) จากสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปถึงสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย วันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547

³³ หนังสือสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปส่งถึงสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เลขที่ 510/2548 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2548

วิเคราะห์ผลกระทบ : จากเกณฑ์ที่ผู้ประกอบการเข้าใจ คิดว่าจะเป็นโอกาสที่ดีในการส่งออก ทุนสำรองได้มากขึ้น เพราะแหล่งนำเข้าส่วนใหญ่ยังคงมาจากสมาชิก IOTC

อนึ่ง ในระหว่างการเจรจาเรื่องสินค้าประมง ญี่ปุ่นได้เสนอว่าเรือของประเทศไทย จะต้องใช้ลูกเรือและกัปตันที่เป็นคนไทยทั้งหมด ซึ่งฝ่ายไทยได้คัดค้าน เนื่องจากเรา ไม่ได้ใช้แรงงานไทยทั้งหมด³⁴ ดังนั้น สุดท้ายแล้วได้บรรลุข้อตกลงคือ ญี่ปุ่นยอมให้เรือประมงไทยจะต้องมีลูกเรือ ผู้บังคับการเรือ เจ้าหน้าที่ประจำเรือ จากประเทศคู่ภาคีร้อยละ 75 โดยสามารถมีกลุ่มคนดังกล่าวจากประเทศนอกภาคีได้ แต่เฉพาะจากประเทศสมาชิกอาเซียนเท่านั้น

จ. ประมงแปรรูป (ปลา กุ้งแปรรูป พิกัด 1604.11-1604.20, 1605.20) ยกเว้น ทูน่า (1604.14)

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC except 03 หมายความว่า ต้องใช้วัตถุดิบจากกุ้ง ปลา เลี้ยงในประเทศ หรือจับ โดยเรือประมงไทย หรือนำเข้าปลา กุ้งสด แช่เย็น แช่แข็งจากญี่ปุ่นเท่านั้น

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : CC ไม่มี except 03 เพื่อเปิดโอกาสให้นำเข้าวัตถุดิบได้ โดยไทยไม่มีวัตถุดิบปลาแซลมอนในประเทศและสำหรับปลาประเภทอื่นๆ อาทิ ปลาชาร์ดิน ปลาแมคเคอเรล ปลาหอย ปลาหมึก หรือกุ้ง ซึ่งโดยปกติแล้วจะใช้วัตถุดิบภายในประเทศหรือนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ไม่ได้ใช้วัตถุดิบนำเข้าจากญี่ปุ่น เนื่องจากมีราคาแพงและระยะทางไกล ดังนั้น การนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศจึงเป็นทางเลือกในการผลิต³⁵

เกณฑ์ที่ตกลง : ยอมให้นำเข้าวัตถุดิบจากสมาชิกอาเซียนได้สำหรับกุ้งและปลาบางประเภท ยกเว้น ปลาแซลมอน ปลาแฮร์ริง ปลาอังโชวี เป็นต้น

วิเคราะห์ผลกระทบ : ไทยจะได้ประโยชน์ในปลาบางประเภทและกุ้ง จากแหล่งนำเข้าที่เปิดกว้างมากขึ้น แต่สำหรับแซลมอนที่เราไม่มีวัตถุดิบในประเทศ จะเป็นการเสียโอกาสในการใช้สิทธิพิเศษทางภาษีที่ได้

³⁴ หนังสือสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปส่งถึงผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมศุลกากร เลขที่ 460/2548 ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 โดยสำเนาเรียนมายัง สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

³⁵ อ่างอิงหนังสือสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปส่งถึงสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เลขที่ 371/2548 ลงวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ.2548 และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) จากสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปถึงสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547

ฉ. โกโก้และของปรุงแต่งที่ทำจากโกโก้ พิกัด 18

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC หมายความว่า การจะผลิตโกโก้ผง โกโก้เพสต์ หรือผลิตภัณฑ์จากโกโก้ ห้ามนำเข้าเมล็ดโกโก้มาผลิต หรือ CTH provided that non-originating material cocoa bean not more than 10% by weight หมายความว่า เรามีทางเลือกที่จะนำเข้าเมล็ดโกโก้ได้ แต่จำกัดปริมาณการใช้ไว้ที่ 10% โดยน้ำหนัก

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : ผู้ประกอบการต้องนำเข้าเมล็ดโกโก้ซึ่งอยู่ในพิกัด 1801 มาผลิต ดังนั้น เกณฑ์ที่เหมาะสมซึ่งเป็นข้อเสนอของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย คือ CTH

เกณฑ์ที่ตกลง : มีการกำหนดเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละสินค้า อาทิ โกโก้เพสต์ที่ยังไม่เอาไขมันออก พิกัด 1803.10 ให้สามารถนำเข้าเมล็ดโกโก้ได้แต่กลับเข้มงวดกว่าข้อเสนอแรก คือ จำกัดปริมาณการใช้ไม่เกิน 50% โดยน้ำหนัก ส่วน โกโก้เพสต์ที่เอาไขมันออก พิกัด 1803.20 และผงโกโก้ พิกัด 1805 กำหนดเกณฑ์ที่เข้มงวดกว่าโกโก้เพสต์ที่ยังไม่เอา โดยกำหนดว่า สามารถสะสมวัตถุดิบนำเข้าวัตถุดิบจากสมาชิกอาเซียนได้เท่านั้นและกำหนดไว้ว่าสัดส่วนการใช้เมล็ดโกโก้ดังกล่าวห้ามเกิน 50% โดยน้ำหนัก

วิเคราะห์ผลกระทบ : ญี่ปุ่นเลือกที่จะตกลงกับฝ่ายไทยด้วยเกณฑ์ที่แตกต่างกันในแต่ละพิกัดอย่างชัดเจน โดยบางสินค้ายอมให้นำเข้าได้ตามข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย แต่ยังคงกำหนดเงื่อนไขบางอย่าง ดังนั้น การใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอาจไม่เต็มที่ เนื่องจากแหล่งนำเข้าวัตถุดิบยังคงถูกจำกัด แต่ยังเป็นโอกาสให้เกิดการสะสมหรือผสมการใช้วัตถุดิบได้

ช. ของปรุงแต่งจากธัญพืช แป้ง สตาร์ช หรือนม พิกัด 19

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC except 07, 10, 11 หมายความว่า การผลิตของปรุงแต่งจากธัญพืช แป้ง สตาร์ช อาทิ มัคกะโรนี เส้นหมี่ เส้น ก๋วยเตี๋ยว พาสต้า หรือ บะหมี่สำเร็จรูป ต่างๆ รวมไปถึง ขนมขบเคี้ยวต่างๆ จากธัญพืช จะไม่สามารถนำเข้าวัตถุดิบจำพวกเมล็ดธัญพืช ข้าว หรือแป้งที่ได้จากธัญพืชได้ อาทิ แป้งข้าวสาลี เป็นต้น

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : ผู้ผลิตไทยจำเป็นต้องนำเข้าธัญพืชบางชนิด เนื่องจากไม่มีในประเทศ รวมถึงการนำเข้าแป้งข้าวสาลี หรือเมล็ดข้าวสาลีที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในการผลิต ดังนั้น เกณฑ์ที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เสนอคือ CC ต้องเปิดกว้างให้นำเข้าวัตถุดิบได้³⁶

³⁶ หนังสือสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปส่งถึงสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เลขที่ 273/2548 ลงวันที่

เกณฑ์ที่ตกลง : จะแตกต่างกันไปในแต่ละพิกัด แต่ในภาพรวมจะสามารถนำเข้าวัตถุดิบในตอนที่ 11 เช่น แป้งสาลี หรือเมล็ดธัญพืชได้ แต่บางพิกัด เช่น ผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลังจะต้องใช้มันสำปะหลังในประเทศเท่านั้น แต่ผลิตภัณฑ์มีส่วนผสมของแป้งมันฝรั่งจะเปิดกว้างกว่าโดยสามารถผสมวัตถุดิบจากอาเซียนได้เท่านั้น

วิเคราะห์ผลกระทบ : น่าจะเป็นโอกาสของผู้ส่งออกไทย เนื่องจากสินค้าส่วนใหญ่มีเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้าที่เปิดกว้างมากขึ้น ส่วนบางพิกัดที่ห้ามนำเข้ามันสำปะหลังเรามีวัตถุดิบเพียงพอในประเทศ จะมีกระทบอยู่บ้างในส่วนของสินค้าที่จำเป็นต้องนำเข้าแป้งมันฝรั่งมาผลิต

ซ. ผักผลไม้แปรรูป พิกัด 2001-2008

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC except 07, 08 หมายความว่า การผลิตผัก ผลไม้แปรรูปทุกชนิดจะต้องใช้วัตถุดิบทั้งหมดในประเทศ หรือนำเข้าจากญี่ปุ่นได้เท่านั้น

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : เกณฑ์ CC โดยไม่มี except เนื่องจากเราจำเป็นต้องนำเข้าวัตถุดิบบางชนิดที่ไม่มีในประเทศ อาทิ ผัก ผลไม้เมืองหนาว เป็นต้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จึงเสนอว่า ควรเปิดกว้างให้นำเข้าวัตถุดิบได้³⁷

เกณฑ์ที่ตกลง : ยอมให้นำเข้าวัตถุดิบจากประเทศที่สามตามที่ไทยเสนอได้ แต่ต้องมาจากสมาชิกอาเซียนได้เท่านั้น ยกเว้น มะกอก แยมจากผลไม้จำพวกส้ม (Citrus) สับปะรด และของปรุงแต่งจากพืชตระกูลส้ม โดยญี่ปุ่นให้เหตุผลว่า ญี่ปุ่นกำลังเจรจา FTA กับสมาชิกอาเซียนอยู่หลายประเทศ จึงขอมยืดหยุ่นให้กับข้อเสนอเบื้องต้นที่ค่อนข้างเข้มงวด

วิเคราะห์ผลกระทบ : ถ้าพิจารณาในเชิงลึกจะพบว่า เงื่อนไขที่ตกลงกันอาจจะไม่ได้เอื้อประโยชน์กับผู้ผลิตไทยเท่าที่ควร เนื่องจากวัตถุดิบภายในภูมิภาคอาเซียนที่ยอมเปิดกว้างให้นำเข้าได้นั้น ไม่ได้มีความหลากหลายที่ต่างกันเลย แต่ยังคงถือว่าเป็นการเปิดโอกาสนำเข้าได้บ้าง

ฉ. น้ำผลไม้ พิกัด 2009

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC except 08 หมายความว่า การผลิตน้ำผลไม้ทุกชนิดจะต้องใช้วัตถุดิบทั้งหมดในประเทศ หรือนำเข้าจากญี่ปุ่นได้เท่านั้น

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : เกณฑ์ CC

³⁷ หนังสือสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปส่งถึงสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เลขที่ 341/2548 ลงวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2548 และเลขที่ 273/2548 ลงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2548 รวมถึงจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) จากสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปถึงสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย วันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547

โดยไม่มี except เนื่องจากเราจำเป็นต้องนำเข้าวัตถุดิบบางชนิดที่ไม่มีในประเทศ อาทิ ผัก ผลไม้เมืองหนาว เป็นต้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จึงเสนอว่า ควรเปิดกว้างให้นำเข้าวัตถุดิบได้³⁸

เกณฑ์ที่ตกลง : ยอมให้นำเข้าวัตถุดิบจากประเทศที่สามตามที่ไทยเสนอได้ แต่ต้องมาจากสมาชิกอาเซียนได้เท่านั้น ยกเว้น น้ำสับปะรด น้ำส้ม น้ำจาก citrus fruit น้ำแอปเปิ้ล น้ำมะเขือเทศ โดยญี่ปุ่นให้เหตุผลว่า ญี่ปุ่นกำลังเจรจา FTA กับสมาชิกอาเซียนอยู่หลายประเทศ จึงขอมียัดหยุ่นให้กับข้อเสนอเบื้องต้นที่ค่อนข้างเข้มงวด

วิเคราะห์ผลกระทบ : ถ้าพิจารณาในเชิงลึกจะพบว่า เงื่อนไขที่ตกลงกันอาจจะไม่ได้เอื้อประโยชน์กับผู้ผลิตไทยเท่าที่ควร เนื่องจากวัตถุดิบภายในภูมิภาคอาเซียนที่ขอมเปิดกว้างให้นำเข้าได้นั้น ไม่ได้มีความหลากหลายที่ต่างกันเลย แต่ยังคงถือว่าเป็นการเปิดโอกาสนำเข้าได้บ้าง จะเห็นว่าสำหรับข้อเสนอยืดหยุ่นของญี่ปุ่นสำหรับการผลิตผักผลไม้แปรรูปและน้ำผลไม้ที่ขอมให้นำเข้าวัตถุดิบจากสมาชิกอาเซียนได้เป็นทางเลือกโดยอ้างเหตุผลการทำ FTA กับอาเซียน แต่เมื่อพิจารณาในส่วนของสินค้าปลายทางแข็ง ญี่ปุ่นไม่ยอมให้ข้อเสนอเดียวกันนี้กับประเทศไทยทั้งๆ ที่ฝ่ายไทยได้ให้ทำที่นี้ไว้เป็นทางเลือกเช่นกัน

ญ. อาหารสัตว์ พิกัด 2309

ข้อเสนอญี่ปุ่น : CC except 04, 19, 21หมายความว่า ห้ามนำเข้าวัตถุดิบหางนม ซึ่งอยู่ในตอนที่ 04 รวมถึงวัตถุดิบอื่นๆ ในตอนที่ 23 ซึ่งเป็นวัตถุดิบของเรา

ข้อเท็จจริงการผลิตของไทย / ข้อเสนอสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย : เกณฑ์ CTH เนื่องจากเราจำเป็นต้องนำเข้าวัตถุดิบหางนม ในตอนที่ 04 วัตถุดิบบางชนิดในตอนที่ 23 เช่น กากถั่วเหลืองกากทานตะวัน หรือปลาป่นที่มีในประเทศไม่เพียงพอ ญี่ปุ่นยังคงไม่ยอมตามข้อเสนอไทย ในกรณีนี้เราได้เสนอทางเลือกโดยใช้เกณฑ์ Local Content 40% แทน เนื่องจากสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้สอบถามจากสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์แล้วว่า เราสามารถทำได้เกิน 40% อย่างไรก็ตาม สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปสามารถใช้อัตราภาษี MFN ของญี่ปุ่นที่เป็น 0% อยู่แล้วภายใต้พิกัด 8 หลักของญี่ปุ่น³⁹

เกณฑ์ที่ตกลง : Local Content 40% ตามข้อเสนอยืดหยุ่นของไทย

วิเคราะห์ผลกระทบ : จะเป็นโอกาสของผู้ผลิตไทยในอนาคต

³⁸ หนังสือสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปส่งถึงสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เลขที่ 341/2548 ลงวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2548 เลขที่ 273/2548 ลงวันที่ 24 มิถุนายน ปีพ.ศ.2548.

³⁹ สัมภาษณ์ กรรมการสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป, กันยายน ปีพ.ศ. 2548.

สรุปบทบาทสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ในเวทีการเจรจาการค้าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ JTEPA

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า กฎการค้าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นประเด็นการเจรจาที่สำคัญมาก และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้เข้าไปมีบทบาทมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้า การผลักดันให้ประเทศคู่เจรจายอมรับกฎเกณฑ์ที่ไทยเสนอสำหรับบางรายการสินค้า การปกป้องรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาคมการค้าต่างๆ ตลอดจนการประนีประนอมผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันระหว่างภาคธุรกิจ

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้า และนำเสนอกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่เป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรม เนื่องจากการเจรจาต่อรองในการกำหนดเกณฑ์แหล่งกำเนิดสินค้าแต่ละรายการนั้น จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากผู้ประกอบการที่เข้าใจในกระบวนการผลิตสินค้าแต่ละประเภท แหล่งนำเข้าวัตถุดิบ และจะครอบคลุมไปถึงเรื่องการตลาดด้วย การจะยืนยันท่าทีของสมาชิกสภาการค้าฯ หรือยึดหยุ่นได้ตามข้อเสนอของฝ่ายคู่ป็นจำเป็นต้องรับฟังความเห็นจากผู้ผลิตจริง และที่สำคัญแต่ละอุตสาหกรรมจะมีรายละเอียดข้อเท็จจริงและความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งคณะผู้แทนเจรจาฝ่ายไทยไม่สามารถเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของแต่ละอุตสาหกรรมได้อย่างแน่นอน

ในส่วนของการปกป้องรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาคมการค้าต่างๆ นั้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้สอบถามความต้องการกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่เหมาะสมจากสมาคมฯ ต่างๆ ที่เป็นสมาชิกสภาการค้าแห่งประเทศไทย และได้นำเข้าสู่เวทีการเจรจา หลายสินค้าสภาการค้าแห่งประเทศไทยประสบความสำเร็จในการทำให้ฝ่ายคู่ป็นยอมยึดหยุ่นท่าทีที่เข้มงวด อาทิ กลุ่มสินค้าประมงแปรรูปที่ฝ่ายไทยสามารถนำเข้าวัตถุดิบจากสมาชิกอาเซียนได้ จากเดิมที่คู่ป็นกำหนดให้ต้องจับปลา กุ้งเองหรือเพาะเลี้ยงในประเทศเท่านั้น รวมถึงสินค้าปลาทูน่ากระป๋องที่สภาการค้าแห่งประเทศไทย ยืนยันท่าทีที่จะต้องการใช้วัตถุดิบปลาทูน่านำเข้า ในขณะที่คู่ป็นมีข้อเสนอที่เข้มงวดมาก ในประเด็นนี้สภาการค้าแห่งประเทศไทยได้หารือร่วมกันถึงการยอมรับการนำเข้าวัตถุดิบปลาทูน่าจากเรือที่จดทะเบียนเพื่อจับปลาในเขตมหาสมุทรอินเดียเป็นทางเลือก ซึ่งเป็นที่ยอมรับได้สำหรับทั้งสองประเทศ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือน้ำมันที่ได้จากเมล็ดธัญพืช สภาการค้าแห่งประเทศไทยผลักดันจนสำเร็จทำให้ฝ่ายคู่ป็นยอมรับการนำเข้าเมล็ดพืชหลายชนิดเพื่อมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้ และท้ายที่สุดกลุ่มสินค้าผักและผลไม้แปรรูปที่สภาการค้าแห่งประเทศไทย ผลักดันจนสามารถมีแหล่งนำเข้าจากสมาชิกอาเซียนเป็นทางเลือกเพิ่มเติมจากการใช้วัตถุดิบในประเทศได้อีกทางหนึ่ง

นอกจากข้อมูลการผลิต การตลาด และการจัดซื้อวัตถุดิบที่เป็นประโยชน์จากสมาชิกของสภาการค้าแห่งประเทศไทยแล้ว คณะทำงานแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้คณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศของสภาการค้าแห่งประเทศไทย ที่ดูแลรับผิดชอบการเจรจา

ด้วยแหล่งกำเนิดสินค้ายังมีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการกลั่นกรองข้อเสนอหรือทำที่ของสมาชิก ที่มาจากสมาคมการค้าต่างๆ ว่ามีความขัดแย้งกันหรือไม่ กรณีทำที่ของสมาชิกไม่มีความสอดคล้องกัน คณะทำงานฯ จะมีบทบาทที่สำคัญในการหาทางออกที่ดีที่สุด ก่อนนำเสนอทำที่ต่อคณะเจรจา ตัวอย่างเช่น กรณีสินค้าอาหารสัตว์ที่สมาชิกมีสูตรการผลิตที่ต้องอาศัยแหล่งวัตถุดิบแตกต่างกัน ให้กฎแหล่งกำเนิดสินค้ามีความแตกต่างกันแม้จะอยู่ภายใต้พิกัดศุลกากรตัวเดียวกัน คณะทำงานฯ ได้หาทางออกที่ทั้งสองสมาคมยอมรับได้ ซึ่งญี่ปุ่นยอมตามข้อเสนอของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ด้วยเกณฑ์ Local Content 40% แทนการห้ามนำเข้าวัตถุดิบหลายชนิด ทั้งนี้ คณะทำงานฯ ได้พิจารณาเกณฑ์ที่เหมาะสม โดยนำข้อมูลด้านอัตราภาษีมาประกอบการพิจารณา สำหรับกรณีที่ภาครัฐต้องการความเห็นในส่วนเนื้อหาที่เป็นหลักการหรือประเด็นการค้าทั่วไปที่ทุกๆ กลุ่มอุตสาหกรรมจะต้องใช้ร่วมกัน อาทิ การกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำ (De Minimis) วิธีการคำนวณ Local Content หรือค่านิยมต่างๆ คณะกรรมการกลางจะเป็นฝ่ายแสดงความเห็นต่อภาครัฐโดยตรง

สุดท้ายจะเห็นได้ว่าบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงท่าทีหรือจุดยืนต่อการเจรจา โดยเป็นความเห็นที่ต้องการและยอมรับมากที่สุดจากคณะผู้แทนเจรจาภาครัฐคือ ความเห็นและข้อมูลในประเด็นที่ว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า เนื่องจากผู้ที่รู้จริงในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้นจะสามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการเจรจาต่อรอง

สรุปในภาพรวมจะเห็นว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเจรจารอบการค้านี้อย่างใกล้ชิดเนื่องจากหัวหน้าคณะเจรจาและกระทรวงที่เกี่ยวข้องได้สื่อสารและติดตามในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยอย่างต่อเนื่องโดยการจัดประชุม สัมมนา ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ตลอดจนเข้าร่วมประชุมในระหว่างการเจรจาของคณะฯ ไทยและญี่ปุ่นหลายครั้งหรือในช่วงที่ญี่ปุ่นพยายามจะใช้วิธีบีบบังคับให้สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อการส่งออกไทยถอนสินค้าของตนออกจากรายการสินค้าเจรจานั้นสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมร่วมระหว่างหัวหน้าคณะเจรจาฝ่ายไทยกับสมาคมที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องดำเนินการต่อไปคือติดตามการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงนี้ว่ามีประสิทธิภาพตลอดจนแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเตรียมข้อมูลเพื่อการเจรจาทบทวนในอนาคต

จากผลการเจรจาดังกล่าวและประสบการณ์ที่ได้เข้าร่วมให้ข้อมูลเจรจากับทางภาครัฐ สามารถวิเคราะห์ผลการเจรจาได้ดังนี้

1. การเจรจาภยานำเข้าในสินค้าเกษตรนั้นฝ่ายไทยจะได้ประโยชน์น้อยกว่าที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยคาดว่าจะได้รับเพราะญี่ปุ่นมีนโยบายปกป้องสินค้าเกษตรและของตนเป็นผลให้หัวหน้าคณะเจรจาของญี่ปุ่นใช้ความพยายามอย่างมากในการเจรจาเพื่อให้มีการลดภยานำเข้าที่น้อยที่สุด

2. ญี่ปุ่นใช้พิกัดอัตราศุลกากรที่ 8 หลักในการเจรจาโดยอ้างว่าหากเจรจาโดยใช้วิธีอื่นจะขัดกับกฎหมายภายในประเทศแต่ไทยใช้อัตราศุลกากร 6 หลักเนื่องจากไทยยังไม่ได้ปรับระบบพิกัดเป็นผลให้ญี่ปุ่นได้เปรียบในการเจรจามากเพราะญี่ปุ่นสามารถเลือกสินค้าในการลดภาษีให้ไทยได้มากกว่าไทยคงที่กล่าวมาแล้ว
3. กลยุทธ์หลักที่ญี่ปุ่นใช้ในการกีดกันไม่ให้มีการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร คือ การเจรจาเพื่อกำหนดกฎแหล่งกำเนิดสินค้าโดยพยายามให้มีข้อตกลงที่ยากในทางปฏิบัติ เช่น การพยายามกีดกันการนำเข้าอาหารทะเลกระป๋องจากไทย (สินค้าตอนที่ 16) โดยพยายามเจรจาให้มีการกำหนดให้แหล่งจับปลาประเภทอื่นๆ (สินค้าตอนที่ 03) นั้นจะต้องดำเนินการโดยเรือประมงที่จดทะเบียนในอาเซียน ชักธงประเทศสมาชิกอาเซียน เจ้าของที่เป็นคนชาติอาเซียนต้องถือหุ้นอย่างน้อย 50% และลูกเรือต้องเป็นคนอาเซียนจำนวนอย่างน้อย 75% (ยกเว้นทูน่ากระป๋อง ที่ญี่ปุ่นยอมให้จับปลาทูน่าสดแช่เย็นแช่แข็งได้เฉพาะในมหาสมุทรอินเดีย โดยไม่ต้องมีข้อกำหนดต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว) ซึ่งเป็นกฎที่ค่อนข้างจำกัดและปฏิบัติได้ยากหรือในกรณีสินค้าผลไม้กระป๋องที่เรียกว่า “Fruit Cocktail” นั้นญี่ปุ่นก็กำหนดให้ใช้ผลไม้จากกลุ่มอาเซียนเท่านั้น เป็นต้น ซึ่งกีดกันไม่ให้ไทยนำเข้าผลไม้จากจีนหรือแหล่งอื่นที่อาจมีราคาที่ถูกกว่า

นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้วญี่ปุ่นยังไม่ยอมเปิดตลาดข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวบางรายการเนื่องจากนโยบายที่แน่วแน่ในการปกป้องภาคเกษตร การที่ญี่ปุ่นมีนโยบายเช่นนี้ก็ด้วยเหตุผลว่าภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองญี่ปุ่นขาดแคลนอาหาร รายได้ของเกษตรกรลดลงเพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกรรัฐบาลญี่ปุ่นภายใต้การปกครองของสหรัฐจึงออกกฎหมายจำกัดการถือครองที่ดินและการขายที่ดินเพื่อคุ้มครองเกษตรกรรายย่อย ขณะเดียวกันก็ออกกฎหมายให้อุดหนุนภาคการเกษตรโดยเฉพาะข้าว อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นก็ต้องยอมเปิดให้มีการนำเข้าข้าวตามข้อตกลงรอบอุรุกวัยโดยให้นำเข้าภายใต้โควต้าแต่การบริหารโควต่านำเข้าของญี่ปุ่นนั้นไม่โปร่งใสและมีความซับซ้อนอย่างมากจนทำให้มีการนำเข้าเพียง 339,442 ตันเท่านั้นในปี ค.ศ.2003 ต่อจำนวนโควต่านำเข้า 682,000 ตัน⁴⁰

นอกจากนั้นญี่ปุ่นยังถือว่าสถาบันเกษตรกรเป็นสถาบันหลักที่สำคัญของประเทศและนักการเมืองทุกพรรคต้องมีนโยบายปกป้องคุ้มครองข้าวเพราะเชื่อว่าการปลูกข้าวของญี่ปุ่นเกิดขึ้นตั้งสองพันปีมาแล้วเมื่ออพยพจากจีนแผ่นดินใหญ่⁴¹

⁴⁰ รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเจรจา JTEPA เสนอต่อ สำนักงานเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น กระทรวงการต่างประเทศ ศูนย์ศึกษาเอเปคและศึกษาความร่วมมือในภูมิภาคแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

⁴¹ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี, ข้าวไทยไปญี่ปุ่น, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2550), หน้า 34 .

สำหรับข้อตกลงความร่วมมือเกษตรเช่นความปลอดภัยอาหารนั้นฝ่ายไทยจะต้องเป็นฝ่ายริเริ่มโครงการต่างๆเพราะญี่ปุ่นมีนโยบายไม่ส่งเสริมให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศอื่นให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นเพื่อส่งสินค้าไปยังญี่ปุ่น ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของไทยที่จะต้องเป็นผู้ผลักดันเอง(สัมภาษณ์นายพินิจ กอศรีพรรองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แก่ผู้เขียนในวันที่ 16 มิถุนายนปี พ.ศ. 2551)

ส่วนกรณีเจรจากับสหรัฐฯ ก็ได้พบว่าสหรัฐมีนโยบายที่กำหนดประเด็นการเจรจาแน่นอนเหมือนกับญี่ปุ่น เช่น ประเด็นการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา การเปิดตลาดสินค้าบริการ เป็นต้น สหรัฐฯ จะวางกรอบการเจรจาเหมือนกันทุกกรอบและให้ประเทศคู่เจรจาเริ่มต้นเจรจาจากกรอบที่วางไว้ (ยืนยันโดยนาง บาร์บารา ไวเซล ผู้แทนเจรจาข้อตกลงการค้าไทย-สหรัฐฯเมื่อวันที่ 12 มีนาคมปีพ.ศ. 2551 ในการพบกับผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่โรงแรมคอนราด กรุงเทพฯ) แต่ในทางตรงกันข้ามไทยไม่เคยมีการวางกรอบการเจรจาเพราะไทยไม่ได้วางกลยุทธ์และนโยบายเศรษฐกิจระยะยาวจึงไม่ได้วางกลุ่มสินค้าหรือบริการที่เป็น “ธงนำ” จึงทำให้ไทยต้องประนีประนอมในทุกกรอบการเจรจา (เมื่อคู่เจรจาเปลี่ยนไปทำให้ความสำคัญของแต่ละสินค้าก็เปลี่ยนไปด้วย) เช่น ในการเจรจากับออสเตรเลียซึ่งเป็นประเทศนำเข้ารถยนต์ กระบะจึงทำให้ไทยแสดงความพอใจกับการที่ได้รับการลดภาษีนำเข้าของรถยนต์และทำให้การเจรจาสินค้าเกษตรอ่อน หรือ ในการเจรจากับเกาหลีในกรอบอาเซียน-เกาหลีนั้นเกาหลีก็มีนโยบายปกป้องสินค้าข้าวเช่นเดียวกับญี่ปุ่นเช่นเดียวกัน ดังนั้น ไทยจึงควรจะต้องมีสินค้าและบริการที่เป็น “ธงนำ” เช่น กลุ่มสินค้าเกษตรและสินค้าบริการบางสาขาที่ไทยมีศักยภาพในการแข่งขันเช่นการท่องเที่ยวในการวางกรอบการเจรจาที่นำไปสู่ประโยชน์สูงสุด

5.8 SWOT Analysis บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ

การวิเคราะห์บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ โดยนำ SWOT Analysis มาใช้

5.8.1 จุดอ่อนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (Weaknesses)

1. บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีข้อจำกัด ตามพระราชบัญญัติหอการค้าปีพ.ศ. 2509 ในหมวด 4 มาตราที่ 28 ที่กำหนดหน้าที่ของหอการค้าไว้ 5 ข้อ โดยเฉพาะในข้อที่ 5 “ปฏิบัติการอื่นๆตามแต่จะมีกฎหมายระบุไว้เป็นหน้าที่ของหอการค้า หรือตามที่ทางราชการมอบหมาย” การเขียนข้อบังคับในกฎหมายลักษณะนี้เข้าหลักวิเคราะห์ของมนตรี เจนวิทย์การ และ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ที่ว่าการจัดตั้งหอการค้าไทยตั้งอยู่บนแนวคิด Corporatism หรือ ภาครัฐ-สังคมหรือรัฐเข้าควบคุม เพราะประโยคท้ายมีความหมายชัดเจนว่าหอการค้าจะต้องปฏิบัติตามที่ราชการมอบหมาย ซึ่งมีกรณีตัวอย่างเมื่อรัฐมีนโยบายที่จะขยายการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านคืออินโดนีเซีย มาเลเซีย โดยจัดตั้งเขตความร่วมมือสาม

ฝ่ายที่เรียกว่าสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ IMT-GT (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle) และกำหนดให้เอกชนเป็นตัวนำโดยให้รัฐบาลสนับสนุน ปรากฏว่าในทางปฏิบัติโครงการนี้มีความคืบหน้าช้าเนื่องจากสาเหตุหลักคือเอกชนใน 5 จังหวัดภาคใต้ที่เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญในโครงการนี้ รัฐบาลจึงต้องขอร้องให้ผู้แทนจากสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในกรุงเทพฯ ไปช่วยผลักดันซึ่งก็ไม่ได้ทำให้มีความก้าวหน้าไปมากอย่างที่ต้องการ ตัวอย่างเหล่านี้มีอีกหลายโครงการ วิธีแก้ก็คือหากรัฐปรารถนาที่จะดำเนินการในลักษณะเดียวกันนี้อีกรัฐจะต้องจัดหาเงินและบุคลากรมาให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยให้เพียงพอเพื่อดำเนินการให้บรรลุผลตามเป้าหมายของนโยบาย รัฐจะตั้งข้อสรุปเองไม่ได้ว่าสิ่งที่รัฐคิดจะเป็นประโยชน์ต่อสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเสมอไป เนื่องจากมีต้นทุนในการดำเนินการ

2. ปราศจากวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ใหม่ และการติดตามผลการดำเนินงาน: คณะกรรมการหลายชุดมีการนำเสนอวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ เช่นคณะกรรมการปีพ.ศ. 2548 - 2550 แต่ไม่มีการติดตามผลการดำเนินการว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่
3. กรรมการเกือบทุกคณะทำงาน ไม่เต็มเวลาและไม่สามารถจะบังคับบัญชาเหมือนองค์กรรัฐหรือเอกชนทั่วไป ดังนั้น ผลงานจึงขึ้นอยู่กับกรรมการแต่ละคน (นายประมนต์ สุธีวงศ์ ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยคนปัจจุบันได้ยืนยันเรื่องนี้ในการให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ.2551) ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ขึ้นในองค์กร เนื่องจากผู้ที่ทรัพย์สินมากก็จะมีโอกาสเป็นประธานหรือผู้บริหารในองค์กรได้ หรือหากกรรมการคนใดมีเวลาพอและมีความขยันแล้วก็จะถูกใช้ให้ทำงานมากมายหลายตำแหน่ง เป็นต้น
4. ความน่าเชื่อถือด้านข้อมูลไม่ดีพอ ในอดีตที่ระบบการค้าโลกยังไม่ขยายบทบาทมากเหมือนสมัยปัจจุบัน ความยุ่งยากซับซ้อนยังน้อย ปัญหาเรื่องข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ยังไม่มากเท่าสมัยนี้ซึ่งต้องการมีอาชีพมาจัดการเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กร หากว่าข้อมูลและการวิเคราะห์ที่อ่อนด้อยแล้วก็ทำให้รัฐบาลความเชื่อถือต่อสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ดังนั้นสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องลงทุนเพื่อพัฒนาระบบข้อมูลและข่าวสารเพื่อเป็นเครื่องมือให้สมาชิกในการใช้ประโยชน์ในเชิงกว้างและลึก
5. สมาชิกส่วนใหญ่ยังมีความเชื่ออยู่ว่าการมาเป็นสมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็เพื่อมาเอาประโยชน์โดยเปรียบเทียบกับค่าสมาชิกที่เสียไปต่อปีซึ่งถูกมาก แต่ไม่ได้คิดว่าค่าสมาชิคนั้นมีเป้าประสงค์แค่เป็นทุนจ่ายค่าจ้างพนักงานเป็นเบื้องต้น สิ่งที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องการจากสมาชิกคือข้อมูลและการช่วยทำงานในกิจกรรมที่ตั้งเป้าไว้ ดังนั้น การเปลี่ยนแนวคิด โลกทัศน์ วัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสิ่งที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยขาดไปนั้นไม่ใช่ปัจจัยเรื่องเงินอย่างเดียวแต่เป็นเรื่องของ

ความเชื่อและวัฒนธรรมเดิม หากข้อบกพร่องนี้ไม่ได้รับการแก้ไขแล้วสภาพหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ยังคงจะถูกครอบงำจากบริษัทใหญ่ๆ ต่อไป

6. บุคลากรมีบทบาทจำกัด จำนวนบุคลากรในปีพ.ศ.2550 มีทั้งหมดประมาณ 195 คน กำหนดโครงสร้างเป็นกลุ่มงานลือไปตามหน้าที่และบทบาทของกลุ่มงานที่กรรมการดูแลที่จัดไว้ในโครงสร้างของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย พนักงานทั้งหมดทำหน้าที่เหมือนเลขานุการของกรรมการชุดต่างๆ ดังกล่าวเพื่อช่วยเหลือในเรื่องจัดการการประชุมและรายงานเป็นส่วนใหญ่ ในบางกรณีพนักงานอาวุโสจะมีโอกาสไปประชุมแทนกรรมการได้ แต่ก็ไม่มีหน้าที่ตัดสินใจใดๆ ผู้อำนวยการบริหารซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดเป็นเพียงผู้จัดการและประสานงานทุกฝ่ายให้ทำงานสนับสนุนกรรมการให้ดีและมีประสิทธิภาพเท่านั้น เนื่องจากมีกรรมการเลขาธิการเป็นผู้มีอำนาจการตัดสินใจในด้านบริหารอื่นๆ กรรมการเลขาธิการเป็นผู้ที่ประธานกรรมการคัดเลือกและรับรองจากกรรมการบริหารสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยซึ่งมีวาระการทำงานครั้งละ 2 ปี และอาจต่ออายุได้ จุดอ่อนก็คือความแตกต่างของวิธีการบริหารของเลขาธิการที่แตกต่างกันซึ่งอาจจะเกิดขึ้นทุก 2 ปี
7. ขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม ค่าสมาชิกของหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยของปีพ.ศ. 2550 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 11.6 ล้านบาท(โดยประมาณ) ซึ่งไม่เพียงพอกับการบริหารงานให้ได้ประโยชน์เต็มที่ ดังนั้น คณะกรรมการบริหารจึงต้องพยายามหารายได้เพิ่มจากการจัดกิจกรรมทั้งที่เป็นวิชาการเช่นจัดสัมมนาต่างๆหรือกิจกรรมอื่นเช่นการแข่งขันกีฬาบอลฟุตบอลปี นอกจากนี้ยังต้องขอทุนจากรัฐบาลเพื่อทำกิจกรรมอื่นๆ เช่น การเดินทางไปต่างประเทศเพื่อเปิดตลาดสินค้าหรือประชุมและสัมมนา จากเงินทุนที่จำกัดนี้ทำให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่สามารถวางแผนระยะยาวในการทำกิจกรรมที่เป็นส่วนเสริมให้สมาชิกได้เหมือนธุรกิจเอกชนที่วาง แผนพัฒนาบุคลากรหรือสร้างศักยภาพการแข่งขันในระยะยาวนับสิบปีได้ การขาดทุนในระดับนี้ทำให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่สามารถทำงานในเชิงรุกได้
8. ขาดหน่วยงานในด้านวิชาการสนับสนุนการทำงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เนื่องจากปัจจัยเรื่องเงินทุน ในปัจจุบันสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องอาศัยมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยในเรื่องวิจัยและข้อมูลซึ่งมีข้อจำกัดเพราะมหาวิทยาลัยไม่สามารถจะสนองข้อเรียกร้องได้ทุกข้อ (นายเกริกไกร จิระแพทย์ได้ให้ข้อสังเกตในเรื่องนี้เช่นเดียวกันในการให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ.2551)

5.8.2 จุดแข็งของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (Strength)

1. สมาชิกเป็นผู้ที่มีความเข้าใจระบบการรวมตัวระดับหนึ่ง ทำให้มีความกระตือรือร้นในการช่วยกันแก้ปัญหาาร่วมกัน หรือ ร่วมกำลังกันในการเจรจาต่อรองกับภาครัฐ

2. สมาชิกมีฐานะทางการเงินระดับหนึ่งแล้ว และพร้อมที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันหากมีเหตุการณ์ที่จำเป็นหรือเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกเช่นการบริจาคเงินซื้ออุปกรณ์โทรศัพท์ที่ให้อาคารค้าใน 3 จังหวัดภาคใต้เพื่อเป็นอะไหล่หากทางรัฐต้องตัดสายโทรศัพท์ในกรณีฉุกเฉิน หรือในกรณีสมาชิกประสบภัยต่างๆเช่นในกรณี Tsunami ที่เกิดขึ้นที่ภาคใต้ของไทย หรือบริจาคเงินสมทบช่วยค่าใช้จ่ายในการสัมมนาเป็นต้น
3. สมาชิกมีความพร้อมที่จะพัฒนาต่อไป องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญและเป็นเสมือนพลังเงิบที่พร้อมที่จะร่วมกันพัฒนาองค์กรหรือธุรกิจร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและของกลุ่ม
4. มีกลุ่มบริษัทใหญ่ๆ ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและบุคลากรมากซึ่งสามารถที่จะให้ความช่วยเหลือสมาชิกในกรณีจำเป็น
5. มีโอกาสและศักยภาพจะเป็นกลุ่มผู้นำทางเศรษฐกิจได้

5.8.3 โอกาสของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (Opportunity)

1. หน่วยงานรัฐให้การยอมรับสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยว่าเป็นตัวแทนของภาคเอกชน กรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงได้เข้าร่วมประชุมจัดทำทำทีของประเทศไทยเกี่ยวกับการทำเขตการค้าเสรีหรือตำแหน่งสำคัญอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการชุดต่างๆที่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นประธานจึงเป็นโอกาสให้แสดงจุดยืนหรือความคิดเห็นได้
2. ประเทศคู่ค้าของไทยต่างๆ มีหอการค้าของตน จึงทำให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้รับการยอมรับว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจของไทยในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในด้านการค้าระหว่างประเทศมากกว่าองค์กรธุรกิจอื่นๆ จึงเป็นโอกาสช่วยสมาชิกขยายการค้าได้มากขึ้น
3. หน่วยงานทางการเมือง เช่น สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาให้การยอมรับว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยคือตัวแทนของภาคธุรกิจจึงได้เชิญให้เข้าร่วมประชุมเพื่อนำเสนอประเด็นข้อขัดข้องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ
4. ภาวะเศรษฐกิจและการค้าในยุคโลกาภิวัตน์กระตุ้นให้เอกชนต้องมีบทบาทเป็นผู้นำโดยมีรัฐเป็นเพียงให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ

5.8.4 อุปสรรคของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (Threat)

1. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยนั้นไม่ได้มีบทบาทในการที่จะเข้าไปกำหนดนโยบายสาธารณะโดยตรง การกำหนดนโยบายมักจะเป็นเรื่องของข้าราชการประจำมากกว่าจุดอ่อนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย คือ ไม่สามารถเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผลประโยชน์ที่สามารถรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นในการเจรจาต่อรองด้านนโยบายกับรัฐบาล แม้รัฐบาลจะจัดตั้งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลาง

ของสถาบันทางการค้าต่างๆ รัฐบาลก็มิได้ให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมพ่อค้าด้วยกันเองได้ จากคำบอกเล่าของนายฐาปนา บุญภาค เลขานุการบริหาร สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยว่า “ความร่วมมือของข้าราชการและภาคเอกชนมีการร่วมมือกันมากขึ้นกว่าอดีตมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหลายคณะ โดยภาครัฐบาลแล้วเชิญภาคเอกชนเข้าร่วมด้วยเป็นลักษณะให้ความร่วมมือหารือกัน ในระบบการค้าเสรีประเทศต่างๆ สถาบันของภาคเอกชนสามารถที่ควบคุมกันเองได้ เช่น พ่อค้าจะค้าขายของสิ่งใดต้องเป็นสมาชิกสมาคมการค้า และให้สมาคมการค้าในสินค้าประเภทนั้นๆ รับรองให้หอการค้ารับรองและให้สำนักงานทนายความรับรองจึงจะจดทะเบียนการค้าได้ ทำให้สมาคมการค้ามีอำนาจขึ้น แต่ของประเทศไทยอำนาจดังกล่าวยังอยู่ที่ข้าราชการ รัฐบาลไม่ได้ให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง พ่อค้ารายใดไม่ดีทำให้เสียชื่อเสียงในวงการค้าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่มีอำนาจไล่ออกซึ่งควรให้อำนาจต่อคณะกรรมการในการควบคุมพ่อค้า ใครไม่ดีไล่ออก ทางราชการควรเชื่อ แต่ในปัจจุบันเมื่อทางสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยประกาศว่าพ่อค้ารายใดไม่ดีก็ไม่เป็นผลเพราะถึงไม่เป็นสมาชิกสมาคมการค้า ก็สามารถค้าขายได้ ดังนั้น บทบาทของภาคเอกชนในการที่จะเข้าไปมีส่วนกำหนดนโยบายสาธารณะโดยตรงในรูปของการใช้สถาบันทางการค้าเป็นเครื่องต่อรองย่อมไม่เกิดขึ้น สำหรับในระบบเมืองไทยที่ข้าราชการยังมีอำนาจอยู่นั้น หนทางที่เป็นไปได้สำหรับการกำหนดนโยบายสาธารณะคงต้องออกมาในลักษณะของการร่วมมือปรึกษาหารือกันระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน”⁴²

2. เนื่องจากรัฐยังไม่ยอมรับสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยว่าเป็นตัวแทนของภาคธุรกิจทั้งหมด สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงต้องเน้นทำงานในส่วนที่เป็นประโยชน์ในภาพรวมเช่นเรื่องพลังงานทดแทนหรือเรื่องน้ำ เป็นต้น เพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อนกับสมาคมการค้าที่มีหน้าที่เฉพาะสินค้า เช่น สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย
3. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่มีแผนที่จะปรับปรุงให้เป็นองค์กรที่แข็งแกร่งขึ้นเรื่อยๆ อย่างเป็นรูปธรรมจนสามารถเป็นองค์กรที่เทียบเท่ารัฐได้ ซึ่งสวนทางกับแนวโน้มของโลกในปัจจุบันที่กระแสของอำนาจนั้นได้ถูกถ่ายโอนจากรัฐมาสู่ภาคธุรกิจเอกชน ดังนั้นภาคธุรกิจเอกชนจะต้องริบปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์นี้อย่างรวดเร็ว

⁴² ตระกูล มีชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 195-196.

งานเขียนบทที่ 5 นี้ ได้มุ่งเน้นที่บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเฉพาะด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ โดยแบ่งงานเขียนออกเป็น 7 หัวข้อหลัก ซึ่งสามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยภายใต้บริบทของการค้าระหว่างประเทศยุคใหม่ที่มีทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) และพาณิชย์นิยมใหม่ (Neomercantilism) เป็นตัวกำกับเพื่อสร้างกฎเกณฑ์การค้าที่ทำให้เกิดความโปร่งใสและความเป็นธรรมกับประเทศสมาชิกที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกัน การนำทฤษฎี Corporatism และ Relational Power มาใช้วิเคราะห์บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เพื่อสามารถสรุปไปถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการผลักดันการเจรจาการค้าระหว่างประเทศที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างของการเจรจาหลายกรณีด้วยกัน ตลอดจนวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทบาทขององค์กรนี้ในบทที่ 6 ต่อไป

งานเขียนในข้อ 5.1 ได้ชี้ให้เห็นถึงบริบททางการค้าระหว่างประเทศซึ่งมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการด้านบทบาทของประเทศไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย โดยงานเขียนเริ่มต้นที่ทศวรรษ 2510 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการส่งออกทั้งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมด้วยการตั้งเป้าหมายการส่งออกไปยังตลาดหลักสำคัญ เช่น ญี่ปุ่น และหลังจากนั้น งานเขียนได้แสดงให้เห็นถึงการค้าระหว่างประเทศซึ่งทวีความสำคัญยิ่งขึ้น โดยประเทศส่วนใหญ่ในโลกยอมรับให้มีกฎระเบียบต่างๆ ซึ่งครอบคลุมทั้งภาคการค้าสินค้า การค้าบริการ และทรัพย์สินทางปัญญามากำหนดคกกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศ จนเกิดการเจรจาเปิดเสรีการค้าในรอบสำคัญ ที่เรียกกันว่ารอบอุรุกวัย (พ.ศ. 2529- 2537) ซึ่งนับแต่นั้นเป็นต้นมา การค้าระหว่างประเทศได้ดำเนินไปอย่างมีกฎเกณฑ์ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้กรอบพหุภาคี (WTO) หรือการค้าเสรีภายใต้กรอบ FTA ซึ่งประเทศไทยได้ผูกพันรับเอากฎระเบียบการค้าดังกล่าวมาบังคับใช้

เมื่อการค้าระหว่างประเทศมีวิวัฒนาการโดยตัวของมันเอง จึงทำให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ต้องปรับตัวเองตามเหตุการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ไม่เคยมีบทบาทในการเจรจาข้อตกลงการค้าของภาครัฐในภาพรวมเลย มีแต่เพียงมุ่งให้ความสนใจไปที่การเจรจาสินค้าเฉพาะรายการเท่านั้น อาทิ สมาคมสิ่งทอซึ่งเป็นสมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้ให้ข้อมูลด้านสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มแก่ภาครัฐในการเจรจกำหนดโควตาการเปิดเสรี สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ก็ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองด้วยการดำเนินกิจกรรมหลายๆ ด้าน อาทิ ส่งผู้แทนเข้าไปเป็นกรรมการในคณะกรรมการที่หน่วยงานภาครัฐจัดตั้งขึ้น จัดตั้งคณะกรรมการต่างๆ ภายในสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เอง เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล จัดทำจดหมายข่าวเพื่อเผยแพร่ข้อมูล จัดสัมมนาให้ความรู้แก่สมาชิก จัดหาทุนในการทำวิจัย ร่วมเดินทางกับคณะรัฐบาลไปเยือนประเทศต่างๆ เพื่อขยายช่องทางการค้าและการลงทุน ตลอดจนเข้าร่วมประชุมการค้าระหว่างประเทศ (ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 5.3) เป็นต้น ทั้งนี้

เพื่อวัตถุประสงค์หลักสำคัญ ได้แก่ ปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย การได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร การรับการอุดหนุนจากภาครัฐ การเปิดเสรีเพื่อเข้าสู่ตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น ตลอดจน การสร้างพันธมิตรทางการค้า ตามที่ได้เขียนไว้ในข้อ 5.2

อย่างไรก็ดี อาจกล่าวได้ว่า บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ดังกล่าว มีลักษณะเป็นเชิงรับ และจำกัดอยู่แค่ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศเท่านั้น แต่ไม่ได้ดำเนินบทบาทเชิงรุกด้วยการไปล็อบบี้หน่วยงานรัฐหรือเอกชนของประเทศคู่เจรจา ซึ่งแตกต่างจากสมาคมธุรกิจการค้าในต่างประเทศ ที่มีจะขอเข้าพบหน่วยงานรัฐและเอกชนของไทยเพื่อสอบถามท่าทีและความคิดเห็นในการเปิดเสรีการค้า ดังตัวอย่างของสมาคมสิ่งทอญี่ปุ่นได้ขอเข้าพบผู้แทนจากสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หลายครั้งเพื่อแจ้งท่าทีของตนเกี่ยวกับกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่เหมาะสมสำหรับสินค้าสิ่งทอในระหว่างที่มีการเจรจา JTEPA

ในส่วนของการนำทฤษฎี **Corporatism** มาใช้วิเคราะห์บทบาทการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย นั้น งานเขียนข้อ 5.4 และ 5.6 ได้แสดงให้เห็นว่าภายใต้การเจรจาการค้าข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศซึ่งอาศัยกฎเกณฑ์เป็นหลัก รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชนจะเป็นในลักษณะที่เกื้อกูลกัน โดยภาครัฐเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนนำเสนอข้อมูล ความเห็น ข้อเสนอแนะมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ระดับการพึ่งพานั้นจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเทศที่เจรจา และหัวข้อของการเจรจา

1. ตัวอย่างกิจกรรมการเจรจาที่ภาครัฐยังมีอิทธิพลครอบงำภาคเอกชนอยู่ได้แก่ รัฐใช้อำนาจในการตัดสินใจเลือกประเทศในการเข้าเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศโดยไม่ได้ฟังความคิดเห็นของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหรือตัวอย่างที่ภาครัฐตกลงที่ลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ทุกรายการภายใต้พิธีการศุลกากรตอนที่ 07 และ 08 ให้กับจีน แม้ว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและเอกชนอื่นจะคัดค้านโดยให้เหตุผลถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีให้เงินแล้วก็ตาม
2. ตัวอย่างกิจกรรมการเจรจาที่ภาครัฐเปิดโอกาสให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและภาคเอกชนนำเสนอข้อมูล และข้อเสนอแนะในการเปิดตลาด โดยภาครัฐนำข้อมูลที่ไปตัดสินใจและดำเนินการเจรจาเอง เช่น การเจรจាកำหนดโควต้าภาษีสินค้าเนื้อไก่กับสหภาพยุโรป (ข้อ 5.6.1) การกำหนดท่าที่การลดภาษีในปริมาณและระยะเวลาที่แตกต่างกันในแต่ละกรอบ FTA (ข้อ 5.6.3) การให้ข้อมูลด้านแผนการลงทุนเพื่อปลูกและนำเข้าพืชจากประเทศเพื่อนบ้านภายใต้ระบบ Contract Farming (ข้อ 5.6.8) เป็นต้น
3. ตัวอย่างกิจกรรมการเจรจาที่ภาครัฐให้เอกชนมีบทบาทนำได้แก่ การเจรจาจัดทำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้กรอบ WTO และ FTA (ข้อ 5.6.4 และ ตัวอย่างกรณีศึกษาสภา

หอการค้าแห่งประเทศไทย กับการเจรจาการค้าสินค้าในกรอบ JTEPA ด้านกฎแหล่งกำเนิดสินค้า) เนื่องจากกฎแหล่งกำเนิดสินค้าเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสินค้าซึ่งครอบคลุมสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมประมาณ 5000 กว่ารายการตามพิกัดอัตราศุลกากร ภาคเอกชนซึ่งเป็นเจ้าของสินค้านั้นๆ จะเป็นผู้ทราบว่าบริษัทของตนใช้วัตถุดิบชนิดใด จากแหล่งใดในการผลิต ซึ่งแต่ละบริษัทอาจจะใช้วัตถุดิบและกระบวนการผลิตที่แตกต่างกันแม้ในการผลิตสินค้าชนิดเดียวกันก็ตาม ดังนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องพึ่งพาเอกชนด้านข้อมูลอย่างมาก รวมทั้งพึ่งพาการตัดสินใจจากภาคเอกชนว่าจะสามารถยอมรับกฎเกณฑ์ที่เจรจากันได้หรือไม่

4. ตัวอย่างกิจกรรมการเจรจาที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยสามารถโน้มน้าวภาครัฐให้ปฏิบัติตามความต้องการของตน อาทิ การที่ไทยไม่รวมลงนามในการจัดทำ FTA ASEAN-KOREA (ข้อ 5.6.9) เนื่องจากภาคเอกชนไทยเห็นว่า เกาหลีไม่ยอมเปิดตลาดการค้าให้กับสินค้าเกษตรสำคัญของไทย ไม่ว่าจะเป็นข้าว น้ำตาล เนื้อไก่ จึงยืนยันที่จะไม่ให้ประเทศไทยเข้าร่วมลงนามทำ FTA กับเกาหลี แม้ว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียนต่างก็ยอมรับเงื่อนไขของเกาหลีทั้งหมดแล้ว

ในส่วนของการนำทฤษฎี **Relational Power** มาใช้วิเคราะห์บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยนั้น งานเขียนในข้อ 5.4 5.5 และ 5.6 ได้ชี้แจงถึงผลการศึกษาว่า รูปแบบความสัมพันธ์จะมีหลายระดับ โดยแบ่งออกเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนไทยระหว่างภาคเอกชนไทยด้วยกันเอง และระหว่างไทยกับประเทศคู่เจรจาซึ่งเป็นประเทศพัฒนา รวมทั้งบทบาทสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ภายใต้รูปแบบความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน

1. ในระดับของการใช้อำนาจเชิงสัมพันธ์ระหว่างประเทศพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนา (ประเทศไทย) นั้น งานเขียนได้ชี้ให้เห็นว่าประเทศพัฒนามีอิทธิพลเหนือประเทศกำลังพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องให้เปิดตลาดสินค้าบริการและการลงทุน การไม่ตอบสนองเท่าที่ควรในเรื่องปริมาณการลดภาษีในภาคการค้าสินค้าและการอุดหนุนสินค้าเกษตร โดยเฉพาะการที่ญี่ปุ่นถอนสินค้าข้าวออกจากกรอบการค้า FTA กับไทย รวมไปถึงการยื่นข้อเสนอให้รูปแบบการเจรจาทั้งในกรอบ WTO และ FTA เป็นลักษณะ Single Undertaking ซึ่งหมายถึง ประเทศคู่เจรจาต้องเจรจาทุกหัวข้อเรื่อง ไปพร้อมๆ กัน ทำให้ประเทศพัฒนาสามารถนำเรื่องการค้าบริการและการลงทุนซึ่งตนต้องการให้มีการเปิดเสรี มาเจรจาแลกเปลี่ยนกับการลดภาษีสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมซึ่งเป็นประเด็นที่ประเทศกำลังพัฒนาให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ภายใต้ความสัมพันธ์ระดับนี้ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ประสบความสำเร็จน้อยมากในการผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐเจรจาดำเนินการกับประเทศพัฒนาเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ภาคเอกชนต้องการ ดังตัวอย่างกรณีศึกษาการเจรจา JTEPA โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลักดันให้ญี่ปุ่นลดภาษีในกลุ่มสินค้าเกษตร มีเพียงบางหัวข้อของการเจรจาเท่านั้น ที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ประสบความสำเร็จในการผลักดันให้ประเทศคู่เจรจารับข้อเสนอของฝ่ายไทย อาทิ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับทุนสำรอง ซึ่งเป็นสินค้าสำคัญของไทยในการส่งออกไปญี่ปุ่น

2. ระดับของการใช้อำนาจเชิงสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หลายครั้งที่ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ต้อง “เจรจา” กับหน่วยงานภาครัฐแทนสมาชิก เพื่อไม่ให้ภาครัฐลดภาษีนำเข้าสินค้าให้ต่ำลงไปกว่าที่ควรจะเป็น เพราะเป็นการเอื้อผลประโยชน์ให้กับประเทศคู่เจรจามากเกินไป อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อสินค้าที่สมาชิกสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยผลิตได้ในประเทศ ซึ่งงานเขียนนี้ได้ให้ความเห็นว่า วิธีการกดดันของภาครัฐเช่นนี้ สร้างบรรยากาศอึดอัด ร้อนแรง และความไม่เชื่อใจระหว่างกัน จึงได้เสนอให้แก้ไขรูปแบบและแนวทางการรับข้อมูลจากภาคเอกชนเป็นการ “ประสาน” ข้อมูลแทนที่จะ “เจรจา” กัน
3. ระดับของการใช้อำนาจเชิงสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการของสภาหอฯ งานเขียนในบทนี้ได้ยกตัวอย่าง กรณีการแก้ไขข้อพิพาทระหว่างสมาชิกสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ด้วยกันในเรื่องการลดภาษีสินค้าปลาป่นภายใต้กรอบ FTA ไทย-เปรู ซึ่งผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในฐานะที่เป็นประธานในที่ประชุม ต้องใช้อำนาจเชิงสัมพันธ์กับชาวประมงและสมาคมผู้ผลิตปลาป่นไทยให้ได้ข้อตกลงร่วมกันกับสมาคมอาหารสัตว์ไทย เป็นต้น

จากการศึกษาบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้เขียนสามารถจัดทำ SWOT Analysis ได้ตามข้อ 5.7 ทั้งนี้ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้นำ 4 ทฤษฎีหลักมาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ ทฤษฎีพาณิชย์นิยมใหม่ (Neomercantilism) ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคม (Corporatism) และทฤษฎีอำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power)

โดย 2 ทฤษฎีแรกนั้น แสดงให้เห็นถึงปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของโลก และประเทศไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบดังกล่าว ซึ่งไทยเป็นแต่เพียงผู้รับนโยบายเสรีนิยมมาปฏิบัติ ปรับตัว ให้สอดคล้องไปกับข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ของโลกและประเทศพัฒนาแล้ว โดยที่ไทยไม่ได้สร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อเป็นผู้นำภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์นี้เอง

การศึกษาทฤษฎี Corporatism ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคม ทำให้สรุปได้ว่ารัฐบาลไทยไม่ได้ให้โอกาสแก่ภาคธุรกิจเข้ามาเป็นผู้นำภายใต้ระบบนี้ ซึ่งสั่งสมจนกลายเป็นแนวคิดที่ฝังลึกลงไปภาคธุรกิจเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ถึงแม้ว่าภาคธุรกิจจะรับทราบและเข้าใจในความเป็นเสรีนิยม แต่ก็ไม่เคยปฏิบัติตนเช่นนั้น ยังคงยอมรับให้รัฐถืออำนาจเป็นใหญ่ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ภาคธุรกิจ โดยเฉพาะสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย รวมไปถึงแนวคิดของผู้บริหาร จึงไม่สามารถตอบสนองต่อระบบเสรีนิยมใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้

ทฤษฎีอำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) แสดงให้เห็นว่า ในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศนั้น โดยแท้จริงแล้วไม่โปร่งใส ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งความเท่าเทียมกันเนื่องจากประเทศพัฒนาแล้วได้ใช้อำนาจนี้ในการทำข้อตกลงร่วมกัน โดยกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาไม่ได้มีส่วนร่วมเช่นกรณีการตกลงเรื่องการอุดหนุนสินค้าเกษตรในห้อง “Green Room” ในช่วงการเจรจาอูรุกวัย เนื่องจากประเทศพัฒนาแล้วเห็นว่าตนมีพลังอำนาจเหนือประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในหลายด้าน เช่น จำนวนเงินของการลงทุน หรือในกรณีที่ไทยเจรจาประกอบการค้าเสรีกับญี่ปุ่นที่ไทยจะต้องยอมให้ลดรายการสินค้าข้าวออกจากการเจรจาด้วยความกลัวว่าหากไทยยืนกรานที่จะไม่ลดสินค้ารายการนี้จะเป็นเหตุให้การเจรจาไม่สำเร็จทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบประเทศอื่นๆ ที่กำลังเจรจากับญี่ปุ่นเนื่องจากญี่ปุ่นมีการลงทุนในไทยสูง

งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมีข้อเสนอแนะให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ต้องกำหนดบทบาทของตนเองใหม่ รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อปรับปรุงให้การดำเนินงานขององค์กรที่

เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นผู้นำขององค์กรภาคธุรกิจในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อรักษาผลประโยชน์ในด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศให้มากขึ้น

6.1 ประเทศไทยภายใต้บริบทของทฤษฎีพาณิชย์นิยมใหม่

ประวัติศาสตร์ของการค้าระหว่างประเทศไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มแต่ปีที่เท่าไร แต่ที่ปรากฏเป็นทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ของการผลิตและการค้านั้นเริ่มในช่วงศตวรรษที่ 15 เมื่อประเทศในยุโรปเริ่มเดินเรือออกมาค้าขายไปทั่วโลกจนประเทศชาติร่ำรวยเพราะเน้นการส่งออกมากกว่าการนำเข้าซึ่งภายหลังเรียกทฤษฎีนี้ว่า “พาณิชย์นิยม” (Mercantilism) ในเวลาต่อมาได้มีการเอาอำนาจรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศจนมีการยึดครองประเทศที่ด้อยพัฒนากว่า เกิดเป็นยุคการค้าเมืองขึ้นเรียกว่า “การค้าอาณานิคม” (Colonialisation) ปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศในยุคนี้เป็นไปอย่างไม่เสรีแต่เป็นการเอาเปรียบประเทศที่มีทรัพยากรแต่ด้อยพัฒนาว่าการนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศเหล่านี้ในราคาถูกและส่งออกสินค้าสำเร็จรูปในราคาแพงเป็นการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศระดับหนึ่ง

โลกได้เข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 โดยเริ่มที่ประเทศอังกฤษและกลุ่มประเทศในแถบตะวันตก ทำให้มีความต้องการขยายตลาดสินค้าและวัตถุดิบมากขึ้นเป็นผลให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัวและเติบโต จึงทำให้ประเทศพัฒนาแล้วร่ำรวยเพิ่มขึ้นแต่ประเทศด้อยพัฒนากลับยากจนยิ่งขึ้นจนสร้างความขัดแย้งทางการเมืองจนในที่สุดประเทศเมืองขึ้นทั้งหลายก็ได้รับการปลดปล่อยเป็นอิสระ

ในยุคนี้ระบบการค้าระหว่างประเทศยังเป็นระบบที่ผสมกับอำนาจรัฐเพื่อให้ได้ดุลการค้ามากที่สุดพร้อมทั้งการสะสมทองคำสร้างความมั่งคั่งอย่างยิ่งแก่ประเทศพัฒนาทั้งหลาย

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ปีค.ศ. 1944) กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วเข้าใจว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตระหว่างประเทศและนำไปสู่สงครามคือระบบการค้าที่ยังไม่เสรีจริง ดังนั้น จึงมีการพยายามสร้างองค์การการค้าสากล (International Trade Organization) ควบคู่กับอีกสององค์การคือ ธนาคารโลก (World Bank) และ องค์การการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) แต่องค์การการค้าสากลไม่สามารถจัดตั้งได้เนื่องจากรัฐบาลสหรัฐฯ ไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาด้วยเหตุผลว่าจะทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะภาคการเกษตร เป็นตัวอย่างว่าแม้หลักการนั้นจะดีก็ยังคงคิดขัดโดยเหตุผลเพื่อการปกป้องตลาด อย่างไรก็ตามแม้องค์การนี้จะล้มไปแต่ประเทศกลุ่มก่อตั้งก็ยังไม่ล้มเลิกแนวคิดเดิมแต่เปลี่ยนเป็นการเจรจาเพื่อหาทางลดอุปสรรคทางการค้าโดยทำเป็น “ข้อตกลง” อย่างต่อเนื่องต่อไป เรียกว่า “General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) โดยส่วนใหญ่เป็นการเจรจาระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้ว (ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกในปี ค.ศ. 1982)

ในช่วงเวลาระหว่างนี้ประเทศพัฒนาแล้วเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแนวปรัชญาการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะช่วงนายกรัฐมนตรีมาร์กาเร็ต แทตเชอร์ของอังกฤษและประธานาธิบดีเรแกนของสหรัฐฯ โดยการลดเลิกกฎระเบียบของรัฐหลายเรื่องเช่นการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การเน้นการเปิดเสรีทางการค้า หรือเรียกว่าแนวคิด Washington Consensus ของ John Williamson แนวคิดนี้เป็นการเพิ่มศักยภาพของภาคธุรกิจและขณะเดียวกันก็ค่อยๆลดอำนาจในการควบคุมลง ธุรกิจจึงเติบโตและขยายเครือข่ายและอำนาจมากขึ้นเรื่อยๆเป็นการเข้าสู่ยุคที่เรียกว่าเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism)

ในขณะเดียวกันการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีต่างๆ ก็สามารถตกลงกันได้ในปี ค.ศ. 1994 และจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) ขึ้นมาดูแลต่อไปในปีรุ่งขึ้นโดยไทยเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 59 ในปี ค.ศ.1995 เป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาซึ่งรวมกับประเทศด้อยพัฒนาแล้วจะมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 75 ของสมาชิกทั้งหมดซึ่งมีประมาณ 155 ประเทศ (ณ ปี ค.ศ. 2008)

ปรัชญาของระบบการค้าเสรี “แนวใหม่” นี้ คือ ต้องการลดอุปสรรคทางการค้าทางด้านภาษีและไม่ใช่อื่นๆ โดยเชื่อว่าจะทำให้เกิดการค้าที่สร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศที่เกี่ยวข้องแต่ในทางปฏิบัติมันสิ่งที่คาดหวังไว้ก็ยังไม่เป็นความจริงเพราะประเทศต่างๆยังปกป้องตลาดของตนเองอยู่และไม่มีการที่จะลดลงตามเป้าประสงค์ เช่น กรณีการอุดหนุนสินค้าเกษตร (Agricultural Subsidies) ของประเทศพัฒนาแล้วยังไม่สามารถตกลงกันได้แม้ว่าได้กำหนดไว้ว่าจะต้องเจรจาให้เสร็จหลังรอบ Doha Development Agenda สามปี คือประมาณ ปีค.ศ. 2004

หลังจากระบอบสังคมนิยมล่มสลายตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าทฤษฎีของ Karl Marx นั้นคงต้องถึงกาลอวสานเพราะทุนนิยมเป็นฝ่ายชนะ แต่ในความเป็นจริงเราจะพบว่า การ “บูดรีด” ส่วนเกินไม่ได้หมดไปแต่กลับขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้นเป็นระดับสากลด้วยการใช้เครื่องมือของ “บรรษัท” ข้ามชาติโดยใช้ทุนและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือโดยผ่านกลไกของข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศพร้อมทั้งปกป้องตลาดของตนในเวลาเดียวกัน

ภายใต้บริบทของทฤษฎีพหุชนนิยมใหม่ ประเทศพัฒนาแล้ว วางนโยบายการค้าระหว่างประเทศคล้ายคลึงกันดังนี้

1. ให้มีการลดภาษีนำเข้าอย่างต่อเนื่องและโดยเฉพาะให้ประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาต้องลดภาษีนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมมากเป็นพิเศษ (โดยเปรียบเทียบเนื่องจากฐานภาษีของประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาสูงกว่า) แต่ขณะเดียวกันก็พยายามปกป้องตลาดสินค้าเกษตรของตนซึ่งผลิตด้วยต้นทุนสูงเช่นญี่ปุ่นปกป้องเกษตรกรข้าวหรือ สหรัฐฯ ปกป้องธุรกิจน้ำตาล เป็นต้น
2. ผลักดันให้ประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาผ่อนปรนกฎระเบียบการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น ให้ต่างชาติถือหุ้นได้เกินร้อยละ 50 เพื่อให้สะดวกต่อการจัดการและบริหาร

3. ผลักดันให้ประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาเปิดตลาดสินค้าภาคบริการ เช่น ธุรกิจการเงิน การสื่อสาร
4. สร้างกฎระเบียบการนำเข้าใหม่และยากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร โดยอ้างเหตุผลเพื่อปกป้องและคุ้มครองผู้บริโภคเป็นการสร้างอุปสรรคและต้นทุนต่อการแข่งขันของประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา ในระยะหลังบรรษัทขนาดใหญ่ที่มีพลังตลาดสูงเช่นกลุ่มผู้ค้าปลีกในสหภาพยุโรปและสหรัฐฯ ได้เป็นผู้กำหนดมาตรฐานเองด้วย โดยที่รัฐไม่มีอำนาจเข้าไปแทรกแซงได้เพราะบรรษัทเหล่านี้ต่างก็อ้างการปกป้องและคุ้มครองผู้บริโภค สังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน

นโยบายเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นโดยมีเป้าหมายให้มีการส่งออกสินค้าและบริการเพื่อสร้างความมั่งคั่งให้แก่ประเทศโดยผ่านกลไกของข้อตกลงการค้าเสรีซึ่งเปรียบเทียบกับทฤษฎีพาณิชย์นิยมในศตวรรษที่ 18 แล้วก็คล้ายคลึงกันเพียงแต่ต่างกันที่เวลาและอำนาจรัฐเท่านั้นจึงเรียกชื่อใหม่ว่าเป็นทฤษฎีพาณิชย์นิยมใหม่ (Neomercantilism)

นับแต่อดีตกาลมาประเทศไทยมีนโยบายเศรษฐกิจเสรี แม้ในยุคของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจะใช้นโยบายชาตินิยมก็ตามแต่ในสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ยึดแนวนโยบายตามการชี้แนะของสหรัฐฯ โดยยึดแนวนโยบายภาคใต้รัฐบาลเผด็จการเพื่อต้องการได้กระแสสังคมนิยมในอินโดจีน

ประเทศไทยจึงตอบรับปรากฏการณ์เสรีนิยม แต่เป็นในลักษณะที่นำข้อกำหนดต่างๆ ที่ประเทศพัฒนาแล้วเป็นผู้วางเงื่อนไขในเวทีการค้าโลกและเวทีระหว่างประเทศนำมาปฏิบัติ โดยการออกกฎเกณฑ์ ปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับเงื่อนไข กติการะหว่างประเทศ แม้แต่ในเวทีการเจรจาเปิดเสรีการค้าภายใต้กรอบ FTA ทุกกรอบ คณะเจรจาฝ่ายไทยไม่ได้เป็นผู้นำในการยื่นข้อเสนอการเจรจาในแต่ละประเด็น ส่วนใหญ่จะนำข้อเสนอของประเทศคู่เจรจามาพิจารณา เพื่อตอบรับหรือปฏิเสธ ด้วยการยื่นข้อเสนอใหม่เท่านั้น ที่เป็นดังนี้เพราะเหตุผลของลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศคู่เจรจาที่เป็นอำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) เป็นในลักษณะที่ประเทศพัฒนาแล้วมีความได้เปรียบด้านการผลิต การลงทุน และการค้า ซึ่งไทยจำเป็นต้องพึ่งพาประเทศเหล่านั้น จึงเป็นเหตุให้ประเทศพัฒนาแล้วที่เป็นคู่เจรจาใช้ข้อได้เปรียบเหล่านี้เป็นอาวุธต่อรองกับไทย ซึ่งผลลัพธ์ของการเจรจาที่ได้นั้น ส่วนใหญ่ประเทศไทยจะเป็นผู้ยอมรับข้อเสนอ หรือข้อเรียกร้องต่างๆ ของประเทศคู่เจรจามากกว่าที่ประเทศเหล่านั้นจะให้กับไทย

สำหรับบทบาทของภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในช่วงเริ่มต้นของการเจรจาเปิดเสรีการค้าภายใต้กรอบ WTO จนกระทั่งถึงการเจรจาเปิดเสรี FTA ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จะเป็นผู้รับนโยบายการค้าจากรัฐบาลไทย ทั้งนี้เป็นเพราะความสัมพันธ์ภายใต้ระบบ Corporatism ส่งผลให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ดำเนิน

ตามรัฐเท่านั้น ไม่ได้เป็นผู้คิดริเริ่ม ไม่เคยศึกษาข้อมูลล่วงหน้า ทำได้เพียงแต่รอพิจารณาข้อเสนอของประเทศคู่เจรจา ตลอดจนไม่ต่อต้านผลลัพธ์ของการเจรจาที่เกิดขึ้น

6.2 บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นผลมาจากรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและเอกชน ภายใต้ทฤษฎี Corporatism

ภายใต้ทฤษฎีเศรษฐกิจและสังคมที่กล่าวนี้ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องทำหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพในการปกป้อง ช่วยเหลือสมาชิกให้เกิดศักยภาพในการแข่งขันให้ได้ แต่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยที่ถูกก่อตั้งโดยมีอำนาจรัฐเข้าแทรกแซง แม้การแทรกแซงจากรัฐจะน้อยลงในปัจจุบัน แต่อิทธิพลของรัฐก็ยังมีอยู่ค่อนข้างมากเพราะการพัฒนาของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นไปอย่างเชื่องช้า เนื่องจากยึดติดกับวัฒนธรรมและแนวคิดเดิมว่ารัฐเป็นผู้นำจึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างการบริหารสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยให้ทันกับโลกเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็วในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ผู้บริหารของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องสร้างปรัชญาใหม่และวางแผนปฏิบัติให้หลุดพ้นจากโครงสร้างปัจจุบันที่เรียกว่าทฤษฎีภาครัฐ-สังคม (Corporatism) ให้ได้

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่ประกอบด้วยหอการค้าทั่วประเทศ หอการค้าต่างชาติ สมาคมการค้า และบริษัท ที่มีความหลากหลายของธุรกิจซึ่งมีปัญหาขัดผลประโยชน์กันและกัน แต่มีปรัชญาของการรวมกลุ่มคล้ายคลึงกันคือไม่ได้ตั้งใจเข้ามาทุ่มเททำงานร่วมกันอย่างจริงจังทั้งกำลังกายและทรัพย์ ยิ่งไปกว่านั้นอาจมีความต้องการที่ซ้อนเร้นเช่น ต้องการผูกขาดหรือมีบทบาททางการเมือง¹ พลั้งอำนาจของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการกำหนดนโยบายสาธารณะจึงมีไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรที่คล้ายกันของต่างประเทศเช่น Keidanren ของญี่ปุ่น หรือ Council on Foreign Relations (CFR) ของสหรัฐฯ สังคมการค้าและเอกชนทั่วไปจึงไม่เห็นความสำคัญของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศนั้นหน่วยงานรัฐจะขอข้อมูลโดยตรงในเรื่องที่เกี่ยวกับสินค้าเฉพาะเช่นข้าวจากสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย แทนที่จะขอผ่านสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จึงเป็นปัญหาอย่างมากต่อภาพลักษณ์และบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สิ่งที่ทำทลายสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยคือจะทำอย่างไรให้มีประสิทธิภาพสูงเพื่อสามารถปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของมวลสมาชิก

ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก GATT ในปี พ.ศ. 2525 แต่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยไม่เคยมีบทบาทเข้าร่วมให้ข้อมูลเพราะยังเข้าใจว่ารัฐมีหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาติดตามเรื่องนี้จนกระทั่งหลังการเจรจา

¹ Terry M. Moe, *The Organization of Interests, Incentives and the Internet Dynamics of Political Interest Group* ครั้งที่พิมพ์ (Chicago: The University of Chicago Press, 1980) p. 190.

อูรุกวัยสิ้นสุดในปี ค.ศ. 1994 ภายหลังจากได้มีการรายงานถึงกิจกรรมในเรื่องนี้แต่เป็นเพียงการออกเอกสารให้ความรู้เท่านั้น

รัฐบาลทักษิณ ชินวัตรได้กำหนดให้มีการเจรจาประกอบการค้าเสรีหลายกรอบทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้ภาคธุรกิจต้องติดตามอย่างใกล้ชิดและเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งขึ้นในปี พ.ศ. 2548 เพื่อมาบริหารและจัดการกิจกรรมนี้อย่างเป็นทางการ (ก่อนหน้านี้นี้คือปี พ.ศ.2546 ภารกิจนี้อยู่ในคณะกรรมการชุดอื่น) แสดงให้เห็นว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเข้ามามีบทบาทในเรื่องการเจรจาข้อตกลงการค้าเข้ามาเนื่องจากติดขัดอยู่ที่ความเข้าใจผิดของผู้บริหารว่ารัฐเป็นผู้นำและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะดำเนินการในสิ่งที่ได้รับมอบหมายจากรัฐ² บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในเรื่องดังกล่าวได้รับการยืนยันจากการให้สัมภาษณ์กับผู้เขียนของผู้บริหารรัฐที่มีบทบาทอย่างมากในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศในอดีตคือ นายเกริก ไกร จีระแพทย์อดีตรัฐมนตรีพาณิชย์ นายการุณ กิตติสถาพร อดีตปลัดกระทรวงพาณิชย์ นายอำพน กิตติอำพน เลขาธิการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นางอภิรดี ตันตราภรณ์ อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ นางพวงรัตน์ อัสวพิสิษฐ์ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ภายใต้โครงสร้างและวัฒนธรรมการจัดตั้งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกที่รวดเร็วและรุนแรงแต่แนวคิดของประเทศพัฒนาแล้วก็ยังไม่เปลี่ยนไปจากทฤษฎีที่ใช้ในอดีตอย่างได้ผลมาแล้วเพียงแต่แตกต่างกันในรายละเอียดเท่านั้นจึงเป็นสิ่งท้าทายต่อสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นอย่างยิ่งในการที่จะกำหนดบทบาทและแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงให้การดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมเพิ่มขึ้นและรักษาผลประโยชน์ในด้านการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศให้มากขึ้นซึ่งเห็นได้จากการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นที่ธุรกิจและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีส่วนร่วมในกรอบที่จำกัดเหมือนกับกรอบอื่นๆคือการเสนอข้อเรียกร้องให้ญี่ปุ่นลดภาษีสินค้าเกษตรแต่รัฐจะเป็นผู้ตัดสินใจขั้นตอนสุดท้ายโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าภาคธุรกิจจะมีความเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับภาครัฐจึงต้องพัฒนาขึ้นไปจนถึงระดับที่ทัดเทียมกันซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมและความไว้วางใจกันและกันมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน

² สัมภาษณ์ โปธิพงษ์ ลำซำ, ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยระหว่างปี 2537-2540, 22 มกราคม 2551.

6.3 บทบาทของสภาพการค้าแห่งประเทศไทยภายใต้อำนาจเชิงสัมพันธ (Relational Power)

อำนาจเชิงสัมพันธเป็นอำนาจที่ใช้โดยประเทศที่ต้องการให้ประเทศอื่นทำตามข้อเรียกร้องหรือข้อกำหนดของตน โดยอาศัยหลักสำคัญหกหลัก (ดูรายละเอียดในหน้า 23 และ 24) แต่การเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศอาจจะใช้หลักใดหลักหนึ่งหรือหลายหลักควบคู่กันไปได้ดังนี้

1. การค้าและการผลิต ประเทศพัฒนาแล้วจะมีข้อได้เปรียบต่อประเทศกำลังพัฒนาเพราะมีศักยภาพในการผลิตและเทคโนโลยีสูง นอกจากนั้นประเทศเหล่านี้ยังได้มีการลงทุนในประเทศกำลังพัฒนามากเป็นผลให้การเจรจามีน้ำหนักมาก การเรียกร้องใดๆก็มักจะได้รับการตอบสนองจากคู่เจรจาเช่นญี่ปุ่นกับไทย เป็นต้น
2. การเงิน เป็นปัจจัยคล้ายๆกับข้อที่ 1 คือประเทศใดมีพลังอำนาจทางการเงินสูงก็ย่อมสร้างแรงกดดันได้มากแก่ประเทศคู่เจรจา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันเงินได้กลายเป็นสินค้าตัวหนึ่งซึ่งมีการซื้อขายกันในตลาดโลกเป็นปริมาณมากๆ
3. ความรู้และเทคโนโลยี ประเทศกำลังพัฒนามีความต้องการสิ่งเหล่านี้ในการสร้างศักยภาพในการแข่งขัน ดังนั้น จึงเสียเปรียบต่อประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีสิ่งเหล่านี้ในการเจรจาเพราะต้องแลกเปลี่ยนการเปิดตลาดสินค้าหรือบริการกับเทคโนโลยีซึ่งไม่ได้เป็นต้นทุนของประเทศพัฒนาแล้ว
4. วัฒนธรรม ประเทศใดที่ได้รับอิทธิพลมากก็ย่อมมีแนวโน้มคล้ายตามประเทศต้นแบบ เช่นวัฒนธรรมการบริโภคสุรา ไวน์ หรือ ภาพยนตร์จากต่างประเทศซึ่งน้ำหนักการเจรจาจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆเช่นการเจรจาเปิดตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับประเทศซาอุดีอาระเบียย่อมต่างกับเจรจากับไทย เป็นต้น
5. การสื่อสาร เป็นพลังอำนาจที่สำคัญในปัจจุบันเพราะเป็นอุปกรณ์ในด้านข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นประเทศพัฒนาย่อมมีพลังมาก นอกจากนั้นยังเป็นกลุ่มสินค้าที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องการเพื่อการพัฒนาอีกด้วย และ
6. การทหารหรือกองทัพ ถึงแม้จะไม่เป็นปัจจัยโดยตรงในการมีอิทธิพลในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศแต่ก็เป็นเครื่องมือสนับสนุนเช่นความสามารถทางเทคโนโลยีที่เป็นที่ต้องการของประเทศกำลังพัฒนา

อำนาจสำคัญเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพราะประเทศพัฒนาแล้วมีคุณสมบัติในหลักทั้งหมดเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเช่นประเทศสหรัฐฯ กับไทย หรือญี่ปุ่นกับไทย ดังตัวอย่างที่สหรัฐฯกำหนดประเด็นการเจรจาข้อตกลงการค้ากับไทยรวม 15 ประเด็น³ ไทยต้องเจรจาไปตามประเด็นเหล่านี้ โดยที่ไทยไม่มีการจัดทำ

³ หนังสือจาก นายโรเบิร์ต บี. โซลิก ผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ถึงนายเทต สตีเวนส์ วุฒิสมาชิกสหรัฐฯ เรื่อง กรอบการเจรจาเขตการค้าเสรีของไทยและสหรัฐฯ กุมภาพันธ์ 2547

ประเด็นการเจรจาของตนเอง แทนที่จะร่วมกำหนดประเด็นการเจรจาร่วมกัน และการใช้คำในภาษาอังกฤษที่อธิบายความต้องการก็ทำให้เข้าใจปรัชญาและแนวคิดของสหรัฐฯ ก่อนข้างชัดเจนว่า ต้องการจะให้ไทยรับข้อเสนอของตนข้างเดียว นอกจากนี้ข้อสังเกตดังกล่าวแล้วยังมีกรณีอื่นๆ ที่ประเทศพัฒนาแล้วใช้อำนาจนี้กำหนดวิธีการค้าให้ประเทศกำลังพัฒนาปฏิบัติตามเช่นการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารที่เข้มงวดเป็นผลกระทบต่อต้นทุนผู้ส่งออก อุปสรรคทางการค้านี้ ถูกนำมาใช้เพราะประเทศพัฒนาแล้วตระหนักดีว่าตนมีอำนาจเหนือว่าเนื่องจากมีตลาดใหญ่เป็นที่ต้องการของผู้ส่งออก

ในทางตรงกันข้ามประเทศกำลังพัฒนาที่อ่อนแอในทุกด้านนั้นก็ไม่สามารถจะตรวจสอบได้ว่าประเทศพัฒนาแล้วได้มีการบังคับใช้มาตรการและมาตรฐานเหล่านี้แก่ผู้ประกอบการของตนหรือไม่

สภาพการค้าแห่งประเทศไทยในฐานะตัวแทนของธุรกิจจึงต้องมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความรู้แก่สมาชิกและประชาชนทั่วไปในประเด็นดังกล่าวและกำหนดกลยุทธ์ร่วมกันในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันให้สูงขึ้น นอกจากนี้ สภาพการค้าแห่งประเทศไทยต้องมีส่วนร่วมในการสร้างศักยภาพของผู้บริโภคด้วยซึ่งหมายถึงการให้ความรู้แก่ผู้บริโภคในประเทศในการเลือกซื้อสินค้าที่ได้มาตรฐานเพราะจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้ผลิตไทยพัฒนาสินค้าของตนให้มีมาตรฐานสูงขึ้นไปเป็นผลให้ธุรกิจมีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น

6.4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานที่ผ่านมาของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

การศึกษาบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศในวิทยานิพนธ์นี้มีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ให้เห็นถึงบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยซึ่งอยู่ในฐานะองค์กรผลประโยชน์ชั้นนำทางธุรกิจในสังคมเศรษฐกิจไทยว่ามากหรือน้อยอย่างไร มีอุปสรรคในการดำเนินการอะไรที่ทำให้เกิดข้อจำกัดเพื่อจะเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปสู่การดำเนินการที่สามารถสนองตอบต่อสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศต่อไป

1. ปัญหาความสัมพันธ์ในรูปลักษณะภาครัฐ-สังคม

จากการศึกษาพบว่าปัญหาของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเกิดจากโครงสร้างการจัดตั้งแต่เริ่มแรกที่เป็นรูปลักษณะภาครัฐ-สังคมซึ่งเป็นลักษณะที่รัฐเป็นผู้ชี้นำมาแต่ต้น ถึงแม้บทบาทของรัฐจะยี่ดย่นขึ้นในภายหลัง แต่ในทางปฏิบัติ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ยังปฏิบัติตนเป็นเพียงผู้มีส่วนร่วมเท่านั้นเพราะยังยึดติดความคิดเดิมว่ารัฐบาลควรเป็นผู้นำและช่วยเหลือภาคธุรกิจโดยลี้มไปว่าข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นและกำลังเกิดขึ้นนั้นมีผลกระทบต่อภาคธุรกิจโดยตรงโดยมีรัฐเป็นเพียงผู้เจรจาเท่านั้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจึงควรต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสมาชิกในการเป็นองค์กรที่มีบทบาท “นำ” ไม่ใช่ “ตาม” อย่างที่เป็นอยู่

2. ปัญหารายได้

นอกจากปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าวแล้วอุปสรรคของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยยังมีเรื่องของรายได้จากค่าสมาชิกที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการในแต่ละปีเช่นในเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2550 รายได้จากค่าสมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยรวมกับหอการค้าไทยมีจำนวนเงิน 11,600,000 บาท โดยประมาณ ค่าธรรมเนียมการออกไปรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Certificate of Origin) ประมาณ 50 ล้านบาทต่อปีและรายได้อื่นๆ เช่น มาตรฐานข้าว เกษตรอื่น และสิ่งทอรวมกันทั้งหมดประมาณ 70 ล้านบาทซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอนเมื่อระบบการค้าเปลี่ยนแปลงแต่ค่าจ้างบุคลากรเป็นเงิน 42,700,000 บาท (โดยประมาณ) และหากรวมกับค่าใช้จ่ายประจำอื่นๆแล้วจะเกือบเท่ากับรายได้ต่อปีดังกล่าว ข้อจำกัดนี้ทำให้การวางแผนงานที่มีค่าใช้จ่ายสูงเกิดปัญหา เช่น การจ้างผู้เชี่ยวชาญศึกษาประเด็นการเจรจาต่างๆในแต่ละกรอบซึ่งต้องใช้งเงินตั้งแต่ 500,000 บาท จนถึง 2,000,000 บาท โดยประมาณ ข้อจำกัดนี้สร้างปัญหาให้กับผู้บริหารของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยที่จะต้องไปจัดหางบประมาณมาสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐซึ่งมีไม่แน่นอน จึงเกิดคำถามว่าหากรัฐไม่ช่วยอุดหนุนเงินจำนวนดังกล่าวแล้วสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องล้มโครงการนี้หรืออย่างไร

3. ปัญหาประสิทธิภาพของบุคลากร

ปัญหาเรื่องการเงินนี้ได้นำไปสู่ปัญหาอื่น เช่น ปัญหาเรื่องบุคลากรเพราะต้องจ้างอย่างจำกัดและไม่สามารถจะให้ค่าจ้างที่สูงเพื่อแข่งขันบุคลากรที่มีความสามารถเด่นกับภาคเอกชนอื่น ดังนั้น ประสิทธิภาพของบุคลากรโดยทั่วไปจึงอยู่ในเกณฑ์ปกติ หากผู้บริหารใดต้องการปริมาณและผลงานที่มากและดีแล้วผู้นั้นต้องนำบุคลากรจากหน่วยงานในสำนักงานของตนมาช่วยเสริมจึงเป็นการสร้างความไม่แน่นอนของผลงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เนื่องจากผู้บริหารคนต่อไปอาจจะไม่มีทรัพยากรเช่นนี้เป็นผลให้ความขาดความเชื่อถือในสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเนื่องจากขาดความต่อเนื่องทั้งเรื่องข้อมูลและการมีส่วนร่วมกับภาครัฐและเอกชนอื่นๆ (เพราะกรรมการบางคนจะสร้างผลงานมากในช่วงเนื่องจากมีทรัพยากรบุคคลมาช่วยแต่ผู้บริหารคนใหม่ที่มาทำหน้าที่แทนอาจจะไม่มีทรัพยากรดังกล่าว)

4. แนวความคิด “เสียสละ” เพื่อส่วนรวม

กรรมการส่วนใหญ่มีความคิดว่าตนมาทำงานให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในลักษณะ “เสียสละ” จึงมีเวลาให้น้อยต่อปัญหาของสมาชิกทำให้ขาดความต่อเนื่องในการแก้ปัญหา คณะกรรมการบางคนจะจัดประชุมเมื่อมีปัญหาเรียกร้องจากสมาชิกเท่านั้น และบางคนไม่มีการประชุมเลยในหนึ่งปีจึงไม่มีข้อมูลเพียงพอสร้างความไม่น่าเชื่อถือแก่ภาครัฐ โดยเฉพาะเมื่อสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องไปให้ข้อมูลแก่รัฐในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาข้อตกลงการค้า เพราะไม่สามารถให้ข้อมูลที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับ กรรมการบางคนยังใช้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ไทยในการไต่เต้าเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้น เราจึงได้เห็นกรรมการหรือประธานบางคนไปเป็นนักการเมืองหลังเกษียณจากสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหรือไปรับตำแหน่งทางการเมืองอื่น

จากโครงสร้างและวัฒนธรรมเหล่านี้ทำให้บทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศนั้นมีน้อยเพราะไม่มีการวางเป้าหมาย กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการในทุกกรอบการเจรจา แม้ว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำกับดูแลเรื่องดังกล่าวนี้ในระยะหลังแต่ก็ยังมีข้อจำกัดเรื่องทรัพยากรทุน (เงิน) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเช่นเดิม

6.5 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงบทบาทของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเพื่อนำไปสู่การมีประสิทธิภาพในการเป็นองค์กรผลประโยชน์ที่สามารถรักษาผลประโยชน์ในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะนำเสนอบทบาทที่ควรจะเป็นทั้งในด้านรับและรุกดังนี้

บทบาทเชิงรับ

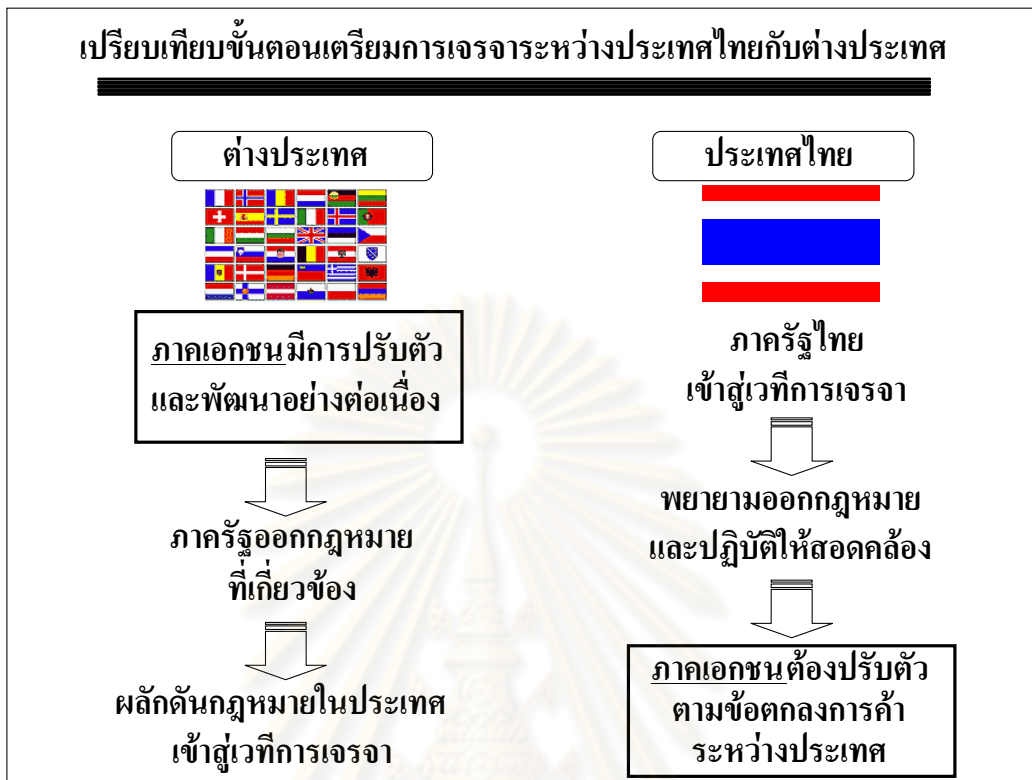
1. ปัจจัยเรื่องทุน และด้านการจัดการองค์กร ต้องเพิ่มเงินค่าสมาชิกให้เพียงพอกับการบริหารงานต่อปีเช่นการเสนอแผนการดำเนินการ 4 ปีล่วงหน้า (เพราะประธานกรรมการอยู่ในตำแหน่งสองปีแต่สามารถต่ออายุได้อีกสองปีซึ่งโดยธรรมเนียมปฏิบัติว่าที่ประชุมใหญ่จะต่ออายุของประธานกรรมการให้เสมอ) พร้อมทั้งค่าใช้จ่ายเพื่อให้สมาชิกที่ประชุมใหญ่พิจารณา สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยยังต้องหารายได้จากแหล่งอื่นเป็นส่วนสำรอง การนำเสนอแนวคิดนี้ก็เพื่อให้การบริหารงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นรูปแบบบริษัทซึ่งต้องการบุคลากรที่มีความสามารถเพื่อการแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน เพื่อสร้างความเชื่อถือแก่ภาครัฐและเพื่อให้เกิดความไว้วางใจแก่สมาชิก ด้วยเหตุผลที่ว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมขององค์กรธุรกิจทุกขนาดดังนั้นประสิทธิภาพต้องมากกว่าองค์กรธุรกิจรวมกัน (ไม่ใช่มีประสิทธิภาพด้อยกว่าองค์กรธุรกิจ) แนวคิดนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกตระหนักว่าการรวมตัวกันเป็นองค์กรนี้เป็นการ “ลงทุน” ไม่ใช่ “เสียสละ” ดังนั้นการทำให้การลงทุนมีประสิทธิภาพและสร้างผลกำไรได้จึงต้องเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงองค์กรให้ทันสมัยอยู่เสมอซึ่งปัจจัยเรื่อง “ทุน” หรือ เงินจากสมาชิกจึงเป็นสิ่งจำเป็น
2. ปัญหาการประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินงานทุกปี ที่ผ่านมา การดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะถูกบรรจุอยู่ในรายงานการประชุม ไม่มีการวิเคราะห์ ไม่มีการสร้างระบบ ตัวชี้วัด ผลงาน ดังนั้น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จะต้องทบทวนแผนการดำเนินงาน ประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมรายงานค่าใช้จ่ายทุกปี

บทบาทเชิงรุก

1. ต้องสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้ได้ว่าสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่สามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพารัฐและมีสถานะเท่ากับรัฐที่มีบทบาทเท่าเทียมกันในการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแนวคิดใหม่นี้ก็เพื่อให้หลุดพ้นจากทฤษฎีภาครัฐ-สังคม และเป็นแนวทางให้มีการพัฒนาองค์กรให้แข็งแกร่งขึ้นจนในที่สุดสามารถกำหนดแนวทาง เศรษฐกิจและการค้าให้รัฐนำไปพิจารณาปฏิบัติได้ โอกาสความเป็นไปได้นั้นมีสูงโดยเริ่มต้นจากการที่ผู้บริหารจะต้องเริ่มสละตำแหน่งและบทบาทของตนเองด้วยการชักนำคนหนุ่ม-สาวรุ่นใหม่เข้ามาร่วมบริหารให้มากขึ้น โดยการกำหนดแผนให้แน่นอนว่าจะถ่ายโอนกรรมการให้เป็นคนรุ่นใหม่ให้ได้ร้อยละ 50 ใน 5 ปี ต่อจากนี้ไป เป็นต้น
2. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องพัฒนาสมาชิกให้เกิดความสามารถในการแข่งขันให้ได้ก่อน โดยการนำข้อมูลเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศมาเป็นตัวอย่างศึกษาเช่น ข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างสหรัฐฯ กับเม็กซิโกว่าหากเกิดกับไทยแล้วจะมีผลกระทบอย่างไรและไทยจะเตรียมการอย่างไร การที่จะทำเช่นนี้ได้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องศึกษารายละเอียดของข้อตกลงการค้าดังกล่าวและเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้พร้อมกับข้อเสนอแนะให้สมาชิกเพื่อนำไปสู่การร่วมสร้างศักยภาพของการแข่งขัน “ล่วงหน้า”
3. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องเป็นผู้นำในการนำเสนอรัฐบาลหรือสภาผู้แทนราษฎร ในการแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นปกป้องธุรกิจและเป็นฐานการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศต่อไป แต่ขณะนี้โครงสร้างการเจรจาข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศของไทยเป็น โครงสร้างที่กลับกันกับที่กล่าวมาคือเริ่มต้นจากการเจรจา ปรับปรุงกฎหมาย แล้วจึงสร้างศักยภาพในการแข่งขันเป็นอันดับสุดท้าย (ดังรูปภาพที่ 2)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ 6.1 รูปภาพแสดงการเปรียบเทียบขั้นตอนเตรียมการเจรจาระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ

- ผลักดันการเจรจาการค้าระหว่างประเทศในทุกกรอบให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ภาคธุรกิจ โดยนำเสนอ “กลุ่มยุทธศาสตร์นำ (Key Stimulators - กลุ่มสินค้าและบริการที่ต้องการให้รัฐบาลเจรจาหรือไม่เจรจา) และให้รัฐบาลตั้งกลุ่มธุรกิจที่สำคัญของประเทศนี้ให้เป็นกลุ่มยุทธศาสตร์ที่เป็นธงนำในการเจรจาข้อตกลงการค้ากับประเทศคู่เจรจา

จากบทเรียนการเจรจากับญี่ปุ่นที่ผ่านมา ทำให้มีความจำเป็นที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องนำเสนอกลุ่มยุทธศาสตร์นำ การดำเนินการให้ได้ผลสำเร็จเป็นรูปธรรมได้นั้น รัฐบาลจะต้องมีข้อมูล มียุทธศาสตร์ และมีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดระบบเศรษฐกิจของไทยอย่างชัดเจนใน 10 หรือ 20 ปีล่วงหน้า เช่น กำหนดให้กลุ่มธุรกิจอาหารและท่องเที่ยวเป็นกลุ่มยุทธศาสตร์นำ เป็นต้น การกำหนดเช่นนี้จะเป็นผลให้การวางกรอบการเจรจาชัดเจนทำให้เกิดการวางแผนอย่างเป็นระบบเหมือนกับที่ญี่ปุ่นมียุทธศาสตร์การเจรจาว่าจะต้องไม่มีการเปิดตลาดสินค้าข้าวในการเจรจาทุกกรอบ หรือสหรัฐอเมริกาได้วางยุทธศาสตร์การเจรจากับประเทศคู่เจรจาให้มีการเปิดตลาดสินค้าภาคบริการแต่เปิดตลาดสินค้าน้ำตาลในทุกกรอบ

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องเสนอให้รัฐบาลเจรจาให้ประเทศคู่เจรจายอมรับให้มีผู้แทนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ในการประชุมทุกครั้ง

รวมทั้งได้มีโอกาสศึกษาเอกสารการเจรจาของทั้งสองฝ่าย เพื่อที่จะได้ให้ข้อเสนอแนะ หรือความเห็นภายหลังเพื่อหลีกเลี่ยงหรือป้องกันการเปลี่ยนแปลงเพราะผู้แทนภาคธุรกิจมีข้อมูลในรายละเอียดมากกว่าภาครัฐ และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดผู้แทนของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามประเด็นของการเจรจา สำหรับการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศที่มีการให้การอุดหนุนสินค้านั้นทางสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องเสนอรัฐบาลให้แยกการเจรจาออกเป็นสองส่วนคือส่วนที่หนึ่งจัดกลุ่มสินค้าที่ได้รับการอุดหนุนที่เป็นประโยชน์กับไทยเนื่องจากไทยต้องการสินค้าเหล่านี้เพื่อการบริโภคหรือการผลิตในประเทศเช่นนมผงขาดมันเนยหรือกากถั่วเหลืองเพื่อการผลิตสัตว์เพื่อการบริโภคและส่งออกเนื่องจากไทยผลิตไม่พอกับความต้องการดังนั้นราคายังถูกก็ยิ่งดี ในกรณีนี้ไทยไม่ต้องเจรจาให้คู่แข่งการอุดหนุนเลย แต่ในทางกลับกันหากกลุ่มสินค้าที่ได้รับอุดหนุนและเป็นคู่แข่งกับสินค้าไทยแล้วเราต้องไม่ลดภาษีนำเข้าให้เพราะจะทำให้สินค้าเหล่านี้มีต้นทุนที่ถูกลงและอาจทำให้ธุรกิจภายในประเทศเสียหาย เช่น ข้าว เป็นต้น

5. โนมิน้าวประเทศคู่เจรจา ตลอดจน Lobby องค์กรธุรกิจในต่างประเทศเพื่อไปเจรจาท่องร่วมกับรัฐ ภาคธุรกิจ สมาคมการค้าต่างๆ ที่จะเป็นอุปสรรคและเป็นส่วนเสริมในต่างประเทศ ให้มาสนับสนุนเรา เช่น ธุรกิจยาง สภาหอการค้าต้องไป Lobby ผู้นำเข้าในอินเดียให้ไปผลักดันรัฐให้อินเดียเปิดตลาดมากขึ้นเพื่อประโยชน์ทั้งสองฝ่าย
6. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จะต้องเป็นผู้ดำเนินการหรือเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นในประเด็นทั่วไป (General Issue) ซึ่งสมาคมการค้าไม่สามารถดำเนินการได้เองเนื่องจากเกี่ยวข้องกับสมาคมฯ อื่นๆ เช่น ประเด็นเรื่องแรงงาน สิ่งแวดล้อม การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า การกำหนดโครงสร้างภาษี การแก้ไขปัญหา NTB (Non-tariff Barriers) มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน (Anti-dumping Measures) ฯลฯ
สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องเป็นผู้นำในเรื่อง “ประเด็นทั่วไป” (General Issues) ดังกล่าว เมื่อได้สร้างบทบาทจนแข็งแกร่งเป็นที่ยอมรับแล้ว สมาคมการค้าฯ ก็จะเข้ามาร่วมกลุ่ม และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ก็เป็นที่พึ่งในเรื่อง General Issue ให้กับสมาคมการค้าต่างๆ ได้ในที่สุด
7. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะต้องมีสถาบันถาวร โดยมีเจ้าหน้าที่ทำงานเต็มเวลาเพียงพอที่จะทำเรื่องต่อไปนี้
 - ก. ติดตามข้อมูลข่าวสาร (Intelligence Unit) ติดตามการค้าของโลก คู่แข่ง คู่ค้าในสินค้าสำคัญๆ ของไทย

- ข. ดำเนินการวิจัยหรือวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานข้างต้น
 - ค. เสนอแนะยุทธศาสตร์ว่าสินค้าหรือบริการใดควรมีการพัฒนาอย่างไรและทำการตลาดอย่างไร
8. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต้องทำงานร่วมกับสภาอุตสาหกรรมและสมาคมฯ อื่นๆ และทำงานอย่างเจาะลึกข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์ตัวสินค้าหรือบริการอย่างครบวงจรเพื่อนำเสนอกลยุทธ์แก่รัฐบาลอย่างเป็นรูปธรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การต่างประเทศ, กระทรวง. คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ ความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทย และญี่ปุ่นสำหรับความเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจ. กระทรวงการต่างประเทศ.

กรุงเทพมหานคร: 2550.

การต่างประเทศ, กระทรวง. เรื่องนํารู้อีกเกี่ยวกับความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น,

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ. 2549.

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย

เอกสารวิจัยหมายเลข 14 , สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2525.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานผลการสัมมนาและ

ประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ครั้งที่ 1. ณ โรงแรมเชียงใหม่ออคิด จังหวัดเชียงใหม่ 2-4 กุมภาพันธ์ 2527.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. สรุปผลการสัมมนา

คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ.) ภูมิภาค ครั้งที่ 1/2536. ณ โรงแรมแก่นอินน์ จังหวัดขอนแก่น 14 พฤษภาคม 2536.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. สรุปผลการสัมมนา

คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ.) ภูมิภาค ครั้งที่ 2/2536. ณ โรงแรมเจบี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 17 ธันวาคม 2536.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานสรุปผลการสัมมนา

คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ครั้งที่ 3.

ณ โรงแรมเวสติน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 29 กรกฎาคม 2537.

คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ, สำนักงาน. สรุปผลการ

สัมมนา เรื่อง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมของประเทศ. ณ โรงแรมอิมพีเรียล คิวินส์ปาร์ค กรุงเทพมหานคร 22 กุมภาพันธ์ 2539.

คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ, สำนักงาน. 17 ปี กรอ.

กันยายน 2541.

คณะกรรมการอาหารและยา, สำนักงาน ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

เรื่อง หนังสือรับรองมาตรฐานของอาหารที่นำเข้า.

จุมพล หนิมพานิช. กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองไทย. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย

ธรรมมาธิราช, 2545.

จำนวนบริษัทจดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจ กระทรวงพาณิชย์ แหล่งที่มา:

www.dbd.go.th/mainsite/fileadmin/statistic/2008/05/05_200802.htm

ชนะ คณารัตนดิลก. การใช้เขตการค้าเสรีในการเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส. เอกสารวิจัย ส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. 2549.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. แนวคิดและมาตรการในการเสริมสร้างบทบาทของกลุ่มในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย. รายงานวิจัยฉบับที่ 10, 2526.

ณรงค์ ชรรमारานุกุปต์. การศึกษาแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ของสมาคมผู้ค้าอัญมณีและเครื่องประดับเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยเป้าหมายยอดส่งออก 200,000 ล้านบาทในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ.2547-2551). เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2547.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. กลุ่มทุนผูกขาดในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2519.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. คนชั้นกลางไทยในกระแสทุนนิยม : เศรษฐศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน), ฉบับที่ 25. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ตระกูล มีชัย. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

แดเนียล อาร์. ฟิสเฟลด์. ยุคทองของนักเศรษฐศาสตร์. แปลโดยภาวดี ทองอุไทย, วณีน้อยเกียรติกุล และ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

นิติพงษ์ สีวพรเสถียร. ผลกระทบของมาตรการกีดกันการนำเข้ากุ้งแช่แข็งไทยที่มีสารตกค้างของสหภาพยุโรป. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

ประพัทธ์ ไซต งามขำ. บทบาทคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน (กรอ.) กับการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ. เอกสารวิจัยปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. เศรษฐศาสตร์การเมือง โลกทัศน์กับการวิเคราะห์ระบบและการเปลี่ยนแปลง, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ฝัน ปฏิทินัทชนะ, ภาวะการเงินของโลก-ค่าเงินบาท. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2514.

พรณี บัวเล็ก. ลักษณะของนายทุนไทยในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2457 – 2482 บทเรียนจากความรุ่งโรจน์สู่โศกนาฏกรรม. กรุงเทพมหานคร : พันธกิจ, 2545.

พาณิชย์, กระทรวง, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. กำแพงกรรมสารสุดท้ายรวบรวมผลการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด. 2537.

พิชัย ถิ่นสันติสุข. บทบาทหน้าที่ของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2538.

พิมพ์พวรรณ ชาญศิลป์, เบญจวรรณ รัตนประยูร, อัญญา วิทยาธรรมรัช และ ไพเราะ สุดสว่าง. กลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าของไทยกับประเทศอินเดียเพื่อรองรับการจัดทำเขตการค้าเสรี. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2548.

มนตรี เจนวิทย์การ. บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีต่อรัฐบาล ระบบราชการประชาชน และการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

รังสรรค์ ธนะพรพันธ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย
กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ. 2546.

วิฑูรย์ สิมะโชคดี. รูปแบบโครงการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน : ศึกษากรณีนำร่องในโครงการกรุงเทพฯ เมืองแฟชั่น. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2547.

ศิริ ผาสุก. พัฒนาการทุนนิยมของไทย. กรุงเทพมหานคร : พิธีกรรมการพิมพ์, 2522.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ข่าวไทยในญี่ปุ่น, พิมพ์ครั้งที่สี่.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. 2550.

สุชาติ ศรียารัตน. กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ : ศึกษากรณีสมาคมการค้าส่งออกที่สำคัญกับบทบาทด้านการค้าระหว่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

สุระชัย ทวีแสงสกุลไทย และ สุเทพ อติวรรณกุล. บทบาทหน้าที่ของหอการค้าจังหวัดในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นและการค้าในเขตการค้าแม่ข่ายโขงตอนบนตามการรับรู้ของนักธุรกิจในจังหวัดอุดรธานีและนครพนม. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2548.

อรสุดา ไชยโพธิ์. การศึกษาแรงจูงใจของกรรมการหอการค้าจังหวัดในการอุทิศตนเพื่อปฏิบัติงานในองค์กรหอการค้า. เอกสารวิจัยปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2543.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เศรษฐกิจกับการเมืองไทยหน่วยที่ 1-5. เอกสารการสอนสาขาวิชารัฐศาสตร์. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ครั้งที่ 3, 2530.

- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เศรษฐกิจกับการเมืองไทยหน่วยที่ 6-11. เอกสารการสอน
สาขาวิชารัฐศาสตร์. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ครั้งที่ 3, 2530.
- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. ประกาศสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ที่ 015/2548 เรื่องแต่งตั้ง
คณะกรรมการกฤษฎะเทียบและการค้าระหว่างประเทศ ประจำปี 2548-2550, 1 สิงหาคม
2548.
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อปรับปรุง SWOT
Analysis ให้ทันกับสถานการณ์ในปัจจุบัน. ณ Board Room 1 ศูนย์ประชุมแห่งชาติ
สิริกิติ์, 25 มิถุนายน 2544.
- แสวง รัตนมงคลมาส. รายงานการศึกษาโครงการประเมินผลเรื่อง สถานภาพ บทบาทปัญหา และ
แนวทางแก้ไขเกี่ยวกับความร่วมมือภาครัฐบาลและเอกชน สถาบันบัณฑิต พัฒนบริ
หารศาสตร์, พฤษภาคม 2529.
- หอการค้าไทย. หนังสือเชิญประชุมใหญ่สมาชิกหอการค้าไทย ครั้งที่ 29 ณ ห้องดุสิตธานีฮอลล์
โรงแรมดุสิตธานี, 23 มีนาคม 2538.
- หอการค้าไทย. สรุปกิจกรรมหอการค้าไทยในรอบปี 2541
- หอการค้าไทย. รายงานหอการค้าไทยปี 2542
- หอการค้าไทย. หนังสือเชิญประชุมใหญ่สมาชิกหอการค้าไทย ครั้งที่ 33 ณ ห้องบอลรูม B C
ชั้น 6 โรงแรมอมารีวอเตอร์เกต (ประตูน้ำ), 25 มีนาคม 2542.
- หอการค้าไทย. หนังสือเชิญประชุมใหญ่สมาชิกหอการค้าไทย ครั้งที่ 35 ณ ห้องบอลรูม B C ชั้น 6
โรงแรมอมารีวอเตอร์เกต (ประตูน้ำ), 29 มีนาคม 2544.
- หอการค้าไทย. หนังสือเชิญประชุมใหญ่สมาชิกหอการค้าไทย ครั้งที่ 38 ณ ห้องเมจิก 2 โรงแรมมิรา
เคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น, 31 มีนาคม 2547.
- อรสุดา ไชยโพธิ์. การศึกษาแรงจูงใจของกรรมการหอการค้าจังหวัดในการอุทิศตนเพื่อปฏิบัติงาน
ในห้องการค้า. เอกสารวิจัยปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
หอการค้าไทย, 2543.
- อรรชกา บริมเบิล. การส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัย
ป้องกันราชอาณาจักร, 2549.
- อนเนก เหล่าธรรมทัศน์. มองเศรษฐกิจการเมืองไทยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ
การค้า. โครงการจัดพิมพ์คบไฟ 2539.
- ฮาราลด์ ลิงค์. แนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของ
ไทย. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2548.

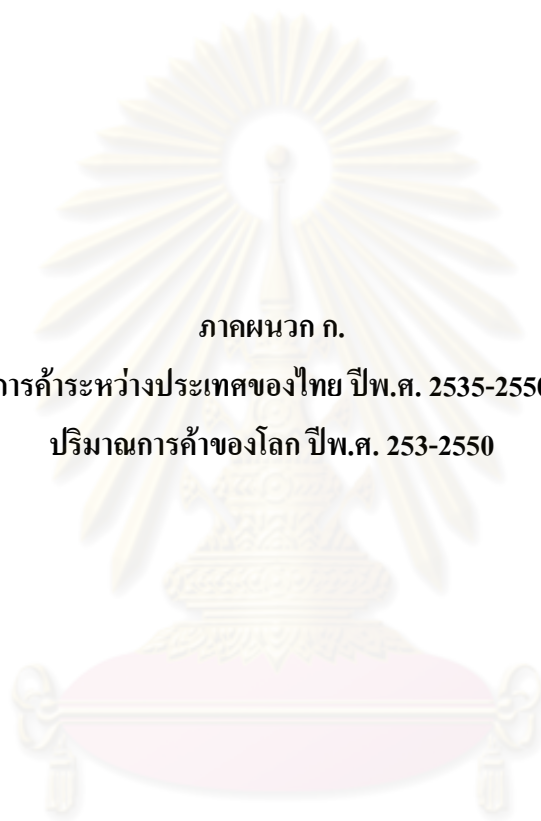
ภาษาอังกฤษ

- David N. Balaam and Michael Veseth. Introduction to International Political Economy. 3rd ed. New Jersey: Phoenix Book Technology, 2005.
- Hiroaki Yamazaki Matao Miyamoto, Trade Associations in Business History. University Of Tokyo Press, 1988.
- Keizaidantairengokai Gujunenshi, Keidanren Japan, 1st ed, Dai Nippon, 1999.
- Montri Chenvidyakarn, Political Control and Economic Influence: A Study of Trade Associations in Thailand, The University of Chicago, 1979.
- Robert C. Angel, Explaining Economic Policy Failure: Japan in the 1969-1971 International Monetary Crisis, New York: Columbia University Press, 1991.
- Roger Scruton, A Dictionary of Political Thought, 2nd ed, New York: Macmillan, 1996.
- The Report of The Advisory Group on Economic Structural Adjustment for International Harmony, Cabinet Secretariat in Tokyo, 1989.
- Terry M. Moe, The Organization Of Interests, Chicago: The University of Chicago Press, 1980.
- Yoichi Funabashi, Managing the Dollar: From the Plaza to the Louvre, 2nd ed, Washington DC: Institute for International Economics, 1989.
- Debate on Private Sector Standards Continues in SPS Committee, [Online]. 2008. Available from: <http://ictsd.net/i/news/biores/9123> [2008, August 9]
- Interest Groups Systems-Group Theory [Online]. 2008. Available from: <http://xroads.virginia.edu/~MA98/pollklas/thesis/groupth.html> [200x, Month xx]
- Institutionalist political economy [Online]. 2008. Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Institutionalist_political_economy Institutional Free Trade [Online]. 2007. Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Free_trade [2007, August 11]
- International Trade, History of International Trade, Free Trade, [Online]. 2007. Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/International_trade, [2007 August 11]
- The Economic System of Corporatism [Online]. 2008. Available from: www.sjsu.edu/faculty/watkins/coporatism.htm
- The Future of Freedom Foundation, [Online]. 2007. Available from: <http://www.fff.org/freedom/0291b.asp>, [2007, August 11]

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทย ปีพ.ศ. 2535-2550 และ
ปริมาณการค้าของโลก ปีพ.ศ. 253-2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทยปีพ.ศ. 2535- 2550

หน่วย: บาท

ปี พ.ศ.	มูลค่าการค้า	มูลค่า การส่งออก	ร้อยละ (+/-)	มูลค่า การนำเข้า	ร้อยละ (+/-)
2535	1,857,888.0	824,643.3	n.a.	1,033,244.7	n.a.
2536	2,111,709.0	940,862.6	14	1,170,864.4	13
2537	2,506,862.0	1,137,601.6	21	1,369,260.4	17
2538	3,169,901.4	1,406,310.1	24	1,763,591.3	29
2539	3,243,864.5	1,411,039.3	0	1,832,825.2	4
2540	3,730,945.1	1,806,682.0	28	1,924,263.1	4
2541	4,022,155.8	2,248,089.4	24	1,774,066.4	-8
2542	4,121,639.3	2,214,248.7	-2	1,907,390.6	8
2543	5,262,197.9	2,768,064.8	25	2,494,133.1	31
2544	5,633,665.5	2,884,703.9	4	2,748,961.6	10
2545	5,698,833.5	2,923,941.4	1	2,774,892.1	1
2546	6,464,406.0	3,325,630.1	14	3,138,775.9	13
2547	7,674,756.1	3,873,689.6	16	3,801,066.6	21
2548	9,192,715.6	4,438,691.0	15	4,754,024.6	25
2549	9,880,294.8	4,937,372.2	11	4,942,922.5	4
2550	10,126,995.0	5,254,999.2	6	4,871,995.8	1

ที่มา: www.moc.go.th (11 มิถุนายน 2551)

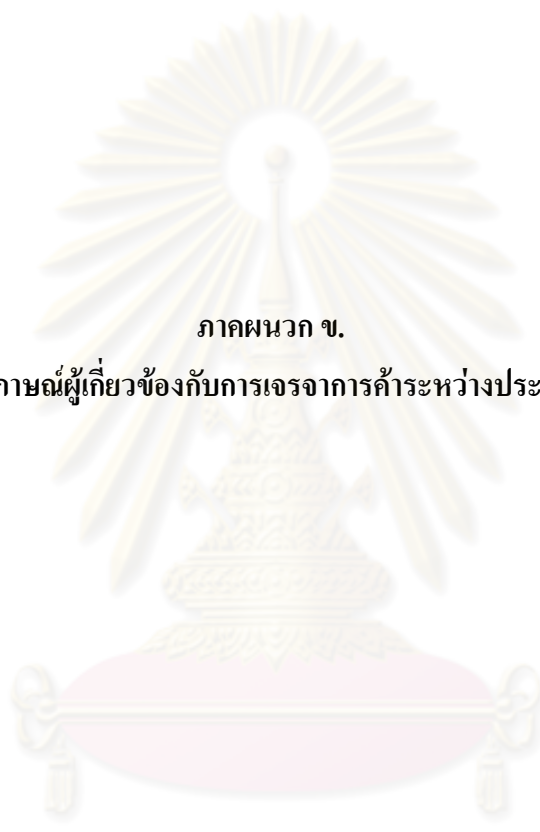
ปริมาณการค้าของโลก ปีพ.ศ. 2535- 2550

หน่วย: พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ปี พ.ศ.	มูลค่า การค้า	มูลค่า การส่งออก	ร้อยละ (+/-)	มูลค่า การนำเข้า	ร้อยละ (+/-)
2535-2543	n.a.	n.a.	5	n.a.	5
2544	n.a.	n.a.	4	n.a.	-4
2545	13,109	6,424	4	6,685	4
2546	14,831	7,274	16	7,557	16
2547	18,095	8,880	22	9,215	22
2548	20,602	10,121	14	10,481	13
2549	23,842	11,762	16	12,080	15
2550	27,510	13,570	15	13,940	14

ที่มา: www.wto.org (17 กรกฎาคม 2551)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

สรุปการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการเจรจาการค้าระหว่างประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อดีตข้าราชการและข้าราชการผู้มีบทบาทในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

1. นายเกริกไกร จีระแพทย์
2. นายการุณ กิตติสถาพร
3. นางอภิรดี ตันตราภรณ์
4. นางพวงรัตน์ อัสวพิศิษฐ์
5. นายอำพน กิตติอำพน
6. นางสาวชุติมา บุญยประภัศร
7. นางสาววิบูลย์ลักษณ์ ร่วมรักษ์
8. นายพินิจ กอสีพร และ นางรังษิต ภูศิริภิญโญ
9. นายสิงห์ทอง ลาภพิเศษพันธุ์ และ นางสาวกนกวรรณ เกตุชัยมาศ

ผู้แทนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

1. ดร. อาชว์ เตาลานนท์
2. นายประมนต์ สุธีวงศ์
3. นายพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการสัมภาษณ์คุณเกริกไกร จีระแพทย์ อดีตปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปีพ.ศ. 2543-2544

วันอังคารที่ 19 กุมภาพันธ์ 2551 เวลา 13.00 น. – 14.00 น.

ณ ราชกรีฑาสโมสร ถนนอังรีดูนังค์ กรุงเทพฯ

บทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนในการเข้าสู่เวทีการเจรจาการค้า

- การเจรจารอบโตเกียวจบปี 2522 ในขณะนั้นประเทศไทยยังไม่มีบทบาทอะไรในเวทีการค้าโลก ผู้แทนภาครัฐที่เข้าร่วมประชุมเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์เท่านั้น บุคลากรของกระทรวงพาณิชย์ยังไม่มีใครสนใจเรื่องนี้
- ต่อมาในปี 2525 ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก GATT เนื่องจากได้เล็งเห็นประโยชน์ว่าจะสามารถช่วยแก้ปัญหาเรื่องการค้าระหว่างประเทศได้ โดยประเด็นหนึ่งที่คาดหวังขณะนั้นคือ กรณีสหภาพยุโรปจะจำกัดปริมาณนำเข้าสินค้ามันสำปะหลังจากไทย เนื่องจากเห็นว่ามีการส่งเข้าไปยังสหภาพยุโรปเป็นจำนวนมาก
- โดยภาพรวมแล้ว ระหว่างช่วงปี 2527-2529 ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนยังไม่ได้ให้ความสนใจกับการเจรจา WTO เท่าที่ควร ทุกฝ่ายยังไม่รู้บทบาทของตนเองว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไร
- ภาคเอกชนที่เข้ามามีบทบาทมากที่สุดขณะนั้นคือ สมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยผ่านคุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุลและสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยผ่านคุณวิโรจน์ อมตะกุลชัย เนื่องจากทั้งสองอุตสาหกรรมเกี่ยวข้องกับข้อตกลง MFA ที่มีผลประโยชน์ได้เสียทั้งในแง่ของการเปิดเสรีและการกำหนดโควตา โดยการเข้ามามีส่วนร่วมจะเข้ามาในนามสมาคมฯ ไม่ใช่สภาหอการค้า
- สำหรับภาคเกษตร ภาพรวมคิดว่าภาคเอกชนยังไม่รู้เรื่องการเจรจา โดยมีความคิดไปในทางเดียวเท่านั้นคือ ไม่ต้องการเปิดตลาด ไม่ต้องการลดภาษีใดๆ ทั้งสิ้น
 - การแสดงความเห็นหรือทำที่ต่อภาครัฐยังไม่เกิดขึ้น การตัดสินใจในประเด็นต่างๆ อาทิ เรื่องการกำหนดสินค้าที่มีโควตา 23 รายการ (TRQ) หน่วยงานหลักที่กำหนดทำที่ของประเทศไทยคือ กระทรวงเกษตรฯ (ได้ดึงเอาคุณปิณฑพงศ์เข้ามาช่วยเจรจา) ร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ โดยไม่มีภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งรวมไปถึงกลุ่มผู้ประกอบการที่ต้องมีการใช้วัตถุดิบนำเข้าเพื่อนำมาแปรรูปส่งออก
 - การตัดสินใจของภาครัฐในขณะนั้นยึดหลักให้ประเทศในภาพรวมได้ประโยชน์มากที่สุด (ซึ่งน่าจะเป็นการคำนึงถึงเกษตรกรเป็นหลัก) โดยมีทำที่เปิดตลาดทั้งการลดภาษีและให้โควตาในปริมาณจำกัด มุ่งเน้นการปกป้องคุ้มครองเกษตรกร ซึ่งในความเป็นจริงแล้วผลการเจรจาที่ออกมาจะนำมาซึ่งผลเสียได้
 - สำหรับภาคบริการ ประเทศไทยเองก็ยังไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีบทบาทน้อยมาก

- สรุปในเบื้องต้นได้ว่า การเข้าสู่เวทีเจรจาของไทยน่าจะเป็นไปตามกระแสต่างๆ ที่ขณะนั้นความพร้อมในด้านต่างๆยังไม่มี ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรของภาครัฐที่มีจำนวนน้อยและยังขาดประสบการณ์ รวมถึงการให้ความสนใจและมีส่วนร่วมของกระทรวงอื่นๆ และภาคเอกชนที่ยังมองว่าตนเองไม่เกี่ยวข้องกับผลการเจรจา
- เมื่อการเจรจาดำเนินต่อไป ภาครัฐได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติที่เข้ามาดูแลเรื่อง GATT โดยเฉพาะ
- ประมาณปี 2527-2531 สมัยท่านเกริกไกรได้เข้ามาอยู่ที่กรมการค้าต่างประเทศและได้เป็นอธิบดีได้นำเรื่องของอุตสาหกรรมสิ่งทอเข้ามาที่กรมการค้าต่างประเทศ และสำหรับประเด็นการเจรจาที่ภาครัฐเข้าไปมีส่วนกำหนดทำก็คือ มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดหรือAnti dumping (AD) แต่ขณะนั้นไม่ได้มีการสอบถามข้อมูลใดๆ จากภาคเอกชน เนื่องจากเห็นว่าประเทศไทยเป็นฝ่ายโดนเรียกเก็บ AD ไม่ได้เป็นผู้ฟ้องประกอบกับทุกภาคส่วนในขณะนั้นยังไม่รู้เรื่อง จากปัญหาดังกล่าว ภาครัฐจึงได้เริ่มให้มีการจัดอบรมสัมมนาเผยแพร่ความรู้ให้กับภาคเอกชนมากขึ้นเป็นลำดับ
- ผู้แทนภาคเอกชนที่น่าจะรู้เรื่องในขณะนั้นคือ ดร.อาชว์ เตาลานนท์และประธานสภาหอการค้าฯ สมัยนั้นคือ คุณสุวิทย์ หวังหลี่ สำหรับคุณมงคล สารานิชธรรม เข้ามามีส่วนร่วมในระยะหลังๆ โดยเข้ามาเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น
- สำหรับนักวิชาการที่เข้ามามีบทบาทมากได้แก่ คุณทัชชัย และคุณสุรเกียรติ แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทของนักวิชาการขณะนั้นยังไม่ได้ทำให้เกิดความเข้าใจในสังคมมากเท่าที่ควร เมื่อการเจรจามีประเด็นเรื่องสิงคโปร์ Issues นักวิชาการได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยจะเน้นไปที่การทำการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายหลังการเปิดเสรี โดยมี ดร.เดือนเด่น รับทำเรื่อง Competition Policy

เปรียบเทียบบทบาทระหว่างภาคเอกชนไทยกับต่างประเทศ

- ภาคเอกชนของต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้วอย่างสหรัฐฯ สหภาพยุโรปหรือญี่ปุ่น จะเข้ามามีบทบาทมากต่อการกำหนดนโยบายของภาครัฐ ซึ่งแตกต่างกับการแสดงบทบาทของภาคเอกชนไทย ตัวอย่างเช่น ทำที่เรื่องสิทธิบัตรของสหรัฐฯ เป็นทำที่ที่มาจากความต้องการของภาคเอกชนอย่างแท้จริง
- ความเห็นของผู้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการเข้าสู่เวทีเจรจากับการกำหนดกฎระเบียบต่างๆ โดยภาครัฐและการปรับตัวของภาคเอกชน มีลำดับก่อนหลังที่แตกต่างกันระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งคุณเกริกไกรได้แสดงความเห็นว่า เนื่องจากพื้นฐานการพัฒนาประเทศแตกต่างกัน ระดับการพัฒนาแตกต่างกัน กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วเปิดประเทศ เปิดเสรีมาก่อน ส่วนประเทศกำลังพัฒนา ความสนใจในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมยังแตกต่างกันอยู่มาก การเชื่อมโยงหรือการเกี่ยวข้องกันระหว่างอุตสาหกรรมยังเกิดขึ้นน้อยมาก

เหตุผลที่ประเทศไทยมีบทบาทน้อยเมื่อเริ่มเข้าสู่เวทีการเจรจา

- ประเทศไทยเพิ่งก้าวเข้าเป็นสมาชิกใหม่ ยังขาดประสบการณ์
- ตัวเลขทางเศรษฐกิจยังต่ำมาก มูลค่า ปริมาณ การส่งออก-นำเข้า น้อยมาก ไม่มีนัยสำคัญทางการค้า
- บุคลากรภาครัฐและภาคเอกชนยังมีจำนวนไม่มาก รวมถึงวิสัยทัศน์ของภาครัฐต่อการเปิดเสรีในขณะนั้นยังไม่เปิดรับต่อการเจรจาเปิดตลาด ตัวอย่างเช่น การจะไปบอกกรมศุลกากรให้มีการปรับลดภาษีเป็นเรื่องยาก เพราะยังคงต้องการคงอัตราภาษีสูงเอาไว้
- ภาคเอกชนมองว่า WTO เป็นเรื่องไกลตัว ไม่ต้องการเปิดเสรี ไม่ต้องการลดภาษี และส่วนใหญ่ยังมองว่าไม่มีประเด็นการเจรจาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมของตนเอง แต่สำหรับอุตสาหกรรมที่มีประเด็นเกี่ยวข้องในขณะนั้นคือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงอยู่แล้ว

สิ่งที่ต้องการเห็นจากภาคเอกชน

- การแสดงความเห็นหรือทำที่ต่างๆ ไม่ควรมาจากกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ต้องการให้เป็นความเห็นที่มาจากกรรวบรวมและกลั่นกรองจากทุกภาคส่วนในกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นๆ (Not major interest, but the mixture of things)
- การส่งผู้แทนจากบริษัทเข้ามาเป็นกรรมการ หรือเป็นนายกในสมาคมต่างๆ เป็นสิ่งที่ถูกต้องอยู่แล้ว แต่ไม่ควรนำเสนอความเห็นหรือความต้องการของบริษัทตนเองมาเป็นท่าทีของภาคเอกชนในภาพรวมทั้งหมด ภาคเอกชนควรจะต้องมีความเป็นมืออาชีพมากกว่านี้ เพื่อสามารถช่วยกำหนดทิศทางให้ภาครัฐดำเนินการได้อย่างถูกต้อง
- ภาคเอกชนต้องมีมุมมองในภาพรวมของประเทศก่อน (Macro) จากนั้นค่อยลงรายละเอียดในแต่ละอุตสาหกรรม และจึงมองลึกลงมาในส่วนของบริษัท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการสัมภาษณ์คุณการุณ กิตติสถาพร อดีตปลัดกระทรวงพาณิชย์ (ปีพ.ศ. 2544 -2550)

วันจันทร์ที่ 15 ตุลาคม 2550 เวลา 10.00 น. – 11.30 น.

ณ ห้องรับรอง ชั้น 5 กรมส่งเสริมการส่งออก ถนนรัชดาภิเษก

ปัญหาการค้าระหว่างประเทศที่เป็นประเด็นในประเทศไทย

- การส่งออกของไทยในสมัยแรกๆ มีมูลค่าไม่กี่ร้อยล้านเหรียญ สินค้าสำคัญๆ ได้แก่ ข้าว ไม้สัก ยางพารา ปัญหาการค้าฯ ไม่ใช่ประเด็นที่มีการหารือกันชัดเจน (หน่วยงาน) ราชการในสมัยนั้น ไม่ได้สนใจ GATT มากนัก (GATT ที่มีมาตั้งแต่ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491)) เป็นเวทีในการสร้างกรอบกติกาการค้า ไทยไม่เห็นความสำคัญ
- ปลัดการุณ เริ่มทำงานพ.ศ. 2513 ในปี พ.ศ. 2517 – 2518 ไทยเริ่มมีประเด็นการค้ากับญี่ปุ่น ซึ่งมีเพียงประเด็นเดียว คือ เรื่องไก่ถอดกระดูก กับ ไก่ติดกระดูก ไก่ติดกระดูก(จากสหรัฐฯ) เสียภาษีต่ำกว่าไก่ถอดกระดูก (จากไทย) เสียภาษีสูงกว่า
- ในสมัยนั้นยังไม่มีใครรู้จัก GATT และเดิมการเจรจาการค้าเน้นงานกรมการค้าต่างประเทศ (ทำหน้าที่เจรจาทวิภาคี) และประเด็นการค้าส่วนใหญ่เป็นเรื่องภาษีล้วนๆ ยังไม่มี NTBs

เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ไทยเห็นความสำคัญของ GATT:

เรื่อง Subsidies/CVD เสื้อผ้า/สิ่งทอ ทำให้GATT เป็นที่รู้จักมากขึ้น

- สินค้าเสื้อผ้า/สิ่งทอ เริ่มจากประเทศกำลังพัฒนาส่งออกสินค้าประเภทนี้มากขึ้น เดิมส่งออกโดยเกาหลี ได้วันยังไม่เกิดปัญหาแต่พอช่วงที่ค่าแรงงานในประเทศเหล่านั้นสูงขึ้น ก็มีการ relocate เข้ามาในมาเลเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยเฉพาะ มาเลเซียและไทย ส่งออกไปเป็นจำนวนมาก
- อันที่จริง ในขณะนั้นมีความตกลงว่าด้วย MFA (Multi-Fiber Agreement) อยู่แล้ว แต่ก็มีมีการนำมาตรการใหม่ๆ เช่น CVD มาใช้ ไทยประสบปัญหาเรื่อง CVD ในการเจรจา TSB (Textile Surveillance Body) เป็นครั้งแรกที่ภาคเอกชนเริ่มเข้ามาให้ช่วยแก้ไขปัญหา
- ผู้ประกอบการส่วนใหญ่รู้จักแต่รับ order ผลิต ส่งออก โดยที่วิธีการต่อสู้ในขณะนั้นมีกติกาเรียกโควตา (call to negotiation) โดยพิจารณาจากยอดส่งออกเพิ่มขึ้น การส่งออกเพิ่มขึ้นกี่ % ได้โควตาเพิ่มขึ้นกี่ % ถ้าครั้งนี้ส่งออกก็ต้องกำหนดโควตา (เป็นคราวๆ ไป) ทั้งประเทศ ไม่มีใครรู้ว่าวิธีการแบบนี้
- ไทยยอม (ให้ประเทศพัฒนาแล้วทำเช่นนั้น) เพราะตามAnnex 3 ระบุว่า (สินค้าอะไรบ้าง) ที่เก็บโควตาได้ Annex 4 วิธีการเก็บโควตา จากเดิมที่เจรจาแบบคนไทย ถ้อยทีถ้อยอาศัย ไม่พึ่งพา GATT หรือในลักษณะทวิภาคี การแก้ไขปัญหาการค้าอย่างประนีประนอมจะได้ผล **พ่อกำลังมีความรู้เรื่องกติกาทางการค้ามีน้อยมาก**

- สำหรับกระทรวงพาณิชย์แล้ว case TSB การเก็บโควตาของสหรัฐฯ และอียูที่เก็บโควตาผิดและมีการฟ้องร้องกัน พอไทยชนะ GATT ก็เป็นเหมือนกับพระเจ้า

ประวัติศาสตร์การเจรจาการค้าเริ่มตั้งแต่รอบโตเกียว

- การเจรจา GATT รอบก่อนหน้านี้นี้ เป็นการเจรจาในวงแคบๆ จากเดิมที่ GATT มีสมาชิกไม่ถึง 40 ประเทศ ในรอบ โตเกียวเป็นรอบที่ต้องการขยายวงออกนอกสมาชิกจากเดิม ถ้าประเทศใดผู้กระบวนกรเจรจาในรอบนี้ ก็จะเป็นการให้ concession กับประเทศอื่น โดยอัตโนมัติไม่จำเป็นต้องหาหรือทวิภาคีกับแต่ละประเทศสมาชิกอีก

ประเทศไทยจากประเทศ non-issue ที่มีปัญหาการค้าระหว่างประเทศกับญี่ปุ่นเพียงประเทศเดียว

ภายหลังจากพบ case subsidies สิ่งทอฯ ก็เริ่มเป็นยุคของ GATT

- ตอนนั้นคิดว่าทุกคนต้องไปทาง GATT จึงเริ่มหันมาสนใจว่า GATT เป็นอย่างไร (ยกเว้นเรื่อง GSP ที่ไม่ใช่ประเด็นเจรจาต่อรอง เพราะ GSP เป็นเรื่องของการให้ฝ่ายเดียว GSP เมื่อถึงกำหนดทุกอย่างก็เป็นไปตามขั้นตอน)
- ปลัดการุณ เริ่มการทำงานตั้งแต่รอบโตเกียวตอนปลายๆ เริ่มต้นรอบอุรุกวัย (ตั้งแต่สมัยเป็นข้าราชการระดับ ซี4) ผู้ได้บังคับบัญชาประกอบด้วยอธิบดีอภิรัตน์ อธิบดีพวงรัตน์
- ตัวข้าราชการยังไม่รู้จักวิธี/สาระในการเจรจาแล้วในขณะนั้นต้องทำ request list ที่มุ่งเน้น (concentrate) ในเรื่องการเปิดตลาด (Market Access) ราชการต้องการสอบถามเอกชนว่าการส่งออกสินค้าต่างๆ ติดปัญหาใดบ้าง ส่วนใหญ่เอกชนตอบว่า ไม่มีปัญหา (เข้าใจว่า) เพราะมีคนมาซื้อของถึงหน้าโรงงาน ไม่เคยต้องส่งออกเอง
- ผู้เจรจาเองก็มีความรู้ น้อย ประสบการณ์ น้อย ไม่เข้าใจว่า (การเจรจา) มีความสำคัญ (implication) อย่างไร ยกเว้น เสื้อผ้าสิ่งทอที่มีประสบการณ์บ้างก็คงคล้ายๆ กับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมดที่เริ่มต้นในเวลาเดียวกับไทย
- อันที่จริงการมีโควตาทำให้ผู้ส่งออกพอใจได้ในระดับหนึ่ง (happy to some extent) แต่พอ MFA หมดอายุไป ผู้ที่ผลิตสินค้าได้ดีกว่าก็ได้ตลาดไป ในขณะนั้น ปลัดพชร มีการหารือกับกลุ่มสิ่งทอกันมาก ถามว่าจะเป็นอย่างไร แข่งขันได้หรือไม่ และในที่สุดก็มีเสียงตอบว่า ถ้ามีเวลา 10 ปี น่าจะพอแข่งขันได้ ตั้งแต่ตอนนั้น issue ทางการค้าก็เริ่มกระจายออกไป

การเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย

- ในการเจรจาในครั้งนั้น มีการประสานขอทำที่จากเอกชน ตอนนั้นก็มีเรื่องข้าว ส่วนเป็นการเจรจาขอให้คงอยู่ในสินค้าอ่อนไหว เรื่อง นม (โครงการพระราชดำริ) เรื่องฝิ่น (ถ้ามีการปลูกพืชตามทีระบุในโควตา) ก็จะมีการปลูกฝิ่นน้อยลง
- สินค้าอุตสาหกรรม เวลารัฐบาลเรียกมาหารือ เราเรียกมาเป็น “เอกชน” คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล (สิ่งทอ) คุณวิโรจน์ อมตะกุลชัย (สิ่งทอ) คุณสุมิดา บุรณะศิริ (เคมี) ในกลุ่มนี้เห็น (บ้าง) ที่ไม่เห็นอาจไม่เข้ามาร่วมด้วย

- **สินค้าเกษตร** รัฐบาลเป็นผู้กำหนดค่าที่มากกว่า ที่สำคัญ ก็พวก TRQ สำหรับเอกชนแล้วเรื่องเกษตรก็มองว่าเป็นเกษตรกร ก็ไม่รู้เรื่องแต่ไม่อยากจะเปิดเสรี List สุดท้าย ของ TRQ ปลัดปิณฑษ์ อธิบดีกริกไกร หรือออกมาเป็น TRQ ของไทย
- สินค้าที่ไทยมีโควตา = สินค้า TRQ โดยใช้พื้นฐานที่ว่าเคยนำเข้า 10,000 ตัน ให้นำเข้าได้ 4,000 ตัน (ไม่มีโควตา) สรุปก็นำเข้า 10,000 ตันอยู่ดี (6,000 ตันก็เสียภาษีนอกโควตา) ทำให้ในรอบอุรุกวัย ไทยไม่ได้เสียอะไรเลย
- **ด้านการค้าสินค้า (Market access)** ไทย bind ที่สูงสุด โดยมี applied rate ที่ต่ำกว่าก็เท่ากับเสมอตัว
- **ด้านการค้าบริการ** นำเอา ปว. 281 มาเป็นฐาน ธุรกิจโดยคนต่างด้าวคือสิ่งที่อนุญาตได้ ปว.281 เท่านั้น หมายถึงการจำกัดการลงทุนทุกอย่างด้านนี้ ตาม ปว. 281 ถ้าต่างด้าวถือหุ้น 50% ขึ้นไป ตามบัญชี ก ข ค ต้องขออนุญาต สิ่งที่ไทย bind ใน WTO คือ ถ้าคนต่างด้าวถือหุ้นน้อยกว่า 50% ก็มีสิทธิที่จะลงทุนทำอะไรก็ได้ความหมายคือเป็นบริษัทไทยนั่นเอง คนทั่วไปไม่เข้าใจก็ไม่อยากเปิดเสรีเข้าไปใหญ่ อันที่จริงเป็นการผูกมัดกันเท่านั้นเอง
- ในรอบอุรุกวัย ไม่ค่อยได้ input จากเอกชนสักเท่าไร ช่วงที่เริ่มเห็นเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ก็ราว 6 – 7 ปีที่แล้ว (พ.ศ. 2543 – 44) (ประมาณตอนที่คุณวิเชียรเป็นประธานหอการค้า) ราว 8 – 9 ปีที่แล้ว (พ.ศ. 2541 – 2542)

*****ที่ช่วงก่อนหน้านี้อาจไม่ค่อยมีปัญหาเพราะไทยยังเล็กอยู่*****

- ปัญหาจะเกิดขึ้นต่อเมื่อ เรา (ไทย) โตหรือใหญ่พอ ประเทศใหญ่ขึ้นก็จะประสบปัญหามากขึ้น ในขณะที่นั้นพ่อค้าก็เห็นว่าต้องเริ่มต้องแก้ที่กติกาก่อน การเจรจาไม่ควรเป็นการขอร้องประเทศผู้นำเข้าแล้วหรือทวิภาคี
- แต่ 7 ปี (ของรอบการเจรจารอบอุรุกวัย?) ไม่มีใครสนใจ พอจะจบรอบก็เริ่ม active (เท่าที่เห็น) ผู้ที่เข้ามาต่อเนื่องก็คือ พรศิลป์ (ผู้สัมภาษณ์) และ ดร. ปิยะนุช เอกชนควรเข้าใจว่าการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรรอให้มีปัญหาแล้วค่อยเข้ามา จะทำให้ไม่เห็นภาพทั้งหมด
- การที่ไทยเป็นสมาชิก GATT มีการเรียกหารือก็ไปร่วมด้วยโดยที่บางครั้งก็คิดว่าไม่ได้ประโยชน์อะไรจากกติกา พอประสบปัญหาการค้าอะไร เราก็ฟ้องเสียครั้งหนึ่ง เวลาที่เราฟ้องชนะ GATTก็จะเป็นที่พึงได้

สรุปในการเจรจาการค้าที่ผ่านๆ มาจนจบรอบอุรุกวัย

1. การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนมีน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย
2. การสื่อสารระหว่างผู้ที่ทำหน้าที่เจรจากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียน้อย
3. ข้อมูลไม่ค่อยมี ถามข้อมูลเอกชน เอกชนก็ไม่ค่อยรู้เลย ผู้รู้จริงกลายเป็นผู้นำเข้าต่างประเทศ

4. สิ่งที (ภาครัฐ) ต้องปรับเปลี่ยน คือแนวทาง (approach) ในการเผยแพร่ความรู้/จัดสัมมนาบางทีก็ถึงแค่จุดศูนย์กลางแต่ก็มีความพยายามผลักดัน (inject) เข้าไปเรื่อยๆ เรื่องพวกนี้ ถ้าเอกชนไม่เจอกับตัวเองก็จะบอกว่าไม่มีปัญหา ไม่มีผลกระทบ ดังนั้น จึงควรทำให้มีการซึมซับ/ให้รับรู้ถึงความสำคัญ

สิ่งที่เอกชนน่าจะทำ:

- จ้างทีมนักวิจัย (research team) อย่างจริงจัง โดยให้ศึกษาประเด็นที่เอกชนควรจะยกขึ้นมาให้กับรัฐบาล เอกชนต้องบอกราชการและต้องพยายามทำให้มากขึ้น
- มีทีมนักวิชาการ ติดตาม (ประเด็นการค้า/การเจรจา) อย่างดีและเป็นกิจจะลักษณะ จนสามารถเป็น Opinion Leader ได้ คงต้องมี Club นั่งพูดคุยในเชิงนโยบายและเชิงเศรษฐกิจโลกให้ข้อมูลกับรัฐบาลเพื่อไป counter กับ NGOs มิฉะนั้น NGOs จะครอบงำหมด
- อย่างไรก็ดี ขึ้นอยู่กับลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจด้วย ไทยไม่ได้ internalized อย่างสิงคโปร์ มาเลเซีย (นักธุรกิจ) ไม่ค่อยก้าวไปเห็นข้างนอก มีชั้น มีตอน (กว่าจะได้ออกไปได้) มี layer หลายชั้น ข้อมูลที่ให้กับภาครัฐก็ไม่ลงลึก (simple มากๆ) ถ้าไทยไปทำธุรกิจกับต่างประเทศมากขึ้น ถ้าเราเริ่มไปลงทุนต่างประเทศจะรู้ว่าประเทศอื่นมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนอย่างไร จะได้เรียนรู้ เวลาเจรจาจะรู้ว่าต้องทำอะไร แทนที่จะมองในเชิงรับอย่างเดียว

นักการเมืองกับการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

- รัฐมนตรีมี 2 ประเภท มาจากพวกที่เป็นข้าราชการ (bureaucrat) กับ นักธุรกิจ ยกตัวอย่าง คุณอมระศ ก็สนใจเป็นประเด็นๆ ไป

ถาม:

- เอกชนต่างชาติ (นักลงทุนต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนผลิตสินค้าในไทย) เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศบ้างหรือไม่

ปลัดการตอบ:

- เอกชนต่างประเทศในไทย ก็มีอยู่บ้าง ประมาณ 1 – 2 ราย ที่ลงทุนในต่างประเทศแล้วก็มาลงทุนในไทย มีแต่น้อยมาก เช่น (กระจุกไทย-อาซาฮี) มีเรื่องภาษีระหว่าง ไทยและอินโดนีเซียก็ขอให้ไทยช่วยเจรจาแค่เรื่องภาษี ไม่ได้หมายความว่าเอกชนต่างประเทศเหล่านั้นมีความรู้มากกว่าหรืออย่างไร แต่เพราะมีปัญหาเฉพาะหน้าเลยเข้ามาขอให้ช่วยเจรจา ไม่ค่อยมาขอให้แก้กติกา
- แต่อย่างในประเทศพัฒนาแล้ว ทุกอย่างมี pro/con มีการต่อสู้กัน ทุกจุดมีความรู้ใกล้เคียงกัน กลุ่มผู้นำเข้าก็จะมาช่วยเรา (กรณีกึ่งไทยโดน AD) ยกตัวอย่าง ระบบของสหรัฐฯ ในการเจรจารอบอูรุกวัย จะมีทีมนักธุรกิจไปด้วยเยอะเป็นร้อยคน ทำ 2 หน้าที
 - 1) คอยบิบบทีมเจรจาว่าทำอย่างไรที่บอกไปหรือเปล่า

- 2) คอย lobby กันเอง (กับ counterpart) ในทวิภาคีที่ต้องการหารือด้วย สำหรับเอกชนไทย น้อยมากที่เดินทางไปเจรจาด้วย เพราะถ้าไปก็ไปเป็นภาระให้กับคณะเจรจา เพราะต้องคอยหาเวลาให้เข้าพบบุคคลต่างๆ แต่ถ้าเป็นประเทศอย่าง ญี่ปุ่น ที่ไปประจำที่ WTO มักจะขอพบกับเจ้าหน้าที่ไทยที่ประจำที่ WTO เสมอๆ แต่ทั้งนี้ ทั้งนั้นจะทำอย่างนั้นได้ก็ต้องมีงบประมาณ (เงิน)

ถาม

- สินค้าที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันแต่มีปัญหาเรื่องต้นน้ำ-ปลายน้ำ

ปลัดการทูตตอบ:

- ทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาษีหรืออะไร แม้แต่ตัวรัฐบาลเองก็ไม่ชัดเจนว่าจะช่วยใคร เช่น อาหารสัตว์ จะช่วยเกษตรกร ช่วยปลายน้ำ ส่วนใหญ่ก็คนไหนจนกว่าก็ช่วยคนนั้น เสื้อผ้า-สิ่งทอ รถยนต์ น้ำตาล
- ปรับโครงสร้างภาษี ที่ไม่ประสบผลสำเร็จก็เพราะไม่มีใครขอมใคร ถ้ารัฐบาลไทยไม่ฟันธงว่านโยบายต้องเป็นอย่างนี้ อย่างนี้ ไปเรื่อยๆ แต่สิ่งพวกนี้ไม่ใช่เป็นเช่นนั้น ไม่ชัดเจน แล้วแต่รัฐบาลแต่ละรัฐบาลประสบปัญหาอะไรก็แก้ไขไปเฉพาะหน้า
- ไทยควรต้องเป็นประเทศ Internationalization ยุทธศาสตร์ในแต่ละ sector ไม่ชัดเจน ไม่มี political commitment ที่ชัดเจน อันที่จริง เรื่องนี้ BOI ควรเป็นตัวหลัก ปลายน้ำจะโตได้อย่างไร ถ้าต้นน้ำไม่ work ดีพอ

สรุป: ควรจะอย่างไรให้การเจรจาการค้าระหว่างประเทศดีขึ้น

- การเจรจาการค้าระหว่างประเทศของไทย เหมือนกับ pendulum (ลูกตุ้มนาฬิกา) ถ้าแกว่งไปซ้ายสุด คือการหารือในลักษณะทวิภาคี หรือแกว่งไปขวาสุด คือ GATT ทุกอย่างไปที่ GATT หมด ช่วงพอดีๆ ตรงกลางๆ ไม่มี หาไม่เจอ
- Focus ในแต่ละกลุ่มของตัวเอง ให้ตัว เล้าแก่มารับรู้ ตอนสมัยรอบอุรุกวัย ธนาคารกรุงเทพ ให้ความสนใจเรื่องบริการแต่ค่อยๆ ซาไป แล้วก็กลับมาอีกครั้งตอนเจรจา FTA ไทย-สหรัฐฯ
- ควรจะให้เอกชนต้องมีกลุ่มหนึ่งมามองภาพรวม สภาหอฯ สภาอุตสาหกรรมฯ ต้อง organize ขึ้นมา
- จริงๆ เราก็ internationalize มากขึ้น จริงๆ แล้ว พื้นฐานไม่เท่าไร เรียนรู้เอาก็ได้ แต่ต้องติดตามต่อเนื่อง
- บทบาทของ NGOs ในสมัยนี้ จากเดิมที่ไม่รู้บ้าง ไม่รู้บ้าง ปัจจุบัน NGOs เข้ามารับผิดชอบไปเสียทุกอย่าง เพราะทุกเรื่องจะเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไปเกือบทั้งหมด
- ปิดท้ายการเจรจารอบโดฮา: คงจะเป็นเรื่องยากลำบากที่จะปิดรอบการเจรจา ในเมื่อสหรัฐฯ ไม่มี mandate ไม่มีประเทศสมาชิกอื่นยอมเจรจาด้วย

สรุปการสัมภาษณ์คุณอภิชาติ ตันตราภรณ์ อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ

วันอังคารที่ 6 พ.ย. 2550 เวลา 13.30 – 15.00 น.

ณ กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

เริ่มการเจรจา GATT ในอดีต

- ประเทศไทยเข้าร่วมเจรจาเป็นครั้งแรก ภาครัฐเพิ่งเริ่มเรียนรู้การเข้าสู่เวทีเจรจา โดยมี กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานหลัก ร่วมกับ กระทรวงเกษตรฯ กระทรวงการคลัง เป็นต้น
- เนื่องจากไทยเพิ่งเข้าเป็นสมาชิกใหม่ ประกอบกับกฎระเบียบของ GATT ยังมีไม่มาก และทุกคนมองว่า GATT เป็นเรื่องไกลตัว เป็นเพียงเสือกระดาษ ทำให้การใช้ประโยชน์ยังมีน้อย
- การเจรจาแก้ปัญหาการค้ามักจะอาศัยการเจรจา 2 ฝ่าย แบบ Bilateral ทั่วๆ ที่มีการอ้างถึงข้อตกลงใน GATT ว่าใช้แก้ปัญหาได้ แต่ไม่เป็นที่นิยมเท่ากับ Bilateral
- บทบาทของภาคเอกชนยังมีน้อยมาก เนื่องจากยังขาดการรวมตัวกันอย่างเป็นกิจลักษณะ
- การหารือจะมีคณะกรรมการ (UNCTAD) / (GATT) แห่งชาติ ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน (สมัยนั้นจะมี ดร.ศุภชัย / คุณชวน) และมีผู้แทนจากภาคเอกชนทั้งสภาหอการค้าฯ และสภาอุตสาหกรรมฯ โดยทั้ง 2 สถาบันได้มีการแสดงความเห็นในประเด็นต่างๆ เอาไว้ในที่ประชุมด้วย ต่อมาคณะกรรมการฯ ดังกล่าวได้มีการปรับเปลี่ยนเป็น “กนศ.” และมีการจัดประชุมบ่อยขึ้นกว่าในอดีต

จาก GATT เข้าสู่การเจรจา WTO

- การรับรู้เริ่มมีมากขึ้นในทุกภาคส่วน ภาคเอกชนเริ่มเข้ามามีบทบาทในการเจรจามากขึ้น มีการตั้งคณะกรรมการรองรับอย่างเป็นทางการ ทำให้ภาครัฐสามารถรู้ตัวผู้ที่รับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ได้อย่างชัดเจน
- ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเริ่มเห็นความสำคัญของ WTO มากขึ้น เนื่องจาก WTO เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องจาก GATT ดังนั้น การใช้ประโยชน์จากเวทีการเจรจา WTO จึงมีมากขึ้น โดยเน้นในแง่ของการฟ้องร้องเป็นหลัก เช่น การใช้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด หรือกระบวนการระงับข้อพิพาท เป็นต้น
- เมื่อเรามีประสบการณ์ในเวทีการเจรจามากขึ้น ประกอบกับภาคเอกชนเริ่มเห็นประโยชน์และบทบาทของ WTO จึงเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าในอดีต

ยกตัวอย่างสินค้ามันสำปะหลังและบุหรี ที่ทำให้เห็นว่าการเจรจา WTO เป็นประโยชน์

- มันสำปะหลัง : EU มีการคุมโควตา โดยจะเรียกประเทศไทยเข้าไปหาหารือในลักษณะ 2 ฝ่าย หรือ bilateral ขณะที่ EU หารือกับอินโดนีเซียและมาเลเซีย โดยอาศัยเวที WTO เพราะ 2 ประเทศ เป็นสมาชิกอยู่

- บุหรี่ : สหรัฐฯ เรียกร้องทั้งหมด 3 เรื่องได้แก่ การเปิดตลาดให้นำเข้า ให้ โฆษณาเสรี และสามารถเข้ามาลงทุนได้ สำหรับประเทศไทยมีคนคัดค้านมาก ซึ่งเรื่องนี้คณะลูกขุนได้ตัดสินให้นำเข้าได้ แต่เรื่องการโฆษณาและลงทุน ไม่เกี่ยวข้องกับ WTO ให้แต่ละประเทศมีสิทธิในการตัดสินใจเอง ดังนั้น ไทยจึงห้ามโฆษณาและเข้ามาลงทุน
- จากหลายๆ เหตุการณ์ เราจึงเห็นว่าการเข้าเป็นสมาชิก WTO เกิดประโยชน์กับประเทศไทย

การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการเจรจา

- การเจรจาลดภาษีรอบอุรุกวัยเป็นการลดแบบใช้สูตร การลดเป็นแบบเฉลี่ย ไม่ได้ลดเป็นรายสินค้า ดังนั้น ภาครัฐจึงไม่ได้เรียกภาคเอกชนเข้ามาหารือมากนัก แต่กรณีที่เป็นการเจรจาสินค้าอ่อนไหว การดำเนินการจะเป็นอีกแบบหนึ่ง

อดีตสมัย GATT / WTO ช่วงเริ่มต้น (รอบอุรุกวัย)

- ภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาในนามสถาบัน ภาครัฐจะไม่ติดต่อในนามบริษัทฯ ซึ่งจะแตกต่างจากการเจรจาในปัจจุบัน ที่มีการเข้ามาในนามบริษัทส่วนตัวบ้าง
- ช่วงเริ่มต้นการเจรจารอบอุรุกวัยจะมีภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้แทนจากสภาหอการค้าฯ ไปด้วย แต่ช่วงสรุปผลการเจรจา ภาครัฐต้องไปอยู่ที่เจนีวา โดยไม่ได้มีภาคเอกชนไปร่วมด้วย อย่างไรก็ตาม ได้มีการติดต่อหารือกันตลอดเวลา

รายสินค้า

- ภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาอย่างมากกับภาครัฐ คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ เนื่องจากมีประเด็นเรื่องการเจรจาโควตาภาษี โดยผ่านผู้แทนคือ คุณพงษ์ศักดิ์และ คุณกมลในนามสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย ประเด็นที่หารือคือ การยกเลิกโควตาจะกระทบกับผู้ประกอบการไทยอย่างไร การเปิดเสรีจะแข่งขันกับฮ่องกงและจีนได้หรือไม่ อย่างไร
- คุณวิโรจน์เป็นอีกคนที่เข้ามามีบทบาทในนามของภาคเอกชนในการพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
- คุณสุรพลเข้ามามีบทบาทเป็นครั้งคราวในนามสมาคมฯ สำหรับอุตสาหกรรมอาหารทะเล แต่การเข้ามาไม่ได้เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างชัดเจน
- ภาคเกษตรยังเข้ามามีส่วนร่วมน้อย จะมีผู้แทนที่ประสานงานกันบ้างคือ ดร.อาชว์ แต่สรุปว่าในภาพรวมการเจรจาสินค้าเกษตรจะอาศัยกระทรวงเกษตรฯ มากหน่อย โดยในส่วนของ การจัดสรรโควตา กระทรวงพาณิชย์จะหารือร่วมกับกระทรวงเกษตรฯ
- สินค้าข้าวจะเป็นการหารือเรื่องโควตา โดยจะพิจารณาจากสถิตินำเข้าเป็นหลัก อาศัยกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงเกษตรฯ เป็นหน่วยงานหลัก การหารือกับภาคเอกชนจะมีอยู่บ้าง

- หินอ่อน หินแกรนิต เป็นอีกหนึ่งสินค้าที่มีโควตา โดยประเทศไทยจะต้องยกเลิกภายใน 5 ปี แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้ยกเลิก คาดว่ายังไงในปีก็ต้องยกเลิก
- สินค้าเกษตร TRQ 23 รายการ จริงๆ เราสามารถทบทวนให้ยกเลิกโควตาได้บ้างในบางสินค้า
- สินค้ามันสำปะหลังอาจมีการหารือกับสมาคมฯ ในเรื่องของโควตา EU

ปัญหา

- บทบาทของภาคเอกชนยังไม่เพียงพอ
- มีผู้แทนที่ monopoly ความคิดเห็นภาคเอกชนคนอื่น
- สภาอุตสาหกรรมฯ สภาหอการค้าฯ มีข้อจำกัดเรื่องบุคลากร ส่วนสมาคมฯ ต่างๆ ก็ไม่มีกำลังเพียงพอ ผู้แทนที่เข้ามาจะพยายามแสดงความคิดเห็นในทุกเรื่อง
- ความเห็นของผู้แทนควรเป็นความเห็นที่ภาครัฐสามารถใช้อ้างอิงได้เลย ต้องเป็นความเห็นที่เป็น mass represent ภาคเอกชนทั้งหมดได้
- **Conflict of interest** เป็นปัญหาหนึ่งของภาคเอกชน แม้ว่าจะเป็นสมาชิกที่อยู่ในองค์กร หรือสมาคมเดียวกันก็ตาม บางครั้งเมื่อมีความเห็นแตกต่างกันภายในสมาคมเดียวกันก็ออกไปสมาคมอื่น
- ภายใต้การรวมกลุ่มกันของภาคเอกชนที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน จะมีรายเล็กรายใหญ่ แข่งขันกันเอง บางครั้งมีการขอให้หรือบังคับรายเล็กให้เข้ามาอยู่ภายใต้สมาคม
- ภาครัฐจะสามารถใช้ความเห็นของผู้แทนภาคเอกชนที่เข้ามาให้ข้อมูลอ้างอิงได้หรือไม่ ความเห็นจากผู้แทนที่มาจากบริษัทขนาดเล็กจะครอบคลุมไปถึงท่าทีและความต้องการของบริษัทขนาดใหญ่ได้หรือไม่
- รูปแบบของประเทศไทยจะแตกต่างกับสหรัฐฯ กล่าวคือ นายกสมาคมฯของสหรัฐฯจะรับจ้างมา ดังนั้นการแสดงความเห็นจะ represent ทั้งอุตสาหกรรมได้ ส่วนของไทยนายกสมาคมจะมาจากรายเอกชน ดังนั้น การแสดงความเห็นหรือให้ข้อมูล ในบางครั้งจะไม่สามารถ represent ข้อมูลของทุกบริษัทได้ ท้ายที่สุดก็จะอิงประโยชน์ของตนเองเป็นหลักอยู่ดี

ข้อเสนอแนะ

- ต้องการให้กลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีมีข้อเสนอแนะมาพร้อมกับปัญหาที่ประสบอยู่ ส่วนใหญ่จะชี้แจงแต่ปัญหาที่ต้องการให้ภาครัฐรับทราบโดยไม่มีข้อเสนอแนะ
- ยกตัวอย่างประเด็นที่ภาคเอกชนเข้ามาให้ข้อมูลกับภาครัฐที่แสดงถึงว่าเป็นกลุ่มที่มีความรู้ดีและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ คือ ปัญหาเรื่องโควตาสินค้าไก่

มาตรา 190

- จริงๆ แล้วภาครัฐทำอยู่แล้ว เพียงแต่นำเสนอไปที่คณะรัฐมนตรี ซึ่งจะแตกต่างจาก ม.190 ที่ต้องนำเสนอเข้ารัฐสภา

- เรื่องความโปร่งใสควรจะต้องมีระดับ การเปิดเผยข้อมูลหรือเอกสารเจรจาจะกระทบต่อท่าทีของประเทศไทยโดยรวม
- ผู้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าตาม ม.190 ต่อไปถ้าจะมีการทำ FTA ต้องสอบถามภาคเอกชนก่อน ดังนั้น ระหว่างนี้ น่าจะมีการทำการศึกษาไว้ล่วงหน้าได้ โดยแต่การจะดำเนินการเช่นนี้ได้ ต้องมีเงินสนับสนุน
- ในส่วนกองทุน FTA จะให้มีการรวบรวมงานวิจัย FTA ทั้งหมด และมีการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากงานวิจัย
- ภาครัฐ (3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักยุทธศาสตร์การค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก) ทำ paper เสนอ (นายกคนใหม่) ในเรื่องของทิศทางการค้าของไทย จะมีกลยุทธ์อย่างไร ตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นการเจรจากับสหรัฐฯ หรือแอฟริกาใต้จุดแข็ง จุดอ่อนเราเป็นอย่างไร และจะมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการสัมภาษณ์คุณพวงรัตน์ อัสวพิสิฐ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

วันจันทร์ที่ 5 พฤศจิกายน 2550 เวลา 12.30 น. – 14.15 น.

ณ ห้องทำงานอธิบดีฯ ชั้น 14 กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

การเจรจา GATT ในช่วงแรกๆ

- ไทยเริ่มเจรจาครั้งแรกในรอบโตเกียว เมื่อเดือนกันยายน 2516 ตอนนั้น ไทยยังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก (คุณการุณ หัวหน้าฝ่ายฯ คุณมนัสภาส ทูตไทยประจำเจนีวาเข้าประชุมด้วย)
- ในช่วงนั้น ไทยต้องจัดทำ request list สำหรับ GSP ว่าต้องการให้มีรายการสินค้าใดบ้างและยังไม่มีภาคเอกชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเนื่องจากไม่ได้เรียกร้อง ซึ่งภาครัฐยังไม่มั่นใจว่าไทยจะได้สินค้าตามที่ร้องขอไปหรือไม่
- การเจรจาดำเนินอยู่หลายปี ในระยะหลังๆ ตอนที่เจรจากับสหรัฐฯ ไทยขอรายการสินค้า อาทิ กะปิ น้ำปลา โดยมีการตกลงกันในเบื้องต้น (initial) กับสหรัฐฯ ว่าถ้าไทยเข้าเป็นสมาชิก สหรัฐฯ จะไม่ร้องขออะไรเพิ่มเติม (ตอนนั้นมี 18 รายการ) เมื่อไทยเข้าเป็นสมาชิก สหรัฐฯ ไม่ได้เรียกร้องรายการสินค้าเพิ่มเติม ในขณะที่สหรัฐฯ เรียกร้อง 90 กว่ารายการ
- ต่อมา (อาจจะก่อนหรือหลังพ.ศ. 2525 เล็กน้อย) ไทยเข้าไปเป็นสมาชิก เอกชนเริ่มเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องบ้างแล้ว ก็มีสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมอุตสาหกรรมฯ (สอท.)
- ประมาณปี ค.ศ. 1973 (พ.ศ. 2525 – 2526) เมื่อเจรจาจบโตเกียวแล้วเสร็จ ไทยก็ยังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก ปี พ.ศ. 2525 คุณประยูร เถลิงศรี อธิบดีกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (ในขณะนั้น) ได้มีการเรียกร้องเพื่อพิจารณา offer list และทุกครั้งมีผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมอุตสาหกรรมเข้าร่วม มีการตั้งเป็นคณะกรรมการเพื่อพิจารณาการเข้าเป็นภาคีของ GATT การพิจารณาโดยที่ (1) นำเรื่องเข้ากรม. เพื่อพิจารณา (2)หารือกรมศุลกากร ขณะนั้นมีสินค้า 100 กว่ารายการมีอัตราภาษีผูกพันสูงกว่าอัตราภาษีเก็บจริง (สินค้าที่สหภาพยุโรปเรียกร้องให้ไทยลดภาษีให้มากที่สุด คือ นาฬิกา)

การเจรจารอบอุรุกวัย

- การเจรจารอบโตเกียว เสร็จจริงๆ เพียง 1 ปี (คาดว่ามีการเตรียมการนานกว่านั้น) โดยที่ไทยตั้งใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกในรอบนั้นแต่ยังไม่เข้าจนมาสุดท้าย 1 ปี ประเทศสมาชิกอื่นต้องการให้ไทยเข้าแต่ตอนนั้นไทยยังไม่ได้แก้กฎหมายฉบับหนึ่ง (อธิบดีแจ้งว่าเป็นเรื่องของระบบภาษี ซึ่งแต่เดิม (ก่อนพ.ศ. 2535) ไทยเก็บภาษีการค้า (business tax) ซึ่งดูเหมือนว่าไทยเก็บภาษีสินค้าต่างประเทศกับสินค้าภายใน ประเทศไม่เท่ากัน โดยให้เวลาไทยปรับตัวเป็นเวลา 5 – 10 ปี นอกจากนี้ ไทยถูกเรียกค่าผ่านประตู 100 กว่ารายการ (รายการที่ไทยต้องเปิดตลาด)

หมายเหตุ: ไทยเปลี่ยนระบบจากการเก็บภาษีการค้ามาเป็นระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม เมื่อ 1 ม.ค. พ.ศ. 2535 เนื่องจากภาษีการค้ามีการเก็บภาษีซ้ำซ้อน

- การเจรจารอบโตเกียว 6 ปี รอบอุรุกวัย 7 ปี การเปิดรอบใหม่แต่ละรอบใช้เวลานานมากและมีบางครั้งต้องมีการตกลงกันนอกรอบ
- สาเหตุที่ไทยต้องเข้าเป็นสมาชิก เริ่มจากการ lobby ของสหรัฐฯ และไทยเห็นความจำเป็นด้วย เพราะประเทศ 80 – 90% เป็นสมาชิก แล้วประเทศที่ไทยค้าขายด้วยเป็นสมาชิกหมดเกือบทั้งหมด อาเซียนเก่าเป็นสมาชิกหมดแล้ว
- ในการเจรจา ต้องชมเชยสหรัฐฯ ว่า สหรัฐฯ รักษาสัญญา ไม่เรียกร้องเพิ่มเติม มีประเทศราว 10 ประเทศที่เรียกร้องเพิ่มเติม เห็นว่าช่วงที่ไทยเข้าเป็นสมาชิกตอนนั้นเหมาะสมดีแล้ว ไม่เช่นนั้นแล้วอาจถูกเรียกเก็บค่าผ่านประตูแบบน่าอายนามาก ยกตัวอย่าง กัมพูชา ที่เพิ่งเข้าเป็นสมาชิก WTO
- ส่วนใหญ่ อัตราภาษีผูกพันสูงมากกว่าอัตราภาษีเรียกเก็บจริงอยู่แล้ว ทั้งหมดตามที่ผูกพันไว้ ไม่ต่ำจนถึงเก็บจริง ก็เลยไม่ไว้อยู่ เพราะถ้าจะเสียหายก็คงไม่เยอะ ตอนนั้น เจรจาเรื่องลดภาษีอย่าง เดียว ยกเว้น business tax กับ VAT ส่วนภาษีเทศบาลไทยเรียกเก็บคนในคนนอกเท่ากัน
- ในการเจรจารอบอุรุกวัยเริ่มมีเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องบ้างแล้ว (แต่ไม่ค่อยได้ทำที่) มีการแบ่งเป็น คณะกรรมการย่อยๆ เกษตร อุตสาหกรรม บริการ (สมาคมธนาคารไทย) เป็นครั้งแรกที่นำ บริการเข้ามาและมีการหารือระดมสมอง (brainstorm) สม่่าเสมอ โดยมีปลัดพชร เป็นประธาน กลุ่มไม่ใหญ่ โต๊ะเล็กๆ **เกษตร:** มาในลักษณะตัวแทนภาคธุรกิจ (สับปะรดกระป๋อง-คุณฉัตรชัย) **สิ่งทอ:** จะเกี่ยวข้องกับกรมการค้าต่างประเทศมากกว่า เป็นสินค้าที่ต้องการ retain quota และ ต้องการให้ข้อตกลง MFA ดำเนินอย่างโปร่งใส **มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS):** มีปัญหามาก เพราะว่าเอกชนไม่ทราบเรื่อง ราชการหาผู้เจรจาไม่ได้ สอบถามไปยังกระทรวง เกษตรได้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง ไม่มีใครรู้เรื่องมาตรฐานระหว่างประเทศ ต้องให้เจ้าของเรื่อง ไปเจรจายโยบาย รองอธิบดีฯ บังอรเป็นหัวหน้าคณะเจรจา SPS ในสมัยที่คุณปลอดประสพ เป็นอธิบดี ไทยไม่เป็นกระบวน เพราะไม่รู้อะไรเลย
- สำหรับราชการแล้วการเตรียมการเจรจาสำหรับรอบอุรุกวัยยังเป็นระบบกว่าตอนนี้ (รอบโดฮา) เพราะมีคณะกรรมการใหญ่ มีรัฐมนตรีเป็นประธาน อธิบดีกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์มี subcommittee แยก เกษตร อุตสาหกรรม ต้องประสานกรมศุลกากร ฯลฯ ตั้งคณะทำงาน โดยเฉพาะระดับทำงานไปเป็นคณะทำงาน ลงมาเยอะมาก
- ตอนนั้น (รอบอุรุกวัย) การเตรียมตัวของภาคเอกชนไม่เหมือนกับครั้งนี้ (รอบโดฮา) ที่มีการตั้ง คณะลี้กับรัฐบาล

ถาม:

เอกชน Contribute อะไรบ้างหรือไม่ ไม่มีเลยหรือมีบ้างแต่ไม่มาก

ตอบ:

- เข้าใจว่าเป็นผู้แทนสมาคม เป็นเจ้าหน้าที่มากกว่าผู้ประกอบการจริง Contribution ไม่ค่อยมี หรืออาจจะมีแต่ไม่ได้เป็นข่าวก็ได้
- ความประทับใจกับผู้แทนภาคเอกชน: (1) คุณปริดา เตียสุวรรณ (แพรนต้าจีเวลรี่) ตอนเจรจากับสหรัฐฯ อัญมณีได้ประโยชน์มากแต่คุณปริดาพูดทำนองว่าไม่ค่อยได้อะไรแต่ความเป็นจริงการเจรจา (ขอ GSP?? ในครั้งนั้น) เหมือนเป็นการลดภาษีพิเศษเฉพาะให้แพรนต้า เพราะสหรัฐฯ แยกพิภคออกมาให้โดยเฉพาะได้สอบถามเป็นรายการว่าต้องการหรือไม่ (2) ดร. วีระชัย เตชะหรวุจิตร (ผู้แทนสภาหอฯ) บอกว่า การเจรจาไม่ค่อยได้อะไรอีกนานกว่าจะจบและคงไม่จบง่ายๆ
- การ contribute จะทำเป็นตัวบุคคล หากทำงานใกล้ชิด contribute มาก ที่มีผิหวังบ้างก็คงเป็น เพราะภาครัฐพยายามทำเต็มที่ แต่ (เอกชน) คงไม่เข้าใจ เพราะการเจรจาจะใช้เวลาในการดำเนินการมาก verify หนึ่งปี ผูกพันไว้กว่าจะลดภาษีลงมา พอจะลดภาษีลงมาก็คาดหวังว่าจะเป็น 0% ทันที
- ในรอบอุรุกวัย ภาคเอกชนไม่ได้ให้ทำที่ภาครัฐติดกระเป๋ามาไปเจรจาเลย เวลาสอบถามความคิดเห็นของภาคเอกชนจะขอเขาลดภาษีอะไรให้ (เอกชน) บอกว่าขายได้ก็แล้วกัน ไม่สนใจว่าภาษีนั่นจะเป็นเท่าไร ข้อมูลตรงนั้นผมไม่สนใจ ผมขายได้ในราคาที่พอใจก็พอ แล้วถ้าถามว่าประสบปัญหาเรื่อง NTBs หรือไม่ ก็จะตอบว่าเป็นเรื่องของผู้นำเข้า ไม่ใช่เรื่องของผู้ส่งออก ทั้งเกษตรและอุตสาหกรรม (คิดเหมือนกัน)
- ผู้บริหารระดับสูงจะพูดตรงไปตรงมาได้เนื้อได้น้ำ แต่ในระดับปฏิบัติการจะตอบว่าไม่รู้ ถ้าขอให้เขาลดก็ได้ แต่พอต้องลดให้เขาก็ไม่เอา ใช้ตัวเลข current access + ภาษีสูงเข้าไว้ น้ำตาลก็ชัดว่าเป็น Sensitive ที่จริงควรส่งผู้ใหญ่มานั่งหารือ/ทำงานร่วมกัน เพราะถ้าเป็นระดับเจ้าหน้าที่ประชุมกลับไปแล้วมีการรายงานอย่างไร เข้าใจเรื่องมากน้อยเพียงใดไม่มีใครทราบ (สมัยนั้นคุณกาญจนา ไทชน เข้าร่วมประชุมด้วย)
- นอกจากนี้ เอกชนก็ยังไม่เข้าใจเรื่องอุดหนุน ไม่เข้าใจว่าต้องลด (อุดหนุนส่งออก) ต้องยกเลิก ไทยไม่เคยแจ้ง อุดหนุนส่งออก ถ้าแจ้งว่าไม่มีก็ไม่ต้องลด มีนโยบายสั่งมาให้ยกเลิก สาเหตุคือเกรงว่าเงินจะไม่ถึงมือเกษตรกร/ผู้ส่งออกตัวจริงและเงินจะไปตกตรงที่ผู้ส่งออกรายใหญ่ๆ ไทยไม่มีเงินพอจะแข่งกับสหภาพยุโรปในเรื่องอุดหนุนส่งออก ต้องยกเลิก เพราะถ้ามี ต้องยกเลิก
- การเตรียมการของภาครัฐ: ภาครัฐมีการเตรียมตัวค่อนข้างมาก เพราะปลัดพรมมีส่วนร่วมในการหารือใกล้ชิด มีคณะกรรมการฯ ที่มีรัฐมนตรี เป็นประธาน อธิบดีศุคนธ์ คุณเลขาเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรมและลดภาษีคุณสุชาย คุณแล TRIPs ปลัดการุณและ BOI คุณแลบริการ ดร. สมจินต์ สันถาวรวิทย์และอัครทูตพาณิชย์ คุณแลสินค้าเกษตร ส่วนอธิบดีพวงรัตน์ คุณแลข้อมูลตัวเลข ประจำที่กรุงเทพฯ

- เรื่องการเปิดตลาด/ลดภาษี: คณะทำงานประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการค้าภายใน/กรมการค้าต่างประเทศ/กระทรวงเกษตรฯ (ดร. อำนวย) ซึ่งข้อมูลจะเป็นเรื่องของตัวเลขว่าควรจะให้โควตาเท่าไร
 - หน่วยงานด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง: ดร. สุรเกียรติ (จุฬาฯ) ช่วยเรื่องตัวเลขสถิติ มีการจัดจ้าง ดร. วิศาล บุญผวช (นิด้า) ทำการศึกษาเรื่อง tariff non-tariff
 - มีปัญหาเกี่ยวกับศุลกากรมาก (คุณระพี กรมศุลฯ) ชอบบอกว่า อีก 10 ปี ไทยจะเป็นผู้ผลิตโน่นนี่ ดร. สมจินต์บอกว่าทำไปครั้งแรกๆ สหรัฐฯ ว่าเป็น lousy offer
 - วิธีการจัดทำตัวเลขมีความสำคัญ ในขณะที่ Modality เป็นเพียงแนวทาง แต่ตัวเลขที่กำหนด โควตาว่าสินค้าตัวไหนเปิดได้ เปิดไม่ได้ ก็เปิดแค่ 3% ก็พยายามหาตัวเลข พยายามหาตัวเลข Current access เพื่อไม่ให้ขยายมากเกินไป ปลัดฯ ให้แนวทางว่า ไม่ต้องขยาย แต่เราต้องทำท่าว่าเราไม่ปิดกัน เพราะถ้าเราปิดกัน เราต้องค่อยๆ เปิดที่ 3% แล้วก็ 5%
 - เมื่อเจรจาจนหลายๆ เข้าใจใกล้เจรจาสิ้นสุดใช้เวลานาน คณะเจรจา ต้องประจำอยู่ที่เจนีวาเป็นเดือนๆ เป็นสาเหตุที่ต้องมีทูต (ผู้แทนถาวรไทย) ประจำ WTO เนื่องจากที่ปรึกษาพาณิชย์ ตำแหน่งไม่ถึง (ไม่ถึงซี 9) ต้องขอทูตเข้าประชุมแทน แต่ทูตก็อ่านเป็นแต่ statement พอต้องเข้าเจรจาลงลึกแก้ wording ทูตไม่ค่อยรู้เรื่อง ต้องเป็นคนเจรจาที่จรรู้เรื่องหมด
 - ความสำคัญของการเข้าร่วมกับประเทศ/กลุ่มประเทศในการเจรจาสินค้าเกษตร: *Cairns' Group* เวลาเจรจาประเทศสมาชิกมีข้อเสนอและเวียนเข้ากลุ่มเล็ก สมัยนั้นคุณชุติมา ประจำที่เจนีวา ประเทศในกลุ่มฯ จะถามว่าทำที่ไทยเป็นอย่างไร ยอมตามที่เสนอหรือไม่อย่างไร ไทยกับออสเตรเลียใกล้ชิดกัน ออสเตรเลียและไทยกอดคอกันไม่ยอม ข้อเสนอส่วนใหญ่เป็นการผลักดัน Modality ในการเจรจาจะเห็นด้วยกับ Modality แบบนี้หรือไม่ เป็นต้น
- กลุ่ม 8 (เกษตร)** ไทย ออสเตรเลีย สหภาพยุโรป นิวซีแลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ ญี่ปุ่น ในอาเซียนมีไทยประเทศเดียวที่เป็นสมาชิกกลุ่ม 8 เป็นกลุ่มเจรจาจริงจึงต้องการให้ความตกลงบรรลุผลสำเร็จ จนทำให้เป็นที่อิจฉาของฟิลิปปินส์ เป็นกลุ่มเจรจาเกษตรอย่างเดียว แต่ภายหลังญี่ปุ่นเข้ามาเป็นสมาชิก ทำให้กลุ่มรวมกลุ่มไม่ติดเนื่องจากญี่ปุ่นปฏิเสธไม่เปิดตลาดเลย
- สินค้าเกษตรอย่างมันสำปะหลังมีเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องมาก (โควตา 500,000 ตันของสหภาพยุโรป) เนื่องจากรอบอุรุกวัยกำหนดให้ยกเลิก voluntary export restraint เมื่อยกเลิก สหภาพฯ ต้องให้ได้โควตาเท่ากับที่เคยให้ เป็นเรื่องดีกว่าในแง่ที่ว่า sustainable กว่า ดีกว่าการวิ่งเต้นกันขอกับสหภาพฯ การยกเลิก VER และให้กำหนดให้การให้โควตาของสหภาพฯต้องระบุอย่างแน่ชัดอยู่ในตารางข้อมูลผูกพันของสหภาพฯ

การเจรจา WTO ภายหลักรอบโดฮา

- ช่วงหลังจากการเจรจารอบอุรุกวัยหรือเริ่มรอบโดฮาเป็นต้นมา เอกชนค่อยๆ active ขึ้น ตอนก่อนหน้านี้นี้ จะมีแต่เรื่อง ไม้ถอดกระดูก ไม่ถอดกระดูก with bone-in (ภาษี 18%) without bone-in (ภาษี 12%) แต่ผู้ประกอบการต้องการได้เท่ากับภาษี bone-in สมาคมไก่เนื้อ
- การต่อสู้กับ tariff escalation ในสินค้าที่ใกล้เคียงกันมาก การผลิตสินค้าที่มี value add product ต้องประสบปัญหา tariff escalation
- เอกชนในอุตสาหกรรมน้ำตาลที่ active เพราะไทยร่วมไปกับออสเตรเลียและมี Sugar Allianz (ดร. พิเศษ ภัคเกษม) ถ้าเทียบแล้ว เอกชนไทย ผู้เอกชนของบราซิล ออสเตรเลีย ไทยไม่ค่อย contribute ถ้าเรา (ไทย) ไม่ได้ออสเตรเลีย เวลาจัดทำ submission/ข้อเสนอต่างๆ ต้อง support ด้วยเอกสารจำนวนมาก
- โคโคโน (เรื่องทูน่า) ช่วยเยอะได้รับความร่วมมือดีมาก ผู้แทนไทยเดินทางไปบรัสเซลส์ 2-3 ครั้ง จากนั้นยกขึ้นหารือที่เจนีวา (พีป้อม) เจรจา 2 ครั้งก็สรุปผลได้เรียบร้อย เพราะข้อมูลตัวเลขแน่น ข้อสำคัญคือ ต้องทำให้คู่เจรจา (ประเทศพัฒนาแล้ว) จำนวนด้วยข้อมูลตัวเลข ตอนนี้อย่าคิดว่าดีขึ้นกว่าเดิม

ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของเอกชนที่ควรจะเป็นอนาคต

- จากท่าทีการเจรจากรอบ NAMA ในประเด็น Zero-for-Zero สำหรับสินค้าอัญมณี เอกชนให้ความร่วมมือดี มีการเดินทางไปพบกับฝ่ายอินเดียเพื่อนำเรื่องนี้ขึ้นหารือในกรอบ WTO
- การเดินทางไปเจรจาไป WTO ของภาคเอกชนน่าจะไปพบประธานเจรจา tariff ผู้ที่เจรจาจริงๆ ตัวเจรจาตลอดจนภาคเอกชน อย่างไรก็ดี ประเทศสมาชิกต้องพิจารณาในภาพรวมอยู่ดี ยกตัวอย่าง ประเทศอินเดีย สินค้าอุตสาหกรรมของอินเดียไม่มีปัญหา แต่อินเดียต้องดึงไว้ เพราะจะเก็บไว้เป็นหมากในการเจรจาสินค้าเกษตร
- อีกก้าวหนึ่งของเอกชน คือ การออกไป lobby ด้วยตัวเอง ออกไปหารือกับออสเตรเลีย ซิลี อียู สหรัฐฯ ประเทศผู้เจรจาหลักๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Chief Negotiator ภาคเกษตร ถ้าทำได้ ก็จะทำเป็นการ educate ตัวเอง ได้เห็นลูกล่อลูกชนในการเจรจา
- นอกจากนี้ ภาคเอกชนควรมีข้อมูล NTBs ของประเทศที่ส่งสินค้าออกไป เอกชนควรต้องทราบ ว่าประเทศผู้นำเข้ามีมาตรการห้ามนำเข้า วิธีการห้ามเป็นอย่างไร ต้องสืบค้นข้อมูลให้ดี
- ปัญหาของเรา = เราไม่เคยลอง ราชการและเอกชนก็หวังพึ่งซึ่งกันและกัน นับว่าการเจรจาการค้าสินค้า (การลดภาษี) จะดูเหมือนขึ้นเป็นอันมากว่าการค้าบริการมาก
- เห็นว่าในการเจรจาบางครั้งควรให้ในสิ่งที่ (เราไม่ได้คิด) จะให้บ้าง (ก็ได้) จะได้มีแง่คิดด้าน offensive บ้าง ไม่ใช่มีแต่ด้าน defensive อย่างเดียว

สรุปการสัมภาษณ์

ดร. อำพน กิตติอำพน เลขาธิการ สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วันศุกร์ที่ 16 พฤศจิกายน 2550 เวลา 08.00 น. – 09.15 น.

ณ ห้องทำงานเลขาธิการฯ 4 สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ถนนกรุงเกษม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

- ดร. อำพน ให้ความเห็นว่า ในยุคแรกๆ กระทรวงพาณิชย์ไม่ได้ให้ข้อมูลแก่กระทรวงเกษตรฯ เท่าที่ควร มีเพียงคุณพชร (อิสระเสนา) คุณการุณ (กิตติสถาพร) ที่เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนมากที่สุด ยกตัวอย่าง การเข้าร่วมประชุม หากเข้าร่วมได้ 1 + 2 กระทรวงเกษตรฯ มักเป็นคนที่ 3 เสมอ

การเจรจาสินค้าเกษตร

- กระทรวงเกษตรฯ ไม่ทราบเรื่องราวประวัติศาสตร์การเจรจาใดๆ เลย (totally blank) เนื่องจากกระทรวงพาณิชย์เป็นผู้เจรจา ทราบแต่ข้อมูลที่ว่า ตั้งแต่รอบโตเกียวจนถึงรอบอุรุกวัยเป็นการเจรจาลดกำแพงภาษีและดำเนินการแล้วในเรื่องการลดภาษีสินค้าอุตสาหกรรม
- ในช่วงปี 1989 – 1990 ก่อนการเจรจาที่บรัสเซลส์ล้ม ประเด็นสำคัญ คือ การลดการกีดกันภาคการเกษตร ความพยายามลดข้อกีดกันสินค้าเกษตร ซึ่งทุกคนเข้าใจเป็นอย่างดีว่ามีการบิดเบือนด้านการตลาด (Market Distortions) 3 เรื่อง ได้แก่

- 1) ระบบโควตาภาษี (Quota System) ที่ทุกประเทศต้องกำหนดปริมาณการนำเข้า (quantitative restriction)
- 2) การอุดหนุนภายใน (domestic subsidies) ทุกประเทศมีระดับเพื่อคงระดับราคาขายในประเทศเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ต้องประสบปัญหาราคาขายสินค้าเกษตรในประเทศที่สูงกว่าราคาตลาดโลกเพื่อจะได้ไม่ต้องมีโควตาภาษีในข้อ 1)
- 3) การอุดหนุนส่งออก (export subsidies) เมื่อผลิตสินค้าเกษตรมากเกินไปความต้องการก็ต้องระบายสินค้าออกไปขายต่างประเทศ

ทั้ง 3 เรื่องเป็นจุดอ่อนของไทยเพราะไทยไม่เคยเชื่อมโยงมาตรการ 3 มาตรการนี้เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ ไทยเป็นประเทศ duality คือ ภาคการเกษตรของไทยเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (ในช่วงแรกๆ) พร้อมๆ กับการผลิตเพื่อการส่งออก

- ในช่วงปี ค.ศ. 1991-1992 เกิดเหตุการณ์ Collapse of Brussels Round ประเทศที่มีการปกป้องสูงสุด คือ สหภาพยุโรปและญี่ปุ่น ขณะนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในยุโรป นาง Margaret Thatcher นายกรัฐมนตรีอังกฤษลาออก เยอรมันรวมประเทศ อังกฤษและเยอรมันต้องการเปิดเสรี ตะวันออกที่ต้อง protect แต่ฝรั่งเศสเป็นประเทศเดียวที่ไม่ต้องการเปิดเสรี ดังนั้น CAP 2000 จึงไม่ประสบความสำเร็จ ประกอบกับ Brussels Round ใกล้เคียง ญี่ปุ่นเห็น

โอกาสแต่ก็เป็นห่วงเรื่องการปกป้องภาคเกษตร เพราะญี่ปุ่นเป็นประเทศผู้นำเข้าสู่สิทธิ ต้องการ regulate import พอรวมกันเจรจาแล้ว ก็ทำให้การเจรจาล่ม

- ในปีค.ศ. 1995 การเจรจารอบสิงคโปร์ สหรัฐฯ ได้ TRIPs กับ TRIMs และ IT ซึ่งเป็นผลประโยชน์มหาศาล แก่นสำคัญของการเจรจารอบนี้ คือ การเปิดเสรีสินค้า IT โดยยอมแลกเพื่อให้ปีครอบอุรุกวัยได้
- ทั้งหมดนี้ไม่ใช่เรื่องของเศรษฐกิจแต่เป็นเรื่องการเมือง (political) ที่ maximize benefit ของประเทศพัฒนาแล้ว ในการเจรจาประเทศพัฒนาแล้วมีแนวทางที่ชัดเจน (มีธง) restructure ของเขา ไทย “ไม่มีธง” จนถึงปัจจุบันไทยยังคง “ไม่มีธง” ด้านการเจรจาสินค้าเกษตร
- ประเทศพัฒนาแล้วมองว่า Rules Based เป็นอย่างไรแล้วเจรจาให้เป็นไปตามนั้นและไปพัฒนาให้บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่วางเป้าหมายไว้ แต่ไทยไม่เคยทำเช่นนั้น ยกตัวอย่าง เช่น ไทยชอบทำ negative list โดยไม่มองไปข้างหน้าว่า negative list จะเป็นการปิดกั้นตัวเองในการพัฒนาในอนาคต เพราะคิดอยู่แต่ว่าสิ่งที่ไทยระบุให้ยกเว้นใน negative list ไม่ขัดกับสิ่งที่ไทยดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน แต่ในอนาคตไทยอาจต้องการเรื่องอื่นๆ แต่ก็ทำไม่ได้เพราะที่ยกเว้น มีเพียง 3 รายการเท่านั้น เป็นต้น
- โศกคดีที่เรื่องสิ่งแวดล้อมและ Trade Related ยังไม่คุย เรื่องนี้ มิฉะนั้นอาจยากลำบากกว่านี้ ว่าจะเป็นเรื่อง biodiversity เรื่อง climate change

ปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคการเกษตรของไทยที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ:

1. ไทยไม่มีความเข้าใจระบบการเกษตรและระบบการตลาดต่างประเทศ แต่ต้องเข้าไปเจรจาในระบบ rule based
2. ไทยไม่เคยมองการเกษตรเป็นการลงทุน มองเป็นเรื่องของความมั่นคงอาหารค่อนข้างมาก เมื่อมองเป็นเรื่องความมั่นคงอาหารก็ไม่นำมาเชื่อมโยงกับการลงทุน ดังนั้น ผู้ทำหน้าที่เจรจาสินค้าเกษตร จึงไม่มีความเข้าใจเรื่อง TRIMs (Trade Related Import Measures) TRIPs (Trade Related Intellectual Property) และ Trade Related Environment ที่เกี่ยวข้อง กับ GMOs จากการเจรจารอบอุรุกวัย ไทยไม่มีความรู้ความเข้าใจความเกี่ยวข้องที่ประเทศพัฒนาแล้วกำหนดกรอบไว้ ประโยชน์ประเทศพัฒนาแล้วจะได้รับจึงมีมากกว่า กว่าไทยจะเข้าใจว่าการเจรจามีความเกี่ยวข้องในลักษณะเช่นนี้ใช้เวลานานหลายปี
3. มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) กระทรวงเกษตรฯ ไม่เข้าใจ/อาจไม่แน่ใจถึงความสำคัญที่ไทยไปปรับมาตรฐานหรือมาตรการด้านสุขอนามัยฯ จะเกิดผลในแง่ใดบ้างที่จะตามมา เพราะไทยไม่เคยคิดว่าการกีดกันทางการค้าจะเป็นถึงขนาดนี้และไทยไม่เคยคิดว่าจะเป็นผู้ส่งออกอันดับต้นๆ ของโลก

3 เรื่องข้างต้นทำให้ไทยเป็นอย่างไรทุกวันนี้ เพราะไม่มีมุมมองในภาพรวม (integrated view)

- ไทยไม่มีมุมมองในระยะยาว (long-term view) ว่าภาคเกษตรของไทยในอนาคตเป็นอย่างไร ขาดความเข้าใจขาดความเข้าใจพื้นฐานว่า ผู้มีบทบาทสำคัญ คือ เกษตรกร

ความเห็นผู้แทนภาคเอกชนในยุคแรกๆ เกี่ยวกับการเจรจาสินค้าเกษตร

- (ดร. อาชว์) ความมองเป็นอุตสาหกรรมโดยรวม มองสินค้าเกษตรเป็นเพียง commodity based อย่างเดียวไม่ได้ เพราะมีความเชื่อมโยงกัน ในที่สุดก็เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอาหาร และถ้าเห็น integration ที่ครบถ้วนก็จะทำให้ rule based กว้างขึ้น
- เล็งเห็นเรื่องการควบคุม (duality) เพราะภาคเกษตร มีทั้ง commercial และ ความมั่นคงอาหาร นอกจากนี้ แล้วต้องพิจารณาเรื่องชุมชน (community) ด้วย เพราะอย่างไรแล้ว ประเทศไทยมีเกษตรกรเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะฉะนั้น ใน rule base บางประเด็นที่อุตสาหกรรมอาจได้ประโยชน์แต่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรก็จะไม่ยั่งยืน
- พิจารณาความสมดุลย์ด้านราคาต้องปกป้องผลประโยชน์ของผู้ผลิตสินค้าเกษตร (off-record: อย่างที่ซีพี บอกว่า ถ้าคนเลี้ยงปลา คนเลี้ยงไก่ตาย อุตสาหกรรมก็อยู่ไม่ได้
- ภาคเอกชนล่ะ ๆ ก็พยายามจะ active ขึ้นมา แต่ก็มี weakness ของภาคเอกชนเอง AT มักจะเป็น คนดูภาพรวม ที่แดง (ฉัตรชัย บุญรัตน์) มาเป็น industry การเจรจาทำ MRA ที่ involve consult ใกล้ชิด Weakness ของเอกชน: - เอกชนมาเป็น community แชน้เยือกแข็ง หรือ ฯลฯ ไม่ได้มาเป็นภาพรวม

ปัญหาของภาครัฐในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

- กระทรวงพาณิชย์อาจให้ความสำคัญกับนักธุรกิจ/นักอุตสาหกรรม ที่สำคัญการไม่ integrate กระทรวงเกษตรฯ กับกระทรวงพาณิชย์ทำให้เป็นปัญหา
- นอกจากนี้ เริ่มมี core issues ประเด็นเรื่องการลงทุน ทรัพย์สินทางปัญญา สิ่งแวดล้อมและประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สินค้าเกษตรไม่ใช่แค่ผลิตแต่จะเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา เรื่องพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ด้วย
- ประเทศพัฒนาแล้วเจรจาเฉพาะ rule based เสร็จแล้วไปสร้างเงื่อนไขที่ควบคุมได้ (enabling condition) ภายใต้อาณัติตกลง (conventions) อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคม/สิ่งแวดล้อม social/environmental related issues (สิทธิมนุษยชน พิธีสารคาตาเฮน่า ฯลฯ) แล้วเชื่อมโยงกับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS)
- แต่สำหรับไทย เมื่อไม่ได้เป็นเรื่องที่มีการเจรจาในองค์การการค้าโลกที่กระทรวงพาณิชย์ ประธานก็จะเปลี่ยนประธานผู้ดูแลการเจรจาไปเป็นเวทีองค์การสิ่งแวดล้อมโลก (UNEP) กระทรวงทรัพยากรฯ เป็นประธาน เรื่องสังคมกระทรวงพัฒนาสังคมฯ เป็นประธาน เพราะฉะนั้น ไทยก็จะมีแต่ rule based ของกระทรวงฯ แต่ไม่ได้ rule based ของประเทศ

สิ่งที่ควรจะเป็นหลักของการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

- สำหรับสินค้าเกษตร กระทรวงพาณิชย์เข้าใจภาพรวมของไทยก่อน ต้องเข้าใจว่าการเจรจากับแต่ละประเทศแตกต่างกันไป ต้องมี Practicality ในการเจรจา เพราะทุกอย่างจะเป็นการเมืองและวัฒนธรรม สินค้าใดเป็น sensitivity ของคู่เจรจา อย่าไปแตะ
- รูปแบบ/องค์ประกอบของคณะเจรจาฯ ควรประกอบด้วย 1) ผู้เจรจาที่รับรู้นโยบายรอบด้านทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม (politics economy; social aspects) 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย (legal adviser) และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค (technical adviser)

บทบาทของเอกชนควรจะเป็นอย่างไรในปัจจุบันและในอนาคต

1. การเจรจาสินค้าเกษตร สิ่งแวดล้อมในการค้าสินค้าเกษตรมีมากขึ้นกว่าเดิม ไม่ใช่มีเพียงเรื่องภาษีและ/หรือ มาตรฐานสินค้าแต่การแข่งขันจะยิ่งใหญ่กว่าทางด้านเทคนิคและการผลิต โดยจะมีเรื่องข้อกฎหมาย และการยอมรับของ (หลายๆ ฝ่าย) เข้ามาเกี่ยวข้องและเมื่อเจรจากับใครต้องรับฟังความคิดเห็น
นอกจากนี้ สินค้าเกษตรมีความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Conflict of interest) อยู่แล้ว ต้องนำผู้มีส่วนได้เสียมาใกล้เคียงและหารือร่วมกัน ที่สำคัญ ภาคเอกชนไม่สามารถช่วยผู้ได้รับผลกระทบได้ เพราะฉะนั้นรัฐบาลต้องเพิ่มบทบาท ปัจจุบัน/อนาคต (ภาคเอกชน) มีพันธกิจที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม และทำให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ที่ได้รับและผลเสียที่อาจเกิดขึ้น (balance benefit and loss)
2. กลุ่มประเทศ middle income countries ขยายตัวมากขึ้น ปัจจุบันไทยเป็นประเทศ middle income country ในขณะที่ เวียดนาม บราซิล พยายามก้าวขึ้นมาเป็น middle income country คู่แข่งของไทยจะเข้มแข็งมากขึ้น เป็นกบก้าวกระโดด (leave frog) ประเทศใหม่ๆ ที่มาจาก Socialist based เอกชน (ในประเทศเหล่านั้น) ไม่ใช่เอกชนเดิมๆ ที่เราเคยแข่งขันกับในฐานะประเทศพัฒนาแล้ว/ประเทศกำลังพัฒนา แต่ปัจจุบัน เราแข่งกับเอกชนของประเทศ MIC ซึ่งมีกฎเกณฑ์และข้อจำกัดทางการเมืองน้อยกว่า รับเทคโนโลยีและลงทุนก่อสร้างได้มากกว่าเรา (เอกชน) ต้องเตรียมความพร้อม ต้องรู้ว่ากำลังแข่งกับประเทศใด เข้มแข็งอย่างไร
3. (ข้อนี้อาจไม่เกี่ยวกับเอกชน) องค์การการค้าโลก (WTO) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ธนาคารโลก (WorldBank) องค์การเหล่านี้เป็นตัวกำหนดแนวโน้มของโลก แต่ปัจจุบัน จีนและอินเดีย จับกลุ่มกับประเทศอื่นๆ รวมเป็น FTA ทำให้เป็นการสลายอำนาจ (dilute power) ขององค์กรหน่วยงานระหว่างประเทศแบบนี้ส่งผลให้กำลังต่อรองของประเทศกำลังพัฒนาใหม่ๆ มีเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ไทยต้องทบทวน Power-based ของเราว่าเป็นอย่างไร ???
4. ปัจจุบัน บริษัทไม่มีสัญชาติแล้ว เป็น global company ฐานการผลิต ไม่จำเป็นต้องอยู่ในบริษัทที่เป็นผู้ลงทุน ถ้าภาคเอกชนไม่ปรับเป็น global company ก็เท่ากับตาย แต่ถ้าเน้นเรื่องกำไรต้องทำให้ยั่งยืน ต้องเริ่มพิจารณาว่าลูกค้า (client) = เป็นทั้งผู้บริโภค/ผู้ผลิต (consumer/supplier)

ภาคอุตสาหกรรมต้องปฏิบัติต่อเกษตรกรเป็นคู่ค้าไม่ใช่แรงงานต่อไปจะมองอะไรต้องมองเป็น Client = Partnership ต้องเป็น global ต้องพร้อมเปลี่ยนแปลง

5. สภาหอการค้าฯ สภาอุตสาหกรรมฯ เป็นปากเสียงให้อุตสาหกรรม แต่บางครั้งบริษัทฯ เสียงดังกว่า อยากเห็นภาคเอกชนเสนอความคิด/ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันจะเสนอแต่เพียงว่าไม่ให้ลดภาษีสินค้ารายการหรืออยากให้ต่างประเทศมาลงทุน เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการสัมภาษณ์คุณสุทธิมา บุญยประภัศร์ อธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

วันพฤหัสบดีที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551 เวลา 17.00 น. – 17.50 น.

ณ ห้องชั้น 1 ตึกบัญชาการ ทำเนียบรัฐบาล ถนนพิษณุโลก กรุงเทพฯ

ความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการเจรจาการค้าโลกและการเจรจา
ทวิภาคีว่าภาคเอกชนมีส่วนร่วมอย่างไร ในลักษณะใดบ้าง

- ปีนี้เป็นปีที่ 26 ที่ไทยดำเนินนโยบายการค้าเสรี จากเดิมที่ไม่เคยมีคำตอบจากภาคเอกชนเลย 20 ปีผ่านไป เอกชนตื่นตัวมากขึ้น แต่ยังไม่เป็นที่พอใจ เนื่องจากภาคเอกชนมักมองนโยบายการค้าเป็นเรื่องไกลตัว แต่ในความเป็นจริงไม่ได้ไกลตัวขนาดนั้น
- ต่อเมื่อในราวปี 2542 มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) ภาคเอกชนเริ่มให้ความสนใจกับนโยบายการค้าและการลงทุนมากขึ้น เนื่องจากมีองค์กรมารับในเรื่องประสานภาครัฐ-เอกชนและมีหน่วยงานฯ ชัดเจนมากขึ้น เริ่มมีคณะกรรมการ มี community เช่น ภาครัฐสามารถติดต่อผ่านประธานคณะกรรมการฯ เพื่อประสานงาน เริ่มดีขึ้นแต่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ
- ส่วนการแสดงความเห็น/ข้อเสนอแนะนั้น ภาคเอกชนมักบอกเล่าประสบการณ์ (ว่าได้รับผลกระทบอย่างไร) ไม่มีผลการศึกษา (study) รองรับแต่อย่างใด

ตัวอย่างการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในต่างประเทศที่ท่านได้เคยรับทราบ

- (เอกชนต่างประเทศ) ไม่ได้บอกเล่า (ในสิ่ง) ที่ตนเองต้องการ แต่ต้องตอบตามหัวข้อที่ภาครัฐ (ยกตัวอย่างสหรัฐฯ) กำลังเจรจาการค้าอยู่กับประเทศต่างๆ ประเทศพัฒนาแล้วส่วนมากมัก มีแบบแผน มีประกาศฯ ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่งข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะในกระดาษ A4 ตอบตามหัวข้อที่มีระบุเป็นลายลักษณ์อักษร ข้อมูลทั้งหมดจะอยู่ใน Internet ของสหภาพฯ หรือสำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ (USTR) แบบสอบถามที่ต้องตอบดังกล่าวนี้ นักธุรกิจธรรมดาอาจตอบไม่ได้ ต้องพึ่งบริษัทที่ปรึกษา (law firms) การตอบคำถามเป็นระบบและมีการจัดการมีข้อมูลซึ่งภาครัฐสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ แต่ภาคเอกชนไทยยังไม่ถึงจุดนั้น
- นอกจากนี้ (การดำเนินการของภาคเอกชนไทย) ไม่มีความต่อเนื่อง ผู้ดูแลอุตสาหกรรมเมื่อได้รับข้อมูลแล้วได้นำไปกระจายหรือไม่ (ก็ไม่มั่นใจ) การทำงานก็ไม่ได้ทำเต็มเวลา และบางครั้งการสื่อสาร/ติดต่อก็ไม่ตรงกัน
- หากถามว่าขณะนี้พอใจหรือไม่ ก็นับว่าพอใจในระดับหนึ่งแต่ยังไม่มาก เนื่องจากภาคเอกชนยังมีเรื่องที่ต้องทำอีกมาก ต้องมีคนดำเนินการในลักษณะที่เป็น law firm ให้กับภาคเอกชน

ภาคเอกชนที่เข้ามาพบกับท่านเพื่อหาหรือมาในลักษณะไหน:

- ส่วนใหญ่มาในนามสมาคมหรือกลุ่มฯ และจัดทำเป็นหนังสือมากกว่าที่จะมาด้วยตนเองและหากมาด้วยตนเองแล้วส่วนมากจะเข้ามาต่อเมื่อมีปัญหาจากการเจรจา

- อยากให้มองว่านโยบายการค้าเป็นเรื่องที่ภาครัฐและเอกชนควรช่วยกันคิดช่วยกันทำ ยกตัวอย่าง เรื่อง แหล่งกำเนิดสินค้า (เอกชน) มักจะบอกขั้นตอนการผลิตเป็นอย่างไร อย่างนั้น แต่ขณะนี้ local content ทำตามนี้ไม่ได้ ถ้า (ภาครัฐ) เจริญไม่ได้ตามที่เอกชนบอก ผู้เจริญ ก็เป็นคนคิด (เอกชน) เอาแต่บอกเฉยๆ แต่ไม่ substantiate ไม่ pursue ตามรอบเดี๋ยวแล้วรอคำตอบ พอไม่ได้ก็โวย (วาย) ดังนั้น (เอกชน) ต้องมี cooperation ที่แน่นหนากว่าที่เป็นอยู่
- พวกที่มาด้วยตัวเอง จะมาตอนใกล้ๆ จบ (การเจรจา) จะมีมาเปลี่ยน position จะไปโวยกับรัฐมนตรี ถ้า (คนเจรจา) ทำอะไรได้ ก็ให้ช่วยทำ ขอบมาตอนที่ป่วยหนักไม่ยอมมาตอนเริ่มป่วย

ตอนที่อยู่ต่างประเทศ มีเอกชนไทยไปร่วมเจรจาด้วยหรือไม่

- เอกชนไทยไม่ได้ตามไปถึงต่างประเทศ เอกชนต่างประเทศส่วนใหญ่ที่ไปร่วมเจรจากับภาครัฐของประเทศต่างเป็นภาคเอกชนระดับ MNC กันทั้งนั้นและเป็นบริษัทที่ค้าขายภายในประเทศ คู่เจรจาอยู่แล้ว เห็นว่าถ้าภาคเอกชนสนใจหรือตั้งใจจะทำเช่นนั้นจริงก็เป็นเรื่องดี อาจเริ่มจากเครือของปูนฯ หรือ ซีพี ก็ได้ ถ้าค้าระหว่างประเทศ บริษัทใหญ่ๆ ได้เปรียบกว่าบริษัทเล็กๆ อยู่แล้ว ควรจะมีการหารือกับคนในกลุ่มบริษัทใหญ่ๆ ใกล้ชิด
- ขณะนี้ (ภาคเอกชน) เริ่มมองว่านโยบายการค้าของภาครัฐเป็นเรื่องใกล้ตัวแล้ว

อยากเห็นภาคเอกชนในอนาคตเป็นอย่างไร

- อยากเห็น (ว่า) มีการจัดการที่ดี เป็นระบบ มีคนตั้งข้อสงสัยภาครัฐ ทำไมเวลาหาหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มักถาม ผู้ผลิตหรือผู้ส่งออกเป็นหลัก ทำไมไม่ถามผู้นำเข้า เหตุผลคือผู้นำเข้ายินดีอยู่แล้ว ถ้าผู้นำเข้าจะลดลง เรา (ภาครัฐ) จึงไม่เคยถาม
- นอกจากนี้ เวลาที่เรา (ภาครัฐ) หารือกับสภาฯ ถือว่าได้หารือกับตัวแทนแล้ว อย่างไรก็ตาม บางครั้ง ภาครัฐสืบสนกับ 2 สภา ทำไมไม่รวมเป็นสภาเดียว แต่ท่านก็บอกเราว่ารวมไม่ได้ สองสภาที่สองสภาที่เลยต้องเรียกประชุมทั้งสองสภา
- สิ่งที่ยากเห็น อยากเห็นคนที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลนั้น represent จริงๆ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวนจำกัด เราต้องเชื่อในข้อมูลที่ได้รับมา
- เรื่องการมีส่วนร่วมๆ ขอยกตัวอย่างที่กรมเจรจาฯ เปิดคู่ป.ณ. เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการเจรจาเขตการค้าเสรีอาเซียน-อียู เปิดใช้มา 2 เดือนแล้ว ยังไม่ได้รับความเห็นหรือข้อเสนอแนะแม้แต่รายเดียว แต่พอถ้าการเจรจามีปัญหาเกิดขึ้นก็รุมกันต่อว่าภาครัฐ
- ขณะนี้ ภาคเอกชนทำงานในลักษณะไม่ใช่งานประจำ หรือ เป็นงานที่ต้องเสียสละ และผู้ดูแลก็ทำหน้าที่เป็นเพียง secretary ไม่ใช่ secretariat เชิงวิชาการ

สรุปการสัมภาษณ์รองวิบูลย์ลักษณ์ ร่วมรักษ์ รองอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

วันศุกร์ที่ 12 ตุลาคม 2550 เวลา 16.00 – 17.00 น.

ณ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

การเข้าร่วมเจรจา WTO ในรอบอุรุกวัยของไทย เริ่มต้นประมาณปี 91

กระบวนการเจรจา

- ภาครัฐ : ปลัดพจน์ จะเป็นผู้วางแนวทางการเจรจา → กำหนดหัวหน้าทีมเจรจาสำหรับแต่ละประเด็น → เรียกประชุมทุกอาทิตย์ → นำข้อมูลเข้า กนศ (ข้อเสนอจากภาคเอกชนที่เข้ามา ภาครัฐจะนำเข้ามาประกอบการพิจารณา)

ภาคเอกชน :

- สินค้า – ภาครัฐ (กรม กองที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรฯ กรมศุลกากร) จะเรียก ผู้แทนที่อยู่ในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมหลักของไทยเข้าร่วมประชุม โดยผ่านสมาคมการค้าต่างๆ อาทิเช่น
- สิ่งทอ โดยสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย ผ่านคุณพงษ์ศักดิ์ คุณกมล ซึ่งเป็นผู้ที่เข้ามามีบทบาทตั้งแต่แรกเริ่ม ในการให้ข้อมูลกับภาครัฐ โดยสมาคมฯจะไปหารือร่วมกับสมาคมสิ่งทอจากประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เช่น บราซิล อินเดีย ปากีสถานและกำหนดเป็นท่าทีของสิ่งทอ
 - เครื่องนุ่งห่ม โดยสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ผ่านคุณวิโรจน์
 - ข้าว โดยสมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศ
 - น้ำตาล /อ้อย โดยสมาคมอ้อยและน้ำตาล โรงงานน้ำตาลต่างๆ ผ่านคุณอิสสระ
 - สินค้ามันสำปะหลัง
 - สินค้าไก่เนื้อ
 - ปาล์มน้ำมัน
 - อาหารสัตว์
 - ปลาป่น โดยสมาคมปลาป่น
- บริการ – ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง การทำงานค่อนข้างลำบาก ประเด็นที่นำมาหารือ เช่น ประกันภัย พรบประกอบธุรกิจคนต่างด้าว ส่วนการท่องเที่ยวจะอยู่ในความรับผิดชอบของกรมฯ อื่น

ขั้นตอนการเจรจา

- ภาครัฐจะนำข้อมูลที่ได้อาหรือกับภาคเอกชนที่กรุงเทพฯ เช่น สินค้าใดลดภาษีได้เท่าไร ไปเจรจาต่อรองในที่ประชุมที่เจนีวา

- ในปี 1995 ภาครัฐได้มีการจัดเตรียมพื้นที่ที่เจนีวาให้กับภาคเอกชน (สภาอุตสาหกรรมการค้า?) ไปฝึกงาน เพื่อเรียนรู้งานไปพร้อมกับภาครัฐ แต่ไม่ได้มีผู้แทนจากภาคเอกชนไปใช้พื้นที่แต่อย่างใด
- การเจรจาจะเป็นไปในลักษณะ G2G ดังนั้น การเสนอหรือนำภาคเอกชนเข้าไปร่วมเจรจาด้วยต้องพิจารณากันอย่างรอบคอบ เนื่องจากการปฏิบัติจะต้องเป็นรูปแบบเดียวกันและภาคเอกชนของสหรัฐมีความสามารถมาก รวมถึงการคัดเลือกเพื่อกำหนดผู้แทนของภาคเอกชนในการไปเข้าร่วมยังมีความลำบาก

หลังกลับจากเจนีวา ปี 1998

- ภาครัฐโดยท่านสมพล / ท่านการุณ ช่วยผลักดันให้เกิดคณะกรรมการร่วม WTO (กกร WTO) ซึ่งประกอบด้วย 3 สถาบันของภาคเอกชน โดยมีอาจารย์อาชว์เป็นประธานฯ
- หลังจากได้มีกกร WTO กลไกการดำเนินงานหลักๆ จะผ่านกกร WTO เป็นส่วนใหญ่
- ภาครัฐเริ่มเน้นการ implementation มากขึ้น เริ่มมีการให้ความรู้กับภาคเอกชนมากขึ้น
- มีการจัดออกให้ความรู้ในต่างจังหวัด ทุกภูมิภาค โดยเน้นไปที่ภาคเกษตรและบริการ เพื่อรอความเห็นต่างๆ จากทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งนี้ ในส่วนของมาตรการ NTBs ภาครัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญ

รายละเอียดขั้นตอนการกำหนดทำที่ลดภาษีของไทย

- หน่วยงานภาครัฐที่สำคัญได้แก่ สภาพัฒนา กระทรวงการคลัง โดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.)
- สศค. มีแนวทางการกำหนดทำที่ลดภาษีของไทยคือ การอ้างอิงข้อมูลจากรายได้ภาษีศุลกากรของประเทศ พิจารณาโครงสร้างของประเทศในภาพรวม
- มีการประสานงานร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตร และมีการเชิญภาคเอกชนที่รับผิดชอบดูแลสินค้าสำคัญของประเทศมาให้ข้อมูล ทั้งที่เป็นผู้แทนจากสมาคมการค้า หรือจากบริษัทใหญ่ โดยบริษัทใหญ่สามารถนำเสนอทำที่ใด แต่การตัดสินใจในขั้นสุดท้ายจะขึ้นอยู่กับภาครัฐ
- มีการจัดทำ **Study paper สินค้าอ่อนไหวของไทย** จัดทำโดยกษกับจุฬา paper น่าจะมีอยู่ที่กรมเจรจา (วาริน วงศ์หาญเชาวน์?)

ความเห็นจากอดีตถึงปัจจุบัน

- การพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน (ธุรกิจ) ดีขึ้น แต่ยังดีไม่พอเมื่อเปรียบเทียบกับภาคสังคม (NGO) → ต้องการให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากกว่าในปัจจุบัน ทั้งในแง่ของภาพรวมและตัวสินค้าด้วย (คำต่อคำ)
- คนที่ได้ประโยชน์ต้องออกมาแสดงความเห็นมากกว่านี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าประโยชน์จากการเจรจาคืออะไร

- สถานศึกษา มหาวิทยาลัยต่างๆ ต้องเข้ามามีบทบาทมากขึ้นเช่นกัน ปัจจุบันการเข้ามามีส่วนร่วม ยังมีแนวทางไม่ชัดเจน เว้นแต่เรื่องการรับจ้างทำวิจัย
- มีภาคเอกชนไทยเข้ามาหาหรือหรือกดดันภาครัฐในประเด็นต่างๆ มากมาย แต่ยังไม่เห็นภาคเอกชนไทยจะไปกดดันหรือ lobby ต่างชาติ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของอุตสาหกรรมตนเอง เท่าที่ทราบจะมีอุตสาหกรรมปลาทูน่าและน้ำตาลที่เข้าไปร่วมกดดันหรือ lobby ต่างชาติ
- ในขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมต่างชาติที่เข้ามาทำธุรกิจในประเทศไทย จะถือโอกาสนัดเข้าพบกับภาครัฐ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา) เพื่อมาคุยหรือหาหรือในประเด็นต่างๆ ที่เป็นการปกป้องอุตสาหกรรมตนเอง

สรุปภาพรวม :

- ในช่วงแรกของการเจรจา ภาคเอกชนยังไม่ค่อยมีความรู้เท่าที่ควร
- ยังไม่มีการตั้งเป็นคณะกรรมการชุดต่างๆ และเรียกประชุม แต่การพิจารณาจะไปอยู่ที่กนศ. มากกว่า ซึ่งมีผู้แทนจากสภาอุตสาหกรรมฯ และสภาหอการค้าฯ อยู่ในที่ประชุมด้วย
- การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคเอกชนจะเน้นในส่วนของสินค้าเป็นหลัก ผ่านสมาคมการค้าฯ ต่างๆ ที่เป็นสินค้าหลักของประเทศ และแต่ละสมาคมฯ จะสนใจแต่สินค้าของตนเองเท่านั้น (คำต่อคำ)
- ไม่ได้มีหน่วยงานของภาคเอกชนรับผิดชอบหรือให้ข้อมูลในภาพรวม โดย สภาอุตสาหกรรมฯ และสภาหอการค้าฯ ยังไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมหาหรือเท่าที่ควร
- บริษัทใหญ่ที่เข้ามาหาหรือด้วย ภาครัฐจะนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณา แต่การจะให้กระทรวงพาณิชย์ช่วยผลักดันคงเป็นไปได้ เนื่องจากการตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับกนศ. ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมากมาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการสัมภาษณ์ร่องปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คุณพินิจ กอสีพร

และ ดร. รัชชิต ภูศิริภิญโญ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

วันจันทร์ที่ 16 มิถุนายน 2551 เวลา 08.15 น. – 09.30 น.

ณ ห้องทำงานรองปลัดฯ ชั้น 2 กระทรวงเกษตรฯ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพฯ

ถาม:

เหตุผลที่ญี่ปุ่นยอมลดภาษีสินค้าเกษตร เช่น กุ้ง/ผลไม้ไทย ฯลฯ เหลือร้อยละ 0 คือ

ตอบ:

สำหรับ กุ้ง ไม่แน่ใจว่า (1) (ญี่ปุ่น) ลดภาษีให้เม็กซิโกก่อนหรือไม่ ต้องไปย้อนดูช่วงที่ญี่ปุ่นทำ FTA กับเม็กซิโก ญี่ปุ่นลดภาษีกุ้งให้เม็กซิโกแล้วหรือไม่ เช่น ถ้าให้เม็กซิโกแล้วญี่ปุ่นก็ลดให้ไทยง่ายขึ้น หรือ (2) เป็นเพราะไทยอ้างว่าไทยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ ญี่ปุ่นนำเข้ากุ้งจากไทยเป็นจำนวนมากแล้วถ้าสินค้าที่ไทยส่งออกรายใหญ่ของโลกแต่ญี่ปุ่นกลับไม่ยอมเปิดตลาดให้ไทยแล้วจะเจรจาต่อไปได้อย่างไร

สาเหตุสองข้อนี้ ไม่ทราบว่าสาเหตุใดมาก่อน เพราะไทยผลักดันมากด้วยเช่นกัน แต่เป็นการเจรจาแต่ละตัว ไทยเสนอรายการที่ไทยต้องการให้ญี่ปุ่นลดภาษีให้เหลือร้อยละ 0 ทั้งหมด โดยให้ญี่ปุ่นพิจารณาว่ารายการใดให้ได้/ให้ไม่ได้ (การเจรจา) ไม่ง่ายเพราะต้องยกตัวอย่างที่ละสินค้า เช่น กุ้ง (ทั้งสด/ แช่เย็น/แช่แข็ง/แปรรูป) ไข่ ฯลฯ ญี่ปุ่นมีรายการสินค้าในใจแล้วว่า จะลดให้เหลือร้อยละ 0 ในรายการใดบ้าง

ในการเจรจา กรมเจรจาฯ (รองฯ วินิจฉัย) กับ กระทรวงเกษตรฯ เจรจาควคู่ไปกับสินค้าอุตสาหกรรม รวมทั้งหมด 3 ฝ่าย (อุตสาหกรรม เกษตร กรมเจรจาฯ) พร้อมกัน (การลดภาษี) ไม่ได้ให้ทั้งหมดทีเดียวหรือให้ง่ายๆ ต้องทำการบ้านมาก่อน พิจารณาทั้ง 3 Sector ข้ามกัน ไปมา

สำหรับสินค้าเกษตร ไม่ว่าจะอย่างไร ญี่ปุ่นต้องลดให้ไทย แต่สินค้าอุตสาหกรรมไทยต้องเจรจาแบบ “ไม่ลด” อุตสาหกรรม (ไทย) สกัดญี่ปุ่น แต่เกษตร (ไทย) ปลอ่ย ไทยขอให้ญี่ปุ่นลดภาษีกุ้งเพราะไทยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลกไทยเป็นผู้ส่งออกสำคัญไปญี่ปุ่นเพราะกุ้งไทยมีหลากหลาย

ถาม:

เหตุผลที่ญี่ปุ่นยอมเปิดตลาด/ลดภาษีสินค้าหอมแดง กระหล่ำดอก ถั่วต่างๆ ตลอดจนผลไม้บางชนิด เห็นทุเรียน มังคุด มะพร้าว คือ

ตอบ:

คิดว่าเป็นเพราะปริมาณนำเข้าไปญี่ปุ่นน้อย ญี่ปุ่นจึงให้ ไทยไม่เคยส่งออกหรือไม่ (ค่อย) มีศักยภาพในการส่งออก ให้ไปก็ทำอะไร ไม่ได้และญี่ปุ่นไม่มีผลผลิตอยู่แล้ว หรือ แม้ญี่ปุ่นอนุญาต

ให้นำเข้าที่อัตราภาษีร้อยละ 0 ปริมาณนำเข้าก็น้อย หรือ การลดภาษีเหลือร้อยละ 0 แต่ก็ยังติดปัญหาเรื่องสุขอนามัย (SPS) อยู่ดี

ถาม:

ก่อนหน้านี้ (JTEPA) ไทยส่งออกผลไม้แช่แข็งไปญี่ปุ่นได้อยู่แล้ว

ตอบ:

ก่อนหน้านี้ ไทยส่งออกผลไม้แช่แข็งไปได้ ต่อมาใช้เทคนิค VHT: Vapor Heat Treatment ใช้เวลาเจรจาเรื่องมังคุดเกือบสิบปี เจรจว่าไทยควบคุมแมลงวันผลไม้ได้อย่างไร กำจัดแมลงวันผลไม้ได้อย่างไร ผลไม้ที่ใช้เทคนิค VHT ก็ส่งออกไปได้เช่นเดียวกัน เช่น มะม่วง เกือบสิบปีก่อนจะมี JTEPA ก็มีเจรจาเรื่องส่งออกมะม่วง/มังคุดอยู่แล้ว

ถาม:

มีข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่น ที่เกี่ยวกับความร่วมมือ มีข้อตกลงอยู่ก่อนแล้วหรือไม่

ตอบ:

ญี่ปุ่นไม่เคยมีการลงนามความตกลงที่เกี่ยวข้องกับการทำให้สินค้าของไทยเข้าสู่ตลาดของญี่ปุ่นได้โดยสะดวก ความร่วมมือ (ในลักษณะอำนวยความสะดวกเช่นนี้) ญี่ปุ่นไม่เคยต้องการเลยเท่าที่มีการลงนาม (ความตกลง) กันเป็นความร่วมมือที่จะมีเวทีหารือ/ถกเถียงปัญหาสุขภาพอนามัย “แต่” ไม่มีวัตถุประสงค์ในเรื่องความร่วมมือ (ที่เวลานั้น)

ใน JTEPA แม้แต่ “ความร่วมมือ” ที่เกิด (ขึ้นได้) เพราะว่าไทยผลักดันอย่างมาก ว่าไทยต้องการในลักษณะที่ว่า ก่อนญี่ปุ่นจะระงับการนำเข้า (ban) สินค้าใดสินค้านั้น ญี่ปุ่นควรมีช่องทางบอกไทย ซึ่งญี่ปุ่นยืนยันว่าญี่ปุ่นไม่มีประเด็นปัญหาอะไรที่คุยก่อน และ ญี่ปุ่นจะไม่เป็นประเทศนำ (lead) หรือริเริ่ม (initiate) การประชุมแน่นอน แต่ถ้าไทยมีประเด็นก็ต้องยกขึ้นหารือ (raise) มาเอง

ถาม:

บทบาทของภาคเอกชนในช่วงการเจรจาเป็นอย่างไร มีการเข้าพบ/หารือหรือไม่

ตอบ:

ในระดับเตรียมการ มีการเชิญเกษตรกรมาหารือเพื่อเตรียมการเป็นการภายในกระทรวงเกษตรฯ ก่อนจะไปบอกแจ้งคุณวินิจฉัยหรือกระทรวงอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ (เท่าที่จำได้) จะเป็นในลักษณะกลัวสินค้าญี่ปุ่น กลัวสินค้าประมงญี่ปุ่นราคาถูกละกดเข้ามา แต่สินค้าไก่ขอให้ญี่ปุ่นลดภาษี กุ้งก็ขอให้ลด มันสำปะหลังหรือน้ำตาลขอให้ลดหรือเลิกโควตา นอกนั้น ไม่มีอะไร

บางคนก็พูดเอาแต่ได้ เช่น อยากให้ญี่ปุ่นลดมาตรฐาน ขอให้ญี่ปุ่นอนุโลมให้นำเข้าง่ายขึ้น มีบ้างที่ บริษัทญี่ปุ่นในไทยขอพบปลัดฯ บรรพต (หงษ์ทอง) ให้ผลักดันให้ญี่ปุ่นเปิดตลาดสินค้าผลไม้เช่น มังคุด พริกหวาน

ถาม:

เรื่องการนำข้าวออกจากการเจรจา มีความเป็นมาอย่างไร

ตอบ:

เดิมไทยผลักดันสินค้า “ทุกราชการ” ไม่มีการยกเว้น (no exclusion) แต่เมื่ออดีตนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นนายโคอิสุมิพบกับอดีตนายกรัฐมนตรีพ.ต.ท. ทักษิณบอกว่าถ้าจะเจรจา FTA ต่อไปต้องมีข้าว ต้องไม่พูดเรื่องข้าว อดีตนายกรัฐมนตรีพ.ต.ท. ทักษิณแจ้งรองนายกรัฐมนตรี สมคิดให้นำข้าวออกจากการเจรจา

“ข้าว (rice)” ที่นายโคอิสุมิ บอกพ.ต.ท. ทักษิณ หมายถึง grain แต่เมื่อเรื่องมาถึงระดับเจ้าหน้าที่ กลายเป็น rice and rice products (ข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว) ดังนั้น จึงไม่นำสินค้าที่มีส่วนผสมของข้าวเข้ามาเจรจา

ถาม:

กลุ่มเกษตรกรปลูกกล้วยหอมทอง (บ้านลาด/ท่ายาง จ. เพชรบุรี) เดิมส่งออกอยู่แล้ว

ตอบ:

การส่งออกกล้วยหอมทอง เกิดขึ้นก่อนการเจรจา JTEPA สหกรณ์ญี่ปุ่นมาสอนวิธีการปลูก/จัดการ เดิมเสียภาษีประมาณร้อยละ 20 -25 การเจรจา JTEPA สวมรอยต่อ โดยมีการขยายโควตา อัตราภาษีร้อยละ 0 จำนวน 4,000 ตัน

กล้วยหอมไทยผิวบาง สุกเร็ว กล้วยหอมฟิลิปปินส์ทน อยู่ได้เป็นเดือน นอกจากนี้ ไทยไม่ใช่ผู้ส่งออกกล้วยหอมรายใหญ่ ปีแรก (พ.ย. 50 – มี.ค. 51 (5 เดือน แต่นับเป็นปีแรกตามความตกลงฯ)) ไทยส่งออกกล้วยหอม 900 ตัน ก็ยังไม่ครบจำนวนตามโควตา (โควตาประเทศ)

สหกรณ์ไทยต้องการส่งออกจำนวนมากๆ หากญี่ปุ่นนำเข้าไม่มากนัก คงไม่มีประโยชน์ที่ญี่ปุ่นจะให้โควตาไทยจำนวนมาก

ถาม:

เรื่องความร่วมมือ local to local linkage ใช้นับเรื่องกล้วยหอมทองหรือไม่

ตอบ:

ก็ไม่เชิง ถ้าสหกรณ์ไทยผลิตกล้วยหอมทองส่งออกไปยังสหกรณ์ผู้บริโภครายใหญ่ของญี่ปุ่นก็อาจจะใช่ แต่ในทางปฏิบัติ สหกรณ์ดังกล่าว มีสัญญา (contract) ปีต่อปีผ่านบริษัทตัวแทน ผู้นำเข้าของญี่ปุ่น (Pan Pacific Corporation) ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2534

ถาม:

สินค้าเกษตรตัวใด (ที่ไทยผลักดัน) จนญี่ปุ่นยอมให้ ยกตัวอย่าง เช่น สินค้านี้แหละที่เป็นความต้องการจริงๆ ของไทยและไทยผลักดันจนญี่ปุ่นยอมลดให้ (จนได้)

ตอบ:

สินค้าประมง/ปศุสัตว์ค่อนข้างชัดเจน เช่น กุ้ง/ไก่ สำหรับผลไม้ส่งออกไม่ได้ภาษีเหลือร้อยละ 0 แต่จะคิดเรื่อง Pest Risk Analysis หรือ SPS มาก สำหรับน้ำตาล ญี่ปุ่นมี Japanese Spec สินค้าที่เจรจาไม่ค่อยได้ คือ แป้งทุกอย่าง เพราะญี่ปุ่นนำเข้า wheat (ข้าวสาลี) ญี่ปุ่นต้องการปกป้องโรงงาน แป้งข้าวสาลีของญี่ปุ่นและไม่ต้องการลดภาษีสินค้าแป้งทุกชนิด

ถาม:

ข้อเสนอแนะ/อยากเห็นเอกชนในอนาคตเป็นอย่างไร

ตอบ:

เท่าที่ผ่านมา ภาคเอกชนไม่ได้กำหนดทำที่ (ตนเอง) ในฐานะผู้ผลิต แต่กำหนดทำที่ในฐานะผู้ส่งออก (ไม่ได้คำนึงถึงกระบวนการตลอดทั้งสายการผลิต ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ) ถ้าจะให้ดี ต้องกำหนดว่าพิกัดนี้ ต้องการทำที่เช่นนี้ระบุลงไปในแต่ละพิกัด แต่ภาคเอกชน (ด้วยตัวเอง) ก็ไม่มีจุดยืนร่วมกัน มักพูดแบบเหวี่ยงแห หรือ ไม่ก็ต่างคนต่างพูด ควรจะนำสิ่งที่ร่วมกันไม่ได้มาตรวจสอบ/หารือกันว่าจะทำอย่างไร

เรื่องอื่นๆ

ขนาดของสับปะรด

- กรณีหนึ่งที่คนไทยพูดถึงบ่อยๆ คือ ขนาดของสับปะรด เป็นเพราะไม่เข้าใจกัน ตั้งแต่แรกญี่ปุ่นไม่ต้องการหรือเพราะญี่ปุ่นปลูกสับปะรดขนาดใหญ่ ต้องการปกป้องตลาด ภาษีนำเข้าสูง ไทยอ้างว่าไทยเป็นผู้ส่งออกสับปะรดรายใหญ่ของโลกแต่ญี่ปุ่นไม่ยอมให้ไทยเป็นเรื่องผิดปกติเท่ากับบังคับให้ญี่ปุ่นต้องเจรจา
- ญี่ปุ่นปลูกสับปะรดบนเกาะโอกินาวา สับปะรดญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีหนักเกิน 1.2 กิโลกรัม ญี่ปุ่นยอมผ่อนผันให้ขนาดสับปะรดที่ไทยส่งออกเล็กลง ฝ่ายไทย (กระทรวงเกษตรฯ) คิดว่าสับปะรดพันธุ์ นางแล/ภูแล จะส่งออกไปได้ ไม่คิดว่าสับปะรดศรีราชาจะไปทำตลาดที่ญี่ปุ่น

ความร่วมมือไทย-ญี่ปุ่น

- เรื่องความร่วมมือ 2 - 3 ฉบับ กระทรวงเกษตรฯ เป็นผู้เจรจา ญี่ปุ่นไม่คิดว่าความร่วมมือ (ในลักษณะ Capacity Building ระหว่างกระทรวงเกษตรฯ กับ JICA) ที่ไทยขอเป็นสิ่งผิดปกติ เพราะว่ามีความร่วมมือใน JICA อยู่แล้ว แต่แต่ละปีก็จะถามว่าไทยสนใจจะขออะไรบ้าง ส่งคนไปเรียนรู้ ส่งวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ ฯลฯ นอกกรอบ JTEPA ไม่มีความร่วมมือแล้ว ถือว่ามาเข้า JTEPA แล้ว
- ขอย้ำว่า ความร่วมมือ ไม่ใช่เป็นกรอบเจรจาลดภาษี ตัวอย่างการขอความร่วมมือ เช่น ถ้าญี่ปุ่นจะตรวจโรงงานไก่ ปีก (สมมุติ 5 โรง) แต่ไทยอาจจะ “ขอขยาย” จำนวนโรงงานที่ให้ตรวจ เพราะเข้าไป ความร่วมมือในลักษณะนี้พอจะเป็นไปได้

สรุปการสัมภาษณ์คุณสิงห์ทอง ลาภพิเศษพันธุ์
และ คุณกนกวรรณ เกตุชัยมาศ กองเอเชียตะวันออก 4 กระทรวงการต่างประเทศ
วันศุกร์ที่ 13 มิถุนายน 2551 เวลา 9:45 น. -11.30 น.
ณ กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ ถนนศรีอยุธยา

ผู้ให้สัมภาษณ์: คุณสิงห์ทอง ลาภพิเศษพันธุ์ ผู้อำนวยการกองเอเชียตะวันออก 4
 คุณกนกวรรณ เกตุชัยมาศกองเอเชียตะวันออก

ถาม: รายการสินค้าผลไม้ (เมืองร้อน) ที่ญี่ปุ่นลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ให้กับไทย เป็นสินค้าที่ไทยส่งออกได้ญี่ปุ่นได้อยู่แล้ว

ตอบ:

- เดิมทุเรียน มังคุด ส่งออกได้อยู่แล้ว แต่การเจรจา JTEPA ทำให้ภาษีลดเหลือร้อยละ 0 อย่างไรก็ดี การส่งออกผลไม้ต้องผ่านมาตรฐาน SPS ปัจจุบัน ตระกูลส้มยังส่งออกไม่ได้
- factor ที่ประสบความสำเร็จ ซับซ้อนมาก ญี่ปุ่นพยายามแยกเจรจา ญี่ปุ่น ต้องการผลักดัน ให้ไทยลดภาษีสินค้า เหล็ก ชิ้นส่วนยานยนต์ ในช่วงแรกๆ ไทยพยายามผลักดันมาก แต่ญี่ปุ่นยืนยันว่า อุตสาหกรรมเจรจาเฉพาะอุตสาหกรรม เกษตรเจรจาเฉพาะเกษตรฯ ไม่เจรจาข้าม sector ในรอบหลังๆ แล้ว ประมาณรอบที่ 6 หรือ 7 ไทยตกลงจะยังไม่ผลักดันมากกว่านี้ เพราะว่า ถ้าไทยยอมให้ (ญี่ปุ่น) เปิดให้ไทยมากกว่านี้ ไทยอาจต้องพิจารณา (เปิด) สินค้าอุตสาหกรรมให้ ญี่ปุ่นเพิ่มจากสินค้าเกษตรที่ญี่ปุ่นให้ไทย
- ไทยคิดว่าสินค้าเกษตรเช่น สินค้าไก่ ประมง ผลไม้เมืองร้อน (ซึ่งจะบอกว่าถูกญี่ปุ่นหลอกก็ไม่เชิง) จริงๆ ไทยได้ไม่มาก น้ำตาลไม่ได้เลย (กากน้ำตาล ได้เป็นโควตา) พิจารณาแล้วว่าจะไม่ผลักดันมากเกินไป เป็นการเจรจาแบบยืดหยุ่นมากกว่าจะไปแลกกันตัวต่อตัว
- เกษตร: ช่วงแรกๆ คุย modality ให้ลดทุกอย่างโดยไม่มี exclusion list เลย ไทยดันอย่างนี้ไปเรื่อยๆ จนมัน struck จริงๆ ก็มาเป็น list สุดท้ายมาเป็น package ให้ได้มากที่สุดเท่านี้ แต่ระหว่างนั้นก็แลกกันเป็นตัวๆ ญี่ปุ่นจะมีข้ออ้างในเรื่องสินค้าเกษตรตลอดเวลา เช่น การนำเข้าไก่ จะกระทบกับสัดส่วนการนำเข้าของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นบอกว่า ถ้าไทยรับ (ข้อเสนอ package สุดท้ายนี้) ได้ ญี่ปุ่นจะไม่ผลักดันกับสินค้าอื่นๆ

ถาม: ทุเรียน มังคุด ลิ้นจี่ ญี่ปุ่นในเรื่อง SPS เกษตรมีกระบวนการผลักดันอยู่แล้ว JTEPA ที่อ้างว่าเป็นประโยชน์นั้นเป็นการได้ตามน้ำมากกว่า

ตอบ:

- เรื่อง SPS ก่อนหน้านี้ไม่เคยมีก่อน ส่วนเรื่องภาษี JTEPA ทำให้ภาษีลดลงเหลือร้อยละ 0 สำหรับ SPS ที่ผ่านมามีความร่วมมือ แต่ไม่มี commitment แต่การที่มี JTEPA ทำให้มีกลไกไปเจรจากับญี่ปุ่นได้ในเวลาที่ปัญหา พอมีกลไก (ไทย) ก็สามารถขอให้กระทรวงเกษตรฯ ญี่ปุ่นมา

หารือร่วมกันได้ เพราะถ้าปล่อยให้เป็นเรื่องของความร่วมมือ (หลวมๆ) ไปเรื่อยๆ ไม่ได้เรื่องมีการจัดตั้งคณะกรรมการ (ไทย) ล้อกับ Joint Committee ในความตกลง หน่วยงานประชุมให้ได้ 6 เดือน/ครั้ง

ถาม: ผลไม้เมืองร้อนที่ญี่ปุ่นเปิดตลาดให้ไทย มีผู้นำเข้าของญี่ปุ่นแจ้งภาครัฐฝ่ายญี่ปุ่นหรือมาแจ้งภาครัฐฝ่ายไทยว่าต้องการนำเข้าบ้างหรือไม่

ตอบ:

- ก็มีบ้างที่ผู้นำเข้าของญี่ปุ่นต้องการนำเข้าผลไม้ แต่ไม่ได้ทำเป็นหนังสือหรือมีเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรออกมา

ถาม: ผู้ส่งออกข้าวของไทยเคยแจ้งกระทรวงการต่างประเทศหรือไม่ว่าต้องการให้ญี่ปุ่นเปิดตลาดสินค้าข้าว

ตอบ:

- เท่าที่ผ่านมาไม่มีผู้ส่งออกข้าวออกมาระบุเช่นนี้
- เรื่องอื่นๆ**
- การประชุมคณะกรรมการฯ เรื่องความร่วมมือ (รองปลัดฯ. เกษตรฯ คุณพินิจเป็นประธาน) ภาคเอกชนแจ้งว่าขอให้ทบทุนประเด็นต่างๆ ได้แก่ (1) ขนาดของสับปะรด (2) แหล่งกำเนิดสินค้าทุ่นำกระป๋อง (3) การระบุความร่วมมือที่ภาคเอกชนไทยต้องการ (คุณกนกวรรณเสนอว่าอาจทำเป็น non-paper เสนอฝ่ายญี่ปุ่นไปได้)
 - หากเป็นไปได้ ต้องการได้สำเนา White Paper ของกระทรวงการต่างประเทศที่เคยยื่นให้รัฐบาลญี่ปุ่นเพื่อให้เปิดตลาดและ/หรือเรื่องอื่นๆ ซึ่งจัดทำไว้ตั้งแต่สมัยคุณพิชัย รัตตกุลเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นคล้ายๆ overall request กับญี่ปุ่น

สรุปการสัมภาษณ์คุณโพธิพงษ์ ลำซำ
อดีตประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ปี 2537-2540
วันอังคารที่ 22 มกราคม 2551 เวลา 14.00 – 14.45 น.
ณ บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต ถ.รัชดาภิเษก

1. ปี 2538 หลัง WTO เสร็จแล้วเสร็จ สภาหอการค้าฯ ไม่ได้รับมือบทบาทหน้าที่อะไรเป็นพิเศษจากภาครัฐ ดังนั้น การแสดงความเห็น ท่าที หรือจุดยืนต่างๆ ของภาคเอกชนไปภาครัฐจึงยังไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร
2. บทบาทของสภาหอการค้าฯ ที่เห็นเด่นชัดในอดีตจะมีแค่เรื่องโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle : IMT-GT) โดยมีคุณจิรายุรับผิดชอบ ส่วนเรื่อง WTO สภาหอการค้าฯ ยังไม่มีบทบาทอะไร
3. บทบาทของสภาหอการค้าฯ จริงๆ จะจำกัดขอบเขตอยู่ในองค์กรระหว่างภาคเอกชนด้วยกันเองเป็นส่วนใหญ่ จะเป็นการประสานกันภายในระหว่างหอการค้าไทยกับหอการค้าต่างประเทศมากกว่าการติดต่อกับภาครัฐ
4. ในอดีต การเจรจาการค้าจะเป็นเรื่องของ G2G เช่น APEC เป็นต้น ดังนั้น สภาหอการค้าฯ ไม่ได้มีบทบาทอะไรมากมาย จะมีอยู่บ้างก็อาศัยผ่านไปขจร. อย่างไรก็ตาม บทบาทของการเจรจาที่แท้จริงยังคงอยู่ที่ภาครัฐ
5. สภาหอการค้าฯ และสภาอุตสาหกรรมฯ ได้มีโอกาสเข้าร่วมคณะเจรจากับภาครัฐ เช่น การเดินทางไปประชุมที่ประเทศเยอรมัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการประชุมจะอยู่ภายใต้กรอบ Bilateral มากกว่า WTO (คุณโพธิพงษ์จะรับผิดชอบเรื่องการค้า ส่วนเรื่องยานยนต์จะเป็นของดร.โชคชัย)
6. ถามว่าภายในสภาหอการค้าฯ มีการหารือกันบ้างหรือไม่ → จริงๆ แล้ว สภาหอการค้าฯ มีคณะกรรมการที่ดูแลปัญหาการค้า แต่ไม่ได้เจาะจงเฉพาะ WTO ส่วนรายละเอียดไม่สามารถทำได้
7. สำหรับการประชุมหอการค้าจังหวัดปีละครั้ง เนื้อหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับจังหวัดของตนเอง เช่น เรื่องการมีสนามบิน ฯลฯ ไม่มีการคุยกันเรื่อง WTO หรือ FTA แต่อย่างใด
8. อื่นๆ : ปรากฏการณ์ Plaza Accord ข้อตกลงร่วมกันในระดับทวิภาคีของประเทศอุตสาหกรรมหลัก 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมัน และญี่ปุ่น ในการร่วมกันแทรกแซงเงินดอลลาร์ เพื่อให้เงินดอลลาร์อ่อนค่าลง เพื่อลดความไม่สมดุลของการค้าโลกในช่วงปี 1980-1985 → สภาหอการค้าฯ ไม่ได้มีเตรียมตัวเพื่อรองรับผลกระทบแต่อย่างใด

สรูปบทสัมภาษณ์ดร. อาชวี เตาลานนท์ อดีตประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

วันพฤหัสบดีที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 เวลา 10.00 น. – 11.30 น.

ณ สำนักงานดร. อาชวี อาคารทิวาเวเวอร์ ชั้น 33

ในฐานะที่ท่านเป็นผู้แทนภาคเอกชน การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ มีการบันทึกเป็นเอกสารหลักฐานหรือไม่ อย่างไร

- เข้าใจว่าไม่มีหลักฐานอะไรและเอกสารคงไม่มีเช่นกัน หากมีคงต้องอยู่กับแต่ละบุคคลหรือกรรมการที่ทำงาน หรือเดินทางไปเจรจาเอกสารก็จะอยู่กับคนนั้น เนื่องจาก (หอฯ) ไม่มีระบบจัดเก็บหรือ tracking เอกสารประกอบประชุม ไม่มีการนำไปเก็บไว้ที่หอฯ เพื่อให้ (หอฯ) เป็นศูนย์กลาง อันที่จริงมีการประชุมหลายเรื่อง แต่ (ผู้ที่ไปประชุม) ไม่ปะติดปะต่อก่อนการจัดตั้ง WTO ในหอฯ มีคณะกรรมการ (อะไร) มาติดตามโดยเฉพาะหรือไม่

- ตั้งแต่ยุคคน.พ. สมภพ (สุสังกรกาญจน์) WTO เป็นเรื่องใหม่ของหอฯ เป็นเรื่องที่ (ภาคเอกชน) ไม่รู้เรื่อง ปีที่รัฐบาลไทยเข้าเป็นสมาชิก WTO รัฐบาลเข้าไปร่วมโดยไม่ได้บอกภาคเอกชน ภาครัฐนำเอกสารมาให้ในฐานะกรรมการหอฯ (ผม) อ่านไม่รู้เรื่องเพราะเป็น technical terms ไม่ใช่เรื่องการค้าขาย แต่มีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องนี้จะส่งผล/ผลกระทบกับภาคเอกชน เพราะฉะนั้น ประเทศไทยพึ่งพาการส่งออกเต็มที่ (แต่ก็ยังไม่เข้าใจว่า) ทำไมถึงต้องเจรจา WTO
- ตอนนั้น เรายังไม่รู้จัก Tariff Barriers หรือ Non-Tariff Barriers ทุกอย่างเป็น bilateral ไทยขายสินค้าให้สหรัฐฯ เยอรมัน ญี่ปุ่น เป็นต้น แต่ละประเทศมีกฎเกณฑ์ของตนเอง เรารู้สึกว่าไม่มีปัญหาอะไร ตอนนั้น ค่าแรงของไทยยังถูกมาก เรามีโอกาสค้าขายได้ดี ไม่มีใครกีดกัน ไทยได้ประโยชน์จากการส่งออก แต่เรื่อง WTO เป็นเรื่องที่เราไม่ค่อยรู้เรื่องและไม่มีการติดตามต่อเนื่อง จนมาถึงการเจรจา WTO รอบอุรุกวัยเริ่มตั้งเป็นคณะกรรมการฯ เป็นขึ้นเป็นอัน

รายการสินค้าในโควตา 23 รายการ รัฐบาลเคยถามความเห็นภาคเอกชนหรือไม่

- รัฐบาลไม่เคยมาถามว่า ต้องการให้รายการใดอยู่รายการสินค้าโควตา ช่วงเวลานั้น ปลัดพรพูดกันมากกว่าเราจะได้อะไรจากการเป็นสมาชิกได้อะไร เสียอะไร ไทยต้องเริ่มมีข้อจำกัดบ้าง ยืนยันว่าเรื่อง 23 รายการ ภาครัฐไม่เคยมาถามเอกชน [กระทรวงพาณิชย์อาจตอบว่า คงเคยถาม นาย ก. นาย ข. ก็บอกว่าได้ถามภาคเอกชนแล้ว]

ในช่วงแรกๆ ของการเจรจาสินค้าเกษตรเป็นอย่างไร

- บางครั้งบางครั้ง รัฐบาลให้เราเข้าไปประชุม รัฐบาลมาบอก ไม่ได้มาถาม บอกว่าอะไรก็ฟัง ไม่รู้เรื่องอีก การเจรจาสินค้าเกษตร ตอนนั้น กระทรวงเกษตรฯ ไม่รู้ ไม่สนใจ รู้แต่เรื่องการผลิตภายใน รู้แต่เพียงว่าเรื่องค้าขายต้องเป็นเรื่องของกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรฯ ไม่รับรู้อะไรทั้งสิ้น

การดำเนินงานของภาคเอกชนในต่างประเทศเป็นตัวอย่างในการดำเนินการของไทยหรือไม่อย่างไร

- ตอนที่ (ผม) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรฯ ได้ไปดูงานหรือไปเห็นระบบของออสเตรเลียและยุโรป ที่มี Trade Board หรือ Community Board อย่างออสเตรเลีย/อังกฤษ/ยุโรป และได้ศึกษาการทำงาน Soybean Association ของสหรัฐฯ/ได้วันหรือระบบสหกรณ์การเกษตรที่ดี เพราะบ้านเราค้าเสรี ดังนั้น เห็นว่า วิธีการของสมาคมถั่วเหลืองสหรัฐฯ น่าจะเหมาะสม (fit) กับบรรยากาศบ้านเราและน่าจะผลักดันได้
- ในช่วงเวลาดังกล่าวก็มีความคิดจะดำเนินการเรื่องสหกรณ์ แต่เห็นว่าเร็วเกินไป (too early) คนไม่ค่อยเข้าใจ อ. เจิมศักดิ์ อ. อัมมาร์ โจมตีสหกรณ์ว่าเป็นเรื่องนายทุน แต่จุดประสงค์จริงๆ ต้องการให้มีภาคส่วนต่างๆ เช่น รัฐ เอกชน เกษตรกร เข้ามามีส่วนร่วมต้องการทำคล้ายๆ Soybean Association ของสหรัฐฯ
- ยกตัวอย่างการดำเนินการ เช่น ใช้สินค้าเป็นตัวตั้ง ตอนนั้นมีเพียงไม่กี่ commodity (ไม่เกิน 20 รายการ) กระทรวงเกษตรฯ มัวแต่พูดเรื่องผลิตได้อย่างไร ทำไมไม่ดู whole chain กระทรวงฯ ต้องเข้าใจตลาด กลไกตลาดด้วยจึงจะตอบสนองตลาดได้ ต้องร่วมมือกับกระทรวงพาณิชย์
- ในช่วงเวลานั้นพบข้าราชการกระทรวงเกษตร 1 คน (ดร. อำพน) และดึงมาช่วยงานเรื่องนี้ มีการจัดตั้งหน่วยงานภายในกระทรวงเกษตรฯ เรียกว่า กองเกษตรต่างประเทศ เป็นหน่วยที่ดูแลเรื่องส่งออก จนถึงปัจจุบัน (กระทรวงเกษตรฯ) จึงได้มีบทบาทในเรื่องการเจรจา บ้าง
- ตอนนั้นอยู่ในช่วงการเจรจา (สินค้าเกษตร) และไทยเข้าเป็นสมาชิก Cairn's Group แต่เรื่องที่ว่าทำไมไทยต้องเป็นสมาชิกกลุ่ม Cairn's นั้นไม่ทราบ มีการเดินทางไปประชุมที่มานาส ประเทศบราซิล ไปกับรองปลัดฯ กระทรวงเกษตร กระทรวงพาณิชย์ (ปลัดเพชร คุณเกริกไกร คุณการุณ คุณอรนุช)
- ตอนนั้นเรา (ไทย) ก็รับรู้ (aware) เรื่องการเจรจาสินค้าเกษตรบ้างแล้ว แต่ยังเร็วอยู่มาก (very early) แต่เรื่องที่ทำไม่ไทยถึงอุดริไปรวมกลุ่มกับ Cairn's นั้นยังเป็นที่สงสัย เพราะ Cairn's เป็นประเทศค้าสินค้าเกษตรเสรี (คง) ดูสวยสำหรับไทย เพราะเราคืออยากค้า (สินค้าเกษตร) เสรีเหมือนกัน
- ประเทศสมาชิก Cairn's มีสหรัฐฯ แคนาดา ออสเตรเลีย ประเทศใหญ่ๆ แต่ละประเทศมี agenda ของตนเอง ไทยก็เหมือนกับไปตามๆ เขา
- เมื่อ (ผม) ออกจากกระทรวงเกษตรฯ ไป ดร. อำพน ก็ยังคงติดตาม พอมีประชุมอะไร กระทรวงเกษตรก็จะตามผมให้เข้าร่วม ตอนนั้น เราเข้าร่วม ASEAN CCI คุณอำนาจ ปันยารชุน แล้วไทยก็เป็น ASEAN Agricultural and Food ผมเป็นประธานฯ ด้วย
- (ผม) เป็นคน initiate ASEAN Agricultural Products ตอนนั้น ไทยมีปัญหา ไก่ ฟิลิปปินส์ มีปัญหา มะพร้าว มาเลเซียและอินโดนีเซีย มีปัญหาน้ำมันปาล์ม ก็มาคิดว่า ทำไมไม่ผลักดัน

กำลังของอาเซียนมาหนุนไทยไปเจรจาได้ แทนที่จะบอกว่าเป็นไม้ของไทยก็บอกว่าเป็นไม้ของอาเซียน เราได้จะหนุนกัน

ในการเจรจาสินค้าเกษตร สภาพการค้า มีบทบาทหรือไม่ อย่างไร

- เรื่องสินค้าเกษตรหอย มีความต่อเนื่องแต่ก็กระทบกระแทกบ้าง คนที่สนใจจริงๆ มีน้อย มีใครบ้างยังไม่รู้เลย ถ้าขายไปตามปกติ ผู้ค้าพืชไร่ (grain) ก็เฉยๆ อันที่จริง อุตสาหกรรมไม้ก็มีความสนใจ แต่ก็สนใจเฉพาะเรื่องเนื้อไม้ เพราะ (ขณะนั้น) ถูกเรียกเก็บภาษีไม่เป็นธรรม มีการดำเนินการในนามหอย
- ต่อมา เพื่อทำยุทธศาสตร์สินค้าเกษตร ก็เลยมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วม WTO อันที่จริงแล้วบทบาทของเอกชนก็บทบาทของผู้รับทราบมากกว่า (ผู้สัมภาษณ์: (จำได้ว่า) มีประชุมที่หอฯ ดร. สารสิน กระทรวงการต่างประเทศ เป็นคนนำเอกสารมาสุดท้ายมาอธิบายให้เอกชนฟัง) รัฐบาลจะพูดทำเฉยๆ WTO “ได้ประโยชน์” แต่ไม่ได้บอกว่า “ได้ประโยชน์ ‘อะไร’ “ ตอนนั้น ปลัดพชร พยายามให้ไม่มี subsidies สุกๆ ทะเลาะกับกระทรวงเกษตร ถ้ามี subsidies จะไม่เกิด competition ก็เลยกลายเป็นว่าไทยเลยไม่มี export subsidies มีแต่ domestic subsidies

คำแนะนำสำหรับภาคเอกชนในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

- ในอุดมคติแล้ว (Ideally) คิดว่า เรื่องการค้าระหว่างประเทศ (ในภาพใหญ่) หอย น่าจะมีสถาบันที่ permanent ideal หอย มีความเป็นสถาบัน ควรมี full time staff (50 – 100 คน) ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เช่น
 - (1) จัดตั้งหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานติดตามข้อมูลข่าวสาร (Intelligence Unit) ติดตามการค้าของโลก คู่แข่ง คู่ค้าใน line สินค้าต่างๆ ที่เป็นสินค้าสำคัญของไทย ฯลฯ
 - (2) ดำเนินการวิจัยหรือวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลที่ได้จาก Intelligence Unit
 - (3) เสนอแนะยุทธศาสตร์ว่าสินค้าใด ควรมีการพัฒนาอย่างไร หรือ บุคคลต่างประเทศอย่างไร
- สถาบันฯ ต้องเป็นคลังสมอง นำเสนอข้อมูลให้กับหอย ต้องการเห็นหอย ทำงานควบคู่กับภาครัฐ เพราะที่ผ่านมา รัฐบาลเป็นคนนำ หอย ทำหน้าที่ตอบสนอง (response) หรือตอบคำถามว่า เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยอย่างไร
- หอย มีบทบาทเป็นผู้ตาม อยากให้หอย ขึ้นมาในระดับที่เท่าๆ กันกับภาครัฐ บางเรื่องภาครัฐต้องนำ แต่บางเรื่อง เช่น เรื่องการค้า เอกชนต้องนำและรัฐบาลต้องตาม
- หอย สามารถเล่นบทบาทนี้ได้ต้องมีข้อมูลที่สมบูรณ์ (full information) มีกลยุทธ์ หอย ต้องการกรรมการที่เกะติด เช่น กรรมการสายเกษตร/อาหารควรทำให้มากขึ้นและต่อเนื่อง ถ้าเป็นเช่นนี้ได้ งานจะมีประสิทธิภาพ ถ้าเราเห็นประโยชน์ ผู้ประกอบการต้องเข้ามามีส่วนร่วม (shift in) ตอนนี้ ผู้ประกอบการเห็นแก่ตัวเกินไป เราต้องทำคล้ายๆ กับ Soybean Association ผู้ประกอบการไม่ได้ขอเงินภาครัฐเลย

- ระดับเจ้าหน้าที่ (รัฐ) กับเจ้าหน้าที่ (หอฯ) ต้องทำงานร่วมกัน อยากให้มีองค์กรอย่างนี้ ปัจจุบันหอฯ ทำงานฉาบฉวย ชื่อ-นามของได้ก็พอใจ
- หอฯ อุตฯ ควรต้องร่วมมือกันเช่น ถ้าเป็นสินค้าอาหาร ต้องลงลึกถึงเกษตรกร อยากให้หอฯ/องค์กร/หน่วยงานต่างๆ อย่าแข่งขันกัน ต้องไล่ลงไปจนถึงสายการผลิตทั้งหมด (the whole chain) อยากให้มี communication ระหว่างกันให้ดี
- ตอนนี้ หอฯ อุตฯ ยังไม่ได้เป็นองค์กรมืออาชีพ มาเพื่อเกียรติ เพื่อ connection กรรมการไม่ได้จับต้องประเด็นอะไรจริงจัง

เรื่องอื่นๆ

- เรื่อง **Cluster**: ต้องจัด value chain ให้เป็น cluster และผู้ควรทำ cluster คือ หอฯ อุตฯ ที่เป็น represent อุตสาหกรรมฯ หอฯ อุตฯ ต้องจัด cluster เองเสียก่อนแล้วค่อยขอให้สวทช. มาช่วยทางด้าน technique ต้องเอาผู้ประกอบการเป็นที่ตั้ง cluster ต้องประกอบด้วย กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการสัมภาษณ์

คุณประมนต์ สุธีวงศ์ ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (ปีพ.ศ. 2548-ปัจจุบัน)

วันจันทร์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551 เวลา 9.30 – 10.15 น.

ณ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

บทบาทสภาหอการค้าฯ กับการเจรจา WTO

1. ในอดีตก่อน WTO จะเจรจาจบรอบ สภาหอการค้าฯ ไม่ได้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ในการเสนอความคิดเห็นสำหรับการเจรจามากเท่าไร ไม่มีคณะกรรมการที่ทำงานเหมือนในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นเพียงการรับรู้ความคืบหน้าต่างๆ เป็นการทั่วไปเท่านั้น ไม่มีการติดตามผลการเจรจาอย่างเป็นรูปธรรม การจัดส่งท่าทีหรือจุดยืนของภาคเอกชนไปยังภาครัฐไม่มีการจัดทำอย่างเป็นทางการ
2. อย่างไรก็ตาม หลังจาก WTO จบใหม่ๆ สภาหอการค้าฯ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการมารองรับมากขึ้น แต่ยังไม่สามารถระบุได้ว่ามีการทำงานอย่างจริงจังหรือไม่
3. ภาคเอกชนเริ่มมีบทบาทอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมและตื่นตัวมากขึ้น ตอนที่มีการแต่งตั้ง กรอ. 3 สถาบัน สมัยนายก พลเอก เปรม ทำให้ภาคเอกชนต้องมีการจัดตั้งคณะทำงานมากขึ้นกว่าในอดีต เพื่อเตรียมข้อมูลด้านต่างๆ ให้กับภาครัฐ
4. ต่อมา สมัยนายก พลเอกชาติชาย และนายกอานันท์ ภาคเอกชนไม่ได้เกิดความตื่นตัวในด้านการเจรจาการค้ามากเท่ากับสมัยท่านพลเอก เปรม แต่ถึงแม้ว่าจะไม่มี กรอ. ภาคเอกชนก็มีคณะกรรมการที่ทำงานต่อเนื่องนับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ถือได้ว่าการจัดตั้ง กรอ. เป็นจุดเปลี่ยนให้ภาคเอกชนตื่นตัวกับการเจรจาการค้ามากขึ้น

การทำงานร่วมกันของสมาคมการค้าต่างๆ กับสภาหอการค้าฯ

5. ในแง่ของการจัดส่งความเห็น ท่าทีจุดยืนต่างๆ ไปยังภาครัฐ หรือการมีส่วนร่วมของสมาคมการค้ากับสภาหอการค้าฯ จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการ ซึ่งตามพ.ร.บ. ของสภาหอการค้าฯ จะอนุญาตให้สมาคมเข้ามาเป็นกรรมการได้ 4-5 ท่าน เท่านั้น ซึ่งมาจากสมาคมหลักๆ ในสมัยนั้น อาทิ สมาคมพืชไร่ สมาคมมันสำปะหลัง สมาคมข้าว เป็นต้น
6. ในความเป็นจริงแล้ว สมาคมการค้าต่างๆ จะเลือกใช้วิธีการติดต่อหรือแสดงความคิดเห็นไปยังภาครัฐในสองแนวทางคือ การผ่านสภาหอการค้าฯ และการติดต่อโดยตรง ถ้าสภาหอการค้าฯ ให้โอกาสกรรมการของสมาคมเข้ามาเป็นกรรมการสภาหอการค้าฯ มากขึ้น สมาคมก็จะใช้สภาหอการค้าฯ เป็นทางผ่านในการส่งท่าทีจุดยืนต่างๆ มากขึ้นด้วยเช่นกัน
7. สรุปโดยทั่วไปว่า ในอดีต สภาหอการค้าฯ กับสมาคมการค้าไม่ค่อยเกี่ยวกักันมากเท่าไรนัก แต่ต่อมาระยะหลังเริ่มมีการเกี่ยวกักันมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสภาหอการค้าฯ ซึ่งให้

กรรมการของสมาคมเข้ามาเป็นกรรมการของสภาหอการค้ามากขึ้นจาก 4-5 ท่าน เป็น 6-7 ท่าน อาทิ สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย หรือสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นต้น

การทำงานของสภาหอการค้าฯ เป็นเชิงรุกหรือเชิงรับ

8. การทำงานของคณะกรรมการชุดต่างๆ ของสภาหอการค้าฯ จะเป็นเชิงรุก (มีการจัดทำข้อเสนอและจุดยืนเอง เพื่อยื่นต่อภาครัฐ) หรือเชิงรับ (การรอคำถามจากภาครัฐ) ขึ้นอยู่กับความแข็งแกร่งของคณะกรรมการชุดต่างๆ ถ้ากรรมการ active การทำงานจะเป็นเชิงรุก แต่ในทางกลับกัน ถ้ากรรมการเฉยๆ การทำงานก็จะเป็นเชิงรับ
9. การทำงานของภาคเอกชนจะนำภาครัฐหรือไม่ การแสดงบทบาทของรัฐบาลมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ถ้าภาครัฐเปิดโอกาสรับฟังความเห็นของภาคเอกชนมาก สภาหอการค้าฯ จะแสดงบทบาทนำในการแสดงความคิดเห็น ตัวอย่างเช่น ในสมัยนายก พลเปรม แต่ในสมัยนายกทักษิณ ภาครัฐจะยึดนโยบายของตัวเองเป็นหลัก การเปิดโอกาสรับฟังเสียงจากภาคเอกชนยังมีน้อย เมื่อเทียบกับสมัยนายก พลเอก เปรม
10. ในเรื่องนี้ ผู้สัมภาษณ์เห็นว่า ไม่ว่าจะสมัยนายกท่านใด ภาครัฐยังคงแสดงบทบาทนำภาคเอกชนตลอด เพียงแต่จะมีการผ่อนคลายน้อยแตกต่างกันเท่านั้น ยังไม่เคยเห็นว่ามีกรกลับกันโดยสิ้นเชิง คือ ให้เสียงภาคเอกชนเป็นตัวนำอย่างแท้จริง
11. การผลักดันนโยบายต่างๆ ของภาคเอกชนไปยังภาครัฐ ยังคงเน้นการเข้าถึงโดยตรง ผ่านความคุ้นเคยส่วนตัวที่มีกับรัฐมนตรีต่างๆ จากประสบการณ์พบว่า การเข้ามาเป็นกรรมการสภาหอการค้าฯ เพื่ออาศัยช่องทางนี้ในการเติบโตต่อไปในทางการเมือง ไม่ได้เข้ามาเป็นกรรมการเพื่ออาศัยสภาหอการค้าฯ ในการติดต่อผ่านไปยังภาครัฐและนำข้อมูลที่ได้กลับมาใช้ประโยชน์สู่ภาคเอกชน

Plaza Accord

12. สภาหอการค้าฯ ไม่ได้มีบทบาทอะไรมากขึ้นเป็นพิเศษ การทำงานร่วมกับญี่ปุ่นที่มีมากขึ้น เป็นไปตามกระแสอยู่แล้ว มีการประชุมหารือเพื่อตั้งเป้าการส่งออกสินค้าเกษตรไปญี่ปุ่นทั้งแง่ของปริมาณและราคา รวมถึงการเจรจาด้านความร่วมมือกับญี่ปุ่นที่มีมากขึ้นเป็นลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการสัมภาษณ์คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล

วันศุกร์ที่ 26 ตุลาคม 2550 เวลา 17.00 น. – 18.25 น.

ณ ห้องประชุม 2201 อาคารจรรยา สิบญูเรื่อง สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ประวัติอุตสาหกรรมสิ่งทอในเอเชียย่อยๆ

- ตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวจีนหลบหนีคอมมิวนิสต์อพยพจากเซี่ยงไฮ้ไปตั้งรกรากที่ฮ่องกง
- ฮ่องกงให้กำเนิดอุตสาหกรรมสิ่งทอในเอเชีย บริษัท Hong Kong Spinner ใช้เครื่องหมายการค้า “กุหลาบแดง” Red Rose of Lancashire (Lancashire จังหวัดในประเทศอังกฤษ มีชื่อเสียงด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอ) ฮ่องกงส่งออกเส้นด้าย (cotton yarn) ไปอังกฤษ
- หลังสงครามเกาหลี (ค.ศ. 1950 - 1953) อุตสาหกรรมสิ่งทอในอังกฤษรุ่งเรืองมาก แต่ไม่มีการปรับปรุงเครื่องจักร จนกระทั่งช่วงปี 1952 – 1956 เส้นด้ายจากฮ่องกงส่งออกไปอังกฤษเป็นจำนวนมาก ทำให้อังกฤษเสียหายมาก จนจังหวัด Lancashire เกือบล้มละลาย
- อุตสาหกรรมอังกฤษเสียหายมาก อังกฤษจึงให้ฮ่องกงส่งไปสหรัฐฯ แทน

Multi Fiber Agreement

- ในยุคแรกเริ่ม สินค้าสิ่งทอเสื้อผ้าไม่มีโควตา
- ปี 1990 เริ่มมีโควตา (ประมาณ 5 ปี ก่อนการเจรจาอบอูรุกวัย)
- MFA ใช้ระยะเวลากว่า 30 ปี เพิ่งหมดอายุ 31 ธันวาคม 2004
- ตั้งแต่ 1 มกราคม 2005 แม้ไม่มีโควตาแล้ว แต่จนถึงสิ้นปี 2008 ยังกำหนดจำนวนได้ ?? ถ้ามีการส่งออกไปประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป (surge) มีการ monitor ถ้ามีการ surge เกิดขึ้นประเทศผู้นำเข้ามีสิทธิที่จะเจรจาต่อรอง

เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ไทยเข้าสู่กระบวนการจัดสรรโควตา:

- บริษัทไทยการ์เมนต์ ผลิตชุดนอน (pajama) ส่งออกไปสหรัฐฯ เป็นจำนวนมาก จนล้น (surge) ตอนนั้น ยังไม่รู้จักคำว่าโควตา สมาคมสิ่งทอต้องเดินทางไปวอชิงตัน ถูกเรียกตัวให้ไปเจรจา 7.5 ล้าน. SME (Square Meter Equivalent) สิ่งทอว่าจะไม่เซ็นต์ก็ต้องเซ็นต์ ก็ต้องเซ็นต์ด้วยสรุปต้องเซ็นต์ สุดท้ายได้โควตามา 100 ล้านหลา ตั้งแต่ตอนนั้น ไทยเริ่มเข้าไปอยู่ใน Quota Systems เอกชนที่เข้าไปเจรจาในตอนนั้น คุณ ประมาณ อติเรกสารนายกสมาคมสิ่งทอ คุณ โอสถ โกสินทร์ คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล คุณสมบูรณ์ เจือเสถียรรัตน์
- แต่แต่ละปีจะมีการจัดสรรโควตา สินค้าใด ไม่ได้อยู่ในโควตาสามารถส่งออกได้อิสระ ผู้ส่งออกตัวจริงเป็นผู้ใช้โควตา สิ่งทอไม่ขายโควตา พยายามหลีกเลี่ยงการขายโควตา สิ่งทอมีมาตรการเข้มแข็ง ถ้าใช้โควตาไม่หมดต้องส่งคืน รัฐจะจัดสรรใหม่ แต่สินค้าเครื่องนุ่งห่มขายโควตาได้

สิ่งทอใน ASEAN/FTA

- JTEPA: ญี่ปุ่นกลัวจีนที่สุด เพราะจีนครอบคลุม 91.8% กลัวจีนไม่ส่งสิ่งทอเข้าไปจะสร้างปัญหาให้อย่างมาก ญี่ปุ่นจึงให้ไทยเป็น source of supply ญี่ปุ่นต้องการให้ไทยใช้ผ้าในประเทศ ทำ 2 steps ก็เพราะเหตุนี้ ถ้าสิ่งทอใน ASEAN ไม่เป็น common คงเป็นปัญหามาก yarn forward fabric forward 2 stages and 2 steps

การเจรจาการค้าระหว่างประเทศในยุคแรกๆ

- การเจรจาการค้าระหว่างประเทศจะเป็นการเจรจาระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาล ภาครัฐในยุคนั้น คุณคณัย (คุณละมัยพะ) อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ เป็นนักเจรจาเข้มข้น นักเจรจารุ่นแรกๆ ปลัดจเร คุณการุณ คุณคณัย คุณอรนุช คุณอภิรดี
- เคยมีการหารือข้ามกระทรวง แต่ไม่ค่อยได้รับการตอบรับ ยกตัวอย่าง กระทรวงคมนาคม เรื่องจะจัดซื้อเครื่องบิน แอร์บัส (ยุโรป) โบอิง (สหรัฐฯ) ว่าใช้การสั่งซื้อเครื่องบินไปบิบบ สหรัฐฯ กับ ยุโรป แต่กระทรวงคมนาคม ไม่ยอมให้ใช้ไปต่อรอง กระทรวงอื่นๆ ไม่เคยให้ไม่ร่วมมือ
- การเจรจาจะเล่น tactics กัน เช่น ถ้าไทยเหนื่อยล้าไปเสียก่อนก็จะไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการ ในสมัยแรกๆ สินค้าเครื่องนุ่งห่มยังไม่ค่อยมี สมัยก่อนจะมีคณะกรรมการที่เรียกว่า Textile Surveillance Body (TSB) ดูแลสินค้าสิ่งทอ
- เรื่องแหล่งกำเนิดสินค้า สิ่งทอมีการหารือเรื่องแหล่งกำเนิดใน WTO ด้วย เนื่องจากแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะกลัวประเทศจีน ดังนั้น จึงต้องเจรจาให้มี criteria ที่ยากขึ้น

แนวความคิดเรื่อง Cluster

- ไม่ได้หมายความว่าอุตสาหกรรมที่อยู่ใน Cluster จะต้องอยู่ที่ละแวกเดียวกัน
- Cluster ก็คือ การมี Strategic partnership ที่เข้าใจกัน ต้องรู้ว่าใครผลิตอะไร ใครขายได้ในราคาเท่าไร รู้หรือไม่รู้ ต้อง response ใน 24 ชั่วโมง
- ข้อมูลจะต้องส่งผ่านกันได้สะดวก เพื่อที่จะสามารถตอบสนองผู้นำเข้าได้

ภาคผนวก ก.

ความคืบหน้าการเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับคู่เจรจา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความคืบหน้าการเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่าง

- ไทย-ออสเตรเลีย
- ไทย-นิวซีแลนด์
- ไทย-อินเดีย
- ไทย-ญี่ปุ่น
- ไทย-เปรู
- ไทย-สหรัฐอเมริกา
- ไทย-บาห์เรน
- ไทย-EFTA
- BIMSTEC
- อาเซียน-จีน
- อาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์
- อาเซียน-เกาหลีใต้
- อาเซียน-อินเดีย
- อาเซียน-ญี่ปุ่น
- อาเซียน-สหภาพยุโรป

ความตกลงการค้าเสรีไทย - ออสเตรเลีย
(Thailand-Australia Free Trade Agreement: TAFTA)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <p>- เมื่อวันที่ 30 พ.ค. 2002 นายกรัฐมนตรีไทยและนายกรัฐมนตรีออสเตรเลียประกาศให้มีการเจรจาเพื่อจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างสองประเทศ โดยเริ่มเจรจาเมื่อเดือนสิงหาคม 2002 กรอบการเจรจาครอบคลุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจทุกด้าน ทั้งการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า บริการ การลงทุน รวมทั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจสาขาต่างๆ และได้จัดทำความตกลงเสร็จในเดือนมีนาคม 2004</p> <p>การลงนามความตกลง</p> <p>- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ไทยและรัฐมนตรีการค้าออสเตรเลียได้ลงนามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2004 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2005 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้</p> <p>1) การเปิดตลาดสินค้า</p> <p>- ออสเตรเลียลดภาษีเหลือ 0% ในวันที่ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ประมาณ 83% ของรายการสินค้า ส่วนที่เหลือจะทยอยลดภาษีเหลือ 0% ภายในปี 10 ปี (2015) มีการใช้มาตรการปกป้องพิเศษ (Special Safeguards: SSG) 4 สินค้า</p> <p>- ไทยลดภาษีเหลือ 0% ในวันที่ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ประมาณ 49% ของรายการสินค้า ส่วนที่เหลือจะทยอยลดภาษีเหลือ 0% ภายใน 20 ปี (2025) มีการใช้ มาตรการปกป้องพิเศษ 23 สินค้า และให้โควตาเฉพาะสำหรับออสเตรเลีย 8 สินค้า</p> <p>2) การค้าบริการและการลงทุน</p> <p>- ออสเตรเลียเปิดตลาดบริการให้ไทยเพิ่มจากที่เปิดใน WTO และให้เข้าไปลงทุนในธุรกิจทุกประเภทได้ 100% ยกเว้นกิจการที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง รวมทั้งผ่อนคลายนเงื่อนไขการเข้าไปทำงานในออสเตรเลีย</p> <p>- ไทยให้ออสเตรเลียถือหุ้นได้มากขึ้น (ไม่เกิน 60%) ในบางธุรกิจซึ่งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ ใช้เงินลงทุนสูง และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งผ่อนคลายนเงื่อนไขการเข้ามาทำงานในไทย</p> <p>3) กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า ใช้หลัก Wholly-Obtained หรือ Specific Rules (กฎการเปลี่ยนพิกัด การเกิดปฏิกิริยาเคมี กฎสัดส่วนมูลค่าวัตถุดิบภายในประเทศ)</p> <p>4) ความร่วมมือด้านการค้า เพื่อให้การค้าระหว่างกันมีความคล่องตัวมากขึ้น เช่น ด้านมาตรการสุขอนามัย ซึ่งมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาโดยกำหนดแผนงานและกรอบระยะเวลาที่แน่นอน รวมทั้งความร่วมมือด้านพิธีการศุลกากร พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทรัพย์สินทางปัญญา และนโยบายการแข่งขัน เป็นต้น</p> <p>5) การทบทวนและการติดตามผลการดำเนินการ จัดตั้งคณะกรรมการร่วม FTA ไทย-ออสเตรเลีย เพื่อทบทวนและติดตามผลการดำเนินงานภายใต้ความตกลงฯ</p>	<p>- การประชุมคณะกรรมการร่วมฯ ครั้งที่ 1 มีขึ้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2005 ณ กรุงเทพฯ สรุปได้ดังนี้</p> <p>1) ทั้งสองฝ่ายเห็นว่า TAFTA มีส่วนทำให้การค้าระหว่างกันขยายตัวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 50 ทั้งยังสนับสนุนความร่วมมือและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านสุขอนามัย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการส่งออกผักและผลไม้ไทยไปยังออสเตรเลีย โดยขณะนี้ ไทยสามารถส่งออกลำไย ลิ้นจี่ และมังคุดไปออสเตรเลียได้แล้ว และออสเตรเลียจะดำเนินการในสินค้าอื่น ๆ เช่น ทูเรียน และมะม่วง ต่อไป</p> <p>2) ไทยได้ชวนออสเตรเลียเข้าร่วมลงทุนด้านปศุสัตว์และผลิตภัณฑ์นม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านปศุสัตว์ของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้</p> <p>3) ตกลงจัดตั้งคณะทำงานด้านการเปิดตลาดสินค้า เพื่อพิจารณาเร่งลดภาษีในรายการอื่น ๆ และพิจารณาการเจรจาการค้าบริการและการลงทุนเพิ่มเติม</p> <p>- ออสเตรเลียจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมคณะกรรมการร่วมฯ ครั้งที่ 2 ในปี 2008 นี้ แต่ยังไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอน</p> <p>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifta.com (ไทย-ออสเตรเลีย)</p>

ความตกลงว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดระหว่างไทย-นิวซีแลนด์
(Thailand-New Zealand Closer Economic Partnership Agreement: TNZCEP)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <p>- ในระหว่างการประชุมผู้นำเอเปค ครั้งที่ 11 ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 17-21 ตุลาคม 2003 ผู้นำไทยและนิวซีแลนด์ได้เห็นชอบให้จัดทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการทำ ความตกลงว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น (CEP) ระหว่างไทย-นิวซีแลนด์ และเห็นชอบให้เริ่มการเจรจาในเดือนเมษายน 2004 โดยเริ่มเจรจาจัดทำความตกลงฯ ในเดือนพฤษภาคม 2004 กรอบการเจรจาครอบคลุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจทุกด้าน ทั้ง การเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า บริการ การลงทุน รวมทั้งความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการค้า (ใช้ความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลียเป็นพื้นฐานสำหรับการเจรจา) และสามารถสรุปผลการเจรจาได้ในเดือนพฤศจิกายน 2004</p> <p>การลงนามความตกลง</p> <p>- รัฐมนตรีพาณิชย์ไทยและนิวซีแลนด์ได้ลงนามความตกลงว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดระหว่างไทย-นิวซีแลนด์ โดยมีผู้นำของทั้งสองประเทศเข้าร่วมเป็นสักขีพยาน เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2005 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2005 ความตกลงมีสาระสำคัญ ดังนี้</p> <p>1) การเปิดตลาดสินค้า</p> <ul style="list-style-type: none"> - นิวซีแลนด์ลดภาษีเหลือ 0% ในวันที่ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ประมาณ 79% ของรายการสินค้า ส่วนที่เหลือจะทยอยลดภาษีเหลือ 0% ภายในปี 10 ปี (2015) - ไทยลดภาษีเหลือ 0% ในวันที่ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ประมาณ 54% ของรายการสินค้า ส่วนที่เหลือจะทยอยลดภาษีเหลือ 0% ภายใน 15 ปี (2020) มีการใช้ มาตรการปกป้องพิเศษ 23 สินค้า และให้โควตาเฉพาะสำหรับนิวซีแลนด์ 4 สินค้า <p>2) การค้าบริการและการลงทุน</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้มีการเจรจาเปิดตลาดการค้าบริการภายใน 3 ปี หลังจากความตกลงมีผลใช้บังคับ - เปิดเสรีการลงทุนนอกภาคบริการโดยให้เข้าไปลงทุนในธุรกิจบางประเภทได้ 100% <p>3) กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า ใช้หลัก Wholly-Obtained หรือ Specific Rules (กฎการเปลี่ยนพิกัด การเกิดปฏิกิริยาเคมี กฎสัดส่วนมูลค่าวัตถุดิบภายในประเทศ)</p> <p>4) ความร่วมมือด้านการค้า เช่น มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาด้านมาตรการสุขอนามัยเป็นการเฉพาะ รวมทั้งความร่วมมือด้านพิธีการศุลกากร พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทรัพย์สินทางปัญญา และนโยบายการแข่งขัน เป็นต้น</p> <p>5) การทบทวนและการติดตามผลการดำเนินการ จัดตั้งคณะกรรมการร่วม FTA ไทย-นิวซีแลนด์ เพื่อทบทวนและติดตามผลการดำเนินงานภายใต้ความตกลงฯ</p>	<p>- การประชุมคณะกรรมการการค้าครั้งที่ 1 มีขึ้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2006 ณ กรุงเทพฯ โดยมีผู้แทนภาคเอกชนของทั้งสองฝ่ายเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นด้วย ผลการประชุมสรุปได้ดังนี้</p> <p>1) ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าผลของความตกลงฯ เป็นที่น่าพอใจ มูลค่าการค้าสองฝ่ายขยายตัวเพิ่มขึ้นจากกระแสดียวกันของปีก่อนร้อยละ 29 และมีโอกาสในการขยายการค้าและการลงทุนระหว่างกันได้ โดยเห็นถึงแนวทางในการที่จะร่วมลงทุนโดยไทยเป็นฐานการผลิต (Production base) ผลิตสินค้าเพื่อส่งออกไปประเทศที่สามในภูมิภาคอาเซียนและเอเชีย เช่น จีน อินเดีย</p> <p>2) ขณะนี้ ลำไย ลิ้นจี่ มังคุด ทุเรียนแกะเปลือก และชิงสัดของไทยสามารถส่งออกไปนิวซีแลนด์ได้แล้ว และนิวซีแลนด์กำลังเร่งดำเนินการตรวจสอบด้านแมลงศัตรูพืช สำหรับทุเรียนสดทั้งลูก หน่อไม้ฝรั่ง มะพร้าวอ่อน และถั่วลิสง</p> <p>3) นิวซีแลนด์เป็นประเทศที่มีศักยภาพและประสบการณ์ในการผลิตสินค้าปศุสัตว์ และผลิตภัณฑ์นม ฝ่ายไทยจึงเสนอโครงการความร่วมมือด้านการปศุสัตว์ นม และผลิตภัณฑ์นม 6 โครงการ ได้แก่ โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านอุตสาหกรรม โครงการความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างสหกรณ์ไทยกับนิวซีแลนด์ โครงการฟาร์มโคนมมาตรฐาน โครงการผลิตแม่พันธุ์โคนม โครงการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สหกรณ์โคนม และโครงการความร่วมมือด้านโคนเนื้อ โดยนิวซีแลนด์รับที่จะพิจารณาโครงการดังกล่าว</p> <p>- นิวซีแลนด์จะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมคณะกรรมการการค้า ครั้งที่ 2 ในปี 2008 แต่ยังไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอน</p> <p>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifita.com (ไทย-นิวซีแลนด์)</p>

ร่างกรอบความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับอินเดีย
(Framework Agreement for Establishing Free Trade Area between the Republic of India and the Kingdom of Thailand)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ พ.ย. 2001: จัดตั้งคณะเจรจาร่วมไทย-อินเดีย (Joint Negotiating Group: JNG) เพื่อจัดทำกรอบความตกลงเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย (Framework Agreement) ซึ่งสามารถสรุปผลในเดือนกันยายน 2003 ➢ 9 ต.ค. 2003: ลงนามกรอบความตกลงฯ เพื่อจัดตั้ง FTA <p>กรอบการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครอบคลุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในทุกด้าน การเจรจาแบ่งเป็น 3 ส่วน ➢ การเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า: <ul style="list-style-type: none"> - ลดและยกเลิกภาษีสินค้าบางส่วน (Early Harvest Scheme: EHS) 82 รายการ ตั้งแต่ 1 ก.ย. 2004 และลดภาษีเป็น 0% ในวันที่ 1 ก.ย. 2006 ครอบคลุมสินค้า เช่น เงาะ มังคุดทุเรียน ลำไย อาหารทะเลกระป๋อง อัญมณี ส่วนประกอบเครื่องยนต์ พัดลม ตู้เย็น เป็นต้น - ลด/ยกเลิกภาษีสินค้านอกเหนือจาก EHS ภายในปี 2010 โดยแบ่งการลด/ยกเลิกภาษีสินค้าเป็น 2 ระยะคือ สินค้าทั่วไป (Normal Track) และสินค้าอ่อนไหว (Sensitive Track) ➢ การค้าบริการและการลงทุน: กำหนดให้เจรจาจัดทำความตกลงเปิดเสรีการค้าบริการ ตั้งแต่ ม.ค. 2004-ม.ค. 2006 ก่อนที่จะเจรจาเปิดเสรีในสาขาที่ความพร้อมต่อไป ➢ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ: ขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ในสาขาที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน เช่น การท่องเที่ยว การก่อสร้าง การสาธารณสุข เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเงินและการธนาคาร เป็นต้น <p>กลไกการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ ตั้งคณะกรรมการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย (India-Thailand Trade Negotiating Committee: TNC) และคณะทำงาน (Working Group) กลุ่มต่าง ๆ เพื่อเจรจารายละเอียดทางเทคนิคเฉพาะด้าน <p>แผนการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ เร่งเจรจาการเปิดเสรีสินค้าให้แล้วเสร็จเพื่อให้ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ภายในปี 2006 ➢ เจรจาทะตกลงการค้าบริการและการลงทุนให้แล้วเสร็จภายในปี 2006 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การประชุมคณะกรรมการเจรจาเขตการค้าเสรี (TNC) ไทย-อินเดีย ครั้งที่ 15 ระหว่างวันที่ 20-21 กันยายน 2007 ที่ประเทศอินเดีย ซึ่งการเจรจาค่อนข้างประสบผลสำเร็จ รายการสินค้าที่จะได้รับการลดภาษีจาก 82 รายการในปัจจุบัน เป็นกว่า 3,000 รายการ และคาดว่าจะมีการลงนามความตกลงการค้าสินค้าได้ในเร็ว ๆ นี้ - ขณะนี้ไทยและอินเดียหาข้อสรุปการเจรจาเปิดเสรีการค้าสินค้าในเบื้องต้นได้แล้ว อยู่ระหว่างตรวจสอบถ้อยคำของความตกลงฯ และจัดทำตารางลดภาษี ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ความเห็นชอบต่อไป คาดว่าข้อตกลงการเริ่มลดภาษีระหว่างกันจะมีผลบังคับใช้ได้ในช่วงต้นปี 2008 ทั้งนี้ จะมีรายการสินค้าที่มีความอ่อนไหวสูงที่ทั้งสองฝ่ายจะยังไม่นำมาลดภาษีเกือบ 500 รายการ จากสินค้าทั้งหมด 5,000 รายการ โดยสินค้าอ่อนไหวของอินเดีย เช่น สิ่งทอ ยานยนต์ สินค้าเกษตรบางชนิด ส่วนสินค้าอ่อนไหวของไทย เช่น สิ่งทอบางชนิด ส่วนประกอบยานยนต์ และเหล็ก ➢ การประชุมคณะกรรมการเจรจาเขตการค้าเสรี (TNC) ไทย-อินเดีย ครั้งล่าสุดที่ไทยเป็นเจ้าภาพ ระหว่างวันที่ 31 มกราคม-1 กุมภาพันธ์ 2008 ในส่วนของการตรวจทานร่างความตกลงการค้าสินค้ามีความคืบหน้าไปพอสมควร และได้เห็นชอบร่างข้อบทของกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าแล้ว แต่ในส่วนของการลดภาษีศุลกากรของสินค้า ซึ่งเป็นแกนสำคัญของ FTA ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ เนื่องจากอินเดียขอปรับบัญชีรายการสินค้าลดภาษีที่ได้เคยตกลงร่วมกันไปแล้วตั้งแต่เดือนกันยายนปีที่แล้ว โดยอ้างผลการวิเคราะห์ของตนที่ชี้ว่า มูลค่าการเปิดตลาดของอินเดียและไทยไม่สมดุลกัน เพราะภาษีนำเข้าสินค้าของไทยส่วนใหญ่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ทำให้อินเดียไม่ได้รับประโยชน์เพิ่มมากขึ้นเท่าที่ควร จึงขอให้ไทยเพิ่มมูลค่าการเปิดตลาดให้อินเดีย ส่วนอินเดียจะย้ายสินค้าบางส่วนให้เป็นสินค้าอ่อนไหวเพราะผู้ประกอบการไม่พร้อมลดเป็น 0 - การขอเปลี่ยนแปลงรายการสินค้าลดภาษีที่ได้ตกลงกันไปแล้วค่อนข้างสร้างความลำบากใจให้ฝ่ายไทยที่จะต้องถอยหลังกลับไปหรือภายในประเทศอีก และทำให้การเจรจาไทย-อินเดีย ยืดเยื้อออกไปอีก ➢ ล่าสุด อินเดียเป็นฝ่ายชะลอการเจรจาสองฝ่ายกับไทย เนื่องจากต้องการดูผลลัพธ์ของการเจรจาทันทีอาเซียน-อินเดียก่อน <p style="text-align: center;">ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifta.com (ไทย-อินเดีย)</p>

ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น
(Japan-Thailand Economic Partnership Agreement: JTEPA)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ในระหว่างการประชุม Boao Forum for Asia ณ มณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2002 ผู้นำของไทยและญี่ปุ่นได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะทำงานพันธมิตรทางเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Working Group on Japan-Thailand Economic Partnership: JTEP) เพื่อผลักดันความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน รวมทั้งการจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ซึ่งหลังจากที่ทั้งสองฝ่ายสามารถร่างรายงานเสนอแนวทางความร่วมมือใน 21 สาขา ในเดือนพฤศจิกายน 2003 ผู้นำของทั้งสองประเทศจึงได้เห็นชอบให้เริ่มการเจรจาหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Closer Economic Partnership: JTEP) อย่างเป็นทางการ ในระหว่างการประชุม ASEAN-Japan Commemorative Summit ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2003 <p>กรอบการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครอบคลุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจทุกด้าน โดยให้มีการเปิดเสรีทั้งด้านสินค้า บริการ และการลงทุน รวมทั้งความร่วมมือในสาขาต่างๆ - การเจรจาแบ่งออกเป็น การค้าสินค้า (การค้าสินค้า กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า พิธีการศุลกากร การค้าไร้กระดาษ การยอมรับมาตรฐานร่วมกัน) การลงทุน/บริการ (การค้า บริการ การลงทุน การเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา) ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ นโยบายการแข่งขัน ความร่วมมือ (เกษตรและป่าไม้ การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ บรรยากาศการลงทุน การบริการการเงิน ICT วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี SMEs การท่องเที่ยว การส่งเสริมการค้าและการลงทุน) การระงับข้อพิพาท และ บทบัญญัติทั่วไป <p>กลไกการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้ง Working Group เพื่อเตรียมการสำหรับการเจรจาจัดทำความตกลง JTEP ซึ่งรวมถึง FTA ด้วย โดยกระทรวงพาณิชย์ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการในเรื่องการเปิดเสรีการค้า สินค้า บริการ และการลงทุน การยุติข้อพิพาท ความร่วมมือด้านนโยบายการแข่งขัน ทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ - จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจว่าด้วยความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น เพื่อเร่งรัดการดำเนินการให้มีความก้าวหน้า <p>แนวทางเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้ Japan-Singapore Economic Partnership Agreement (JSEPA) เป็นพื้นฐาน - สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของ WTO และยอมรับหลักการที่มุ่งให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งให้ความยืดหยุ่นแก่ไทยเนื่องจากความแตกต่างของระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และคำนึงถึงสาขาที่มีความอ่อนไหวของแต่ละประเทศ 	<p>– ได้มีการลงนามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2007 โดยนายกรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศ และความตกลงมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2007 เป็นต้นไป</p> <ul style="list-style-type: none"> -สาระสำคัญของความตกลง JTEPA คือ <p>การค้าสินค้า โดยจะลด/ยกเลิกภาษีมากกว่า 90% ของรายการสินค้าและมูลค่าการนำเข้า และมีมาตรการปกป้องสองฝ่ายในกรณีที่มีการลด/เลิกภาษีก่อให้เกิดความเสียหายต่ออุตสาหกรรมภายในประเทศ</p> <p>การค้าบริการ ไทยสามารถไปลงทุนเปิดกิจการและทำงานในญี่ปุ่นได้มากขึ้นและง่ายขึ้น ในหลายสาขา เช่น บริการด้านดูแลคนสูงอายุ/คนป่วย บริการสปา บริการโรงแรม บริการร้านอาหาร บริการผู้ซ่อมรถ เป็นต้น และมีมาตรการปกป้องฉุกเฉินซึ่งจะเริ่มเจรจาใน 6 เดือนหลัง JTEPA มีผลใช้บังคับ</p> <p>การลงทุน ให้บริษัทไทย/คนไทยเข้าไปลงทุนในทุกสาขา ยกเว้น อุตสาหกรรมผลิตยา อุตสาหกรรมอวกาศและยานอวกาศ อุตสาหกรรมผลิตน้ำมัน อุตสาหกรรมพลังงาน อุตสาหกรรมการกระจายเสียง การทำเหมืองแร่ การประมง การเกษตร ป่าไม้ และ อุตสาหกรรมพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ สามารถแก้ไขข้อผูกพันแบบถอยหลังได้ แต่อาจต้องมีการชดเชยหรือปรับข้อผูกพันอื่น เพื่อให้ประโยชน์โดยรวมไม่ลดลง</p> <p>กลไกติดตามผล มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วม (ดูแลการปฏิบัติตามความตกลงฯ ในภาพรวม และพิจารณาข้อเสนอกแก้ไข) คณะอนุกรรมการร่วม (ติดตามผลเฉพาะบท) และ คณะอนุกรรมการพิเศษ (ว่าด้วยความปลอดภัยอาหาร และว่าด้วยความร่วมมือระหว่างสหกรณ์) โดยกำหนดให้มีการทบทวนทั่วไป (10 ปี) และการทบทวนเฉพาะบท (การค้าสินค้า 10 ปี หรือก่อนหน้านั้นตามที่ตกลง, การค้าบริการ 3 หรือ 5 ปี, การลงทุน 5 ปี)</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการความร่วมมือในกรอบ JTEPA ทั้ง 7 โครงการ ได้แก่ โครงการความร่วมมือเพื่อสนับสนุนโครงการครัวไทยสู่โลก โครงการอนุรักษ์พลังงาน โครงการเศรษฐกิจสร้างมูลค่า โครงการหุ้นส่วนภาครัฐและเอกชน โครงการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โครงการอุตสาหกรรมเหล็ก และโครงการสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ <p>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.mfa.go.th/jtepa และ thaiita.com (ไทย-ญี่ปุ่น)</p>

เขตการค้าเสรี ไทย-เปรู
(Framework Agreement on Closer Economic Partnership between the Republic of Peru and the Kingdom of Thailand)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <p>- ในช่วงการประชุมผู้นำเอเปค 2002 ในเดือนตุลาคม 2002 ณ เมืองลอสคาบอส ประเทศเม็กซิโก ผู้นำไทยกับเปรูได้เห็นชอบให้มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน จากผลของการศึกษา ทั้งสองฝ่ายจึงได้จัดทำกรอบความตกลงว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างไทยกับเปรู (Framework Agreement on Closer Economic Partnership between the Republic of Peru and the Kingdom of Thailand) เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการเจรจาจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี และได้ลงนามกรอบความตกลงนี้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2003</p> <p>กรอบการเจรจา</p> <p>- ครอบคลุมการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน รวมทั้งความร่วมมือด้านต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเป็นเขตการค้าเสรีที่สมบูรณ์ในปี 2015 ยกเว้นสินค้าที่มีความอ่อนไหว จะพิจารณาเป็นรายการไป</p> <p>กลไกการดำเนินการ</p> <p>- จัดตั้งคณะเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-เปรู เพื่อเจรจารายละเอียด</p>	<p>- หลังจากเริ่มเจรจาครั้งแรกเมื่อต้นปี 2004 ได้มีการลงนามพิธีสารเพื่อเร่งเปิดเสรีการค้าและอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างไทยกับเปรูเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2005 ในระหว่างการเข้าร่วมประชุมสุดยอดผู้นำเอเปค ครั้งที่ 13 ที่นครปูซาน ประเทศเกาหลี พิธีสารดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับเปรู ซึ่งได้ตกลงเรื่องเปิดเสรีสินค้าบางส่วนที่เรียกว่า Early Harvest โดยตกลงลดภาษีเป็นศูนย์ทันทีกว่าร้อยละ 50 และลดเป็นศูนย์ภายใน 5 ปี ประมาณร้อยละ 17 ของรายการสินค้าทั้งหมด</p> <p>- ทั้งนี้ สินค้าส่งออกของไทยที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการลดภาษีของเปรู ได้แก่ รถปิคอัพ พลาสติก ยางและผลิตภัณฑ์ เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า โทรทัศน์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เส้นใยสังเคราะห์ เป็นต้น</p> <p>- ได้มีการลงนามในพิธีสารเพิ่มเติมด้านถิ่นกำเนิดสินค้า ในการประชุมเอเปคปลายเดือนพฤศจิกายน 2006 เพื่อให้การลดภาษีสินค้าบางส่วน (Early Harvest) มีผลในทางปฏิบัติ</p> <p>- ขณะนี้ไทยและเปรูอยู่ระหว่างการตรวจสอบตารางการลดภาษีและกฎถิ่นกำเนิดสินค้าเฉพาะรายการสินค้าที่ผูกพัน ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนจากพิกัด HS 2002 เป็น HS 2007 และต้องดำเนินการกระบวนการภายในประเทศ คาดว่าจะมีผลบังคับใช้ในเดือนมิถุนายน 2008</p> <p>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifta.com (ไทย-เปรู)</p>

**เขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา
(Thailand-U.S. Free Trade Agreement)**

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ในการประชุมรัฐมนตรีการค้าเอเปค 2002 เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2002 ณ เมืองลอสคาบอส ประเทศเม็กซิโก รว.พณ.ไทยและสหรัฐฯ ร่วมลงนามกรอบความตกลงด้านการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Framework Agreement between the United States and the Kingdom of Thailand: TJFA) เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน รวมทั้งเพื่อปูทางสำหรับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีในอนาคต - ในการประชุมผู้นำเอเปค 2003 เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2003 ณ กรุงเทพฯ ผู้นำของทั้งสองประเทศได้เห็นชอบให้เริ่มการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างกัน โดยให้เริ่มการเจรจาในปี 2004 <p>กรอบการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครอบคลุมเรื่องการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน รวมทั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจในสาขาต่างๆ - การเจรจาแบ่งออกเป็นกลุ่ม 22 กลุ่ม ได้แก่ (1) การเปิดตลาดสินค้าเกษตร (2) การเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรม (3) การเปิดตลาดสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป (4) กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (5) การค้าบริการ (6) การลงทุน (7) โทรมนาคมน (8) การเปิดเสรีภาคการเงิน (9) พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (10) ระเบียบพิธีการศุลกากร (11) มาตรการสุขอนามัย (12) มาตรการเยียวยาทางการค้า (13) ความโปร่งใส (14) การระงับข้อพิพาท (15) การจัดซื้อโดยรัฐ (16) นโยบายการแข่งขัน (17) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (18) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) (19) ทรัพย์สินทางปัญญา (20) อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (21) การสร้างขีดความสามารถทางการค้า (22) แรงงานและสิ่งแวดล้อม <p>กลไกการดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งคณะเจรจา และ Expert Group เพื่อเจรจารายละเอียดในแต่ละเรื่อง 	<p align="center">สถานะล่าสุด</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเจรจาอยู่ที่ 6 ระหว่างวันที่ 9-13 มกราคม 2006 ที่เชียงใหม่ ได้มีการเจรจาครอบคลุมทุกหัวข้อการเจรจา โดยประเด็นสำคัญสรุปได้ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) สินค้าเกษตร <ul style="list-style-type: none"> - การเปิดตลาดสินค้าที่มีโควตาภาษี ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าภาษีในโควตาไม่จำเป็นต้องลดเป็น 0 ทุกรายการ ทั้งนี้ที่ความตกลงมีผลใช้บังคับ - การเปิดตลาดสินค้าเกษตรทั่วไป สหรัฐฯ เสนอเปิดตลาดสินค้าเกษตรให้ไทยประมาณร้อยละ 65 ของการนำเข้าสินค้าเกษตรจากไทยภายใน 0-5 ปี หลังจากที่มีความตกลงมีผลใช้บังคับใช้ สำหรับสินค้าที่ไทยเสนอเปิดตลาดให้กับสหรัฐฯ เป็นสินค้าที่ไทยไม่มีการผลิตหรือผลิตน้อย และไทยนำเข้าจากสหรัฐฯ อยู่แล้ว เช่น ฝ้าย พ้อและแม่พันธุ์ไก่ เป็นต้น สำหรับสินค้าอ่อนไหวมากของไทย เช่น เนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์นม ข้าวโพด มันฝรั่ง หัวหอมใหญ่ จะมีระยะเวลาปรับตัวนาน 10-20 ปี 2) สินค้าอุตสาหกรรม สหรัฐฯ จะเปิดตลาดสินค้าให้ไทยประมาณร้อยละ 74 ของมูลค่านำเข้าจากไทย ทั้งนี้ที่ความตกลงมีผลใช้บังคับใช้ ส่วนไทยได้เสนอที่จะเปิดตลาดให้กับสินค้านำเข้าจากสหรัฐฯ ประมาณร้อยละ 71 ของมูลค่านำเข้าจากสหรัฐฯ สำหรับสินค้าอ่อนไหวของไทย ซึ่งได้แก่ แก้ว เหล็ก สี และปลา ไทยเสนอลดภาษีเป็น 0% ในเวลา 10 ปี 3) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ไทยขอลดภาษีสิ่งทอเป็น 0% ทั้งนี้ทุกรายการ เนื่องจากเป็นสินค้าที่สหรัฐฯ นำเข้ามากอยู่แล้ว ส่วนในเรื่องกฎถิ่นกำเนิดสินค้า ไทยขอให้มีข้อยกเว้นจากกฎ yam forward 4) ทรัพย์สินทางปัญญา <ul style="list-style-type: none"> - สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไทยยื่นข้อเรียกร้องให้สหรัฐฯ ขยายการคุ้มครองสินค้าที่สำคัญของไทย เช่น ข้าวหอมมะลิและหอมไทย เพื่อไม่ให้มีการใช้ชื่อดังกล่าว หากไม่ได้ผลิตในประเทศไทย - การคุ้มครองทรัพย์สินทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้มีการนำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต และเมื่อได้รับอนุญาตจะต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพย์สินนั้น - สิทธิบัตร สหรัฐฯ ได้ยื่นข้อเสนอให้ไทยให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลการทดสอบยาเป็นเวลา 5 ปี และเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรเป็นเวลา 10 ปี โดยในระหว่างนี้จะไม่สามารถวางจำหน่ายในตลาดได้ ซึ่งไทยได้ย้ำกับสหรัฐฯ ว่า ประเด็นเรื่องยาเป็นประเด็นอ่อนไหวอย่างมากและไม่สามารถยอมรับได้ 5) ธุรกิจบริการ <ul style="list-style-type: none"> - ใช้หลักการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นหลักที่ใช้ทั่วไปอยู่แล้วใน WTO โดยที่ยังมีความยืดหยุ่นให้ต่างฝ่ายต่างสามารถกำหนดกฎระเบียบสำหรับการกำกับดูแลสาขาบริการต่างๆ ภายในประเทศได้ไม่อนาคค 6) เรื่องอื่นๆ ทั้งสองฝ่ายได้หารือในเรื่องกฎถิ่นกำเนิดสินค้า กระบวนการศุลกากร มาตรการสุขอนามัย มาตรการเยียวยาทางการค้า มาตรการปกป้อง และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยทั้งสองฝ่ายยังมีท่าทีที่แตกต่างกัน รวมทั้งเรื่องแรงงานและสิ่งแวดล้อม ซึ่งยังไม่สามารถตกลงกันได้ว่าจะอยู่ใน FTA หรือไม่ <p align="center">* ปัจจุบันสหรัฐฯ ขอหยุดเจรจา โดยให้มีการสานต่อความสัมพันธ์ทางการค้าและการหารือในประเด็นต่างๆ ได้ตามปกติ</p> <p align="center">ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifta.com (ไทย-สหรัฐอเมริกา)</p>

กรอบความตกลงว่าด้วยการเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิดระหว่างไทยกับบาห์เรน
(Framework Agreement between the Kingdom of Thailand and the Kingdom of Bahrain on Closer Economic Partnership)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <ul style="list-style-type: none"> - เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2002 ผู้นำของทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-บาห์เรน - เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2002 รัฐมนตรีการค้าของทั้งสองประเทศได้ลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยการเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-บาห์เรน ซึ่งรวมถึงการลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest: EH) จำนวน 626 รายการ โดยมีอัตราภาษีอยู่ที่ 0 – 3% (ซึ่งจะลดลงเหลือ 0% ภายในวันที่ 1 มกราคม 2005) และมีผลบังคับใช้เมื่อทั้ง 2 ฝ่ายมีการแลกเปลี่ยน Notice of Fulfillment ระหว่างกัน <p>กรอบการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรอบความตกลงฯ (Framework Agreement) มีสาระสำคัญ 3 ส่วน คือ <ul style="list-style-type: none"> ➢ การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest) ➢ การเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า บริการ และการลงทุน ➢ ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ <p>กลไกการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้ง Technical Working Group เพื่อเจรจารายละเอียดของความตกลง <p>แนวทางการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - เสร็จทำให้มีผลทางปฏิบัติในด้านการลดภาษีศุลกากรระหว่างกันก่อน ส่วนด้านอื่น ๆ จะมีการเจรจารายละเอียดต่อไป 	<ul style="list-style-type: none"> - ความตกลง Early Harvest จำนวน 626 รายการ ซึ่งกำหนดให้เริ่มลดภาษีภายในวันที่ 1 มกราคม 2005 ยังไม่มีผลใช้บังคับ เนื่องจากบาห์เรนอยู่ระหว่างขั้นตอนขอความเห็นชอบจากรัฐสภา - ในการหารือระหว่างผู้แทนการค้าไทย (นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์) กับร.มว.พณ. บาห์เรน เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2005 ณ ประเทศบาห์เรน ฝ่ายบาห์เรนได้แจ้งว่าบาห์เรนเป็นสมาชิกคณะมนตรีความร่วมมืออ่าวอาหรับ (Gulf Cooperation Council-GCC) ซึ่งมีข้อกำหนดไม่ให้ประเทศสมาชิกจัดทำเขตการค้าเสรีทวิภาคี (Bilateral FTA) ฝ่ายบาห์เรนจึงเสนอให้ปรับการเจรจาให้เป็นในรูปแบบข้อตกลง FTA ระหว่างไทย- GCC แทน เพื่อเป็นการลดแรงกดดันจากประเทศสมาชิก GCC - เดือนมิถุนายน 2005 รองปลัดกระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรมบาห์เรน (Shaikh Daij bin Salman Al Khalifa) ได้เดินทางเยือนไทย และเข้าเยี่ยมชมการะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในขณะนั้น (นายทอง พิทยะ) มีการหยิบยกประเด็นการชะงักงันของการเจรจาจัดทำ FTA ไทย-บาห์เรนขึ้นมาหารือ และเสนอว่าอาจต้องเปลี่ยนรูปแบบการเจรจาในรูปแบบทวิภาคีเป็นการจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-GCC แทน เพื่อความเหมาะสมต่อไป - ในการหารือระหว่างผู้แทนการค้าไทย (นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์) กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรมของบาห์เรน เมื่อวันที่ 24-28 เมษายน 2006 ฝ่ายบาห์เรนเห็นว่าการเจรจา FTA ไทย-บาห์เรน น่าจะดำเนินการได้ต่อไป การเจรจา FTA ของบาห์เรนไม่ผูกพันกับ GCC แต่จะมีการเจรจากันต่อไปหรือไม่ขึ้นอยู่กับมติของสภาผู้บริหารระดับสูงของบาห์เรน <p style="text-align: center;">ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifita.com (ไทย-บาห์เรน)</p>

**ความตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-EFTA
(Thailand - EFTA Free Trade Agreement: TEFTA)**

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา ประธานาธิบดีแห่งสมาพันธ์รัฐสวิตเซอร์แลนด์เสนอให้มีการจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA) ในระหว่างการเยือนไทยอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 17-19 มีนาคม 2004 ซึ่งนายกรัฐมนตรีของไทยได้ให้ความเห็นชอบในหลักการ ทั้งนี้ คณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้มีมติเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2004 เห็นชอบให้ผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (นายเกริกไกร จิระแพทย์) เป็นหัวหน้าคณะเจรจา โดยเริ่มการเจรจาอย่างเป็นทางการในเดือนกันยายน 2005</p> <p>กรอบการเจรจา - ครอบคลุมเรื่องการค้าสินค้า การค้าบริการและการลงทุน และความร่วมมือต่างๆ ระหว่างกัน (comprehensive) โดยการเจรจายืดหลักความยืดหยุ่น (flexibility) เพื่อให้ทั้งสองประเทศได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน (mutual benefit) และความตกลงฯ ควรสอดคล้องกับหลักการขององค์การการค้าโลก</p> <p>กลไกการดำเนินการ - จัดตั้งคณะเจรจา เพื่อเจรจารายละเอียด</p>	<p>- การเจรจาความตกลงการค้าเสรีไทย-EFTA รอบที่ 2 ได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 16 - 20 มกราคม 2006 ณ จังหวัดเชียงใหม่ โดยครอบคลุมการเจรจาทุกหัวข้อ และสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเปิดตลาดสินค้า <ul style="list-style-type: none"> • สินค้าเกษตรแปรรูป ไทยขอให้ EFTA ยกเลิกการเก็บ Price Compensation (PC) ในสินค้ากลุ่มนี้ แต่ EFTA แจ้งว่าไม่สามารถทำได้ เนื่องจากต้องแก้ไขกฎหมายภายในประเทศ และขอประจักษ์ตักจากประชาชน และแจ้งว่าข้อเสนอที่ให้แก่ไทยเป็นข้อเสนอเหมือนกับที่ให้แก่สหภาพยุโรป (Price Compensation คือ ภาษีเพื่อชดเชยส่วนต่างระหว่างราคาวัตถุดิบของสินค้านำเข้ากับสินค้าภายในประเทศ เช่น น้ำตาล ธัญพืช แป้ง เป็นต้น ประเทศที่เรียกเก็บ Price Compensation คือ สวิตเซอร์แลนด์และนอร์เวย์) • สินค้าเกษตรพื้นฐาน ไทยขอให้ EFTA พิจารณาเปิดตลาดเนื้อไก่สดและแปรรูป น้ำตาลทราย ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ซึ่งเป็นสินค้าอ่อนไหวของ EFTA โดยขอโควตาพิเศษสำหรับสินค้าเกษตรที่มีโควตาภาษี ขณะที่ สวิตเซอร์แลนด์และนอร์เวย์ขอให้ไทยเปิดตลาดเนื้อแกะและเนยแข็งสำหรับไอซ์แลนด์ขอให้ไทยเปิดตลาดเนื้อม้า • สินค้าอุตสาหกรรม EFTA ลดภาษีให้ไทยเป็น 0 ทุกรายการ (พิกัด 25-97) ยกเว้นสินค้าประมาณ 10 รายการที่สวิตเซอร์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ และนอร์เวย์ขอเป็น Exclusion List เนื่องจากเป็นรายการที่อ่อนไหวและจะไม่มีการลดภาษี • สินค้าประมง EFTA เสนอลดภาษีเหลือ 0% เกือบทุกรายการ ขณะที่ไทยเสนอลดภาษีทุกพิกัดเหลือร้อยละ 0 ทั้งนี้ ยกเว้นสินค้าใน 10 พิกัด ได้แก่ ปลาแมคเคอเรล สด แซ่เย็น แซ่แข็ง ปลาอื่น ๆ สด แซ่เย็น แซ่แข็ง และเนือปลาฟิลเล - การค้าบริการและการลงทุน ทั้งสองฝ่ายได้ยื่น Requests และ Offers ระหว่างกันแล้ว โดยไทยต้องการให้มีการยอมรับ (recognition) มาตรฐานฝีมือแรงงานของไทย เช่น นวดไทย ผู้ดูแลเด็กและคนชรา ผู้ให้บริการสปา และผู้ปรุงอาหารไทย ส่วน EFTA สนใจสาขาวิชาชีพต่างๆ และขอให้ไทยเปิดตลาดเพิ่มขึ้นในกิจกรรม Insurance, Reinsurance และ Banking ซึ่งไทยได้ยืนยันว่าจะให้ไม่เกิน WTO และจะยังไม่ผูกพัน Reinsurance ส่วนการเจรจาด้านการลงทุน ทั้งสองฝ่ายยังมีท่าทีที่แตกต่างกันในหลายประเด็น เช่น นิยาม “การลงทุน” และ “ผู้ลงทุน” ขอบเขตการคุ้มครองการลงทุน แนวทางการผูกพันมาตรการ/สาขาต่างๆ (เรื่อง National Treatment และ MFN ในภาค non-service) และการระงับข้อพิพาท เป็นต้น - ภูวภัฏด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า ยังมีหลายประเด็นที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ ได้แก่ การใช้ Ex-work Price และ FOB Price ที่จะมาคำนวณ local content การห้ามใช้ Duty drawback แนวทางการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า และการใช้ Product Specific Rules (PSR) - เรื่องอื่นๆ มีการหารือในเรื่องมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม มาตรการสุขอนามัย มาตรการเยียวยาทางการค้า มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อโดยรัฐ และการแข่งขัน ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะหาข้อสรุปในประเด็นเหล่านี้ต่อไป <p>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifita.com (ไทย-EFTA)</p>

เขตการค้าเสรี BIMSTEC
(Framework Agreement on the BIMSTEC Free Trade Area)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด																		
<p>ความเป็นมา</p> <p>- ในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจ/การค้า BIMSTEC ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 6-7 มีนาคม 2003 ณ ประเทศศรีลังกา ที่ประชุมได้เห็นชอบให้จัดตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่างกรอบความตกลงเขตการค้าเสรี BIMSTEC ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจัดทำกรอบความตกลงเสร็จในเดือนธันวาคม 2003 ซึ่งได้รับความเห็นชอบและลงนามโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจ/การค้า BIMSTEC รวม 6 ประเทศ ยกเว้นบังกลาเทศ ในช่วงการประชุมผู้นำ BIMSTEC ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 7-9 กุมภาพันธ์ 2004 ณ จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย และบังกลาเทศได้ร่วมลงนามในกรอบความตกลงฯ ในเดือนมิถุนายน 2004</p> <p>กรอบการเจรจา</p> <p>- ครอบคลุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในทุกด้าน การเจรจาแบ่งเป็น 3 ส่วน</p> <p>➢ การเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า 2 แนวทาง</p> <p>Fast Track</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">ประเทศ</th> <th style="text-align: center;">ลดภาษีให้ประเทศกำลังพัฒนา</th> <th style="text-align: center;">ลดภาษีให้ประเทศพัฒนาน้อย</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>อินเดีย ศรีลังกา ไทย</td> <td>1 กค. 2006-30 มีย. 2009</td> <td>1 กค. 2006-30 มีย. 2007</td> </tr> <tr> <td>บังกลาเทศ ภูฐาน</td> <td>1 กค. 2006-30 มีย. 2011</td> <td>1 กค. 2006-30 มีย. 2009</td> </tr> </tbody> </table> <p>พม่า เนปาล</p> <p>Normal Track</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">ประเทศ</th> <th style="text-align: center;">ลดภาษีให้ประเทศกำลังพัฒนา</th> <th style="text-align: center;">ลดภาษีให้ประเทศพัฒนาน้อย</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>อินเดีย ศรีลังกา ไทย</td> <td>1 กค. 2007-30 มีย. 2012</td> <td>1 กค. 2007-30 มีย. 2010</td> </tr> <tr> <td>บังกลาเทศ ภูฐาน</td> <td>1 กค. 2007-30 มีย. 2017</td> <td>1 กค. 2007-30 มีย. 2015</td> </tr> </tbody> </table> <p>พม่า เนปาล</p> <p>พร้อมกันนี้ ให้มีสินค้าที่จะไม่นำมาลดภาษีได้ (Negative List) โดยต้องจำกัดจำนวนสินค้าให้น้อยที่สุด</p> <p>➢ การค้าบริการและการลงทุน ให้เริ่มเจรจาในปี 2005 และเสร็จสิ้นภายในปี 2007 โดยการใช้แนวทาง positive list approach และให้การปฏิบัติเป็นพิเศษและความยืดหยุ่นแก่สมาชิกที่ด้อยพัฒนา</p> <p>➢ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในสาขาความร่วมมือต่าง ๆ ของ BIMSTEC ให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น รวมทั้ง พิจารณาศุลกากร การทดสอบและรับรองมาตรฐาน และการเดินทางของนักธุรกิจ เป็นต้น</p> <p>กลไกการดำเนินการ</p> <p>- จัดตั้งคณะเจรจา (Trade Negotiating Committee: TNC) เพื่อเจรจารายละเอียด</p>	ประเทศ	ลดภาษีให้ประเทศกำลังพัฒนา	ลดภาษีให้ประเทศพัฒนาน้อย	อินเดีย ศรีลังกา ไทย	1 กค. 2006-30 มีย. 2009	1 กค. 2006-30 มีย. 2007	บังกลาเทศ ภูฐาน	1 กค. 2006-30 มีย. 2011	1 กค. 2006-30 มีย. 2009	ประเทศ	ลดภาษีให้ประเทศกำลังพัฒนา	ลดภาษีให้ประเทศพัฒนาน้อย	อินเดีย ศรีลังกา ไทย	1 กค. 2007-30 มีย. 2012	1 กค. 2007-30 มีย. 2010	บังกลาเทศ ภูฐาน	1 กค. 2007-30 มีย. 2017	1 กค. 2007-30 มีย. 2015	<p>- การประชุม BIMSTEC TNC ครั้งล่าสุดได้จัดประชุมคณะกรรมการเจรจาการค้า BIMSTEC TNC ครั้งที่ 16 ระหว่างวันที่ 17-21 มีนาคม 2008 ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้</p> <p>1. การเปิดตลาดการค้าสินค้า</p> <ul style="list-style-type: none"> • รายการสินค้าไม่ลดภาษี (Negative List: NL) ที่ประชุมยังมีทำที่ที่แตกต่างกันในการกำหนดจำนวนรายการสินค้าไม่ลดภาษี ที่อยู่ระหว่างร้อยละ 15-19 • การลดภาษีสินค้าปกติ (Normal Track) ประเทศสมาชิกยังมีทำที่ที่แตกต่างกันในเรื่องขอบเขตรายการสินค้าที่จะลดภาษีภายใต้ Normal Track ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มยกเลิกภาษี (Normal Track Elimination: NTE) 2) กลุ่มลดภาษี (Normal Track Reduction: NTR) <ul style="list-style-type: none"> • กฎถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) แบ่งเป็น 1) กฎทั่วไป (General Rule) ประเทศกำลังพัฒนาใช้เกณฑ์ CTS+Local content 35% และให้แต้มต่อแก่ประเทศ LDCs ใช้เกณฑ์ CTS+Local content 30% 2) กฎเฉพาะรายสินค้า (Product Specific Rules: PSRs) สินค้า PSRs ถ้าประเทศสมาชิกยื่นรายการสินค้าไม่ตรงกัน ก็ให้รับ PSRs นั้น แต่หากตรงกันให้มีการเจรจาหาข้อสรุปต่อไป <p>2. การค้าบริการ อินเดียได้ยกเว้นความตกลงการค้าบริการขึ้นใหม่ทั้งหมด ส่วนใหญ่มีพื้นฐานจาก GATS และได้ตกลงให้แต่ละประเทศส่งความเห็นเพิ่มเติมให้อินเดียในฐานะประธานการประชุม เพื่อรวบรวมความเห็นและเวียนให้สมาชิกพิจารณาต่อไป</p> <p>3. การลงทุน ได้หารือร่างที่อินเดียยกเว้นขึ้น ในส่วนของคำนิยามเกี่ยวกับนักลงทุนของประเทศภาคี ขอบข่ายความตกลงการลงทุน โดยได้ตกลงให้แต่ละประเทศกลับไปพิจารณาเพิ่มเติม และส่งข้อคิดเห็นให้อินเดียในฐานะประธานการประชุม เพื่อเวียนให้สมาชิกพิจารณาต่อไป</p> <p>4. ความร่วมมือศุลกากร สามารถหาข้อสรุปการจัดทำความตกลงว่าด้วยความร่วมมือศุลกากร รวมทั้งได้หารือเกี่ยวกับการจัดทำมาตรฐานว่าด้วยการขนส่งสินค้าผ่านแดน</p> <p>5. การหารือระหว่างนักกฎหมาย นักกฎหมายของแต่ละประเทศสมาชิกได้หารือร่วมกัน และได้ปรับถ้อยคำด้านกฎหมายในแต่ละมาตราให้มีความสอดคล้องกัน</p> <p>- การประชุม BIMSTEC TNC ครั้งที่ 17 ในเบื้องต้น พม่าจะเป็นเจ้าภาพ กำหนดจะจัดขึ้นระหว่างวันที่ 2-4 มิถุนายน 2008</p> <p>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifita.com (BIMSTEC)</p>
ประเทศ	ลดภาษีให้ประเทศกำลังพัฒนา	ลดภาษีให้ประเทศพัฒนาน้อย																	
อินเดีย ศรีลังกา ไทย	1 กค. 2006-30 มีย. 2009	1 กค. 2006-30 มีย. 2007																	
บังกลาเทศ ภูฐาน	1 กค. 2006-30 มีย. 2011	1 กค. 2006-30 มีย. 2009																	
ประเทศ	ลดภาษีให้ประเทศกำลังพัฒนา	ลดภาษีให้ประเทศพัฒนาน้อย																	
อินเดีย ศรีลังกา ไทย	1 กค. 2007-30 มีย. 2012	1 กค. 2007-30 มีย. 2010																	
บังกลาเทศ ภูฐาน	1 กค. 2007-30 มีย. 2017	1 กค. 2007-30 มีย. 2015																	

เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน
(Framework Agreement on Comprehensive Economic Co-operation between ASEAN and China)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <ul style="list-style-type: none"> - เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2001 ผู้นำอาเซียน-จีนได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะเจรจาอาเซียน-จีน (Trade Negotiation Committee: TNC) เพื่อจัดทำกรอบความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน ที่จะใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนที่สมบูรณ์ภายใน 10 ปี ซึ่งต่อมา TNC ได้สรุปผลการเจรจาและจัดทำกรอบความตกลง ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากผู้นำอาเซียน-จีน ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน (ASEAN-China Summit) ครั้งที่ 8 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2002 <p>กรอบการเจรจา (Framework Agreement: FA)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครอบคลุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในทุกด้าน การเจรจาแบ่งเป็น <ul style="list-style-type: none"> ➢ การเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า ➢ การเปิดเสรีด้านการค้าบริการ และการลงทุน ➢ ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ <p>กลไกการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้ง TNC เป็นเวทีหารือระหว่างอาเซียนกับจีน โดยไทยเป็นประธานฝ่ายอาเซียน และจัดตั้ง ASEAN Trade Negotiating Group (TNG) เป็นเวทีประชุมหารือระหว่างสมาชิกอาเซียน <p>การดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ การเปิดเสรีการค้าสินค้า (ที่มีผลบังคับใช้แล้ว) <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำไทยและจีนได้เห็นชอบให้ไทยกับจีนเริ่มลดภาษีระหว่างกันสินค้าเกษตรพิกัด 07-08 (ผัก และผลไม้) ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2003 ภายใต้กรอบ Early Harvest อาเซียน-จีน หรือ 3 เดือนก่อนประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ - การเปิดเสรีการค้าส่วนแรก (Early Harvest) ในสินค้าพิกัด 01-08 และสินค้าเฉพาะ (Specific products) อีก 2 รายการ คือ ถ่านหินแอนทราไซต์และถ่านหินโค้ก/ เซมิโค้ก ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2004 โดยประเทศอาเซียนเดิม 6 ประเทศและจีน ลดภาษีลงเหลือ 0% ในปี 2006 ส่วนอาเซียนใหม่ให้ยึดหยุ่นได้ถึงปี 2010 - การเปิดเสรีการค้าสินค้าทั่วไป ได้จัดทำความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้า (Agreement on Trade in Goods) โดย (1) สินค้าปกติ เริ่มลดภาษีตั้งแต่วันที่ 20 กรกฎาคม 2005 และลดลงเหลือ 0% ภายในปี 2010 (2) สินค้าอ่อนไหว จะเริ่มลดภาษีในปี 2012 และจะลดภาษีเป็น 0-5% ในปี 2018 (3) สินค้าอ่อนไหวสูง จะคงอัตราภาษีไว้ได้ถึงปี 2015 จึงจะลดภาษีมาอยู่ที่ไม่เกิน 50% ➢ กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (1) สินค้าเกษตรพื้นฐาน ใช้หลัก Wholly obtained (2) สินค้าอื่น ๆ มูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ภายในประเทศไม่ต่ำกว่า 40% โดย นำมูลค่าของวัตถุดิบจากประเทศสมาชิกมารวมกันได้ (3) กฎถิ่นกำเนิดสินค้าเฉพาะ (Product Specific Rules: PSR) สำหรับบางสินค้า 	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมคณะเจรจาการค้าเสรีอาเซียน-จีน ได้มีการประชุมแล้ว 28 ครั้ง ล่าสุดระหว่างวันที่ 18-20 กุมภาพันธ์ 2008 ที่กรุงเทพฯ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - การเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า <ul style="list-style-type: none"> • การเจรจาลด/เลิกมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี ที่ประชุมเห็นควรให้รวบรวมข้อมูล NTMs ของประเทศสมาชิกตามที่แจ้งต่อ WTO เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล จะดำเนินการแก้ไขปัญหาจากมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีควบคู่กันไป โดยแต่ละประเทศสามารถหยิบยกปัญหาที่ภาคธุรกิจประสบในอาเซียนและจีน และนำมาหารือเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว • การทบทวนความตกลงการค้าสินค้า ในเบื้องต้นให้ดูว่าทุกประเทศได้ดำเนินการลดภาษีตามที่ผูกพันไว้ หรือดำเนินการตามความตกลงฯ ครบถ้วนหรือไม่ รวมทั้งวิเคราะห์ Trade creation ที่เกิดจากการลดภาษีระหว่างกัน แล้วจึงพิจารณาเสนอแนวทางการทบทวนความตกลงต่อไป - การเจรจาการค้าบริการ <ul style="list-style-type: none"> • ในการเจรจาเปิดตลาดรอบสอง (Second Package) ขณะนี้ยังคงมีเพียงจีนและอาเซียน 4 ประเทศ (อินโดนีเซีย พม่า สิงคโปร์ และไทย) ที่ยื่นข้อเรียกร้องการเปิดตลาด (Request) แล้ว ที่ประชุมจึงกำหนดให้ประเทศสมาชิกอื่นยื่นข้อเรียกร้องฯ ภายใน 3 มีนาคม 2008 และข้อเสนอการเปิดตลาด (Offer) ภายใน 17 มีนาคม 2008 หากเกินจากกำหนดนี้จะถือว่าไม่มีข้อเรียกร้อง ทั้งนี้ เพื่อให้จีนสามารถพิจารณาจัดทำข้อเสนอให้อาเซียนและสามารถสรุปการเจรจาข้อผูกพันชุดที่สองได้ภายในเดือนกรกฎาคม 2008 ตามที่กำหนดไว้ - การเจรจาการค้าการลงทุน <ul style="list-style-type: none"> • ร่างข้อบทเรื่องการอำนวยความสะดวกการลงทุนและการคุ้มครองการลงทุน โดยฝ่ายจีนได้เห็นชอบในหลักการ แต่ขอนำเรื่องกลับไปหารือกับทางเมืองหลวงอีกครั้ง • หลักการการเปิดเสรีการลงทุนในอนาคต จีนมีท่าทียอมรับหลักการการเปิดเสรีในขนาดที่อาเซียนเสนอในเบื้องต้น คือ หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment: NT) และหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favoured Nation: MFN) ภายใน 1 ปี หลังจากลงนามความตกลงฯ ซึ่งจีนขอกลับไปปรึกษาเมืองหลวงและให้การยืนยันกับอาเซียนในการประชุมครั้งหน้า <p>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifia.com (อาเซียน-จีน)</p>

**การเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์
(ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Agreement: AANZFTA)**

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำอาเซียน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วม ตกลงให้เริ่มการจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2004 ณ กรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว <p>กรอบการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - หัวข้อหลักของการเจรจา ได้แก่ การค้าสินค้า กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า การค้าบริการ การลงทุน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และประเด็นกฎหมายและสถาบัน <p>กลไกการดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มี Trade Negotiating Committee (TNC) ทำหน้าที่เจรจาเรื่องการลดภาษีสินค้าและเป็นกลุ่มเจรจาหลัก โดยมีคณะทำงานและคณะผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ทำหน้าที่เจรจาเฉพาะเรื่อง <p>แนวทางการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นการเจรจาแบบ single undertaking โดยมีการเจรจาทุกหัวข้อไปพร้อม ๆ กัน และตกลงยอมรับผลการเจรจาทั้งหมดในคราวเดียว - มีเป้าหมายให้มีการเจรจาในสาระสำคัญแล้วเสร็จภายในเดือนพฤษภาคม 2008 เพื่อให้สามารถลงนามความตกลงได้ในการประชุม AEM-CER Consultations ในเดือนสิงหาคม 2008 	<ul style="list-style-type: none"> - การเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ ได้มีการเจรจามาแล้ว 13 ครั้ง ครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 2-9 มีนาคม 2008 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย สามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - การค้าสินค้า <ul style="list-style-type: none"> • Modality การลดภาษีสินค้า ในการเจรจาครั้งนี้ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ต่างขอหารือทวิภาคีกับสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศในเรื่อง modality การลดภาษีสินค้า เพื่อสอบถามถึง indicative tariff offer ที่ได้ยื่นมาและทำการเจรจา ที่ประชุม TNC ได้ตกลงให้มีการแลกเปลี่ยน revised indicative tariff offer และ request list ภายในเดือนมีนาคมนี้ • ร่างข้อบทการค้าสินค้า ที่ประชุม TNC ได้พิจารณาร่างข้อบทการค้าสินค้า โดยได้ข้อสรุปเพิ่มเติมในเรื่อง Acceleration of tariff commitments และ Fees and Charges Connected with Importation and Exportation เป็นต้น ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ยังได้เสนอร่างบท Safeguards ให้สมาชิกอาเซียนพิจารณาแจ้งข้อคิดเห็น ภายในเดือนมีนาคมนี้ • ความร่วมมือทางเศรษฐกิจด้านการค้าสินค้า นิวซีแลนด์ได้เสนอโครงการความร่วมมือด้าน Import Health Standard, Dairy Industry Development และ Food Safety Certification for Dairy and Meat Industries ซึ่งที่ประชุม TNC ได้ขอให้ประเทศสมาชิกอาเซียนแจ้งข้อคิดเห็นต่อโครงการเหล่านี้ ภายในเดือนมีนาคมนี้ - กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า คณะทำงานด้านกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า ได้พิจารณากฎเฉพาะรายสินค้า (PSR) และระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า (OCP) โดยมีความคืบหน้าในการพิจารณา PSR สินค้าสิ่งทอบางรายการและสินค้าตอนที่ 84 - การค้าบริการ บทบริการที่อาเซียน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ มีความเห็นไม่ตรงกัน จึงให้มีการยื่น revised offer ภายในวันที่ 11 เมษายนนี้ และยื่น prioritized request โดยเร็วที่สุด ก่อนการเจรจาครั้งหน้า - การลงทุน ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ได้ถอนเรื่อง ratchet mechanism โดยหวังให้คณะทำงานด้านการลงทุนมีความคืบหน้าในการพิจารณาร่างข้อบทการลงทุน - หัวข้ออื่นๆ การเจรจาครั้งนี้ยังครอบคลุมหัวข้ออื่นๆ อีก เช่น ประเด็นกฎหมายและสถาบันความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทรัพย์สินทางปัญญา และนโยบายการแข่งขัน เป็นต้น - การเจรจาครั้งต่อไป การเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ ครั้งที่ 14 ระหว่างวันที่ 20-24 เมษายน 2008 ณ นครบริสเบน ประเทศออสเตรเลีย <p>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifita.com (อาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์)</p>

ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี
(ASEAN-Republic of Korea Free Trade Agreement: AKFTA)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <ul style="list-style-type: none"> - การประชุมสุดยอดอาเซียน-เกาหลีที่ประเทศลาว เมื่อ 30 พ.ย. 2004 ผู้นำอาเซียนและเกาหลีได้ร่วมลงนามในปฏิญญาร่วมอาเซียน-เกาหลี ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมถึงการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน โดยให้เริ่มการเจรจาในช่วงต้นปี 2005 และเสร็จสิ้นภายในปี 2006 และมีเป้าหมายที่จะลดภาษีสินค้าจำนวนร้อยละ 80 ของจำนวนรายการสินค้าทั้งหมดลงเหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2009 - การประชุมผู้นำอาเซียน-เกาหลี เมื่อเดือนธันวาคม 2005 อาเซียนและเกาหลีได้ลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนและเกาหลีและความตกลงว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาท และการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน-เกาหลี ครั้งที่ 3 เมื่อเดือนพฤษภาคม 2006 อาเซียน 9 ประเทศ (ยกเว้นไทย) และเกาหลีได้ลงนามความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้า <p>กรอบการเจรจา</p> <p>ครอบคลุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในทุกด้าน ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเปิดเสรีการค้าสินค้า - ความตกลงด้านกลไกการระงับข้อพิพาททางการค้า - การเปิดเสรีการค้าบริการ และการลงทุน - ความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ <p>กลไกการดำเนินการ</p> <p>เขตการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้ง TNC เป็นเวทีหารือระหว่างอาเซียนและเกาหลี และจัดตั้ง ASEAN Trade Negotiating Group (TNG) เป็นเวทีประชุมหารือระหว่างสมาชิกอาเซียน โดยมีสิงคโปร์เป็นประธานฝ่ายอาเซียน - กำหนดกรอบและเงื่อนไขของการเจรจาการเปิดตลาดสินค้าทั้งในกลุ่มสินค้าปกติและกลุ่มสินค้าอ่อนไหว/สินค้าอ่อนไหวสูง - จัดตั้งคณะทำงานเจรจาเขตการค้าเสรีอาเซียน - สาธารณรัฐเกาหลี เพื่อยกร่างกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และภาคผนวกที่เกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมคณะกรรมการการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี (AKTNC) ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ปี 2005 และมีการเจรจารวมทั้งสิ้น 21 ครั้ง ล่าสุดระหว่างวันที่ 13-18 มกราคม 2008 ณ เมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ความคืบหน้าการปฏิบัติตามพันธกรณีความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าและความตกลงว่าด้วยการค้าบริการ <ul style="list-style-type: none"> • สมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ (สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และพม่า) และเกาหลี ได้มีการลดภาษีระหว่างกันแล้ว ส่วนประเทศภาคีอื่น (บรูไน กัมพูชา และลาว) อยู่ระหว่างดำเนินการกระบวนการภายใน • ที่ประชุมรับทราบผลการหารือสองฝ่ายระหว่างไทยและเกาหลี ที่สามารถบรรลุข้อตกลงระหว่างกันได้แล้ว • อาเซียนและเกาหลีอยู่ระหว่างการร่าง Protocol เพื่อให้ไทยสามารถเข้าร่วมความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าและความตกลงว่าด้วยการค้าบริการ ซึ่งอาเซียนอื่นและเกาหลีได้ลงนามไปแล้ว โดยในเบื้องต้นกำหนดจะให้มีการลงนามในเดือนพฤษภาคม 2008 • การแจ้งองค์การการค้าโลก (WTO) เรื่องการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี สองฝ่ายมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน โดยเกาหลีต้องการให้แจ้งภายใต้มาตรา 24 แต่อาเซียนต้องการให้แจ้งภายใต้ Enabling Clause ที่ประชุมจึงเสนอความเห็นต่อเจ้าหน้าที่อาวุโสเศรษฐกิจอาเซียน (SEOM) ว่าควรให้ผู้แทนอาเซียนและเกาหลี ณ นครเจนีวา ร่วมกันพิจารณาต่อไป - การเจรจาความตกลงว่าด้วยการลงทุน <ul style="list-style-type: none"> • ทั้งสองฝ่ายสามารถสรุปร่างความตกลงได้แล้ว • เกาหลีสามารถสรุปผลการเจรจาข้อผูกพันกับอาเซียนแล้ว 8 ประเทศ เหลือเพียงไทยและฟิลิปปินส์ โดยไทยเรียกร้องให้เกาหลีเปิดตลาดให้บุคลากรไทยเข้าไปทำงานในเกาหลีผ่านสัญญาจ้างได้ - ความตกลงว่าด้วยการลงทุน <ul style="list-style-type: none"> • อาเซียนและเกาหลียังไม่สามารถบรรลุข้อตกลงกันได้หลายประเด็น เช่น การขยายผลประโยชน์ที่อาเซียนให้แก่ประเทศคู่เจรจาอื่นในการจัดทำความตกลงว่าด้วยการลงทุนที่จะมีขึ้นในอนาคตให้แก่เกาหลีโดยอัตโนมัติ (Automatic MFN) การให้ความคุ้มครองการลงทุนก่อนเข้ามาจัดตั้งสำนักงานในประเทศ (Pre-establishment Protection) เป็นต้น - เรื่องอื่นๆ <ul style="list-style-type: none"> • การจัดตั้ง Implementing Committee เนื่องจาก TNC จะหมดวาระลงหลังจากการเจรจาความตกลงว่าด้วยการลงทุนบรรลุผลแล้ว ที่ประชุมจึงให้เสนอเจ้าหน้าที่อาวุโสเศรษฐกิจอาเซียน-เกาหลี (SEOM-ROK) พิจารณา • การยอมรับหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าของเกาหลีที่ลงนามด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ สมาชิกอาเซียนหลายประเทศไม่สามารถให้สิทธิพิเศษทางภาษีแก่สินค้านำเข้าจากเกาหลี เนื่องจากยังไม่มียกกฎหมายรองรับ <p style="text-align: center;">ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaiфта.com (อาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี)</p>

ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย
(Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN and India)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำอาเซียน-อินเดีย ได้ร่วมลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยการจัดทำ FTA อาเซียน-อินเดีย (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN and India) เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2003 ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย <p>กรอบการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครอบคลุมการค้าสินค้า บริการ การลงทุน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ กลไกการระงับข้อพิพาท และให้ความยืดหยุ่นแก่ CLMV - การเปิดเสรีการค้าสินค้า ผู้นำได้ตั้งเป้าหมายให้เจรจาแล้วเสร็จภายใน กรกฎาคม 2007 โดยลดภาษีสินค้าส่วนใหญ่เป็น 0% ภายในปี 2011 และเข้าสู่สุดท้ายในปี 2015 - การค้าบริการและการลงทุน ให้เจรจาภายหลังข้อตกลงการค้าสินค้า โดยให้มีการเปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุนรายสาขา <p>กลไกการดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตั้ง ASEAN Trade Negotiating Group (TNG) เป็นเวทีประชุมหารือระหว่างสมาชิกอาเซียน และจัดตั้งคณะเจรจาการค้าอาเซียน-อินเดีย (ASEAN-India Trade Negotiating Committee: TNC) เป็นเวทีหารือระหว่างอาเซียน-อินเดีย โดยมีมาเลเซียเป็นประธานฝ่ายอาเซียน 	<ul style="list-style-type: none"> - การเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย ได้มีการเจรจามาแล้ว 18 ครั้ง ครั้งล่าสุดประชุมระหว่างวันที่ 7-9 มกราคม 2008 ณ เมืองโบปาล ประเทศอินเดีย สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> • การวิเคราะห์เปรียบเทียบการเปิดตลาดของอาเซียนและอินเดีย อินเดียได้วิเคราะห์ว่าอาเซียนเปิดตลาดให้อินเดียน้อยกว่าที่อินเดียให้แก่อาเซียน ซึ่งอาเซียนได้ชี้แจงว่าประเทศอาเซียนส่วนใหญ่มีโครงสร้างอัตราภาษีต่ำกว่าอินเดีย • การเจรจาลดภาษีสินค้าพิเศษ (Special Products) อินเดียมีท่าทีผ่อนปรนที่จะลดภาษีน้ำมันปาล์มดิบและกลั่น ลงเหลือร้อยละ 45 และ 55 ตามลำดับ ภายในวันที่ 1 กรกฎาคม 2018 แต่มาเลเซียและอินโดนีเซียพยายามผลักดันให้ลดลงมากกว่านี้ ส่วนเวียดนามยังไม่ตกลงลดภาษีสินค้าชา กาแฟ และพริกไทย • บัญชีสินค้าอ่อนไหวสูงของอาเซียน (Highly Sensitive List: HSL) อาเซียนยืนยันให้มีบัญชี HSL ต้องลดภาษีลงในอัตราร้อยละ 50 และ 25 จากอัตราภาษีฐาน ส่วนอินเดียยอมรับในหลักการให้มีบัญชี HSL ได้แต่ต้องไม่เกิน 50 รายการ และลดภาษีในอัตราร้อยละ 50 จากอัตราภาษีฐาน พร้อมกับเรียกร้องให้อาเซียนเพิ่มมูลค่าการเปิดตลาดสินค้าในบัญชี Normal Track ให้มากขึ้น • การลดภาษีน้ำมันปิโตรเลียมดิบ อินเดียตกลงที่จะยกเลิกภาษีภายในวันที่ 1 กรกฎาคม 2011 ให้กับบรูไนประเทศเดียว แต่มาเลเซียขอสงวนไม่รับข้อตกลงนี้ • กำหนดการเริ่มลดภาษีและสิ้นสุด ในเบื้องต้นได้ตั้งเป้าจะเริ่มลดภาษีตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2008 และสิ้นสุดการลดภาษีทุกวันที่ 1 กรกฎาคม แต่ยังไม่ตกลงอัตราภาษีฐาน โดยอาเซียนให้ใช้อัตราภาษี ณ วันที่ลงนามเป็นฐานในการลดภาษี แต่อินเดียให้ใช้อัตรา ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2007 • กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า <ul style="list-style-type: none"> - (1) Back-to-back Certificate of Origin อินเดียได้ผ่อนปรนยอมรับหลักการที่อนุญาตให้นายหน้า (Intermediate Party) ออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดแบบ Back-to-back C/O แบบท้ายหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดจากประเทศผู้ผลิตได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด - (2) เกณฑ์ถิ่นกำเนิดเฉพาะสินค้า (Product Specific Rules: PSRs) ไทย สิงคโปร์ เวียดนาม อินโดนีเซีย และอินเดีย ได้เสนอ PSRs โดยที่ประชุมจะพยายามสรุปรายการสินค้าที่ใช้เกณฑ์เฉพาะรองรับจำนวนหนึ่งก่อนการลงนามความตกลงการค้าสินค้า - การเจรจาครั้งต่อไป จะมีการประชุมคณะเจรจาเขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย ครั้งที่ 19 ระหว่างวันที่ 13-15 กุมภาพันธ์ 2008 ณ กรุงเทพมหานคร สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว <p><u>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifita.com (อาเซียน-อินเดีย)</u></p>

ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น
(ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership: AJCEP)

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำอาเซียน-ญี่ปุ่นได้ร่วมลงนามในกรอบความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (Framework for Comprehensive Economic Partnership between ASEAN and Japan) เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2003 ณ เกาะบาทลี ประเทศอินโดนีเซีย <p>กรอบการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครอบคลุมใน 4 ประเด็นสำคัญ คือ 1) การเปิดเสรี (การค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน) 2) กฎเกณฑ์ทางการค้า (กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า) 3) การอำนวยความสะดวกทางการค้า (พิธีการศุลกากร การค้าไร้กระดาษ) และ 4) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ เช่น SMEs, ICT, HR <p>กลไกการดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งคณะกรรมการพันธมิตรทางเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Committee on Comprehensive Economic Partnership: AJCCEP) เพื่อเป็นเวทีเจรจาระหว่างอาเซียน-ญี่ปุ่น โดยมีฟิลิปปินส์เป็นประธานฝ่ายอาเซียน และจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเจรจาในรายละเอียด เช่น คณะทำงานกฎถิ่นกำเนิดสินค้า (Working Group on rules of origin: WGROO) ซึ่งจะอยู่ภายใต้ AJCCEP <p>แนวทางการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นการเจรจาแบบ Single Undertaking คือ จะต้องเจรจาในทุกเรื่องไปพร้อมๆ กัน ก่อนที่จะสรุปผลการเจรจา 	<ul style="list-style-type: none"> - การเจรจาจัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น ได้มีการเจรจามาแล้ว 11 รอบ โดยมีการประชุมครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 3-6 พฤศจิกายน 2007 ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ สามารถสรุปผลการเจรจาความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-ญี่ปุ่น ได้เสร็จสิ้น สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - การเปิดตลาดสินค้า การเจรจาเรื่องนี้สามารถสรุปประเด็นต่าง ๆ ได้ เช่น มาตรการปกป้องสินค้า (Safeguard Measure) <ul style="list-style-type: none"> • จะมีการทบทวนที่จะ remove มาตรการนี้ออกจากความตกลงฯ 10 ปีหลังจากที่ความตกลงฯ มีผลใช้บังคับแล้ว • ระยะเวลาในการใช้มาตรการ 3 ปี โดยสามารถขยายเวลาได้อีก 1 ปี • จะไม่ใช้มาตรการปกป้องภายใต้ AJCEP ขัดแย้งกับมาตรการปกป้องทั่วไปภายใต้ GATT และ WTO และมาตรการ 5 ของความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-ญี่ปุ่น - การประชุมคณะทำงานกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า สามารถสรุปผลได้ <ul style="list-style-type: none"> • อาเซียนยอมรับคำนิยามเรื่องเรื่องที่มีการระบุสัดส่วนของลูกเรือที่มีสัญชาติในประเทศภาคีขั้นต่ำร้อยละ 75 • การกำหนดกฎเฉพาะรายสินค้า (Product Specific Rule:PSR) ญี่ปุ่นยอมรับข้อเสนอ PSR กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมของอาเซียนทั้งหมด - การประชุมคณะทำงานด้านกฎหมายและองค์กร สามารถสรุปผลข้อบทในความตกลงฯ ประกอบด้วยกฎระเบียบข้อพิพาท ข้อบททั่วไป (General Provision) และข้อบทสุดท้าย (Final Provision) รวมทั้งกระบวนการเจรจาของบทการค้าบริการและการลงทุน โดยมีสาระสำคัญ คือ <ul style="list-style-type: none"> • ข้อความตกลง เห็นชอบให้ใช้ชื่อ Agreement on Comprehensive Economic Partnership among the member states of the Association of South East Asian Nations and Japan • การแก้ไขความตกลง ให้ดำเนินการโดย Joint Committee ซึ่งประกอบด้วยอาเซียน 10 ประเทศ (ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ให้สัตยาบันแล้วหรือไม่ก็ตาม) และญี่ปุ่น • การมีผลบังคับใช้ ให้ความตกลงมีผลใช้บังคับ 30 วันหลังจากญี่ปุ่นและอาเซียนอย่างน้อย 1 ประเทศได้แจ้ง (Notification) แก่ประเทศที่ได้ลงนามแล้ว (signatory states) ว่าได้ดำเนินการตามกฎหมายภายในที่จำเป็นต่อการให้ความตกลงมีผลบังคับใช้เสร็จสมบูรณ์แล้ว • องค์ประกอบของคณะอนุญาโตตุลาการ ประกอบด้วยสมาชิก 3 คน (อนุญาโตตุลาการของแต่ละฝ่ายๆ ละ 1 คน และประธาน 1 คน) • กระบวนการเจรจาของบทการค้าบริการและการลงทุน ให้อาเซียนทุกประเทศ และญี่ปุ่นสามารถเข้าร่วมกระบวนการเจรจาเพื่อปรับเปลี่ยน/แก้ไขเนื้อหาสาระของบทการค้าบริการและการลงทุนได้ - คาดว่าอาจจะมีการลงนามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น หากอาเซียนทุกประเทศสามารถดำเนินการภายในเสร็จสิ้น ทันการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการซึ่งมีกำหนดที่จะจัดขึ้นในเดือนพฤษภาคมนี้ <p>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifita.com (อาเซียน-ญี่ปุ่น)</p>

**ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-สหภาพยุโรป
(ASEAN-EU Free Trade Agreement)**

ความเป็นมา/การดำเนินการ	สถานะล่าสุด
<p>ความเป็นมา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนและสหภาพยุโรป ครั้งที่ 8 ณ ประเทศบรูไน เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2007 ทั้งสองฝ่ายได้ประกาศเจตนารมณ์ที่จะเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนและสหภาพยุโรปโดยเป็นการเจรจาระหว่างภูมิภาคต่อภูมิภาค <p>กรอบการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครอบคลุมเรื่องการเปิดตลาดสินค้า บริการ การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ <p>กลไกการดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตั้งคณะกรรมการร่วมจัดทำความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-สหภาพยุโรป (Joint Committee on ASEAN-EU FTA) ทำหน้าที่คณะเจรจาหลัก (Trade Negotiating Committee: TNG) สำหรับการเจรจาความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-สหภาพยุโรป และจะมีการตั้งคณะทำงานและกลุ่มเจรจาต่าง ๆ ขึ้น หลังจากสามารถตกลงหัวข้อการเจรจาทั้งหมดได้แล้ว <p>แผนการเจรจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้มีการเจรจาปีละ 4 ครั้ง โดยการเจรจาครั้งแรกจะมีขึ้นในเดือนมกราคม 2008 - ในการเจรจาแต่ละครั้ง สหภาพยุโรปจะจัดให้มีการสัมมนาหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเจรจาของอาเซียนก่อนการประชุม 	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมคณะกรรมการร่วมจัดทำความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-สหภาพยุโรป ได้มีการเจรจามาแล้ว 3 ครั้ง ล่าสุดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 30 มกราคม-1 กุมภาพันธ์ 2008 ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม สรุปผลการประชุมได้ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - การประชุมยังอยู่ในขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและความคาดหวังของแต่ละประเทศ โดยในครั้งนี้นสหภาพยุโรปได้นำเสนอหัวข้อต่าง ๆ ที่ต้องการให้รวมอยู่ในความตกลง ได้แก่ การค้าสินค้า มาตรการสุขอนามัย อุปสรรคทางเทคนิคทางการค้า กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า การต่อต้านการฉ้อโกงทางศุลกากร มาตรการที่มีใช้ภาษี มาตรการเยียวยาทางการค้า การอำนวยความสะดวกทางการค้า การค้าบริการ การลงทุน การจัดซื้อโดยรัฐ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การแข่งขัน การพัฒนาที่ยั่งยืน (สิ่งแวดล้อม แรงงาน และสังคม) การเคลื่อนย้ายเงินทุน และการยุติข้อพิพาท - ที่ประชุมได้แลกเปลี่ยนความเห็นในแต่ละหัวข้อ และอาเซียนได้ขอความกระจ่างในหลายหัวข้อที่สหภาพยุโรปเสนอแต่อาเซียนยังไม่เคยเจรจากับประเทศใดมาก่อน เช่น การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อโดยรัฐ นโยบายการแข่งขัน และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในขั้นนี้อาเซียนได้แสดงท่าทีไม่เห็นด้วยที่จะให้เรื่องเหล่านี้รวมอยู่ในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เป็นหัวหน้าคณะเจรจาความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-สหภาพยุโรป - การเจรจาครั้งต่อไป จะมีการประชุมคณะกรรมการร่วมจัดทำความตกลงการค้าเสรีอาเซียน - สหภาพยุโรป ครั้งที่ 4 ในเดือนเมษายน 2008 ที่กรุงเทพฯ <p>ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.thaifita.com (อาเซียน-สหภาพยุโรป)</p>

ภาคผนวก ง.

แบบแสดงข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดรายการสินค้าอ่อนไหว
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบแสดงข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดรายการสินค้าอ่อนไหว (สินค้ากลุ่ม S)

1. ผู้เสนอ
 - 1.1 ที่อยู่
 - 1.2 ชื่อผู้ติดต่อ
 - โทรศัพท์
 - โทรสาร.....email.....

2. สินค้าที่ขอให้อยู่ในรายการสินค้าอ่อนไหว (Sensitive List)
 - 2.1 พิกัดศุลกากร.....
ไปรระบุประเภทย่อย 6-7 หลัก
 - 2.2 รายการสินค้า

3. ผู้เจรจาเขตการค้าเสรีที่ขอให้กำหนดเป็นสินค้าอ่อนไหว จำนวน ประเทศ
ขณะนี้ผู้เจรจามี 7 ประเทศได้แก่ จีน บาหลีเรน ออสเตรเลีย อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลี และสหรัฐอเมริกา
 - 3.1 ประเทศ
 - (1) เหตุผล
 -
 -
 - (2) แผนการลดภาษีที่เสนอ
 -
 -
 - เช่น (1) ให้คงอัตราอากรขาเข้าในอัตราปัจจุบันไว้จนถึงปี 2557 และลดลงเหลือร้อยละ 0 ในปี 2558 หรือ (2) ให้ลดอัตราอากรขาเข้าลงร้อยละ 5 ทุก 3 ปี และเมื่ออัตราลดลงเหลือร้อยละ 5 แล้ว ให้คงไว้ที่ร้อยละ 5 เป็นต้น
 - (3) แผนการดำเนินการของท่าน เพื่อให้สินค้าของท่านสามารถแข่งขันได้
 -
 - (4) มาตรการที่จะขอให้รัฐบาลพิจารณาดำเนินการเพื่อให้สินค้าของท่านสามารถแข่งขันได้
 -

- 3.2 ประเทศ (ถ้ามี)
- (1) เหตุผล
- (2) แผนการลดภาษีที่เสนอ
- (3) แผนการดำเนินการของท่าน เพื่อให้สินค้าของท่านสามารถแข่งขันได้
- (4) มาตรการที่จะขอให้รัฐบาลพิจารณาดำเนินการเพื่อให้สินค้าของท่านสามารถแข่งขันได้
- 3.3 ประเทศ (ถ้ามี)
- (1) เหตุผล
- (2) แผนการลดภาษีที่เสนอ
- (3) แผนการดำเนินการของท่าน เพื่อให้สินค้าของท่านสามารถแข่งขันได้
- (4) มาตรการที่จะขอให้รัฐบาลพิจารณาดำเนินการเพื่อให้สินค้าของท่านสามารถแข่งขันได้
- 3.4 ประเทศ (ถ้ามี)
- (1) เหตุผล
- (2) แผนการลดภาษีที่เสนอ
- (3) แผนการดำเนินการของท่าน เพื่อให้สินค้าของท่านสามารถแข่งขันได้
- (4) มาตรการที่จะขอให้รัฐบาลพิจารณาดำเนินการเพื่อให้สินค้าของท่านสามารถแข่งขันได้

โปรดชี้แจงรายละเอียดของประเทศที่ 5 - 7 (ถ้ามี)

คำชี้แจง

1. กระทรวงการคลังกำลังดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในสนับสนุนการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับประเทศต่าง ๆ ซึ่งขณะนี้ มีประเทศ แก่ จีน บาห์เรน ออสเตรเลีย อินเดีย ญี่ปุ่น เปรู และสหรัฐอเมริกา

2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนการปรับปรุงภาษีศุลกากรเพื่อเปิดเสรีทางการค้า (ผศค.) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นคณะทำงานที่ปรึกษาแก่กระทรวงการคลัง ในการจัดทำแผนการปรับปรุงภาษีศุลกากรเพื่อการปฏิบัติตามข้อผูกพัน ตามสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงเขตการค้าเสรีต่าง ๆ ด้วย

3. ในการจัดทำแผนการปรับปรุงภาษีศุลกากร นั้น ขณะนี้ การเปิดเสรีกับประเทศจีน และบาห์เรนจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จ โดยการลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 ในปี 2553 และสำหรับกับอีก 3 คู่เจรจา ได้แก่ ออสเตรเลีย อินเดีย และญี่ปุ่น ก็มีแนวโน้มสูงที่จะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 ในปี 2553 เช่นกัน ซึ่ง ผศค. ตระหนักดีว่ามีผู้ประกอบการส่วนหนึ่งยังไม่พร้อมที่จะเปิดเสรีในปี 2553 ดังนั้น จึงจะพิจารณากำหนดสินค้าส่วนหนึ่งให้เป็นสินค้าอ่อนไหว (Sensitive List) ซึ่งอาจจะยังมีภาษีมากกว่าร้อยละ 0 ภายหลังจากปี 2553 อยู่ อย่างไรก็ตาม อาจมีผู้ขอให้สินค้าของคนเป็นสินค้าอ่อนไหวกับแต่ละประเทศคู่ค้าเป็นจำนวนมาก ผศค. จึงได้จัดทำแบบแสดงข้อมูลนี้ขึ้นเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดรายการสินค้าอ่อนไหวของไทยในแต่ละกรอบการเจรจาต่อไป ทั้งนี้ สินค้าที่จะกำหนดเป็นสินค้าอ่อนไหวควรจะเป็นสินค้าที่จะสามารถแข่งขันได้ในที่สุด นอกจากนี้ การจะกำหนดสินค้าใดเป็นสินค้าอ่อนไหวนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพิจารณาในลำดับต่อไป ตลอดจน การดำเนินการเจรจาของไทยกับประเทศคู่ค้าด้วย

4. ผศค. มีแนวทางการกำหนดรายการสินค้าอ่อนไหวว่า มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการลดผลกระทบต่อภาคการผลิต ส่วนวัตถุประสงค์อื่นจะใช้มาตรการด้านระเบียบข้อบังคับภายใน ซึ่งเป็นแนวทางที่ไม่ใช่การกีดกันทางการค้า ทั้งนี้ รายการสินค้าอ่อนไหวของไทย มีเงื่อนไขว่าจะเป็นสินค้าที่สามารถปรับตัวเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่ค้าที่ทำความตกลงเขตการค้าเสรีให้ได้ภายหลังจากที่มีการตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรีซึ่งจะมีอัตราภาษีสุดท้ายเป็นร้อยละ 0 ดังนั้น หากสินค้าใดที่ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างแน่นอนภายหลังจากเปิดเสรี สินค้านั้น จะไม่นำมาบรรจุในรายการสินค้าอ่อนไหวของไทย

5. ท่านสามารถพิมพ์แบบแสดงข้อมูลขึ้นใหม่ตามแบบนี้ได้

6. ขอให้ส่งแบบแสดงข้อมูลฯ นี้ กลับมาที่ ฝ่ายเลขานุการ ผศค. สำนักนโยบายเศรษฐกิจมหภาคและระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ถนนพระราม 6 กท. 10400

แบบแสดงความเห็นรายสินค้าเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำแผนการลดภาษีภายใต้เขตการค้าเสรี
(สินค้ากลุ่ม X)

1. ผู้เสนอ
- 1.1 ที่อยู่
- 1.2 ชื่อผู้ติดต่อ
- โทรศัพท์
- โทรสาร.....email.....

2. สินค้าที่ต้องการแสดงความเห็น

การแสดงความเห็นนี้ เป็นการแสดงความเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนการลดภาษีเพื่อให้สินค้าจัดอยู่ใน “กลุ่มสินค้าอื่น ๆ” นอกเหนือจากกลุ่มสินค้าที่สามารถลดภาษีได้ทันทีไม่ว่าจะเป็นลักษณะฝ่ายเดียวหรือต่างตอบแทน กลุ่มสินค้าลดภาษีปกติ หรือกลุ่มสินค้าอ่อนไหว

- 2.1 พิกัดศุลกากร.....
- โปรตระกูลประเภทย่อย 6-7 หลัก
- 2.2 รายการสินค้า

3. คู่เจรจาเขตการค้าเสรีที่ขอแสดงความเห็น จำนวน ประเทศ

ขณะนี้คู่เจรจามี 7 ประเทศได้แก่ จีน บาหลีเรน ออสเตรเลีย อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลี และสหรัฐอเมริกา

- 3.1 ประเทศ
- ความเห็น

ความเห็นที่จะแสดงนี้จะเป็นความเห็นที่เห็นว่าไทยจะสามารถลดภาษีให้แก่คู่เจรจาอย่างไร เช่น (1) พร้อมทั้งจะลดภาษีสินค้านั้นจากอัตราปัจจุบันเหลือร้อยละ 10 ทันที ถ้าประเทศคู่เจรจานั้นยอมลดภาษีลงจากร้อยละ 10 เหลือร้อยละ 0 หรือ (2) พร้อมทั้งจะให้สินค้านั้นเข้าแผนการลดภาษีตามปกติได้ หากสามารถในประเด็นที่เกี่ยวข้อง (คือ.....) เป็นผลสำเร็จ

3.2 ประเทศ (ถ้ามี)
ความเห็น
.....
.....
.....

3.3 ประเทศ (ถ้ามี)
ความเห็น
.....
.....
.....

3.4 ประเทศ (ถ้ามี)
ความเห็น
.....
.....
.....

โปรดชี้แจงรายละเอียดของประเทศที่ 5 – 7 (ถ้ามี)
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำขึ้นเอง

1. กระทรวงการคลังกำลังดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในสนับสนุนการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับประเทศต่าง ๆ ซึ่งขณะนี้มีประเทศ แก่ จีน บาหลีเรน ออสเตรเลีย อินเดีย ญี่ปุ่น เปรู และสหรัฐอเมริกา

2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนการปรับปรุงภาษีศุลกากรเพื่อเปิดเสรีทางการค้า (มศค.) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นคณะทำงานที่ปรึกษาแก่กระทรวงการคลัง ในการจัดทำแผนการปรับปรุงภาษีศุลกากรเพื่อการปฏิบัติตามข้อผูกพัน ตามสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงเขตการค้าเสรีต่าง ๆ ด้วย

3. ในการจัดทำแผนการปรับปรุงภาษีศุลกากร นั้น มศค. จะแบ่งสินค้าออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

3.1 หมายถึง สินค้าที่สามารถลดภาษีให้แก่ประเทศคู่ค้า แบบ "ลดฝ่ายเดียว" หรือนำไป "แลก" กับการลดภาษีสินค้าอื่น ได้ทันที

3.2 สินค้าที่สามารถลดภาษีให้แก่ประเทศคู่ค้า แบบ "ต่างตอบแทน" ได้ทันที

3.3 สินค้าที่จะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 ภายใต้กรอบการลดภาษีปกติ

3.4 สินค้าอ่อนไหว

3.5 สินค้าอื่น ๆ คือกลุ่มสินค้าที่ต้องมีการแสดงความเห็นประกอบการจัดทำแผนการลดภาษี (สินค้ากลุ่ม X) ซึ่งจะเป็นกลุ่มสินค้าที่เกี่ยวข้องต้องการแสดงความเห็นในรูปแบบอื่นนอกจากตาม 3.1-3.4

4. ท่านสามารถพิมพ์แบบแสดงข้อมูลขึ้นใหม่ตามแบบนี้ได้

5. ขอให้ส่งแบบแสดงข้อมูลฯ นี้ กลับมาที่ ฝ่ายเลขานุการ มศค. สำนักนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ถนนพระราม 6 กท. 10400

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ.

สำเนาหนังสือเสนอแนวทางการลดภาษีสำหรับรายการสินค้าอุปโภค
บริโภค 2301.20 ในการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-เปรู

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หอการค้าไทย
THE THAI CHAMBER OF COMMERCE

239

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
BOARD OF TRADE OF THAILAND

ที่ ปสท/ส.299/2547

3 สิงหาคม 2547

เรื่อง ขอเสนอแนวทางการลดภาษีสำหรับรายการสินค้าปลาป่นพิกัด 2301.20 ในการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-เปรู

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางการลดภาษีสำหรับรายการสินค้าปลาป่นพิกัด 2301.20 ในการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-เปรู

ตามที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้เข้าร่วมประชุมเตรียมการฝ่ายไทยด้านการเปิดตลาดสินค้าภายใต้การเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-เปรู เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2547 เวลา 14.00 น. ณ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งที่ประชุมได้มีการพิจารณาแนวทางในการลดภาษีสำหรับรายการสินค้าอ่อนไหวของไทย พร้อมทั้งให้ภาคเอกชนกลับไปพิจารณาและแจ้งกลับไปยังกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ นั้น

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้หารือและพิจารณาร่วมกับ 3 สมาคม คือ สมาคมการประมงแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ผลิตปลาป่นไทย และสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย ในท่าทีสำหรับแนวทางการลดภาษีในรายการสินค้าปลาป่นพิกัด 2301.20 ในกรณีนี้ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ขอเสนอแนวทางการลดภาษีสำหรับรายการสินค้านี้ ซึ่งปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมศักดิ์ ปณีตธยาชัย)

ประธานกรรมการด้าน FTA ไทย-เปรู

กลุ่มกิจกรรมประสานงานภาครัฐและพัฒนาเศรษฐกิจ

ศูนย์ข้อมูลธุรกิจ

โทรศัพท์ 0-2622-1111 ต่อ 639,

โทรสาร 0-2622-1881

Modality สำหรับรายการสินค้าอ่อนไหว(ปลาป่นพิกัด 2301.20)ของ FTA ไทย-เปรู

สินค้าปลาป่น พิกัด 2301.20	สินค้านัดภาษียกเลิก					สินค้า Sensitive List		
	เริ่มความตกลง พ.ศ.2549 (ปีที่ 1)	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ปีที่ 6	ปีที่ 7	ปีที่ 8
อัตราภาษี								
15	15	15	15	15	15	10	5	0

หมายเหตุ : ตาม frame Work ของการเจรจาการลดภาษีศุลกากรจะเริ่มต้นขึ้นในเดือนมกราคม 2549 แต่ถ้าหากการเจรจามีความคืบหน้าสำเร็จก่อนกำหนดใน frame Work คาดว่าการลดภาษีศุลกากรจะเริ่มต้นขึ้นในเดือนกรกฎาคม 2548

ในปัจจุบันสินค้าปลาป่นพิกัด 2301.20 เป็นสินค้าอ่อนไหว เกษตรกรและผู้ประกอบการไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าที่มาจากเปรูได้ และยังคงต้องใช้เวลาในการปรับตัวให้สามารถแข่งขันได้ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม แนวทางการลดภาษีในรายการสินค้าอ่อนไหว (ปลาป่นพิกัด 2301.20) สำหรับการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-เปรู ทางสมาคมการประมงแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ผลิตปลาป่นไทย และสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย เสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรประมงอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อความยั่งยืน ดังต่อไปนี้

1. ในระหว่างปีที่เริ่มความตกลง(ปีที่ 1-ปีที่ 5)ให้คงอัตราภาษีศุลกากร 15 % โดยภาครัฐบาลจะต้องมีมาตรการที่ชัดเจนในการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนดังนี้

- การขึ้นทะเบียนเรือประมงทั่วประเทศให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
 - การดูแลจัดอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจับปลาอย่างเข้มงวด โดยให้ใช้กฎหมายที่สามารถบังคับได้
- โดยเฉพาะกรณีที่มีการใช้เครื่องมือผิดประเภทในการจับปลาซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลอย่างชัดเจน
- การแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุน ในกรณีของเรือประมง สามารถนำมาใช้กู้เงินเพื่อดำเนินงานได้
 - การช่วยลดต้นทุนการทำประมงชายฝั่งให้กับชาวประมงขนาดเล็กให้มีต้นทุนในการจับปลาน้อยที่สุด เพราะขณะนี้เรือเหล่านี้ต้องใช้น้ำมันราคาแพง (ยังมีภาษีอยู่)
 - การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยสมาคมฯ เสนอให้ซื้อเรือประมงเก่า แล้วนำไปใช้เป็นแนวปะการัง เป็นการแก้ปัญหาการเพิ่มจำนวนเรือประมงได้อีกทางหนึ่งจะทำให้จำนวนเรือลดลงได้ และเป็นผลดีต่อชาวประมงในการนำเงินไปทำธุรกิจอย่างอื่นได้อีก

- แนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล รัฐควรส่งเสริมให้เรือประมงพื้นบ้านและเรือประมงพาณิชย์มีส่วนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลมากขึ้น โดยเฉพาะเรือประมงพื้นบ้านมีการกำกับเขตประมงที่ชัดเจนจึงมีบทบาทมากกว่าเรือประมงพาณิชย์ เพื่ออำนวยความสะดวกและฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล
- แนวทางในการแก้ปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนเรือประมงพาณิชย์ โดยรัฐควรงดการต่อเรือ 5-10 ปี หากพบว่าจำนวนเรือยังไม่ลดลง ก็ขอให้งดต่อเรือไปเรื่อย ๆ จนกว่าจำนวนเรือจะลดลงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

อย่างไรก็ดีหากรัฐบาลไม่สามารถดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลได้ตามข้อเสนอข้างต้น ขอให้รัฐบาลดำเนินการลดความเสี่ยงจากการลดภาษีศุลกากรที่คาดว่าจะเกิดขึ้นให้แก่ชาวประมง การลดภาษีศุลกากรจะเริ่มต้นขึ้นในเดือนมกราคม 2549 (ตามกำหนดใน Frame Work)

2. ในระหว่างปี 2548-2549 ภาครัฐ (โดยกรมปศุสัตว์) ควรดำเนินการพัฒนาโรงงานปลาป่นทั่วประเทศเข้าสู่ระบบ GMP/HACCP ให้ได้ทั้งหมด

3. ในระหว่างปี 2548-2549 ภาครัฐ (โดยกรมส่งเสริมการส่งออกและกรมการค้าภายใน) ควรจะช่วยหาตลาดส่งออกสำรองไว้ในกรณีที่ผลผลิตภายในมากและมีราคาภายในสินค้าตกต่ำ ซึ่งจะช่วยให้สามารถส่งออกสินค้าได้ทันที เพื่อลดภาระการขาดทุน

4. แนวทางในการพัฒนาโรงงานปลาป่นทั่วประเทศเข้าสู่ระบบ GMP/HACCP ให้ได้ทั้งหมดภายในปี 2549 ทั้งนี้ รัฐบาลควรให้ความสำคัญ เพราะในปัจจุบันโรงงานผลิตปลาป่นทั่วประเทศมีจำนวน กว่า 100 โรงงาน มีเพียง 1 โรงงานเดียวเท่านั้นที่ได้ระบบ GMP แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานของโรงงานผลิตปลาป่นส่วนใหญ่ของไทยยังไม่ได้มาตรฐานสากล ทางสมาคมได้มีการรณรงค์ในเรื่องนี้ตั้งแต่ปลายปี 2546 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันและได้มีการออกสำรวจและรณรงค์โรงงานปลาป่นทั่วประเทศ และคาดว่าในอนาคตข้างหน้าโรงงานที่ได้ระบบ GMP จะมีจำนวนเพิ่มขึ้น

5. เสนอให้มีการสร้างแบรนด์เนมสำหรับสินค้าปลาป่นของไทย เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า
6. เสนอให้มีการตั้งคณะทำงานเข้ามากำกับดูแลเรื่องการพัฒนาสินค้าปลาป่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
กลุ่มกิจกรรมประสานงานภาครัฐและพัฒนาเศรษฐกิจ

ศูนย์ข้อมูลธุรกิจ

3 สิงหาคม 2547

www.thaiechamber.com

ภาคผนวก ฉ.

หน่วยงานหลักในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยงานหลักในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น

หัวหน้าคณะเจรจาฝ่ายไทย

นายพิศาล มาณวพัฒน์

รองปลัดกระทรวงต่างประเทศ

การค้าสินค้า

นายวินิจชัย แจ่มแจ้ง

รองอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

นายพินิจ กอศรีพร

รองเลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นางสาวจุฬารัตน์ สุธีธร

รองผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

นายฤทธิ์ ศยามานนท์

ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายเศรษฐกิจการคลังระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

กระทรวงการคลัง

นายศิริรุจ จุลกะรัตน์

ผู้อำนวยการกองเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

กระทรวงอุตสาหกรรม

ดร.วิกรม วัชรคุปต์

ผู้อำนวยการสถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม

นายวัลลภ เตียศิริ

ผู้อำนวยการสถาบันยานยนต์ กระทรวงอุตสาหกรรม

นางอุบล มลิตา

นักวิชาการพาณิชย์ 8 ว. กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า / พิธีศุลกากร/การค้าไร้กระดาษ

ดร.ฉวีวรรณ คงเจริญกิจกุล

ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

นางนันทวัลย์ ศกุนตนาค

รองอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

เรือตรี วิเชียร อินสุข

ผู้อำนวยการสำนักสิทธิประโยชน์ทางการค้า กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

การค้าบริการ/การลงทุน/การเคลื่อนย้ายของบุคคลธรรมดา

ดร.วีรชัย พลาศรัย

อธิบดีกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
นางสาวพิมพ์ชนก วอนขอพร
ผู้อำนวยการสำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน กระทรวงพาณิชย์
นางสาวรัตนา เขียววิศิษฐ์สกุล
ผู้อำนวยการสำนักเลขานุการคณะกรรมการการประกอบธุรกิจคนต่างด้าว กรมพัฒนาธุรกิจการค้า
กระทรวงพาณิชย์
นายปรีชา หาญคงทัศนีย์
นักวิชาการพาณิชย์ 8 ว. สำนักเลขานุการคณะกรรมการการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว
กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์
นายวิทยา ไพรสุวรรณ
ที่ปรึกษาด้านการลงทุน
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวงอุตสาหกรรม
ดร.บงกช อนุโรจน์
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการลงทุน 8 ว. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวง
อุตสาหกรรม
พญ. เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ
รองอธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข
ดร.ทรงพรรณ สิงห์แก้ว
หัวหน้ากลุ่มพัฒนายุทธศาสตร์ (เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8) กระทรวงสาธารณสุข
นางดารุพัทธ์ ลิ้มประวานิช
เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 7 ว. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
พ.ต.ท.หญิง ณิชวีนิช สุธรรมพิทักษ์
รองผู้กำกับการ 3 กองบัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
นายไพบูลย์ กิตติศรีกังวาน
ผู้อำนวยการอาวุโสฝ่ายกลยุทธ์สถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย
นางจันทวรรณ สุจริตกุล
ผู้อำนวยการฝ่ายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย
นางสาวรีนวดิ สุวรรณมงคล
ที่ปรึกษาเฉพาะด้านกฎหมายเอกชน กระทรวงยุติธรรม
ทรัพย์สินทางปัญญา
นายวีรศักดิ์ ไม้วัฒนา
นักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร 8 ว. กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ

นายกฤติศ สมบัติศิริ

อดีตผู้อำนวยการสำนักพัฒนาระบบพัสดุภาครัฐ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง

นางสาวชุนหจิต สังขใหม่

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนามาตรฐานระบบพัสดุภาครัฐ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง

การแข่งขันทางการค้า

นางปรารถนา หัสมินทร์

ผู้อำนวยการกลุ่มงานกิจการต่างประเทศ สำนักส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า กระทรวงพาณิชย์

การยอมรับร่วมกัน

นายนิทัศน์ สิริลาภยศ

ผู้อำนวยการศูนย์สนเทศมาตรฐาน สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวง

อุตสาหกรรม

ความร่วมมือสาขาเกษตร ป่าไม้ และประมง

นายพินิจ กอศรีพร

รองเลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายวิเชียร แทนธรรมโรจน์

เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 8 ว. กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นางสาวนฤมล สงวนวงศ์

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8 ว. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

ความร่วมมือสาขาต่างๆ

นายเอกพงษ์ เลาหะเทียนสินธุ์

ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา

นางสาวจุไรรัตน์ แสงบุญนำ

ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ

นายวิทยา ไพรสุวรรณ

ที่ปรึกษาด้านการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวงอุตสาหกรรม

ดร.บงกช อนุโรจน์

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการลงทุน 8 ว. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวง

อุตสาหกรรม

นางสาวสุนารี คงสถิตย์

เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 6 กระทรวงแรงงาน

นายเอกนิติ นิติทัณฑ์ประภาศ

ผู้อำนวยการกลุ่มการวิเคราะห์เศรษฐกิจมหภาค สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง
นายพีรเมศร์ วุฒิชัยเนติรักษ์

ผู้อำนวยการส่วนนโยบายการเงินเพื่อการพัฒนา สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง
ดร. ดวงทิพย์ สุรินทาธิป

ที่ปรึกษาด้านต่างประเทศ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

นางสาวอารีวรรณ ฮาวรัมย์

ผู้อำนวยการสำนักกิจการระหว่างประเทศ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ดร. รอยล จิตรดอน

ผู้อำนวยการสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

รศ. ดร. วิทยา จีระเดชากุล

ผู้อำนวยการอาวุโส ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

นางสาวดารารัตน์ บุญญากร

เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 8 ว. สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงพลังงาน

นางวิไลลักษณ์ สุรพฤกษ์

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 6 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดร.ชาวันย์ สวัสดิ์ – ชูโต

รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กระทรวงอุตสาหกรรม

ดร.วิมลกานต์ โกสุมาศ

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมกิจกรรมต่างประเทศ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง

และขนาดย่อม กระทรวงอุตสาหกรรม

ดร.ศศิธารา พิชัยชาญณรงค์

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

นางสาวสุวีรา บำรุงไทย

ผู้อำนวยการฝ่ายต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

นางเบญจวรรณ รัตนประยูร

รองอธิบดีกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์

ดร.วิกรม วัชรคุปต์

ผู้อำนวยการสถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม

นายวัลลภ เตียศิริ

ผู้อำนวยการสถาบันยานยนต์ กระทรวงอุตสาหกรรม

นายวิรัตน์ ตันเตชานูรัตน์

ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

นายยุทธศักดิ์ สุภสร

รองผู้อำนวยการสถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม

ดร. ประเมธี วิมลศิริ

ผู้อำนวยการสำนักวางแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ

เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการเจรจา

กระทรวงการคลัง

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ดร.กฤษดา ตันติเตมิต

นางสาวโสมรสี ประสงค์ผล

นางสาวสัทพ์สุชา รัตนดิเรก

กรมศุลกากร

นางสมจิตต์ เตมียวนิชย์

นายเอก สาตราหา

นายพันธุ์ทอง ลอยกุลนันท์

นางสาวนิตา ชงเชื้อ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ดร.รังษิต ภูศิริวิทยุโณ

กระทรวงพาณิชย์

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

นางสาวนุชนาด อรัญธนวงศ์

นายวุฒิพงศ์ เหลืองอาสนะทิพย์

นางสาววิวรรณ ศรีรับสุข

นายสรริก อุบลบาน

กรมการค้าต่างประเทศ

นางสาวปรีชญา พุดน้อย

นางสาวณัฐรญา ไชยกองละ

นางสาวนฤมล ตันทิกุล

นายสุพัฒน์ สระน้อย

กรมทรัพย์สินทางปัญญา

นายกวินทร์ นิตินนตรี

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ นางดารุณี เอ็ดวาร์ดส์

กระทรวงอุตสาหกรรม

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

ดร.ณัฐพล รังสิตพล

นางสาวนิอร จุลกะรัตน์

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

นางภัทราพร เพ็งหลัง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

นางณัฏฐินี เนตรอำไพ

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ดร.วชิรา อารมย์ดี นางอลิสรา มหาสันตนะ

นายทรงธรรม ปิ่นโต นางอุบลรัตน์ จันทรัมย์

นายหฤษฎ์ รอดประเสริฐ นางสาวเสาวณี จันทะพงษ์

นางสาวนุชา ศิริรัตน์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำหรับผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่แต่ไม่ได้มีชื่อปรากฏ ณ ที่นี้ กระทรวงการต่างประเทศขออภัยและจะได้
 ปรับเพิ่มในการจัดพิมพ์ครั้งต่อไป

ภาคเอกชนที่สนับสนุนการเจรจา

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

นายประมนต์ สุธีวงศ์

ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

นายพรศิลป์ พัชรินทร์ตนะกุล

กรรมการรองเลขาธิการ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

นายพรพินิจ พรประภา

กรรมการรองเลขาธิการ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

นายคมสัน โอภาสสถาวร

กรรมการหอการค้าไทย ประธานคณะกรรมการอัญมณีและเครื่องประดับหอการค้าไทย

ดร. ปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยา

รองประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

นายประพัฒน์ โปธิ์วรคุณ

ประธานกิตติมศักดิ์

นายสันติ วิลาสศักดิ์นันท์

ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

นายสมพงษ์ ตันเจริญผล

ประธานคณะกรรมการญี่ปุ่น ประธานกลุ่มอุตสาหกรรมพลาสติก

นายนิพนธ์ ไชยธีรภิญโญ

กรรมการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย อดีตประธานกลุ่มวิสาหกิจยานยนต์และชิ้นส่วน

นายกรกฎ ผดุงจิตต์

กรรมการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

นายพิบูลย์ศักดิ์ อรรฐบวรพิศาล

ประธานกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก

ดร.นิลสุวรรณ ทิลาวัณย์

รองเลขาธิการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ประธานคณะกรรมการมาตรการทางการค้าที่เป็น

อุปสรรคทางการค้าที่มีไข่มุกและแก้วว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

สมาคมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

นายขงเกียรติ กิตะพานิชย์

นายกสมาคมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย

นายเดช พัฒเศรษฐพงษ์

นายกสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย

นายเชียรชัย มหาศิริ

อดีตนายกสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย

นายสุกิจ คงปิยาจารย์

อุปนายกคนที่ 2 สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย

นายสุชาติ จันทรานาคราช

ที่ปรึกษาสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย

สมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

นายพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล

นายกสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

นายกำจร ชื่นชูจิตต์

กรรมการสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ใยสังเคราะห์

นายเจน นำชัยศิริ

นายกสมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ใยสังเคราะห์

ศูนย์บริการส่งออกโบ้เบ้

นายคมสรרך วิจิตรวิกรม

ประธานศูนย์บริการส่งออกโบ้เบ้

กลุ่มเกษตรกรรากล้วย

สหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด

สหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเพชรบุรี

สหกรณ์การเกษตรไร่สารพิษในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอวังน้ำเขียว จำกัด จังหวัดนครราชสีมา

สวนผลไม้ส่งออก บริษัท เจริญพีรวัฒน์ อ.แก่ง จังหวัดระยอง

สวนสุนทร และกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต อ.เมือง จังหวัดระยอง (กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผลไม้ส่งออก)

สหกรณ์การเกษตรผู้ปลูกข้าวญี่ปุ่นสุโขทัย อ.ศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

เกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวและกล้วยไม้ อ.บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

หมายเหตุ ตำแหน่งในช่วงที่การเจรจาดำเนินอยู่ หรือ ณ ปัจจุบัน

ที่มา: เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น หน้า 68 – 73

พฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2549

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

สำเนาหนังสือเสนอทำที่ภาคเอกชนไทย
สำหรับการเจรจาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น

ศูนย์วิทย์ทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

252

BOARD OF TRADE OF THAILAND

150/2 ถนนราชบพิธ กรุงเทพฯ 10200 150/2 RAJBOPIT ROAD, BANGKOK 10200 E-mail : bot@toc.or.th
โทรศัพท์/Tels. +66 (0) 2622-1111 โทรสาร/Fax. +66 (0) 2225-3995, +66 (0) 2226-5563

ที่ 184/2546

16 พฤษภาคม 2546

เรื่อง ขอเสนอท่าที่ภาคเอกชนไทยสำหรับการเจรจาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEP)

เรียน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย สรุปท่าที่ภาคเอกชนไทย

ตามที่ ภาครัฐอยู่ระหว่างการพิจารณาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economics Partnership: JTEP) ซึ่งในการหารือเบื้องต้น ภาคเอกชนไทยได้รับทราบว่าญี่ปุ่นได้แสดงท่าทีไม่ต้องการเจรจาเปิดเสรีสินค้าเกษตร โดยในเบื้องต้นมีสินค้า 4 รายการ ที่ญี่ปุ่นไม่ต้องการนำเข้ามาเจรจาในการจัดทำ JTEP ครั้งนี้ ได้แก่ ไข่ แป้งมันสำปะหลัง น้ำตาล และข้าว

ภาคเอกชนไทยเห็นว่า การจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEP) ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางการค้าซึ่งกันและกันมากที่สุด ควรจะครอบคลุมสินค้าเกษตรที่ประเทศไทยมีศักยภาพและโอกาสในการส่งออก

ในเรื่องนี้ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ใคร่ขอส่งมอบสรุปท่าที่ภาคเอกชนไทยในเรื่องดังกล่าว ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย เพื่อภาครัฐใช้สำหรับเตรียมการเจรจาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEP) ระหว่างวันที่ 19-21 พฤษภาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. อาซวี เตาลานนท์)

ประธานกรรมการ

สำนักประธานกรรมการ
โทร. 0-2699-3320-3
โทรสาร. 0-2643-8986

ได้รับต้นฉบับแล้ว

..... (ตัวบรรจง)
วันที่ 20.05.46

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

BOARD OF TRADE OF THAILAND

150/2 ถนนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 150/2 RAJBOPIT ROAD, PRANAKHON, BANGKOK 10200
โทรศัพท์/Tel. +66 (0) 2622-1111 โทรสาร/Fax. +66 (0) 2225-3995, +66 (0) 2226-5563 E-mail : bot@tcc.or.th

ที่ 184 / 2546

16 พฤษภาคม 2546

เรื่อง ขอเสนอทำที่ภาคเอกชนไทยสำหรับการเจรจาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEP)

เรียน คุณพิศาล มานะพัฒน์

อธิบดีกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย สรุปทำที่ภาคเอกชนไทย

ตามที่ ภาครัฐอยู่ระหว่างการพิจารณาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan - Thailand Economics Partnership: JTEP) ซึ่งในการหารือเบื้องต้น ภาคเอกชนไทยได้รับทราบว่าญี่ปุ่นได้แสดงท่าทีไม่ต้องการเจรจาเปิดเสรีสินค้าเกษตร โดยในเบื้องต้นมีสินค้า 4 รายการ ที่ญี่ปุ่นไม่ต้องการนำเข้ามาเจรจาในการจัดทำ JTEP ครั้งนี้ ได้แก่ ไข่ แป้งมันสำปะหลัง น้ำตาล และข้าว

ภาคเอกชนไทยเห็นว่า การจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEP) ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางการค้าซึ่งกันและกันมากที่สุด ควรจะครอบคลุมสินค้าเกษตรที่ประเทศไทยมีศักยภาพและโอกาสในการส่งออก

ในเรื่องนี้ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้ขอส่งมอบสรุปทำที่ภาคเอกชนไทยในเรื่องดังกล่าวตามสิ่งที่ส่งมาด้วย เพื่อภาครัฐใช้สำหรับเตรียมการเจรจาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEP) ระหว่างวันที่ 19-21 พฤษภาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. อาชวี เตาลานนท์)

ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

สำนักประธานกรรมการ

โทร. 0-2699-3320-3

โทรสาร. 0-2643-8986

ได้รับต้นฉบับแล้ว

..... (ตัวจริง)
วันที่ 20 พ.ค. 46

ทำที่ภาคเอกชนไทย

ในการเจรจาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น

(Japan Thailand Economics Partnership)

JTEP

ด้านสินค้าเกษตรและอาหาร
ซึ่งประกอบด้วย 4 รายการ ดังต่อไปนี้

1. เนื้อไก่
2. แป้งมันสำปะหลัง
3. น้ำตาล
3. ข้าว

โดย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

พฤษภาคม 2546

ส่วนที่ 1

สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับทำที่ที่แตกต่างกัน
ระหว่างไทยและญี่ปุ่น
สำหรับเตรียมการจัดทำ JTEP

- การค้าสินค้า (Trade in Goods)
- การค้าบริการ (Trade in Services)
- การลงทุน (Investments)

ส่วนที่ 2

ทำที่ภาคเอกชนไทย
ในการจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น
สำหรับสินค้า 4 รายการ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ตามที่ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นอยู่ระหว่างการพิจารณาจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan – Thailand Economic Partnership: JTEP) ซึ่งในการหารือเบื้องต้น ญี่ปุ่นได้แสดงท่าทีว่าไม่ต้องการเจรจาเปิดเสรีสินค้าเกษตร โดยในเบื้องต้นมีสินค้า 4 รายการ ที่ญี่ปุ่นไม่ต้องการนำเข้ามาเจรจาในการจัดทำ JTEP ครั้งนี้ ได้แก่

1. สินค้าไก่
2. สินค้าแป้งมันสำปะหลัง
3. สินค้าน้ำตาล
4. สินค้าข้าว

ภาคเอกชนไทยโดยสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเห็นว่า การจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEP) ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางการค้าซึ่งกันและกันมากที่สุด ควรจะครอบคลุมสินค้าเกษตรที่ประเทศไทยมีศักยภาพและโอกาสในการส่งออก

ดังนั้น **ท่าทีของภาคเอกชนไทยจึงไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นตั้งสินค้าทั้ง 4 รายการดังกล่าว** ออกจากการเจรจาจัดทำ JTEP เนื่องจากช่วงเวลาที่ผ่านมา ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกสำคัญของไทยสำหรับสินค้าไก่ แป้งมันสำปะหลัง และน้ำตาล สำหรับสินค้าข้าว ซึ่งแม้ว่าญี่ปุ่นจะไม่ได้เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย แต่ตลาดญี่ปุ่นก็เป็นตลาดที่มีศักยภาพในการนำเข้ามาก ทั้งในส่วนของ การบริโภคและการแปรรูป อย่างไรก็ตาม แต่ละรายการสินค้าจะยังมีเหตุผลสนับสนุนในรายละเอียดที่แตกต่างกัน

สำหรับท่าทีของภาคเอกชนไทยในการจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น ของแต่ละสินค้า มีดังนี้

1. สินค้าไก่

เสนอให้ญี่ปุ่นปรับลดอัตราภาษีนำเข้าลง ดังนี้

1. เนื้อน่องไก่ทอดกระดูกและชิ้นส่วนติดกระดูกอื่นๆ
จากอัตราภาษี 11.9% ให้เหลือ 0% ทันที
2. เนื้อน่องไก่ติดกระดูก
จากอัตราภาษี 8.5% ให้เหลือ 0% ทันที
3. เนื้อไก่แปรรูป
จากอัตราภาษี 6% ให้เหลือ 0% ทันที

2. สินค้าแป้งมันสำปะหลัง

แป้งแปรรูป (พิกัด 3505.10)

ขอให้ผู้ป้อนยกเลิกโควตานำเข้า และปรับลดอัตราภาษี สำหรับประเทศไทย
เหลือ 0% ทันที

แป้งดิบ (พิกัด 1108.14)

ขอให้ผู้ป้อนขยายโควตานำเข้าจาก 150,000 ตัน ต่อปี เพิ่มขึ้นเป็น 250,000 ตันต่อปี และลดภาษีนำเข้าจากเดิม 25% เหลือ 15% ภายใน 2 ปี

3. สินค้าน้ำตาล

ขอให้ผู้ป้อนปรับลดอัตราภาษีนำเข้าให้เหลือ 0% ภายใน 4 ปี โดยให้ลดลง 50% ในปีแรก และลดปีละเท่าๆ กันจนเหลือ 0%

4. สินค้าข้าว

1. ขอให้ผู้ป้อนขยายปริมาณโควตานำเข้าเพิ่มขึ้นทุกปีและให้ยกเลิกในที่สุด เพื่อนำไปสู่การนำเข้าเสรี
2. ขอให้ผู้ป้อนลดค่าธรรมเนียมพิเศษและยกเลิกในที่สุด
3. ขอให้ผู้ป้อนยกเลิกขั้นตอนการผูกขาดการนำเข้าโดยหน่วยงานของรัฐ (Food Agency)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1

สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับทำที่ที่แตกต่างกัน
ระหว่างไทยและญี่ปุ่น
สำหรับเตรียมการจัดทำ JTEP

- การค้าสินค้า (Trade in Goods)
- การค้าบริการ (Trade in Services)
- การลงทุน (Investments)

ศูนย์วิจัยทรัพย์สินทางปัญญา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับทำที่ที่แตกต่างกัน
ระหว่างไทยและญี่ปุ่น สำหรับเตรียมการจัดทำ JTEP**

การค้าสินค้า (Trade in Goods)

เรื่อง	ทำที่ไทย	ทำที่ญี่ปุ่น
1. เรื่องกรอบแนวทางในการลดภาษี การลด/เลิกภาษี จะครอบคลุมสินค้าทั้งหมดไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของทั้งสองประเทศ	ไทยเสนอให้แบ่งสินค้าออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ 2. สินค้าที่จะยกเลิกภาษีทันที 3. สินค้าที่จะยกเลิกภาษีเป็นขั้นตอน 4. สินค้าที่จะลดภาษีจนถึงอัตราที่กำหนด 5. สินค้าที่ไม่นำมาพิจารณา	ญี่ปุ่นเสนอให้แบ่งกลุ่มสินค้าออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ 1. สินค้าที่จะยกเลิกภาษีทันที 2. สินค้าที่จะยกเลิกภาษีเป็นขั้นตอน 3. สินค้าที่ยังไม่นำมาพิจารณาจนกว่าจะจบการเจรจารอบโดฮา (Doha Development Agenda : DDA) 4. สินค้าที่ไม่นำมาพิจารณา
2. รายการสินค้าที่ไม่นำมาพิจารณาลดภาษี	ต้องการให้ญี่ปุ่นนำสินค้าเกษตรที่ไทยส่งออกมาลดภาษีภายใต้กรอบ FTA	กระทรวงเกษตรของญี่ปุ่นยังไม่พร้อมที่จะเปิดเสรี และชี้แจงว่า การเปิดเสรีเรื่องข้าวปศุสัตว์ น้ำตาล มันสำปะหลัง จะส่งผลเสียหายต่อเกษตรกรญี่ปุ่น
3. Joint Committee on Agriculture Forestry and Fisheries Cooperation	เสนอให้จัดตั้ง Joint Committee เพื่อเป็นเวทีในการส่งเสริมและลดอุปสรรคทางการค้าสินค้าเกษตรระหว่างกัน	เห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีเพราะจะก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน เนื่องจากทั้งสองฝ่ายมีความร่วมมือกันอยู่แล้ว
4. การทำ MRA (Mutual Recognition Agreement) ในด้านสินค้าเกษตร	ขอให้ทำเรื่อง MRA ในด้านสินค้าเกษตรมาก่อนกำหนดไว้ใน JTEP ด้วย	ยืนยันว่า สามารถใช้ Japan Agricultural Standard (JAS) เป็นแนวทางในการดำเนินการความร่วมมือระหว่างกัน แทนที่จะกำหนดให้มี MRA ในด้านสินค้าเกษตรระหว่างกัน

สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับทำที่ที่แตกต่างกันระหว่างไทยและญี่ปุ่น
สำหรับเตรียมการจัดทำ JTEP

การค้าบริการ (Trade in Services)

เรื่อง	ทำที่ไทย	ทำที่ญี่ปุ่น
1. ด้านการบริการ รักษาพยาบาลและ สวัสดิการสังคมแก่ชาว ญี่ปุ่น	เสนอให้รัฐบาลญี่ปุ่นอนุญาต ให้ชาวญี่ปุ่นที่มารับการ รักษาพยาบาลในประเทศไทย สามารถเบิกค่าใช้จ่ายกองทุน ค่ารักษาพยาบาล การประกัน สุขภาพและประกันสังคมจาก ประเทศญี่ปุ่นได้	ยังไม่ได้ตอบอย่างเป็นทางการ แต่ได้แสดงความ คิดเห็นเบื้องต้นว่าไม่เห็นด้วย
2. ด้านการวางแผนโบราณ	เสนอให้ผู้วางแผนโบราณของ ไทยเข้าไปทำงานในญี่ปุ่น และให้แพทย์พยาบาล และผู้ นวดชาวญี่ปุ่นเข้ามาให้บริการ ในไทย	ยังไม่ได้ตอบอย่างเป็นทางการ แต่ได้แสดงความ คิดเห็นเบื้องต้นว่าไม่เห็นด้วย
3. ด้านการเคลื่อนย้ายไปมา ของแรงงานและบุคคล ทั่วไป	เสนอให้ผู้นวด พอคิ้ว แม่บ้าน ผู้ทำธุรกิจ SPA สามารถเข้าไปทำงานใน ประเทศญี่ปุ่นได้	ยังไม่ได้ตอบอย่างเป็นทางการ แต่ได้แสดงความ คิดเห็นเบื้องต้นว่าไม่เห็นด้วย เนื่องจากญี่ปุ่นมีกฎหมาย ภายในที่ไม่อนุญาตให้ แรงงานไร้ฝีมือเข้าประเทศ ญี่ปุ่น
4. ด้านการกำหนดเงื่อนไข ให้ต้องมีการถ่ายถอด เทคโนโลยีในการออก entry and stay permits	เสนอให้มีการถ่ายถอด เทคโนโลยี (Technology Transfer) เนื่องจากไทยเป็น ประเทศกำลังพัฒนา	ยังไม่ได้ตอบอย่างเป็นทางการ แต่ได้แสดงความ คิดเห็นเบื้องต้นว่าไม่เห็นด้วย และต้องการให้ไทยยกเลิก เงื่อนไข

สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับทำที่ที่แตกต่างกัน
ระหว่างไทยและญี่ปุ่น
สำหรับเตรียมการจัดทำ JTEP

การลงทุน

เรื่อง	ทำที่ไทย	ทำที่ญี่ปุ่น
1. ขอบเขตการลงทุน	ต้องการจำกัดเฉพาะการลงทุนโดยตรง ที่ไม่รวมการลงทุนใน Portfolio และการกั๊ยมระยะสั้น เพื่อป้องกันการโอนเงินออกนอกประเทศจำนวนมาก และลดความผันผวนทางการเงินลง	ต้องการให้ครอบคลุมการลงทุนทุกประเภท
2. การเปิดเสรีด้านการลงทุน	ต้องการใช้วิธี Positive list ซึ่งระบุเฉพาะรายการกิจการที่จะเปิดให้นักลงทุนของประเทศภาคีเข้ามาลงทุนได้ และค่อยๆ เพิ่มรายการขึ้นตามความพร้อมของอุตสาหกรรมภายในประเทศ	ต้องการใช้วิธี Negative list โดยให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติแก่นักลงทุนของประเทศภาคีในกิจการทุกประเภท โดยมีข้อยกเว้นได้
3. การให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติแก่นักลงทุนต่างชาติก่อนเข้ามาจัดตั้งกิจการ	ต้องการให้มี National Treatment หลังเข้ามาจัดตั้งกิจการแล้ว (Post-establishment)	ต้องการให้มี National Treatment สำหรับ Pre-establishment
4. การห้ามกำหนดเงื่อนไขของการเข้ามาลงทุน	ต้องการให้มีความยืดหยุ่นในเรื่องดังกล่าว เช่น ให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ประเทศเจ้าบ้าน	ต้องการให้มีเรื่องนี้ในความตกลงฯ

ส่วนที่ 2

ท่าทีภาคเอกชนไทย
ในการจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น
สำหรับสินค้า 4 รายการ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สินค้าไก่เนื้อ

1. การส่งออกเนื้อไก่ของประเทศไทย

อุตสาหกรรมไก่เนื้อเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดของสาขาปศุสัตว์ของไทย มูลค่าการผลิตมีสัดส่วนประมาณ 35% ของสาขาการผลิตภาคปศุสัตว์ หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 1% ของ GDP โดยมีปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อประมาณ 1,000 ล้านตัว ซึ่งสามารถผลิตเป็นเนื้อไก่ได้ประมาณ 1.4 ล้านตัน/ปี ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตเนื้อไก่ที่สำคัญอันดับ 7 ของโลก

ประเทศผู้ผลิตเนื้อไก่ที่สำคัญของโลก

หน่วย : พันตัน

ประเทศ	2545	สัดส่วนการผลิตในโลก (%)
สหรัฐอเมริกา	14,519	29.52
บราซิล	7,040	14.31
สหภาพยุโรป	6,750	13.72
จีน	5,400	10.98
ไทย	1,320	2.68

ที่มา: สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย

ในด้านการส่งออก ประเทศไทยจัดเป็นผู้ส่งออกเนื้อไก่ที่สำคัญอันดับ 4 ของโลก (รองจากประเทศสหรัฐอเมริกา บราซิล และสหภาพยุโรป) โดยสามารถส่งออกได้ประมาณ 460,000 ตัน/ปี หรือประมาณ 8% ของปริมาณการส่งออกเนื้อไก่โดยรวมของโลกคิดเป็น มูลค่ากว่า 40,000 ล้านบาท

ประเทศผู้ส่งออกเนื้อไก่ที่สำคัญของโลก

หน่วย

: พันตัน

ประเทศ	2545	คาดการณ์ 2546	สัดส่วนปี 2545 (%)
สหรัฐอเมริกา	2,208	2,472	41.39
บราซิล	1,245	1,325	23.34
สหภาพยุโรป	670	695	12.56
ไทย	450	460	8.43

ที่มา: สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย

ทั้งนี้ ตลาดส่งออกเนื้อไก่ที่สำคัญที่สุดของไทย คือ ญีปุ่น รองลงมาคือ สหภาพ ยุโรป โดยไทยส่งออกเนื้อไก่ไปญี่ปุ่นประมาณ 250,000 ตัน/ปี คิดเป็น สัดส่วน 55% ของปริมาณการส่งออกเนื้อไก่โดยรวมของไทย

ประเทศผู้นำเข้าเนื้อไก่ที่สำคัญของไทย

หน่วย : ตัน

ประเทศ	2545	คาดการณ์ 2546	สัดส่วนปี 2546 (%)
ญี่ปุ่น	260,000	250,000	54.35
สหภาพยุโรป	126,500	140,000	30.43
อื่นๆ	63,500	70,000	15.22

ที่มา: สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย

อนึ่ง ญี่ปุ่นนับเป็นตลาดส่งออกเนื้อไก่ไปต่างประเทศตลาดแรกของไทย โดยไทยสามารถส่งออกเนื้อไก่ไปญี่ปุ่นได้ในปี 2515 จำนวน 163 ตัน มูลค่า 3 ล้านบาท

2. ตลาดเนื้อไก่ของประเทศญี่ปุ่น

แม้ว่าญี่ปุ่นจะเป็นประเทศผู้ผลิตเนื้อไก่ที่สำคัญอันดับ 8 ของโลก (รองจาก ประเทศไทย) แต่มีปริมาณการผลิตค่อนข้างคงที่ประมาณ 1.1 ล้านตัน/ปี ขณะที่ ปริมาณการบริโภคเนื้อไก่เพิ่มขึ้นในอัตราประมาณ 14% ต่อคนต่อปี (ปัจจุบันปริมาณ การบริโภคเนื้อไก่ของญี่ปุ่นประมาณ 14.3 กก./คน/ปี) จึงต้องนำเข้าเนื้อไก่ทั้งในรูป ไก่สดและเนื้อไก่แปรรูปในปริมาณมาก

ปัจจุบัน ญี่ปุ่นเป็นผู้นำเข้าเนื้อไก่ที่สำคัญอันดับ 2 ของโลก (รองจากประเทศ รัสเซีย) โดยมีปริมาณการนำเข้าประมาณ 700,000 ตัน/ปี การนำเข้าจะมาจาก 4 ประเทศหลัก ได้แก่ จีน ไทย บราซิล และสหรัฐอเมริกา ในสัดส่วนร้อยละ 40, 30, 15 และ 14 ตามลำดับ โดยจีนจะมีส่วนแบ่งในตลาดเนื้อไก่แปรรูปมาก (ประมาณ 64%) รองลงมา ได้แก่ ไทย (34%) และสหรัฐอเมริกา (17%) ส่วนไทยจะมีส่วนแบ่งในตลาด เนื้อไก่แช่เย็นแช่แข็งมากที่สุด (ประมาณ 35%) รองลงมา ได้แก่ บราซิล (32%) จีน (22%) และสหรัฐอเมริกา (9%)

ปริมาณการนำเข้าเนื้อไก่แปรรูปของญี่ปุ่นปี 2545 (ม.ค. - พ.ย.)

ประเทศ	จีน	ไทย	สหรัฐฯ
อันดับ / สัดส่วน	1 / 64%	2 / 34%	3 / 17%

ปริมาณการนำเข้าเนื้อไก่สดแช่เย็นแช่แข็งของญี่ปุ่นปี 2545 (ม.ค. – พ.ย.)

ประเทศ	ไทย	บราซิล	จีน	สหรัฐฯ
อันดับ / สัดส่วน	1 / 35%	2 / 32%	3 / 22%	4 / 9%

ที่มา: สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย

3. นโยบายการค้าของญี่ปุ่นที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าไก่ของไทย

3.1 ด้านภาษีอากร

ปัจจุบันญี่ปุ่นเรียกเก็บภาษีนำเข้าเนื้อไก่ติดกระดูก ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาส่งออกไปญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากในอัตรา 8.5% ต่ำกว่าอัตราภาษีนำเข้าเนื้อไก่ถอดกระดูกและชิ้นส่วนติดกระดูกอื่นๆ ซึ่งเป็นสินค้าที่ประเทศไทยส่งออกไปญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากที่อัตรา 11.9% ส่วนเนื้อไก่แปรรูปจะจัดเก็บภาษีในอัตรา 6.0%

3.2 ด้านมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

ญี่ปุ่นกำหนดให้เนื้อไก่ที่นำเข้าต้องมีใบรับรองการตรวจสอบสุขอนามัยจากกรม ปศุสัตว์ว่าไม่มีสารปฏิชีวนะตกค้างตามข้อกำหนดของ Food Sanitation Law ของญี่ปุ่น และโรงงานที่ส่งออกต้องได้รับการรับรองมาตรฐานจากกรมปศุสัตว์ แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ผู้ประกอบการไทยสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานที่ญี่ปุ่นกำหนดได้

2. ท่าทีภาคเอกชนไทยในการจัด JTEP

2.1 ไทยไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นตั้งสินค้าไก่ออกจากการทำ JTEP ด้วยเหตุผลสนับสนุนดังต่อไปนี้

2.1.1 ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกเนื้อไก่ที่สำคัญของไทย รวมถึงการไม่มีปัญหาจากมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ดังนั้น การลดภาษีนำเข้าจะทำให้ไทยได้เปรียบ คู่แข่งในตลาด

2.1.2 แม้ว่าการลดภาษีนำเข้าจะทำให้ไทยส่งออกได้มากขึ้น แต่จากข้อจำกัดในการขยายการผลิตของไทย สินค้าไก่ไทยจะไม่สามารถส่งเข้าญี่ปุ่นได้มากเหมือนกับสหรัฐฯ จีน หรือบราซิล

2.1.3 การลดภาษีนำเข้า จะทำให้ไทยมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้นเมื่อเทียบกับประเทศที่ได้รับการอุดหนุนส่งออกไปตลาดญี่ปุ่นได้มากขึ้น

การอุดหนุนการส่งออกสินค้าเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ ปี 2540-2543

ประเทศ	งบประมาณ				
	หน่วย	2540	2541	2542	2543
สหภาพยุโรป	Mil. Ecu	119.3	110.1	100.8	91.6
แอฟริกาใต้	Rand	729,935	676,525	623,115	569,706
สาธารณรัฐสโลวัก	Mil. Sc	148.8	136.0	125.3	114.6
สาธารณรัฐเชค	Mil. Kc	300.2	278.2	256.3	234.3
โปแลนด์	Mil. US\$	12.3	11.4	10.5	9.6

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

2.1.4 สินค้าไก่ของไทยมีความปลอดภัยด้านสุขอนามัย โดยได้ทำการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ความปลอดภัยตั้งแต่วัตถุดิบจนถึงสินค้าสำเร็จรูป

4.2 ด้านภาษีอากร

เสนอให้ญี่ปุ่นปรับลดอัตราภาษีนำเข้าข้าง ดังนี้

- เนื้อน่องไก่ทอดกระดูกและชิ้นส่วนติดกระดูกอื่นๆ
จากอัตราภาษี 11.9% ให้เหลือ 0% ทันที
- เนื้อน่องไก่ติดกระดูก
จากอัตราภาษี 8.5% ให้เหลือ 0% ทันที
- เนื้อไก่แปรรูป
จากอัตราภาษี 6% ให้เหลือ 0% ทันที

สินค้า	อัตราภาษีเดิม (%)	ข้อเสนอใหม่ (%)	ระยะเวลา
1. เนื้อน่องไก่ทอดกระดูกและชิ้นส่วนติดกระดูก อื่นๆ	11.9	0	ทันที
2. เนื้อน่องไก่ติดกระดูก	8.5	0	ทันที
3. เนื้อไก่แปรรูป	6	0	ทันที

สินค้าแป้งมันสำปะหลัง

1. การส่งออกแป้งมันสำปะหลังของไทย

มันสำปะหลังถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย และเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด ในแต่ละปีจะมีผลผลิตหัวมันสำปะหลังประมาณ 18 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าส่งออกประมาณ 20,000 ล้านบาท

ในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยจะส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในรูปแบบมันอัดเม็ดและมันเส้น โดยเฉพาะตลาดสหภาพยุโรป แต่หลังจากที่สหภาพยุโรปได้ปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วม (CAP Reform) ทำให้ความต้องการมันสำปะหลังลดลง ดังนั้น ในปัจจุบันไทยจะแปรรูปมันสำปะหลังเป็นแป้งมันสำปะหลังเป็นส่วนใหญ่ โดยสัดส่วนในการใช้หัวมันสำปะหลังเพื่อผลิตเป็นแป้งมันสำปะหลังต่อมันเส้น / มันอัดเม็ด ประมาณ 60 : 40

ในด้านส่งออก ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยเฉพาะแป้งมันสำปะหลัง ได้แก่ แป้งดิบและแป้งแปรรูป ประมาณ 1.3 ล้านตัน มูลค่าประมาณ 14,000 ล้านบาท

ทั้งนี้ ตลาดส่งออกแป้งมันสำปะหลังที่สำคัญที่สุดของไทย คือ ญี่ปุ่น โดยมีปริมาณการส่งออกประมาณ 320,000 ตัน/ปี หรือคิดเป็นสัดส่วน 25% ของปริมาณการส่งออกของไทย จำแนกเป็นแป้งดิบประมาณ 120,000 ตัน และแป้งแปรรูปประมาณ 200,000 ตัน

ปริมาณการส่งออกแป้งมันสำปะหลังของไทย

หน่วย : ตัน

ปี	ญี่ปุ่น	สัดส่วน (%)	ประเทศอื่น ๆ	สัดส่วน (%)
2545	ประมาณ 320,000	25	ประมาณ 980,000	75

ที่มา: สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย

2. ตลาดแป้งมันสำปะหลังของญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นไม่ได้เพาะปลูกมันสำปะหลัง จึงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นมีการเพาะปลูกมันฝรั่ง ซึ่งสามารถนำมาแปรรูปเป็นแป้งได้ แต่เนื่องจากญี่ปุ่นมีการอุดหนุนการผลิตมันฝรั่งตามนโยบายปกป้องภาคเกษตร ทำให้ราคามันฝรั่งค่อนข้างสูง ส่งผลให้ต้นทุนของการแปรรูปเป็นแป้งสูง ผู้ผลิตจึงนิยมนำเข้าจากต่างประเทศ นอกจากนี้ ญี่ปุ่นมีข้อตกลงกับสหรัฐอเมริกาในการนำเข้าข้าวโพด (ปลอดภาษี นำเข้า) เพื่อแปรรูปเป็นแป้งข้าวโพด ซึ่งจัดเป็นสินค้าคู่แข่งชั้นของแป้งมันสำปะหลัง

สำหรับตลาดแป้งมันสำปะหลัง ประเทศไทยสามารถครองตลาดได้มากที่สุด (ประมาณ 90%) ประเทศอื่นๆที่ส่งแป้งมันสำปะหลังไปญี่ปุ่น ได้แก่ อินโดนีเซีย และ เวียดนาม แต่ยังมีปริมาณการส่งออกน้อย

3. นโยบายการค้าของญี่ปุ่นที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าแป้งมันสำปะหลังของไทย

3.1 ด้านภาษีอากร

แป้งแปรรูป (พิกัด 3505.10)

ญี่ปุ่นกำหนดพิกัดอัตราภาษีนำเข้า 2 ลักษณะ

1 ภาษีผูกพันกับ WTO ที่ 6.8%

2 ภาษีสิทธิพิเศษ: ญี่ปุ่นกำหนดมูลค่าการนำเข้าไม่เกิน 11,374 ล้านบาทต่อปี เสียภาษีที่ 0% แต่ถ้ามูลค่าการนำเข้าของประเทศใดสูงกว่า 20% ของมูลค่าดังกล่าว ซึ่งคิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 2,274.8 ล้านบาทหรือประมาณ 50,000 ตัน) จะต้องเสียภาษีเท่ากับที่ผูกพันไว้กับ WTO ข้อกำหนดภาษีสิทธิพิเศษของญี่ปุ่นเท่ากับว่าเป็นการกำหนดโควตาภาษีสำหรับสินค้าแป้งแปรรูป

ในอดีตญี่ปุ่นไม่ได้เข้มงวดกับข้อกำหนดในการได้ภาษีสิทธิพิเศษ แม้ว่ามูลค่าการนำเข้าจะเกินกว่า 20% ของมูลค่าที่กำหนดไว้ แต่ช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ญี่ปุ่นได้เข้มงวดกับ ข้อกำหนดมากขึ้น ส่งผลให้ไทยซึ่งเป็นผู้ส่งออกแป้งแปรรูปอันดับ 1 ไปญี่ปุ่น โดยมีปริมาณการส่งออกกว่าปีละ 200,000 ตัน มูลค่าคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่า 80% ของมูลค่านำเข้า 11,374 ล้านบาท จึงทำให้ปริมาณการส่งออกที่เกิน 20% จะต้องเสียภาษีที่อัตรา 6.8%

มูลค่า และอัตราภาษีนำเข้าของญี่ปุ่น

มูลค่าการนำเข้ารวมทุกประเทศ (ล้านบาท)	อัตราภาษี (%)
11,374 (ประมาณ 250,000 ตัน)	0

มูลค่าการนำเข้าแต่ละประเทศ (ล้านบาท)	อัตราภาษี (%)
$\leq 2,274.8$ (ประมาณ $\leq 50,000$ ตัน)	0
$> 2,274.8$ (ประมาณ $> 50,000$ ตัน)	6.8

การส่งออก ของไทยปี 2545	มูลค่า ประมาณ 9,099.2 ล้านบาท (ประมาณ 200,000 ตัน)	มูลค่า < 2,274.8 ล้านบาท (ประมาณ 50,000 ตัน)	0
		มูลค่า ประมาณ 6,824.4 ล้านบาท (ประมาณ 150,000 ตัน)	6.8

ที่มา: สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย

แป้งดิบ (พิกัด 1108.14)

ญี่ปุ่นกำหนดโควตานำเข้าแป้งดิบ 150,000 ตัน ต่อปี โดยเสียภาษี 25% ประเทศไทยสามารถส่งออกได้ถึง 114,147 ตัน ในปี 2545 คิดเป็นสัดส่วน 76.09% ของการส่งออก ทั้งหมด

3.2 ด้านมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

ปัจจุบันญี่ปุ่นเข้มงวดมาตรการด้านภาษีในการนำเข้า อย่างไรก็ตาม จากปริมาณการนำเข้าแป้งมันสำปะหลังแปรรูปที่เพิ่มมากขึ้น โดยอาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมแป้งข้าวโพดภายในประเทศ ทำให้ญี่ปุ่นกำลังพิจารณาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการติดฉลาก (Label) ซึ่งจะต้องระบุชนิดของแป้งที่นำมาใช้เป็นส่วนผสมในอาหารสำเร็จรูปให้ชัดเจน ในเรื่องนี้ ผู้ประกอบการไทยเห็นว่า ข้อกำหนดดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อส่งออกแป้งแปรรูปของไทย เนื่องจากผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นอาจบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนผสมของแป้งแปรรูปน้อยลง

4. ทำที่ภาคเอกชนไทยในการจัด JTEP

4.1 ไทยไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นตั้งสินค้าแป้งมันสำปะหลังออกจากการทำ JTEP ด้วยเหตุผลสนับสนุน ดังต่อไปนี้

4.1.1 ญี่ปุ่นมีการบริโภคแป้งประเภทต่างๆ ในปริมาณมากถึงปีละ 3.5 ล้านตัน เป็นแป้งข้าวโพดประมาณ 2.6 ล้านตัน ส่วนที่เหลือเป็นแป้งอื่นๆ ประมาณ 900,000 ตัน ซึ่งเป็นการนำเข้าจากประเทศไทยถึงประมาณ 300,000 ตัน ต่อปี ดังนั้น การขยายโควตาและลดภาษีจะทำให้ไทยสามารถส่งออกไปญี่ปุ่นได้มากขึ้น

ถึงแม้ว่าการขยายโควตาของทั้งแป้งแปรรูปและแป้งดิบจะเป็นการขยายรวมสำหรับทุกประเทศ แต่การขยายโควตาจะส่งผลดีที่สุดกับประเทศไทย เนื่องจากเราเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ มีปริมาณการส่งออกไปญี่ปุ่นคิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 80% จากการนำเข้าทั้งหมดของญี่ปุ่น

4.1.2 แป้งข้าวโพดมีปัญหา GMOs ขณะที่มันสำปะหลังของไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศให้เป็นสินค้าปลอด GMOs และแนวโน้มในตลาดที่

เริ่มมาใช้แก๊สธรรมชาติมากขึ้น ดังนั้น จะเป็นข้อได้เปรียบของไทยในการส่งออกแก๊สธรรมชาติไปญี่ปุ่นได้มากขึ้น

- 4.1.3 อุตสาหกรรมที่ใช้แก๊สธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ ซึ่งมีต้นทุนที่ถูกกว่าการใช้แก๊สชนิดอื่นๆ ทำให้ผู้บริโภคมักจะหันไปใช้ประโยชน์จากสินค้าที่มีราคาถูก

4.2 ด้านภาษีอากร

แก๊สแปรรูป (พิกัด 3505.10)

ขอให้ญี่ปุ่นยกเลิกโควตานำเข้า และปรับลดอัตราภาษี สำหรับประเทศไทย
เหลือ 0% ทันที

แก๊สดิบ (พิกัด 1108.14)

ขอให้ญี่ปุ่นขยายโควตานำเข้าจาก 150,000 ตัน ต่อปี เพิ่มขึ้นเป็น 250,000 ตันต่อปี และลดภาษีนำเข้าจากเดิม 25% เหลือ 15% ภายใน 2 ปี

	เดิม	ข้อเสนอใหม่	ระยะเวลา
ปริมาณโควตานำเข้ารวม (ตันต่อปี)	150,000	250,000	ทันที
ภาษีนำเข้า	25	15	ภายใน 2 ปี ปีแรกเหลือ 20% ปีต่อไป เหลือ 15%

4.3 การยอมรับมาตรฐานร่วมกัน (MRA)

ต้องการให้ญี่ปุ่นอ้างอิงมาตรฐานสากลในการกำหนดมาตรฐานสินค้า ซึ่งไทยสามารถปฏิบัติได้โดยจะไม่เป็นการกีดกันทางการค้าต่อสินค้าไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

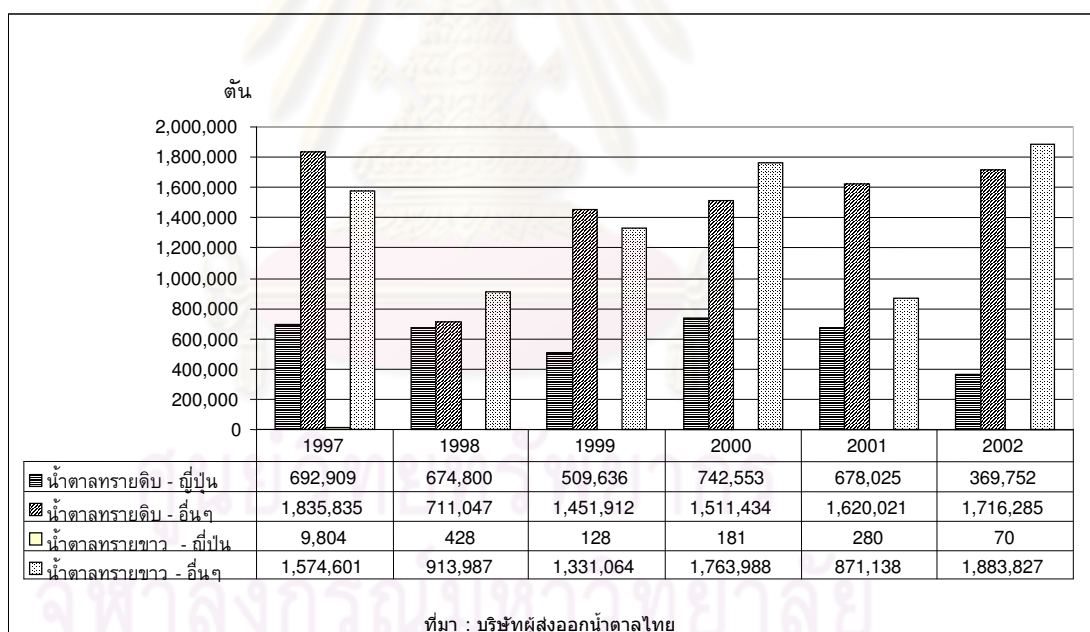
สินค้าน้ำตาล

1. การส่งออกน้ำตาลของไทย

อ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย ในแต่ละปีจะมีผลผลิตของอ้อยประมาณ 55 ล้านตัน ซึ่งสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์น้ำตาล 3 ประเภท ได้แก่ น้ำตาลทรายดิบ น้ำตาลทรายขาว และน้ำตาลทรายแดง โดยประเทศไทยเป็นผู้ผลิตน้ำตาลทรายที่ใหญ่อันดับ 6 ของโลก

ในด้านการส่งออก ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลทรายที่สำคัญอันดับที่ 2 ของโลก (รองจากประเทศบราซิล) ปริมาณการส่งออกประมาณ 4 ล้านตัน มูลค่าประมาณ 29,000 ล้านบาท การส่งออกจะอยู่ในรูปของน้ำตาลทรายดิบ น้ำตาลทรายขาว น้ำตาลทรายแดง และกากน้ำตาล ตลาดส่งออกน้ำตาลทรายที่สำคัญของไทย คือ ญี่ปุ่น มาเลเซีย เกาหลีใต้ และจีน

ปริมาณการส่งออกน้ำตาลดิบของไทยไปญี่ปุ่น เทียบกับปริมาณที่ส่งออกไปยังประเทศอื่น

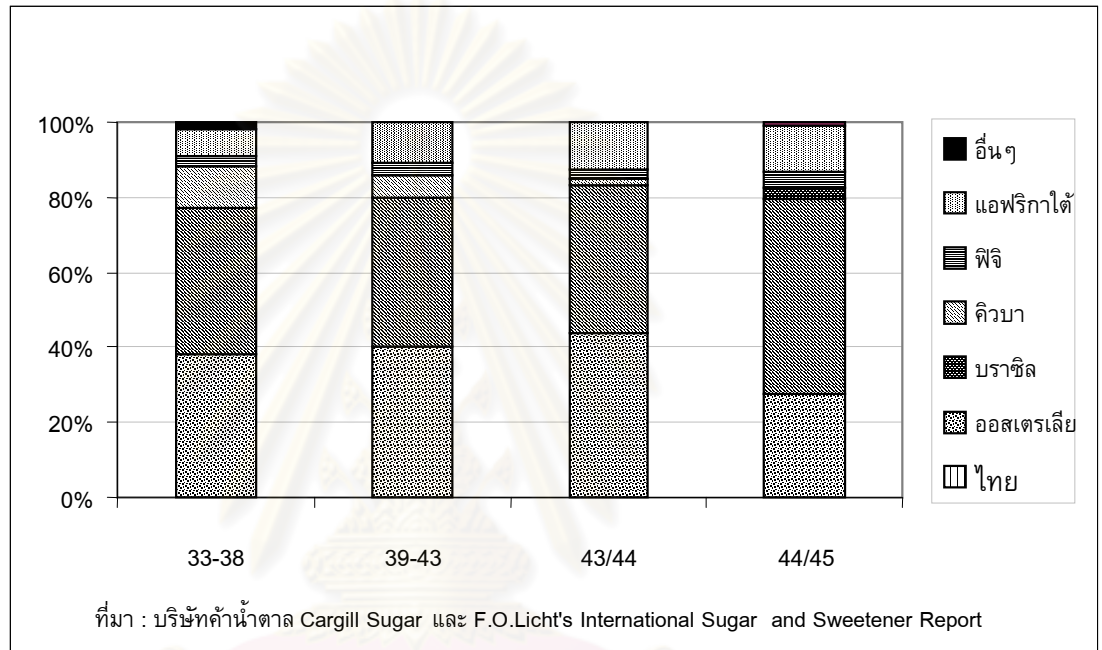
2. ตลาดน้ำตาลของญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นมีผลผลิตน้ำตาลจากอ้อยและบีตประมาณ 800,000 ตัน ขณะที่มีความต้องการบริโภคภายในประเทศ ประมาณ 2.3 ล้านตัน จึงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

ประมาณ 1.5 ล้านตัน หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 70% ของความต้องการบริโภคภายในประเทศ

น้ำตาลทรายที่ญี่ปุ่นนำเข้าจะนำเข้าจาก 6 ประเทศสำคัญ ได้แก่ ออสเตรเลีย ไทย แอฟริกาใต้ ฟิจิ บราซิล และคิวบา

ในส่วนของการนำเข้าน้ำตาลทรายจากประเทศไทย ญี่ปุ่นจะนำเข้าในรูปแบบน้ำตาลทรายดิบเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการนำเข้าน้ำตาลทรายขาวมีปริมาณน้อยมาก ปริมาณการนำเข้าน้ำตาลไทยของญี่ปุ่น เทียบกับปริมาณนำเข้าน้ำตาลทั้งหมดของญี่ปุ่น

3. นโยบายการค้าของญี่ปุ่นที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าน้ำตาลของไทย

3.1 ด้านภาษีอากร

ภาษีและโควตานำเข้า (Tariffs and quotas market access)

การซื้อขายผูกขาดโดยหน่วยงานรัฐบาล จึงทำให้ราคาของผู้บริโภคและผู้ผลิตสูง โดยกำหนดอัตราภาษีนำเข้ารวมค่าธรรมเนียมพิเศษ (Surcharge) ประมาณ เมตริกตันละ 600 เหรียญสหรัฐ

การอุดหนุนภายในประเทศ

ราคาอ้อย ถูกกำหนดที่ 1,660 เหรียญสหรัฐต่อตันน้ำตาล

ราคาบีท ถูกกำหนดที่ 894 เหรียญสหรัฐต่อตันน้ำตาล

ราคาขายส่งน้ำตาลทรายขาวภายในประเทศถูกกำหนดที่ประมาณ ต้นละ 800 เหรียญสหรัฐ

(ที่มา: *Targets for OECD sugar market liberalisation, prepared for the Global Alliance for Sugar Trade Reform and Liberalisation, Centre for International Economics, Canberra & Sydney, October 2002*)

3.2 ด้านมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

การกำหนดค่าความหวานของน้ำตาลทราย (Polarization)

ญี่ปุ่นจะกำหนดความหวานของน้ำตาลทรายดิบสูงสุดไม่เกิน 97.99 ดีกรี ขณะที่ประเทศอื่นๆ ไม่ได้กำหนดค่านี้ การกำหนดของญี่ปุ่นส่งผลต่อผู้ผลิตไทย เนื่องจากน้ำตาลทรายที่ได้จากกระบวนการผลิตจะมีความหวานเกิน 97.99 ดีกรี

4. ทำที่ภาคเอกชนไทยในการจัด JTEP

4.1 ไทยไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นตั้งสินค้าน้ำตาลออกจากการทำ JTEP ด้วยเหตุผลสนับสนุนดังต่อไปนี้

4.1.1 ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกน้ำตาลที่สำคัญของไทย โดยในอดีตที่ผ่านมา ญี่ปุ่นนำเข้า น้ำตาลจากไทยในสัดส่วนที่สูง เมื่อเทียบกับการนำเข้าจากประเทศอื่น การปรับลดภาษีจะทำให้ส่งออกได้มากขึ้น

4.1.2 เนื่องจากไทยเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลเพียงรายเดียวในภูมิภาคเอเชีย จึงได้เปรียบประเทศผู้ส่งออกรายอื่น ในส่วนของค่าขนส่งที่ถูกกว่า

4.2 ด้านภาษีอากร

ขอให้ญี่ปุ่นปรับลดอัตราภาษีนำเข้าให้เหลือ 0% ภายใน 4 ปี โดยให้ลดลง 50% ในปีแรกและลดปีละเท่าๆ กันจนเหลือ 0%

ระยะเวลา (ปี)	ปัจจุบัน	ปีแรก	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4
อัตราภาษี (USD ต่อ เมตริกตัน)	600	300	200	100	0

4.3 การยอมรับมาตรฐานร่วมกัน (MRA)

ต้องการให้ญี่ปุ่นอ้างอิงมาตรฐานสากลในการกำหนดมาตรฐานสินค้า ซึ่งไทยสามารถปฏิบัติได้โดยจะไม่เป็นการกีดกันทางการค้าต่อสินค้าไทย อาทิ การกำหนดค่าความหวานของน้ำตาลทราย ไม่ควรกำหนดค่าความหวานของน้ำตาลทรายดิบสูงสุดเหมือนประเทศอื่นๆ

สินค้าข้าว

1. การส่งออกข้าวของไทย

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย ในแต่ละปีจะมีผลผลิต 25-26 ล้านตันข้าวเปลือก ซึ่งจัดเป็นผู้ผลิตข้าวอันดับ 5 ของโลก

ในด้านการส่งออก ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ 1 ของโลก ในปี 2545 สามารถส่งออกข้าวได้ถึง 7.2 ล้านตัน หรือประมาณ 30% ของปริมาณการส่งออกข้าวของโลก โดย ส่งขายถึง 180 ประเทศทั่วโลก คิดเป็นมูลค่าประมาณ 70,000 ล้านบาท

สำหรับตลาดญี่ปุ่น ไทยยังส่งข้าวไปได้น้อย เนื่องจากสนธิمةในการบริโภคข้าวของชาวญี่ปุ่นเป็นข้าวเมล็ดยาว ในปี 2545 ไทยส่งออกข้าวไปญี่ปุ่นได้ 122,000 ตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 900 ล้านบาท

2. ตลาดข้าวของญี่ปุ่น

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของญี่ปุ่น ข้าวที่ญี่ปุ่นปลูกส่วนใหญ่เป็นข้าวเมล็ดยาว (Japonica) แต่ผลจากการอุดหนุนการผลิตอย่างมากของรัฐบาลญี่ปุ่น (ในปี 2540 ญี่ปุ่นอุดหนุนการผลิตข้าวประมาณ 20 พันล้านเหรียญสหรัฐ) ส่งผลให้ราคาผลผลิตสูงขึ้น ปริมาณการผลิตสูงขึ้น ปริมาณสต็อกสูงขึ้น จนต้องนำข้าวไปบริจาคแก่ประเทศอื่นๆ

ทั้งนี้ การอุดหนุนการผลิตข้าวของญี่ปุ่น ประกอบด้วยการประกันรายได้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าว (ญี่ปุ่นยกเลิกการแทรกแซงราคาข้าวแล้ว) การจ่ายค่าเบี้ยประกันผลผลิต และการปรับโครงสร้างการผลิต (เปลี่ยนการปลูกข้าวไปปลูกพืชชนิดอื่น)

ในด้านการนำเข้า ญี่ปุ่นเพิ่งเปิดตลาดข้าวหลังการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย โดยผูกพันที่จะเปิดตลาดข้าว (รวมถึงผลิตภัณฑ์ข้าว) ในระบบโควตาภาษี จำนวน 682,000 ตัน/ปี (หรือประมาณ 7.2% ของปริมาณการบริโภคภายในประเทศ) อัตราภาษีภายในโควตา 0% โดยหน่วยงานของรัฐ (Food Agency) เป็นผู้ผูกขาดการนำเข้าข้าวที่อยู่ในโควตา

การนำเข้าข้าวของญี่ปุ่น

หน่วย : ตัน

ประเทศ	2538	2540	2542	2544
สหรัฐอเมริกา	193,768	272,620	312,857	324,075
ไทย	95,348	134,813	141,956	129,797
ออสเตรเลีย	86,953	85,565	104,599	100,038
จีน	32,412	43,907	76,563	121,284
อื่น	412	7,537	17,225	4,875
รวม	408,894	544,441	653,200	680,069

ที่มา : USDA

3. นโยบายของญี่ปุ่นที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าข้าวของไทย

3.1 ด้านภาษีอากร

ญี่ปุ่นได้ผูกพันที่จะนำเข้าข้าวภายใต้โควตาตั้งแต่ปี 2538 จำนวน 379,000 ตัน และผูกพันในปีสุดท้ายที่ 758,000 ตัน แต่เนื่องจากญี่ปุ่นได้มีการแก้ไขกฎระเบียบให้มีการนำเข้าข้าวนอกโควตาได้เมื่อปีงบประมาณ 2542 จึงได้ลดโควตาลงเหลือ 644,300 ตัน โดยเก็บภาษีข้าวนอกโควตาในอัตราสูงมาก ประมาณ 2,819 เหรียญสหรัฐ/ตัน ทำให้ในช่วงที่ผ่านมาไม่มีการนำเข้าข้าวนอกโควตา

3.2 ด้านมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

3.2.1 ญี่ปุ่นมีระบบการนำเข้าข้าวที่ซับซ้อน โดยในส่วนของข้าวในโควตาจะผูกขาดการนำเข้าโดยหน่วยงานของรัฐ (Food Agency) ซึ่งแม้จะไม่มีภาษีนำเข้า แต่ก็ต้องเสียค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมเพื่อให้ราคาข้าวนำเข้าใกล้เคียงกับราคาข้าวภายในประเทศ (ในปี 2544 จะเก็บในอัตรา 2,410 เหรียญสหรัฐ/ตัน)

3.2.2 ญี่ปุ่นยังมีระบบการประมูลการซื้อข้าวจากต่างประเทศ ซึ่งมี 2 ระบบ ได้แก่

1) Ordinary Market Access หรือ Ordinary Import Tender เป็นการประมูล ข้าวเพื่อใช้ในอุตสาหกรรม จะมีสัดส่วนประมาณ 90-95% ของการนำเข้า

2) Simultaneous-Buy-Sell System เป็นการประมูลข้าวเพื่อใช้บริโภคภายในประเทศ มีสัดส่วนน้อยมาก

3.2.3 ญี่ปุ่นยังกำหนดให้บรรจุกุณฑ์ข้าวต้องปิดฉลากแสดงข้อมูล 5 ประการ ได้แก่ ชื่อสินค้า ชื่อสายพันธ์ ปริมาณบรรจุ วันที่สีข้าว และชื่อที่อยู่ของผู้จัดจำหน่าย

4. ท่าทีภาคเอกชนไทยในการจัด JTEP

4.1 ไทยไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นดึงสินค้าข้าวออกจากการทำ JTEP ถึงแม้ว่าลักษณะของเมล็ดข้าวและรูปแบบการบริโภคจะแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลสนับสนุนดังต่อไปนี้

4.1.1 การได้สิทธิพิเศษจากญี่ปุ่น จะทำให้ผู้ส่งออกข้าวไทยได้เปรียบประเทศอื่น ๆ มากขึ้น โดยสามารถเร่งผลักดันให้ญี่ปุ่นหันมาใช้ข้าวไทยในการทำอุตสาหกรรมแปรรูปมากขึ้น รวมถึงการบริโภคภายในประเทศ และจากสถิติการส่งออกข้าวไทยไปญี่ปุ่นในช่วงไตรมาสแรกปี 2546 พบว่า มูลค่า

การส่งออกเพิ่มมากขึ้นกว่าช่วงเดียวกันของปีก่อน แสดงให้เห็นว่า ตลาดข้าวญี่ปุ่นยังคงเปิดกว้างสำหรับผู้ส่งออกไทย

- 4.1.2 เมื่อข้าวคุณภาพดีจากไทยเข้าญี่ปุ่นได้มากขึ้น จะเป็นโอกาสให้คนญี่ปุ่นเริ่มลองรับประทานข้าวไทยมากขึ้น และอาจเปลี่ยนรสนิยมมาทานข้าวไทยได้เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับในอนาคต

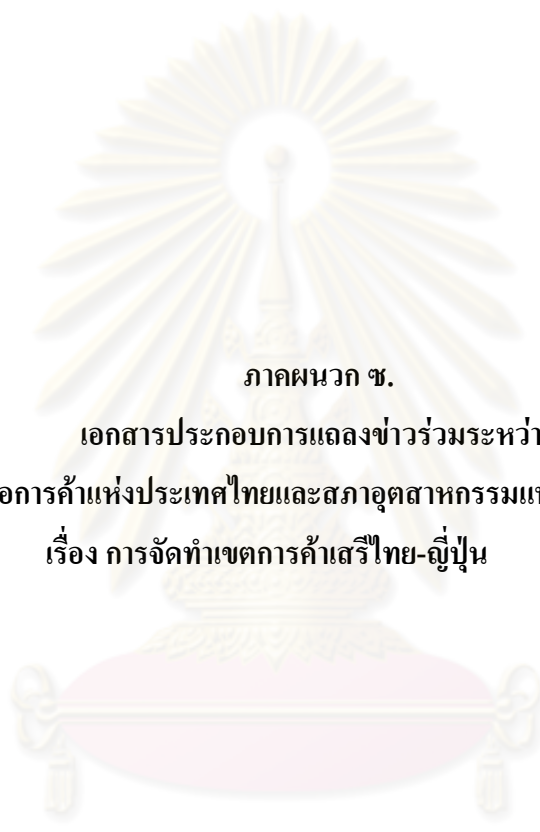
4.2 ด้านภาษีอากร

- 4.2.1 ขอให้ขยายปริมาณโควตานำเข้าเพิ่มขึ้นทุกปีและให้ยกเลิกในที่สุด เพื่อนำไปสู่การนำเข้าเสรี
- 4.2.2 ขอให้ญี่ปุ่นลดค่าธรรมเนียมพิเศษและยกเลิกในที่สุด

ด้านมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

เสนอให้ญี่ปุ่นยกเลิกขั้นตอนการผูกขาดการนำเข้าโดยหน่วยงานของรัฐ (Food Agency) โดยญี่ปุ่นควรเปิดโอกาสให้ผู้นำเข้าขายสินค้าข้าวให้แก่หน่วยงานใดก็ได้ ซึ่งจะช่วยให้ราคาสินค้าเป็นไปตามกลไกตลาดมากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ซ.

เอกสารประกอบการแสดงข่าวร่วมระหว่าง
สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
เรื่อง การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารประกอบการแถลงข่าวร่วมระหว่าง
สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
เรื่องการจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น
วันพฤหัสบดีที่ 5 พฤษภาคม 2548
ณ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก

ทำทิจของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เรื่องการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น

เนื่องด้วยวันนี้กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้มีมติร่วมกันว่า

1. ผลิตภัณฑ์เหล็กในพิกัด 7201-7207 ทางกลุ่มยินดีที่จะให้อำกรขาเข้าลงเป็นอัตรา 0 ทันทที่มีกรเซ็นสัญญา
2. สินค้าเหล็กทุกประเภทให้คงอัตรากรขาเข้า 10 ปี ทอยลดกรขาเข้า ให้เป็นอัตรา้อยละ 0 ในปี 15
3. ในส่วนของสินค้าเหล็กที่ผู้ผลิตไม่มีการผลิตจะจัดให้เป็น ใ้วด้า ที่ลดลงทุกปี เนื่องกรเป็นการสนับสนุนให้เหล็กภายในประเทศตามนโยบาย Localization

โดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

ประเด็นอุตสาหกรรมเหล็กไทย

1. ความอยู่รอดของอุตสาหกรรมเหล็กของคนไทยซึ่งมีมูลค่าเงินทุนในธุรกิจเหล็กสูงถึง 3 แสนล้านบาท จะต้องกลับไปเป็น NPL อีกครั้ง ซึ่งถือเป็นภาระที่กลับไปเป็นต้นทุนของสังคม อนึ่งมูลค่าตลาดของอุตสาหกรรมเหล็กไทยประมาณปีละ 1 ล้านล้านบาท ซึ่งตลาดส่วนนี้จะตกเป็นของญี่ปุ่นซึ่งเท่ากรผลิตของประเทศไทย ถูกดึงสร้างความมั่งคั่งของไทย 1 ล้านล้านบาท ไปยังประเทศญี่ปุ่น

2.ผลกระทบต่อคนงานในอุตสาหกรรมเหล็ก เนื่องกรอุตสาหกรรมเหล็กไทยในปัจจุบันมีการจ้างงานสูงถึงประมาณ 100,000 คน จะตงานและลูกหลานจะได้รับผลกระทบต่อกรศึกษา ซึ่งเป็นภาระต่อสังคมในอนาคต

3. อนาคตที่ประเทศไทยจะมีเหล็กต้นน้ำต้องหมดไป ทั้งที่กรม.พึงอนุมัติให้การสนับสนุนให้เกิดอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำในประเทศไทย เนื่องจากเห็นว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุดในการพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กต่อไป (ตามเอกสารแนบ1)
4. ผลกระทบต่อการรายได้ของประเทศไทยอันเนื่องจากการขาดดุลการค้าต่อญี่ปุ่นก็จะเพิ่มขึ้น (ตามเอกสารแนบ2)
5. ผลกระทบต่อประเทศไทยเกี่ยวกับการการขาดดุลชำระเงินของประเทศก็จะเพิ่ม (ตามเอกสารแนบ2)
6. การสูญเสียของประเทศไทยที่สะสมองค์ความรู้เกี่ยวกับเหล็กของไทยหลังจากโรงงานต้องเลิกกิจการไป คนเหล่านี้ต้องใช้ทั้งระยะเวลาและเงินทุนในการสร้างสมประสบการณ์และองค์ความรู้เป็นระยะเวลายาวนานก็จะสูญเปล่าไป
7. การที่ประเทศไทยมีโรงงานเหล็กในประเทศนั้นเป็นความมั่นคงในการมีสินค้าเหล็กใช้อย่างเพียงพอและต่อเนื่องในภาวะที่เหล็กขาดแคลน และราคาต้องไม่สูงจนเกินไป เช่นในปีที่ผ่านมาโรงงานรถยนต์ในญี่ปุ่นเองต้องปิดโรงงาน เนื่องจากขาดแคลนเหล็กขณะที่โรงงานประเทศไทยไม่ขาดแคลน การที่บอกว่าเมื่อลดอากรขาเข้าแล้วสินค้าถูกลงประชาชนได้ประโยชน์ คำถามมีอยู่ว่าราคาเหล็กจะถูกลงได้นานเท่าไร หากหลังจากที่โรงงานในประเทศจำต้องปิดตัวลงไป หากเกิดภาวะขาดแคลนเหล็กในโลก อะไรคือหลักประกันว่าประเทศไทยจะมีวัตถุดิบในการผลิตป้อนอุตสาหกรรมต่อเนื่อง รัฐบาลญี่ปุ่นจะเห็นว่าประเทศไทยจะมีเหล็กใช้โดยไม่ขาดแคลน และราคาถูกว่าส่งออกไปยังประเทศอื่น ผมคิดว่าไม่เช่นนั้นเนื่องจากคนในอุตสาหกรรมเหล็กทราบดีว่าไม่มีใครสามารถรับรองได้ เนื่องจากการผันผวนในอุตสาหกรรมเหล็กโลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
8. ตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของญี่ปุ่นที่จะใช้หลัก Local Content 40% อุตสาหกรรมเหล็กส่วนใหญ่จะไม่ได้รับแหล่งกำเนิดสินค้า เนื่องจากกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมเหล็กไทยจำเป็นต้องใช้แบบ ST CTH (4 Digit) สำหรับสินค้าเหล็กทั่วไป และ CTS (6 Digit) สำหรับสินค้าเหล็กไร้สนิมรีดเย็น (Stainless Cold Roll)
9. การเจรจาเขตการค้าเสรีในส่วนของ Trade Remedy โดยเฉพาะ AD CVD และ Safe guards รวมทั้งการทำ FTA กับหลายประเทศที่ผ่านมา ประเทศไทยไม่เคยมีการกำหนดกฎดังกล่าวให้แตกต่างจากกฎของ WTO ซึ่งบทเรียนที่สำคัญ คือสหรัฐอเมริกาพ่ายแพ้ใน WTO ในการใช้มาตรการ

Section 201 มาแล้ว ในกรณีของ NAFTA และที่ผ่านมาจากคณะทำงานแก้ไขกฎหมาย AD CVD และ Safe guards ของไทย ได้มีการระดมสมองในเรื่องนี้ว่าไม่ควรนำเรื่อง Trade Remedy เข้ามาเกี่ยวข้องในการเจรจา FTA

10. ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมต่อเนื่องไม่ได้มีผลมากเท่ากับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่ออุตสาหกรรม เหล็กหาลดอากรขาเข้าเป็น 0% เนื่องจากรถยนต์ 1 คัน ใช้เหล็กทั้งรีดร้อน รีดเย็น และเหล็กเคลือบ สังกะสี ประมาณ 300 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยปัจจุบัน 30 บาทต่อกิโลกรัม ดังนั้นหากต้องผลิตรถยนต์ 1 คันมีมูลค่าเหล็ก 9,000 บาท อากรขาเข้าร้อยละ 5 มูลค่าอากรขาเข้า 450 บาทต่อคัน ซึ่งเมื่อเทียบกับราคาขายของรถนับว่ามีสัดส่วนน้อยมาก อุตสาหกรรมเหล็กมองว่าอากรขาเข้านั้น ปัจจุบันเป็นอัตราที่เหมาะสมที่จะอยู่ร่วมกันไม่ได้ทำให้ใครต้องได้รับผลกระทบรุนแรงเกินได้ ขณะที่อากรขาเข้าเหล็กลดลงตลอดเวลา แต่ราคารถยนต์กลับมีแต่สูงขึ้นทุกปี แสดงว่าการลดอากรขาเข้าผลประโยชน์จะตกแก่ผู้ประกอบการรถยนต์เท่านั้น ไม่ได้ตกถึงประชาชน

11. อากรขาเข้าในประเทศญี่ปุ่นส่วนใหญ่อยู่ในอัตราที่ต่ำอยู่แล้ว การทำ FTA กับประเทศญี่ปุ่น ประเทศไทยไม่ได้รับผลประโยชน์อะไร เนื่องจากอุปสรรคที่สำคัญคือระบบการค้าของญี่ปุ่นที่เป็น Keiretsu ซึ่งเป็นการทำการค้าภายในกลุ่มเดียวกัน

12. ลักษณะความเป็นชาตินิยมของคนญี่ปุ่นจะซื้อสินค้าจากญี่ปุ่นด้วยกัน แม้แต่ญี่ปุ่นที่มาอยู่เมืองไทยก็ยังนำเข้าข้าวที่ปลูกในญี่ปุ่นมาบริโภค

13. การที่โรงงานผลิตรถยนต์ของญี่ปุ่นในประเทศไทยอ้างว่ามีการใช้ Local Content 100% นั้นไม่เป็นความจริง เนื่องจากการซื้อชิ้นส่วนจากโรงงานผลิตชิ้นส่วนในประเทศไทยซึ่งนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ มาผลิตและประกอบในประเทศไทยเท่านั้น

14. การที่โรงงานผลิตรถยนต์ของญี่ปุ่นในประเทศไทยอ้างว่าได้ย้ายฐานการผลิตรถยนต์มายังประเทศไทย ความจริงแล้วธุรกิจรถยนต์ในโลกมีการกระจายการลงทุนไปตามสภาวะความต้องการของตลาดในแต่ละภูมิภาคทั่วโลก ประเทศไทยเป็นประเทศ มีการใช้รถปิกอัพมากที่สุดประเทศในโลก ดังนั้นบริษัทรถยนต์ข้ามชาติจึงมาลงทุนในประเทศไทยเพื่อต้องการผลประโยชน์จากตลาดในประเทศไทยเป็นหลักและบางส่วนถึงจะส่งออก

15. การที่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมต่อเนื่องส่วนใหญ่อ้างว่าการลดอากรขาเข้านั้น เป็นการสร้างศักยภาพในการส่งออก ของประเทศไทย แต่ในความเป็นจริงประเทศไทยเป็นประเทศที่มีนโยบาย

เอื้อต่อการลงทุนและการส่งออกประเทศหนึ่งในโลก มากกว่าประเทศจีนเสียด้วยซ้ำ ตัวอย่าง เช่น VAT ในการส่งออกประเทศไทยไม่ต้องเสีย แต่ประเทศจีนซึ่งเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลกมีการให้คืนภาษี VAT เพื่อการส่งออกเพียงบางส่วน เช่น คืน Sale Tax (VAT) ร้อยละ 14,12 และ 8 จาก ร้อยละ 17 เป็นต้น ซึ่งในแต่ละอุตสาหกรรมก็ได้รับคืนภาษี VAT ในอัตราที่แตกต่างกัน บางอุตสาหกรรมไม่ได้รับคืนเลย BOI ของไทยยังให้สิทธิพิเศษในการไม่ต้องเสียภาษีนิตินุคคลนานถึง 8 ปี ในขณะที่ CCPIT ของจีนกำหนดให้ผู้ขอส่งเสริมการลงทุนเสียภาษีครั้งหนึ่งในช่วง 4 ปีแรก จากนั้นเสียเต็มจำนวน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีเขตปลอดภาษี (Free Zone) และ มาตรา 19 ทวิ ของกรมศุลกากร ฯลฯ

16. หลายคนมองว่าอุตสาหกรรมเหล็กไทยได้รับการคุ้มครองอย่างมาก แต่ความจริงแล้วที่ผ่านมา อุตสาหกรรมเหล็กแทบจะไม่ได้รับการคุ้มครองเลยจากรัฐบาล จนถึงในช่วงที่อุตสาหกรรมเหล็กไทยได้รับผลกระทบการทุ่มตลาดจนต้องปิดกิจการไปบางส่วน กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กจึงได้มีการยื่นฟ้องขอได้การทุ่มตลาดซึ่งเป็นไปตามกฎหมายไทยตามสิทธิตามกฎหมายและเป็นข้อตกลงใน WTO หากเปรียบเทียบกับชวนา ชาวโรมัน ยางพารา ลำไย ยังมีประกันราคาข้าวทุกปี รัฐจัดหาแหล่งน้ำให้ฟรี ชาวไร่อ้อยที่มีกองทุนประกันราคาอ้อย และราคาน้ำตาลในประเทศก็สูงกว่าต่างประเทศทั้งที่ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ และยังมีการจัดโควต้านำเข้าให้ผู้นำเข้า ในขณะที่ช่วงกันรุกรกิจการรัฐบาลไทยได้มีการคุ้มครองโดยกำหนดให้ผู้ประกอบการจะต้องมีใบอนุญาตประกอบการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ซึ่งถือได้ว่ารัฐบาลให้การคุ้มครองอุตสาหกรรมธนาคารไทย ฯลฯ ขณะที่อุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์ มีอากรขาเข้าสูงตั้งแต่ร้อยละ 20 ขึ้นไป แต่อุตสาหกรรมเหล็กมีอัตราอากรขาเข้าเพียงร้อยละ 5 ขณะที่ในต่างประเทศมีการคุ้มครองและสนับสนุนให้มีการตั้งโรงงานเหล็กเพราะถือเป็นหัวใจพื้นฐานในการพัฒนาอุตสาหกรรม ไม่ใช่มาเริ่มทำกันที่ปลายน้ำ หน้าที่ของรัฐบาลจะดูแลทุกอุตสาหกรรมเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้เป็นกระจายความเสี่ยงของประเทศไม่ใช่มุ่งเน้นที่กลุ่มอุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง

17. การที่บริษัทเหล็กญี่ปุ่นต้องการที่จะขายเหล็กมายังประเทศไทย และอ้างว่าเป็นประโยชน์ของคนไทยเนื่องจากจะได้สินค้าราคาถูก ในความจริงแล้วผู้ผลิตเหล็กญี่ปุ่นต้องการการขายให้กับบริษัทในกลุ่มเดียวกันเอง ซึ่งเป็นระบบที่ญี่ปุ่นทำกับทุกประเทศคือขายให้บริษัทลูกและให้บริษัทลูกเป็นผู้ทำกำไร เนื่องจากส่วนที่ขายต่อมายังผู้ประกอบการไทยนั้นราคาจะสูง หากเราสังเกตดูจะพบว่าราคาที่ผู้ผลิตขายมาให้บริษัทลูกในประเทศไทยส่วนใหญ่หรือทั้งหมดราคาต่ำกว่าที่ขายญี่ปุ่น (เอกสารแนบ 3) สาเหตุประการหนึ่งเนื่องจากการที่มีผลิตเหล็กในประเทศไทย นั่นคือที่จะทุ่มตลาดมายังประเทศไทย ซึ่งนาย อิมาคูโบ ผู้บริหารลำดับสูงของบริษัท Nippon Steel เคยพูดกลับ

ผู้ประกอบการไทยรายหนึ่ง และข้าราชการของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กอง1 ว่า “เขายอมรับก็ได้ว่าได้ทุ่มตลาดมายังประเทศไทยเพื่อช่วยบริษัทลูกของเขา” แต่ในอาจไม่ใช่ความจริงทั้งหมด ส่วนที่เขาไม่พูดถึงคือต้องทำลายอุตสาหกรรมเหล็กภายในประเทศไทย และอีกส่วนหนึ่งคือการทำกำไร โอนกำไรระหว่างกัน(Transfer Pricing) เนื่องภาษีนิติบุคคลของประเทศญี่ปุ่นนั้นสูงถึงร้อยละ 40.8 ขณะที่ประเทศไทยร้อยละ 30 หากได้ BOI ก็ไม่ต้องเสียเลยซึ่งบริษัทญี่ปุ่นส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมจาก BOI เกือบทั้งหมด

18. เรามามองความเป็น “Detroit of Asia” ของไทยดูหากเราต้องการที่จะไปให้ถึงจุดนั้นจริงๆ การที่ประกอบรถ ผลิตชิ้นส่วนตามคำสั่งของผู้ออกแบบในต่างประเทศนั้น คงไม่เพียงพอ เราน่าจะต้องเป็นศูนย์ทดสอบรถและสนามแข่งรถที่สำคัญและทันสมัยแห่งหนึ่งของโลก ตัวอย่าง สนามเซปังมาเลเซีย และสนามแข่งรถที่เซียงไฮ้ ซึ่งเกิดที่หลังสนามแข่งรถของไทยปัจจุบันติดระดับโลกไปแล้ว เป็นต้นเนื่องจากศูนย์ทดสอบรถและสนามแข่งรถ จะเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ในการออกแบบ พัฒนานวัตกรรมใหม่ ให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ของไทยที่จะเป็นฐานของการผลิตอย่างเต็มตัว เนื่องจากการพัฒนาต่างๆ รวมไปถึงการพัฒนาเครือข่าย Supply Chain นั้นต้องมีการทดสอบและทดลองในระยะเวลาที่ยาวนานเพื่อให้ได้มาตรฐานที่โลกยอมรับ แต่ในปัจจุบันศูนย์ทดสอบรถยนต์ในประเทศไทยยังไม่เกิด โดยทางผู้ผลิตพยายามให้รัฐบาลไทยเป็นผู้ออกเงินสร้างในความจริงแล้วเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงหากเขาต้องการพัฒนาประเทศไทยเพื่อเป็นฐานการผลิตอย่างจริงจัง รวมไปถึงการนำเอารถยนต์แห่งอนาคตเข้ามาพัฒนาในประเทศไทย เช่น Hybrid Car เป็นต้น เพื่อเป็นการแสดงว่าจริงใจในการที่ใช้ไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออกและพัฒนาอย่างจริงจัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำไมต้องมีอุตสาหกรรมเหล็กค้ำน้ำ

1. เพราะว่าการถลุงเหล็กในประเทศไทยนั้นต้นทุนจะต่ำกว่าผลิตที่ญี่ปุ่น สาเหตุที่สำคัญ คือ
 - ประเทศไทยอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ (ออสเตรเลีย และ อินเดีย) มากกว่าญี่ปุ่น
 - การลงทุนที่หลังจะใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่าและเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้านี่เปลี่ยนไป
2. หากไม่ลงทุนเองมูลค่าเพิ่มของสินค้าจะตกเป็นของญี่ปุ่นหรือผู้ผลิตรายอื่น ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับแต่ค่าแรงในการผลิต จะพบว่ามูลค่านำเข้าสินค้าเหล็กของไทยสูงถึง 340,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ประเทศเกิดการขาดดุลการชำระเงิน และดุลการค้าให้กับประเทศญี่ปุ่นและหากมีการลดอากรขาเข้าเป็นร้อยละ 0 ประเทศไทยจะขาดดุลเพิ่มขึ้นไปอีก โดยจากการเปรียบเทียบว่าหากเราถลุงเองกับการที่นำเข้าสินค้าถึงวัตถุดิบเข้าผลิตเองจะเป็นการประหยัดเงินตราต่างประเทศได้มากน้อยเพียงใด

	ปัจจุบันใน ประเทศ	ราคาขาย	ถลุงเอง	มูลค่าเพิ่ม ร้อยละ	มูลค่าเพิ่ม รวม
นำเข้าสินแร่เหล็ก และถ่านหิน			120		
นำเข้า Slab	550		250	78.19	78.19
ค่ารีดเหล็กแผ่น รีดร้อน	100		100		
เหล็กรีดร้อน	650	650	350	15.38	81.53
ค่ารีดเหล็กแผ่น รีดเย็น	100		100		
เหล็กรีดเย็น	750	750	450	13.33	84
ค่าเคลือบ	100		100		
เหล็กเคลือบ	850-1,000	850-1,000	550	11.75	85.88-88.8

จากข้อมูลปัจจุบัน เราจะพบได้ว่ามูลค่าเพิ่มในการทำเหล็กคัตติ้งนั้นสูงถึงร้อยละ 85.88-88.8 หากผลิตเหล็กเคลือบ ร้อยละ 84 หากผลิตเหล็กแผ่นรีดเย็น ร้อยละ 81.53 หากผลิตเหล็กแผ่นรีดร้อน และร้อยละ 78.19 หากผลิต Slab

ดังนั้นหากมีโรงงานถลุงภายในประเทศจะลดการเสียเงินตราต่างประเทศได้อย่างมาก เงินดังกล่าวกับมาสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมและหมุนเวียนอยู่ในประเทศไทย รวมทั้งยังสามารถส่งออกนำเงินเข้าประเทศได้เหมือนกับประเทศญี่ปุ่น พบว่าในปีที่ผ่านมามีการนำเข้าเหล็กสูงประมาณ 340,000 ล้านบาทหากมีโรงงานถลุงจะสามารถทดแทนการนำเข้าต่างๆ รวมทั้งส่วนมูลค่าเพิ่มทั้งหมดของอุตสาหกรรมเหล็กไทยที่มีอยู่เดิมจะสูงขึ้น

ในทางกลับกันหากอุตสาหกรรมเหล็กภายในประเทศไทยต้องประสบปัญหาการขาดทุน และต้องปิดกิจการไปในที่สุด เนื่องจากการเปิด FTA แล้วปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้นมากกว่า 700,000 ล้านบาทซึ่งจะเป็นภาระเกี่ยวกับดุลการค้าและดุลการชำระเงินของประเทศไทยในอนาคต

3. การมีโรงงานถลุงเหล็กทำให้อุตสาหกรรมต่อเนื่องของไทยจะมีวัตถุดิบเหล็กให้ใช้อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพของราคาสูง เนื่องจากการนำเข้าสินค้ากึ่งวัตถุดิบ สินค้าสำเร็จรูปเข้ามาผลิตนั้น หากตลาดโลกมีการขาดแคลนซึ่งเกิดขึ้นมาตลอด ตัวอย่างในปีที่ผ่านมา ราคาเหล็กสูงขึ้นอย่างมาก และเกิดการขาดแคลน แม้แต่โรงงานรถยนต์ในญี่ปุ่นต้องหยุดผลิตไปช่วงหนึ่ง เนื่องจากรัฐให้ไม่ได้ หรือแม้แต่สินค้าเหล็กที่ประเทศไทยไม่ได้ผลิตคือ ซิลิคอนสตีล โรงงานในประเทศก็ต้องรอการจัดสรรจากผู้ผลิตในญี่ปุ่น มีเงินก็ซื้อไม่ได้ หากมีโรงถลุงเองจะไม่เกิดปัญหาดังกล่าว
4. การที่มีโรงถลุงจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพให้สามารถผลิตสินค้าที่เป็น High Quality ได้มากขึ้น ซึ่งมีประโยชน์ดังนี้ จะเป็นการเพิ่มทั้งยังเป็นส่วนในการเพิ่มมูลค่าเพิ่มกับสินค้าไทย
 - สินค้าคุณภาพสูงเป็นสินค้าที่มีราคาสูง เช่น ซิลิคอนสตีล ราคาสูง 750 \$ต่อตัน ขณะที่คุณภาพทั่วไปราคาอยู่ที่ประมาณ 650 \$ต่อตัน ทั้งที่ต้นทุนการผลิตเท่ากัน
 - เป็นร่วมกับอุตสาหกรรมต่อเนื่องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดสินค้าใหม่ๆ เพื่อเป็นเพื่อมูลค่าสินค้า หรือลดต้นทุน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในจัดทำ Cluster โดยสร้าง Supply Chain เพื่อให้เกิด Value Chain

ทำไมถึงเพิ่งมาลงทุน

1. ในประเทศอุตสาหกรรม นั้นส่งเสริมให้มีการสร้างโรงงานถลุง เนื่องจากเห็นความสำคัญของ โรงถลุงตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่วนใหญ่รัฐจะลงทุนให้จากนั้นจากนั้นก็แปรรูปให้ออกชน หรือสนับสนุนกู้ดอกเบี้ยต่ำระยะยาว รวมถึงรัฐบาลไปค้ำประกันเงินกู้ให้ด้วย ขณะที่ประเทศไทยนั้นอุตสาหกรรมเหล็กเป็นของเอกชนและเกิดที่ปลายน้ำก่อน จึงทำให้เกิดช้ากว่าที่ประเทศอื่น และกรม. เพิ่งจะผ่านการเห็นชอบในการให้ตั้งโรงงานถลุงเหล็ก

ทำไมถึงคุ้มครอง

1. เสถียรภาพและความมั่นใจในการลงทุน ของกลุ่มผู้ถือหุ้นและสถาบันการเงิน
2. กลุ่มผู้ลงทุนมานานกว่า 50 ปี ได้รับการอุดหนุนและคุ้มครองจากรัฐบาลมาโดยตลอด เพื่อการแข่งขันที่เป็นธรรมต่ออุตสาหกรรมเหล็กไทยๆ ขอระยะเวลาในการปรับตัวประมาณ 10-15 ปี เพื่อให้อุตสาหกรรมของไทยเข้มแข็งพอ หนึ่งที่อุตสาหกรรมเหล็กขอให้คงอากรขาเข้าประมาณร้อยละ 5 เป็นส่วนใหญ่ นั้นส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมต่อเนื่องน้อยมากเมื่อเทียบกับราคาขายสินค้า และจากการที่มีการอากรขาเข้าของเหล็กที่ผ่านมานั้น ราคาสินค้าก็ไม่ได้ลดลงกับเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ดังนั้นผลประโยชน์ก็ไม่ได้ส่งต่อไปยังผู้บริโภค แต่กลับเป็นการขนเงินกลับประเทศญี่ปุ่น คนไทยก็จนลงเหมือนเดิม เนื่องจากรับจ้างผลิตแต่บริโภคของแพง
3. อุตสาหกรรมรถยนต์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของต่างชาติกลับรับการคุ้มครองโดยอากรขาเข้าสูงกว่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ขณะที่อุตสาหกรรมชิ้นส่วนอัตรอากรขาเข้าสูงถึงร้อยละ 20 ส่วนเหล็กที่เป็นอุตสาหกรรมของคนไทยมีอากรขาเข้าร้อยละ 5 กลับถูกบีบให้เป็นร้อยละ 0 ซึ่งไม่ยุติธรรม ต่ออุตสาหกรรมเหล็กของไทยเลย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนวณโดยประมาณ มูลค่าภาณินำเข้าในกลุ่มเหล็กทั้งหมด เปรียบเทียบกับมูลค่าภาณินำเข้าเหล็กจากประเทศญี่ปุ่น ปี 2547 (ได้ปรับปรุงภาณิตามประกาศมาตรา 12 ฉบับที่ 12 แล้ว รายละเอียดตามเอกสารแนบ)

HS-CODE	มูลค่าการนำเข้ากลุ่มเหล็กปี 2547 IMPORT JAN - DEC 2004		คำนวณภาณิจากกลุ่มเหล็กปี 2547 (โดยประมาณ) DUTY JAN - DEC 2004	
	TOTAL	JAPAN	TOTAL	JAPAN
	CIF Value (Baht)		Baht	
72	257,232,317,617	89,308,626,881	14,254,659,333	5,650,524,469
73	84,153,843,566	39,439,349,249	14,793,347,286	6,257,112,005
	341,386,161,183	128,747,976,130	29,048,006,619	11,907,636,474
% mkt shr		38%		41%
	<i>import from japan / total import</i>		<i>duty of japan / total duty</i>	

เปรียบเทียบกับประมาณการรายรับจากหน่วยงานที่สำคัญของรัฐบาลปี 2548

กรมสรรพากร	820,000	ล้านบาท
กรมสรรพสามิต	313,000	ล้านบาท
กรมศุลกากร	104,600	ล้านบาท
อื่นๆ	128,700	ล้านบาท
	1,366,300	ล้านบาท
ภาณินำเข้าเหล็กจากญี่ปุ่น	11,908	ล้านบาท

คิดเป็นสัดส่วน **11.38%** ของประมาณการรายได้กรมศุลกากร

ภาคผนวก ฉ.
สำเนาหนังสือแจ้งความเห็นของผู้ประกอบการส่งออกเนื้อไก่
ต่อทำพิธีการเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย
THAI CHICKEN PROCESSORS
EXPORTERS ASSOCIATION

313 อาคารซี.พี. ทาวเวอร์ ถนนสีลม บางรัก กทม. 10500
โทรศัพท์ 221-0864 โทรสาร (662) 221-0864
313 C.P. Tower, Silom Road, Bangrak, Bangkok 10500 Thailand
Tel +331-0864 Fax (662) 221-0864

29 พฤศจิกายน 2547

ที่ 159/2547

เรื่อง ความเห็นของผู้ประกอบการส่งออกเนื้อไก่ต่อท่าทีการเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น

เรียน ทพท. นายกรัฐมนตรี

(พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร)

สิ่งที่ส่งมาด้วย: 1) รายชื่อคณะผู้ผลิตเนื้อไก่ของญี่ปุ่น Japan Chicken Association
2) สถิติการส่งออกเนื้อไก่ของไทยไปประเทศญี่ปุ่นปี 2542-2547

ตามที่สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย ได้ติดตามความคืบหน้าการเจรจาเขตการค้าเสรี (FTA) ไทย - ญี่ปุ่น ซึ่งปัจจุบันยังคงมีปัญหาเรื่องสินค้าเกษตรโดยฝ่ายญี่ปุ่นต้องการให้สินค้า 4 รายการ คือ ข้าว แป้งมันสำปะหลัง น้ำตาล และเนื้อไก่ เป็นสินค้าอ่อนไหว และขอเป็นสินค้ายกเว้นในการเจรจา

ปัจจุบันสถานการณ์ด้านการส่งออกเนื้อไก่ของไทยได้เปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาใช้โควตา ทำให้ญี่ปุ่นระงับการนำเข้าเนื้อไก่สดจากไทย แต่ยังคงอนุญาติให้นำเข้าได้เฉพาะเนื้อไก่ปรุงสุกเท่านั้น โดยมีเงื่อนไขว่าโรงงานที่จะส่งออก ต้องได้รับการตรวจรับรองใหม่ ซึ่งเดือนมีนาคม 2547 ที่ผ่านมา ได้มีการรับรองโรงงานไก่ปรุงสุกไปแล้ว 22 โรง แต่ยังมีอีก 25 โรงงานที่ยังไม่ได้รับการรับรองทำให้ส่งออกไม่ได้ ฝ่ายไทยได้เร่งรัดให้ญี่ปุ่นมาตรวจรับรองโรงงานเพิ่มเติมมาตลอด แต่ฝ่ายญี่ปุ่นก็บ่ายเบี่ยงมาตลอดเช่นกัน ล่าสุด เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2547 ที่ผ่านมา สมาคมฯ ได้มีโอกาสต้อนรับคณะของเอกชนญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้ผลิตเนื้อไก่ในประเทศและทั้งหมดเป็นสมาชิกของ Japan Chicken Association โดยการประสานงานของ บริษัท Thai Nippon Meat Packers จำกัด (เอกสารแนบ 1) จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างภาคเอกชน ทำให้ได้ทราบว่า ทางฝ่ายญี่ปุ่นมีความกังวลมากในการที่ไทยจะขอให้มีการลดภาษีนำเข้าสินค้าเนื้อไก่สดแช่แข็งทั้งชนิดกุดกกระดุกและติดกระดูก ในการเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น และได้ขอให้ทางสมาคมฯ พิจารณาในเรื่องนี้ใหม่ตลอดจนนำเสนอให้ภาครัฐได้เข้าใจในปัญหาดังกล่าวด้วย

ประเทศญี่ปุ่นบริโภคเนื้อไก่ปีละ 1.7 ล้านตัน ในจำนวนนี้เป็นการผลิตในประเทศประมาณ 1.1 ล้านตัน และเป็นการนำเข้า 6 แสนตัน นำเข้าจากสี่ประเทศหลัก ได้แก่ ไทย จีน บราซิล และอเมริกา ในปี 2546 ไทยส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นทั้งสิ้น 272,167 ตัน เป็นไก่สดแช่แข็ง 188,101 ตัน และเป็นไก่แปรรูปปรุงสุกแล้ว 84,066 ตัน หากดูจากสถิติการส่งออกของไทยไปยังญี่ปุ่น 5 ปีซ้อนหลัง จะพบว่า การส่งออกขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้งไก่สดแช่แข็งและไก่แปรรูปปรุงสุก ในอัตรา 45% และ 147% ตามลำดับ (เอกสารแนบ 2) จะเห็นว่าระดับภาษีที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวในการส่งออกเนื้อไก่ของไทยไปยังญี่ปุ่น

การเกิดโรคระบาดใช้หวัดนกในประเทศไทยเมื่อต้นปี ส่งผลให้ญี่ปุ่นระงับการนำเข้าจากไทยทั้งไก่สดแช่แข็งและไก่แปรรูปปรุงสุก จนเมื่อญี่ปุ่นส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจรับรองโรงงานผลิตไก่แปรรูปปรุงสุก มีจำนวนที่ได้รับการรับรองเพียง 22 โรงงานเท่านั้น หลังการรับรอง ทำให้การส่งออกไก่แปรรูปปรุงสุกขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวสูงขึ้นอีก เนื่องจากหลายบริษัทที่เคยนำเข้าเป็นไก่สดแช่แข็งและนำไปผลิตเป็นอาหารสุกในโรงงานญี่ปุ่น ได้เปลี่ยนนโยบายที่จะนำเข้าเป็นไก่ปรุงสุกจากไทยโดยตรง อย่างไรก็ตาม กำลังการผลิตของทั้ง 22 โรงงาน

ไม่สามารถที่จะขยายมากไปกว่านี้ เนื่องจากในระเบียบการรับรองโรงงานที่ฝ่ายญี่ปุ่นได้กำหนดไว้ว่า การปรับปรุงการขยายกำลังการผลิตจากเดิมที่มีอยู่จะต้องได้รับการรับรองใหม่จากฝ่ายญี่ปุ่นเท่านั้น อีกทั้งขณะนี้ยังมีอีกประมาณ 25 โรงงานที่ยังรอการตรวจรับรองอยู่ ซึ่งเดิมกำหนดว่าจะมาตรวจรับรองให้ในเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา จนบัดนี้ในเวลากว่า 8 เดือนแล้ว ฝ่ายญี่ปุ่นก็ยังไม่ยอมมาตรวจรับรองโรงงานดังกล่าว ขณะเดียวกันในช่วงวันที่ 15-19 พฤศจิกายน 2547 ที่ผ่านมา ทางญี่ปุ่นได้ส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจรับรองโรงงานแปรรูปเนื้อสุกรของไทย ซึ่งมี 12 โรงงานที่มีสาขาการผลิตได้ทั้งเนื้อสุกรและเนื้อไก่ แต่ทางญี่ปุ่นก็ตรวจรับรองเฉพาะสาขาการผลิตเนื้อสุกรและจะให้การรับรองการส่งออกเฉพาะเนื้อสุกรแปรรูปปรุงสุกเท่านั้น ทั้งหมดนี้เป็นผลกระทบมาจากปัญหาการเจรจา FTA ที่ฝ่ายญี่ปุ่นต้องการให้ฝ่ายไทยเห็นชอบกับทางญี่ปุ่นในการที่จะไม่นำเนื้อไก่เข้าอยู่ในขั้นตอนการเจรจา FTA

ผลกระทบจากปัญหาใช้หวัคนก ทำให้ไทยต้องเร่งขยายการส่งออกเนื้อไก่แปรรูปปรุงสุก และญี่ปุ่นนับเป็นตลาดส่งออกที่มีศักยภาพสูงมากที่จะรองรับเนื้อไก่ปรุงสุกจากไทย ซึ่งปัจจุบันญี่ปุ่นกำหนดอัตราภาษีนำเข้าเนื้อไก่ปรุงสุกเพียงร้อยละ 6 เท่านั้น ในขณะที่เนื้อไก่สดแช่แข็งมีอัตราภาษีนำเข้าร้อยละ 11.9.

สถิติการส่งออกล่าสุดของเดือนตุลาคม ไทยสามารถส่งออกไก่แปรรูปปรุงสุกได้เดือนละ 20,631 ตัน คาดว่าทั้งปี 2547 ไทยจะส่งออกเนื้อไก่แปรรูปปรุงสุกได้ทั้งสิ้น 189,000 ตัน สำหรับคาดการณ์การส่งออกในปี 2548 ปริมาณการส่งออกเนื้อไก่แปรรูปจะไม่ต่ำกว่า 250,000 ตัน แต่หากมีโรงงานที่ได้รับการรับรองเพิ่มขึ้นอีกไม่น้อยกว่า 25 โรงงาน คาดการณ์การส่งออกก็จะเพิ่มขึ้นถึง 300,000 ตัน ซึ่งคิดเป็นมูลค่าถึง 850 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเท่ากับสามหมื่นห้าพันล้านบาท ปริมาณการส่งออกในระดับนี้ในภาวะที่ยังมีการระบาดของไข้หวัดนกนับว่ามีความสำคัญต่อภาคเกษตรอุตสาหกรรมของไทยเป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งเกษตรกรผู้ปลูกพืชไร่ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ และภาคเอกชนที่ประกอบกิจการส่งออก ตลอดจนอุตสาหกรรมข้างเคียง ถึงแม้ว่าการระบาดของโรคไข้หวัดนกจะยังคงมีพบประปรายอยู่ในไทยไปอีกหลายปี หากไทยสามารถเร่งขยายการส่งออกไก่แปรรูปปรุงสุกให้ได้มากที่สุด เพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดของไทยไว้ จึงเป็นเรื่องสำคัญมากก่อนที่จะตลาดจะถูกแทนที่โดยคู่แข่งของไทย

ดังนั้นสมาคมฯ จึงใคร่ขอเสนอทำที่ของภาคเอกชนในฐานะผู้ประกอบการส่งออกเนื้อไก่ว่า หากประเด็นปัญหาเรื่องเนื้อไก่เป็นอุปสรรคในการเจรจา FTA ระหว่างไทยและญี่ปุ่น การถอนสินค้าเนื้อไก่ออกจากการเจรจานั้น ถ้าทำให้ญี่ปุ่นยอมผ่อนปรน โดยมาตรวจรับรองโรงงานเนื้อไก่ปรุงสุกเพิ่มเติม จะเป็นประโยชน์โดยรวมต่อไทยมากกว่า

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายเพชรอนันต์ สิริมงคลเกษม)

นายกสมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย

สำเนาเรียน : อธิบดีกรมปศุสัตว์ (น.สพ.อุศล ลิ้มเหลมทอง)

✓ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ดร.อำพน กิตติอำพน)

ผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร (นายวรเวทย์ อารังรัฐลักษณะ)

ประธานกรรมการหอการค้าไทย (ดร.อาชว์ เตาลานนท์)

โทรศัพท์ 02 638 2199/โทรสาร 02 638 2556

Japan Chicken Association (JCA)

4th Floor, First Building,
Higashi-Matsushita-Cho
Kanda, Chiyoda-Ku
Tokyo 101-0042 JAPAN

MEMBER LIST, November 7-13 2004

1. Mr. Eiji Ijima, President, JCA.
2. Mr. Tomooki Takamatsu, Vice President, JCA.
President, Marui Agricultural Co-Op, Kagoshima Prefecture.
3. Mr. Sousuke Abe, Director Production and Processing Sector, JCA
President, Abe Hankou, Co., Ltd, Iwate Prefecture.
4. Mr. Hiroshi Ishikawa, Senior Adviser, Daiichi Broiler Co., Ltd,
Aomori Prefecture.
5. Mr. Masahiro Takeuchi, President, Ishii Youkei Agricultural Co-Op,
Tokushima Prefecture.
6. Mr. Mitstuhiko Yokota, Managing Director, Maekawa Mfg. Co., Ltd,
Tokyo.
7. Mr. Hiroshi Shigematsu, Executive Vice President, JCA
8. Mr. Hisashi Tanaka, Chief Secretary, JCA
9. Mr. Kiyoshi Takaku, Publicity, JCA
0. Dr. Toru Komai, Adviser, JCA
Professor Emeritus, Kyoto Sangyo University.

ปริมาณการส่งออกเนื้อไก่ปรุงสุกของไทยไปประเทศญี่ปุ่น

(หน่วย : ตัน)

เดือน	2542	2543	2544	2545	2546	2547
ม.ค.	1,356	2,795	3,191	5,123	3,916	4,453
ก.พ.	2,896	2,994	3,282	4,700	4,270	-
มี.ค.	2,757	2,767	3,971	5,354	5,606	3,368
เม.ย.	2,649	2,930	3,697	6,562	5,163	5,837
พ.ค.	2,410	2,637	4,562	4,832	6,594	8,257
มิ.ย.	2,844	3,672	4,053	5,565	7,989	7,622
ก.ค.	2,947	3,655	4,490	4,724	8,166	9,700
ส.ค.	2,915	4,268	4,691	5,458	8,851	11,101
ก.ย.	3,541	4,007	4,508	5,282	9,218	12,311
ต.ค.	3,114	4,250	5,934	6,195	7,636	12,770
พ.ย.	3,266	5,440	4,987	5,927	8,625	-
ธ.ค.	3,295	3,960	5,123	5,391	8,032	-
รวม	33,990	43,375	52,489	65,133	84,066	75,429

ที่มา : กรมปศุสัตว์, สหกรณ์ผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย

ปริมาณการส่งออกเนื้อไก่สดแช่แข็งของไทยไปประเทศญี่ปุ่น

(หน่วย : ตัน)

เดือน	2542	2543	2544	2545	2546	2547
ม.ค.	7,996	10,437	10,368	19,940	13,957	9,706
ก.พ.	11,315	10,408	9,637	16,736	12,510	-
มี.ค.	10,003	11,424	10,810	19,534	16,142	-
เม.ย.	10,556	9,076	9,105	14,537	12,546	-
พ.ค.	11,143	10,453	10,739	14,181	13,438	-
มิ.ย.	10,448	11,730	10,820	15,329	16,990	-
ก.ค.	10,305	10,963	12,023	15,036	17,176	-
ส.ค.	11,818	12,256	15,698	15,802	18,749	-
ก.ย.	11,010	11,616	15,186	16,121	17,902	-
ต.ค.	11,861	14,133	19,352	17,579	14,248	-
พ.ย.	11,956	12,148	15,912	16,893	18,082	-
ธ.ค.	11,680	10,711	22,481	14,675	16,361	-
รวม	130,091	135,375	162,131	196,363	188,101	9,706

ที่มา : กรมปศุสัตว์, สหกรณ์ผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย

Table 3.3 : Cooked Chicken Meat Export of Thailand Classified by Country of Product 2004
[Jan-Oct]

Unit: MT

Country	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Total
ASIA	4,837	510	4,133	6,023	8,027	8,288	11,839	13,693	14,176	13,811			86,937
- JAPAN	4,463	-	3,368	5,837	8,257	7,622	9,700	11,101	12,311	12,770			75,429
- SINGAPORE	83	235	411	467	492	360	510	467	451	473			3,949
- CHINA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			-
- HONG KONG	252	222	334	319	278	306	417	285	177	220			2,810
- S.KOREA	39	53	20	-	-	-	965	1,840	1,237	348			4,503
- BRUNEI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			-
- MALAYSIA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			-
- OTHERS	-	-	-	-	-	-	246	-	-	-			246
EUROPE	4,339	6,264	7,065	5,637	7,329	4,702	5,251	6,121	6,481	6,734			59,984
THE EUROPEAN UNION	4,338	6,264	7,059	5,637	7,329	4,757	5,250	6,121	6,481	6,734			59,970
- BELGIUM	26	23	57	40	28	34	100	63	50	65			486
- GERMANY	566	717	551	640	1,092	625	721	724	839	718			7,193
- NETHERLANDS	1,150	2,013	2,119	1,561	1,863	1,143	1,296	1,461	1,350	1,641			15,597
- SPAIN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			-
- ENGLAND	2,338	3,215	3,705	2,906	3,981	2,750	2,966	3,427	3,808	3,889			32,985
- FRANCE	88	-	50	25	19	11	45	20	65	56			379
- OTHERS	170	296	577	465	346	194	122	426	369	365			3,330
OTHER EUROPE	1	-	7	-	-	5	1	-	-	-			14
- SWITZERLAND	1	-	7	-	-	5	1	-	-	-			14
- OTHERS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			-
MIDDLE EAST	-	-	-	-	-	-	1	-	96	-			97
- KUWAIT	-	-	-	-	-	-	-	-	96	-			96
- SAUDI ARABIA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			-
- DUBAI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			-
- OTHERS	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-			1
AFRICA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7			7
- S.AFRICA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7			7
- EGYPT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			-
OTHERS	-	16	82	20	76	94	78	55	116	79			616
TOTAL	10,376	6,790	11,281	12,280	16,432	13,144	17,169	19,889	20,869	20,631			147,641

Source: Thai Broiler Processing Exporters Association

ภาคผนวก ณ.

ข่าวเกี่ยวกับการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น

Japan – Thailand Economic Partnership (JTEP) Office

หน้าแรก > บทความและข่าวที่น่าสนใจ > ข่าวที่น่าสนใจ | site map | ติดต่อเรา

รณังการที่ :

เกี่ยวกับสำนักงาน

การประชุม JTEP ที่สำคัญ

บทความและข่าวที่น่าสนใจ

ข่าวที่น่าสนใจ

Search this site

สศก.เร่งญี่ปุ่นลดภาษีสินค้าเกษตร ยินกรานต้องสรุปเกณฑ์ชัดเจนกว่าเดิม (มติชน)

Posted at February 1, 2005

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน หน้าที่ 17
วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2548 ปีที่ 28 ฉบับที่ 9822

:: เครื่องมือเ

- พิมพ์หน้านี้

นายพินิจ กอศรีพร รองเลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร(สศก.) ในฐานะหัวหน้าคณะเจรจาสินค้าเกษตรของประเทศไทย เปิดเผยว่า ในการเจรจากรอบหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น(JTEPA) ร่วมกับคณะทำงานฝ่ายญี่ปุ่น เมื่อกลางสัปดาห์ที่ผ่านมา คณะเจรจาเสนอข้อมูลรายละเอียดของสินค้าเกษตรสำคัญให้ฝ่ายญี่ปุ่นพิจารณาแยกเป็น สินค้าประมง ขอขยับให้มีการลดภาษีนำเข้าในเหลือ 0% ทันที ที่มีการลงนามในสัญญาฉบับสำเร็จ ขอให้มีการลดภาษีเหลือ 0% ภายใน 2-3 ปี น้ำตาล น้ำส้มประรด และส้มประรดกระป๋อง ขอให้ปรับลดภาษีเหลือ 0% ใน 5 ปี ใ้เนื้อขอให้ลดภาษีเหลือ 0% ภายใน 7 ปี และข้าว รวมถึงผลิตภัณฑ์ข้าวที่ไทยต้องการให้มีการลดภาษี 0% ภายใน 3-5 ปี

นายพินิจกล่าวว่า เหตุผลที่ต้องขยับข้อเสนอให้ฝ่ายญี่ปุ่นตัดสินใจในครั้งนี้ เป็นเพราะต้องการให้ญี่ปุ่นแสดงความชัดเจนในเรื่องของหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้ามากกว่าเป็นที่อยู่ ซึ่งทำให้การเจรจายืดเยื้อและหาข้อสรุปไม่ได้มาโดยตลอด

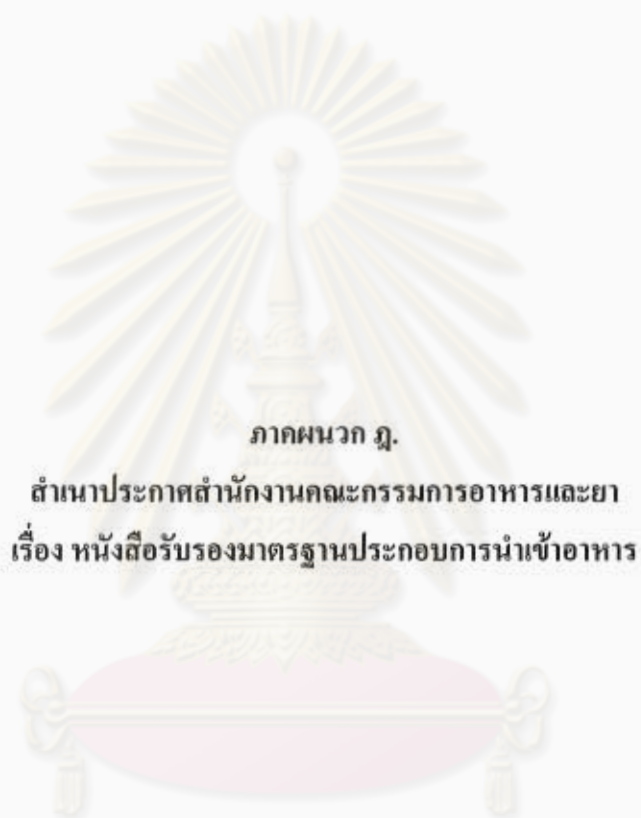
"การขยับข้อเสนอครั้งนี้ ถือเป็น การแสดงความแข็งแกร่งของไทย ที่จะหาความชัดเจนเรื่องการเจรจาโดยเร็ว หลังจากที่ถูกฝ่ายเบี่ยงมาโดยตลอด กลยุทธ์การเจรจาดังกล่าว น่าจะหาข้อยุติปัญหาทั้งหมดได้ โดยเฉพาะเรื่องความชัดเจนในรายละเอียดของสินค้า ว่ามีชนิดใดบ้างที่อาจจะต้องมีการให้ฝ่ายการเมืองเข้ามาทำหน้าที่การเจรจาแทน ซึ่งในเบื้องต้นคาดว่าสินค้าที่จะได้รับการตอบรับที่ดีคงจะเป็นสินค้าประมง แต่สินค้าที่น่าจะมีปัญหานั้นจะเป็นข้าว น้ำตาล และส้มประรด ที่ญี่ปุ่นเกรงว่าจะถูกสินค้าไทยตีตลาดในประเทศ" (กรอบข่าย)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Top

คณะทำงาน | คณะนักวิชาการที่ปรึกษา | ผลการประชุม | ตารางการประชุม | บทความ | ข่าว | ติดต่อเรา

สำนักงานเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น กระทรวงการต่างประเทศ
ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ 02 644 6710 โทรสาร 02 644 6711
© 2004 JTEP Office, Ministry of Foreign Affairs
All Right Reserved Terms under which the service is provided to you.

ภาคผนวก ก.

สำเนาประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
เรื่อง หนังสือรับรองมาตรฐานประกอบการนำเข้าอาหาร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(สำเนา)

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
เรื่อง หนังสือรับรองมาตรฐานประกอบการนำเข้าอาหาร

ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2547) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 กำหนดให้อาหารนำเข้าเพื่อจำหน่ายที่มีความเสี่ยงอันตรายตามประเภทและชนิดที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด ต้องมีหนังสือรับรองมาตรฐานประกอบการนำเข้า และให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดหน่วยงานภายในประเทศที่สามารถออกหนังสือรับรองได้ ในกรณีที่มีหลักฐานว่าประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดสินค้าไม่ออกหนังสือรับรอง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจึงขอประกาศ ดังนี้

ข้อ 1 การนำเข้าอาหารดังต่อไปนี้ ต้องมีหนังสือรับรองประกอบการนำเข้าทุกครั้ง โดยหนังสือรับรองดังกล่าวแสดงผลการตรวจวิเคราะห์ที่ระบุว่าอาหารที่นำเข้านั้นได้มาตรฐาน

ประเภทอาหาร	รายการที่รับรอง	มาตรฐาน
1. นมดัดแปลงสำหรับทารกและนมดัดแปลงสูตรต่อเนื่องสำหรับทารกและเด็กเล็ก	- จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค ได้แก่ <i>Salmonella spp.</i>	ไม่พบในอาหาร 25 กรัม
	<i>Staphylococcus aureus</i>	ไม่พบในอาหาร 0.1 กรัม
	<i>Clostridium perfringens</i>	
2. อาหารทารกและอาหารสูตรต่อเนื่องสำหรับทารกและเด็กเล็ก	- แอฟลาทอกซิน	ไม่เกิน 20 ไมโครกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
	- สารกัมมันตภาพรังสีในรูปของซีเซียม-137	ไม่เกิน 21 เบคเคอเรลต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
3. อาหารเสริมสำหรับทารกและเด็กเล็ก	- จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค ได้แก่ <i>Salmonella spp.</i>	ไม่พบในอาหาร 25 กรัม
	<i>Staphylococcus aureus</i>	ไม่พบในอาหาร 0.1 กรัม
	<i>Clostridium perfringens</i>	
	- แอฟลาทอกซิน	ไม่เกิน 20 ไมโครกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
	- สารกัมมันตภาพรังสีในรูปของซีเซียม-137	ไม่เกิน 21 เบคเคอเรลต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
4. นมผง	- จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค ได้แก่ <i>Salmonella spp.</i>	ไม่พบในอาหาร 25 กรัม
	<i>Staphylococcus aureus</i>	ไม่พบในอาหาร 0.1 กรัม
	<i>Clostridium perfringens</i>	
	- แอฟลาทอกซิน	ไม่เกิน 20 ไมโครกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
	- สารกัมมันตภาพรังสีในรูปของซีเซียม-137	ไม่เกิน 21 เบคเคอเรลต่ออาหาร 1 กิโลกรัม

ประเภทอาหาร	รายการที่รับรอง	มาตรฐาน
5. เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท	- จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค ได้แก่	ไม่พบในเครื่องดื่มพร้อมบริโภค 50 มิลลิลิตร
	<i>Salmonella spp.</i>	
	<i>Staphylococcus aureus</i>	
	<i>Clostridium perfringens</i>	ไม่พบในเครื่องดื่มพร้อมบริโภค 10 มิลลิลิตร
	- ยีสต์ รา	ไม่พบในเครื่องดื่มพร้อมบริโภค 1 มิลลิลิตร
6. อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท (ชนิดอาหารที่มีความเป็นกรดต่ำ)	- กรดเบนโซอิกและกรดซอร์บิก และเกลือของกรด	ไม่เกิน 200 มิลลิกรัมต่อเครื่องดื่มพร้อมบริโภค 1 กิโลกรัม (คำนวณเป็นตัวกรด)
	- จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค	ไม่พบใน 1-2 กรัมหรือมิลลิลิตร
	<i>Clostridium botulinum</i>	
	- ตะกั่ว	ไม่เกิน 1 มิลลิกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
- ปรอท (เฉพาะอาหารทะเล)	ไม่เกิน 0.5 มิลลิกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม	
7. น้ำแร่	- ตะกั่ว	ไม่เกิน 0.01 มิลลิกรัมต่อน้ำแร่ 1 ลิตร
	- จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค ได้แก่	ไม่พบใน 100 มิลลิลิตร
	<i>Salmonella spp.</i>	
<i>Staphylococcus aureus</i> <i>Clostridium perfringens</i>		
8. น้ำผึ้ง	คลอแรมเฟนิคอล	ไม่พบ
9. ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร	- ตะกั่ว	ไม่เกิน 1 มิลลิกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
	- สารหนู (สารหนูในรูปอนินทรีย์ (inorganic Arsenic)) สำหรับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ส่วนประกอบจากสัตว์น้ำและอาหารทะเล	ไม่เกิน 2 มิลลิกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
	- สารหนูทั้งหมด (Total Arsenic) สำหรับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารชนิดอื่น	ไม่เกิน 2 มิลลิกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
	- จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค ได้แก่	ไม่พบในอาหาร 25 กรัม
	<i>Salmonella spp.</i>	
	<i>Staphylococcus aureus</i> <i>Clostridium perfringens</i>	
10. ผลิตภัณฑ์ปรุงรสที่ได้จากการย่อยโปรตีนของถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์ที่มีผลิตภัณฑ์ปรุงรสที่ได้จากการย่อยโปรตีนของถั่วเหลืองเป็นส่วนผสม	3-MCPD	ไม่เกิน 1 มิลลิกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
	11. ผัก-ผลไม้สดหรือแช่เย็นหรือแช่แข็ง	วัตถุอันตรายทางการเกษตร ได้แก่ โมโนโครโทพอส เมวินฟอส และเมทามิโดฟอส

ประเภทอาหาร	รายการที่รับรอง	มาตรฐาน
12. สลารายทะเลปรุงรส พร้อมบริโภค	- ตะกั่ว	ไม่เกิน 1 มิลลิกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
	- สารหนูในรูปอนินทรีย์ (Inorganic Arsenic)	ไม่เกิน 2 มิลลิกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
	- จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค <i>Salmonella spp.</i>	ไม่พบในอาหาร 1 กรัม
13. หูอลามแห้ง	- ตะกั่ว	ไม่เกิน 1 มิลลิกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
	- ปรอท	ไม่เกิน 0.5 มิลลิกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
14. ถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์	แอฟฟลาทอกซิน	ไม่เกิน 20 ไมโครกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
15. ถั่วลิสงและผลิตภัณฑ์	แอฟฟลาทอกซิน	ไม่เกิน 20 ไมโครกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม
16. พืชผักและผลไม้แห้ง	- ปริมาณ SO ₂	ประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง วัตถุเจือปนอาหาร หรือ Codex General Standard for Food Additives
	- แอฟฟลาทอกซิน	ไม่เกิน 20 ไมโครกรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม

ข้อ 2 หน่วยงานตรวจวิเคราะห์ภายในประเทศที่ผู้ประกอบการสามารถนำหนังสือรับรองมาตรฐาน
มาใช้ประกอบการนำเข้า ในกรณีที่มีหลักฐานว่าประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดสินค้าไม่ออกหนังสือรับรอง คือ

- 2.1 หน่วยงานของรัฐ
- 2.2 หน่วยงานหรือองค์กรที่ได้รับมอบหมายหรือได้รับการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ
- 2.3 หน่วยงานที่ได้รับการรับรองโดยหน่วยงานรับรองห้องปฏิบัติการตามมาตรฐานสากล

ข้อ 3 หนังสือรับรองตามข้อ 1 จะต้องมีรายละเอียดอย่างน้อย ดังนี้

- 3.1 ชื่อสินค้า
- 3.2 ชื่อที่ตั้งผู้ผลิตและประเทศผู้ผลิต
- 3.3 รุ่นสินค้าที่ตรวจสอบ โดย "รุ่น" สำหรับอาหารแปรรูปอาจใช้ วันที่ผลิต (production date) หรือวันหมดอายุ (expiry date) หรือเลขที่หรืออักษรของครั้งที่ผลิต (batch number) สำหรับอาหารสดที่ไม่อาจระบุรุ่นสินค้าที่นำเข้า ให้แสดงหนังสือรับรองฉบับจริงประกอบการนำเข้าทุกครั้ง

3.4 ผลการตรวจวิเคราะห์ตามรายการที่ระบุในข้อ 1 และวิธีตรวจวิเคราะห์

ประกาศนี้ ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2547

ลงชื่อ สุขชัย คุณารัตนพฤกษ์

(นายสุขชัย คุณารัตนพฤกษ์)

เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา

ภาคผนวก ก.
ตำแหน่งสื่อจากนายโรเบิร์ต บี. โชลิต ผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ถึง
นายเทด สตีเวนส์ วุฒิสมาชิกสหรัฐฯ
เรื่อง กรอบการเจรจาเขตการค้าเสรีของไทยและสหรัฐฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Honorable Ted Stevens
President Pro Tempore
United States Senate
Washington, D.C. 20510

Dear Senator Stevens:

In accordance with section 2104(a)(1) of the Trade Act of 2002 (the Trade Act), and pursuant to authority delegated to me by the President, I am pleased to notify the Congress that the President intends to initiate negotiations for a free trade agreement (FTA) with Thailand. We expect these negotiations to get underway by June 2004, and we will be consulting closely with the Congress regarding these negotiations, as required by the Trade Act.

The Administration is committed to bringing back trade agreements that open markets to benefit our farmers, workers, businesses, and families. With the continued help of Congress, we can move promptly to advance America's trade interests.

An FTA with Thailand will help foster economic growth and create higher paying jobs in the United States by reducing and eliminating barriers to trade and investment between Thailand and the United States. It would increase benefits to consumers through increased competition in both countries. The FTA will also enable us to address market access impediments in Thailand, including high tariffs on agricultural goods, unjustified use of sanitary and phytosanitary measures, restrictive licensing practices, inadequate protection of intellectual property rights, an unpredictable and nontransparent customs regime, and certain limitations on access for U.S. service providers.

We believe the United States has much to gain in pursuing a negotiation with Thailand. Thailand already is our 18th largest trading partner with \$19.7 billion in total trade during 2002. The increased access to Thailand's market that an FTA would provide would further boost trade in a wide range of both goods and services, enhancing employment opportunities in both countries. Negotiation of an FTA would level the playing field for U.S. exports from two perspectives. Many of Thailand's products already enter the U.S. market duty free under the Generalized System of Preferences. An FTA would make duty-free treatment reciprocal. In addition, an FTA would give U.S. exports the comparable preferential treatment to that which Thailand affords goods from its ASEAN and other preferential trading partners.

An FTA with Thailand would be particularly beneficial for U.S. agricultural producers who have urged us forward. The United States is one of the largest suppliers of agricultural products to the

Thai market, which was the 16th largest market for U.S. farm exports in 2002. Elimination of Thailand's high duties

The Honorable Ted Stevens

Page Two

and other barriers in the agricultural sector would create new opportunities for U.S. farmers in this major market. For this reason, agricultural groups have consistently cited Thailand as one of the potential FTA partners of most interest to them.

We also will seek improved market access through eliminating high tariffs and non-tariff barriers on industrial goods of export interest to the United States. We are sensitive to Congressional concerns on automotive issues and will consult closely with Congress and U.S. auto manufacturers and workers in developing our positions on this issue. We also will seek to eliminate certain restrictions that make it difficult for U.S. service providers to operate in the Thai market, and to address other barriers to U.S. goods and services.

We recognize the concerns that have been raised by U.S. industry about the deficiencies in Thailand's protection of intellectual property and in its customs regime. We have held detailed and extensive discussions on these issues with Thailand throughout the 16 months under our bilateral Trade and Investment Framework Agreement (TIFA) and have made progress on specific issues, including the efficiency and predictability of the Thai customs process and the increased coordination of the Thai agencies responsible for intellectual property enforcement. Addressing these issues, as well as other areas such as strengthening measures against the production of illegal optical discs, will be essential for the successful conclusion of these negotiations. In this regard, we will seek to include provisions that bring Thailand's intellectual property and customs regimes up to the standards set in our other recent FTAs, as indicated below in our specific negotiating objectives.

An FTA also would encourage greater liberalization of foreign investment between the United States and Thailand. The United States already is the second largest investor in Thailand. An FTA would build upon the preferential access afforded U.S. companies under the U.S.-Thailand Treaty of Amity and Economic Relations, one of U.S. industry's highest priorities.

We believe an FTA would help strengthen our cooperation with Thailand in multilateral and regional fora. We shared the concerns expressed by some Members of Congress regarding Thailand's commitment to the multilateral trade agenda following the WTO Ministerial meeting in Cancun. Since then, the Thai government has reiterated its strong commitment to achieving multilateral liberalization of agricultural trade and to concluding the Doha Development Agenda. Thailand also has stated its intention to continuing to actively cooperate with the United States in all international trade fora. Thailand also did an excellent job hosting last October's successful APEC meetings, at which all 21 APEC members called for the resumption of the Doha negotiation based on the text developed at Cancun.

An FTA with Thailand also would advance President Bush's Enterprise for ASEAN Initiative (EAI), under which we are working to enhance our trade and economic ties to ASEAN countries. Our FTA with Singapore entered into force on January 1, 2004. In addition, we have TIFAs with Thailand, Indonesia, the Philippines, and Brunei Darussalam, and have nearly concluded negotiations on a TIFA with Malaysia. Under these TIFAs, the United States is seeking to

address outstanding bilateral issues and enhance our coordination on regional and multilateral issues. In addition, we are meeting the need for a stronger U.S. economic presence in the region

The Honorable Ted Stevens
Page Three

and laying the groundwork for FTAs with these nations, when ready. ASEAN members already are negotiating FTAs with many of their other major trading partners. An FTA with Thailand would promote U.S. interests in the region, encourage the negotiation of trade agreements with the high standards inherent in FTAs with the United States, and reinforce a strong U.S.-ASEAN relationship that is a force for stability and development in Southeast Asia.

In addition to complementing our cooperative efforts with Thailand on global and regional trade issues, an FTA would further enhance our broader relationship with Thailand. An FTA would reinforce the shared interests of the United States and Thailand and promote common values, facilitating our efforts to work together on a wide range of issues. Thailand already is a key ally in the region on military and security matters. We are partners in the global war on terrorism, and the extensive ties between the U.S. and Thai militaries bolster U.S. strategic interests in the region.

While we see substantial benefits in pursuing an FTA with Thailand, we also are considering carefully other issues that some Members of Congress and non-governmental organizations have raised regarding Thailand's policies. There are an array of difficult human rights, labor, environment, and governance issues. We will continue to consult closely with Congress as we consider how to address these issues in the context of an FTA. We recognize other concerns raised by Members of Congress, and the Administration looks forward to continued consultations with Congress on the full range of issues.

Initial consultations with the Congressional Oversight Group (COG) and other Members of Congress regarding the FTA negotiations with Thailand have been positive, and our decision to move ahead with negotiations with Thailand was strongly influenced by the bipartisan expressions of interest we have received from Members of Congress and U.S. industry. The Administration will continue to consult closely with the Congress, including the Congressional Oversight Group, throughout the negotiation process.

Our specific objectives for negotiations with Thailand are as follows:

Trade in Goods:

- Seek to eliminate tariffs and other duties and charges on trade between Thailand and the United States on the broadest possible basis, subject to reasonable

adjustment periods for import-sensitive products.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Honorable Ted Stevens
Page Four

- Seek to eliminate non-tariff barriers in Thailand to U.S. exports, including permit and licensing barriers on agricultural and other products, restrictive administration of tariff-rate quotas, unjustified trade restrictions that affect new U.S. technologies, and other trade restrictive measures that U.S. exporters identify.
- Seek to eliminate government practices that adversely affect U.S. exports of perishable or cyclical agricultural products, while improving U.S. import relief mechanisms as appropriate.
- Pursue a mechanism with Thailand that will support achieving the U.S. objective in the WTO negotiations of eliminating all export subsidies on agricultural products, while maintaining the right to provide *bona fide* food aid and preserving U.S. agricultural market development and export credit programs.
- Pursue fully reciprocal access to Thailand market for U.S. textile and apparel products.

Customs Matters, Rules of Origin, and Enforcement Cooperation:

- Seek rules to require that Thailand's customs operations are conducted with transparency, efficiency, and predictability, and that customs laws, regulations, decisions, and rulings are not applied in a manner that would create unwarranted procedural obstacles to international trade.
- Seek rules of origin, procedures for applying these rules, and provisions to address circumvention matters that will ensure that preferential duty rates under an FTA with Thailand apply only to goods eligible to receive such treatment, without creating unnecessary obstacles to trade.
- Seek terms for cooperative efforts with Thailand regarding enforcement of customs and related issues, including in the area of trade in textiles and apparel.

The Honorable Ted Stevens
Page Five

Sanitary and Phytosanitary (SPS) Measures:

- Seek to have Thailand reaffirm its WTO commitments on SPS measures and eliminate any unjustified SPS restrictions.
- Seek to strengthen collaboration with Thailand in implementing the WTO SPS Agreement and to enhance cooperation with Thailand in relevant international bodies on developing international SPS standards, guidelines, and recommendations.

Technical Barriers to Trade (TBT):

- Seek to have Thailand reaffirm its WTO TBT commitments and eliminate any unjustified TBT measures.
- Seek to strengthen collaboration with Thailand in implementing the WTO TBT Agreement and create a procedure for exchanging information with Thailand on TBT-related issues.

Intellectual Property Rights:

- Seek to establish standards to be applied in Thailand that build on the foundations established in the WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights and other international intellectual property agreements, such as the World Intellectual Property Organization (WIPO) Copyright Treaty, the WIPO Performances and Phonograms Treaty, and the Patent Cooperation Treaty.
- In areas such as patent protection and protection of undisclosed information, seek to have Thailand apply levels of protection and practices more in line with U.S. law and practices, including appropriate flexibility.

The Honorable Ted Stevens
Page Six

- Seek to strengthen Thailand's laws and procedures to enforce intellectual property rights, such as by ensuring that Thai authorities seize suspected pirated and counterfeit goods, equipment used to make such goods or to transmit pirated goods, and documentary evidence.
- Seek to strengthen measures in Thailand that provide for compensation of right holders for infringements of intellectual property rights and to provide for criminal penalties under Thai law that are sufficient to have a deterrent effect on piracy and counterfeiting.

Trade in Services:

- Build upon rights in the U.S.-Thailand Treaty of Amity and Economic Relations to develop broader disciplines to address discriminatory and other barriers to trade in Thailand's services markets. Seek improved transparency and predictability of Thai regulatory procedures, specialized disciplines for financial services, and additional disciplines for telecommunications and other sectors as necessary.
- Pursue a comprehensive approach to market access, including any necessary improvements in access to the telecommunications, financial services, professional services, or other sectors.

Investment:

- Seek to establish rules that reduce or eliminate artificial or trade-distorting barriers to U.S. investment in Thailand, while ensuring that Thai investors in the United States are not accorded greater substantive rights with respect to investment protections than U.S. investors in the United States, and to secure for U.S. investors in Thailand important rights comparable to those that would be available under U.S. legal principles and practice.
- Seek to ensure that U.S. investors receive treatment as favorable as that accorded to domestic or other foreign investors in Thailand and retain the preferences they currently receive under the U.S.-Thai Treaty of Amity and Economic Relations

and to address unjustified barriers to the establishment and operation of U.S. investments in Thailand. Provide procedures to resolve disputes between U.S. investors and the Government of Thailand that are in keeping with the Trade Promotion Authority goals of being expeditious, fair, and transparent.

The Honorable Ted Stevens
Page Seven

Electronic Commerce:

- Seek to have Thailand affirm that it will allow U.S. goods and services to be delivered electronically to its market and to ensure that Thailand does not apply customs duties to digital products or unjustifiably discriminate among products delivered electronically.

Government Procurement:

- Seek to establish rules requiring government procurement procedures and practices that are fair, transparent, and predictable for suppliers of U.S. goods and services that seek to do business with Thailand, and that ensure that U.S. suppliers receive treatment as favorable as that accorded to domestic or other foreign suppliers in Thailand.
- Seek to expand access for U.S. goods and services to Thailand's government procurement market.

Transparency/Anti-Corruption/Regulatory Reform:

- Seek to make Thailand's administration of its trade and investment regime more transparent, and pursue rules that will permit timely and meaningful public comment before Thailand adopts trade- and investment-related measures.
- Seek to eliminate Thailand's government regulations or other measures that discriminate against or deny full market access for U.S. exporters or investors.
- Seek to ensure that Thailand applies high standards prohibiting corrupt practices affecting international trade and investment and enforces such prohibitions.

The Honorable Ted Stevens
Page Eight

Competition:

- Address possible issues involving competition-related matters, if appropriate.

Trade Remedies:

- Provide a safeguard mechanism during the transition period to allow a temporary revocation of tariff preferences if increased imports from Thailand are a substantial cause of serious injury or threat of serious injury to the domestic industry.
- Make no changes to U.S. antidumping and countervailing duty laws.

Environment:

- Seek to promote trade and environment policies that are mutually supportive.
- Seek an appropriate commitment by Thailand to effectively enforce its environmental laws.
- Establish that Thailand will strive to ensure that it will not, as an encouragement for trade or investment, weaken or reduce the protections provided for in its environmental laws.
- Help Thailand strengthen its capacity to protect the environment through the promotion of sustainable development, such as by establishing consultative mechanisms.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Honorable Ted Stevens

Page Nine

- *Labor, including Child Labor:*
 - Seek an appropriate commitment by Thailand to enforce effectively its labor laws, particularly those relating to internationally-recognized labor rights and prohibiting the worst forms of child labor.
 - Establish that Thailand will strive to ensure that it will not, as an encouragement for trade or investment, weaken or reduce the protections provided for in its labor laws.
 - Based upon review and analysis of Thailand's labor law and practices, establish procedures for consultations and cooperative activities with Thailand to strengthen its capacity to promote respect for core labor standards, including compliance with ILO Convention 182 on the worst forms of child labor.
- *State-to-State Dispute Settlement:*
 - Encourage the early identification and settlement of disputes through consultation.
 - Seek to establish fair, transparent, timely, and effective procedures to settle disputes arising under the agreement.

In addition, the FTA with Thailand will take into account other legitimate U.S. objectives including, but not limited to, the protection of health, safety, environment, essential security, and consumer interests.

We are committed to concluding these negotiations with timely and substantive results for U.S. workers, consumers, businesses, and farmers, and will pursue these specific objectives, keeping

in mind the overall and principal U.S. negotiating objectives and priorities that the Congress has identified. We look forward to continuing to work with the Congress as negotiations with Thailand begin, and we commit to work with you as we bring them to a successful conclusion.

Sincerely,

Robert B. Zoellick

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายพรศิลป์ พชรินทร์ตะนกุล เกิดเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน ปีพ.ศ. 2490 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร จบการศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในปี พ.ศ. 2548 และได้เข้าศึกษาต่อที่คณะเศรษฐศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีพ.ศ. 2549 และได้รับรางวัลนิสิตดีเด่นประจำปีพ.ศ. 2550 และได้ทุนการศึกษาในฐานะนิสิตที่มีผลการเรียนดี

เมื่อปีพ.ศ. 2512 ได้ทำงานในองค์กรเอกชนต่างๆ และได้เข้าทำงานที่เครือเจริญโภคภัณฑ์ เมื่อปี พ.ศ. 2523 โดยดูแลงานด้านการค้าระหว่างประเทศ และในปีพ.ศ. 2528 ได้รับตำแหน่งรองกรรมการผู้จัดการใหญ่ กลุ่มธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ และตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัท ซี.พี.อินเตอร์เทรด จำกัด และเมื่อปีพ.ศ. 2543 ได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งรองกรรมการผู้จัดการกลุ่มธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมและอาหาร เขตประเทศไทย เครือเจริญโภคภัณฑ์ รับผิดชอบด้านกฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศ และการค้าต่างตอบแทน จนถึงปัจจุบัน

ในด้านสังคมเข้าได้ร่วมเป็นกรรมการบริหารในระดับนโยบายในองค์กรภาครัฐต่างๆ อาทิ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ คณะกรรมการภายใต้รัฐสภา ผู้พิพากษาสมทบ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (ปีพ.ศ. 2549-2551) และในปัจจุบันได้เข้าร่วมในคณะกรรมการบริหาร ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร สำหรับองค์กรภาคเอกชนนั้น ได้เคยดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เลขาธิการคณะกรรมการร่วม WTO ภายใต้คณะกรรมการร่วม 3 สถาบันภาคเอกชน (สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย)

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งต่างๆ ในหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้แก่ กรรมการรองเลขาธิการ ประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ ประธานคณะกรรมการธุรกิจเกษตรและอาหาร และประธานคณะกรรมการภาษี กรรมการด้านการจัดทำเขตการค้าเสรีต่างๆ นอกจากนี้ ยังดำรงตำแหน่งนายกสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย รองประธานสาขาเกษตรในสภาธุรกิจ ACMECS (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy) ประเทศไทย